

**T. C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI**

Yayın No : 5

OSMANLI ARŞİVİ REHBERİ

İstanbul – 1992

Proje Yöneticisi

İsmet BİNARK
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları

Necati GÜLTEPE
Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı

Necati AKTAŞ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanı

Hazırlayanlar

Yusuf İhsan GENÇ
Abdülmecid MUTAF
Mustafa KÜÇÜK
Sinan SATAR
İbrahim KARACA

Tashih

Yakup YILDIRIM
Hasan ALİOĞLU
Yaşar YILMAZ
Bayram Ali KAYA

Bilgisayar Dizgi

Esmâ ÇALIŞKAN
Şaduman AYDIN
Melek BAŞAKOĞLU

Sayfa Düzenleme

Nizameddin OĞUZ

Montaj

Ali Rıza BATI

ÖNSÖZ

Türkiye arşiv malzemesi bakımından çok büyük zenginliğe sahiptir. Osmanlı Devleti'nden devralınan büyük mirasla, bugün dünyanın en zengin arşiv potansiyeline sahip sayılı ülkelerden birisi durumundayız.

Orta, Yakın Doğu, Balkan ve Akdeniz ülkeleri içerisinde kudretli ve kuvvetli devlet olabilme vasfını uzun süre devam ettiren Osmanlı Devleti'nde, arşiv fikri çok eskilere kadar uzanmaktadır. Arşivin, bir milletin tarih ve kültür hazinesi olduğunu idrâk eden ecdâdımız, bunun içindir ki kurduğu arşiv teşkilâtına "Hazîne-i Evrâk" adını vermiştir.

Osmanlı arşivleri, Orta ve Yakın Doğu ülkeleri içerisinde, idârî kayıtların devlet eliyle tespit edilip düzenlendiği ve günümüze kadar muhâfaza edildiği örnek kuruluşlardır.

Osmanlı dönemi arşiv malzemesine, Millî Mücadele ve Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar teşekkül eden, bu devrin bütün tarihini, Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşunu, ilerleyiş yolunda geçirdiği çeşitli safhaları ve elde edilen neticeleri gösteren Cumhuriyet dönemi arşiv malzemesi de ilâve edilecek olursa, Türk arşivlerinin kemiyet ve keyfiyet itibarıyla önem ve değeri ortaya çıkar.

Bilindiği gibi millî tarih ve kültür araştırmaları için en önemli kaynakların başında arşivler gelmektedir. Türk Milleti ve Devleti olarak sahip olduğumuz arşivler, yalnızca ülkemiz için değil, bütün Orta ve Yakın-doğu, Balkan ve bazı Akdeniz ülkelerinin tarihleri için de vazgeçilmez bir önemi hâizdir. Bu itibarla, sahip olduğumuz arşiv varlığımız, millî olduğu kadar milletlerarası bir önem ve değer de taşımaktadır. Bu bakımdan, "arşivlerimiz" konusu, üzerinde ısrarla durmamız gereken çok önemli meselelerimizden biridir.

Osmanlı Arşivleri, bugün dünya ilim çevrelerinin de teslim ettiği gibi paha biçilmez bir vesika hazinesidir. Ancak böyle bir hazinenin gerçek değerini kazanması, gerek milletler arası münâsebetler, gerekse ilmî bakımdan onlara dayanan araştırmaların yapılması ve neşredilmesiyle mümkün olacaktır.

Osmanlı Arşivi'ni Türk ve dünya ilim çevrelerinin istifadesine açmak ve Osmanlı tarihinin önemi sebebiyle bu arşivleri bir Osmanlı İncelemeleri Merkezi haline getirmek maksadıyla arşiv belgelerinin tasnifi geniş bir kadro ile ve süratle sürdürülmekte, tasnifi tamamlanan fon ve seriler araştırmalara açılmakta, bunlarla ilgili kataloglar araştırmacıların yararlanmasına sunulmaktadır.

Binlerce yerli ve yabancı araştırmacının yararlandığı Osmanlı Arşivi'nin tanıtılması konusunda büyük bir boşluğu dolduracağına inandığım, Osmanlı Arşivi hakkında en yeni bilgileri ihtivâ eden Osmanlı Arşivi Rehberi'ni hazırlayan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı personeline ve eserin ortaya çıkmasında emeği geçenlere teşekkürlerimi sunarken, bu eserin ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Necdet SEÇKİNÖZ
Başbakanlık Müsteşarı

SUNUŞ

Geçmiş ile bugün ve gelecek arasında sağlam köprüler kurulması, siyaset, ekonomi, toplum hayatı ve kültür alanında yaşanan tecrübelerin gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılması devletlerin ve milletlerin tarihinde çok büyük önem taşımaktadır.

Bin yıllık ve gerçekten çok zengin tarihe sahip Türk Milleti bakımından, konunun taşıdığı önem çok daha farklı bir mahiyet arz etmektedir.

Bilindiği üzere, her millet bir tarihî mirasın sahibidir. Bu tarihî mirasın çok önemli bir bölümünü arşivler, kütüphâneler ve eski eserler gibi maddî ve manevî kültür varlıkları teşkil ederler. Millet olabilme ve kalabilmede bu kültür varlıklarının büyük yeri ve rolü vardır.

Bir devletin geçmişi, bugünü ve geleceği gözönüne alınırsa, istikbalde ancak arşivi ile vardır demek herhâlde yanlış olmaz. Zira, bir devletin her türlü icraatı şüphesiz bir arşiv konusudur. Çeşitli devlet kuruluşlarının yazışmaları, her türlü araştırmalar, mevzuat uygulamalarının yazılı belgeleri arşivlerde saklıdır.

Arşivler, âit oldukları milletlerin tarihleri için temel dayanaştır. Zira, toplum hayatı ile ilgili idârî, siyâsî, hukûkî, askerî, iktisâdî, dînî, ilmî, biyografik, jeneolojik, teknik ve kültür konularındaki araştırmalar, devletlerin milletler arası münasebetlerinde haklarının tesbiti için gerekli vesikalar, devrinin ahlâk, örf ve âdetlerini ve çeşitli ictimâî hususiyetlerini gösteren her türlü yazı, evrak ve vesika ancak arşivlerden temin edilebilir. Bu hususiyetleri itibariyle, arşivlerin en büyük özelliği, toplum ilimlerine başlangıç ve ilk elden kaynak olmalarıdır. Bundan dolayıdır ki, bir devletin ve milletin tarihi, devlet ve millet hayatının öz çizgileri demek olan arşivlerinde gizlidir.

Kısaca ifâde etmek istersek, arşivler bir ülkenin tapu senedi, bir milletin hüviyet varakası, bir nevi hâtırâtı, onun bütün varlığı; hakları ve hususiyetleri ile onu

geçmişinden bugüne ve yarınlarına bağlayan temel dayanağı, en değerli kültür ve tarih hazinesidirler.

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nden devraldığı zengin tarihî mirasla, kemiyet bakımından olduğu kadar, keyfiyet bakımından da, bugün dünyanın en zengin arşivlerine sahip sayılı ülkelerinden birisi durumundadır.

Osmanlı Devleti'nde eski bir devlet an'anesi olarak, daha ilk devirlerden itibaren arşiv fikrinin mevcut olduğu, yok edilmeyerek bugüne kadar muhafaza edilmiş milyonlarca arşiv vesikasının mevcudiyeti ile bilinmektedir.

Osmanlı Devleti'nde; yüzyıllar boyunca ve devrinin bürokratik sistemine göre, normal yoldan ve kendiliğinden teşekkül etmiş bu zengin arşiv malzemesi, devlet eliyle titizlikle muhafaza edilerek günümüze intikal ettirilmiştir.

Üç kıta üzerinde, çok geniş bir coğrafyada ve altı yüz seneyi aşkın bir zaman diliminde hükümlan olmuş ve çeşitli milletleri bünyesinde barındırmış Osmanlı Devleti'nden, Türkiye Cumhuriyeti'ne intikal etmiş zengin arşiv malzemesi yalnız Türkiye'nin değil, bugün müstakil devlet kurmuş çeşitli milletlerin millî ve ortak tarihlerinin tesbitinde ve yazılmasında başvurulacak otantik değerdeki tek kaynaktırlar. Özellikle bütün Balkan, Akdeniz, Kuzey Afrika ve Arap ülkelerine âit ilk elden tarihî kaynaklar Osmanlı Arşivleri'ndedir.

Osmanlı Arşivleri'nin en büyük hususiyeti, Türkiye'nin olduğu kadar, bugün müstakil devletler kurmuş Orta ve Yakın Doğu, Balkan, Akdeniz, Kuzey Afrika ve Arap ülkelerinin kültür, iktisat ve siyâsî tarihlerinin gün ışığına çıkarılmasında, milletler arası hakların isbâtı ve korunmasında, ayrıca vatandaş haklarının gerektiğinde hukûkî mesnedi olması bakımından sahip olduğu müstesna değeridir.

Günümüzde, bu ülkelere mensup araştırmacılar, kendi millî arşivlerini kurmak, toplum ilimleri açısından var oluşları ile ilgili meseleleri incelemek, tesbit ve değerlendirmek için Osmanlı Arşivleri'nde araştırmalar yapmak mecburiyetini duymaktadırlar.

Osmanlı Devleti'nden intikal eden en zengin ve değerli arşiv malzemesi Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'ndadır. Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilâtı kuruluşlarından olan Dîvân-ı Hümayûn, Bâb-ı Defterî ve Bâb-ı Âsafî (Bâb-ı Âlî)'ye ve bunların çeşitli daire ve kalemlerine âit sicil, defter ve vesikaları ihtiva eden Başbakanlık Osmanlı Arşivi,

sahip bulunduğu arşiv malzemesinin hususiyeti itibariyle, bu dönem için şüphesiz devlet arşivi vasfını taşımaktadır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi dışında, bir saray arşivi hüviyeti taşıyan Topkapı Sarayı Arşivi, Osmanlı ictimâî bünyesinde hayır ve hasenât müessesesi olan vakıflara âit vakfiyelerin sicil ve vesikalarını ihtiva eden Vakıflar Arşivi, şer'î mahkemelerde kadılar tarafından verilen hükümlerin, hüccet ve kararların ve yapılan işlemlerin kaydedilmiş olduğu Şer'î Siciller Arşivi ve tapu tahrîr defterleri ile buna dâir muâmelât evrâkının bulunduğu Tapu ve Kadastro Arşivi (Kuyûd-ı Kadîme), ihtivâ ettikleri bu tür arşiv malzemesi itibariyle daha hususî bir mahiyette olup, arşiv olarak ayrı bir önem arzederler.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi ise esas itibariyle, Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilâtının arşiv malzemesini ihtivâ etmesi sebebiyle, bir bakıma, Osmanlı dönemi için bir ana arşiv hüviyetini taşımaktadır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde muhafaza edilmekte olan, yerli ve yabancı araştırmacıların istifadesine sunulan çok çeşitli ve değerli arşiv malzemesi vardır. Buna mukâbil, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ni bütünü ile tanıtan Türkçe neşriyat fazla değildir. Hele yabancı dillerde, mahdud sayıda makalenin dışında bu tür neşriyata rastlamak da mümkün değildir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi hakkında bugüne kadar üç rehber^() yayınlanmıştır.*

Bunlardan ilki, Sayın Mithat Sertoğlu'nun hazırlamış olduğu "Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi" adlı kılavuzdur. Bu eser, araştırmacıların kendi ihtisas dallarına göre arşivdeki malzemedan ne şekilde istifade edebileceklerini tesbit imkânını onlara verebilmek gayesiyle hazırlanmıştır. Söz konusu rehber, yaklaşık

^{*}-Mithat Sertoğlu, *Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi*, Ankara 1955, XVI+90 s.

"Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları No: 103 "

-Atillâ Çetin, *Başbakanlık Arşivi Kılavuzu*, İstanbul 1979, XV+172s.

(Eser, İtalyanca'ya da tercüme edilmiştir).

-Necati Aktaş - İsmet Binark, *el-Arşîfû'l-Osmânî (Ottoman Archives- Başbakanlık Arşivi)*, Amman, h. 1406 /m. 1986, 521s.

"Publications of the Research Centre for Islamic History, Art and Culture in Istanbul and the Centre for Archives and Manuscripts, University of Jordan"

(Eser, İngilizceye de tercüme edilmiştir.)

yirmi beş yıl süreyle, Başbakanlık Osmanlı Arşivi çalışmaları ve arşivdeki araştırmalar için klasik bir eser hüviyetini taşımıştır.

Bahse konu rehberlerin ikincisi, Sayın Atillâ Çetin'in hazırlamış olduğu "Başbakanlık Arşivi Kılavuzu" adlı eserdir. Bu kılavuzda, Osmanlı Arşivi'nin ihtivâ ettiği malzeme, tasnifler, araştırmalara açık bölümler ve devam etmekte olan tasnif çalışmaları tanıtılmıştır. Eser, bu hüviyetiyle yukarıda zikredilen birinci çalışmayı tamamlar mahiyettedir.

Türkiye'nin İslâm ülkeleriyle olan münâsebetlerinde kaydedilen gelişmeler, bu ülkelerle olan tarih ve kültür bağlarının güçlendirilmesi ve verimli bir işbirliğinin her sahada gerçekleştirilmesi konusunda gösterilen karşılıklı gayret ve teşebbüsler, neticelerini sadece siyasî ve iktisâdî sahalarda değil, kültür ve ilim sahasında da göstermiştir. Buna paralel olarak, çeşitli İslâm ülkelerinden, Türk arşiv, kütüphâne ve müzelerinde araştırma yapmak için müracaat eden araştırmacıların sayısı da hızla artmıştır.

Üçüncü rehber, Türkiye Cumhuriyeti'nin de üyesi bulunduğu İslâm Konferansı Teşkilâtı'nın İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi'nce, Osmanlı Arşivi'nden yararlanacak üye ülkelerin araştırmacıları için Arapça olarak yayınlanmıştır.

Rehberde, arşivdeki malzeme, tasnifler, araştırmalara açık olan fonlar, Osmanlı Devleti merkez teşkilâtı tarihi ile birlikte düşünülmek suretiyle sistematik bir şekilde tanıtılmış; arşiv malzemesine araştırmacıların en kolay yoldan ne şekilde ulaşabilecekleri esprisi ön plânda tutulmuştur.

Rehber hazırlanırken, Osmanlı Arşivi hakkındaki neşriyat tesbit edilip taranmış ve bu neşriyatın mukayeseli olarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

Atıfta bulunulan bu rehberler, Osmanlı Arşivi'nde araştırma yapan yerli ve yabancı araştırmacıların başvuracakları kaynak eser olma hüviyetini taşımakla birlikte, yeni tasnif çalışmalarını yansıtmamaktadırlar. Zira, son yayınlanan rehber 1986 tarihini taşımaktadır. Son yıllarda Osmanlı Arşivi'ne yeni personel alımı ile hızlandırılan tasnif çalışmaları neticesinde hazırlanan kataloglar araştırmacıların istifadesine sunulmakta, tasnifi tamamlanan fonlar araştırmacılara açılmaktadır. Bu itibarla, yeni bir rehberin hazırlanması mecburiyeti kendiliğinden ortaya çıkmıştır.

Osmanlı Arşivi Rehberi, bu düşüncenin mahsûlüdür. Rehber, Türk ve yabancı araştırmacılara Osmanlı Arşivi'ni tanıtmak, araştırmalara açık fonlar hakkında bilgi

vermek, özellikle sürdürülen tasnif çalışmalarına âit en yeni bilgileri araştırmacılara sunabilmek maksadıyla hazırlanmıştır.

Osmanlı Arşivi Rehberi, giriş, altı bölüm ve eklerden meydana gelmektedir.

Giriş kısmında, Osmanlı Devlet teşkilâtı, arşivçilik ve Osmanlı Arşivleri ile Tasnifleri hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

Birinci bölümde, Dîvân-ı Hümayûn, Bâb-ı Âsafî, Bâb-ı Âlî ve Defterhâne defterleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bölümde defter serileri ilk önce orijinal seriler şeklinde, daha sonra yeni yapılan tasnifler neticesi ortaya çıkan seriler olarak verilmiştir.

İkinci bölümde, belge serileri verilmiş, bu serilere yeni tamamlanan tasnif çalışmaları neticesi ortaya çıkan belge grupları da eklenmiştir.

Üçüncü bölümde, harita, plân, proje, albüm ve fotoğraflar ile mevcut gazete koleksiyonları hakkında bilgi verilmiştir.

Dördüncü bölümde, araştırmacılarla ilgili mevzuat hakkında bilgi verilmiştir.

Beşinci bölümde, Osmanlı Arşivi'nde şimdiye kadar yapılan tasnif çalışmaları neticesinde ortaya çıkarılan belge ve defter serilerine âit katalog listesi yer almıştır.

Altıncı bölümde, Osmanlı arşiv terminolojisine ve yazı çeşitlerine âit açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

Ekler kısmında, araştırmacıların çalışmalarını kolaylaştırmak için bazı seriler ile tamamlayıcı bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca, Giriş bölümünde Arşiv'in tarihçesi anlatılırken zikredilen belgelerle, Terminoloji bölümünde tarifleri verilen belgelerin örnekleri de bu kısımda yer almaktadır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin sahip olduğu malzemenin bütünüyle veya kısmen tanıtılması, ancak bunlara âit katalog, envanter veya rehber gibi monografik veya daha geniş muhtevalı eserlerin hazırlanması ve yayınlanması ile mümkün olabilecektir.

Özellikle, arşivdeki fonları, serileri veya tasnif gruplarını ele alacak monografik çalışmaların neşri, arşiv personeli için olduğu kadar, araştırmacılar için de büyük kolaylıklar ve faydalar sağlayacaktır.

Osmanlı Arşivi'ndeki tasnifi tamamlanmış ve araştırmalara açılmış fon ve serileri tanıtacak neşriyata bu bakımdan âcilen ihtiyaç vardır.

Türk arşivlerinin özellikle Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin kemiyet ve keyfiyet itibariyle zenginliğini ve önemini bilen ilim muhitleri, Türkoloji ve Şarkiyat çevreleri, Osmanlı tarihi ve kültürü sahasında araştırma yapanlar, bu arşivlerle ilgili vesika neşrini ve külliyatları (corpus) sabırsızlıkla beklemektedirler.

Rehberin hazırlanmasında emeği geçen Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı personeline ayrı ayrı teşekkür etmeyi zevkli bir görev biliyorum.

Osmanlı Arşivi Rehberi'nin, Osmanlı Arşivleri ile ilgili olarak yapılacak yeni çalışmalara ışık tutmasını, ilgililere yardımcı ve yararlı olmasını dilerim.

İsmet BİNARK

Devlet Arşivleri Genel Müdürü

KISALTMALAR

M.	Muharrem
S.	Safer
Ra.	Rabîulevvel
R.	Rebîulâhir
Ca.	Cemâziyelevvel
C.	Cemâziyelâhir
B.	Receb
Ş.	Şa‘ban
N.	Ramazan
L.	Şevval
Za.	Zilka‘de
Z.	Zilhicce
El.	Evâil
Et.	Evâsıt
Er.	Evâhir
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
B.E.O.	Bâb-ı Âlî Evrâk Odası
bkz.	Bakınız
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
BTTD	Belgelerle Türk Tarihi Dergisi
DİA	Diyanet İslâm Ansiklopedisi
gös. yer	Gösterilen yer
h.	Hicrî
m.	Mîlâdî
K.	Kanunnâmesi var
Kat.	Katalogu
Mad.	Madalya
Md.	Madde

mük.	Mükerrer
nu	Numara
s.	Sayfa
T.	Timar
TED	Tarih Enstitüsü Dergisi
TOEM	Târih-i Osmânî Encümeni Mecmuası
Ts.	Tarihsiz
vd.	Ve devamı
Ves. Ade.	Vesika Adedi
vs.	Vesâir
yay.	Yayınları/Yayınlayan
yy.	Yüzyıl

İÇİNDEKİLER

	Sayfa Numarası
ÖNSÖZ.....	III
SUNUŞ.....	V
KISALTMALAR.....	XI

GİRİŞ

OSMANLI DEVLET TEŞKİLÂTI, ARŞİVCİLİK, OSMANLI ARŞİVLERİ ve TASNİFLER

I. OSMANLI DEVLETİ MERKEZ TEŞKİLÂTI.....	3
A. TANZİMÂT ÖNCESİ DÖNEM	5
1. XVIII. Yüzyıla Kadar Olan Dönem.....	5
a. Dîvân-ı Hümâyûn ve Kalemleri	5
b. Bâb-ı Defterî ve Kalemleri.....	7
c. Defterhâne ve Kalemleri	8
2. XVIII. Yüzyıldan Tanzîmât'a Kadar Olan Dönem	9
a. Bâb-ı Âsafî ve Kalemleri	9
b. Bâb-ı Defterî ve Kalemleri.....	11
B. TANZİMÂT SONRASI DÖNEM.....	12
1. Bâb-ı Âlî ve Teşkilâtı	12
2. Diğer Nezâretler	12
II. OSMANLI DEVLETİNDE ARŞİVCİLİK.....	14
A. TANZİMÂT DEVRİNE KADAR OSMANLI ARŞİVCİLİĞİ.....	15
1. Eski Türk Devletlerinde ve Osmanlılar'da Defter Tutma Geleneği	15
2. Osmanlılar'da İlk Arşivler.....	17

3. Taşrada Beylerbeyi ve Mahallî Kadıların Tâbi Oldukları Arşivcilik Tâlimatları.....	19
4. Resmî Yazışma Esaslarına Gösterilen Titizlik ve Atfedilen Önem	19
B. TANZİMÂT DEVRİNDE GELİŞEN OSMANLI ARŞİVCİLİĞİ.....	21
1. Tanzimât Öncesinde Merkezî Devlet Dâireleri ve Arşivlerinin Durumuna Genel Bakış.....	22
a. Bâb-ı Âlî.....	22
b. Bâb-ı Defterî	23
c. Bâb-ı Seraskerî	24
d. Bâb-ı Meşihat.....	24
2. Bâb-ı Âlî'de Hazîne-i Evrâk'ın Kuruluşu ve İşleyişi.....	25
3. Nezâret ve Vilâyet Arşivlerinin Teşekkülü	27
C. MEŞRUTİYET DÖNEMİ ve ARŞİVLERİN CUMHURİYET İDÂRESİNE İNTİKALİ	29
III. CUMHURİYET DEVRİ ARŞİVCİLİĞİ.....	30
IV. OSMANLI ARŞİVLERİNDEKİ TASNİF ÇALIŞMALARI ve TASNİFLER.....	34

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ'NDEKİ DEFTER TASNİFLERİ

Dîvân-ı Hümayûn, Bâb-ı Âsafî, Bâb-ı Âlî ve Defterhâne Defterleri

I. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN DEFTERLERİ.....	37
A. DÎVÂN VEYA BEYLİKÇİ KALEMİ DEFTERLERİ	37
1. Ahkâm Defterleri	40
a. Adana	41
b. Anadolu.....	41
c. Bosna.....	45
d. Cezâir ve Rakka	46
e. Diyarbekir	47
f. Erzurum	48
g. Halep	49
h. İstanbul.....	50

1. Karaman.....	51
i. Maraş	52
j. Mora.....	53
k. Özi ve Silistre.....	54
l. Rumeli.....	56
m. Sivas.....	59
n. Şâm-ı Şerîf	60
o. Trabzon	61
2. Atık Şikâyet Defterleri	61
3. Dîvân Memurlarına Ait Sicil ve Kûnye Defterleri	68
4. Gayr-i Müslim Cemaatlere Âit Defterler	68
5. Hadariye Defterleri.....	69
6. Hânedân Defterleri	71
7. İmtiyaz Defterleri	72
8. İzn-i Sefîne Defterleri.....	72
9. Kal‘abend Defterleri.....	73
10. Kanunnâme-i Askerî Defterleri	75
11. Kilise Defterleri.....	76
12. Meclis-i Tanzîmât Defterleri	77
13. Mukâvele Defterleri.....	79
14. Mukâvelât Defterleri.....	79
15. Mukâvelenâme Defterleri	80
16. Muktezâ Defterleri.....	80
17. Mühimme Defterleri	82
18. Mühimme Zeyli Defterleri.....	90
19. Mühimme-i Asâkir Defterleri	91
20. Mühimme-i Mektûme Defterleri	94
21. Mühimme-i Mısır Defterleri	94
22. Nâme-i Hümâyûn Defterleri	95
23. Nefy ve Kısas Defterleri.....	96
24. Nişân Defterleri	97
a. Dîvân-ı Hümâyûn Defterleri Tasnifindekiler.....	97
b. Kâmil Kepeci Tasnifindekiler	99
25. Nizâmât Defterleri	100
26. Şehbenderlik Defterleri	101

27. Tanzîmât-ı Hayriye Defteri.....	102
28. Tekâüd Defterleri.....	102
29. Tevcîhât-ı Mülkiye Defterleri.....	102
30. Vâride ve Sâdıra Defterleri.....	103
31. Tevzîât, Zehâir, Esnaf ve İhtisâb Defterleri	103
32. Diğer Tasniflerdeki Dîvân-ı Hümâyûn Defterleri	105
a. Kepeci Tasnifi'ndeki Dîvân Kalemî ve Ahkâm Defterleri	105
b. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Dîvân-ı Hümâyûn Kalemî Defterleri	110
B. RU'ÛS DEFTERLERİ	111
1. Dîvân-ı Hümâyûn Ru'ûs Defterleri	111
2. Kepeci Tasnifi'ndeki Ru'ûs Defterleri.....	119
3. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Ru'ûs Defterleri	122
C. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN TAHVÎL (NİŞÂN) KALEMİ DEFTERLERİ	122
1. Kepeci Tasnifi'ndeki Tahvîl Defterleri.....	126
2. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Tahvîl Defterleri	142
D. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN ÂMEDÎ KALEMİ DEFTERLERİ	142
1. Düvel-i Ecnebiye Defterleri.....	142
2. Kepeci Tasnifi'ndeki Âmedî Kalemî Defterleri.....	147
E. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN TEŞRÎFÂT KALEMİ DEFTERLERİ	148
1. Kepeci Tasnifi'ndeki Teşrîfâtçılık Defterleri.....	149
2. Kepeci Tasnifi'ndeki Teşrîfât Kalemî Defterleri.....	150
3. Diğer Teşrîfât Defterleri.....	151
F. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN ÇAVUŞBAŞILIK DEFTERLERİ	151
G. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN'UN DİĞER DEFTERLERİ	151
1. Vak'anüvislik Defterleri.....	152
2. Askerî Rûznâmçe Defteri	153
3. Kırım Hanlığı Defteri	153
4. Yol ve Menzil Defterleri.....	153
5. Müteferrik Defterler	153
II. BÂB-I ÂSAFÎ ve BÂB-I ÂLÎ DEFTERLERİ	155

A. MEKTÛBÎ KALEMÎ DEFTERLERİ	156
1. Buyruldu ve İlmühaber Defterleri	156
2. Ayniyât Defterleri	157
3. Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Gelen-Giden Defterleri	164
a. Nezâret ve Devâir Gelen-Giden	164
b. Vilâyât Gelen-Giden	168
4. Kepeci Tasnifi'ndeki Sadâret Mektûbî Kalemî Defterleri	178
5. Sadâret Mektûbî Kalemî'nin Diğer Defterleri	180
B. KETHUDÂ KİTÂBETİ (SADÂRET KETHUDÂLIĞI) DEFTERLERİ	181
C. İRÂDE KAYIT DEFTERLERİ	182
D. ÂMEDÎ KALEMÎ DEFTERLERİ	182
E. SADÂRET MÜTEFERRİK DEFTERLERİ	183
III. DEFTERHÂNE DEFTERLERİ	184
A. TAHRİR DEFTERLERİ	186
1. Osmanlı Arşivi'ndeki Tapu Tahrir Defterleri	189
2. Kanunnâmesi Bulunan Tapu Tahrir Defterleri	221
3. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Tapu Tahrir Defterleri	227
4. Tapu Kadastro Arşivi'ndeki Tapu Tahrir Defterleri	227
B. RÛZNÂMÇE DEFTERLERİ	228
1. Timar ve Zeâmet Tevcihi Defterleri	229
2. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Timar ve Zeâmet Tevcih Defterleri	230

Bâb-ı Defterî ve Maliye Nezâreti Defterleri

I. BÂB-I DEFTERÎ DEFTERLERİ	230
A. KEPECİ TASNİFİNDEKİ BÂB-I DEFTERÎ DEFTERLERİ	230
1. Anadolu ve Rumeli Ahkâm-ı Maliye Kalemî	230
2. Anadolu ve Rumeli Muhâsebe Kalemî	230
3. Başbakı Kulu Kalemî	231
4. Başmuhâsebe Kalemî	231
a. Başmuhâsebe Kalemine Bağlı Halifeliklere Âit Defterler	233
b. Başmuhâsebe'ye Bağlı Emânetlere Âit Defterler	233
5. Başmukâta'a Kalemî	234

6. Bursa Mukâta‘ası Kalemî	235
7. Cerîde Muhâsebesi Kalemî	235
8. Cizye Muhâsebesi Kalemî	235
9. Eshâm Muhâsebesi Kalemî	236
10. Evâmîr-i Maliye Kalemî	237
11. Haremeyn Muhâsebesi Kalemî	237
12. Haremeyn Mukâta‘ası Kalemî	238
13. Haslar Mukâta‘ası Kalemî	238
14. Kefe ve Avlonya Mukâta‘ası Kalemî	239
a. Kefe Mukâta‘ası Kalemî	239
b. Avlonya Mukâta‘ası Kalemî	239
15. Kal‘a Tezkîreciliği Kalemî	239
a. Büyük Kal‘a Kalemî	239
b. Küçük Kal‘a Kalemî	240
16. Küçük Evkâf Kalemî (Küçük Evkâf Muhâsebesi)	240
17. Maden Kalemî	240
a. İstanbul Gümrüğü	241
b. Edirne Gümrüğü	241
c. İstanbul, Edirne, İzmir, Erzurum, Trablusşam, Sinop, Samsun, Diyarbakir, Selânik, Karaağaç, Hanya Gümrükleri ve Diğer Gümrükler	241
d. Zecriyye Resmi	241
e. Kahve Rusûmu	241
f. Tütün Rusûmu	241
18. Mesârifât Muhâsebesi Kalemî	241
19. Mevkûfât Kalemî	242
a. Kalemîye Dâiresi Defterleri	242
b. Ganem Kitâbeti Defterleri	243
c. Menzil Halîfeliği Defterleri	243
20. Piyâde Mukâbelesi Kalemî	243
21. Rûznâmçe-i Evvel (Büyük Rûznâmçe) Kalemî	243
22. Rûznâmçe-i Sâni (Küçük Rûznâmçe) Kalemî	245
23. Sâlyâne Kalemî	245
24. Sipahî ve Silahdâr Kalemî	246
25. Sûvârî Mukâbelesi Kalemî	246

26. Vâridât Muhâsebeciliği Kalemî.....	246
B. YENİ YAPILAN TASNİFLERDEKİ BÂB-I DEFTERÎ DEFTERLERİ	247
1. Aded-i Ağnâm Bedeli Defterleri	253
2. Anadolu Muhâsebesi Kalemî	254
3. Asâkir-i Mansûre Defterleri	254
4. Avlonya Gümrüğü Defterleri.....	254
5. Başbakı Kulu Kalemî	254
6. Başmuhâsebe Kalemî	254
7. Başmukâta‘a Kalemî Defterleri.....	264
8. Bursa Mukâta‘ası Kalemî.....	266
9. Büyük Kal‘a Kalemî	266
10. Büyük Rûznâmçe Kalemî	267
11. Cizye Muhâsebesi Kalemî	267
12. Cizye Ziyâdesi Kalemî	267
13. Çeltik Rusûmu Kalemî	267
14. Defterdar Mektûbî Kalemî.....	268
15. Evâmir-i Maliye Kalemî	268
16. Ganem Mukâta‘ası Kalemî.....	268
17. Haremeyn Muhâsebesi Kalemî.....	270
18. Haremeyn Mukâta‘ası Kalemî.....	270
19. Haslar Mukâta‘ası Kalemî	270
20. İstanbul İhtisâbı Kalemî.....	270
21. İstanbul Mukâta‘ası Kalemî.....	270
22. Kalemîye Dâiresi Kalemî	271
23. Kefe Mukâta‘ası Kalemî.....	272
24. Küçük Evkâf Kalemî	272
25. Küçük Kal‘a Kalemî.....	272
26. Küçük Rûznâmçe Kalemî	272
27. Maden Mukâta‘ası Kalemî	272
28. Masraf-ı Şehriyârî Kalemî.....	273
29. Mensûhât Kalemî.....	274
30. Mevkûfât Kalemî	274
31. Mukâta‘a-i Cedîd-i Ūlâ Kalemî	275
32. Navul Kalemî.....	275

33. Piyâde Mukâbelesi Kalemî	275
34. Sâlyâne Kalemî	276
35. Sûvârî Mukâbelesi Kalemî	276
36. Teşrifât Kalemî	276
37. Yeniçeri Kalemî	276
II. MALİYE NEZÂRETİ DEFTERLERİ	277
1. Cerîde Odası Defterleri	278
2. Cizye Defterleri	279
3. Evâmîr-i Maliye Defterleri	279
4. Maliye Kalemî Defterleri	280
5. Mesârifât Defterleri	280
6. Mektûbî Defterleri	280
7. Temettuât Defterleri	281
8. Vâridât Muhâsebesi Defterleri	281
9. Muvâzene (Bütçe) Defterleri	283

Diğer Defter Tasnifleri

I. NEZÂRET VE DÂİRELERE ÂİT DEFTERLER	285
1. Asâkir-i Mansûre Defterleri	285
a. Başmuhâsebe Kalemî Defterleri Kataloglarındaki Asâkir-i Mansûre Defterleri	285
b. Mesârifât-ı Muhâsebe Kalemî Defterleri Kataloglarındaki Asâkir-i Mansûre Defterleri	286
2. Dahiliye Nezâreti Defterleri	286
3. Darbhâne-i Âmîre Defterleri	287
4. Hazîne-i Hâssa Nezâreti Defterleri	288
a. Hazîne-i Hâssa Künye ve Maaş Defterleri	288
b. Hazîne-i Hâssa Sicil Fihristleri	288
c. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Hazîne-i Hâssa Nezâreti Defterleri	289
5. Meclis-i Vâlâ Riyâseti Defterleri	289
6. Millî Emlâk'tan Devralınan Defterler	290
7. Rumeli Müfettişliği Defterleri	290
8. Sıhhiye Nezâreti Defterleri	290
a. Umûr-ı Sıhhiye-i Dahiliye	290

b. Umûr-ı Sıhhiye-i Hariciye.....	291
II. YILDIZ MÂRÛZAT DEFTERLERİ.....	292
III. KÂMİL KEPECİ TASNİFİ	293
IV. MALİYEDEN MÜDEVVER DEFTERLER TASNİFİ	296

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ'NDEKİ BELGE TASNİFLERİ

I. TANZİMÂT ÖNCESİ MERKEZ EVRÂKI	301
A. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN VE BÂB-I ÂSAFÎ BELGELERİ.....	301
1. Dîvân (Beylikçi) Kalemi	303
2. Dîvân-ı Hümâyûn Şikâyet Kalemi.....	304
3. Dîvân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi	305
4. Dîvân-ı Hümâyûn Düvel-i Ecnebiye Kalemi.....	306
5. Dîvân-ı Hümâyûn Kal'abend Kalemi	307
6. Dîvân-ı Hümâyûn Askerî Rûznâmçe Kalemi	307
7. Dîvân-ı Hümâyûn Nâme-i Hümâyûn Kalemi	307
8. Dîvân-ı Hümâyûn Mısır Valiliği Kalemi	308
9. Dîvân-ı Hümâyûn Kırım Hanlığı Kalemi	309
10. Dîvân-ı Hümâyûn Gayr-i Müslimler Dînî ve Hayrî İşler Kalemi.....	309
11. Dîvân-ı Hümâyûn Yol ve Menzil Kalemi.....	310
12. Dîvân-ı Hümâyûn Kıbrıs Mühimme Kalemi	310
13. Dîvân-ı Hümâyûn Kıbrıs Şikâyeti Kalemi.....	311
14. Nişân (Tahvîl) Kalemi	311
15. Ordu Nişân Kalemi	312
16. Ru'ûs Kalemi	312
17. Âmedî Kalemi.....	313
18. Âmedî Kalemi Kırım Hanlığı Belgeleri	313
19. Defterhâne-i Âmire Kalemi	313
20. Sadâret Kethudâsı Kalemi	314
21. Sadâret Mektûbî Kalemi.....	314
22. Reisülküttâblık Kalemi	315
23. Çavuşbaşılık Kalemi.....	315
24. Büyük ve Küçük Tezkireci Kalemi	316

25. Vak‘anüvis Kalemî	316
B. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN'A ÂİT DİĞER BELGELER	316
1. Muâhedeler	317
2. Nâme Kartonları	317
II. TANZÎMÂT SONRASI EVRÂKI	317
A. İRÂDELER	317
1. 1255-1309 Yılları İrâdeleri	318
2. 1310 -1334 Yılları İrâdeleri	321
3. Dosya Usûlü İrâdeler	327
4. Eyâlât-ı Mümtâze İrâdeleri	333
5. Mesâil-i Mühimme İrâdeleri	335
B. BÂB-I ÂLÎ BELGELERİ	338
1. Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Sadâret Evrâkı	341
a. Dîvân-ı Hümâyûn Kalemî	341
b. Mektûbî Kalemî	344
c. Mektûbî Mühimme Kalemî	347
d. Âmedî Kalemî	348
e. Teşrîfât Kalemî	349
f. Eyâlât-ı Mümtâze Kalemî	349
g. Müteferrik Belgeler	354
2. Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Belgeleri	355
a. 1308-1334 yılları Belgeleri	355
b. 1334 yılı sonrası Belgeleri	355
3. Meclis-i Vükelâ Mazbataları	360
C. YILDIZ BELGELERİ	366
1. Yıldız Esas Evrâkı	367
2. Sadâret Resmî Mârûzat Evrâkı	370
3. Sadâret Husûsî Mârûzat Evrâkı	371
4. Mütenevvî Mârûzat Evrâkı	372
5. Yıldız Perâkende Evrâkı	374
D. DAHİLİYE NEZÂRETİ BELGELERİ	374
1. Hukuk Kalemî	374

2. Hukuk Müşavirliği.....	375
3. Siyasî Kısım Belgeleri	376
4. Şifre Kalemî.....	376
5. İdâre-i Umûmiyye Belgeleri	377
6. Kalem-i Mahsûs Müdiriyyeti.....	378
E. RUMELİ MÜFETTİŞLİĞİ EVRÂKI.....	379
1. Rumeli Müfettişliği Arzuhalleri	380
2. Rumeli Müfettişliği Edirne, Yanya ve İşkodra Evrâkı	381
3. Rumeli Müfettişliği Jandarma, Müşiriyyet ve Kumandanlık Evrâkı.....	382
4. Rumeli Müfettişliği Konsolosluk, Sefâret ve Müfettişlikler Evrâkı.....	382
5. Rumeli Müfettişliği Kosova Evrâkı.....	383
6. Rumeli Müfettişliği Makâmât Evrâkı.....	384
7. Rumeli Müfettişliği Manastır Evrâkı	384
8. Rumeli Müfettişliği Mütferrik Evrâk	385
9. Rumeli Müfettişliği Sadâret ve Başkitâbet Evrâkı	386
10. Rumeli Müfettişliği Selânik Evrâkı	386
11. Rumeli Müfettişliği Umûm Evrâk	388
12. Rumeli Müfettişliği Defterleri Kataloğu	388
III. DİĞER BELGE TASNİFLERİ	391
A. HATT-I HÜMÂYÛN.....	391
B. ALİ EMÎRÎ TASNİFİ	393
C. İBNÜLEMİN TASNİFİ.....	394
D. MUALLİM CEVDET TASNİFİ.....	396
E. VAKFİYELER TASNİFİ	398
1. Maliyeden Müdevver Vakfiyeler.....	398
2. Diğer Vakfiyeler	399
F. MÜZEHHAB FERMANLAR TASNİFİ.....	436
G. MİLLÎ EMLÂKTAN DEVRALINAN DEFTER VE VESİKALAR	437

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**OSMANLI ARŞİVİ'NDE BULUNAN DİĞER MALZEMELER**

A. HARİTALAR.....	443
B. PLAN, PROJE VE KROKİLER	451
C. ALBÜMLER VE FOTOĞRAFLAR.....	452
D. GAZETE KOLLEKSİYONLARI	456

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

A. İDARÎ YAPI.....	469
B. ARAŞTIRMA HİZMETLERİ İLE İLGİLİ MEVZUÂT	470

BEŞİNCİ BÖLÜM

KATALOGLAR.....	481
------------------------	------------

ALTINCI BÖLÜM**OSMANLI ARŞİVİ TERMİNOLOJİSİ ve YAZI ÇEŞİTLERİ**

A. TERMİNOLOJİ.....	499
B. OSMANLI ARŞİVİ VESİKALARINDA KULLANILAN YAZI ÇEŞİTLERİ	520

EKLER

EK 1 Padişah ve Sadrâzamların Saltanat Yılları	529
EK 2 Kanûnî'den XIX.yy'a Kadar Onar Yıllık ve XIX. yy'dan Osmanlı Devleti'nin Yılıklılarına Kadar Her Yıla Göre Düzenlenmiş Hicrî, Mîlâdî ve Rûmî Takvim.....	538
EK 3 Belgeler	543
BİBLİYOGRAFYA.....	601
İNDEKS.....	611

GİRİŞ

GİRİŞ

OSMANLI DEVLET TEŞKİLÂTI, ARŞİVCİLİK, OSMANLI ARŞİVLERİ ve TASNİFLER

I. OSMANLI DEVLETİ MERKEZ TEŞKİLÂTI

Devletlerin, sistemin gerektirdiği işleri görmek üzere, devlet merkezinde, birinci derecede mesul birer daireleri bulunması tabii olduğundan, Osmanlılarda da böyle bir teşekkül mevcuttu. Selçuklularda "Dîvân-ı A'lâ", İlhanlılarda "Dîvân-ı Kebîr" ve Memlûklülerde "Dîvân-ı Sultan" adıyla tarihteki hemen bütün İslam devletlerinde gördüğümüz Dîvân teşkilâtı, Osmanlı Devleti'nin merkez idaresinde "Dîvân-ı Hümâyûn" adını almış ve bugünkü Bakanlar Kurulu'nun gördüğü vazifeyi ifa eden bir müessese haline getirilmiştir.

Dîvân-ı Hümâyûn, devlete âit siyâsî, idârî, askerî ve mâlî işlerle meşgul olur, her türlü dâvalara ve şikâyetlere bakardı. Dini ve ırkı ne olursa olsun herkes, halledilmesi gereken mes'eleleri için Dîvân-ı Hümâyûn'a bizzat ve bilvasıta müracaat edebilirdi.

Osmanlı Devleti'nde Fatih Sultan Mehmed (1451-1481) zamanına kadar bizzat padişahların başkanlığında ve hergün toplanmakta olan Dîvân, Fatih devrinde dört güne indirilmiş¹ ve başkanlığı sadrâzama verilmiştir. Ancak Mühimme Defterleri'nde Dîvân toplantılarının haftada bir veyâ iki gün yapıldığı gibi, her gün yapıldığı da görülmektedir².

Dîvân-ı Hümâyûn'a, padişah namına sadrâzam riyaset ederdi. Kubbe vezirleri, kapudan paşa, Rumeli ve Anadolu kazaskerleri, defterdarlar ve tevkiî adı verilen nişancı, Dîvân'ın esas âzalarındandı. Vezir rütbesini hâiz olduğu takdirde, yeniçeri

¹ Kanunnâme-i Âli Osman (Naşiri, Mehmed Arif), İstanbul 1330, s.23

² Mühimme Defteri, nu.1

ağası da Dîvân âzaları arasında yer alırdı. Dîvân'da bunlardan başka, reisülküttab, çavuşbaşı, kapıcılar kethüdâsı ve büyük ve küçük tezkireciler de bulunurlar, fakat müzâkerelere iştirak etmeyip, ayakta hizmet görürlerdi.

Dîvân toplantıları, toplanış maksadlarına göre değişik adlar almışlardır:

a. *Mûtaḍ Dîvân* : Belirli günlerde yapılan dîvâna verilen addır.

b. *Galebe Dîvânı* : Kapıkulu Ocakları'na maaş verilmesi ve elçi kabûlü münasebetiyle toplanan dîvândır.

c. *Ayak Dîvânı* : Belirli Dîvân günlerinin dışında fevkalâde zamanlarda ve âcil durumlarda, padişahların da hazır bulunması ve riyâset etmesiyle toplanan dîvândır.

d. *Sefer Dîvânı* : Sadrâzamların, serdâr-ı ekrem olarak sefere çıktıkları zaman tevcihât, tâyin, azil, katil ve tahsîlât gibi devlet işlerini yerine getirmek için sefer sırasında akdettikleri dîvândır.

Çeşitli padişahlar zamanında toplanılan gün sayısı azalıp çoğalarak devam eden Dîvân, XVIII.asırdan itibaren iyice önemini kaybetmiş ve 1750'de Bâb-ı Âsafî adı verilen Paşa Kapısı teşkilâtının kurulmasıyla Dîvân-ı Hümâyûn'un gördüğü vazifeler bu teşkilâta intikal etmiştir. Nezâretler dönemi veyâ Tanzîmât'tan sonraki dönem diye ifade edilen dönemde ise, 1834 yılında yeni bir düzenleme ile Bâb-ı Âlî teşkilâtı kurulmuş ve merkezî idare sisteminde önemli değişimler olmuştur. Gerek Bâb-ı Âsafî ve gerekse Bâb-ı Âlî zamanında, Dîvân-ı Hümâyûn'un vazifesi, sadece devlet işlerinin yürütülmesine esas teşkil eden muâmelelere âit evrakı muhafaza etmek olmuş ve Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar da devlet teşkilâtı içerisinde bu hüviyetiyle yer almıştır.

Osmanlı Devleti Merkez Teşkilâtı, önemli değişmelerin olduğu 1834 yılı esas alınarak, Tanzîmât öncesi ve Tanzîmât sonrası olmak üzere iki ana bölümde incelenecektir.

A. TANZÎMÂT ÖNCESİ DÖNEM

1. XVIII. Yüzyıla Kadar Olan Dönem

a. Dîvân-ı Hümâyûn ve Kalemleri

Dîvân-ı Hümâyûn, Paşa Kapısı ve veyâ Bâb-ı Âsafî denilen sadrâzam dâiresinin, bütün devlet işlerini uhdesinde toplayan merci olmasından evvel, dördü reisülküttabın emrinde³ altı kısımdan müteşekkildi.

a1. Beylikçi veyâ Dîvân kalemi

Dîvânda müzakere olunup bir karara bağlanan evrak, icap eden mahalle bu kalemden havale edilirdi. Bütün devlet işlerine dair Dîvândan sâdır olan fermanların kaydedildiği Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti ile diğer devletler arasında yapılan antlaşmaların yazılı metinleri, yabancı devlet reislerine yazılan mektupları ihtiva eden Nâme-i Hümâyûn Defterleri, dâhilî irâdeyle ilgili yeni ve eski bütün nizamnâmelere âit Nizâmât Defterleri, memuriyet tevcihi ile ilgili vazifelerin kaydolunduğu Ru'ûs Defterleri, timar ve zeâmet tevcihlerinin yazıldığı Tahvil Defterleri, hâricî mes'eleler başta olmak üzere her hangi bir dâireden sorulan mes'elenin kanun ve nizamlara uygun olup olmadığının tespit ve kaydedildiği Muktezâ Defterleri gibi defterler bu kalemde tutulur ve saklanırdı. Şefîne Beylikçi-i Dîvân-ı Hümâyûn veyâ Beylikçi denirdi. Kalemin müdür seviyesinde bulunan memurları : Beylikçi kesedarı, Baş kanuncu, İlâmcı ve mümeyyizlerdir. Bunlardan başka kâtipler, Serdefterci ve yardımcı da memurlar arasındaydı.

Beylikçi veyâ Dîvân kalemi, vazifesinin çeşitliliği dolayısıyla, alt birimlerine ayrılmıştır. Bunlar şunlardır:

- Mühimme kalemi,
- Şikâyet kalemi,
- Düvel-i Ecnebiye kalemi,
- Nâme-i Hümâyûn kalemi,
- Kal'abend kalemi,
- Askerî Rûznâmçe kalemi,
- Mısır Vâliliği kalemi,
- Kırım Hanlığı kalemi,
- Gayr-i Müslimlere âit dînî ve hayrî işler kalemi,
- Yol ve Menzil kalemi,
- Kıbrıs Mühimmesi kalemi,
- Kıbrıs Şikâyeti kalemi,

³ İ. H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, TTK.Yay., Ankara 1984, s. 40

— Mektûme kalemi.

a2. Âmedî kalemi

Reisülküttabın özel kalemi olup, âmirine Âmedçi veyâ Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn denirdi. Başlangıçta Âmedçi'nin emrinde beş altı kâtip çalışırken, kalemin önemi arttıkça memur adedi de artarak altmışa kadar çıkmıştır.

Sadrâzama takdim edilmek üzere reisülküttâb tarafından müsveddesi yapılan yazıların temize çekilmesi, sadrâzam tarafından padişaha yazılacak takrir, telhîs ve yabancı devletlerin hükümet başkanlarına yine sadrâzam tarafından gönderilecek mektupların müsveddeleri, sulh muâhedeleri ile her çeşit ahidnâme ve anlaşmaların metinleri, müzâkere zabıtları ve protokoller, yabancı elçiler, konsoloslar ve yabancı tüccarlarla ilgili her çeşit yazışma, Âmedî kaleminden yapılır ve burada saklanırdı. Dîvân'ın muâmelâtı Paşa Kapısı'na intikal ettikten sonra, Sadâret Dâiresi'nin bütün muhâberâtı bu kalemde yürütölmeye başlanmıştır. h.1327/m.1909'da bu kalem, Meclis-i Vükelâ Maruzât kalemi adını almıştır.

Âmedî kaleminin Osmanlı Arşivi'nde Kırım Meselesi (A.AMD.KRM) ve Nâme-i Hümâyûn (A.AMD.NMH) olmak üzere iki ek bölümü vardır.

a3. Tahvîl (Kîse-i Nişân) kalemi

Bu kaleme Kîse veyâ Nişân kalemi de denirdi. Tahvîl kaleminde muâmelâtı, tahvîl kesedarı denilen bir müdür ve onun yardımcısı durumundaki mümeyyiz ile mübeyyiz ve mülâzım adı verilen kâtipler yürütürdü.

Osmanlı Devleti'ne âit topraklar üzerinde mevcut bütün zeâmet ve timarların kayıtları bu kalemde tutulduğı gibi, mevâlî denilen birinci sınıf vilâyet kadılarının, vezir, beylerbeyi ve sancak beylerinin berâtları, bu kimselere verilecek vazifelerin yürütölmesi için gerekli tevcih fermânları, tahvîl hükümleri ve tahvîl tezkireleri de bu kalemde yazılırdı.

a4. Ru'ûs kalemi

Ru'ûs kîsedârı tarafından idare edilen bu kaleme Ru'ûs-ı Hümâyûn kalemi de denilmektedir.

Vezir, beylerbeyi, sancakbeyi, vâli, kazasker, timar ve zeâmet sahipleri dışındaki bütün hizmetlilerle, hazîne, evkaf ve gümrüklerden maaş alan her türlü devlet

memurlarının tayin muamelelerinin yapıldığı ve bunlara dair kayıtların tutulduğu kalemdir.⁴

a5. Teşrifâtçılık kalemi

Osmanlı Devleti'nde gerek saray ve gerekse devlet dâirelerine âit bütün merasim ve protokol işlerini yürüten kalemdir. Âmirine Teşrifâtî Efendi veyâ Teşrifâtî-i Dîvân-ı Hümâyûn denirdi. Kendisinden sonra sırasıyla muavin olarak, Teşrifâtî kesedarı, Teşrifât halifesi, Kaftancıbaşı ve Teşrifât kîsedârı yamağı gelirdi.

Ayrıca vezir, beylerbeyi ve erkân-ı devlete âit olan rûsûm ve harçların defterlerini tutmak da vazifeleri arasındaydı.

a6. Vak'anüvislik Kalemi

Dîvân-ı Hümâyûn bünyesinde 18. asrın başlarında ihdas edilen ve devlete verilen vesikaları tetkik ve kayıt ederek, günün tarihini tespitle vazifeli kaleme verilen addır. Şefine vak'anüvis denirdi.

b. Bâb-ı Defterî ve Kalemleri

Defterdâr Kapısı da denilen Bâb-ı Defterî, Osmanlı Devleti'nin bütün mâlî işlerini yürüten teşekkülün adıdır. Bâb-ı Defterî'nin başında Baş Defterdâr veyâ Şikk-ı Evvel Defterdârı bulunmaktaydı. Defterdârlar Osmanlı Devleti'nde vezirler ve kazaskerlerden sonra devlet idaresinin üçüncü yetkili kişisi durumunda idiler.

Mâlîye teşkilâtının diğer büyük âmirleri şunlardı :

Anadolu Defterdârı : Anadolu tarafına âit işlere bakardı.

Şikk-ı Sâni Defterdârı : Anadolu yalıları ile Rumeli ve İstanbul'a âit işlere bakardı.

Şikk-ı Sâlis Defterdârı : Tuna sahilleri bölgesine âit işlere bakardı.

Şikk-ı Râbi Defterdârı : Yalnız Nizâm-ı Cedid devrinde mevcut olup, Nizâm-ı Cedid askerlerinin masraflarını karşılayan İrâd-ı Cedid Hazînesine bakardı.

Başbakı Kulu : Devlet vâridâtının birinci derecede tahsil memuru, bakayâ vergileri takip ve tahsil, vergi ödemeyenleri tazyik ve hapis ederdi. Maliye Mahkemesinin kararlarını infaz etmek de ona âitti.

⁴ Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, nu.D.3028; İ.H.Uzunçarşılı, *a.g.e.*,s.45

Baş Muhâsebeci veyâ Muhâsebe-i Evvel : Bugünkü Dîvân-ı Muhâsebât'a muâdil olan teşekkülün âmiri idi.

Rûznâmçe-i Evvel : Hazîne-i Âmire dairesinin âmiri idi.

Osmanlı Devleti'nin mâliye teşkilâtını meydana getiren Bâb-ı Defterî'nin kalemleri asırlar itibarıyla değişiklik göstermiştir.

XVI. yüzyılda mâliye kalemleri dört grup halinde idiler.

b1. Doğrudan doğruya Şikk-ı Evvel Defterdarlığına bağlı kalemler: Mukâta'a-i Evvel kalemi, Mukâta'a-i Sâni kalemi, Mevkûfât kalemi, Vâridât kalemi, Kılâ Tezkiresi kalemi, Ahkâm-ı Rumeli Tezkiresi kalemi, Başbakî Kulu kalemi.

b2. Hazîne-i Âmire'ye bağlı kalemler : Rûznâmçe-i Evvel kalemi, Rûznâmçe-i Sâni kalemi, Rumeli Muhâsebesi kalemi, Anadolu Muhâsebesi kalemi, Mukâbele kalemi.

b3. Anadolu Defterdarlığı'na bağlı kalemler: Anadolu Mukâta'a-i Evvel kalemi, Anadolu Mukâta'a-i Sâni kalemi, Anadolu Mukâta'a-i Sâlis kalemi, Anadolu Mevkûfâtçısı kalemi, Tezkire-i Ahkâm-ı Anadolu kalemi.

b4. Şikk-ı Sâni Defterdârına bağlı olan kalemler: Mukâta'a-i Evvel kalemi, Mukâta'a-i Sâni kalemi, Mukâta'a-i Sâlis kalemi, Tezkire-i Ahkâm kalemi, Kal'a Tezkirecisi kalemi⁵

c. Defterhâne ve Kalemleri

Defterhâne-i Âmire adı da verilen bu birim, Osmanlı Devleti'nin bütün arazi kayıtlarını içine alan timar, has, zeâmet, mülk, vakıf gibi arazi cinslerini tayin ve temdid eden tahrîr defterlerinin muhafaza edildiği yerdir. Defterhâne'nin âmirine Defter Emîni veyâ Defterhâne Emîni denirdi. Defterhâne Emîni, defterleri iyi bir şekilde muhafaza eder, arazi tahrîr ve ihtilaflarında istenen hükümleri ilgili defterlerden çıkartarak Dîvân'a arz ederdi. Defterhâne'de Mufasssal, İcmâl, Rûznâmçe adlı üç kalem mevcuttu.

c1. Mufasssal kalemi: Ferdlerin tasarrufunda bulunan arazilere âit hüccet ve vesikaların ve arazi tahrîrine âit mufasssal defterlerin kayıtlarını tutardı.

⁵ İ. H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 338-345

c2. İcmâl kalemi : Vilâyetler hudut taksimatının, toprağın, mîrî, has, zeâmet ve timar olduğunu ve topyekün hâsılâtını gösteren icmâl defterlerinin tutulduğu kalemdir. Defter-i İcmâl veyâ Defter-i Mücmel adı ile bu kalemde tutulan defterler, mufassal defterlerin kısaltılmış şekilleridir.

c3. Rûznâmçe kalemi : Askerî timar sahiplerinin ferağ ve intikal muâmelelerine dâir olan defterleri tutmakla görevli idi. Rûznâmçe denilen bu defterlere hergün tevcih edilen has, zeâmet ve timarlara âit berâtlar kaydolunurdu.

Defterhâne, Dîvân-ı Hümâyûn toplantılarının devamlı olduğu devirlerde, Topkapı Sarayı'nda Kubbealtı'nın yanında bulunuyordu. Dîvân toplantıları önemini kaybettikten sonra, bugün İstanbul Tapu ve Kadastro Müdürlüğü'nün bulunduğu yere taşınmış ve Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar burada kalmıştır. Defterhâne, 1871 senesinde Defter-i Hâkânî Nezâreti olarak isim değiştirmiş, Defter Emîni'ne de Defter-i Hâkânî Nâzırı denmiştir. Cumhuriyetten sonra ise Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'ne tahvil edilmiştir⁶.

2. XVIII. Yüzyıldan Tanzîmât'a Kadar Olan Dönem

a. Bâb-ı Âsafî ve Kalemleri

1654 tarihinden sonra Dîvân-ı Hümâyûn ehemmiyetini kaybetmiş ve devletin bütün işleri Sadâret Dâiresi'nde, yâni Paşa Kapısı'nda görülmeye başlanmıştı. Burada vazife görenler ile aslen Dîvân-ı Hümâyûn kalemlerine mansup olup vazifesi buraya intikal edenlere Hademe-i Bâb-ı Âsafî denirdi.

Hademe-i Bâb-ı Âsafî, derecelerine göre, Sadâret Kethüdâsı, Reisülküttab, Çavuşbaşı, Büyük ve Küçük Tezkireciler, Beylikçi, Mektupçu, Teşrîfatçı, Kethüdâ Bey Kâtibi, Çavuşlar Kâtibi, Gedikliler Kâtibi'nden mürekkebdî. Bunların her birinin emrinde bir kalem mevcuttu⁷.

a1. Sadâret Kethüdâsı kalemi : Bu kalemin işlerini Kethüdâ Kalemi Kâtibi denilen memur ile emrindeki kâtipler yürütürdü.

Vilâyetlere yazılan ve oralardan gelen tahrîrât ve evrak bu kalemde özetlenir, sadrâzâmın emriyle vâililere yazılan tamimlerin kayıtları ve bu emir ve tamimlerin

⁶ İ.H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 95-135

⁷ Midhat Sertoğlu, *Muhteva Bakımından Başvekalet Arşivi*, TTK.Yay. Ankara 1955, s.5

kimler vasıtasıyla ne zaman gönderildiği, defterlere kaydedilerek bu kaleme saklanırdı. Özetle bütün dâhilî işlerin mercii burası idi⁸.

Sadâret Kethüdâlığı 1835 senesinde ilgâ olunarak, yerine Mülkiye Nezâreti kuruldu. 1837 senesinde ise Mülkiye Nezâreti'nin adı Dâhiliye Nezâreti'ne çevrilmişti.

a2. Mektûbî veyâ Mektûbî-i Sadr-ı Âlî kalemi : Sadrâzam tarafından veyâ padişahın fermânıyla birlikte, çeşitli yerlere yazılan tahrîrât ve mühim işlere dâir olan emirler, buyrulduklar ve sadrâzam mektuplarının yazıldığı ve saklandığı kaleme ve onun başında bulunan âmire verilen addır. Mektûbî kaleminde, mektupçudan başka yardımcı durumunda olan Mektûbî baş halîfesi, kâtipler ve halîfeler bulunurdu⁹.

a3. Âmedî kalemi : Dîvân-ı Hümâyûn kalemlerinden biri olup, aynı vazifeyi Bâb-ı Âsafî'de de devam ettiren kalemdir. Meclis-i Vükelâ'nın teşkilinden sona, bunun zabıt kâtipliğine yapma vazifesi de Âmedçi'ye verilmiştir.

a4. Reisülküttab kalemi : Bâb-ı Âsafî döneminde mevkii yükselen reisülküttab, siyasi işleri, dış temasları , yabancı elçilikler ile olan muâmelelerini bu özel kalemi vasıtasıyla yürütmüştür. Bu kalem, 1836 yılında kaldırılarak, yerine Umûr-ı Hâriciye Nezâreti kurulmuştur.

a5. Çavuşbaşı kalemi : Adlî icrâ kuvvetinin başı ve protokol işlerinin en büyük âmiri idi. Bu memuriyet 1836'da kaldırılarak yerine Deâvî Nezâreti teşkil olunmuştur.

a6. Beylikçi kalemi : Dîvân-ı Hümâyûn'daki vazifesini ve mevkiini, Bâb-ı Âsafî'ye intikal ettikten sonra da sürdürmüştür.

a7. Teşrîfâtçı kalemi : Dîvân-ı Hümâyûn'daki vazifesini Bâb-ı Âsafî'ye intikal ettikten sonra da sürdüren kalemler arasındadır.

a8. Defterhâne ve Kalemleri : Dîvân-ı Hümâyûn'daki vazifesini Bâb-ı Âsafî'ye intikal ettikten sonra da devam ettiren kalemler arasındadır.

b. Bâb-ı Defterî ve Kalemleri : XVI. yüzyıldan XVIII. yüzyıla gelinceye kadar geçen iki yüz yıllık dönemde maliye kalemlerinde birçok değişiklikler meydana gelmiş yeni kalemler ihdas edilmiştir. Genel olarak maliye kalemleri şunlardır:

1. Başmuhâsebe kalemi,	27. Tarihçilik kalemi,
2. Büyük Rûznâmçe kalemi,	28. Başbakikulu kalemi,
3. Küçük Rûznâmçe kalemi,	29. Sergi kalemi,
4. Anadolu Muhâsebesi kalemi,	30. Ceride kalemi,

⁸ Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, nu. D. 3208

⁹ Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, nu. D. 3208

5. Sipahî Mukâbele kalemi,	31. Mâlikâne kalemi,
6. Sipahî Tahsilat kalemi,	32. Mevkûfât kalemi,
7. Silahdâr kalemi,	33. İrâd-ı Cedid kalemi,
8. Haremeyn Muhâsebesi kalemi,	34. Ganem Mukâta‘ası kalemi,
9. Haraç kalemi,	35. Zecriye kalemi,
10. Avarız kalemi,	36. Ebniye-i Hâssa kalemi,
11. Evâmir-i Maliye kalemi,	37. Feshâne kalemi,
12. Piyade Mukâbele kalemi,	38. Cizye kalemi,
13. Evkaf Muhâsebe kalemi,	39. Zahire kalemi,
14. Küçük Evkaf kalemi,	40. Muhallefât ve Beytûlmâl kalemi,
15. Büyük Kale kalemi,	41. Derya kalemi,
16. Küçük Kale kalemi,	42. Yeniçeri kalemi,
17. Maden Mukâta‘ası kalemi,	43. Piskopos kalemi,
18. Sâlyâne kalemi,	44. Çeltik Rûsûmu kalemi,
19. Haslar Mukâta‘ası kalemi,	45. Menzil Halîfesi kalemi,
20. Maâşât kalemi,	46. Havâss-ı Cedîde kalemi,
21. Baş Mukâta‘a kalemi,	47. Mukâta‘a-i Cedîde-i Ūlâ kalemi,
22. Haremeyn Mukâta‘ası kalemi,	48. Vâridât-ı Şıkk-ı Evvel kalemi,
23. İstanbul Mukâta‘ası kalemi,	49. Vâridât-ı Şıkk-ı Sâni kalemi,
24. Bursa Mukâta‘ası kalemi,	50. Vâridât-ı Şıkk-ı Sâlis kalemi,
25. Avlonya, Egriboz ve Rodos
Mukâta‘aları kalemi,	51. Mektûbî-i Defterî kalemi.
26. Kefe Mukâta‘ası kalemi,	

Bâb-ı Defterî'nin yerine, 1838 yılında Maliye Nezâreti teşkil olunmuştur.

B. TANZÎMÂT SONRASI DÖNEM

1. Bâb-ı Âlî ve Teşkilâtı

19. yüzyılda, özellikle II. Mahmud devrinde, devlet teşkilâtında yapılan değişiklikler dolayısıyla önceden sadrâzamın emrindeki bazı dairelerin yetkileri, kurulan nezâretlere intikal etmiş ve Sadâret'in önemi artarak ön plana çıkmıştır.

Sadâret'in yanında, Bâb-ı Âsafî'deki Sadâret Kethüdâlığı, Dâhiliye Nezâreti'ne (1837), Reisülküttâblık, Hariciye Nezâreti'ne (1836) ve Çavuşbaşılık da, Deâvî Nezâreti'ne (1836) dönüşerek Bâb-ı Âlî teşkilâtını meydana getirmişlerdir. Ayrıca Meclis-i Vükelâ ve Meclis-i Vâlâ da Bâb-ı Âlî'nin istişare müesseseleri olmak üzere teşekkül ettirilmiştir. 1868 yılında Meclis-i Vâlâ ilgâ edilerek yerine Şûrâ-yı Devlet kurulmuştur.

Devletin önemli pek çok işlerinin yürütüldüğü Dîvân-ı Hümâyûn, Âmedî ve Teşrifât kalemleri de Bâb-ı Âlî teşkilâtındaki Sadâret'in kalemleri olarak görevlerini sürdürmüşlerdir.

2. Diğer Nezâretler

Tanzîmâtтан sonra, devletin mâlî, askerî, hukûkî, inzibâtî, ticârî vb. işlerinin yürütülmesinde ihtisaslaşmaya gidilmiş ve önceden bir kalem tarafından icrâ edilen bu tür işler için müstakil nezâretler kurulmuştur.

Başlıca nezâretler şunlardır:

1. *Maliye Nezâreti* : 1838'de Darphâne-i Âmire ile Hazîne-i Âmire'nin yerine,
2. *Seraskerlik* (1908'de Harbiye Nezâreti) : 1826'da Yeniçeri Ağalığı'nın kaldırılmasıyla,
3. *Bahriye Nezâreti* : 1878'de Kapudan-ı Deryalığın yerine,
4. *Defter-i Hâkânî Nezâreti* : 1871'de Defterhâne'nin yerine kuruldu.
5. *Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti* : (15-18 Ekim 1836) Çeşitli kişi ve kuruluşlar tarafından idare edilen vakıfların tek elden idaresi maksadıyla kuruldu.
6. *Hazîne-i Hâssa Nezâreti* : Daha önce Mabeyn Nazırı tarafından idare edilen padişah mallarının idaresi maksadıyla 1839'da kuruldu ve 1908'de Umum Müdürlüğe tahvil edildi.
7. *Zaptiye Nezâreti* : 1839'da kuruldu, 1908'de Polis Müdüriyeti ünvanını aldı.
8. *Maârif Nezâreti* : 1839'dan sonra kuruldu.
9. *Ticaret ve Zirâat Nezâreti* : 1839'da kuruldu. Zaman zaman Nâfia, Meâdin ve Orman Nezâreti ile birleştirildi.

10. *Nâfia Nezâreti* : 1863 yılında kuruldu. Ticaret ve Ziraat Nezâreti ile birleştiği zamanlar oldu.

Ondokuzuncu asrın ilk çeyreğinden itibaren, nezâretlerden meydana gelen hükümetler eliyle idare edilmeye başlayan Osmanlı Devleti'nin kalemlerinde de değişiklikler meydana gelmiş ve Sadâret başta olmak üzere, hemen bütün nezâretlerde şu klasik kalemler teşekkül etmiştir:

1. Müsteşarlık
2. Mektûbî kalemi
3. Tahrîrat kalemi
4. Evrak kalemi
5. Sicill-i Ahvâl kalemi
6. Muhâsebe kalemi
7. Mühimme kalemi
8. Evâmir kalemi

Bu kalemlerin dışında, nezâretlerin hususiyetlerine göre değişik adette umum müdürlük, müdürlük ve kalemler de teşekkül ettirilmiştir.

II. OSMANLI DEVLETİNDE ARŞİVCİLİK

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne son birkaç yılda devredilen arşiv malzemesi ile sayıları yaklaşık 150 milyona ulaşan Osmanlı dönemi belge ve defter serilerinin muntazam fonlar hâlinde günümüze intikalinden anlaşılmaktadır ki Osmanlı Devleti, resmî belgeleri muhafazaya, bugünkü tabirle arşivciliğe büyük önem vermiştir.

Devrin şartları gereği, savaşlar, yangınlar ve diğer tabii âfetler sebebiyle kaybolan ve elimize ulaşmayan belgeler ile hâlen Devlet Arşivlerine devredilmeyen diğer Osmanlı evrâkı da gözönüne alınacak olursa, bütün Osmanlı Arşivi'nin -Türkiye dışındaki devletlerde bulunanlar ile birlikte- kemmiyet itibariyle büyük bir yekûna ulaştığı görülecektir.

Osmanlı dönemi arşivciliğinin kemmiyet açısından ortaya çıkan bu durumuna, geçmiş medeniyetlerde ve diğer devletlerin tarihlerinde pek rastlanmamaktadır. Öte yandan Osmanlı Arşivi'nin orijinal düzenlemesiyle dünya arşivlerinde genel kabul gören provenans sisteme uygun oluşu, bu arşivlere keyfiyet yönünden de kıymet kazandırmaktadır. Öyle ki asırlar boyunca kâtiplerin kalemlerde geliştirdikleri "*imza*" ve "*sahh*" işaretleri, paraflar, ana birimlere âit karakteristik yazı çeşitleri gibi bir vesikanın hangi dâire veya kaleme âit olduğunu anlamaya imkân veren hususlar, bilhassa Tanzîmât öncesine âit Osmanlı belgelerinde provenans sisteminin çok kolay tatbik edilmesine yardımcı olan unsurlardır. Devletin önemli karar organlarına âit belge ve defterlerin, küçük kesintiler hariç, yaklaşık dört asır boyunca bir seri takip etmesi; bir konu hakkında çeşitli kalemlerde kayıtlı yüzyıllık geçmiş kararların, bir kaç gün içerisinde çıkarılarak emsal tutulmak üzere arz veya arzuhaller üzerine derkenâr edilmesi, Osmanlı Arşivlerinin diğer önemli özelliklerindendir

Asırlarca geniş bir coğrafya üzerinde, bir takım idarî değişiklikler geçirerek hükmetmiş olan Osmanlı Devleti'nde mevcut arşivcilik fikrini ve bunun tekâmülünü Osmanlı belgelerine dayanarak Tanzîmât öncesi- Tanzîmât sonrası olarak ele almak yerinde olacaktır.

A. TANZÎMÂT DEVRİNE KADAR OSMANLI ARŞİVCİLİĞİ

Selçuklu Devleti'nin bir uçbeyliği iken, kısa sayılabilecek bir müddet içinde Doğu Roma'nın varlığına son veren Osmanlı Devleti'nin, geliştirdiği önceki Türk devletlerinden kendisine intikal edenlere ilâveler yaparak bir çok müesseseyi geliştirdiği ve bu sağlam temel üzerinde yenilerini vücuda getirdiği bilinmektedir¹⁰

1. Eski Türk Devletlerinde ve Osmanlılar'da Defter Tutma Geleneği

İlhanlılar'ın, defterdârî-i memâlik adlı görevlisinin emri altındaki Kanûn-ı Vilâyet denilen bütün vilâyetlere âit defterlerin saklandığı Defterhâne, Osmanlı Devleti'nde Defterhâne-i Âmire idaresi altında yıkılışa kadar var olmuştur. Anadolu Selçuklularında Dîvân-ı A'lâ adıyla dîvân muâmelatına dâir tutulan defterler ise, Osmanlıların Defterhâne-i Âmire'de muhafaza ettikleri malî ve arazî kayıtlarını ihtiva eden tapu tahrîr defterleri cinsindendir¹².

Defter kayıtlarının, modern arşivcilikte dahi herhangi bir belgenin âit olduğu resmî dâireyi tespit ve belirtme yönünden gerekli olduğu izahtan vârestedir¹⁴. Denilebilir ki defter tutmak, evrâk giriş-çıkışını deftere kayıt ile tespit etmek, arşivcilikte ilk merhaledir. Nitekim Osmanlı ve Osmanlı öncesi Türk devletlerinde defter kayıtlarına atfedilen önem, arşivcilikte önemli olan bu unsura riayet edildiğini göstermektedir. Bu yüzden defter tutmanın, Türk medeniyet tarihinde yer alan eski bir geleneğine işaret etmek gerekecektir.

Osmanlı öncesine âit araştırmalarda, Moğollar'ın hazîne de sakladıkları defterlerin yazı ve tespit şeklini Uygur Türkleri'nden öğrendikleri ortaya konulmuştur. Kaşgar topraklarında devlet kuran Karahanlılar'ın Türkçe yarlıklar, siciller, defterler yazdıkları bilinmektedir. İlk dönemlerde Türkler, defter yerine "*koçan*", "*kütük*", "*biti*" tabirlerini kullanmışlardır. Bu hâlde Türklerin kitap, defter, hesap düşüncesini İran ve Arap ülkelerinden almadıkları ortaya çıkmaktadır. Emevîler, defterlerini Irak'da Farsça; Suriye'de Rumca olarak tutmalarına rağmen Osmanlı Türkleri, Selçuklular'ın

¹⁰ Fuat Köprülü, *Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri*, İstanbul 1986. s. 31 vd.

¹¹ Fuat Köprülü, *Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri*, İstanbul 1986. s. 31 vd.

¹² Selçuknâme ve Düstürü'l-Kâtib adlı eserlerden alınan bilgiler için bkz. İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal*, Ankara 1941, s. 89, 217, 243

¹³ Selçuknâme ve Düstürü'l-Kâtib adlı eserlerden alınan bilgiler için bkz. İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal*, Ankara 1941, s. 89, 217, 243

¹⁴ Osmanlı Dönemine ait herhangi bir arşiv fonunun tasnifinde, öncelikle defterlerin ele alınması tavsiye edilmektedir. Çünkü dağınık belgelerin âit oldukları dâirelerin defterleriyle mutabakatını sağlamak, tasnif için en sağlıklı yoldur.

Farsça defter tutma âdetini terkederek Türkçe yazmışlardır. Karamanoğlu Mehmed Bey, 678 (1279)'de Dîvân emirlerinin Türkçe yazılmasını emretmiştir¹⁵.

Türkler, İslâm medeniyeti dâiresine girdikten sonra, resmî kitâbette kendilerine mahsus yeni usûller ortaya koymuşlardır. Osmanlı tahrîr usûlleri zamanla daha da gelişmiş ve defter tutma bakımından çok zengin çeşitler teşekkül etmiş¹⁶ ve yeni kaideler ortaya çıkmıştır. Bu dönemde "*deftere kayıt*"; tescil işlemi, hükme bağlama anlamına gelmektedir. Dîvândan çıkan bir karar veya neticelenen bir dâvâ, fermân şeklinde düzenlenmeden evvel, müsvedde hâlinde iken defterlere kayıt olunmamışsa bir hüküm ifade etmez. Bunun için hüküm müsveddeleri bu safhada "*kayd şod*" notu taşırlar. Eğer bu not yoksa ve arandığında hüküm sureti Dîvân veya .i.Maliye Ahkâm Defterleri'nde kayıtlı bulunmuyorsa; hükme bağlanmamış, görüşme hâlinde kalmış demektir¹⁷.

Resmî kitâbet neticesinde oluşan Osmanlı Defterlerinin hangi tarihte tutulmaya başlandığı hakkında kesin bir tarihe rastlanmamıştır. Osmanlılar, XV. yüzyılın ilk yarısında arazi tahrîr defterleri¹⁸ tuttukları için, Dîvân müzakerelerine âit defterler, Fatih Sultan Mehmed (1451-1481) zamanına dayandırılmaktadır¹⁹. Hatta *Âşık Paşa-zâde Tarihi*'nde Osman Bey ve Orhan Gazi'nin bâzı araziyi vakfedip berât verdiklerine dâir bilgiler göz önüne alınırsa, bu işlerin Dîvân vasıtasıyla defter kullanarak yapılmış olacağı ihtimal dahilindedir²⁰.

Daha çok Kanûnî (1520-1566) döneminden günümüze ulaşan defter serilerinden anlaşıldığına göre, Osmanlı bürokrasisi, bugün arşivcilikte kullanılan dosyalama usûlüne mukabil, defter usûlünü esas kabul etmiştir.²¹ Mevcut defterlerden, Dîvânlar

¹⁵ Osman Ergin, *Muallim M. Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi*, İlâve Tarihî Sözlük, "Defter Maddesi", İstanbul 1928, s. 71 vd.

¹⁶ Osmanlı Arşivinde araştırmacılara sunulan Dîvân Sicilleri, Mühimme, Şikâyet, İzn-i Sefine, Kal'abend gibi adlar altında 36 çeşit defter olarak görülmektedir.

¹⁷ Mithat Sertoğlu, "Diplomatika Bilgisi Bakımından Başvekâlet Arşivi ", *V. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1960, s. 361

¹⁸ Bilinen en erken tarihli tahrir defteri, Arvanid Sancağı tahriridir. bkz. Halil İNALCIK, *Sûret-i Defter-i Sancak-ı Arvanid*, TTK Yayınları, Ankara 1954

¹⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, Ankara 1980, s. 79

²⁰ Ergin, a.g.e. s. 94-96

²¹ Günümüzde devlet faaliyetlerine giren işlere dâir belgeler, Desimal Onlu Sistemde, konu başlıkları verilerek tesbit ve tanzim edilmektedir. Defter usûlü Osmanlılarda, yıkılışa kadar devam etmesine rağmen, bazı nezâret ve dâirelerde 1309 (1891) yılından itibaren dosya sistemine geçilmeye başlandığı görülmektedir.

vasıtasıyla alınan kararların Mühimme, Maliye, Ru'ûs, Tahvil, Kayd-ı Dîvân gibi defterlere kaydolunduğu anlaşılmaktadır. Ancak alt birimlere âit, neticeye takaddüm eden muâmeleli evrâk, müsveddelerine varıncaya kadar aylık torbalara konur, bir yıl içinde biriken evrâk bu torbalarda üzerine dâire adı ve yılı yazılı olduğu hâlde, çoğu zaman deri kaplı sağlam sandıklara konularak, gerektiğinde müracaat edilmek üzere mahzenlere kaldırılırdı²².

2. Osmanlılar'da İlk Arşivler: Topkapı Sarayı'ndaki Hazîne Dâireleri

İstanbul'un fethinden sonra ilk defa evrâk mahzeni olarak Yedikule'nin kullanıldığı bilinmektedir. Devletin başşehri olan Bursa'daki arşiv, Timur istilâsı esnasında yok edilmiştir. Bu yüzden Fatih'e kadar olan döneme âit bir kaç fermân, vakfiye, mülknâme dışında fazla vesika bulunmamaktadır. Fatih devrinden Kanûnî zamanına kadar geçen bir asırlık dönem içinde Osmanlı Arşivi'ne intikal eden belge ve defter azdır. Bu dönem hakkında bilgi alınabilecek arşiv malzemesi bir kaç yüz defterden ibarettir. Edirne Sarayı'ndaki Dîvânîhâne'ye ve ordu dîvânlarına âit defterler, Sultan III. Ahmed'den sonra padişahların tamamen İstanbul'a yerleşmeleriyle Topkapı Sarayı'na taşınmıştır.

Yedikule'den sonra arşivler Atmeydanı'na, oradan ise Topkapı Sarayı'nın inşasını müteâkip Hazîne-i Âmire ve Enderûn-ı Hümâyûn'a nakledilmiştir.

Topkapı Sarayı'nın bâzı bölümlerinin arşivlerin muhafazası için kullanılması; Dîvân-ı Hümâyûn toplantılarının Bâb-ı Âlî'de yapılmaya başlanıp orada kârgir bir mahzen inşa edilmesine kadar sürecektir²³.

Osmanlı Arşivleri, ilk dönemlerde Dîvân toplantılarının yapıldığı Kubbealtı'nın yanıbaşındaki Hazîne-i Âmire'de devlet gelirleri, altın ve gümüş akçeler, kıymetli eşyalar ile birlikte saklanmıştır. Burası hazînedârbaşı tarafından "*mühr-i hümâyûn*"la mühürlenerek kapatılan ve yine Dîvân ictimalarında, kapısı sadrâzamanın nezâretiyle açılan dâiredir²⁴.

Sekiz kubbeden müteşekkil çift demir kapılı geniş bina olan Hazîne-i Âmire'ye, Dîvân defterleri ve battallarının konulması ve orada muhafaza edilmesi, pek çok kere

²² İ. H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.43

²³ Bâb-ı Âlî'de arşiv binası yapılmasına dâir ilk emir Sultan I. Abdülhamid devrinde ısdar edilen buyruludur. Sadrazam sarayı bahçesinde yapılan kârgir binanın evrak mahzeni (arşiv deposu) olarak tahsisini emretmektedir: BOA, *Mühimme Defteri*, nr. 183,s. 4, hüküm, 11, (Bkz. Belge 1.)

²⁴ İ. H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 17, 19

"sadrâzam buyruldukları"na konu olmuştur. Reisülküttaba yazılan 1149 (1736) ve 1182 (1768) tarihli buyrulduklarda: "... Beylikçi efendilere ve Dîvân ve Ru'ûs kesedarlarına muhkem tenbih ve defâtir-i merkûmeden mâ'adâsıyla taşrada bulunan battalları dahi Hazîne-i Âmire'ye vaz' ve hıfz ettiresin deyü" ²⁵ şeklinde emirler verilmiştir.

Eyyübî Efendi Kanûnnâmesi'nde XVII. yüzyılda sadrâzam mührünün kullanıldığı diğer bir yerin de defterhâne olduğu zikredilmektedir²⁶. Kubbealtı'nın yakınında bulunan *Defterhâne* binasının üst kısmının 1076 (1665) tarihinde çıkan yangında diğer saray müştemilâtıyla beraber yandığı, defterlerin bir kısmının harap olduğu *Silâhdâr Tarihi*'nde kaydedilmektedir²⁷.

Dîvândan çıkan şikâyetlerin halline dâir ahkâm kayıtlarında sık sık bu iki dâirenin, yâni Hazîne-i Âmire ile Defterhâne-i Âmire'nin adının geçmesi yukarıdaki bilgileri teyid etmektedir. Osmanlı Arşivi'nde bulunan Ahkâm Defterleri tetkik edildiğinde, hüküm metinlerinde "...Hazîne-i Âmiremde mahfûz Ahkâm Defterlerine müracaat olundukda..." veya "...Defterhâne-i Âmiremde mahfuz Rûznâmçe Defterlerine müracaat olundukda..." ifadelerine rastlamak mümkündür²⁸.

3. Taşrada Beylerbeyi ve Mahallî Kadıların Tâbi Oldukları Arşivcilik Talimatları

Merkezî devlet dâirelerinde, belgelerin saklanması ve korunmasında gösterilen arşivcilik anlayışı, taşrada görevli eyâlet beylerbeyileri ve mahallî kadılardan da istenmiştir. Taşra teşkilâtı görevlilerine, karar ve işlemlerini defterlere kaydetmeleri ve bu defterleri muhafaza etmeleri emredilmiştir. Kanûnî Sultan Süleyman devrinde Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa'ya gönderilen 943 (1536) tarihli

²⁵ BOA, *Mühimme Defteri*, nr. 144, s. 3, 18. M. 1149 (1736) tarihli buyruldu, (Bkz. Belge 2)

²⁶ İ. H. Uzunçarşılı, .a.g.e., s. 17

²⁷ Fındıklılı Mehmed Ağa, *Silâhdâr Tarihi* I, İstanbul 1334, s. 384

²⁸ BOA, *Anadolu Ahkâm Defteri*, nr. 117, s. 123-124. Dîvân-ı Hümâyûndan Milan kadısına yazılan evâhir-i R 1212 (1797) tarihli hükümde "... Hizâne-i Âmiremde mahfuz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala ve defter-i evkâfa müracaat olundukda..." ifadesi yer almaktadır. Keza *Şikâyet Defteri*, nr. 140, s. 514 Dîvân-ı Hümâyûn'dan Kurşunlu kadısına hitaben yazılan evasıt-ı Z 1145 (1732) tarihli hükümde "... Defterhâne-i Âmiremde mahfuz olan defter-i icmâl ve mufassala müracaat olundukda..." denilmektedir.

fermânda²⁹ "....Bu hükm-i şerîfüm sûretini defterde kayd eyleyüp ve kendüsin dahi aynıyle defter sandıklarında hıfz edüp dâimâ mazmûn-ı şerîf ile amel eylesin...." ifadesiyle defter sandıklarına işaret edilmiştir. Bu sandıkların saklandığı beylerbeyi arşivlerinden, Osmanlı arşivlerine vesika intikal etmemiştir. Ancak bâzı eyâlet merkezlerinde hâlâ Osmanlı dönemi vesikalarının bulunduğu bilinmektedir. i.Çekoslovak araştırmacı Josef Blaskovic'in bir makalesinde Gyöngös'teki bir vesikaya dayanarak Eğri dîvânının Göngüş Kasabası'nda 1647 yılında çıkan bir yangın üzerine toplanarak, dört yıllık vergi ve hizmetleri affettiğine dâir ifadesinden, bir kısım eyâlet arşivinin korunarak günümüze ulaştığı anlaşılmaktadır³⁰.

Mahallî kadı ve hâkimler de kararlarını defterlere kaydedip, bu defterleri bir sonraki görevliye devir ve teslim ederek, muhafazasını temin etmekle mükellef tutulmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin son yıllarında İstanbul'da muntazam bir arşive kavuşan Şer'iyye Sicillerinin, günümüze ulaşan erken tarihli koleksiyonları bu disiplin sayesinde vücut bulmuştur. Kadı ve hâkimin defter tutma usûlünde tâbi olacağı hususlar, kânun metninde şöyle zikredilmiştir: "*Hâkim, mahkemeye sicillât defteri vaz' edip vereceği i'lâmâtı... muntazam bir surette ol deftere kayıt...ve anın hıfzına dikkat eder. Azli vukû buldukta sicillâtı halefî olan hâkime devir ve teslim eder*"³¹.

4. Resmî Yazışma Esaslarına Gösterilen Titizlik ve Atfedilen Önem

Kütle hâlinde arşiv malzemesinin saklanması ve korunmasında gösterilen itina, resmî kitâbet esaslarında da kendini göstermektedir. Nişancının, Defterhâne defterlerinde tashih yapabilmesi ancak padişah fermânında da belirtildiği üzere "kendi kalemiyle", yâni tashih işini başka bir kâtime havale etmeksizin olmaktadır³². Aynı durum Dîvân-ı Hümayûn defterlerinden olan Mühimme ve Ahkâm Defterleri için de geçerlidir. Bir hükmün kaydının düşürülmesi yâni terkin edilmesi veya bir fermânın gönderilmeden şakke edilmesi, "emr-i âlî" veya "fermân-ı şerîf" ile mümkün olabilmektedir.

²⁹ *Kanûnnâme*, Âtîf Efendi Küt., nr. 1734, vr. 12a. (Bkz. Belge 3)

³⁰ J. Blaskovic, "Osmanlı Hakimiyeti Devrinde Slovakya'daki Vergi Sistemi Hakkında", İ.Ü. Edebiyat Fakültesi *Tarih Dergisi*, sayı 32, İstanbul 1979, s. 191

³¹ *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye*, md. 1814

³² İ. H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 99

Yeniden bir padişah emri ile kaydın terkin edilebilmesi, bu dönemde kayıtlara verilen önemi ve kayıtların ne suretle olursa olsun tahrifine hiç bir şekilde imkân verilmediğini ortaya koymaktadır.

Defterlerin korunması hususunda gösterilen bu ihtimam ve titizlik, en canlı ifadesini Sultan III. Mustafa (1757-1774) devrinde Ordu Dîvânı'ndan yayımlanan³³ fermânda bulmaktadır. Dîvân-ı Hümâyûn kalemine âit Mühimme, Ahidnâmeler, Nâme-i Hümâyûn ve Şikâyet Defterleri ile Ru'ûs kuyûdât defterlerinin ordu meşâtına hareketle yola çıkarıldığı bildirilen yol hükmünde, Hacıoğlupazarı kadısına ve Babadağı'ndan adı geçen kazaya varıncaya kadar yol üzerinde bulunan diğer kadı ve nâiplere, a'yân, eşrâf ve zâbitâna hitaben şöyle denilmektedir: *"...Defâtir sandıkları üzerlerine memurlar ile her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise emîn mahallere konup gecelerde beklettiresiz ve hilâl-i râhda dahi kadr-i kifâye yarar kılavuz ve muhafazacılar koşup emîn ve sâlim eyleyesiz ve siz ki kasaba-i merkûmenin kadı, a'yan ve eşrâf-ı mûmâileyhimsiz, zikrolunan defâtir, Devlet-i Aliyye'nin hazînesi mesâbesinde olmağla muhafazasına takayyüd ve ihtimam cümlenize vâcib ve lâzım idüğü ve iyâzen bi'llâhi Teâla bir varakına ve bir harfine hatâ ve zarar erişmek lâzım gelür ise cevaba kâdir olamayacağınızı gereği gibi mülâhaza ederek defâtir-i merkûmeyi kasaba derûnunda metîn ve mahfûz kârgir bir mahalde...vaz' edüp... emnen ve sâlimen... hıfz olunduğunu tahrîr ve i'lâma mübâderet eylemeniz."*

Fermânın son cümlelerinde yer alan *"ilgililerin cevap vermeye güç yetiremeyecekleri"* tehdîdî ifadesinden anlaşılıyor ki kayıtların şu veya bu sebeple zâyî edilmesi cezâî bir sorumluluk terettüp etmektedir.

Nitekim defterleri, *"Devletin Hazînesi"* olarak vasıflayan bu anlayış, aradan takriben yüz seneye yakın bir zaman geçtikten sonra bile terkedilmemiş, Sultan Abdülmecid (1839-1861) döneminde modern anlamda inşa edilen arşiv binasına *"Hazîne-i Evrâk"* adı, idârecisine de *"Hazîne-i Evrâk Nâzırı"* ünvanı verilmiştir.

B. TANZÎMÂT DEVRİNDE GELİŞEN OSMANLI ARŞİVCİLİĞİ

Tanzîmât, Osmanlı Devleti'nin idârî yapısında bir dönüm noktasıdır. Sultan I. Abdülhamid zamanında başlayan ıslahat ve nizam hareketleri, bu dönemde bir çok müessesede daha bariz olarak görülür. Diğer sahalarda olduğu gibi arşivcilik

³³ BOA, Mühimme Defteri, nr. 168, s. 85-86, h. 306. Bu kaydı takibeden 308, 309, 311 numaralı hükümler de aynı konu ile alâkalıdır: Defterlerin emin ve sâlim bir şekilde naklini emretmektedir. (Bkz. Belge 4)

konusunda da Tanzîmât'tan itibaren yeniden düzenleme ve geliştirme faaliyetleri dikkat çekmektedir. Tesis edilen binalar, neşredilen nizamnâmeler Osmanlı arşivciliğine yeni boyutlar kazandırmıştır.

Devletin kuruluşundan Tanzîmât'a gelinceye kadar geçen beş asırlık süre içinde müsvedde evrâkı bile büyük titizlikle saklanan belge ve defterler, artık Topkapı Sarayı'nın hazîne dâirelerine sığmaz hale gelmiştir. Bu yıllarda Bâb-ı Âlî civarında Sultanahmed Meydanı'ndaki bir takım binaların "evrâk mahzeni" olarak kullanılmaya başladığı görülmektedir. Sandıklar içindeki milyonlarca belgenin sağlıklı bir şekilde muhafaza edildiği söylenemez. Savaş alanlarında uğranılan yenilgilerle birlikte ortaya çıkan iktisadî darlıklar, idarî yapıdaki değişiklikler ile belgelerin yeni kurulan dâirelere nakli gibi hususlar, bir çok problemi beraberinde getirmiştir.

İlk plânda, dağınık mekânlardaki arşiv malzemesini bir araya toplama, muhafazasına lüzum görülmeyen evrâkı ayıklama çalışmaları göze çarpmaktadır. Bunu takiben Batı standartlarına uygun modern bir arşiv binası inşa edilmiştir. Devrin şartlarına göre yapısının sağlamlığı ve iç düzenlemesi ile arşiv müzesi görünümünde olan bu bina, hâlen Osmanlı Arşivi'ne bağlı depo olarak kullanılmaktadır.

Bütün bu gelişmeler göz önüne alınarak Tanzîmât devrindeki Osmanlı arşivciliğini devre devre ele almak gerekecektir.

1. Tanzîmât Öncesinde Merkezî Devlet Dâireleri ve Arşivlerinin Durumuna Genel Bakış

XVIII. yüzyıl sonlarına doğru Bâb-ı Âlî'nin de teşekkül etmesiyle Osmanlı idaresinde müessir olan ve bünyesinde evrâk biriken dört ana dâire görülmektedir:

a. *Bâb-ı Âlî*, b. *Bâb-ı Defterî*, c. *Bâb-ı Seraskerî*, d. *Bâb-ı Meşihat*

Tanzîmât dönemi Osmanlı arşivciliğinde bir merhale sayılabilecek olan Hazîne-i Evrâk'ın kuruluş ve işleyişine geçmeden, merkezî devlet dâirelerini kısaca tanıtmak ve arşivlerine dâir bilgiler vermek gerekecektir.

a. Bâb-ı Âlî: Sadrâzamların resmî makamları olan Paşa Kapısına, Sultan I. Abdülhamid devrinden itibaren verilen addır. Daha önceleri, sadrâzamlara mahsus

idare binaları yoktu. Genellikle saraya yakın bir yerdeki konağa yerleşerek, devlet işlerini burada görürlerdi³⁴.

Dîvân-ı Hümâyûn toplantılarının Paşa Kapısı'nda görülmeye başlamasıyla, Dîvân kalemleri, reisülküttab, teşrîfâtçı ve diğer görevliler buraya taşınmıştır. Böylece bugünkü İstanbul Vâliliği'ni çeviren duvarın içinde, Sadâret'e âit Dâhiliye ve Hâriciye odaları, Meclis-i Vâlâ, Dîvân-ı Deâvî gibi dâirelerden oluşan Bâb-ı Âlî müessesesi teşekkül etmiştir.

Zamanla Topkapı Sarayı ile Bâb-ı Âlî arasındaki mesafenin uzaklığı ve her zaman arşive müracaat için saraya memur gönderilmesinden doğan güçlük gözönüne alınarak Sadrâzam Sarayı bahçesinde bir arşiv binası yaptırılarak, bâzı defterlerin buraya nakli temin edilmiştir. Devrin sadrâzamı Koca Yusuf Paşa tarafından, 1200 (1785) yılında Dîvân kalemlerinin şefi olan reisülküttaba hitaben yazılan buyruhduda arşive duyulan ihtiyaç şöyle dile getirilmiştir: *"İzzetlü Reisülküttab Efendi, Dîvân-ı Hümâyûn kaleminde mevcûd olan nâme ve ahidnâme-i hümâyûn ve mehâmm-ı Devlet-i Aliyye-i ebed-makrûna dâir kuyûdât mazbût olan cüz'ler ve defâtirin ale'd-devâm muhâfazaları akdem-i umûrdan olduğu derkâr ve muhâfaza husûsu kârgir mahalle muhtâc idüğü bedîdâr olduğundan ... defterlerin hîn-i iktizâda getürdülüp mürâca'at olunmak kâbil olduğuna binâen ... cümlesi dâimâ sandukalarıyla mehterbaşınız marifetiyle hıfz ve zikr olunan defterleri tettebbu'a me'mûr olan ketebeden gayrı kimesnenin mahzen-i mezkûre idhâlinden mübâ'adet kılınmasını... i'tinâ eyleyesiz deyü"*

Bu emir ile Dîvân-ı Hümâyûn'a âit cüz hâlinde veya ciltli defterlerin Topkapı Sarayı'ndan getirilerek, Bâb-ı Âlî'de tamir olunan kârgir binaya nakledilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca, defterlerin gerektiğinde müracaat edilmek için sabah çıkarılıp akşam yerine koyulması işinin reisülküttabın mehterbaşısı tarafından yapılması istenmekte ve arşiv deposuna kâtiplerden başka kimsenin girmesi men olunmaktadır.

Daha ileriki yıllarda Hazîne-i Evrâk'ın kuruluşu ile Topkapı Sarayı arşivlerinin ayıklanması ve Bâb-ı Âlî'deki Tomruk Dâiresi ile Sultanahmed'deki Defterhâne mahzenlerinde karışık evrâkdan, Sadârete âit olanların ayrılması yoluna gidilecektir.

b. Bâb-ı Defterî: Defterdarlık kapısı, merkez ve taşradaki bürolarıyla devletin gelir ve giderini düzenlemekle yükümlü dâireye denilmektedir. Yöneticisi olan defterdar, Dîvân-ı Hümâyûn'un tabii üyesi olarak toplantılara katılır, mîrî işlerden

³⁴ Fazla bilgi için bkz. Naîmâ, *Tarih-i Naîmâ*, IV. İstanbul 1280, s. 398 vd; İ. H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 250-251

sayılan cizye, avârız ve mukâta‘a gibi mâlî konularda görüş bildirirdi. Önceleri Dîvân kalemleri ile iç içe çalışan Maliye (Bâb-ı Defterî) kalemlerinin Topkapı Sarayı'nda Maliye Defterhânesi olarak bilinen bir arşivleri vardı³⁵. Dîvân-ı Hümâyûn ehemmiyetini kaybedip muntazam toplanamaz olunca, Maliye HazînesiKubbealtından nakledilerek, Bâb-ı Hümâyûndan içeri girilince sağdaki "Eski Maliye Dâiresi" denilen ve 1866 yılında yandığından yeri hâlâ boş olan mahalle taşınmıştır³⁶.

Bâb-ı Defterî, diğer dâirelere nazaran bünyesinde en çok belge ve defter biriken ve günümüze milyonlarca vesika devreden bir dâiredir. 1837 yılında Maliye Nezâreti'ne dönüştürülmüştür. Nezâretin Bâb-ı Defterî döneminden kalan ve Topkapı Sarayındaki Enderûn Hazînesinde saklanan belgeleri için evrâk mahzeni inşa edildiğinden, ilk önce Enderûn Hazînesinde saklanan "evrâk ve defâtir-i atîka-ı mutebere"nin, yeni torbalarla nakledilmesi düşünülmüştür. Devrin Maliye Nâzırı Safveti Paşa Sadrâzam Mehmed Emin Rauf Paşa'ya sunduğu tezkirede, Maliye hazînesinden kâtipler görevlendirerek Enderûn'daki defterleri tek tek incelettiğini ve her bir defteri âit olduğu kalemlere göre ayırttığını bildirmiştir³⁷. Saklanmasına lüzûm görülmeyen bâzı evrâkın imha edilmesi isteğine de yer veren tezkire, padişahın onayından geçerek uygulamaya konulmuştur.

Maliye Nezâreti, Sultanahmed'de yaptırılan arşiv deposundan başka Bâyezid'de de bir arşiv binası yaptırmıştır. 1284 (1867) yılında Bâyezid'deki Fuad Paşa Konağı, Maliye Nezâretine tahsis edildikten sonra,³⁸ 1899 yılında Hazîne Dâiresinin altındaki dükkânlar tahliye edilerek büyük bir evrâk mahzeni bina edilmiştir³⁹.

c. Bâb-ı Seraskerî: Yeniçeri Ocağı'nın 1241 (1826) yılında kaldırılmasından sonra zamanın Seraskeri Hüseyin Paşa; dâiresiyle birlikte Saray-ı Atîk'e (Bugünkü İstanbul Üniversitesi merkez binasının bulunduğu yere) taşınmıştır. Lağvedilen Yeniçeri Ocağı'nda, yeniçeri kâtibi emrindeki "Efendi Dâiresi"nde bulunan Yeniçeri ve Acemi Ocağı halkının maaş ve künye defterleri⁴⁰ Seraskerliğin kadîm arşiv malzemesini teşkil etmiştir.

³⁵ İ. H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.95

³⁶ Midhat Sertoğlu, *Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, İstanbul 1958, s. 138

³⁷ BOA, İrâde Tasnifi Dahiliye, nr 5152 (Bkz. Belge 5)

³⁸ İbnü'l-Emin Mahmut Kemal İnal, *Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar*, c.1, İstanbul 1954, s.221

³⁹ BOA.İrâde Maliye, 1315 N, nr.8 (Bkz. Belge 6)

⁴⁰ İ. H. Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları* I, TTK. Yayınları, Ankara 1943, s. 605

Bâb-ı Seraskerî'de bir "evrâk mahzeni" kurulduğu ve bunun için bir görevlinin tayin edildiği, 1264(1848) tarihli Sadâret tezkiresinden anlaşılmaktadır. Serasker Paşa'nın, tavanı yıkılmaya yüz tutan evrâk mahzeninin kiremitle veya kurşunla kaplanarak tamir edilmesi ve mahzenci maaşının karşılanması isteği üzerine, konu Meclis-i Vâlâ'ya havale edilmiştir. Meclis, bahsi geçen tavanın kurşun kaplanmasından vazgeçilerek, etraf duvarlarının daha uygun ve sağlam olacak şekilde, hâlis harç kullanılarak tamir edilmesi için Ebniye-i Hâssa müdürü marifetiyle yeniden keşif yapılmasını istemiştir⁴¹.

Daha sonra adı Harbiye Nezâreti olarak değişen Bâb-ı Seraskerî'ye âit arşivlerin pek az bir kısmı Osmanlı Arşivi'ne intikal etmiştir. Bu kuruma âit arşiv malzemesinin önemli bir bölümü bugün Genelkurmay Arşivleri'nde muhafaza edilmektedir.

d. Bâb-ı Meşihat: Yeniçeri Ocağının kaldırılmasıyla Ağa Kapısı adı verilen bugünkü İstanbul Müftülüğü'nün bulunduğu bina, müstemilâtıyla resmî dâire ve daimî ikametgâh olarak şeyhülislâmlara tahsis edilmiştir. İstanbul'un çeşitli semtlerine dağılmış olan Şer'î mahkemelerin atık sicillerinin, arşiv binası tesis edilerek, bir araya toplanması 1312 (1894) tarihlerinde gerçekleşmiştir. Meşihat Dâiresi'nden İstanbul Kadılığı'na yazılan yazıda, Dersaadet ve Bilâd-ı Selâse Mahkemelerinde bulunan sicillerin muhafazasını temin etmek maksadıyla kurulan hususî dâirede toplanan defterlerin zayıf ve âdi kâğıtlara değil, alakurna denilen kâğıtlara, nefis mürekkeble yazılması istenmiştir⁴².

Bugün İstanbul Müftülüğü'nü çeviren duvardan açılan cümle kapısının sağında bulunan iki katlı kârgir bina, sicillerin muhafazası için depo ve araştırma salonu olarak kullanılmaktadır.

2. Bâb-ı Âlî'de Hazîne-i Evrâk'ın Kuruluşu ve İşleyişi

Hazîne-i Evrâk, yukarıda bahsi geçen dâireler arasında önemli yeri olan Bâb-ı Âlî'nin arşivi olarak kurulmuştur. Bu yüzden bütün arşivlerin özünü teşkil eder. Çünkü Bâb-ı Âlî, yâni Sadrâzam Kapısı, padişahın mutlak vekilinin dâiresidir. Tanzîmât'tan sonra yerini daha da sağlamlaştırmıştır. Nezâretler kuruluncaya kadar geçen süre içinde idârî konuların tek mercii olarak görülmektedir. Nezâretler

⁴¹ BOA, A. MKT, nr. 156/94. (Bkz. Belge 7)

⁴² "Dersaadet ve Bilâd-ı Selâse Mehâkim-i Şer'iyyesi sicillâtının hüsn-i muhâfazası maksadıyla bâ-irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hılâfetpenâhî tesis ve inşa kılınan dâire-i mahsûsaya mehâkim-i mezkûre sicillât-ı atıka celbolunarak sûret-i muntazamada birleştirilmiş..." İstanbul Müftülüğü Şer'îye Sicilleri Arşivi, *İstanbul Kadılığı Defterleri*, nr. 334, s. 132. (Bkz. Belge 8)

kurulduktan sonra da nezâret ve vilâyetlerin mes'eleleri, teklifleri burada görüşülmekte; önemli konular, saraydan irâdesi çıkarılarak yürürlüğe konulmaktaydı. Saraydaki Dîvân toplantılarının Bâb-ı Âlî'de yapılmaya başladığı göz önüne alınırsa, buradaki iş hacminin ne kadar kesif olduğu düşünülebilir. Bu dönemde padişah adına "fermân"lar düzenlenerek emir ısdâr etmek usûlü, artık önemini kaybetmiştir. Fermânların yerini sadrâzam "buyruldu"ları almıştır.

Bu şartlar altında 1785 yılında Sadrâzam Sarayı bahçesinde yaptırılan kârgir mahzen yetersiz kalmıştır. Aradan yaklaşık yarım asır geçtikten sonra Bâb-ı Âlî bünyesinde yeni bir arşiv binasının tesisi söz konusu olmuştur. Fakat bu defa kısmî arşiv malzemesi için değil, Sultanahmed ve Bâb-ı Âlî civârında bütün evrâk mahzenleri gözden geçirilerek, bundan sonra birikecek belgeler göz önüne alınmak suretiyle bir arşiv binası düşünülmüştür.

Nitekim, Sultan Abdülmecid'in saltanat yıllarında 19.Za.1262 (1846) yılında modern anlamda bir arşiv binasının inşasına dâir yayımlanan İrâdede⁴³ kuruluş gerekçesi şöyle zikredilmiştir: "*Mevâdd-ı mühimme ve mesâlih-i saltanat-ı seniyyeyi hâvi bi'l-cümle Tahrîrât ve kuyûdât ve senedât battallarının bir azı şimdiye değin Bâb-ı Âlî civârında vâki mahzen derûnuna ve bir takımı dahi Sultanahmed meydanına nâzır Defterhâne denilen mahalle vaz' ve hıfz olunmakta ise de işbu hıfz olunan evrâkdan lede'l-icâb bâzılarının luzûm-ı taharri ve muâyenesinde mahall-i merkûmenin hâric-i Bâb-ı Âlî'de bulunmasından dolayı matlûb olan varaka derhâl ele geçmeyüp bu ise maslahat-ı mühimme ve müsta'celenin te'hirini müstelzim olmakta olduğuna...*"

Hemen hemen aynı sebeple istenilen belgenin aranılıp bulunamamasından dolayı Maliye Nezâreti'nin bir yıl önce Enderûn'da Maliye evrâkını derleme çalışması yaptığından bahsedilmiştir. Sadrâzam Reşid Paşa, iş başına gelişinin hemen altıncı ayında, 1262 (1846) yılının Zilka'desinde Bâb-ı Âlî'de, binası ve tertibi itibariyle modern bir arşivin temelini temelini atar. Gelişmeler şu safhalarda olmuştur:

Avrupa'ya murahhas, elçi vesâir resmî görevlerle bir kaç defa gidip, orada arşivlere verilen önemi gören Mustafa Reşid Paşa, Batı standartlarına uygun bir arşiv binasının yapılması için Saray'a arz tezkiresi sunar⁴⁴. Tezkirede, modern binanın vasıfları ve iç düzenlenmesi şöyle belirtilir:

⁴³ *Takvim-i Vekayi*, 2.2. 1262, Defa 309

⁴⁴ BOA, *Mesâil-i Mühimme Tasnifi*, nr. 658. (Bkz. Belge 9)

1. Bina kârgir ve yeni icat edilen tuğladan yapılarak rutubetten emniyeti sağlanacak,

2. Bina oda oda ayrılarak belgeler, meselâ: Dâhiliye, Dîvân, Hâriciye odası adıyla, bunların evrâkına tahsis edilecek her oda içerisine muntazam dolaplara yerleştirilecek,

3. Dolaplar üzerine pusula ve numaralar konularak icap ettiği zaman lüzûmu olan evrâk, "Mustahfız-ı Evrâk" adı altında tayin edilen görevli tarafından getirilecek.

Teklif, padişah tarafından onaylandıktan sonra, İtalyan mimar Fossati 'ye ihale edilen bina, iki yıl içinde bitirilerek teslim edilir. İnşaat yapımına paralel olarak Defterhâne ve Bâb-ı Âlî civarında bulunan mahzenlerdeki evrâktan, saklanmasına lüzum görülenlerin ayrılarak hazırlanması için çalışmalar başlatılır. Hazîne-i Evrâk Nâzırı tâyin edilen Sadâret Mektupçusu Muhsin Efendi nezâretinde, Bâb-ı Âlî'de mevcut bütün kalemlerden ikişer kişi seçilerek bir kadro kurulur. İnşaatın tamamlanmasından sonra, binaya evrâk ve defter yerleştirme safhasına gelinir. Önceden ayrılarak hazırlanan belgeler ikinci defa elden geçirilir. Kurulan Meclis-i Muvakkat'ın, 1265 (1849) tarihli nizamnâme⁴⁵ göre bu belgeleri, üç ana kısımda tasnif etmesi emredilmiştir. Birinci ve ikinci kısımda, geçmiş asırlardan devrin padişahı Sultan Abdülmecid'in tahta çıkışına (1839) kadar geçen devre ile 1835-1989 yılları arasında biriken evrâk toplanacaktır. Üçüncü kısmı ise 1849 yılından sonra Bâb-ı Âlî kalemlerinde, günlük muhâberât neticesinde birikecek evrâkdan Hazîne-i Evrâk'a koyulmasına kadar verilenler teşkil edecektir.

Aradan henüz bir yıl geçtikten sonra 1266 (1850) yılında, yerleştirme çalışmaları ilerledikçe ortaya çıkan problemler için, Meclis-i Muvakkat yeni bir karar alır⁴⁶. Kararda Hazîne-i Evrâk'a kaldırılacak belgeler için fihrist defterleri düzenlenmesine dâir bir takım esaslar ile ikinci derecede önemi haiz olan Hazîne-i Evrâk'dan başka mahzenlere koyulacak evrâkın ara depolarda ne şekilde muhafaza edileceği hususunda maddelere yer verilmiştir.

Yine bu yılda Bâb-ı Âlî idaresi, Hazîne-i Evrâk'ı yangına karşı daha iyi koruma altına almak amacıyla binanın dış kapısını Demir Fabrika-i Hümâyûnu'nca demirden

⁴⁵ BOA, İrâde, Meclis-i Vâlâ, nr. 4093. (Bkz. Belge 10)

⁴⁶ BOA, İrâde, Meclis-i Vâlâ, nr. 5150. (Bkz. Belge 11)

yaptırarak, etraftaki arsaları satın almış, pencerelerin ve önemli yerlerin saclarla muhafazasını temin etmiştir⁴⁷.

Hâlen Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne bağlı 1 no'lu depo olarak kullanılan Hazîne-i Evrâk binasının içindeki belge ve defter serileri, orijinal iç düzenlemesiyle günümüze intikal etmiş, yukarıda bahsedildiği üzere, Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar geçen süre içinde biriken malzemesi ile araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır.

3. Nezâret ve Vilâyet Arşivlerinin Teşekkülü

Sadrâzamlar, Tanzîmâtın ilânından önceki yıllardan itibaren, padişahın mutlak vekili olarak büyük yetkilerle icra ettikleri faaliyetleri, tedricen nezâretlere bırakmıştır. Zamanla müstakil idarî binalarda görev yapmaya başlayan bu nezâretler, biriken belgelerin hacmine göre "*evrâk mahzenleri*" kurarak kendi bünyelerinde arşivler vücuda getirmişlerdir.

Burada belirtmek gerekir ki Tanzîmât'ın ilânını takip eden yıllarda kurulan Hazîne-i Evrâk, tam merkezî bir arşiv idaresi değildir. Sadece Bâb-ı Âlî evrâkına mahsustur. Sadâretin dışındaki Nezâret veya Vilâyet Arşivleri, Hazîne-i Evrâk teşkilâtı dışında bırakılmıştır. Arşiv teşkilâtının vilâyet, sancak, kaza gibi mahallî idarelere kadar yaygınlaştırılması düşünülmemiştir. Ancak nezâret ve vilâyetlerin evrâk mahzeni kurma teklifleri, devlet bütçesinden desteklenmiştir.

Nezâret Arşivleri :

Osmanlı idaresinde "Nezâret" adı altında ilk defa 1826 yılında Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti kurulmuştur. Nezâret kurulunca Mekke ve Medine gibi mukaddes beldelerin vakıf işleri de dahil olmak üzere devletin sınırları içindeki bütün vakıfların idaresi tek elde toplanmıştır. Topkapı Sarayı içinde Darphâne-i Âmire binasının ön tarafındaki "Eski Evkâf Nezâreti Mevkii", ilk Osmanlı nezâretinin bulunduğu yer olarak görülmektedir. Nezâret'te biriken belgeler için evrâk mahzeni olmak üzere, Ayasofya İmâreti ve Ayasofya'nın üst katındaki mahvel odaları kullanılmıştır⁴⁸.

1835 yılında kurulan Dâhiliyeve Hâriciye Nezâretleri, ilk dönemlerinde Sadâret'e bağlı olarak çalışmışlardır. Diğer nezâretlere ve vilâyetlere hitaben yazılacak emirler, genellikle Sadâret'in Mektûbî kalemi vasıtasıyla gönderilmiştir. Meclis-i Vâlâ'nın uzantısı olarak 1868 yılında kurulan Şûrâ-yı Devlet Dâiresi de Bâb-ı Âlî'nin

⁴⁷ BOA, A. MKT. MVL. 1266. 9.9. (Bkz. Belge 12)

⁴⁸ Musa Kâzım, "Vesâik-i Tarihiyemiz", *TOEM*, İstanbul 1328, s. 67

birimleri olan Dâhiliye ve Hâriciye Nezâretleri gibi, arşivleri için Bâb-ı Âlî civârındaki mahzenleri kullanmışlardır.

1837 yılında kurulan Maliye Nezâreti, 1867 yılında Bâyezid'deki Fuad Paşa Konağı'na taşındıktan sonra, oradaki bir çok binayı içine alan büyük bir arşiv binası yaptırmıştır.

1839 yılında kurulan Ticaret Nezâreti ile Hazîne-i Hâssa Nezâreti Arşivleri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne devredilen önemli defter ve belge serilerinden müteşekkil fonlar arasındadır.

Vilâyet Arşivleri :

1280 (1864) yılında neşredilen "*Vilâyet Nizamnâmesi*" ile Osmanlı idarî ve mahallî teşkilâtında görülen yeni düzenlemenin akabinde, bâzı vilâyetlerin evrâk mahzeni inşa etmek için Sadâret'e müracaat ettikleri görülür. Ancak daha sonraki yıllarda, Hazîne-i Evrâk'ın kuruluş yıllarına tesadüf eden 1264 (1849) tarihinde Manastır Defterdarlığı için yeniden bir evrâk mahzeni kurmak faaliyetinin yazışmalara konu olduğu, Sadâret belgelerinden anlaşılmaktadır⁴⁹.

Vilâyet Nizamnâmesi ile ilk olarak Tuna Vilâyeti teşkil edilmiştir. Tuna vâlisi tâyin edilen Midhat Paşa'nın vilâyet merkezinde, "münasip ve emniyetli bir mahalde bir evrâk mahzeni" inşası 1284 (1867) yılında gerçekleşir⁵⁰. Yine bu yılda Ankara Hükûmet Dâiresi dâhilinde harap koğuşların tamir edilerek "defâtir ve evrâk vaz'ı için tam kârgir olarak" bir arşiv binası yaptırılması teklifi, padişahın irâdesi ile uygun bulunarak yerine getirilmiştir⁵¹.

C. MEŞRUTİYET DÖNEMİ VE ARŞİVLERİN CUMHURİYET İDÂRESİNE İNTİKALİ

II. Meşrutiyet ile iş başına gelen yeni idârenin arşivcilik sahasındaki faaliyetlerini iki safhada mütalaa etmek mümkündür. Birincisi kayıt ve muamelâtı tanzim etme yönündeki faaliyetler, ikincisi ise uzun yıllar Bâb-ı Âlî, Topkapı ve Sultanahmed civarındaki el değmemiş evrâk mahzenlerinin mahiyetini rapor ederek, bunları tarih araştırmalarına hazır hâle getirmek faaliyetleridir.

⁴⁹ BOA, İrâdel, Dahiliye, nr. 10094. (Bkz. Belge 13)

⁵⁰ BOA, İrâde, Şûrâ-yı Devlet, nr. 28. (Bkz. Belge 14)

⁵¹ BOA, İrâde, Meclis-i Vâlâ, nr. 25811. (Bkz. Belge 15)

Bu dönemde, bütün nezâretlere tamimen tebliğ edilen Dâhiliye ve Maliye Nezâretlerinin tezkireleri ile bugünkü resmî yazışmalarda kullanılan "ilgi tutma" usûlüne benzer bir kaide uygulamaya konulmuştur. Defter kayıtlarının muntazaman yürütülmesi için bundan böyle cevâben yazılacak yazılarda; hangi şube ve idareden yazılan (hangi tarih ve numaralı) yazıya cevap olduğu açıkça belirtilecektir. Telgraf muhâberâtında da aynı durum söz konusudur. Nezâretlerden veya vilâyetlerden çekilen telgrafların başında "keşîde" eden müdüriyetin adı yazılacağı gibi, cevap olarak yazıldığı telgrafın yalnız tarihi değil ayrıca numarasının da zikredilmesi istenmiştir.⁵²

Öte yandan bu yıllarda evrâk mahzenlerini ayıklama ve yeniden tertip etme faaliyetleri görülmektedir. Avrupa ülkelerindeki gelişen tarih araştırmacılığı çalışmalarına paralel olarak Türkiye'de, *Tarih-i Osmânî Encümeni*'nin kuruluşu, tarih kaynaklarından olan arşiv sahasına bir canlılık getirmiştir. Vak'anüvis tâyin edilen Abdurrahman Şeref Bey, Encümen adına Bâb-ı Âlî ve Sultanahmed'de bulunan evrâk depolarını araştırmak ve buradaki arşiv malzemesini tasnif ve tertip etmekle görevlendirilmiştir. Diğer taraftan adı geçen encümen azalarıyla Macar âlimi İmre Karaçon gibi bâzı müsteşrikler, yine bu yıllarda izin alarak Hazîne-i Evrâk'ta araştırma yapma imkânı bulmuşlardır⁵³.

Balkan ve Birinci Cihan savaşlarının akabinde ihmal edilmiş bir hâlde Cumhuriyet idâresine devredilen Osmanlı Devleti arşiv malzemesi; tasnifsiz ve karışık olarak sandık ve torbalar içinde bulunmaktaydı. 1945'te Ankara'ya taşınan Maliye Bakanlığı'nın kadîm arşivinin Başbakanlık Arşivi'ne intikaliyle, Osmanlı Arşivi'ndeki yer darlığı problemi daha da büyümüştür.

III. CUMHURİYET DEVRİ ARŞİVCİLİĞİ

Hazîne-i Evrâk, Osmanlı Devleti'nin ilgâsından sonra ve Cumhuriyet'in ilânından önce 1923 senesinde, Mülga Sadâret Evrâkının ve eşyasının muhafazası için, Başvekâlet Kalem-i Mahsus Müdiriyeti'ne bağlı "*Mahzen-i Evrâk Mümeyyizliği*" adı ile yeniden teşkilâtlandırılmış ve Osmanlı Devleti'nin son Hazîne-i Evrâk Müdürü

⁵² *İstanbul Kadılığı Defterleri*, nr. 334, s. 201-202. Tezkireler, 1327 (1909) yıllarında yayımlanmıştır.

⁵³ Abdurrahman Şeref, "Evrâk-ı Atîka ve Vesâik-i Tarihiyyemiz", *TOEM*, 1.cüz, (1326), İstanbul 1328, s. 9. Türkçe neşri için bkz.: İ. Binark, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XXIX, 1 (1980), s. 23-38.

olan Mahmud Nedim Bey mümeyyiz tayin edilmiş ve mülga Şûrâ-yı Devlet Arşivi de, bu mümeyyizliğin idâresine verilmiştir.

1923 senesinde, "Mahzen-i Evrâk Mümeyyizliği" adı ile Başvekâlet Kalem-i Mahsus Müdiriyeti'ne bağlanan arşiv teşkilâtı, 1927'de "*Hazîne-i Evrâk Müdür Muavinliği*" adı ile Başvekâlet Müsteşarlığına bağlanarak, bir bakıma müstakil bir dâire hüviyetini kazanmıştır. 1929 senesinde, Başvekâlet Muamelât Müdürlüğü'ne bağlanmış ise de, Müsteşarlık makamı ile olan irtibatını korumuştur.

Daha sonra, Cumhuriyetin onuncu yıldönümünde, 20 Mayıs 1933 tarih ve 2187 sayılı kanunla, Ankara'daki Evrâk Müdürlüğü ile İstanbul'daki Hazîne-i Evrâk Müdür Muavinliği, "Başvekâlet Evrâk ve "*Hazîne-i Evrâk Müdürlüğü*" adı altında birleştirilmiştir. Aynı kanuna göre, Müdür Muâvini İstanbul'da Hazîne-i Evrâk'ın başında kalmıştır. 19 Nisan 1937 tarih ve 3154 sayılı kanunla da Başvekâlet teşkilâtı içerisinde müsteşara bağlı, müstakil bir Arşiv Dâiresi haline getirilmiştir. 29 Haziran 1943 tarih ve 4443 sayılı kanunla, Müsteşarlığa bağlı *Başvekâlet Arşiv Umum Müdürlüğü* statüsüne kavuşturulmuş, bilâhare 9 Mart 1954 tarih ve 6330 sayılı Başvekâlet Teşkilâtı Hakkında Kanun içerisinde yer almış, 27 Şubat 1982 tarih ve 8/4334 karar sayılı "Bakanlıkların yeniden düzenlenmesi ve çalışma esaslarının yürürlüğe konulması hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı" ile, Başbakanlık Teşkilâtı içerisinde *Osmanlı Arşivi Dâire Başkanlığı* adını almıştır⁵⁴.

Millî Mucâdele ve Cumhuriyet sonrası dönemlerinin bütün tarihini, Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşunu, ilerleyiş yolunda geçirdiği çeşitli safhaları ve elde edilen neticeleri gösteren tarihî, idarî, siyasî, hukukî, iktisadî, ilmî, teknik, kültürel ve çeşitli konulardaki malzeme topluluğundan meydana gelen Cumhuriyet dönemi arşiv malzemesinin büyük bir kısmı, yakın tarihlere kadar, âit oldukları dâirelerde modern arşiv metod ve tekniklerinin gerektirdiği yeterli koruma şartlarından uzak bir şekilde muhafazaya çalışılmıştır⁵⁵.

⁵⁴ İsmet Binark, "Arşivlerle ilgili Mevzuat, Çalışmalar ve Öneriler", *Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, Türk Arap İlişkileri İncelemeleri Vakfı Yayınları, 1985, İstanbul, s. 221

⁵⁵ İ. Binark, *Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri*, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı Yay. nu. 3, Gn. nu. 49, Ankara 1980. s. 34

⁵⁶ İ. Binark, *Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri*, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı Yay. nu. 3, Gn. nu. 49, Ankara 1980. s. 34

Aynı şekilde, yakın bir tarihe kadar ülkemizde arşiv konusu ile ilgili olarak çıkarılan mevzuat, yapılan çalışmalar ve alınan tedbirler, arşiv meselelerimize temelden çözüm getirecek hüviyette olmamıştır⁵⁷.

Cumhuriyet dönemi arşiv malzemesi ile, zamanla arşiv malzemesi hâline gelecek olan arşivlik malzemenin Devlet Arşivleri bünyesinde kontrol altına alınması, bunların arşivcilik metod ve tekniklerine uygun olarak korunması, düzenlenmesi ve tasnif edilip istifadeye sunulmasıyla ilgili arşiv hizmetlerinin müstakilen ve merkezî bir şekilde yürütülmesi düşüncesiyle, 1976 yılı Ekim ayında Ankara'da Başbakanlık Merkez Teşkilâtı içerisinde *Cumhuriyet Arşivi Dâire Başkanlığı* kurulmuştur⁵⁸.

Bu suretle, Millî Mücadele ve Cumhuriyet sonrası devlet evrâkının gelecekte nasıl muhafaza edileceği ve nasıl değerlendirileceği hususundaki endişeler de giderilmiştir.

Cumhuriyet dönemi arşiv çalışmaları ele alınırken, üzerinde önemle durulan bir husus da; aradan elli yılı aşan bir süre geçmiş olmasına rağmen merkezî olarak ele alınmamış bulunan bu dönem arşiv malzemesinin tespiti, korunması ve düzenlenerek değerlendirilmesi çalışmalarına vakit kaybedilmeden süratle geçilmesi gerektiği olmuştur⁵⁹.

Mevzuat yetersizliği, teşkilâtlanma konusundaki aksaklıklar, arşiv hizmetleri için malî kaynak ve imkânların ayrılamayışı gibi sebeplerle, devlet arşiv hizmetlerinin ileri seviyeye çıkarılamamış olması; devlet arşiv hizmetlerinin millî ve köklü bir şekilde ele alınmasını gerektirmiş, 19 Ekim 1984 tarihinde yürürlüğe konulan 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilât Kanunu çerçevesinde *Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü* kurulmuştur.

Söz konusu kanunla Başbakanlığın teşkilât ve görevlerine âit esaslar düzenlenmiş ve Başbakanlığın görevleri sayılırken, **millî arşivlerimizin korunması ve değerlendirilmesiyle ilgili her türlü görev Başbakanlığa verilmiştir.**

⁵⁷ İ. Binark, "Arşivlerle İlgili Mevzuat, Çalışmalar ve Öneriler", *Osmanlı Arşivi ve Araştırmaları Sempozyumu*, s. 221

⁵⁸ Başbakanlık İç Genelge, 1973/3. (Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı, 18/1/1977,4503-1); Başbakanlık Genelgesi, 1977/1. (25/1/1977, 1061-03213). (Geniş bilgi için bkz. İsmet Binark, *Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri*, s. 34-36; İ. Binark, "Bizde Devlet Arşiv Konusu, Kısa Tarihçesi ve Günümüzdeki Gelişmeler", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XXX, 2(1981), s.57-66

⁵⁹ İ. Binark, *Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri*, s. 34

3056 sayılı Kanun, idarî, hukûkî ve teknik arşiv uygulamalarına imkân verecek yeni mevzuat düzenlemelerinin yapılmasına ışık tutmuş, zemin hazırlamıştır. Bu çerçevede muhtevası yönünden günün ihtiyaçlarına ve uygulaması itibarıyla de 3056 sayılı Kanunun 11' inci maddesinin ilgili hükümlerine ters düşen 6696 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak, yerine 3473 sayılı "Muhafazasına Lüzum Kalmayan Evrâk ve Malzemenin Yok Edilmesi Hakkında Kanun" 28 Eylül 1988 tarihinde yürürlüğe konulmuştur.

Bir başka düzenleme de, Başbakanlıkça hazırlanarak 16 Mayıs 1988 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan "Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" tir.

Bu arada, Ankara'da, Cumhuriyet dönemine âit arşiv malzemesini merkezî bir şekilde toplayıp muhafaza etmek; devletin, ilmin ve araştırmacıların istifadesine modern teknolojinin imkânlarıyla sunmak maksadıyla, 1974 yılında inşaatına başlanan Devlet Arşiv Sitesi, 29 Ekim 1988 tarihinde hizmete girmiştir⁶⁰. Sitenin hizmete girmesi ve yapılan hukûkî düzenlemeler neticesinde, Cumhuriyet dönemi arşivleri merkezî bir şekilde kontrol altına alınmıştır. Bununla birlikte, Osmanlı Devleti arşivlerinin de bulunduğu kötü mekân ve şartlardan kurtarılması için gerekli olan idârî, mâlî ve hukûkî çalışmalara da hız verilmiştir.

Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma plânları ile, 1970 yılından önceki yıllık program ve icra plânlarında arşiv konusuna doğrudan doğruya temas edilmemişken Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nda, arşiv konusu ele alınmıştır. Bu tarihten sonra bâzı yıllık programlarda arşivlerimiz; bir Devlet Arşiv Kurumu'nun tesisi ve bunun gerekli araç-gereçle techizi cihetinden ele alınmıştır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı 1983 Programında ve 1984 yılı geçiş programında, arşiv konusu daha geniş mânâda ele alınmıştır. 1985 Yılı Programı'nda ise arşiv konusunda şu görüşlere yer verilmiştir:

"Çeşitli kamu kuruluşlarına dağılmış ve farklı mevzuata tâbi Osmanlı devri vesikalarının bir müessesede ve aynı mevzuat içinde toplanması, söz konusu vesikaların bir program dahilinde tasnifi işlemlerinin tamamlanması ve Devlet Arşivi ve Osmanlı Arşivleri'nin işlerlik kazanabilmesi için gerekli çalışmalara 1985 yılında başlanacaktır."

⁶⁰ İ. Binark, "Türk Devlet Arşivi ve Arşiv Sitesi", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XXVI, 2(1977), s. 74-81; Devlet Arşiv Sitesi, Başbakanlık Yayınları, Ankara 1977

1985 yılından sonra "Başbakanlık Teşkilâtı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnâme" (19 Ekim 1984 tarih ve 3056 sayılı Kanun) esaslarına göre, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü bünyesi içerisinde uzman personelin arttırılması cihetine gidilerek, tasnif çalışmalarına yeni bir yön ve hız verilmiştir⁶¹.

IV. OSMANLI ARŞİVLERİ'NDEKİ TASNİF ÇALIŞMALARI ve TASNİFLER

Hâlen tasnif çalışmaları yürütülen Osmanlı Arşivleri'nde yeni yapılan ve yapılmakta olan tasnifler yanında, Osmalı Devleti'nden aslî şekliyle devralınan bir çok tasnif de mevcuttur.

İrâde Tasnifleri, Hatt-ı Hümayûn Tasnifleri, Bâb-ı Âlî Evrâk Odası'na Âit Defter ve Evrâk Dosyaları, Dîvân-ı Hümayûn Odası Defterleri, Şûrâ-yı Devlet Evrâkı Defterleri, Millî Emlâk'dan Devralınan Evrâk.

Yine bu dönemden aslî şekliyle intikal etmelerine rağmen; tasniflerdeki özellikler itibarıyla **Ali Emîrî Tasnifi** ile **İbnülemin Tasnifi**'ni ayrıca belirtmek daha doğru olacaktır.

Yıldız Evrâkı, Mâliye Nezâreti, Hâriciye Nezâreti, Dâhiliye Nezâreti, Defterhâne Defterleri, Bâb-ı Defterî Defterleri ve Hazîne-i Hâssa Evrâkı ise Osmanlı Devleti zamanından kısmen orijinal olarak intikal etmelerine mukabil, hâlen düzenlemeleri devam edegelen fonlardır.

Cumhuriyet döneminde ve provenans sisteminin kabulünden sonra yapılmaya başlayan tasnifler ise şunlardır:

Sıhhiye İdâresi, Rumeli Müfettişliği ve Haritalar Cumhuriyet sonrası yeni dönemde ele alınan tasniflerdir.

Bütün bu tasnifler teferruatlı olarak:

1. Defterler, 2. Belgeler, 3. Diğer malzemeler başlıklarıyla incelenecektir.

⁶¹ İ. Binark, *Cumhuriyet Döneminde Arşiv Hizmetlerinin Geliştirilmesi Konusunda Yapılmış Çalışmalar ve Cumhuriyet Arşivi*, Ankara 1991, 46 s.; "Türk Arşivlerinin Kısa Tarihçesi, Önem ve Değeri, Arşiv Hizmetlerinin Geliştirilmesi Konusunda Yapılmış Çalışmalar", 17 s. (25-26 Eylül 1991 tarihleri arasında Belgrat'da toplanan "Balkan Ülkeleri Arşiv Direktörleri Toplantısı'na sunulmuş olan tebliğdir".)

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİNDEKİ DEFTER TASNİFLERİ

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ'NDEKİ DEFTER TASNİFLERİ

Dîvân-ı Hümayûn, Bâb-ı Âsafî, Bâb-ı Âlî ve Defterhâne Defterleri

I. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN DEFTERLERİ

A. DÎVÂN VEYA BEYLİKÇİ KALEMİ DEFTERLERİ

Defterler; Osmanlı bürokrasisinde alınan kararların, hükme bağlanan konuların Dîvân ve Maliye kalemlerine kaydolunduğu formaların ciltlenmesiyle meydana getirilen serilerdir. Fermân ve berâtların kaydolunduğu ciltli defterlerin yanısıra, tek sahifelik icmâller, keşifler, hesap cetvellerinin kayıtları da defter adıyla anılmışlardır. Bunlar daha çok maliye muâmelelerinde görülür.

Tanzîmât Devri'ne gelinceye kadar Dîvân-ı Hümayûn'da, Ordu Dîvânları'nda padişah, sadrâzam, serdâr-ı ekrem, kaymakam veya defterdâr başkanlığında toplanan dîvânlarda alınan kararlar, Dîvân-ı Hümayûn ve Bâb-ı Defterî'ye bağlı kalemlerde tutulan defterlere kaydedilerek yürürlüğe konulmuştur. Defter tutmanın esas alındığı Osmanlı yazışmalarında, deftere kaydolunmayan hüküm ve berâtlar muteber sayılmamıştır. Bu defterler, zamanla devlet erkânının bulunduğu değişik mahallerde, meselâ başşehir İstanbul'a, Edirne'ye veya ordu karargâhlarına sandıklar içinde taşınarak idarenin kesintisiz çalışmasında pratik rol oynamışlardır⁶². Kararlar aynen kayd-ı usûl ittihaz edildiğinden, müsvedde veya perâkende evrâk paketlere, paketler aylık torbalara, torbalar yıllık hazırlanan sandıklara konarak, evrâk mahzenlerine kaldırılmışlardır. Defterlere kaydetme usûlü, devletin yıkılış dönemine yakın bir devre (h. 1300'lü yıllara) kadar devam etmiş, böylece İstanbul'un fethinden Osmanlı

⁶² Sefer sırasında cepheye götürülen defterler için bkz. F.Emecen, "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s.241-268

Devleti'nin yıkılışına kadar geçen zaman süresinde zengin defter koleksiyonları oluşturulmuştur.

Tanzîmât, Osmanlı Devleti teşkilâtında olduğu gibi yazışma tekniklerinde de bir dönüm noktası olmuştur. Yönetimdeki ağırlığın Tanzîmât öncesi yıllarda Dîvân'dan, yâni Saray'dan, Sadâret Kapısı'na geçmesi ile Bâb-ı Âsafî idaresinde Dîvân üyeleri birer nâzır vazifesi görmeye başlamışlardır. Artık padişahın fermânlarıyla yapılan hüküm ısdârı azalmaya başlamış ve yerini sadrâzam buyruldukları almıştır. Tanzîmât öncesinde defterlere *aynen kaydın* sürdürülmesi neticesinde sadrâzam emirlerine mahsus binlerce ciltlik "Buyruldu" ve "Ayniyat Defterleri" teşekkül etmiştir.

Bu dönemde defterler iki ana seri hâlinde zamanımıza intikal etmiştir. Birincisi: Devletin siyâsî ve hukûkî kararları ile beldelerin asâyiş ve nizâmına dâir hükümlerin kaleme alındığı Dîvân-ı Hümâyûn Defterleridir. İkincisi ise sadece mâlî konularda, mîrî işlerden sayılan cizye, avâız ve mukâta'a işleriyle ilgili konuların düzenlenip kaydolunduğu Maliye, yâni Bâb-ı Defterî Defterleridir.

Ayrıca Dîvân'ın direktifiyle çalışan arazi tahrîri, timar ve zeâmet berâtları kaydı ile meşgul olan Defterhâne-i Âmire idaresi vardır ki; bu dâirede biriken defterler hüküm ihtiva etmezler. Bunlar, hazîneye âit arazinin kimlere ve ne maksatla tevcih edildiğini, zaman zaman yapılan değişikliklerle, vergi ve resimlerin müfredâtını, kimlere tarh ve tevzi edildiğini gösteren muhtelif defterlerdir.

İç Hazîne'de korunan ve tahrif edilmeksizin zamanımıza kadar ulaşan bu defterler, umumiyetle *dîvânî* yazıyla kaleme alınmışlardır.

Dîvân kaleminde tutulan defterler şunlardır:

1. Ahkâm Defterleri
2. Atık Şikâyet Defterleri
3. Dîvân Me'mûrlarına Âit Sicil ve Künye Defterleri
4. Gayr-i Müslim Cemâ'atlere Âit Defterler
5. Hadariye Defterleri
6. Hânedân Defterleri
7. İmtiyâz Defterleri
8. İzni Sefîne Defterleri
9. Kal'abend Defterleri
10. Kanûnnâme-i Asâkir Defterleri
11. Kilise Defterleri

12. Meclîs-i Tanzîmât Defterleri
13. Mukavele Defterleri
14. Mukavelât Defterleri
15. Mukavelenâme Defterleri
16. Muktezâ Defterleri
17. Mühimme Defterleri
18. Mühimme Zeyli Defterleri
19. Mühimme-i Asâkir Defterleri
20. Mühimme-i Mektûme Defterleri
21. Mühimme-i Mısır Defterleri
22. Nâme-i Hümâyûn Defterleri
23. Nefy ve Kısas Defterleri
24. Nişân Defterleri
25. Nizâmât Defterleri
26. Şehbenderlik Defterleri
27. Tanzîmât-ı Hayriye Defterleri
28. Tekaüd Defterleri
29. Tevcîhât-ı Mülkiye Defterleri
30. Vâride ve Sâdıra Defterleri
31. Zehâir ve İhtisâb (Tevziât, Zehâir , İhtisâb ve) Defterleri
32. Diğer Tasniflerdeki Dîvân-ı Hümâyûn Defterleri

Yukarıda liste olarak verilen defterler hakkında kısa da olsa bilgi verilip, daha sonra serilere âit çizelgelerin zikredilmesi ve böylelikle diğer kılavuzlarda bulunmayan bir çok serinin de gözler önüne serilmesi uygun görülmüştür.

Yeni yapılan tasnifler neticesinde ortaya çıkan Dîvân-ı Hümâyûn Defterlerinin listeleri verilmemiş, bulundukları kataloglar işaret edilerek araştırmacıların bu kataloglardaki defterlere ulaşmaları sağlanmıştır.

Daha önceleri mufassal olarak hiç bir kılavuzda yer almayan defterler, tek tek elden geçirilmiştir. Bu faaliyetlerde araştırmacıların fotokopi çekimi sırasında, defterlerin sahife numaraları olmaması dolayısıyla karşılaştıkları güçlük ve karmaşaya son vermeye çalışılmış, sahife numarası bulunmayan defterlere sahife numaraları verilmiştir.

Daha önceki yıllarda yapılan tasniflerde bâzı hatalardan dolayı yanlış ciltlenen ve ilgisi dışındaki serilere eklenen defterlerin de tespitine gidilmiştir. Çizelgelerde görüleceği üzere bâzı serilerin bu yolla düzenlenmesi yapılmıştır.

1. Ahkâm Defterleri

Dîvân-ı Hümâyûn'da çıkan hükümlerin kaydına mahsus olan defterlere genel olarak verilen addır⁶³. Bu hükümler, padişah adına hazırlanmasından dolayı fermân adını da alırlardı.

Hükümler cinslerine göre değişik defterlere yazılırdı. Başlıcaları Ahkâm-ı Mühimme, *Ahkâm-ı Şikâyet*, *Ahkâm-ı Ru'ûs* ve *Tahvîl* olup, Dîvân Sicilleri'nin bir kısmını teşkil ederlerdi (Dîvân sicili: Dîvân-ı Hümâyûn'da hazırlanan ve sâdır olan fermânların ve berâtların hülâsa kayıtlarını tarih sırası ile ihtiva eden defter.)⁶⁴

Bu defterler muhteva itibariyle Şikâyet Defterleri'ne benzemekle birlikte bunlar eyâletlere göre tutulmuşlardır. Başlangıçları Şikâyet Defterleri'nden 104 sene sonradır. Mora Ahkâm Defteri hariç, hepsi h. 1155/m. 1742 tarihinden başlamakta, II. Meşrûtiyet dönemine kadar gelenlerine de rastlanmaktadır.

Ahkâm Defterleri, eyâletlere göre şu şekilde tertip edilmiştir:

a. Adana	ı. Karaman
b. Anadolu	i. Maraş
c. Bosna	j. Mora
d. Cezâir ve Rakka	k. Özi ve Silistre
e. Diyarbekir	l. Rumeli
f. Erzurum	m. Sivas
g. Halep	n. Şam
h. İstanbul	o. Trabzon

Bu seriler yeni baştan gözden geçirilerek en son şekliyle eyâletlere göre, aşağıda gösterilmiştir:

a. Adana

⁶³ M. Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, İstanbul 1986, s. 10

⁶⁴ a.g.e., s. 88

h. C.1155-S.1295/m. 1742-1878 tarihleri arasındaki ahkâm özetlerini ihtiva eden 9 adet defterden oluşmaktadır. Bu defterlerde Nefs-i Adana, Cebel-i Bereket, İçel, Kozan, Mersin sancaklarına bağlı Hamidiye, Karaisalı, Bulanık, Hassa, Islahiye, Osmaniye, Payas, Yarpus, Anamur, Ermenak, Gülnar, Silifke, Teke, Haçin, Kars, Sis, Tarsus kazalarına âit hükümler bulunmaktadır.

Adana Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Adana	C.1155 - Ra.1164	1742 - 1750	295
2	"	Ra. 1164 - Ra.1174	1750 - 1760	387
3	"	Ra.1174 - B. 1182	1760 - 1768	367
4	"	Ş. 1182 - N. 1198	1768 - 1783	391
5	"	L.1198 - Za.1217	1783 - 1802	295
6	"	Za.1217 - L.1233	1802 - 1817	195
7	"	L.1233 - C.1247	1817 - 1831	257
8	"	B.1247 - C.1261	1831 - 1845	169
9	"	B.1261 - S.1295	1845 - 1878	167
Toplam				2523

b. Anadolu

h. C.1155-R.1306/m.1742-1889 tarihleri arasındaki ahkâm özetlerini ihtiva eden 185 adet defterden oluşmaktadır. Anadolu Eyâleti'nin merkez sancağı Kütahya idi. Bu defterlerde Hüdavendigâr, Karahisar-ı Sâhip, Saruhan, Aydın, Kastamonu, Bolu, Menteşe, Sultanönü, Ankara, Kangırı (Çankırı), Teke, Hamit ve Karesi sancaklarına âit hükümler bulunmaktadır.

Anadolu Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarihi		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Anadolu	C.1155 - Ra.1156	1742 - 1743	296
2	"	C.1155 - R.1156	1742 - 1743	291
3	"	Ra.1156 - S.1157	1743 - 1744	289
4	"	Ra.1156 - Ca.1157	1743 - 1744	295
5	"	Ra.1157 - Ca.1158	1744 - 1745	398
6	"	Ra.1158 - Z.1158	1745	384
7	Anadolu	Ca. 1158 - Z.1158	1745	197
8	"	Ca.1158 - Z.1158	1745	197

9	"	Za.1158 - Za.1159	1745 - 1746	295
10	"	Z.1158 - Za.1159	1745 - 1746	297
11	"	Za.1159 - Ca.1161	1746 - 1748	385
12	"	Za.1159 - Ca.1161	1746 - 1748	375
13	"	Ca.1161 - Ş.1162	1748 - 1749	290
14	"	Ca.1161 - Ş.1162	1748 - 1749	287
15	"	Ş.1162 - M.1164	1749 - 1750	394
16	"	Ş.1162 - S.1164	1749 - 1750	395
17	"	Ra.1164 - B.1165	1750 - 1751	387
18	"	Ra.1164 - B.1165	1750 - 1751	393
19	"	B.1165 - Za.1166	1751 - 1752	381
20	"	B.1165 - L.1166	1751 - 1752	377
21	"	L.1166 - M.1168	1752 - 1753	373
22	"	L.1166 - Z.1167	1752 - 1754	375
23	"	M.1168 - S.1169	1754 - 1755	385
24	"	M.1168 - S.1169	1754 - 1755	379
25	"	S.1169 - M.1170	1755 - 1756	381
26	"	S.1169 - Ra.1170	1755 - 1756	376
27	"	M.1170 - S.1171	1756 - 1757	381
28	"	M.1170 - M.1171	1756 - 1757	381
29	"	S.1171 - M.1172	1757 - 1758	354
30	"	S.1171 - M.1172	1757 - 1758	357
31	"	M.1172 - M.1173	1758 - 1759	359
32	"	M.1172 - M.1173	1758	361
33	"	M.1173 - Za.1173	1759	337
34	"	M.1173 - Za.1173	1759	396
35	"	Za.1173 - L.1174	1759 - 1760	389
36	"	Za.1173 - N.1174	1759 - 1760	373
37	"	N.1174 - Ca.1175	1760 - 1761	393
38	"	L.1174 - Ca.1175	1760 - 1761	298
39	"	Ca.1175 - Ca.1176	1761 - 1762	394
40	"	Ca.1175 - R.1176	1761 - 1762	380
41	"	Ca.1176 - Ca.1177	1762 - 1763	395
42	"	Ca.1177 - S.1178	1763 - 1764	397
43	"	Ca.1177 - Ra.1178	1763 - 1764	391
44	"	Ra.1178 - Za.1178	1764 - 1764	395
45	"	Za.1178 - R.1179	1764 - 1765	399
46	"	Za.1178 - R.1179	1764 - 1765	395
47	"	Za.1178 - B.1179	1764 - 1765	378
48	"	B.1179 - R.1180	1765 - 1766	358
49	"	B.1179 - Ca.1180	1765 - 1766	389
50	"	Ca.1180 - S.1181	1766 - 1767	379
51	"	Ca.1180 - S.1182	1766 - 1768	420
52	"	S.1181 - S.1182	1767 - 1768	380
53	"	S.1181 - S.1182	1767 - 1768	380
54	"	S.1182 - Ca.1184	1768 - 1770	299
55	Anadolu	S.1182 - B.1184	1768 - 1770	299
56	"	Ra.1188 - B.1189	1774 - 1775	391
57	"	B.1188 - Ra.1189	1774 - 1775	191

58	"	Ra.1189 - S.1190	1775 - 1776	195
59	"	B.1189 - Ra.1190	1775 - 1776	375
60	"	S.1190 - S.1191	1776 - 1777	350
61	"	S.1190 - B.1191	1776 - 1777	259
62	"	Ş.1191 - Za.1192	1777 - 1778	78
63	"	Za.1191 - C.1192	1777 - 1778	253
64	"	C.1191 - S.1192	1777 - 1778	297
65	"	C.1191 - Ra.1192	1777 - 1778	295
66	"	Ra.1192 - Z.1192	1778 - 1778	195
67	"	L.1192 - C.1193	1778 - 1779	193
67 _{mük.}	"	1279 - 1319	1862 - 1901	191
68	"	Ra.1192 - N.1192	1778	193
69	"	L.1192 - R.1193	1778 - 1779	169
70	"	Ca.1193 - L.1193	1779	193
71	"	L.1193 - C.1194	1779 - 1780	302
72	"	Ca.1193 - N.1193	1779	187
73	"	C.1194 - S.1195	1780 - 1781	282
74	"	C.1194 - S.1195	1780 - 1781	275
75	"	N.1195 - Ca.1196	1781 - 1782	234
76	"	N.1195 - Ca.1196	1781 - 1782	294
77	"	S.1195 - Ş.1195	1781	295
78	"	S.1195 - N.1195	1781	303
79	"	Ca.1194 - Z.1196	1780 - 1782	356
80	"	Ca.1196 - Z.1196	1782 - 1782	229
81	"	Ra.1196 - Z.1196	1782	84
82	"	Z.1196 - Z.1197	1783	275
83	"	Z.1196 - N.1197	1782 - 1783	301
84	"	L.1197 - Ş.1198	1783 - 1784	221
85	"	N.1197 - B.1198	1783 - 1784	243
86	"	Za.1197 - R.1198	1783 - 1784	90
87	"	B.1198 - Ş.1199	1784 - 1785	403
88	"	B.1198 - N.1199	1784 - 1785	391
89	"	N.1199 - Z.1200	1785 - 1786	339
90	"	N.1199 - Z.1200	1785 - 1786	361
91	"	B.1200 - B.1201	1786 - 1787	359
92	"	B.1200 - B.1201	1786 - 1787	357
93	"	B.1201 - Ş.1206	1787 - 1792	321
94	"	B.1201 - Ş.1206	1787 - 1792	395
95	Anadolu Rikâb	Ra.1204 - Z.1204	1789 - 1789	189
96	"	Ra.1204 - Z.1204	1789 - 1789	181
97	"	M.1205 - N.1205	1790 - 1790	131
98	"	S.1205 - Ş.1206	1790 - 1791	92
99	"	N.1205 - C.1206	1790 - 1791	189
100	"	N.1205 - C.1206	1790 - 1791	195
101	"	M.1205 - Ca.1206	1790 - 1791	191
102	Anadolu Rikâb	C.1206 - Ş.1206	1791	43
103	Anadolu	N.1206 - R.1207	1791 - 1792	102
104	"	N.1206 - M.1208	1791 - 1793	359
105	"	R.1207 - M.1208	1792 - 1793	293

106	"	M.1208 - Za.1208	1793	191
107	"	M.1208 - Za.1208	1793	187
108	"	Ca.1208 - Ca.1209	1793 - 1794	143
109	"	Ca.1208 - Ca.1209	1793 - 1794	181
110	"	C.1209 - Z.1209	1794	141
111	"	Ca.1209 - S.1210	1794 - 1795	194
112	"	M.1210 - S.1211	1795 - 1796	282
113	"	M.1210 - Ra.1211	1795 - 1796	295
114	"	Ra.1211 - R.1212	1796 - 1797	297
115	"	Ra.1211 - R.1212	1796 - 1797	309
116	"	Ra.1212 - Z.1212	1797	196
117	"	Ra.1212 - Z.1212	1797	197
118	"	Z.1212 - Ş.1217	1797 - 1802	299
119	"	Z.1212 - Za.1217	1797 - 1802	291
120	"	Z.1213 - N.1214	1798 - 1799	278
121	Anadolu Rikâb	Z.1213 - C.1214	1798 - 1799	197
122	"	C.1214 - M.1215	1799 - 1800	157
123	"	C.1214 - S.1215	1799 - 1800	167
124	"	M.1215 - C.1215	1800	177
125	"	M.1215 - C.1215	1800	177
126	"	C.1215 - Ra.1216	1800 - 1801	224
127	"	C.1215 - R.1216	1800 - 1801	335
128	"	Ra.1216 - M.1217	1801 - 1802	401
129	"	Ra.1216 - S.1217	1801 - 1802	397
130	"	M.1217 - R.1218	1802 - 1803	415
131	"	M.1217 - R.1218	1802 - 1803	217
132	Anadolu	R.1218 - C.1219	1803 - 1804	357
133	"	R.1218 - Ca.1219	1803 - 1804	299
134	"	C.1219 - Za.1220	1804 - 1805	399
135	"	C.1219 - Za.1220	1804 - 1805	393
136	"	Za.1220 - L.1221	1805 - 1806	253
137	"	Za.1220 - L.1221	1805 - 1806	233
138	"	L.1221 - Ca.1224	1806 - 1809	239
139	"	L.1221 - C.1224	1806 - 1809	259
140	"	M.1222 - C.1222	1807	367
141	Anadolu Rikâb	C.1222 - Z.1222	1807	271
142	"	C.1222 - M.1223	1807 - 1808	298
143	"	M.1223 - C.1223	1808	187
144	"	M.1223 - B.1223	1808	187
145	"	Ca.1224 - L.1224	1809	177
146	"	L.1224 - R.1226	1809 - 1811	241
147	"	L.1224 - S.1226	1809 - 1811	191
148	"	Ra.1226 - Ra.1228	1811 - 1813	338
149	"	Ra.1226 - M.1228	1811 - 1813	329
150	Anadolu Rikâb	M.1228 - Ş.1228	1813	177
151	"	Ş.1229 - C.1231	1814 - 1816	273
152	Anadolu	L.1229 - Ca.1231	1814 - 1816	198
153	"	C.1231 - Ş.1232	1816 - 1817	199
154	"	C.1231 - N.1232	1816 - 1817	197

155	"	Ş.1232 - Za.1233	1817 - 1818	247
156	"	Ş.1232 - L.1233	1817 - 1818	250
157	"	L.1233 - S.1235	1818 - 1819	270
158	"	L.1233 - S.1235	1818 - 1819	271
159	"	S.1235 - Ca.1236	1819 - 1821	299
160	"	S.1235 - Ca.1236	1819 - 1821	299
161	"	Ca.1236 - Ş.1238	1821 - 1823	293
162	"	Ca.1236 - Ş.1238	1821 - 1823	291
163	"	Ş.1238 - Za.1239	1823 - 1824	194
164	"	Ş.1238 - L.1239	1823 - 1824	190
165	"	Za.1239 - Za.1241	1824 - 1826	296
166	"	Za.1239 - N.1241	1824 - 1826	295
167	"	L.1241 - Ş.1245	1826 - 1830	399
168	"	L.1241 - Z - 1245	1826 - 1830	399
169	Anadolu Rikâb	Ş.1245 - S.1250	1830 - 1834	379
170	"	Ş.1245 - Ra.1250	1830 - 1834	373
171	Anadolu	Ra.1250 - C.1255	1834 - 1839	295
172	"	Ra.1250 - L.1255	1834 - 1839	293
173	"	Ş.1255 - Ş.1259	1839 - 1843	240
174	"	Ş.1255 - Za.1259	1839 - 1843	232
175	"	Za.1259 - R.1263	1843 - 1847	191
176	"	Za.1259 - R.1263	1843 - 1847	197
177	"	Ca.1263 - S.1267	1847 - 1851	199
178	"	Ca.1263 - S.1267	1847 - 1851	195
179	"	Ra.1267 - R.1274	1851 - 1858	271
180	"	Ra.1267 - R.1274	1851 - 1858	237
181	"	Ca.1274 - R.1281	1858 - 1864	239
182	"	Ca.1274 - R.1281	1858 - 1864	236
183	"	Ca.1281 - R.1295	1864 - 1878	183
184	"	Ca.1281 - L.1293	1864 - 1876	179
185	"	S.1295 - R.1306	1878 - 1889	197
Toplam				52539

c. Bosna

h. C.1155-Za.1285/m. 1742-1867 tarihleri arasındaki ahkâm özelerini ihtiva eden 9 adet defterden oluşmaktadır. Bu defterlerde Bosna'ya bağlı Banaluka, Bihke, Hersek, İzvornik, Travnik sancakları ile Derbend, Gradeşka, Kostaniça, Pridor, Prinyavor, Teşne, Klivaç, Krupa, Petrovaç, Sareskimošet, Sazin, Çaniça, Çelebi Pazarı, Foça, Foyniça, Visoka, Viçgrad, Bileke, Gačka, İstolaç, Koniça, Liyobuşka, Lubin, Novasin, Trebin, Berčka, Blene, Graçaniça, Gradaçaç, Kladani, Magley, Sereberniçe, Vlaseniçe, Bugoyna - Akhisar, Glamoc, İhlevne, Jobçe, Jopanyaç, Prozor, Yayçe ve Zeniça kazalarına âit hükümler vardır.

Bosna Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra	Tarih	Sahife
------	-------	--------

No	Defter Adı	Hicrî	Mîlâdî	Adedi
1	Bosna	C.1155 - Za.1168	1742 - 1755	300
2	"	Za.1168 - N.1178	1755 - 1765	315
3	"	Ş.1178 - C.1192	1765 - 1778	404
4	"	C.1192 - Za.1195	1778 - 1781	192
5	"	Z.1196 - R.1199	1782 - 1785	151
6	"	Ca.1199 - B.1213	1785 - 1799	377
7	"	B.1213 - Ca.1224	1799 - 1809	317
8	"	M.1229 - Ca.1241	1813 - 1826	129
9	"	Ca.1241 - 1284	1826 - 1867	173
Toplam				2358

d. Cezâir ve Rakka

h. B.1159-Ş.1308/m. 1746-1891 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 25 adet defterden müteşekkildir.

Bu defterlerde Limni, Lefkoşe, İmroz, Kandiye, Girit, Sakız, Bozcaada, Yund, Trabolice, Şarköy, Biga, Kıbrıs, Marmara, Resmo, Midilli, Semadirek, Movlova, Makşa, Gelibolu, Kalonya, Karahisar-ı Şarkî, İstanköy, Galata, İstandil, Sultanhisarı, Taşözü, Kal'a-i Sultaniye, İskinoz, Bolayır, Lapseki, Çekmece-i Kebir, Karaman, Saknos, Rodos, Orşa, Hisariye, Erdek, Bodrum, Tuzla, Sisam, Sıblaice, Taşoz, Çeşme, Ladişe, Edirne, Ayvalık, Üsküdar, Tekfurdağı, İzmid, Mısır, Karine, Pire, vs. mahallerin Vâli, kaymakam, muhafız, muhassıl, naib ve kadılarına hitaben yazılan ahkâm kayıtlarını ihtiva etmektedir.

Yukarıda verilen mâlûmattan anlaşılacağı üzere bu defterlerin Kuzey Afrika'daki Cezâyir Eyâleti ile alâkası olmayıp yalnızca Ege adaları ve sahil bölgelerini ihtiva etmektedir.

Yalnızca bu seri içerisindeki 24 ve 25 numaralı defterler Rakka Defterleri olup içerisinde Ruha, Beni Rabîa, Cemmâse, Birecik, Habur, Suruc sancaklarına âit hükümler bulunmaktadır.

Cezâir ve Rakka Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	

1	Cezâir	B.1159 - Ş.1165	1746 - 1752	304
2	"	Ş.1165 - Ra.1171	1752 - 1758	302
3	"	Ra.1171 - Za.1175	1758 - 1762	260
4	"	Za.1175 - Ra.1179	1762 - 1767	400
5	"	Ra.1179 - Ş.1189	1767 - 1775	382
6	"	M.1194 - R.1196	1780 - 1782	162
7	"	R.1196 - Ş.1198	1782 - 1784	146
8	"	N.1198 - C.1208	1784 - 1794	348
9	"	Ca.1208 - R.1211	1794 - 1797	162
10	"	R.1211 - R.1216	1797 - 1801	200
11	"	S.1214 - S.1217	1799 - 1802	172
12	Cezâir Rikab	S.1217 - R.1220	1802 - 1805	200
13	"	R.1220 - Za.1223	1805 - 1809	266
14	"	Z.1223 - M.1224	1809	150
15	"	Z.1224 - Z.1226	1809 - 1811	196
16	Cezâir	Z.1226 - L.1230	1811 - 1815	264
17	"	Za.1230 - Za.1234	1815 - 1819	200
18	"	Za.1234 - S.1247	1819 - 1831	202
19	"	M.1247 - Ra.1254	1831 - 1838	168
20	"	Za.1253 - Ra.1260	1838 - 1844	160
21	"	Ra.1260 - R.1266	1844 - 1850	194
22	"	Ca.1266 - Ra.1277	1850 - 1860	198+8
23	"	Ra.1277 - Z.1308	1860 - 1891	190+5
24	Rakka	C.1255 - M.1294	1742 - 1780	281
25	"	N.1301 - Ş.1292	1780 - 1875	300
Toplam				5820

e. Diyarbekir

h. C.1155-L.1292/m. 1742-1875 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 9 adet defterden müteşekkildir. Bu eyâlete bağlı Âmid, Harput, Ergani, Siverek, Nusaybin, Hısn-ı Keyf, Çemişkezek, Siirt, Çapakçur, Sincar, Tercil, Kulp, Çermik, Pertek, Malazgirt, Atak, Pesban, Burban, Seğmen, Meyafarikîn, Mührâni, Akçakala sancakları ile Beşiri, Dirik, Lice, Silvan, Siverek, Çermik, Ergani Madeni, Palu, Cizre, İvanye, Mardin, Midyat, Nusaybin kazalarına âit hükümleri ihtiva etmektedir.

Diyarbakir Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Diyarbakir	C.1155 - L.1167	1742 - 1754	285
2	"	Za.1167 - Ş.1176	1754 - 1763	311
3	"	Ş.1176 - C.1194	1763 - 1780	397
4	"	C.1194 - Ca.1202	1780 - 1788	173
5	"	Ş.1206 - N.1228	1792 - 1813	586
6	"	Za.1228 - Za.1249	1813 - 1833	96
7	"	Za.1249 - N.1257	1833 - 1841	162
8	"	N.1257 - Ş.1267	1841 - 1851	188
9	"	N.1267 - L.1292	1851 - 1875	146
Toplam				2344

f. Erzurum

Bu seri, h. C.1155-L.1296/m. 1742-1876 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 19 adet defterden oluşmaktadır. Bu eyâlete bağlı Bâyezîd, Erzincan, Hınıs sancakları ile Bâyezîd, Diyadin, Eleşkird, İntab, Patnos, Sebhi, Hamur, Kara Kilise, Erzincan, Kemah, Kuruçay, Kuzican, Refahiye, Bayburt, İspir, Kiskim, Kiğı, Pasinler, Tercan, Namarvan ve Hınıs kazalarına âit hükümleri ihtiva etmektedir.

Erzurum Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Erzurum	C.1155 - L.1162	1742 - 1749	293
2	"	C.1155 - C.1191	1742 - 1777	259
3	"	Za.1162 - Ra.1171	1749 - 1758	383
4	"	Ra.1171 - Ra.1178	1758-1764	359
5	Erzurum	Ra.1178 - Ra.1190	1764 - 1776	397
6	"	Ra.1190 - C.1195	1776 - 1781	330
7	"	C.1195 - Ş.1198	1781 - 1784	192
8	"	Ş.1198 - Ş.1210	1784 - 1796	351
9	"	Ra.1210 - Ca.1220	1795 - 1805	292
10	"	C.1220 - C.1224	1805 - 1809	169
11	Erzurum Rikâb	B.1224 - B.1236	1809 - 1821	200

12	"	B.1232 - Ra.1237	1817 - 1822	
13	"	Ra.1237 - M.1250	1822 - 1834	285
14	"	M.1251 - Ş.1255	1835 - 1839	197
15	"	L.1255 - Ra.1260	1840 - 1844	196
16	"	Ra.1260 - C.1267	1844 - 1851	189
17	Erzurum	B.1267 - M.1276	1851 - 1859	189
18	"	M.1276 - Ra.1281	1859 - 1864	133
19	"	R.1281 - Ş.1296	1864 - 1879	157
Toplam				4571

g. Halep

Bu seri. h. C.1155-B.1266/m. 1742-1850 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 9 adet defterden oluşmaktadır. Bu eyâlete bağlı Maraş ve Urfa sancakları ile Antakya, Ayıntab, Bâb-ı Cubul, Beylan, Cebel-i Seman, Cîsr-i Şugur, Harim, İdlib, İskenderun, Kilis, Maretu'n-Numan, Menbie, Raka, Andırın, Elbistan, Maran, Pazarcık, Zeytun, Birecik, Harran, Rumkala, Suruç, Urfa kazalarına âit hükümler zikredilmiştir.

Halep Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Halep	C.1155 - R.1164	1742 - 1751	295
2	"	Ca.1164 - Z.1175	1751 - 1762	353
3	"	M.1176 - S.1194	1762 - 1780	389
4	"	S.1194 - S.1198	1780 - 1784	141
5	Halep	S.1198 - R.1211	1784 - 1797	197
6	"	Ca.1211 - M.1229	1796 - 1813	199
7	"	S.1229 - M.1255	1813 - 1839	140
8	"	Ra.1255 - Ca.1266	1839 - 1850	195
9	"	B.1266	1850	163
Toplam				2072

h. İstanbul

Bu seri, h. C.1155-R.1328/m. 1742-1910 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını hâvi 26 adet defterden oluşmaktadır. Bu eyâlete bağlı Beyoğlu, İstanbul (nefs) ve Üsküdar merkezleri ile Adalar, Gebze, Beykoz, Kartal, Küçük Çekmece ve Şile kazalarına âit hükümlere yer verilmiştir.

İstanbul Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	İstanbul	C.1155 - R.1158	1742 - 1745	293
2	"	R.1158 - Ca.1162	1745 - 1749	357
3	"	Ş.1162 - N.1168	1749 - 1755	389
4	"	L.1168 - Z.1171	1755 - 1758	349
5	"	L.1171 - Za.1174	1758 - 1761	344
6	"	Za.1174 - B.1177	1761 - 1764	368
7	"	B.1177 - Ş.1180	1764 - 1767	398
8	"	Ş.1180 - Ra.1190	1767 - 1777	394
9	"	Ra.1190 - Ca.1193	1777 - 1779	367
10	"	S.1195 - Ra.1198	1781 - 1784	296
11	"	Ca.1199 - M.1207	1785 - 1792	336
12	"	S.1207 - C.1210	1792 - 1795	300
13	"	B.1210 - R.1210	1796	288
14	İstanbul Rikâb	Ca.1210 - Ş.1219	1795 - 1804	161
15	İstanbul	Ca.1217 - Ş.1219	1802 - 1804	198
16	"	Za.1219 - Ca.1223	1805 - 1809	348
17	"	L.1224 - S.1227	1809 - 1812	184
18	İstanbul Rikâb	Ra.1227 - M.1231	1812 - 1815	227
19	İstanbul	M.1231 - Ş.1235	1815 - 1820	199
20	"	Ş.1235 - N.1247	1820 - 1832	293
21	"	L.1247 - Ra.1257	1832 - 1842	240
22	"	Ra.1257 - N.1263	1842 - 1847	191
23	"	L.1263 - L.1269	1847 - 1853	160
24	"	L.1269 - R.1276	1853 - 1859	149
25	"	R.1276 - M.1288	1859 - 1871	185
26	"	M.1288 - R.1328	1871 - 1910	196

Toplam	7210
---------------	-------------

ı. Karaman

Bu seri, h. C.1155-Z.1295/m. 1742-1878 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 39 adet defterden oluşmaktadır. Bu eyâlete bağlı Konya, Beyşehir, Nevşehir, Kayseri, Niğde, Aksaray ve Akşehir sancaklarına âit hükümler zikredilmiştir.

Karaman Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Karaman	C.1155 - Za.1158	1742 - 1745	298
2	"	S.1157 - B.1159	1744 - 1746	292
3	"	Ş.1159 - Ra.1162	1746 - 1748	297
4	"	Ra.1162 - Ş.1167	1749 - 1753	322
5	"	M.1165 - S.1170	1751 - 1756	378
6	"	Ş.1167 - S.1170	1754 - 1756	374
7	"	S.1170 - Za.1172	1756 - 1759	381
8	"	Za.1172 - Za.1174	1759 - 1761	330
9	"	Z.1174 - Za.1176	1761 - 1763	296
10	"	Za.1176 - L.1178	1763 - 1765	398
11	"	L.1178 - M.1181	1765 - 1767	398
12	"	M.1181 - S.1189	1767 - 1775	364
13	"	S.1189 - Za.1190	1775 - 1777	399
14	"	Za.1190 - N.1191	1776 - 1777	161
15	"	L.1191 - S.1193	1777 - 1779	198
16	Karaman	S.1193 - Ş.1194	1779 - 1780	198
17	"	L.1195 - B.1197	1781 - 1783	267
18	"	Ş.1197 - Za.1198	1783 - 1784	157
19	"	Z.1198 - L.1200	1784 - 1786	300
20	"	L.1200 - Za.1207	1786 - 1793	354
21	"	Z.1207 - Z.1209	1793 - 1795	196
22	"	Z.1209 - B.1211	1795 - 1797	160
23	"	C.1211 - Ca.1217	1796 - 1802	297

24	"	Ca.1217 - Ra.1221	1802 - 1806	402
25	"	R.1221 - L.1224	1806 - 1809	196
26	"	L.1224 - R.1226	1809 - 1811	178
27	"	Z.1226 - R.1229	1811 - 1814	138
28	"	N.1229 - S.1232	1814 - 1817	204
29	"	S.1232 - C.1234	1817 - 1819	200
30	"	C.1234 - R.1236	1819 - 1821	300
31	"	Ca.1236 - L.1239	1821 - 1824	298
32	"	Za.1239 - B.1243	1824 - 1827	300
33	"	B.1243 - B.1247	1827 - 1832	294
34	"	Ş.1247 - Ca.1252	1832 - 1836	240
35	"	Ca.1252 - Za.1257	1836 - 1842	183
36	"	Za.1257 - S.1261	1842 - 1845	189
37	"	R.1261 - M.1273	1845 - 1857	293
38	"	Ca.1273 - Za.1290	1857 - 1874	193
39	"	Z.1290 - Z.1295	1874 - 1878	209
Toplam				10632

i. Maraş

Bu seri h. C.1155-C.1294/m, 1742-1877 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 6 adet defterden oluşmaktadır. Bu eyâlete bağlı Malatya, Ayntab, Sumeysat ve Kars-ı Zül-Kadriye sancaklarına âit hükümler zikredilmiştir.

Maraş Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Maraş	C.1155 - Ş.1164	1742 - 1751	297
2	"	R.1178 - N.1196	1765 - 1782	423
3	"	Ş.1196 - R.1229	1782 - 1814	310
4	"	Ş.1228 - Za.1249	1813 - 1834	128
5	"	Za.1249 - Z.1277	1834 - 1861	167
6	"	M.1278 - C.1294	1861 - 1867	278
Toplam				1603

j. Mora

Bu seri, h. L.1128-Z.1255/m. 1716-1840 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 21 adet defterden oluşmaktadır. Bu defterler Eğriboz(Ağrıboz), Çatalca, Holomie, İnebahtı, İstefe, Kızılhisar, Livadya, Balyabadra, Trabiçe, Gördos, Saline, Badracık, Urmiye, Karlılı, Beyşehir, İzdin, Mora, Eneklî, Mezistre nâm mahallerin Vâli, kadı, muhassıl, nâib, muhâfız vs. mülkî, adlî memurlarına hitaben yazılan hükümleri ihtiva etmektedir. Ayrıca Cezâir defterlerinde geçen bâzı mahal isimleri de zikredilmiştir. Bu seride de diğer serilerde olduğu gibi konu ile ilgili olmayan defterlere rastlanılmaktadır.

Meselâ 1 numaralı defter Fransızların İstanbul'daki elçisi De Bönnak'ın muhtelif tarihlerdeki arzuhallerine binaen verilen hükümlerin "Rikâb ve Âsitâne" kayıtlarını ihtivâ etmektedir. Normal ahkâm hükümleri yerine çeşitli eyâlet, sancak ve kazalara hitaben tüccar sefineleri, kiliseler, ahidnâmelerle ilgili hükümler kaydedilmiştir.

2 numaralı defter ise İngiltere elçisinin mektup ve arzuhallerine binaen ticarî meselelerle ilgili sâdır olan hükümlerin kaydedildiği defterdir.

Mora Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Mora	L.1128 - L.1141	1716 - 1729	258
2	"	Ra.1129 - S.1163	1717 - 1750	221
3	"	C.1155 - B.1159	1742 - 1746	290
4	Mora	C.1155 - C.1162	1742 - 1749	296
5	"	C.1162 - Ş.1166	1749 - 1753	152
6	"	N.1166 - Za.1181	1753 - 1768	350
7	"	Z.1171 - Ş.1175	1758 - 1762	364
8	"	Ş.1175 - C.1179	1762 - 1765	374
9	"	C.1179 - Ra.1189	1765 - 1775	392
10	"	Ca.1189 - Ra - 1193	1775 - 1779	396
11	"	Ş.1189 - C.1212	1775 - 1797	144
12	"	B.1195 - Ra.1197	1781 - 1783	164
13	"	R.1197 - Ra.1199	1783 - 1785	120
14	"	R.1199 - Ca.1208	1785 - 1794	336

15	"	C.1208 - S.1210	1794 - 1795	130
16	"	S.1210 - Ra.1214	1795 - 1799	304
17	"	C.1217 - Za.1220	1802 - 1806	302
18	"	Za.1220 - Ş.1224	1806 - 1809	216
19	"	Ş.1224 - Ş.1229	1809 - 1814	260
20	"	L.1229 - Ş.1234	1814 - 1819	198
21	"	Ş.1234 - Z.1255	1819 - 1840	138
Toplam				5405

k. Özi ve Silistre

Bu seri, h. C.1155-Za.1294/m. 1742-1877 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 49 adet defterden oluşmaktadır. Bu eyâlete bağlı Silistre Sancağı, Tekeyolu sancağı, Niğbolu sancağı, Kırkkilise sancağı, Özi ve Silistre eyâleti, Kefe beylerbeyiliği, Vize sancağı, Çirmen sancağı, Eflâk voyvodalığı, Boğdan voyvodalığı ve bunlara bağlı kazalara âit hükümler zikredilmektedir. (Daha sonra Özi ve Silistre birbirinden ayrılmıştır.)

Özi ve Silistre Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Özi ve Silistre	C.1155 - Ş.1156	1742 - 1743	293
2	"	Ş.1156 - M.1158	1743 - 1745	295
3	Özi ve Silistre	M.1158 - B.1159	1745 - 1746	378
4	"	B.1159 - Ca.1161	1746 - 1748	301
5	"	Ca.1161 - S.1163	1748 - 1750	286
6	"	S.1163 - Ş.1165	1750 - 1752	399
7	"	Ş.1165 - N.1167	1752 - 1754	381
8	"	L.1167 - C.1169	1754 - 1756	380
9	"	C.1169 - Ş.1171	1756 - 1757	381
10	"	Ş.1171 - Ra.1173	1757 - 1759	361
11	"	Ra.1173 - B.1174	1759 - 1760	298
12	"	R.1174 - Ra.1184	1761 - 1770	143
13	"	B.1174 - B.1175	1761 - 1762	291
14	"	Ş.1175 - Ca.1177	1762 - 1763	391

15	"	Ca.1177 - Z.1178	1763 - 1765	397
16	"	Z.1178 - C.1180	1765 - 1766	394
17	"	C.1180 - R.1182	1776 - 1768	295
18	"	R.1182 - M.1189	1768 - 1775	193
19	"	B.1188 - Za.1189	1774 - 1776	187
20	"	Ca.1189 - S.1190	1775 - 1776	159
21	"	S.1190 - C.1191	1776 - 1777	340
22	"	C.1191 - Ca.1192	1777 - 1778	157
23	"	Ca.1192 - C.1194	1778 - 1780	177
24	"	B.1193 - Ra.1194	1779 - 1780	296
25	"	Z.1194 - R.1196	1780 - 1782	300
26	"	R.1196 - Ş.1197	1782 - 1783	285
27	"	B.1197 - Ş.1198	1783 - 1784	162
28	"	Ş.1198 - S.1200	1784 - 1786	299
29	"	S.1200 - Ş.1201	1786 - 1787	305
30	"	B.1201 - Za.1207	1787 - 1793	367
31	"	M.1208 - Za.1208	1793 - 1794	195
32	"	Za.1208 - S.1209	1794	167
33	"	L.1209 - Za.1210	1795 - 1796	160
34	"	Za.1210 - Za.1212	1796 - 1798	189
35	"	Z.1211 - Ra.1214	1796 - 1799	283
36	"	S.1214 - C.1215	1799 - 1800	158
37	"	Ca.1215 - Za.1216	1800 - 1802	194
38	Özi ve Silistre	Za.1216 - Za.1218	1802 - 1804	201
39	"	Ra.1219 - Ca.1224	1804 - 1809	355
40	"	S.1229 - Ra.1231	1814 - 1816	197
41	"	Ra.1231 - S.1235	1816 - 1820	380
42	"	S.1235 - N.1237	1820 - 1822	399
43	"	Ş.1237 - C.1242	1822 - 1826	332
44		C.1242 - N.1247	1826 - 1832	198
45	"	L.1247 - L.1254	1832 - 1838	232
46	"	Z.1254 - Ca.1264	1839 - 1848	195
47	"	C.1264 - C.1274	1848 - 1857	193
48	"	C.1274 - C.1291	1857 - 1874	195
49	"	C.1291 - Za.1294	1874 - 1877	209

Toplam	13323
---------------	--------------

I. Rumeli

Bu seri, h. C.1155-N.1326/m. 1742-1908 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 85 adet defterden oluşmaktadır. Bu eyâlete bağlı Paşa livâsı (Sofya), Köstendil, Vize, Çirmen, Kırkkilise, Silistre, Niğbolu, Vidin, Alacahisar, Vulçitrın, Prizren, İşkodra, Dukakin, Avlonya, Ohri, Delvine, Yanya, Elbasan, Mora, Tırhala, Selânik, Üsküp, Bender ve Akkerman sancaklarına âit hükümler zikredilmektedir. Bu seri ile alâkalı çizelge aşağıda verilmiştir.

Rumeli Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Rumeli	C.1155 - S.1156	1742 - 1743	298
2	"	S.1156 - Za.1156	1743	296
3	"	Za.1156 - Z.1157	1743 - 1745	300
4	"	Z.1157 - Z.1158	1745	384
5	"	Za.1159 - L.1160	1746 - 1747	304
6	"	L.1160 - B.1162	1747 - 1749	398
7	"	B.1162 - Ra.1164	1749 - 1751	393
8	"	Ra.1164 - Z.1165	1751 - 1752	384
9	"	Z.1165 - C.1167	1752 - 1754	380
10	Rumeli	C.1167 - N.1168	1754 - 1755	330
11	"	N.1168 - Za.1169	1755 - 1756	384
12	"	Za.1169 - S.1171	1756 - 1758	350
13	"	S.1171 - Za.1171	1758	304
14	"	Za.1171 - Za.1172	1758 - 1759	370
15	"	Z.1172 - Za.1173	1759 - 1760	397
16	"	Za.1173 - B.1174	1760 - 1761	301
17	"	B.1174 - S.1175	1761 - 1762	300
18	"	S.1175 - M.1176	1762	398
19	"	R.1177 - M.1178	1764	342
20	"	Z.1178 - L.1179	1765 - 1766	396
21	"	Ra.1178 - C.1179	1764 - 1765	400
22	"	L.1179 - Ş.1180	1766 - 1767	362

23	"	Ş.1180 - L.1181	1767 - 1768	400
24	"	L.1181 - Z.1183	1768 - 1770	369
25	"	Za.1183 - Ş.1189	1770 - 1775	401
26	"	B.1188 - R.1189	1774 - 1775	187
27	Rumeli Rikâb	R.1186 - Ş.1189	1772 - 1775	189
28	Rumeli	Z.1190 - Ca.1191	1777	159
29	"	M.1190 - Z.1190	1776 - 1777	398
30	"	Ra.1191 - B.1191	1777	187
31	"	B.1192 - S.1192	1777 - 1778	191
32	"	S.1192 - Z.1192	1778	195
33	"	B.1193 - Ra.1194	1779 - 1780	193
34	"	B.1193 - Ra.1194	1779 - 1780	280
35	"	Ra.1194 - Z.1194	1780	291
36	"	Z.1194 - L.1195	1780 - 1781	297
37	"	L.1195 - B.1196	1781 - 1782	288
38	"	B.1196 - S.1197	1782 - 1783	196
39	"	S.1197 - M.1198	1783	282
40	"	M.1198 - R.1199	1783 - 1785	298
41	"	Ca.1200 - C.1201	1786 - 1787	274
42	"	Ca.1201 - L.1206	1787 - 1791	316
43	Rumeli Rikâb	M.1204 - L.1204	1789 - 1790	193
44	"	L.1204 - Ş.1205	1790 - 1791	193
45	Rumeli Rikâb	Ş.1205 - Ş.1206	1791 - 1792	225
46	Rumeli	Za.1206 - Za.1207	1792 - 1793	159
47	"	Za.1207 - Ş.1208	1793 - 1794	163
48	"	Ş.1208 - B.1209	1794 - 1795	168
49	"	Ş.1209 - C.1210	1795	281
50	"	C.1210 - Ra.1212	1795 - 1797	193
51	"	R.1212 - S.1213	1797 - 1798	201
52	"	S.1213 - R.1214	1798 - 1799	193
53	Rumeli Rikâb	R.1214 - R.1215	1799 - 1800	203
54	"	Ra.1215 - Ra.1216	1800 - 1801	303
55	"	Ra.1216 - Ra.1218	1801 - 1803	300
56	Rumeli	M.1218 - M.1219	1803 - 1804	199
57	"	M.1219 - C.1220	1804 - 1805	295

58	"	C.1220 - Ca.1224	1805 - 1809	272
59	Rumeli Rikâb	M.1222 - C.1223	1807 - 1808	262
60	"	Ca.1224 - S.1226	1809 - 1811	238
61	"	Za.1225 - Z.1226	1810 - 1811	148
62	"	Z.1226 - Ş.1228	1811 - 1813	317
63	Rumeli	N.1228 - Ş.1231	1813 - 1816	295
64	"	Za.1231 - L.1233	1816 - 1818	198
65	"	L.1233 - Ca.1236	1818 - 1820	255
66	"	Ca.1236 - Za.1239	1820 - 1824	297
67	"	Z.1239 - Ca.1242	1824 - 1826	300
68	"	C.1242 - L.1243	1826 - 1828	197
69	"	Za.1243 - Ra.1245	1828 - 1829	199
70	"	Ra.1245 - L.1247	1829 - 1832	279
71	"	L.1247 - Ca.1249	1832 - 1833	237
72	"	Ca.1249 - Za.1250	1833 - 1835	300
73	"	Za.1250 - R.1252	1835 - 1836	244
74	"	R.1252 - N.1253	1836 - 1837	139
75	"	Ş.1253 - C.1256	1837 - 1840	291
76	"	B.156 - S. 1257	1840 - 1841	183
77	"	Ra.1258 - Z.1259	1842 - 1843	188
78	"	Z.1259 - S.1262	1843 - 1846	188
79	"	Ra.1262 - Za.1264	1846 - 1848	265
80	Rumeli	Z.1264 - N.1268	1848 - 1852	291
81	"	L.1268 - Ca.1272	1852 - 1856	233
82	"	C.1272 - M.1276	1856 - 1859	198
83	"	S.1276 - C.1278	1859 - 1861	201
84	"	B.1278 - B.1283	1862 - 1866	196
85	"	B.1283 - N.1326	1866 - 1908	258
Toplam				23100

m. Sivas

Bu seri h. C.1155-L.1326/m. 1742-1908 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 36 adet defterden oluşmaktadır. Bu eyâlete bağlı Amasya, Karahisar-ı Şarkî ve Tokat sancakları ile Amasya, Gümüşhacıköy, Havza, Köprü, Ladik, Mecidözü, Merzifon, Alucra, Hamidiye, Karahisar-ı Şarkî, Koyulhisar, Suşehri,

Aziziye, Bünyan Hamid, Darende, Divriği, Gürün, Hafık, Kangal, Tenos, Yıldızeli, Zara, Erbaa, Niksar, Tokat ve Zile kazalarına âit hükümler zikr edilmektedir.

Sivas Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Sivas	C.1155 - C.1157	1742 - 1744	291
2	"	C.1157 - M.1160	1744 - 1747	476
3	"	M.1160 - S.1163	1747 - 1750	380
4	"	S.1163 - M.1166	1750 - 1752	297
5	"	M.1166 - N.1166	1752 - 1753	328
6	"	N.1168 - Ra.1171	1755 - 1757	366
7	"	R.1171 - R.1173	1757 - 1760	377
8	"	R.1173 - S.1175	1760 - 1761	285
9	"	S.1175 - Ra.1177	1761 - 1763	379
10	"	R.1177 - Ra.1179	1763 - 1765	293
11	"	Ra.1179 - M.1181	1765 - 1767	275
12	"	M.1181 - M.1189	1767 - 1775	339
13	"	B.1189 - Ş.1192	1775 - 1778	399
14	"	Ş.1192 - Ra.1194	1778 - 1780	189
15	"	Ra.1194 - B.1195	1780 - 1781	196
16	"	B.1195 - Za.1197	1781 - 1783	251
17	Sivas	Za.1197 - Z.1200	1783 - 1786	397
18	"	Z.1200 - R.1208	1786 - 1793	352
19	"	L.1209 - C.1211	1795 - 1796	191
20	"	C.1211 - C.1217	1796 - 1803	295
21	"	L.1217 - Za.1219	1803 - 1805	191
22	"	L.1219 - Ş.1224	1805 - 1809	328
23	"	Ş.1224 - C.1227	1809 - 1812	242
24	"	M.1228 - M.1230	1813 - 1814	117
25	"	M.1230 - Ş.1232	1814 - 1817	196
26	"	B.1232 - R.1235	1817 - 1820	253
27	"	R.1235 - B.1237	1820 - 1822	287
28	"	B.1237 - Ş.1241	1822 - 1826	290
29	"	Za.1241 - R.1246	1826 - 1830	294
30	"	Ra.1246 - S.1250	1830 - 1834	299
31	"	S.1250 - Ra.1252	1834 - 1836	199

32	"	Ra.1252 - Ş.1258	1836 - 1842	296
33	"	Ş.1258 - M.1264	1842 - 1847	188
34	"	M.1264 - Z.1270	1847 - 1854	191
35	"	M.1271 - C.1280	1854 - 1863	199
36	"	C.1280 - L.1326	1863 - 1908	199
Toplam				10125

n. Şâm-ı Şerîf

Bu seri h. C.1155-N.1326/m. 1742-1908 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 9 adet defterden oluşmaktadır. Bu eyâlete bağlı Safed, Kudüs, Aclun, Lecun, Gazze, Nablus, Tedmür, Sayda, Beyrut ve Karekşüveyk sancaklarına âit hükümleri ihtiva etmektedir.

Şâm-ı Şerîf Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Şâm - ı Şerîf	C.1155 - C.1167	1742 - 1754	292
2	"	B.1167 - Za.1177	1754 - 1764	323
3	"	Za.1193 - Za.1197	1779 - 1783	159
4	"	Za.1197 - R.1208	1783 - 1793	194
5	"	Ca.1208 - B.1219	1794 - 1804	142
6	Şâm-ı Şerîf	B.1219 - B.1233	1804 - 1818	197
7	"	B.1233 - Ca.1246	1818 - 1830	233
8	"	C.1246 - Z.1266	1830 - 1860	253
9	"	M.1267 - N.1326	1860 - 1908	159
Toplam				1952

o. Trabzon

Bu seri h. C.1155-1329/m. 1742-1911 tarihleri arasındaki ahkâm hülâsalarını ihtiva eden 8 adet defterdir. Bu eyâlete bağlı Canik, Gümüşhâne sancakları ile Bafra, Çarşamba, Fatsa, Samsun, Ünye, Terme, Kelkit, Şiran, Torul, Atina, Hopa, Rize, Akçaabad, Giresun, Görele, Of, Ordu, Sürmene, Tirebolu ve Vakfıkebir kazalarına âit hükümleri verilmiştir.

Trabzon Ahkâm Defterleri Listesi

Sıra		Tarih	Sahife
------	--	-------	--------

No	Defter Adı	Hicrî	Mîlâdî	Adedi
1	Trabzon	C.1155 - R.1173	1742 - 1769	219
2	"	Ca.1173 - Ra.1211	1760 - 1796	280
3	"	R.1211 - M.1233	1796 - 1817	192
4	"	M.1233 - R.1249	1817 - 1833	200
5	"	Za.1249 - Za.1253	1834 - 1838	119
6	"	Za.1253 - C.1262	1838 - 1846	193
7	"	C.1262 - R.1275	1846 - 1858	272
8	"	Ca.1275 - 1329	1859 - 1911	189
Toplam				1664

2. Atık Şikâyet Defterleri

Bu defterler, Dîvân-ı Hümâyûn'a bizzat veya bilvasıta başvurularak her hangi bir meseleden dolayı şikâyeti olanların müracaatına karşılık sâdir olmuş fermânların kaydına mahsus defterlerdir.

Bu defterler; eşkiyanın soygunları veya memurların istismarı, bir mahkeme kararına itiraz, borçlarla ilgili şikâyetler, köylünün toprak anlaşmazlıkları, tımarlı sipahinin vergiyi toplayamama şikâyetleri, esnaf şikâyetleri gibi mevzuları hâvidir.

h. 1059-1253/m. 1649-1737 tarihlerinde yer alan 213 adet Atık Şikâyet Defterleri'nin listesi aşağıdadır.

Atık Şikâyet Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Atık Şikâyet	M.1059 - Z.1060	1649 - 1650	220
2	"	L.1062 - M.1064	1652 - 1653	352
3	"	M.1064 - R.1065	1653 - 1655	160
4	"	Z.1075 - Ra.1081	1665 - 1670	486
5	"	L.1076 - Z.1078	1666 - 1668	188
6	"	B.1077 - L.1078	1666 - 1668	195
7	"	Za.1081 - Ş.1083	1671 - 1672	172
8	"	M.1083 - S.1084	1672 - 1673	496
9	"	L.1091 - R.1092	1680 - 1681	28
10	"	C.1097 - Z.1098	1685 - 1687	252
11	"	Ca1099 - M.1100	1687 - 1688	569
12	"	M1100 - Ca1100	1688 - 1689	293

13	"	Ca.1100 - Ş.1100	1689	505
14	"	L.1101 - Ca.1102	1690 - 1691	205
15	"	R.1102 - B.1102	1691	240
16	"	B.1103 - N.1103	1692	282
17	"	B.1105 - R.1106	1694 - 1694	564
18	"	Za.1105 - R.1106	1694	395
19	"	R.1106 - B.1107	1694 - 1696	196
20	"	Ş.1106 - L.1106	1695	397
21	"	M.1107 - Ş.1107	1695 - 1696	504
22	"	N.1107 - S.1109	1696 - 1697	199
23	"	L.1107 - C.1108	1696 - 1697	205
24	"	Za.1107 - Ra.1108	1696	188
25	"	L.1108 - Ca.1109	1697	456
26	"	Za. 1108 - Ra.1109	1697	124
27	"	S.1109 - Ra. 1111	1697 - 1699	196
28	"	Ca.1109 - N.1109	1697 - 1698	382
29	"	Z.1109 - Ş.1110	1698 - 1699	351
30	"	S.1110 - Ca.1110	1698	76
31	"	L.1110 - Z.1110	1699	391
32	Atık Şikâyet	Z.1111 - B.1112	1700	532
33	"	Ş.1112 - C.1113	1701 - 1701	738
34	"	L.1112 - L.1114	1701 - 1703	385
35	"	Z.1113 - C.1114	1702	578
36	"	C.1113 - Z.1113	1701 - 1702	587
37	"	C.1114 - Z. 1114	1702 - 1703	564
38	"	L.1114 - Ra.1115	1703 - 1703	113
39	"	Z.1114 - Ra.1116	1703 - 1704	414
40	"	R.1115 - Z.1117	1703 - 1705	-
41	"	Ra.1116 - Za.1116	1704 - 1705	741
42	"	Za.1116 - S.1117	1705	506
43	"	S.1117 - Ş.1117	1705	496
44	"	L.1117 - S.1118	1705 - 1706	396
45	"	S.1118 - C.1118	1706	498
46	"	C.1118 - Za.1118	1706 - 1707	572
47	"	Za.1118 - S.1119	1707	490
48	"	Ra.1119 - Ş.1119	1707	563
49	"	Z.1119 - R.1120	1708	490
50	"	Za.1119 C.1120	1708	430

51	"	R.1120 - M.1121	1708 - 1709	597
52	"	R.1120 - M.1121	1708 - 1709	587
53	"	S.1121 - Ş.1121	1709	588
54	"	M.1121 - Ş.1121	1709	595
55	"	Ş.1121 - Ca.1122	1709 - 1710	572
56	"	Ca.1122 - Z.1122	1710 - 1711	584
57	"	Z.1122 - M.1124	1711 - 1712	560
58	"	Ra.1122 - B.1125	1710 - 1713	656
59	"	S.1124 - Ş.1124	1712	441
60	Atık Şikâyet	S.1124 - Za.1124	1712	559
61	Ordu Şikâyet	Ş.1124 Ş.1125	1712 - 1713	685
62	Atık Şikâyet	Za.1124 - Za.1125	1712 - 1713	255
63	Ordu Şikâyet	Ş.1125 - R.1126	1713 - 1714	413
64	"	M.1126 - Ca.1127	1714 - 1715	690
65	"	M.1126 - Ş.1126	1714 - 1714	554
66	"	L.1126 - S.1128	1714 - 1716	514
67	"	Ra.1127 - Za.1127	1715 - 1715	178
68	Rikâb	Ş.1127 - Za.1127	1715 - 1715	74
69	Ordu Şikâyet	Z.1127 - S.1129	1715 - 1717	503
70	"	S.1128 - Ra.1129	1716 - 1717	514
71	Şikâyet	R.1128 - Za.1129	1716 - 1717	496
72	Ordu Şikâyet	S.1129 - R.1130	1717 - 1718	583
73	"	S.1129 - Ra.1130	1717 - 1718	565
74	"	Za.1129 - Ra.1137	1717 - 1724	297
75	Şikâyet	Ra.1130 - Ra.1130	1718 - 1718	475
76	"	R.1130 - M.1131	1718 - 1718	459
77	Rikâb Şikâyet	B.1130 - L.1130	1718 - 1718	209
78	Şikâyet	Za.1130 - R.1131	1718 - 1719	443
79	"	M.1131 - C.1131	1718 - 1719	377
80	"	Ca.1131 - Ca.1136	1719 - 1724	732
81	"	Ca.1131 - L.1131	1719 - 1719	454
82	"	Ca.1131 - L.1131	1719 - 1719	460
83	"	L.1131 - B.1132	1719 - 1720	491
84	"	L.1131 - R.1132	1719 - 1720	479
85	"	Ca.1132 - N.1132	1720	495
85/1	"	Ca.1132 - Z.1132	1720	498
86	"	N.1132 - Ca.1133	1720 - 1721	595
87	"	N.1132 - M.1134	1720 - 1721	607

88	"	Ş.1133 - R.1134	1721 - 1722	627
89	"	Ş.1133 - S.1134	1721	573
90	"	R.1133 - Ş.1133	1721	555
91	"	Ca.1133 - S.1133	1721 - 1721	266
92	"	S.1134 - Ş.1134	1721 - 1722	634
93	"	R.1134 - M.1135	1722	762
94	"	S.1134 - S.1135	1721 - 1722	571
95	"	M.1135 - C.1135	1722 - 1723	572
96	"	C.1135 - Za.1135	1723	571
97	"	M.1135 - C.1135	1722 - 1723	581
98	"	C.1135 - Z.1135	1723	569
99	"	Za.1135 - C.1136	1723 - 1724	587
100	"	Ca.1136 - N.1136	1724	361
101	"	C.1136 - L.1136	1724	564
102	"	Za.1136 - C.1137	1724 - 1725	593
103	"	Za.1136 - C.1137	1724 - 1725	596
104	"	C.1137 - M.1138	1725	311
105	Şikâyet	C.1137 - Za.1137	1725	559
106	"	Z.1137 - Ş.1138	1725 - 1726	620
107	"	Z.1137 - B.1138	1725 - 1726	578
108	"	B.1138 - M.1139	1726	535
109	"	B.1138 - M.1139	1726	447
110	"	M.1139 - Ş.1139	1726 - 1727	600
111	"	M.1139 - B.1139	1726 - 1727	421
112	"	Ş.1139 - Ra.1140	1727	565
113	"	Za.1139 - M.1140	1727	695
114	"	S.1140 - Ş.1140	1727 - 1728	615
115	"	S.1140 - Z.1140	1727 - 1728	927
116	"	Ş.1140 - M.1141	1728	582
117	"	M.1141 - Z.1141	1728 - 1729	858
118	"	M.1141 - B.1141	1728 - 1729	596
129	"	M.1141 - B.1141	1728 - 1729	279
120	"	C.1141 - Za.1141	1728 - 1729	583
121	"	Za.1141 - C.1142	1729	603
122	"	Za.1141 - Ca.1142	1729	482
123	"	R.1142 - L.1142	1729 - 1730	598
124	"	R.1142 - Ş.1142	1729 - 1730	403
125	"	C.1142 - Ş.1143	1729 - 1731	708

126	"	Ş.1142 - R.1143	1730	652
127	"	L.1142 - Ş.1142	1730	600
128	"	M.1143 - Ra.1143	1730	130
129	"	R.1143 - B.1144	1730 - 1731	441
130	"	C.1143 - L.1143	1730 - 1731	219
131	"	N.1143 - M.1144	1731	550
132	"	N.1143 - M.1144	1731	590
133	"	M.1144 - B.1144	1731	592
134	"	M.1144 - C.1144	1731	405
135	"	M.1144 - L.1144	1731-1732	332
136	"	B.1144 - M.1145	1731 - 1732	560
137	"	B.1144 - M.1145	1731 - 1732	476
138	"	M.1145 - C.1145	1732 - 1732	435
139	"	C.1145 - M.1146	1732 - 1733	574
140	"	C.1145 - 1145	1732	465
141	"	M.1146 - C.1146	1733 - 1733	571
142	Şikâyet	M.1146 - B.1146	1733 - 1733	502
143	"	C.1146 - N.1147	1733 - 1735	536
144	"	B.1146 - S.1147	1733 - 1734	687
145	"	M.1147 - B.1147	1734 - 1734	597
146	"	M.1147 - S.1148	1734 - 1735	631
147	"	Ş.1147 - M.1148	1734 - 1735	350
148	"	S.1148 - S.1149	1735 - 1736	534
149	Rikâb Şikâyet	S.1148 - Ş.1149	1735 - 1736	577
150	Atık Şikâyet	S.1148 - N.1151	1735 - 1738	655
151	Ordu Şikâyet	Ra.1148 - Ş.1151	1735 - 1738	544
152	Rikâb Şikâyet	M.1149 - C.1149	1736 - 1736	275
153	"	M.1149 - B.1150	1736 - 1737	354
154	"	M.1149 - B.1149	1736 - 1736	307
155	"	B.1149 - Ra.1150	1736 - 1737	277
156	"	B.1149 - Z.1149	1736 - 1737	257
157	"	M.1150 - Z.1151	1737 - 1738	409
158	Atık Şikâyet	Ş.1150 - Za.1152	1737 - 1740	433
159	Rikâb Şikâyet	Z.1150 - S.1151	1738 - 1738	121
160	Şikâyet	Ş.1151 - Ra.1153	1738 - 1740	552
161	Ordu Şikâyet	Ş.1151 - M.1152	1738 - 1739	552
162	Rikâb Şikâyet	Z.1151 - B.1152	1739 - 1739	212
163	"	Ra.1152 - C.1152	1739 - 1739	278

164	Atık Şikâyet	S.1153 - B.1153	1740 - 1740	554
165	"	Ra.1153 - N.1153	1740 - 1740	619
166	Ordu Şikâyet	Ş.1153 - M.1154	1740 - 1741	204
167	Atık Şikâyet	Ş.1153 - R.1154	1740 - 1741	676
168	"	M.1154 - R.1154	1741 - 1741	250
169	"	R.1154 - Z.1154	1741 - 1742	438
170	"	R.1154 - M.1155	1741 - 1742	648
171	"	Z.1154 - Ca.1155	1742 - 1742	462
172	"	M.1155 - Ca.1155	1742.1742	366
173	Ordu Şikâyet	Ca.1159 - Za.1159	1746 - 1746	77
174	Atık Şikâyet	S.1163 - Ca.1166	1750 - 1753	351
175	Rikâb Şikâyet	Za.1182 - B.1184	1769 - 1770	203
176	"	Za.1182 - Ca.1183	1769 - 1769	299
177	Şikâyet	Z.1182 - R.1184	1769 - 1770	182
178	Rikâb Şikâyet	C.1183 - S.1184	1769 - 1770	285
179	Rikâb Şikâyet	S.1184 - Ş.1184	1770 - 1770	332
180	"	B.1184 - N.1186	1770 - 1772	244
181	"	B.1184 - M.1186	1770 - 1772	126
182	Ordu Şikâyet	B.1184 - Z.1185	1770 - 1772	334
183	Rikâb Şikâyet	N.1184 - C.1185	1770 - 1771	292
184	"	B.1185 - R.1186	1771 - 1772	290
185	Ordu Şikâyet	M.1186 - N.1186	1772 - 1772	417
186	Rikâb Şikâyet	C.1186 - M.1187	1772 - 1773	132
187	"	B.1086 - Ra.1087	1675 - 1676	338
188	Ordu Şikâyet	Ş.1186 - B.1187	1772 - 1773	290
189	"	M.1187 - Ra.1188	1773 - 1774	214
190	Rikâb Şikâyet	S.1187 - Ra.1188	1773 - 1774	297
191	Ordu Şikâyet	Ş.1187 - C.1188	1773 - 1774	416
192	Rikâb Şikâyet	Ra.1202 - 1204	1787 - 1789	36
193	"	Ra.1203 - N.1203	1788 - 1789	155
194	"	Ra.1203 - M.1204	1788 - 1789	149
195	"	N.1203 - R.1204	1789 - 1789	185
196	"	L.1203 - Ra.1204	1789 - 1789	186
197	Ordu Şikâyet	Ra.1204 - R.1205	1789 - 1790	230
198	"	Za.1204 - Ş.1206	1790.1792	319
199	"	Z.1204 - Ra.1206	1790 - 1791	122
200	"	M.1214 - S.1217	1799 - 1802	202
201	Rikâb Şikâyet	S.1214 - Ca.1217	1799 - 1802	158

202	Ordu Şikâyet	N.1215 - Za.1216	1801 - 1802	101
203	"	S.1222 - S.1223	1807 - 1808	124
204	"	S.1223 - Ca.1223	1808 - 1808	49
205	"	Ca.1224 - Ca.1225	1809 - 1810	133
206	"	S.1225 - L.1226	1810 - 1811	136
207	Atık Şikâyet	Ş.1226 - Z.1228	1811 - 1813	165
208	Rikâb Şikâyet	M.1228 - C.1229	1813 - 1814	177
209	Şikâyet	Ca.1069 - Ş.1195	1659 - 1781	50
210	"	Za.1115 - L.1253	1704 - 1837	198
211	"	Ca.1122 - Za.1122	1710 - 1710	490
212	"	R.1127 - Ş.1127	1715 - 1715	132
213	"	B.1150 - Ş.1150	1737 - 1737	55
Toplam				88861

Son zamanlarda tasnifleri yapılan Şikâyet Defterleri, A.DVN.ŞKT koduyla, "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemî Ek Kodları" defter kataloğunda bulunmaktadır. Şikâyet Defterleri, 33 - 34. sahifelerde 978-1014 A umûmî numaralarda kayıtlı h. 910-1234/m. 1503-1819 tarihleri arasında 41 adet defterden müteşekkildir.

3. Dîvân Memurlarına Ait Sicil ve Künye Defterleri

Bu defterler aslında Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri'nin içine karıştırılmıştır. Yine ileride görüleceği üzere Dîvân memurlarına âit Sicil ve Künye Defterleriyle, Dahiliye Nezâreti Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri aynı seri içinde zikredilmektedir. Dolayısıyla bu iki seriyi aynı tarzda kabul edip incelemek gerekmektedir. Bu defterler hakkında I. Bölümde "Dahiliye Nezâretine Âit Defterler" başlığıyla gerekli mâlûmat verilmiştir.

4. Gayr-i Müslim Cemâatlere Âit Defterler

Bu seri h. 1249-1337/m. 1833-1918 tarihleri arasında gayr-i Müslimlerle ilgili konuları ihtiva etmektedir. Toplam 18 adet defterden oluşmaktadır.

Dîvân-ı Hümâyûn tarafından tutulan bu defterler, gayr-ı Müslimlerle ilgili konuları, gayr-ı müslim cemâatinin her türlü hak, imtiyaz ve muâmelatına âit hükümleri ihtiva etmektedir. Gayr-ı Müslim Cemâat Defterleri, Evâmîr-i Mâliye kalemine bağlı olup 1837 senesinde Piskopos Halifeliği'nin Dîvân-ı Hümâyûn'a bağlanması üzerine Dîvân-ı Hümâyûnca tutulur olmuştur. Papazlara verilen berâtlar da bu kalemde hazırlanırdı.

Bu defterler arasında bulunan Şurût-ı Milel-i Muhtelif Defterleri, muhtelif Hıristiyan cemâatlerinin bağlı bulundukları mezheplerin patrik ve metropolitlerine âit hükümleri muhtevidir. Bu hükümlerde rûhanî reislerinin vazife ve selâhiyetleri ile gerek devlet ve gerekse cemâatleriyle olan münasebetleri tayin ve tasrîh edilmiştir. Defterlerde şu ruhanî reislere âit hükümler vardır:

İstanbul Rum Patrikliği ve buna bağlı metropolitler, Kudüs Rum Patrikliği, Antakya Rum Patrikliği ve buna tâbi metropolitler, Kıbrıs Başpiskoposluğuna tâbi piskoposlar, Mısır ve İskenderiye Patrikliği, Tûr-ı Sina Keşişleri, Efrence(Fransız) Piskoposluğu, İstanbul ve tevâbii Ermeni Patrikliği ve buna bağlı murahhaslıklar, Kudüs Ermeni Patrikliği, Üç Kilise Katogikosluğu, Çanlı Kilise Murahhaslığı, Atina ve Sis Murahhaslığı, Nasturi Murahhaslığı, Yahudi ve Süryani Patrikliği, Ermeni ve Katolik Patrikliklerinin tashih olunan berâtları.

Gayr-i Müslim Cemâatlere Âit Defterlerin Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Şurût-ı Milel-i Muhtelif Defterleri	Ca.1247	1831	146
2	Rumların Atık Ahkâm Defterleri	C.1253 - Ca.1273	1837 - 1856	Yok
3	Rumların Berât Defterleri	R.1255 - C.1324	1839 - 1906	230
4	Rumların Ahkâm Defterleri	N.1272 - Ra.1330	1855 - 1911	126
5	Rumların Berât Defterleri	B.1321 - M.1337	1903 - 1918	200
6	Melkid Rum Katolik Berât Defterleri	R.1264 - S.1329	1847 - 1911	94
7	Melkid Rum Katolik Berât Defterleri	Ca.1263 - Ca.1289	1846 - 1872	102
8	Ermenilerin Ahkâm Defterleri	S.1277 - L.1322	1860 - 1904	194
9	Ermenilerin Berât Defterleri	B.1255 - Ra.1328	1839 - 1910	38
10	Ermenilerin Atık Ahkâm Defterleri	M.1236 - Z.1274	1820 - 1857	180
11	Ermenilerin Berât Defterleri	M.1329 - Z.1334	1911 - 1915	286
12	Katolik Ahkâm Defterleri	B.1246 - R.1318	1830 - 1900	202
13	Katolik Berât Defterleri	R1261 - Ra.1327	1845 - 1909	138
14	Latin Patrikliği Defterleri	M.1329 - R.1333	1911 - 1914	194
15	Yakûbî ve Süryanî Defterleri	M.1251 - 1329	1835 - 1911	150
16	Mârûnî (Boş) Defterleri	S.1333 - R.1333	1914	200
17	Katolik ve Müsevî Defterleri	Ş.1249 - Z.1254	1833 - 1838	194
18	Müsevî ve Karayî Defterleri	Ca.1256 - M.1331	1840 - 1912	190

Toplam	2864
---------------	-------------

5. Hadariye Defterleri

Osmanlı Devleti'nde biri barış zamanında diğeri de savaş zamanında olmak üzere bütçe açığını kapatmak için iki türlü örfî vergi alınırdı. Bu vergilerin tahsili için Memâlik-i Mahrûsa'da vâkî eyâletler ve livâların mutasarrıf ve vâlilerine hükümler gönderilirdi. İmdâd-ı Hadariye taksitler hâlinde toplandığı hâlde, İmdâd-ı Seferiye tek bir seferde toplanırdı. Hadariye defterlerinde aynı defter içerisinde hem Hadariye hem de Seferiyenin tahsîli ile ilgili hükümler yer almaktadır. Bu yüzden de iç içe girmiştir.

Bu seride, h. 983-R.1260/m. 1575-1844 tarihleri arasında 16 defter mevcuttur. Fakat bu defterlerin 7 tanesi değişik muhtevadadır. Bu konuda çizelgede mâlûmat verilmiştir. Çizelgenin altında ise her defterin muhtevası hakkında bilgi verilmiştir.

Hadariye Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Hadariye	Ra.983 - Za.983	1575	336
2	"	Z.1061 - N.1193	1631- 1779	358
3	"	Ş.1188- S.1211	1774-1796	298
4	"	Ş.1143 - Z.1182	1731- 1769	324
5	"	S.1149 - R.1150	1736 - 1737	80
6	"	B.1153 - C.1218	1740- 1803	226
7	"	C.1159 - Z.1192	1746 - 1776	250
8	"	Ca.1172 - Ş.1247	1758 - 1831	-
9	"	S.1183 - B.1198	1769 - 1783	374
10	"	Z.1197 - B.1227	1782 - 1812	280
11	"	B.1198 - Ra.1202	1783 - 1787	162
12	"	B.1202 - Ra.1204	1787 - 1789	340
13	"	S.1206 - R.1213	1791 - 1798	154
14	"	C.1213 - M.1223	1798 - 1808	178
15	"	Ra.1223 - S.1231	1808 - 1815	160
16	"	L.1231 - R.1260	1815 - 1844	184
Toplam				3704

1 Numaralı Hadariye Defteri: Üzerinde Hadariye yazmasına rağmen, yapılan tedkik sonucu bunun "Timar Ahkâm Defteri" olduğuna karar verilmiştir.

2 Numaralı Hadariye Defteri: Dubrovnik iskelelerinden ve sâir yerlerden gelip-giden tüccar, bazergân ve kaptanların muâmelâtına, Dubrovnik'in ödediği cizyelere ve bunların Âsitane'deki elçilerine dairdir.

3 Numaralı Hadariye Defteri: Eflâk-Boğdan voyvodalarına muhtelif konularda gönderilmiş ahkâm kuyûdâtını havîdir. (Bu hükümler Hotin, İbrail, İsmail vb. yerlere gönderilirdi.)

4 Numaralı Hadariye Defteri: Osmanlı Devleti'nin eyâlet, vilâyet ve livâlarına İmdâd-ı Hadariye ve İmdad-ı Seferiyenin tahsili için gönderilen hükümlerin kaydedildiği defter.

5 Numaralı Hadariye Defteri: Rusların Kırım civarındaki sınır ihlâllerine ve İran taraflarındaki olaylara vesâireye dairdir.

6 Numaralı Hadariye Defteri: İtalya ve Sicilyateyn elçilerinin arzuhallerine ve konsolosluk muâmelâtına dairdir.

7 Numaralı Hadariye Defteri: İmdâd-ı Hadariye ve İmdâd-ı Seferiyeye dairdir.

8 Numaralı Hadariye Defteri:

9 Numaralı Hadariye Defteri: İmdâd-ı Seferiyeye dairdir.

10 Numaralı Hadariye Defteri: İngiltere'ye âit izn-i sefîne hükümlerine dairdir. Defter sonunda gümrük tarifesi vardır.

11 Numaralı Hadariye Defteri: İmdâd-ı Hadariye ve İmdâd-ı Seferiyeye dairdir.

12 Numaralı Hadariye Defteri: Edirne , Dimetoka , Ahyolu, Ahiçelebi, Sofya, Lofça, Rusçuk vs. yerlere âit şikâyetler üzerine Dîvân'dan verilen hükümlere dairdir.

13 Numaralı Hadariye Defteri: İmdâd-ı Hadariye ve İmdâd-ı Seferiyeye âit ahkâm kuyûdunu hâvidir.

14 Numaralı Hadariye Defteri: İmdâd-ı Hadariye ve İmdâd-ı Seferiyeye âit ahkâm kuyûdunu hâvidir.

15 Numaralı Hadariye Defteri: İmdâd-ı Hadariye ve İmdâd-ı Seferiyeye âit ahkâm kuyûdunu hâvidir.

16 Numaralı Hadariye Defteri: İmdâd-ı Hadariye ve İmdâd-ı Seferiyeye âit ahkâm kuyûdunu hâvidir.

6. Hânedân Defterleri

Dîvân veya Beylikçi kalemi defterlerinden olan Hânedân Defterleri'nde son devir Osmanlı Hânedânına mensup padişah, sultan ve şehzadelerin doğum tarihleri ile Vâlideleri soy kütükleri ve nişanları zikredilmiştir.

Bu seri h. 26.Za.1328-4.R.1341/m. 1910-1922 tarihlerini muhtevi olup 2 adettir.

Hânedân Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Hânedân	26.Za.1328 - 24.M.1329	1910 - 1911	192
2	Hânedân	17.Z.1331 - 4.S.1341	1913 - 1922	199
Toplam				391

7. İmtiyaz Defterleri

Bâb-ı Âlî'nin özel olarak resmî müsaadesi neticesinde şahıslara veya müesseselere vermiş olduğu her türlü imtiyaza dâir hükümlerin kaydedildiği h. 1245-1334/m. 1829-1916 tarihleri arasındaki 6 adet defterden müteşekkildir. İmtiyaz defterlerinin başında, verilen imtiyazların kronolojik bir fihristi bulunmaktadır. Bu defterler genel olarak şu konulardaki imtiyazları ihtiva etmektedirler: Tersane inşâsı, banka teşkîli, demir yolu inşâsı, ziraat mektebi inşâsı, telgraf hattı inşâsı, vapur işletmesi, fabrika inşâsı ve şirket teşkîli. Bu hükümlerin ekseriyetini maden işletme imtiyazları oluşturur.

İmtiyaz Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	İmtiyaz	C.1286 - S.1300	1869 - 1883	152
2	"	Ra.1300 - R.1311	1883 - 1893	229
3	"	N.1311 - Ca.1314	1894 - 1896	267
4	"	N.1311 - M.1329	1894 - 1911	242
5	"	Ra.1331 - C.1334	1913 - 1916	250
6	"	R.1245 - Ca.1289	1829 - 1872	360
Toplam				1500

8. İzn-i Sefîne Defterleri Yerli ve yabancı ticaret gemilerinin İstanbul ve Çanakkale Boğazlarından geçişleri ve geliş gidişleri için verilen fermânların kaydına

mahsus defterlerdir. İzn-i Sefine fermânları Dîvân-ı Hümâyûn kalemince hazırlanır, defterler de burada tutulurdu.

Bu seri, h. Z.1194/m. 1780-h. Ş.1262/m. 1846 tarihleri arasındaki izin kayıtlarını muhtevi 10 adet defterden müteşekkildir.

İzn-i Sefine Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	İzn-i Sefine	Z.1194 - Za.1211	1780 - 1797	190
2	"	Za.1211 - Za.1261	1797-1845	278
3	"	C.1219 - M.1227	1804 - 1812	192
4	"	Ra.1220 - M.1262	1805 - 1845	214
5	"	C.1227 - M.1238	1812 - 1822	72
6	"	Ş.1227 - Ş.1245	1812 - 1830	158
7	"	C.1233 - N.1238	1818 - 1823	186
8	"	Ş.1238 - Ra.1262	1823 - 1846	182
9	"	S.1242 - Ş.1259	1826 - 1843	106
10	"	Z.1245 - Ş.1260	1830 - 1844	106
Toplam				1684

Yeni yapılan çalışmalar neticesi ortaya çıkarılan İzn-i Sefine Defterleri A.DVN.İZN koduyla "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" kataloğunda bulunmaktadır. Bu defterler, 17. sahifede 917-923 umûmî numaralarda kayıtlı 7 adet defterden müteşekkildir. Defterler, h. 1025-1238/m. 1616-1822 tarihleri arasındadır.

9. Kal'abend Defterleri

Kal'abend, herhangi bir suçtan dolayı bir kalenin hisarından dışarı çıkmamak üzere içinde oturmaya mahkum olan kimsedir. Kal'abend Defterleri de, Dîvân-ı Hümâyûn'dan verilen kal'abendlik ve sürgün cezalarına âit hükümlerin kaydına mahsus defterlerdir. İleride çıkacak nefy (sürgün) ve kısas (şer'i ceza) defterleri de bu defterleri tamamlayıcı niteliktedir.

Bu seri h. S.1135-1256/m. 1722-1841 tarihleri arasındaki bu ceza hükümlerini muhtevi 44 adet defterden müteşekkildir.

Kal'abend Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Kal'abend	S.1135 - L.1135	1722 - 1723	190
2	"	Ra.1141 - B.1142	1728 - 1730	396
3	"	Za.1147 - Za.1150	1735 - 1738	362
4	"	Za.1150 - Ca.1154	1738 - 1741	373
5	"	Z.1150 - B.1151	1738	42
6	"	M.1152 - B.1152	1739	361
7	"	Ca.1154 - Ra.1156	1741 - 1743	297
8	"	Ra.1156 - Ra.1158	1743 - 1745	301
9	"	Ra.1158 - Ca.1160	1745 - 1752	240
10	"	R.1160 - S.1163	1747 - 1749	306
11	"	Ca.1166 - Ra.1169	1753 - 1756	394
12	"	Ra.1169 - M.1173	1756 - 1759	486
13	"	M.1173 - B.1175	1759 - 1762	450
14	"	B.1175 - S.1178	1762 - 1764	386
15	"	S.1178 - L.1180	1764 - 1767	398
16	"	L.1180 - B.1184	1767 - 1770	398
17	"	Za.1182 - L.1188	1769 - 1774	292
18	"	L.1188 - R.1191	1774 - 1777	292
19	"	Ca.1191 - N.1194	1777 - 1780	400
20	"	N.1194 - B.1196	1780 - 1782	208
21	"	Ca.1196 - M.1199	1782 - 1784	286
22	"	M.1199 - R.1207	1784 - 1788	368
23	Kal'abend Rikâb	Ş.1202 - Za.1203	1788 - 1789	46
24	"	R.1203 - R - 1205	1788 - 1790	192
25	"	R.1205 - Ş.1206	1790 - 1791	108
26	"	R.1207 - Ca.1210	1792 - 1795	370
27	"	Ca.1210 - R.1214	1795 - 1799	300
28	"	M.1213 - B.1219	1798 - 1804	242
29	"	R.1214 - Ş.1216	1799 - 1801	192
30	"	B.1219 - B.1224	1804 - 1809	294
31	"	C.1221 - M.1222	1806 - 1807	40
32	"	B.1224 - R.1227	1809 - 1812	176

33	"	Ra.1227.L.1230	1812 - 1815	264
34	"	L.1230 - S.1233	1815 - 1817	98
35	Kal'abend Rikâb	Ra.1233 - Za.1234	1818 - 1819	198
36	"	Za.1234 - C.1238	1819 - 1823	304
37	"	C.1238 - Ş.1241	1823 - 1826	287
38	"	Ş.1241 - Za.1245	1826 - 1830	386
39	"	Z.1245 - Ş.1249	1830 - 1833	156
40	"	N.1249 - Z.1256	1834 - 1841	196
41	"	Ca.1134 - C.1135	1722 - 1723	173
42	"	B.1138 - B.1139	1726 - 1727	302
43	"	Za.1143-Za.1145	1731-1733	372
44	"	L.1146 - Za.1157	1734 - 1733	296
Toplam				12218

Yakın zamanlardaki çalışmalarla ortaya çıkarılan Kal'abend Defterleri, A.DVN.KLB, koduyla "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" kataloğunda bulunmaktadır. Bu defterler, 19. sahifede, 924-929 umûmî numaralarda kayıtlı 6 adet defterden müteşekkildir. Defterler, h. 1091-1239/m. 1680-1924 tarihleri arasındadır.

10. Kanunnâme-i Askerî Defterleri

Dîvân kaleminde tutulan bu defterlerde, askeriye ile alâkalı bütçe, muhasebe, askerî mühendisân vesâire dâir kanun ve nizâmlar mevcuttur. Bu seri h. 1222-1318/m. 1808-1900 seneleri arasındaki nizâmları hâvi 8 adet defterden müteşekkildir. 5,7,8. numaralı defterler yerlerinde zuhur etmemiştir.

Kanunâme-i Askerî Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Kanunnâme	Z.1241 - Z.1244	1826 - 1829	220
2	Bütçe	N.1243 - R.1318	1828 - 1900	242
3	Asâkir-i Mühimme	C.1251 - Ş.1255	1835 - 1839	278
4	Kanunnâme	B.1282 - Ra.1318	1865 - 1900	381
5	Mühendishâne Nizâmnâmesi	Z.1222	1808 - Yok	-

6	Asâkir-i Nizâmiye Nizâmnâmesi	Ra.1242 - Ş.1242	1826 - 1827	188
7	Nizâmnâme-i Asâkir	1262	1846 - Yok	-
8	İdare ve Muhâsebe-i Askeriye Nizâmnâmesi	1289	1872 - Yok	-
Toplam				1319

11. Kilise DefterleriDîvân-ı Hümâyûn defter serilerinden birini teşkil eden Kilise Defterleri'nde, Devlet dahilinde bulunan kiliseler, gayr-i müslim cemâatlere âit okul, yetimhâne vesâireye devlet tarafından resmî ruhsat verilmesi bâbında sâdır olan fermânların kayıtları bulunmaktadır.

Aşağıdaki çizelgede görüleceği üzere, sonradan yapılan eklemelerle adedi 10'a çıkarılmıştır. Bu seri h. 862-Za.1340/m. 1458-1922 tarihleri arasındaki dönemi ihtiva etmektedir.

Kilise Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Kilise	C.1286 - R.1290	1869 - 1873	177
2	"	R.1290 - Za.1304	1873 - 1887	238
3	"	Za.1304 - L.1317	1887 - 1900	285
4	"	L.1317 - S.1326	1900 - 1908	332
5	"	S.1326 - N.1329	1908 - 1911	248
6	"	Ş.1329 - Z.1331	1911 - 1913	243
7	"	Ca.1332 - Za.1340	1913 - 1922	88
8	"	L.860 - Ra.1171	1553 - 1757	41
9	"	L.864-Ra.1331	1557-1913	
10	"	Ra.1015-C.1099	1608-1688	
Toplam				1859

Mühimme ve Kilise Defterlerinde kayıtlı olan her cemâati göstermek için h. 1125/m. 1713 tarihinden başlayan 3 ciltlik kronolojik bir fihrist de yapılmıştır. Fihristte, bu dînî müesseseler, bulundukları yerlere göre gruplandırılmışlardır. (Soldan sağa doğru sıralı haldedir.) Bunlar şöyledir:

İstanbul	Hüdâvendigâr	Konya
Ankara	Aydın	Adana
Kastamonu	Sivas	Diyarbakir
Erzurum	Ma'mûretü'l - Azîz	Van
Trabzon	Cezâir-i Bahr-i Sefid	Edirne
Selânik	Kosova	Yanya
Trablusgarp	Beyrut	Suriye
Halep	Musul	Bağdad
Mısır	Yemen	Kudüs
Bitlis	İşkodra	Manastır
İzmid	Biga	Kal'a-i Sultâniyye
Çatalca	Cebel-i Lübnan	

Yeni yapılan çalışmalar neticesi ortaya çıkarılan 1 adet Kilise Defteri, A.DVN.KLS koduyla "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemli Ek Kodları" kataloğunda "Gayr-i Müslimlere Âit Dinî ve Hayrî İşler" adı altında bulunmaktadır. Bu defter, 21. sahifede 930 umum numarasıyla kayıtlı olup h. 1237/m. 1822 tarihini ihtiva etmektedir.

12. Meclis-i Tanzîmât Defterleri

"Tanzîmât hareketinin en yüksek teşkilât kademelerinde yeniden kurulduğu veya geliştirdiği bâzı müesseseler vardır ki, bunlar bilhassa bu reform hareketine damgasını vurmaktadır. Bidâyetten itibaren imparatorluğun en yetkili sorumlu merkez organı olan Dîvân-ı Hümâyûn, 1839'dan çok evvel yerini Meclis-i Vükelâ'ya devretmiştir. Ancak, buna yol gösterici vasfını taşıyan bir takım müesseselerin (Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye, Darü's-Şûrâ-yı Bâb-ı Âlî, Meclis-i Âlî-i Tanzîmât) faaliyeti; Tanzîmât hareketinin en karakteristik hususiyetleridir"⁶⁵.

Tanzîmât Fermânı'nın ilânından sonra fermânda vâdedilen umdelerin uygulanması için yeni nizâmlar ve müesseseler gerekiyordu. Bu görevi yapacak kurumlardan biri olan Meclis-i Âlî-i Tanzîmât h.1270/m.1854 tarihinde teşkil edilmiştir. Bu meclis, Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'nin görevlerinden bir kısmını üzerine almıştır.

⁶⁵ Tayyib Gökbilgin, "Tanzimat Hareketinin Osmanlı Müesseselerine ve Teşkilâtına Etkileri", *Belleten*, XXXI/121 (1967), s. 100

Görevleri: "Tanzîmât'ın icâb ettirdiği kanun ve nizâmnâmeleri hazırlamak, memleketin ıslah ve imarı için alınacak tedbirleri müzakere ve karar ittihaz etmek, mevcut nizâmnâmelerden ıslâh ve tâdile muhtaç görülenler hakkında mütala'a beyan etmek, diğer taraftan, nâzırların görevlerinden dolayı mesuliyetleri hâlinde de ilk sorgularını yapmak vazifeleri idi. Bu meclisin görüşü istişârî mahiyette idi ve nâzırların mesuliyeti hakkındaki kararları da hükümdarın kabul ve tasdiki hâlinde tenfîz edebilirdi. 1861'de de tekrar Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye adı altında birleştirilen müessese, üç kısma ayrılarak (İdare, Tanzîmât, Adliye) mülkî ve mâlî işler veya kanun ve nizâmnâmelerin tedkik ve tanzimi, yahut da bâzı dâvâlıların rü'yeti ile faaliyet hâlinde bulunmuştur. 1867'de Şûrâ-yı Devlet'in teşkilinden sonra yalnız "Dîvân-ı Adliye" olarak kalmıştır⁶⁶.

Meclis-i Tanzîmât Defterlerinde Tanzîmât ile birlikte teşekkül eden yeni meclisler ve bunların çıkardıkları nizâmnâmeler hakkında oldukça tafsilatlı bilgi mevcuttur. Meclis-i Tanzîmât Defterleri h. Z.1271-L.1306/m. 1854-1888 tarihlerini ihtiva etmekte olup 7 adettir. 1 numaralı defterde fihrist bulunmaktadır. Bu defterlerde Meclis-i Tanzîmât'ın görevleri 17 madde hâlinde yer almıştır.

Meclis-i Tanzîmât Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Tanzîmât	Z.1271- S.1277	1854 - 1861	196
2	"	L.1277 - Ş.1287	1861 - 1870	361
3	"	N.1287 - R.1290	1870 - 1873	261
4	"	Ca.1290 - C.1292	1873 - 1875	250
5	"	Za.1292 - Z.1296	1875 - 1879	253
6	"	Z.1296 - Ca.1298	1879 - 1881	253
7	"	Ca.1298 - L.1306	1881 - 1888	381
Toplam				1955

13. Mukâvele Defterleri

⁶⁶ a.g.m., s. 102

Muhteva bakımından Mukâvelenâme defterleri ile aynı olan bu defterler 4 adettir. Mukâvele Defterleri şeklinde zikredilmiş olmalarına rağmen üzerlerinde Mukâvelenâme yazmaktadır. h. 1273-1303/m. 1855-1885 tarihleri arasındadır.

Mukâvele Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Mukâvele	1273-1286	1855-1869	395
2	"	1286-1303	1869-1885	329
3	"	1299-1303	1881-1885	369
4	"	1300	1882	393
Toplam				1486

14. Mukâvelât Defterleri

Bu defterler içerisinde posta, telgraf, nehir temizlenmesi, havagazı, demiryolları, madenler, borç alımı vb. konularda yapılmış mukâvele ve nizâmlar kayıtlıdır. Mukâvelât Defterleri'nin sayısı 26 olup h. 1301-1339/m. 1883-1920 tarihleri arasındadır.

Mukâvelât Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Mukâvelât	1301 - 1303	1883 1885	189
2	"	1303 - 1304	1885 - 1886	188
3	"	1305 - 1306	1887 - 1888	297
4	"	1306 - 1307	1888 - 1889	286
5	"	1308 - 1308	1890 - 1891	287
6	"	1309 - 1310	1891 - 1892	291
7	"	1310 - 1312	1893 - 1895	291
8	"	1312 - 1314	1894 - 1896	238
9	"	1314 - 1315	1896 - 1897	196
10	"	1315 - 1317	1897 - 1899	198
11	"	1317 - 1318	1899 - 1900	298
12	"	1318 - 1320	1900 - 1902	297
13	"	1320 - 1321	1902 - 1903	297
14	Mukâvelât	1321 - 1323	1903 - 1905	303
15	"	1323 - 1326	1905 - 1908	398

16	"	1324 - 1327	1906 - 1909	399
17	"	1326 - 1328	1908 - 1910	246
18	"	1327 - 1328	1909 - 1910	250
19	"	1328	1910	246
20	"	1328	1910	210
21	"	1328 - 1331	1910 - 1912	253
22	"	1332	1913	265
23	"	1329 - 1331	1911 - 1912	321
24	"	1330	1911	253
25	"	1333	1914	267
26	"	1339	1920	251
Toplam				7015

15. Mukâvelenâme Defterleri

Bu defterlerde; demiryolu, aydınlatma, yol, liman, vapur, telgraf, banka, maden, fabrika vb. konularda yapılmış mukâvelenâmeler mevcuttur. Bu seri 2 defterden mürekkep olup 25 numaralı defter, 8, 9, 10 numaralı Mukâvelât Defterlerinin fihristidir. Defterler, h. 1272-1316/m. 1855-1878 tarihlerini ihtiva ederler. Yanlışlık olmaması bâbında bu defterlerin üzerinde bulunan numaralarını aldık. Zira; 23, 25 numarada zikredilen bu defterlerin evveliyâtı yoktur.

Mukâvelenâme Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
23	Mukâvelenâme	1272	1855	187
25	"	1315 - 1316	1897 - 1898	114
Toplam				301

16. Muktezâ Defterleri

Muktezâ; resmî dâirelerde bulunan kalemlerin usûl ve kaideler çerçevesinde, resmi işler üzerine yazdıkları derkenara denir.

Gerek yabancı devletlere ve gerekse azınlıklara âit meselelerin ahdî ve hukukî cepheleri ile her türlü anlaşmalar, kanun, nizâmnâme ve talimatnâmeler, Dîvân kaleminde hazırlanıp saklandığı için, Dîvân-ı Hümayûn'dan çıkacak her hangi bir kararın devlet kanunlarına ve anlaşmalarına göre nasıl olması gerektiğini belirten ve "muktezâ kayıtları" adını alan defterler de burada tutulurdu.

Muktezâ Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Muktezâ	C.1282 - R.1285	1865 - 1868	392
2	"	Ra.1285 - 1286	1868 - 1870	324
3	"	Ş.1286 - Z.1287	1870 - 1871	164
4	"	Z.1287 - Ca.1289	1871 - 1873	240
5	"	Ca.1289 - 1290	1873 - 1873	240
6	"	R.1290 - C.1296	1873 - 1879	230
7	"	C.1290 - Z.1291	1873 - 1875	236
8	"	M.1292 - S.1294	1875 - 1877	252
9	"	Ra.1294 - Ş.1297	1877 - 1880	240
10	"	C.1296 - B.1302	1879 - 1885	190
11	"	Ş.1297 - M.1300	1880 - 1882	236
12	"	B.1302 - 1309	1885 - 1891	120
13	"	M.1300 - R.1302	1882 - 1884	238
14	"	R.1302 - Ş.1306	1884 - 1889	340
15	"	Ş.1306 - N.1310	1889 - 1893	228
16	"	Lağv edilmiştir.	-	-
17	"	L.1310 - S.1313	1893 - 1895	200
18	"	S.1313-B. 1316	1895 - 1898	339
19	"	1316 - 1317	1898 - 1899	282
20	"	Za.1317 - R.1319	1900 - 1901	310
21	"	C.1319 - Za.1322	1901 - 1904	292
22	"	C.1320 - R.1321	1902 - 1903	287
23	"	R.1321 - C.1322	1903 - 1904	295
24	"	C.1322 - Za.1323	1904 - 1905	325
25	"	Ş.1323 - R. 1324	1905 - 1906	228
26	"	Ca.1324 - M.1325	1906 - 1907	231
27	"	M.1325 - Ca.1326	1907 - 1908	244
28	"	M.1325 - Ra.1330	1907 - 1912	257
29	"	M.1326 - N.1327	1908 - 1909	246
30	"	Ca.1326 - L.1329	1908 - 1911	224
31	Muktezâ	Ca.1326 - Ca.1329	1908 - 1911	247
32	"	N.1327 - S.1329	1909 - 1911	199
33	"	N.1328 - Ca.1330	1910 - 1912	493

34	Muktezâ Konsolosluk	Ca.1329 - Ra.1330	1911 - 1912	496
35	Muktezâ Müessesât-ı Ecnebiye	Za.1329 - B.1330	1911 - 1912	307
36	Muktezâ	L.1316 - Z.1324	1899 - 1907	221
37	Muktezâ Mühimme	Za.1317 - B.1323	1900 - 1895	383
Toplam				9776

17. Mühimme Defterleri

Dîvân-ı Hümâyûn'da çok değişik konular karara bağlanmakta idi. Dîvân kalemlerinin şefi olan reisülküttab, "mühim" telakki ettiği fermân ve hükümleri ayrı defterlere kaydettirirdi. Bu defterlere Mühimme Defterleri adı verilmiştir.

Mühimme Defterleri'nde umûmiyetle Osmanlı Devleti'nin merkez ve taşra teşkilâtındaki idarî ve askerî organların yapısı, çalışma tarzı, müesseselerin işleyişi ve hukukî prosedür; harp tarihi ve lojistik mâlûmat; devletin gayr-i müslim cemâat ile ilişkileri ve bunların sosyal hayatı; hac siyaseti ve mukaddes beldelerin muhafaza ve idaresi; kültür ve sanat hayatı ile ilmî ve fikrî faaliyetler gibi ehemmiyetli mevzularda mâlûmat bulmak mümkündür.

Mühimme Defterleri ihtiva ettiği hususlara göre muhtelif başlıklar altında verilmiştir. Bunlar, Mühimme-i Asâkir, Mühimme-i Mektûmî, Mühimme-i Mısır'dır. Sırası geldikçe bu defterler hakkında da mâlûmat verilecektir.

Mühimme Defterleri külliyyatının birinci serisi "Mühimme" adı altında verilmiş olup, h. N.961-Ra.1323/m. 1553-1905 tarihleri arasındaki Mühimme kayıtlarını hâvi 266 adet defterden müteşekkildir.

Mühimme Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Mühimme	N.961 - Ra.962	1553 - 1554	317
2	"	Ra.963 - Ca.964	1555 - 1556	245
3	"	N.966 - Ra.968	1558 - 1560	570
4	Mühimme	Ra.967 - Ş.968	1559 - 1560	213
5	"	M.973 - Z.973	1565	703
6	"	M.973 - 973	1565	673

7	"	S.975 - R.976	1567 - 1568	1017
8	"	Z.977 - Ra.978	1569 - 1570	173
9	"	N.977 - M.978	1569 - 1570	122
10	"	M.978 - M.979	1570 - 1571	356
11	"	Ca.978 - C.979	1570 - 1571	646
12	"	Ca.978 - Z.979	1570 - 1571	646
13	"	L.978 - S.979	1570 - 1571	252
14/1	"	L.978-Z.978	1570-1571	578
14/2	"	M.978 - M.978	1570	1220
15	"	M.979 - Ş.979	1571 - 1572	287
16	"	Ra.979 - B.979	1571	394
17	"	S.979 - S.979	1571	30
18	"	N.979 - L.979	1571 - 1572	148
19	"	M.980 - R.980	1572	371
20	"	--	--	-
21	"	N..980 - M.981	1572 - 1573	336
22	"	M..981 - Ca.981	1573	353
23	"	Ca.981 - Za.981	1573 - 1574	365
24	"	Za.981 - S.982	1573 - 1574	345
25	"	Ş.981 - N.982	1573 - 1574	347
26	"	S.982 - Ş.982	1574	343
27	"	B.983 - Z.983	1575 - 1576	408
28	"	Ca.984 - N.984	1576	399
29	"	N.984 - Z.984	1576 - 1577	230
30	"	M.985- M.985	1577	370
31	"	R.985 - Ş.985	1577	311
32	"	Ş.985 - R.986	1577 - 1578	398
33	"	Ş.985 - M.986	1577 - 1578	387
34	"	M.986 - R.986	1578	327
35	"	R.986 - L.986	1578	418
36	"	L.986 - Ca.987	1578 - 1579	381
37	"	Z.986 - Ca.987	1578 - 1579	278
38	"	M.987 - Za.987	1579 - 1580	278
39	"	L.987 - Ra.988	1579 - 1580	363
40	Mühimme	Ş.987 - Za.987	1579	331
41	"	Ş.987 - Z.987	1579 - 1580	504
42	"	Ş.987 - Ca.989	1579 - 1581	511
43	"	Ra.988 - Ş.988	1580	309

44	"	Za.988 - B.992	1580 - 1584	231
45	"	C.989 - Za.989	1581	388
46	"	B.989 - S.990	1581 - 1582	379
47	"	S.990 - Z.990	1582	266
48	"	B.990 - R.991	1582 - 1583	380
49	"	Ra.991 - B.991	1583	161
50	"	R.991 - N.993	1583 - 1585	161
51	"	B.991 - N.991	1583	100
52	"	N.991 - N.992	1583 - 1584	391
53	"	Ca.992 - B.993	1584 - 1585	339
54	"	B.992 - N.992	1584	291
55	"	L.992 - Ra.993	1584 - 1585	236
56	"	L.993 - L.993	1585	206
57	"	Ra.1127 - Z.1201	1715 - 1786	147
58	"	R.993 - L.993	1585	357
59	"	R.993 - N.993	1585	78
60	"	N.993 - C.993	1585	314
61	"	B.994 - S.995	1585 - 1586	131
62	"	S.995 - Ş.996	1586 - 1587	271
63	"	B.995 - R.996	1586 - 1587	48
64	"	Ş.996 - B.996	1587	235
65	"	L.997 - Ca.998	1588 - 1589	241
66	"	Za.997 - Ş.998	1588 - 1589	287
67	"	Z.998 - Ra.1000	1589 - 1591	235
68	"	Z.998 - L.999	1589 - 1590	72
69	"	Ra.1000 - B.1001	1591 - 1592	336
70	"	Ra.1001 - C.1001	1592 - 1593	272
71	"	N.1001 - C.1002	1592 - 1593	412
72	"	Ca.1002 - S.1003	1593 - 1594	472
73	"	Z.1003 - M.1004	1594 - 1595	590
74	"	Za.1004 - L.1005	1595 - 1596	268
75	"	Z.1011 - Ş.1013	1602 - 1604	331
76	"	Za.1013 - Ş.1016	1604 - 1607	158
77	Mühimme	Za.1013 - L.1014	1604 - 1605	251
78	"	Ra.1018 - Z.1018	1609 - 1610	907
79	"	M.1019 - Z.1020	1610 - 1611	516
80	"	M.1022 - S.1023	1613 - 1614	571
81	"	R.1024 - M.1025	1615 - 1616	284

82	"	L.1026 - Za.1027	1617 - 1618	174
83	"	N.1036 - Z.1037	1626 - 1627	83
84	"	N.1038 - Ca.1040	1628 - 1630	95
85	"	Ra.1040 - B.1042	1630 - 1632	293
86	"	M.1046 - N.1046	1636 - 1637	91
87	"	B.1046 - M.1048	1636 - 1638	198
88	"	L.1046 - M.1048	1636 - 1638	134
89	"	L.1052 - Z.1053	1642 - 1643	115
90	"	M.1056 - Z.1056	1646 - 1647	179
91	"	M.1056 - Za.1056	1646 - 1646	160
92	"	Ş.1067 - S.1069	1656 - 1658	69
93	"	N.1069 - S.1071	1658 - 1660	115
94	"	Ş.1073 - Ra.1076	1662 - 1665	76
95	"	M.1075 - Ra.1076	1664 - 1665	93
96	"	Ra.1089 - Ra.1090	1678 - 1679	205
97	"	Ca.1090 - B.1092	1679 - 1681	78
98	"	M.1100 - Z.1100	1688 - 1689	191
99	"	Z.1100 - Ş.1101	1688 - 1689	180
100	"	Ş.1101 - C.1102	1689 - 1690	145
101	"	C.1102 - M.103	1690 - 1691	106
102	Rikâb Mühimmesi	Ş.1102 - Ş.1103	1690 - 1691	x
103	Mühimme	N.1102 - R.1103	1690 - 1691	111
104	"	Ş.1103 - Za.1104	1691 - 1692	284
105	"	B.1105 - B.1106	1693 - 1694	159
106	"	Ş.1106 - Ca.1107	1694 - 1695	383
107	"	Za.1106 - Ra.1107	1694 - 1695	40
108	"	Ca.1107 - R.1108	1695 - 1696	429
109	"	Za.1108 - R.1109	1696 - 1697	71
110	Ordu Mühimmesi	Za.1108 - Za.1110	1696 - 1697	689
111	Mühimme	Za.1110 - R.1113	1698 - 1701	754
112	Mühimme	R.1113 - N.1114	1701 - 1702	464
113	"	Za.1113 - Ra.1115	1701 - 1703	121
114	"	L.1114 - Ra.1115	1702 - 1703	719
114/1	Ordu Mühimmesi	R.1115 - Z.1117	1703 - 1706	767
115	Mühimme	M.1118 - L.1120	1706 - 1708	719
116	"	L.1120 - Ca.1123	1708 - 1711	357

117	"	M.1122 - Ca.1125	1710 - 1713	283
118	Ordu Mühimmesi	S.1123 - Ra.1124	1711 - 1712	518
119	Mühimme	L.1123 - C.1125	1711 - 1713	478
120	"	B.1125 - Z.1126	1713 - 1714	291
121	"	Ca.1125 - M.1126	1713 - 1714	395
122	"	R.1126 - L.1126	1714	176
123	Ordu Mühimmesi	R.1127 - L.1127	1715	107
124	Mühimme	R.1128 - Za.1130	1715 - 1717	121
125	"	B.1128 - Ra.1129	1715 - 1716	213
126	"	R.1129 - Ra.1130	1716 - 1717	294
127	"	Ra.1130 - B.1131	1717 - 1718	390
128	"	B.1130 - L.1130	1717 - 1718	83
129	"	C.1131 - S.1133	1718 - 1720	387
130	"	S.1133 - Ra.1135	1720 - 1722	489
131	"	Ra.1135 - N.1136	1722 - 1723	482
132	"	N.1136 - S.1138	1723 - 1725	409
133	"	S.1138 - B.1139	1725 - 1726	489
134	"	B.1139 - Ş.1140	1726 - 1727	389
135	"	Ş.1140 - L.1141	1727 - 1728	490
136	"	Ca.1142 - L.1143	1729 - 1730	403
137	"	C.1142 - Z.1142	1729 - 1730	202
138	"	L.1143 - C.1145	1730 - 1732	418
139	"	C.1145 - L.1146	1732 - 1733	453
140	"	L.1146 - S.1148	1733 - 1735	429
141	"	C.1148 - Z.1148	1735	95
142	"	C.1148 - N.1150	1735 - 1737	360
143	"	M.1149 - L.1150	1736 - 1737	230
144	Rikâb Mühimmesi	M.1149 - Ş.1150	1736 - 1737	247
145	Mühimme	L.1150 - C.1152	1737 - 1739	487
146	Rikâb Mühimmesi	Z.1150 - Ca.1151	1737 - 1738	147
147	Mühimme	Ş.1152 - Ra.1154	1739 - 1741	467
148	"	R.1154 - Ra.1155	1741 - 1742	341
149	"	C.1155 - R.1156	1742 - 1743	191
150	"	R.1156 - L.1157	1743 - 1744	447
151	"	Za.1157 - C.1158	1744 - 1745	372
152	"	Ş.1158 - Ra.1160	1745 - 1747	398

153	"	Ra.1160 - S.1162	1747 - 1748	382
154	"	S.1162 - Ra.1164	1748 - 1750	530
155	"	R.1164 - Za.1166	1750 - 1752	538
156	"	Z.1166 - R.1168	1752 - 1754	318
157	"	R.1168 - C.1169	1754 - 1755	335
158	"	C.1169 - R.1170	1755 - 1756	339
159	"	L.1170 - S.1171	1756 - 1757	345
160	"	S.1171 - Ra.1172	1757 - 1758	377
161	"	R.1172 - Z.1173	1758 - 1759	401
162	"	Z.1173 - Za.1175	1759 - 1763	486
163	"	Ra.1176 - Za.1177	1762 - 1763	381
164	"	Za.1177 - Ca.1179	1763 - 1765	497
165	"	N.1179 - S.1182	1765 - 1768	429
166	"	Ra.1181 - Z.1190	1767 - 1776	1016
167	"	Ca.1182 - Ra.1183	1768 - 1769	180
168	Ordu Mühimmesi	Ra.1183 - Ra.1185	1769 - 1771	378
169	"	N.1184 - Ra.1186	1770 - 1772	322
170	"	Ca.1185 - C.1188	1771 - 1774	226
171	Mühimme	L.1185 - C.1187	1771 - 1773	588
172	"	Ra.1186 - Ra.1188	1772 - 1774	440
173	"	Ş.1189 - Za.1190	1775 - 1776	218
174	Rikâb Mühimmesi	L.1190 - B.1192	1776 - 1778	326
175	Mühimme	M.1191 - R.1193	1777 - 1779	395
176	"	Ra.1191 - M.1194	1777 - 1780	391
177	"	B.1192 - Ca.1193	1778 - 1779	98
178	"	Ra.1193 - c.1202	1779 - 1787	360
179	"	C.1194 - B.1196	1780 - 1781	288
180	"	M.1195 - Z.1196	1780 - 1781	340
181	"	Ca.1196 - S.1198	1781 - 1783	344
182	"	M.1198 - R.1199	1783 - 1784	206
183	Mühimme	Ca.1199 - Z.1200	1784 - 1785	390
184	"	Z.1200 - Ra.1202	1785 - 1787	358
185	"	Ca.1202 - Ra.1203	1787 - 1792	276
186	"	C.1202 - R.1207	1787 - 1792	352
187	"	Ş.1202 - M.1206	1787 - 1791	372
188	Ordu Mühimmesi	Ra.1203 - N.1204	1788 - 1789	151

189	Rikâb Mühimmesi	Ra.1203 - Za.1203	1788 - 1789	191
190	"	B.1203 - M.1204	1788 - 1789	200
191	Mühimme	C.1204 - R.1206	1789 - 1791	144
192	Rikâb Mühimmesi	N.1204 - Z.1204	1789 - 1790	280
193	Ordu Mühimmesi	R.1204 - M.1205	1789 - 1790	134
194	Rikâb Mühimmesi	Z.1204 - B.1205	1789 - 1790	475
195	Ordu Mühimmesi	Ş.1205 - B.1228	1790 - 1813	187
196	Rikâb Mühimmesi	N.1205 - Ca.1206	1790 - 1791	295
197	Mühimme	Z.1205 - B.1206	1790 - 1791	116
198	Rikâb Mühimmesi	Ca.1206 - Z.1215	1791 - 1800	154
199	Mühimme	R.1207 - Ra.1208	1792 - 1793	396
200	"	Ra.1208 - S.1209	1793 - 1794	292
201	"	S.1209 - Z.1209	1794 - 1795	192
202	"	Z.1209 - Za.1210	1794 - 1795	344
203	"	S.1211 - N.1212	1796 - 1797	400
204	"	N.1212 - R.1213	1797 - 1798	160
205	"	C.1212 - B.1213	1797 - 1798	159
206	"	B.1212 - R.1214	1797 - 1799	157
207	"	S.1213 - C.1213	1798	227
208	"	Ra.1213 - B.1215	1798 - 1800	67
209	"	Ca.1213 - Ş.1214	1798 - 1799	290
210	"	S.1214 - Ra.1215	1799 - 1800	194
211	"	Za.1214 - Ş.1215	1799 - 1800	187
212	Rikâb Mühimmesi	S.1215 - Za.1215	1800 - 1801	239
213	Mısır Ordu Mühimmesi	N.1215 - R.1217	1800 - 1802	91
214	Mühimme	Za.1215 - Ş.1216	1800 - 1801	240
215	"	Z.1215 - L.1217	1800 - 1802	192
216	Mısır Ordu Mühimmesi	L.1215 - M.1216	1800 - 1801	137
217	Mühimme	B.1216 - Ş.1217	1801 - 1802	200
218	"	Ra - 1218 - C.1218	1803	193
219	"	B.1218 - M.1219	1803 - 1804	298
220	"	S.1218 - L.1218	1803 - 1804	194
221	"	M.1219 - Ş.1219	1804	299

222	"	L.1219 - B.1220	1804 - 1805	296
223	"	B.1220 - R.1221	1805 - 1806	298
224	"	R.1221 - N.1222	1806 - 1807	297
225	"	M.1222 - C.1222	1807	129
226	Rikâb Mühimmesi	B.1222 - Ca.1223	1807 - 1808	169
227	Mühimme	Ş.1222 - Ş.1224	1807 - 1809	319
228	Ordu Mühimmesi	L.1223 - Za.1224	1808 - 1809	110
229	Rikâb Mühimmesi	C.1224 - Ra.1226	1809 - 1811	285
230	Ordu Mühimmesi	B.1224 - Z.1228	1809 - 1813	374
231	"	Ş.1224 - L.1225	1809 - 1810	143
232	"	S.1223 - Z.1225	1808 - 1810	175
233	Mühimme	Ra.1226 - C.1227	1811 - 1812	218
234	"	C.1227 - Za.1228	1812 - 1813	397
235	"	Za.1228 - Ca.1230	1813 - 1814	399
236	"	R.1230 - Za.1231	1814	388
237	"	L.1231 - C.1234	1815 - 1818	393
238	"	C.1234 - L.1236	1818 - 1820	385
239	"	Ca.1236 - R.1237	1820 - 1821	382
240	"	N.1236 - Z.1238	1820 - 1822	397
241	"	Z.1238 - M.1241	1822 - 1833	398
242	"	M.1241 - Ş.1243	1825 - 1827	392
243	"	Ş.1242 - L.1244	1827 - 1828	370
244	Ordu Mühimmesi	S.1244 - Za.1244	1828	242
245	Ordu Mühimmesi	Za.1244 - L.1245	1828 - 1829	241
246	Mühimme	Z.1244 - N.1246	1828 - 1830	395
247	Ordu Mühimmesi	Za.1245 - N.1247	1829 - 1831	44
248	Mühimme	Z.1246 - C.1248	1830 - 1832	299
249	Ordu Mühimmesi	Za.1247 - Ra.1249	1831 - 1833	139
250	Mühimme	C.1248 - L.1249	1832 - 1833	196
251	"	L.1249 - Ş.1252	1833 - 1836	294
252	"	Ş.1252 - Ca.1254	1836 - 1838	161
253	"	C.1254 - S.1256	1838 - 1840	218
254	"	S.1256 - R.1258	1840 - 1842	198
255	"	C.1258 - Za.1260	1842 - 1844	188

256	"	Za.1260 - L.1263	1844 - 1846	184
257	"	B.1263 - Z.1266	1846 - 1849	239
258	"	M.1267 - N.1270	1850 - 183	231
259	Mühimme-i Mektûme	L.1270 - Ca.1274	1853 - 1857	241
260	Mühimme	C.1274 - S.1277	1857 - 1860	335
261	"	Ra.1277 - S.1280	1860 - 1863	281
262	"	Ra.1280 - Ca.1286	1863 - 1869	361
263	"	C.1286 - L.1323	1869 - 1905	286
264	Mahlûta Mühimmesi	C.1077 - Ş.1206	1666 - 1792	538
265	"	N.1198 - B.1212	1784 - 1798	236
266	Muhzır Mühimmesi.	C.1127 - Ra.1206	1715 - 1791	204
Toplam				82746

Not: Mühimme Defterleri'nin tasnifi esnasında 19'dan sonra 21 numara verildiği için, 20 numaralı Mühimme nâmevcut gözükmemektedir

Yeni yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkarılan Mühimme Defterleri A.DVN. MHM koduyla, "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" kataloğunda bulunmaktadır. Bu seri, 25 - 27. Sahifelerde, 932 - 975 umûmî numaralarda kayıtlı 43 adet defterden müteşekkildir. Defterler, h. 977-1252/m. 1570-1836 tarihleri arasını ihtiva eder.

18. Mühimme Zeyli Defterleri

Mühimme serisinde zeyl olarak tespit olunan bu kısım h. R.980-1135/m. 1572-1780 tarihleri arasında hazırlanmış 17 adet defterden müteşekkildir. Bu seride 17. sırada zikredilen defter, Mühimme-i Mektûmî kısmına âit olmasına rağmen, defterlerin tasnifi sırasında yanlışlıkla buraya dâhil edilmiştir.

Mühimme Zeyli Defterleri, daha önce zikredilmiş olan ana Mühimme Defterleri serisinden yanlışlıkla diğer defterler gruplarına karışmış bulunan Mühimme Defterlerinden oluşmuştur. Karışan defterlerin zamanla tasnifler neticesi ortaya çıkmalarından sonra Mühimme Zeyli adı altında bir grup teşkil edilmiştir.

Mühimme Zeyli Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	

1	Mühimme Zeyli	R.980 - R.981	1572 - 1573	112
2	"	Ş.982 - S.983	1574 - 1575	342
3	"	Z.983 - Ca.984	1576	354
4	"	C.998 - M.999	1590 - 1591	230
5	"	B.999 - Ş.999	1591	164
6	"	B.1000 - L.1001	1592 - 1593	248
7	"	S.1013 - Ca.1013	1604	42
8	"	S.1016 - Ş.1016	1607	218
9	"	S.1044 - N.1044	1634 - 1635	176
10	"	M.1054 - Z.1054	1644 - 1645	200
11	"	C.1107 - C.1108	1696	166
12	"	Ca.1117 - C.1117	1705	234
13	"	C.1139 - R.1143	1727 - 1730	76
14	"	S.1154 - R.1159	1741 - 1746	78
15	"	Ş.977	1570	18
16	"	Za.1099 - Ca.1101	1688 - 1690	14
17	Mühimme-i Mektûmî	S.1159 - M.1195	1746 - 1780	390
Toplam				3062

19. Mühimme-i Asâkir Defterleri

1781 senesinden sonra tutulmuş olan bu defterlerde askerî teşkilât, tevcihâtlar, askerî sahadaki ıslahatlar ve askeriye ile alâkalı mühim mevzularla ilgili kararlar kayıtlıdır.

h. Z.1196-S.1325/m. 1781-1907 tarihleri arasındaki mühim askerî kayıtları hâvi bu seri, 68 adet defterden müteşekkildir.

Mühimme-i Asâkir Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Mühimme-i Asâkir	Z.1196 - Za.1198	1781 - 1783	349
2	"	M.1199 - C.1201	1784 - 1786	302
3	"	C.1201 - B.1202	1786 - 1787	398
4	"	M.1203 - R.1204	1788 - 1789	362
5	"	Z.1203 - Ca.1206	1788 - 1791	172
6	"	Z.1203 - S.1204	1788 - 1789	283
7	"	R.1204 - R.1205	1789 - 1790	456

8	"	R.1205 - Za.1205	1790	308
9	"	C.1213 - Z.1213	1798	200
10	"	Z.1213 - C.1214	1798 - 1799	232
11	"	Z.1213 - Ca.1215	1798 - 1800	282
12	"	Ca.1215 - B.1217	1800 - 1802	158
13	"	B.1218 - Ra.1222	1803 - 1807	256
14	"	N.1221 - M.1222	1806 - 1807	196
15	"	M.1222 - 1222	1807	232
16	Asâkir-i Rikâb	Za.1222 - Ra.1223	1807 - 1808	134
17	Mühimme-i Asâkir	M.1222 - S.1224	1807 - 1809	330
18	"	S.1224 - B.1224	1809	304
19	"	Ca.1224 - L.1225	1809 - 1810	438
20	"	Ca.1225 - M.1226	1810 - 1811	232
21	"	M.1226 - Ca.1226	1811	204
22	Mühimme-i Ordu-yı Asâkir	M.1226 - Z.1228	1811 - 1813	144
23	Mühimme-i Asâkir	Ş.1226 - Za.1228	1811 - 1813	292
24	"	R.1237 - B.1240	1821 - 1824	402
25	"	R.1240 - L.1243	1824 - 1827	398
26	"	Za.1241 - Ra.1244	1825 - 1828	289
27	"	Za.1243 - S.1247	1827 - 1831	394+4
28	"	Ra.1244 - Ş.1246	1828 - 1830	199
29	"	Ş.1246 - B.1250	1830 - 1834	198
30	"	B.1250 - Za.1254	1734 - 1738	252
31	"	Za.1254 - Ca.1259	1838 - 1843	236
32	"	Ca.1259 - Ca.1261	1843 - 1845	184
33	"	B.1261 - Ş.1264	1845 - 1847	192
34	"	Ş.1264 - L.1267	1847 - 1850	276
35	Mevâdd-ı Askeriye	Z.1267 - Za.1272	1850 - 1855	144
36	Mühimme-i Asâkir	M.1273 - Za.1280	1856 - 1863	202
37	"	Z.1280 - M.1287	1863 - 1870	176
38	Asâkir-i Mürettebe	M.1270 - S.1293	1853 - 1876	225
39	Tevcihât-ı Askeriye	B.1261 - Z.1269	1845 - 1852	318
40	"	M.1270 - C.1275	1853 - 1858	302
41	"	B.1275 - Ra.1282	1858 - 1865	310
42	"	R.1282 - Ş.1286	1865 - 1869	240
43	"	N.1286 - Ş.1288	1869 - 1871	200
44	Asâkir-i Redife	R.1250 - Z.1252	1834 - 1836	188
45	"	M.1253 - R.1259	1837 - 1843	196

46	Asâkir-i Mansûre-i Redîf	Ca.1259 - Z.1270	1843 - 1853	186
47	Asâkir-i Redîfe	M.1271 - Z.1283	1854 - 1866	200
48	"	M.1284 - L.1294	1867 - 1877	200
49	Mevâdd-ı Askeriye	M.1287 - Ş.1301	1870 - 1883	400
50	Tevcîhât-ı Askeriye	N.1288 - M.1291	1871 - 1874	236
51	"	S.1291 - Ca.1293	1874 - 1876	214
52	Asâkir-i Mürettebe	Ra.1293 - Za.1322	1876 - 1904	212
53	Tevcîhât-ı Askeriye	C.1293 - M.1295	1876 - 1878	238
54	Redîf	Ş.1293 - Ş.1314	1876 - 1896	216
55	Tevcîhât-ı Askeriye	M.1295 - S.1300	1878 - 1883	242
56	"	Ra.1300 - R.1303	1883 - 1885	241
57	"	R.1303 - Ra.1307	1885 - 1889	398
58	"	R.1307 - B.1311	1889 - 1893	270
59	"	Ş.1311 - B.1315	1893 - 1897	278
60	Redîf	L.1314 - C.1327	1896 - 1909	322
61	Tevcîhât-ı Askeriye	B.1315 - B.1318	1893 - 1900	270
62	Mevâdd-ı Askeriye	N.1310 - Z.1317	1892 - 1899	288
63	"	Z.1317 - S.1322	1899 - 1904	294
64	Tevcîhât-ı Askeriye	B.1318 - Ş.1322	1900 - 1904	278
65	"	M.1322 - N.1326	1904 - 1910	298
66	Umûr-ı Askeriye	B.1302 - Ş.1309	1884 - 1891	308
67	Jandarma	M.1323 - S.1328	1905 - 1910	322
68	Tevcîhât-ı Askeriye	N1326 - S.1325	1908 - 1907	246
Toplam				17946

20. Mühimme-i Mektûme Defterleri

Mektûme, Dîvân-ı Hümâyûn'da karara bağlanan gizli hususların kayıtlarını hâvî defterlerdir. h. R.1203-Z.1302/m. 1788-1855 tarihleri arasındaki gizli zabıtların kaydedildiği bu seri 10 adet defterden müteşekkildir.

Mühimme-i Mektûme Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife
		Hicrî	Mîlâdî	Adedi
1	Mühimme-i Mektûme	R.1203 - M.1208	1788 - 1793	155
2	"	S.1208 - L.1211	1793 - 1796	193
3	"	L.1211 - Ş.1215	1796 - 1800	195

4	"	Ra.1216 - Ra.1220	1801 - 1805	198
5	"	Ca.1220 - Za.1224	1805 - 1809	167
6	"	Z.1224 - Ca.1230	1810 - 1815	242
7	"	C.1225 - C.1227	1810 - 1812	58
8	"	Ş.1230 - Za.1246	1815 - 1831	378
9	"	Za.1246 - Z.1274	1831 - 1858	197
10	"	Ra.1276 - Z.1302	1859 - 1885	235
Toplam				2018

Yeni yapılan çalışmalar neticesi ortaya çıkarılan Mühimme-i Mektûme Defteri, A. DVN. MKM koduyla, "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" kataloğunun 29. sahifesinde 976 umum numarayla kayıtlı olup h. 1223-1224/m. 1808-1809 tarihlerini ihtiva etmektedir.

21. Mühimme-i Mısır DefterleriMısır meselelerine âit ehemmiyetli kayıtları hâvî defterlerdir. Onbeşinci defter Mısır'a âit mahrem kayıtları ihtiva etmektedir. Ana Mühimme Defterleri serisinde yer alan Mısır'a âit hükümler h. 1119 yılından itibaren müstakil Mısır defterlerine dahil edilmiştir. Daha önceki devirler, ana seride kayıtlıdır.

h. R.1119-S.1333/m. 1785-1915 tarihleri arasındaki mühim hususlara âit bu seri, 15 defterden müteşekkildir.

Mühimme-i Mısır Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Mühimme-i Mısır	B.1119 - Ca.1131	1785 - 1718	282
2	"	Ra.1129 - L.1129	1717	128
3	"	C.1131 - Ca.1139	1718 - 1726	300
4	"	C.1139 - M.1146	1727 - 1733	298
5	"	M.1146 - M.1156	1733 - 1743	277
6	"	S.1156 - Ra.1165	1743 - 1752	300
7	"	Ra.1165 - Za.1174	1752 - 1761	355
8	"	Z.1174 - Ca.1189	1761 - 1779	385
9	"	C.1189 - B.1199	1779 - 1784	400

10	"	B.1199 - Za.1217	1784 - 1803	399
11	"	S.1218 - L.1219	1803 - 1804	196
12	"	Ca.1220 - M.1241	1805 - 1825	286
13	"	R.1241 - C.1280	1825 - 1863	245
14	"	1280 - L.1330	1863 - 1913	181
15	"	C.1256 - S.1333	1840 - 1915	151
Toplam				4183

Yeni yapılan çalışmalar neticesi ortaya çıkarılan Mühimme-i Mısır Defteri, A.DVN. MSR koduyla, "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" kataloğunda bulunmaktadır. Bu defter, kataloğun 31. sayfasında 977 umûmî numarada kayıtlı olup h. 1122-1128/m. 1710-1716 tarihleri arasındadır.

22. Nâme-i Hümâyûn Defterleri

Padişahlar tarafından İslâm ve Hıristiyan hükümdarlar ile Osmanlı Devleti'ne tâbi imtiyazlı olan Mekke şerîfine, Kırım hânına, Erdel kralına, Eflak ve Boğdan voyvodalarına, Gürcü ve Dağıstan hânlarına gönderilen mektuplara "Nâme-i Hümâyûn" denir⁶⁷. Bunların bir sûreti ile gelen cevaplar ise "Nâme Defterleri" adlı defterlere kaydolunurdu ve Dîvân Sicilleri'nden sayılırdı⁶⁸.

Ayrıca, padişahlar tarafından önemli devlet işlerine dâir (bilhassa yeniçeri mevâcibi i'tâsı, sadrâzama hitâben yazılan bâzı hatt-ı hümâyûnlar ile muâhedenâme, tasdiknâme, temessük gibi belgelerin de suretleri bu defterlere kaydolunmuşlardır. Nâme-i Hümâyûn Defterleri 16 adet olup, h. R.1111-R.1336/m. 1699-1918 tarihleri arasındadır.

Nâme-i Hümâyûn Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Nâme-i Hümâyûn	R.1111 - Z.1174	1699 - 1761	138
2	"	Ra.1143 - S.1190	1730 - 1776	103
3	"	C.1149 - C.1176	1736 - 1762	97
4	"	Ş.1203 - B.1206	1789 - 1791	113
5	"	M.1099 - C.1114	1687 - 1702	695

⁶⁷ M. Z. Pakalın, *a.g.e.*, s. 652

⁶⁸ M. Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 236

6	"	M.1115 - Ş.1133	1703 - 1721	523
7	"	Ş.1133 - Za.1153	1721 - 1741	655
8	"	Z.1153 - Ra.1186	1741 - 1772	610
9	"	Ca.1186 - S.1218	1772 - 1803	504
10	"	Ra.1218 - Z.1245	1803 - 1830	457
11	"	M.1246 - S.1262	1831 - 1846	397
12	"	Ca.1262 - Z.1281	1846 - 1865	351
13	"	M.1282 - Ca.1295	1865 - 1878	223
14	"	Ca.1295 - B.1313	1878 - 1895	385
15	"	Ş.1314 - Z.1331	1897 - 1913	135
16	"	C.1331 - R.1336	1913 - 1918	189
Toplam				5575

23. Nefy ve Kısas Defterleri

Kısas, İslâm şeriatında işlenen suç için tayin olunan cezadır. Nefy ise sürgün cezasıdır. Nefy ve Kısas Defterleri, Dîvân-ı Hümâyûn tarafından verilen bu tür cezaların icrâsına âit hükümlerin kaydına mahsus defterlerdir. h. Za.1206-R.1327/m. 1792-1909 tarihleri arasındaki cezâ kayıtlarını hâvi 10 adet defterin 5'i nefy, 5 'i de kısas cezalarına mahsus defterlerdir.

Nefy ve Kısas Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Nefy ve Kısas	Za.1256 - Za.1259	1840-1843	137
2	"	Z.1259 - Ca.1264	1843-1848	192
3	Nefy ve Kısas	C.1264 - Ş.1272	1848 - 1856	187
4	"	N.1272 - Ş.1279	1856 - 1863	202
5	"	N.1279	1863	356
6	Kısas	C.1264 - R.1273	1848 - 1856	190
7	"	Ca.1273 - Ş.1278	1857 - 1862	160
8	"	Ş.1278 - M.1287	1861 - 1870	232
9	"	Ş.1287 - B.1291	1870 - 1874	242
10	"	B.1291 - R.1327	1874 - 1903	233
Toplam				2131

24. Nişân Defterleri

a. Dîvân-ı Hümâyûn Defterleri Tasnifindekiler

Nişan, devlet tarafından hizmet mükâfatı olarak muhtelif tarihlerde verilen ve göğüse takılan alâmetin adıdır. Yine Dîvân kalemine âit olan Nişan Defterleri'nde değişik kişilere verilmiş bulunan muhtelif rütbelerdeki nişan berâtlarının kayıtları bulunmaktadır. Ayrıca ecnebler tarafından verilen nişanlar da burada kayıtlıdır.

h. 1262-1341/m. 1846-1922 tarihleri arasındaki nişan tevcihi kayıtlarını hâvi bu seri 44 adet defterden müteşekkildir.

Nişân Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sah.. Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Nişân	Ca.1262 - Ca1307	1846 - 1889	344
2	"	Ca.1307 - L.1315	1889 - 1898	259
3	Nişân (Fihristi var.)	L.1315 - M.1324	1838 - 1906	344
4	"	Ra.1324 - R.1331	1906 - 1913	323
5	Nişân ve Madalya Fihristi	1275 - 1317	1858 - 1899	189
6	"	1317- 1328	1899 - 1911	199
7	"	1325 - 1328	1907 - 1910	-
8	"	1319 - 1320	1901 - 1902	200
9		1322 - 1324	1904 - 1906	80
10	Hânedân-ı Osmânî Nişân ve İmtiyaz	1311 - 1334	1893 - 1915	147
11	Mecîdî	1268 - 1277	1851 - 1860	303
12	"	1269 - 1277	1852 - 1860	274
13	Mecîdî Atık Ecnebî	1274 - 1279	1857 - 1862	292
14	Mecîdî Beşinci Rütbe	1289 - 1297	1862 - 1879	300
15	Mecîdî Tebe'a-i Ecnebiyye Nişân Berât	1279 - 1286	1862 - 1869	294
16	Mecîdî	1277 - 1292	1860 - 1879	218
17	Tebe'a-i Şâhâne Mecîdî Esâmî	1321 - 1332	1902 - 1913	295
18	Mecîdî Mülkiye ve İlmiye Esâmî	1332 - 1335	1913 - 1916	411
19	Mecîdî Askerî Nişânı	1332 - 1335	1913 - 1916	395
20	Nişân-ı Osmânî	1278 - 1294	1861 - 1879	181
21	Osmânî Esâmî	1320 - 1332	1902 - 1913	-
22	Osmanlı Mülkiye ve İlmiye Esâmî	1332 - 1334	1913 - 1915	407
23	Osmanlı Askerî Esâmî	1332 - 1334	1913 - 1915	403
24	Madalya Ecnebî Esâmî	1320 - 1334	1902 - 1915	203
25	Osmânî ve Ecnebî Esâmî	1333 - 1334	1914 - 1915	407
26	Mecîdî Ecnebî Esâmî	1332 - 1334	1913 - 1915	395

27	Mecîdî ve Osmânî Ecnebî Esâmî	1319 - 1332	1901 - 1915	-
28	Tebe'a-i Şâhâne Madalya Esâmî	1330 - 1334	1911 - 1915	231
29	Tebe'a-i Osmânî Madalya	1334	1915	343
30	Altın İmtiyâz Madalyası	1309 - 1320	1891 - 1902	360
31	Hilâl-i Ahmer Madalyası	1311-1333	1912 - 1915	204
32	Hilâl-i Ahmer Madalyası Müsvedde	1334 - 1335	1915 - 1916	198
33	Hilâl-i Ahmer Madalya	1335 - 1340	1916 - 1919	402
34	Şefkat Nişânı	1332 - 1334	1913 - 1915	390
35	Şefkat Nişânı Müsveddeleri	1334 - 1341	1915 - 1922	43
36	Ma'ârif Nişânı Esâmî	1325 - 1340	1910- 1915	238
37	Donanma-yı Osmânî Muâvenet-i Milliye Madalyası	1331 - 1332	1912 - 1913	212
38	"	1332	1913	204
39	"	1310 - 1333	1892 - 1914	210
40	Madalya Esâmî	1317 - 1320	1899 - 1902	184
41	Ecnebî Nişânları (Elif-Dal) ⁶⁹	1308 - 1326	1890 - 1908	548
42	Ecnebî Nişânları (Zel-Gayn)	1308 - 1326	1871 - 1908	400
43	Ecnebî Nişânları (Kaf-He)	1308 - 1326	1890 - 1908	476
44	Ecnebî Nişânları (Vâv-Ye)	1326 - 1337	1908 - 1913	243+17
Toplam				11766

b. Kâmil Kepeci Tasnifindekiler

Kepeci Tasnifi'nde Nişân Kalemî Defterleri de mevcuttur. 180-207 umûmî numaralarda zikredilen bu seri h. 1078-1287/m. 1667-1870 tarihleri arasındaki nişân kayıtlarını hâvi olup, 29 defterden müteşekkildir. Araştırmacıların bu defterlere ulaşabilmeleri için tasnif adını genel numaraları yazmaları yeterlidir.

Kepeci Tasnifi'nde Bulunan Nişân Defterlerinin Listesi

Sıra No	Kalem Adı	Senesi	Genel No
1	Nişân Kayıtları	1078/1667	180
2	Nişân ve Ahkâm Kayıtları	1104/1692	181
3	Mâlikâne Berât ve Ahkâm Kayıtları	1123/1711	182
4	Nişân Kayıtları	1125/1713	183
5	"	1129/1717	184
6	Mâlikâne Berât ve Ahkâm Kayıtları	1130/1718	185

⁶⁹ Bu defterler (41,42,43,44) alfabetik olarak tanzim edilmişlerdir. Çizelgede defterler alfabetik şekilde verilmiştir.

7	"	1132/1720	186
8	Mâlikâne Ahkâm ve Berât Kayıtları	1134/1722	187
9	Nişân ve Ahkâm Kayıtları	1137/1725	188
10	Mâlikâne Berât ve Ahkâm Kayıtları	1142/1729	189
11	"	Tarihsiz	190
12	"	1153/1740	191
13	"	1162/1749	192
14	"	1166/1753	193
15	Cûlûsta Tecdîd Olunan Berât Kayıtları	1168/1755	194
16	Mâlikâne Berât ve Ahkâm Kayıtları	1171/1757	195
17	"	1172/1758	196
18	"	1175/1761	197
19	Nişân Kayıtları	1175/1761	198
20	Mâlikâne Berât ve Ahkâm Kayıtları	1179/1765	199
21	"	1185/1771	200
22	"	1187/1773	201
23	"	1188/1774	202
24	"	1191/1777	203
25	"	1195/1781	204
26	Nişân Kayıtları	1196/1782	205
27	"	1202/1788	206
28	"	1221/1806	207
29	Muhtelif Kimselere Tevcîh Olunan Rütbelere	1281-1287 1864-1870	7529

25. Nizâmât Defterleri

Dîvân-ı Hümâyûn'da görüşüldükten sonra karara bağlanan ve devlet bünyesinde yapılacak yeni düzenleme ve ıslâhatlarla ilgili nizâm, düstûr, kanun vesâirenin kaydedildiği defterlerdir.

h. R.1301-Ra.1341/m. 1884-1922 tarihleri arasındaki nizâmât kayıtlarını hâvi bu seri, 31 adet defterden müteşekkildir. 26-31 no'lu defterler ise Kavânîn Defteri olarak verilmiştir.

Nizâmât Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Nizâmât	R.1301 - L.1302	1884 - 1885	357
2	"	M.1303 - Z.1304	1885 - 1887	368
3	"	M.1305	1887	299

4	"	M.1306 - Ra.1308	1888 - 1890	299
5	"	M.1308 - N.1309	1890 - 1892	275
6	"	B.1309 - Ca.1312	1892 - 1894	287
7	"	Ca.1312 - Za.1314	1881 - 1907	381
8	"	M.1315 - M.1318	1897 - 1900	238
9	"	Ra.1318 - B.1320	1900 - 1902	298
10	"	B.1320 - Z.1323	1902 - 1906	398
11	"	Ca.1323 - C.1326	1905 - 1908	396
12	"	M.1324 - L.1327	1906 - 1909	398
13	"	S.1327 - S.1328	1909 - 1910	247
14	"	Ca.1327 - C.1328	1909 - 1910	251
15	"	Ca.1327 - S.1327	1909	242
16	"	S.1328 - Ca.1329	1910 - 1911	246
17	"	S.1328 - L.1329	1910 - 1911	251
18	"	Ca.1329 - Ra.1331	1910 - 1913	250
19	"	Ca.1328 - Z.1331	1910 - 1913	250
20	"	Z.1329 - C.1331	1911 - 1913	250
21	"	M.1331 - R.1332	1912 - 1914	263
22	"			
23	(Tek ciltte) (22)	Ş.1331 - R.1332	1913 - 1914	302
24				
25	" (23)	R.1332 - N.1332	1914	250
26	(Tek ciltte) ⁷⁰ (24)	R.1332 - M.1334	1914 - 1915	251
27	" (25)	M.1334 - M.1341	1915 - 1922	239
26	Kavânîn (26)	N.1332 - Za.1332	1914	251
27	" (27)	Z.1333 - M.1336	1915 - 1917	250
28	"	S.1335 - C.1336	1916 - 1918	250
29	"	C.1336 - Ra.1338	1918 - 1919	250
30	"	C.1338 - M.1341	1920 - 1922	250
31	"	M.1341 - Ra.1341	1922	250
Toplam				8787

26. Şehbenderlik Defterleri

⁷⁰ Nizâmât Defterlerinin toplamı 31 adettir. 22,23,24 numaralı defterler tek cilt hâlinde birleştirilmiştir.Burada da tek cilt hâlinde sayılmaktadır.Yukarıdaki çizelgede bir karışıklık var gibi görünse de orijinallği bozmamak için defterler yerlerinde bizzat görülerek üzerlerindeki cilt numaraları aynen alınmıştır.Böylece 26 ve 27. numaralarda belirtilen ilk defterler Nizâmât başlığı altındadır. İkinci defa belirtilen 26 ve 27. defterler ise Kavânîn başlığı ile verilmiştir.Yukarıdaki çizelgede belirtilen yerlerde parentez içinde defterlerin aslında olmaları gereken numaraları verilmiştir. Araştırmacıların 26 ve 27. Defterleri isterken istek fişine Nizâmât veya Kavânîn şeklinde ismini belirtmeleri yerinde olacaktır.

Şehbender, Ticaret Nezâreti'nin teşekkülünden evvel ticaret işerine bakmak ve tüccarlar arasındaki ihtilâfları halletmekle vazifelendirilen memurun ünvanıdır.

Şehbender tabiri sonraları konsolos karşılığı olarak, yabancı memleketlerde, devletle memleket tebeasının ticarî menfaatlerini korumak vazifeleriyle mükellef tutulan memurlara ünvan olarak⁷¹ verilmiştir.

Osmanlı Devleti tarafından muhtelif Avrupa şehirlerine tayin olunan bu şehbenderlere mahsus hükümleri hâvi defterlere Şehbenderlik Defterleri adı verilmiştir.

h. Ra.1217-M.1330/m. 1802-1911 tarihleri arasındaki Şehbenderlik ahkâmını hâvi bu seri 3 adet defterden müteşekkildir.

Şehbenderlik Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Şehbenderlik	Ra.1217 - S.1297	1802 - 1880	201
2	"	C.1297 - B.1317	1880 - 1898	133
3	"	B.1317 - M.1330	1898 - 1911	181
Toplam				515

27. Tanzîmât-ı Hayriye Defteri

Anadolu ve Rumeli'ndeki bilcümle mahalde tatbik edilecek olan Tanzîmât-ı Hayriye Nizâmâtına âit evâmîr-i maliye kayıtlarına mahsus defterdir.

h. Z.1255-B.1274/m. 1840-1858 tarihleri arasındaki evâmîri mübeyyin bu defterin sonunda 17 Receb 1291 tarihli bir kayıt da mevcuttur.

Tanzîmât-ı Hayriye Defteri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Tanzîmât-ı Hayriye	Z.1255 - B.1274	1840 - 1858	195

28. Tekâüd Defterleri

Askeriye ve ilmiye sınıfı memurları haricindeki mülkiye memurlarının emeklilik işlem ve kayıtlarına âit defterlerdir.

⁷¹ M. Z. Pakalın, *a.g.e.*, C. III, s. 316

h. Ca.1297-S.1333/m. 1880-1914 tarihleri arasındaki memur tekâüd kayıtlarını hâvi bu seri 4 adet defterden müteşekkildir.

Tekâüd Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Tekâüd	Ca.1297 - Ş.1310	1880 - 1893	227
2	"	L.1310 - M.1326	1893 - 1908	254
3	"	M.1326 - S.1333	1908 - 1914	231
4	"	L.1328 - S.1330	1910 - 1912	477
Toplam				1189

29. Tevcîhât-ı Mülkiye Defterleri

Tevcîhât-ı Mülkiye, mülkiye memurlarına yapılan vazife tevcîhâtı için kullanılır bir tabirdir. Tevcîhât-ı Mülkiye Defterleri'nde de bu cins tevcîhât kayıtları bulunmaktadır.

h. Ra.1280-Ş.1330/m. 1863-1912 tarihleri arasındaki tevcîhât kayıtlarını hâvi bu seri 3 adet defterden müteşekkildir.

Tevcîhât-ı Mülkiye Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Tevcîhât-ı Mülkiye	Ra.1280 - Ş.1301	1863 - 1884	279
2	"	Ş.1301 - B.1327	1884 - 1909	300
3	"	B.1327 - Ş.1330	1909 - 1912	253
Toplam				832

30. Vâride ve Sâdıra Defterleri

Resmî dâirelerden yazılan yazıların kaydına mahsus defterlerdir.

Vâride Defterleri, gelen yazıların kaydına mahsus defterler; Sâdıra Defterleri ise gelen yazılara verilen cevabın hülâsasının bulunduğu defterlerdir.

Bu defterler Mühimme, Dîvân, Kuyûd ve Beylikçi kalemlerine âittir. h. 1290-1341/m. 1873-1922 tarihlerini hâvîdir.

Vârîde ve Sâdıra Defterleri listesi

Kalemin Adı	Defter Sıra No	İhtiva Ettiği Yıllar	Cinsi
Mühimme kalemi	1 - 18	1290 - 1316/1873 - 1898	13 adet 5 adet kayıt
Dîvân kalemi	19 - 23	1323 - 1336/1905 - 1920	5 adet kayıt
Kuyûd kalemi	24 - 30	1329 - 1340/1913 - 1924	7 adet kayıt
Beylikçi kalemi	31 - 44	1311 - 1341/1883 - 1922	14 adet kayıt
Meclis-i Vükelâya muhavvel evrâkın kaydına mahsus defter	45 - 50	1334 - 1338/1915 - 1919	6 adet kayıt
Müzekkire	51 - 53	1292 - 1316/1875 - 1898	3 adet kayıt

31. Tevziât, Zehâir, Esnaf ve İhtisâb Defterleri

Tevziât Defteri: XVIII. asır başlarından itibaren eyâletlerin mahallî masrafları için toplanacak vergiler, devlet memurları tarafından tespit edildikten sonra yürürlüğe konulur ve senede iki defa kasım ve hıdrellez aylarında defterleri hazırlanarak tahsil olunurdu. İşte bu defterlere Tevziât Defterleri⁷² veya Salyâne Defterleri adı verilmiştir. Tevziât Defterlerine o bölge halkının ödemesi lâzım gelen memleket masrafı, oradan gelip-geçen memurların menzil ücretleri ile kaldıkları müddetteki masrafları, Vâli, mütesellim ve voyvodalar ile köy muhtarlarının masrafları ve hükümet konakları, kışlalar, köprüler ile su yollarının tamiri, inşası ve bedelleri kaydolunurdu.

Zehâir Defterleri: Muhtelif mahallere havâic-i zarûriyye (odun, kömür, un, et, vs.)nin temin ve sevki hususunda tutulan defterlerdir.

Tevziât Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Tevziât	Za.1207 - C.1208	1292 - 1793	192
2	"	C.1208 - Z.1209	1793 - 1794	196
3	"	Z.1209 - Ş.1211	1794 - 1796	198

⁷² M. Sertoğlu, a.g.e., s. 337

4	"	N.1211 - Za.1214	1796 - 1799	309
5	"	Ra.1249 - Ş.1253	1833 - 1837	246
6	"	L.1253 - B.1256	1837 - 1840	204
7	"	N.1249	1833	92
8	Mühimme-i Zehâir	B.1153 - R.1162	1740 - 1749	222
9	"	R.1162 - L.1169	1748 - 1755	386
10	Zehâir	L.1169 - Za.1172	1755 - 1758	372
11	Mühimme-i Zehâir	Ş.1172 - M.1182	1758 - 1768	398
12	"	M.1182 - C.1184	1768 - 1770	96
13	Zehâir	S.1190 - Ş.1195	1776 - 1780	382
14	"	Ş.1195 - C.1201	1780 - 1786	314
15	"	Ca.1201 - N.1209	1786 - 1794	400
16	Zehâir-i Rikâb	R. 1203 - L.1204	1788 - 1789	204
17	"	Z.1203 - C.1206	1788 - 1791	78
18	"	L.1204 - B.1206	1789 - 1791	94
19	Zehâir	N.1209 - N.1210	1794 - 1795	194
20	"	Za.1210 - S.1215	1795 - 1800	290
21	"	Ra.1215 - R.1218	1800 - 1803	276
22	"	Ra.1218 - Ra.1219	1803 - 1804	198
23	"	Ra.1219 - R.1221	1804 - 1806	300
24	"	R.1221 - S.1224	1806 - 1809	240
25	Zehâir	S.1224 - S.1229	1809 - 1813	342
26	"	Ra.1229 - Ca.1238	1813 - 1822	364
27	"	C.1238 - N.1245	1822 - 1829	295
28	"	L.1245 - M.1275	1829 - 1858	392
29	Esnaf	Ş.1236 - B.1242	1820 - 1826	288
30	"	C.1242	1826	212
31	İhtisâb	Z.1242 - Ca.1252	1826 - 1836	188
32	"	Ca.1252 - R.1252	1836	167
Toplam				8129

Esnaf ve İhtisâb defterlerinin özelliklerini, her ikisinden birer numune alarak şu şekilde belirtmemiz mümkündür:

Esnaf Defteri No. 29

Bu defterin içinde Rum isyanı sebebiyle oda, han ve hânelerde bulunan reâyanın ellerinde silah bulundurmamaları için han ve dekâkîn, çiftlik ve karyelerdeki reâyanın kefil göstermek zorunda oldukları ve buralarda barut vs. bulundurmamalarına dâir hükümler yer almaktadır. Listeler hâlinde bu nevi reâyanın isimleri ve kefilleri mevcuttur.

İhtisâb Defteri No. 31

Bu defterde, afyon, harir, revğan-ı zeyt, kumaş, sahtiyan vb. maddelerin üretimiyle murakabe edilmesi ve bu suretle muhtekir taifesiyle mücadele edilmesi, bu maddelerden "*Darb-ı Damga*", "*Resm-i Mîzân*", "*Resm-i İhtisâb*" gibi resimlerin alınması ve halkın havâic-i zarûriyyelerinin karşılanması konularında kayıtlar mevcuttur. Muhakkak ki bu defterlerde yukarıdaki bilgilerin dışında mâlûmat vardır.

Çizelgede görüleceği üzere bu serilerde zikredilen defterler, h. B.1153-1275/m. 1740-1858 tarihleri arasında 32 adet defterden ibarettir.

32. Diğer Tasniflerdeki Dîvân-ı Hümâyûn Defterleri

a. Kepeci Tasnifindeki Dîvân Kalemi ve Ahkâm Defterleri

a1. Dîvân Kalemi Defterleri

Bu tasnif, emekli subay Kâmil Kepeci başkanlığında bir heyet tarafından Bâb-ı Âlî kalemleri esas alınarak tanzim olunmuştur.

Bu defterler, h. 971-1275/m. 1563-1858 tarihleri arasındaki kayıtları hâvî olup 117 adettir.

Kepeci Tasnifinde Bulunan Dîvân-ı Hümâyûn Defterleri

Sıra No.	Genel No.	Defter Adı	Tarih	
			Hicrî	Mîlâdî
1	74	Muhtelif Kayıtlar	971	1563 - 1564
2	75	"	973	1565 - 1566
3	76	"	975	1567 - 1568
4	77	Rumeli Kayıtları	978	1570 - 1571
5	78	Anadolu Kayıtları	979	1571 - 1572
6	79	"	980	1572 - 1573
7	80	Muhtelif Kayıtlar	982	1574 - 1575

8	81	Anadolu Kayıtları	982	1574 - 1575
9	82	Muhtelif Kayıtlar	983	1575 - 1576
10	83	"	983	1575 - 1576
11	84	"	983	1575 - 1576
12	85	Anadolu Kayıtları	983	1575 - 1576
13	86	Rumeli Kayıtları	984	1576 - 1577
14	87	Anadolu Kayıtları	985	1577 - 1578
15	88	"	985	1577 - 1578
16	89	"	986	1580
17	90	"	988	1580
18	91	"	988	1580
19	92	Rumeli Kayıtları	988	1580
20	93	"	989	1581
21	94	Muhtelif Kayıtlar	989	1581
22	95	Anadolu Kayıtları	990	1582
23	96	Rumeli Kayıtları	990	1582
24	97	Anadolu Kayıtları	990	1582
25	98	Rumeli Kayıtları	990	1582
26	99	"	991	1583
27	100	Muhtelif Kayıtlar	991	1583
28	101	Muhtelif Kayıtlar	991	1583
29	102	Anadolu Kayıtları	991	1583
30		Rumeli Kayıtları	992	1584
31	105	Anadolu Kayıtları	992	1585
32	106	Muhtelif Kayıtlar	993	1585
33	107	Anadolu Kayıtları	994	1585 - 1586
34	108	"	994	1585 - 1586
35	109	Muhtelif Kayıtları	994	1585 - 1586
36	110	Rumeli Kayıtları	995	1586 - 1587
37	111	Anadolu Kayıtları	995	1586 - 1587
38	112	Rumeli Kayıtları	995	1586 - 1587
39	113	"	996	1587 - 1588
40	114	"	997	1588 - 1589

41	115	Anadolu Kayıtları	997	1588 - 1589
42	116	"	997	1588 - 1589
43	117	"	997	1588 - 1589
44	118	Rumeli Kayıtları	997	1588 - 1589
45	119	Anadolu Kayıtları	997	1588 - 1589
46	120	Rumeli Kayıtları	998	1589 - 1590
47	121	Anadolu Kayıtları	998	1589 - 1590
48	122	Rumeli Kayıtları	999	1590 - 1591
49	123	Anadolu Kayıtları	999	1590 - 1591
50	124	"	999	1590 - 1591
51	125	"	999	1590 - 1591
52	126	Rumeli Kayıtları	999	1590 - 1591
53	127	"	999	1590 - 1591
54	128	"	1003	1594 - 1595
55	129	Muhtelif Kayıtlar	1005	1596 - 1597
56	130	Seferde kul kaydı	1005	1596 - 1597
57	131	Seferde ibtida kaydı	1005	1596 - 1597
58	132	Anadolu Kayıtları	1006	1597 - 1598
59	133	"	1006	1597 - 1598
60	134	Muhtelif Kayıtlar	1007	1598 - 1599
61	135	Rumeli Kayıtları	1007	1598 - 1599
62	138	Anadolu Kayıtları	1007	1598 - 1599
63		Rumeli Kayıtları	1008	1599 - 1600
64		Anadolu Kayıtları	1008	1599 - 1600
65	139	"	1008	1599 - 1600
66	140	Rumeli Kayıtları	1008	1599 - 1600
67	141	Anadolu Kayıtları	1008	1599 - 1600
68	142	Rumeli Kayıtları	1009	1600 - 1601
69	143	Anadolu Kayıtları	1009	1600 - 1601
70	144	Rumeli Kayıtları	1009	1600 - 1601
71	145	Muhtelif Kayıtlar	1010	1601 - 1602
72		Anadolu Kayıtları	1010	1601 - 1602
73		"	1010	1601 - 1602

74		"	1010	1601 - 1602
75		Sefer Kayıtları	1011	1602 - 1603
76		Anadolu Kayıtları	1011	1602 - 1603
77		Muhtelif Kayıtlar	1012	1603 - 1604
78		Anadolu Kayıtları	1012	1603 - 1604
79		Rumeli Kayıtları	1012	1603 - 1604
80		Anadolu Kayıtları	1012	1603 - 1604
81		Muhtelif Kayıtlar	1013	1604 - 1605
82		Anadolu Kayıtları	1013	1604 - 1605
83		Rumeli Kayıtları	1013	1604 - 1605
84		Anadolu Kayıtları	1013	1604 - 1605
85	158	Rumeli Kayıtları	1013	1604 - 1605
86	159	Rumeli Kayıtları	1013	1604 - 1605
87		Muhtelif Kayıtlar	1014	1605 - 1606
88		Anadolu Kayıtları	1015	1606 - 1607
89		Rumeli Kayıtları	1016	1607 - 1608
90		Anadolu Kayıtları	1017	1608 - 1609
91		"	1017	1608 - 1609
92		Rumeli Kayıtları	1018	1609 - 1610
93		Anadolu Kayıtları	1018	1609 - 1610
94		Anadolu Kayıtları	1019	1610 - 1611
95		"	1019	1610 - 1611
96		Muhtelif Kayıtlar	1019	1610 - 1611
97	173	Rumeli Kayıtları	1020	1611 - 1612
98	174	Muhtelif Kayıtları	1024	1615
99		Rumeli Kayıtları	1024	1615
100		Muhtelif Kayıtlar	1028	1618-1619
101		Anadolu Kayıtları	1030	1620-1621
102		Muhtelif Kayıtlar	1035	1625-1626
103		"	1043	1633-1634
104		"	1046	1636-1637
105	7519	Dahiliye Nezâreti Memurları	1242-54	1826-1838
106	7520	Anadolu jurnal	1251-57	1835 -1841

107	7521	Anadolu jurnal	1258 -75	1842 - 59
108	7522	Rumeli jurnal	1251-79	1835 - 1863
109	7523	Mühimme Odası Müzekkire	1272 -79	1855 - 1863
110	7524	Takârîr	1309 -17	1891- 1900
111	7525	Muharrerât-ı Umûmiyye	1316 -38	1898 - 1820
112	7526	Müzekkire-i Evâmîr-i Mühimme	1292 -99	1875 - 1882
113	7527	Atık Muktezâ	1195 -1248	1780 - 1833
114	7535	Balkan ve Kefe Sicill-i Mahfûzu	-	-
115	7536	Mazbata	1261 -75	1845 - 1859
116	7537	Mahlût	-	-
117	7539	Ecnebi Tüccarları Şurût	-	-

a2. Ahkâm Defterleri

Yine Kâmil Kepeci başkanlığındaki heyet tarafından hazırlanan kataloğun bu kısmında da Dîvân-ı Hümâyûn'dan çıkan hükümlerin kaydına mahsus defterler zikredilmektedir.

Katalogda h. 927-1168/m. 1520-1754 tarihleri arasında tertip olunmuş 13 defter mevcuttur.

Kepeci Tasnifi Dîvân-ı Hümâyûn Ahkâm Defterleri Listesi

Özel No	Genel No	Defterin Adı / Konusu	T a r i h	
			Hicrî	Mîlâdî
1	61	Ahkâm (Rumeli)	927	1520 - 1521
2	62	Ahkâm (Rumeli)	951	1544 - 1545
3	63	Ahkâm (Anadolu)	960	1552 - 1553
3	64	Ahkâm	977	1569 - 1570
5	65	Ahkâm (Anadolu,Rumeli, Halep)	979	1571 - 1572
6	66	Ahkâm (Genelde Rumeli)	979	1571 - 1572
7	67	Ahkâm	980	1572 - 1573
8	68	Tiflis'e Mûteallik Ahkâm	981	1573 - 1574
9	69	Ahkâm	996	1588
10	70	Ahkâm (Conk)	1013	1604 - 1605

11	71	Ahkâm	1017	1608 - 1609
12	72	"	1060	1650
13	73	"	1168	1657 - 1658

b. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi Defterleri

Yeni yapılan tasnifler neticesi ortaya çıkarılan Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi Defterleri, A.DVN. Koduyla, "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" kataloğunda bulunmaktadır. Bu defterler 1 - 12 sahifelerde, 787 - 899 umumî numaralarda kayıtlı olup, h. 880-1252/m. 1475-1836 tarihleri arasında 129 adet defterden müteşekkildir.

Maliyeden Müdevver Defterler serisinde 26.000 küsur defter bulunmaktadır. Bu seride Dîvân-ı Hümâyûn ahkâm kayıtlarına da rastlanmaktadır. Burada sadece araştırmacıya bir yol göstermek maksadıyla Maliyeden Müdevver Defterler serisinde de ahkâm kayıtları bulunduğu belirtilmiştir.

B. RU'ÛS DEFTERLERİ

1. Dîvân-ı Hümâyûn Ru'ûs Defterleri

Ru'ûs; vezir, beylerbeyi, sancakbeyi, mevâlî ile timar ve zeâmet sahipleri dışındaki, Osmanlı İmparatorluğu'nda mevcut bütün devlet hizmetleri ile evkâf ve hazîneden maaş alan her sınıftan devlet memurlarının tayin muâmelesini ihtiva eden kayda verilen isimdir. Bu kayıtlar Dîvân-ı Hümâyûn Ru'ûs kaleminde "Ru'ûs Defteri" denilen defterlerde tutulurdu.

h. 1116-1326/m. 1704-1908 tarihleri arasındaki ru'ûs kayıtlarını hâvi bu seri 261 adet defterden müteşekkildir.

Divân-ı Hümâyûn Ru'ûs Defterleri Çizelgesi

Sıra No	Defter Adı	T a r i h		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Evkâf-ı Hümâyûn	M.1116 - Ş.1116	1704 - 1704	442

2	Vakıf ve Mukâta'ât	R.1117 - Z.1117	1705 - 1705	510
3	"	L.1117 - S.1118	1705 - 1706	326
4	"	Ra.1118 - L.1118	1706 - 1706	320
5	Evkâf-ı Hümâyûn	B.1118 - Z.1119	1706 - 1707	321
6	"	Za.1119 - Ca.1120	1707 - 1708	242
7	Vakıf ve Mukâta'ât	Za.1120 - C.1121	1708 - 1709	280
8	"	C.1121 - C.1122	1709 - 1710	470
9	"	C.1122 - B.1122	1710 - 1710	330
10	"	B.1122 - Za.1122	1710 - 1710	360
11	Rikâb	S.1123 - L.1123	1711 - 1711	136
12	Vakıf ve Mukâta'ât	R.1124 - Ş.1124	1712 - 1712	460
13	"	B.1124 - Z.1124	1712 - 1712	364
14	"	M.1125 - Ş.1125	1713 - 1713	510
15	Evkâf-ı Hümâyûn	Ş.1125 - Ra.1126	1713 - 1714	336
16	"	Ra.1126 - M.1127	1714 - 1715	398
17	Mukâta'ât	Ra.1127 - Ş.1127	1715 - 1715	192
18	Tevliyet ve Mukâta'ât	Ra.1127 - Z.1127	1715 - 1715	84
19	Ru'ûs-ı Hümâyûn	Ra.1127 - Z.1127	1715 - 1715	102
20	Evkâf-ı Hümâyûn	Ş.1127 - Za.1127	1715 - 1715	244
21	"	R.1128 - Za.1128	1715 - 1715	181
22	Ru'ûs-ı Hümâyûn	Ca.1128 - Za.1128	1715 - 1715	108
23	Vakıf ve Mukâta'ât	N.1128 - N.1129	1715 - 1716	398
24	Ru'ûs-ı Hümâyûn	Z.1128 - Ca.1129	1715 - 1716	338
25	Evkâf-ı Hümâyûn	R.1129 - L.1129	1716 - 1716	196
26	Ru'ûs-ı Hümâyûn	Ca.1129 - M.1130	1716 - 1717	370
27	Evkâf-ı Hümâyûn	Z.1130 - B.1131	1717 - 1718	474
28	"	B.1131 - S.1132	1718 - 1719	484
29	"	M.1132 - Ş.1132	1719 - 1719	454
30	"	B.1132 - Ca.1133	1719 - 1720	456
31	"	R.1133 - S.1134	1720 - 1721	486
32	"	S.1134 - S.1134	1721 - 1721	480
33	"	Z.1134 - N.1135	1721 - 1721	480
34	Kuyûdât-ı Ru'ûs-ı Hümâyûn	N.1135 - C.1136	1721 - 1722	504

35	Vakıf ve Mukâta'ât	Ca.1136 - Ra.1137	1722 - 1723	480
36	Evkâf-ı Hümâyûn	S.1137 - Za.1137	1723 - 1724	480
37	"	Za.1137 - C.1138	1724 - 1724	410
38	"	C.1138 - S.1139	1725 - 1726	480
39	"	L.1139 - C.1140	1726 - 1727	504
40	"	C.1140 - S.1141	1727 - 1728	506
41	İstihdam	Ş.1140 - N.1254	1727 - 1838	402
42	Evkâf-ı Hümâyûn	R.1142 - N.1142	1729 - 1729	394
43	"	Ş.1142 - R.1143	1729 - 1730	402
44	Ru'ûs-ı Hümâyûn	L.1142 - Ra.1143	1729 - 1730	32
45	Mukâta'at	C.1143 - Ş.1143	1730 - 1730	412
46	Evkâf-ı Hümâyûn	Ş.1143 - S.1144	1730 - 1731	484
47	"	Z.1143 - C.1144	1730 - 1731	412
48	Kuyûdât	S.1144 - L.1144	1731 - 1731	480
49	Evkâf-ı Hümâyûn	L.1144 - M.1145	1731 - 1732	216
50	Ru'ûs-ı Hümâyûn	Z.1144 - Ca.1171	1731 - 1757	376
51	Vakıf ve Mukâta'ât	M.1146 - Z.1146	1733 - 1733	262
52	Evkâf-ı Hümâyûn	R.1146 - Ş.1146	1733 - 1733	288
53	"	S.1147 - C.1147	1734 - 1734	380
54	Vakıf ve Mukâta'ât	C.1147 - Z.1147	1734 - 1734	408
55	Ru'ûs-ı Hümâyûn, Umûmî	Ca.1148 - Z.1148	1735 - 1735	434
56	Evkâf-ı Hümâyûn	M.1150 - Za.1150	1737 - 1737	296
57	"	Za.1150 - C.1151	1737 - 1738	284
58	Vakıf ve Mukâta'ât	B.1151 - Za.1151	1738 - 1738	240
59	Evkâf-ı Hümâyûn	Za.1151 - R.1152	1738 - 1739	218
60	Vakıf	Z.1151 - C.1152	1738 - 1739	186
61	Evkâf-ı Hümâyûn	C.1152 - Z.1152	1739 - 1739	218
62	Vakıf ve Mukâta'ât	M.1153 - Z.1153	1740 - 1740	270
63	Vakıf	S.1154 - Ca.1154	1741 - 1741	216
64	"	Ca.1154 - Za.1154	1741 - 1741	358
65	Vakıf ve Mukâta'ât	Z.1154 - Ca.1155	1741 - 1742	372
66	"	Ca.1155 - L.1155	1742 - 1742	358
67	Evkâf-ı Hümâyûn	L.1155 - Ra.1156	1742 - 1743	312

68	Ru'ûs-ı Hümâyûn, Umûmî	Ra.1156 - N.1156	1743 - 1743	460
69	Mukâta'a	L.1156 - C.1157	1743 - 1744	194
70	Vakıf	L.1156 - Z.1157	1743 - 1744	272
71	Mustahfiz-ı Atîk (Anadolu)	L.1156 - Ş.1170	1743 - 1756	203
72	Vakıf vesâire	C.1157 - Ş.1158	1744 - 1745	394
73	Mukâta'a vesâire	C.1160 - Ca.1163	1747 - 1749	596
74	Ru'ûs-ı Hümâyûn	Ra.1162 - Z.1162	1748 - 1748	578
75	Mukâta'a	Ca.1163 - R.1165	1749 - 1751	494
76	Ru'ûs-ı Hatt-ı Hümâyûn	Z.1164 - C.1167	1750 - 1753	494
77	Mukâta'ât	Ca.1165 - S.1169	1751 - 1755	572
78	Vakıf	C.1167 - C.1169	1753 - 1755	498
79	Vakıf ve sâire	S.1169 - Ş.1171	1755 - 1757	578
80	Vakıf	Ş.1171 - Ra.1173	1757 - 1759	588
81	Mukâta'a	N.1171 - Ş.1173	1757 - 1759	590
82	Vakıf	R.1173 - L.1174	1759 - 1760	438
83	Vakıf ve Mukâta'a	L.1173 - B.1175	1759 - 1761	500
84	Vakıf	L.1174 - Ra.1176	1760 - 1762	498
85	Ru'ûs-ı Hümâyûn	Ra.1176 - Ca.1177	1762 - 1763	410
86	Mukâta'a	Za.1176 - Ra.1176	1762 - 1762	556
87	"	C.1177 - C.1182	1763 - 1768	564
88	Ru'ûs-ı Hümâyûn	Z.1178 - S.1181	1764 - 1767	576
89	Vakıf	S.1181 - Ş.1188	1767 - 1774	384
90	Vakıf ve Mukâta'a	C.1182 - Za.1190	1768 - 1776	414
91	Vakıf	Za.1182 - Za.1183	1768 - 1769	290
92	"	Ra.1185 - N.1186	1771 - 1772	400
93/m ük.	Mukarrer	L.1186 - R.1193	1772 - 1779	872
93	Vakıf	S.1188 - Ca.1189	1774 - 1775	400
94	"	Ca.1189 - N.1191	1775 - 1777	712
95	Vakıf ve Mukâta'a	Za.1190 - Ca.1193	1776 - 1779	398
96	Ru'ûs-ı Hümâyûn Tevârih-i Muhtelif Tevcihât-ı Vakfiye	N.1191 - N.1235	1777 - 1819	202
97	Vakıf ve Mukâta'a	Ca.1193 - Z.1196	1779 - 1781	502
98	Ru'ûs	Ra.1196 - B.1198	1781 - 1783	606
99	Mukâta'ât	Z.1196 - Ra.1199	1781 - 1784	308

100	"	R.1199 - C.1201	1784 - 1786	252
101	Vakıf	L.1200 - N.1202	1785 - 1787	403
102	Vakıf ve Mukâta'a	L.1201 - S.1207	1786 - 1792	70
103	Vakıf	B.1202 - Ş.1206	1787 - 1791	140
104	Vakıf ve Mukâta'a	B.1202 - Z.1206	1787 - 1791	188
105	Ru'ûs	Ra.1203 - Z.1203	1788 - 1788	128
106	Evkâf-ı Hümâyûn	Ra.1203 - Ca.1244	1788 - 1792	394
107	Vakıf ve Mukâta'a	Ra.1203 - Ra.1207	1788 - 1792	218
108	"	Ca.1203 - R.1207	1788 - 1792	378
109	Vakıf	Z.1203 - S.1205	1792 - 1590	218
110	"	Ra.1205 - M.1206	1790 - 1791	168
111	Nizâmât	Z.1205 - Z.1241	1790 - 1825	188
112	Mukâta'a	N.1206 - C.1207	1791 - 1792	156
113	Ru'ûs Umûmî	M.1207 - M.1210	1792 - 1795	906
114	Mukâta'a	C.1207 - B.1208	1792 - 1793	320
115	"	B.1208 - M.1210	1793 - 1795	372
116	"	M.1210 - Ş.1210	1795 - 1795	302
117	Evkâf-ı Şerife	Ra.1210 - M.1212	1795 - 1797	628
118	Vakıf ve Mukâta'a	B.1210 - L.1211	1795 - 1796	296
119	Vakıf ve Mukâta'a	L.1211 - Ş.1213	1796 - 1798	376
120	Vakıf	M.1212 - M.1213	1797 - 1798	352
121	"	M.1213 - Ra.1214	1798 - 1799	320
122	Evkâf-ı Hümâyûn	Ş.1213 - M.1216	1798 - 1801	396
123	Vakıf	R.1214 - L.1215	1799 - 1800	396
124	"	L.1215 - B.1217	1800 - 1802	400
125	Mukâta'a ve Tevcîhât-ı Dîvâniyye	C.1216 - B.1219	1801 - 1804	382
126	Vakıf	B.1217 - M.1219	1802 - 1804	380
127	Mukâta'ât	B.1218 - C.1222	1803 - 1807	282
127	Mükerrer Hatt-ı Hümâyûn	Ş.1218 - M.1260	1803 - 1844	394
128	Zeâmet Çavuşan-ı Âlî	Ş.1218 - B.1230	1803 - 1814	298
129	Vakıf Tevcîhât	M.1219 - Za.1220	1804 - 1805	378
130	Mukâta'a	B.1219 - Ş.1223	1804 - 1808	236
131	Ru'ûs	Za.1220 - Ra.1222	1805 - 1807	302

132	Efkâf-ı Hümâyûn	Z.1220 - S.1235	1807 - 1819	310
133	Ru'ûs	Ra.1222 - Ra.1223	1807 - 1808	268
134	Vakıf ve Mukâta'a	Ra.1223 - Ra.1225	1808 - 1810	254
135	Ru'ûs	C.1223 - M.1230	1808 - 1814	632
136	"	S.1225 - C.1229	1810 - 1813	839
137	"	C.1229 - M.1230	1813 - 1814	136
138	"	M.1230 - Z.1231	1814 - 1815	401
139	Medâris-i Edirne ve Bursa	M.1231 - Ra.1277	1815 - 1860	140
140	Ru'ûs	M.1231 - C.1236	1815 - 1820	362
141	Ru'ûs	M.1232 - N.1232	1816 - 1816	168
142	"	M.1233 - Ş.1233	1817 - 1817	140
143	"	Ş.1233 - M.1236	1817 - 1820	398
144	"	S.1236 - S.1237	1820 - 1821	196
145	Mukâta'a	C.1236 - L.1245	1820 - 1829	360
146	Vakıf	S.1237 - B.1238	1821 - 1822	222
147	Ru'ûs	Ş.1238 - N.1241	1822 - 1825	403
148	"	B.1242 - S.1244	1826 - 1828	223
149	"	S.1244 - Z.1246	1828 - 1830	300
150	Ru'ûs-ı Hümâyûn, Cihad	B.1244 - Z.1269	1828 - 1852	294
151	Ru'ûs-ı Hümâyûn, Cihad	L.1245 - Ca.1255	1829 - 1839	294
152	Ru'ûs	Z.1246 - Ca.1248	1830 - 1832	195
153	Evkâf	Ca.1248 - M.1250	1832 - 1834	200
154	"	Za.1248 - R.1250	1832 - 1834	28
155	Vakıf	M.1250 - Ca.1251	1834 - 1835	299
156	Ru'ûs	Ra.1251 - R.1252	1835 - 1836	286
157	Vakıf	Ca.1251 - Z.1252	1835 - 1836	374
158	Ru'ûs	R.1252 - L.1253	1836 - 1837	294
159	Evkâf	Z.1252 - R.1254	1836 - 1838	278
160	Ru'ûs	R.1253 - Z.1254	1837 - 1838	200
161	Evkâf	Za.1253 - Z.1255	1837 - 1839	299
162	"	Ca.1255 - M.1257	1839 - 1841	298
163	Mukâta'ât	M.1256 - Za.1260	1840 - 1844	200
164	Evkâf Ru'ûs-ı Hümâyûn	B.1256 - Z.1257	1840 - 1841	192

165	Ru'ûs-ı Hümâyûn	B.1257 - Ca.1265	1841 - 1849	300
166	Evkâf Ru'ûs-ı Hümâyûn	M.1258 - C.1261	1842 - 1845	300
167	Evkâf-ı Şerif	C.1258 - C.1259	1842 - 1843	200
168	Ru'ûs-ı Hümâyûn	C.1258 - Z.1289	1842 - 1872	200
169	Evkâf-ı Şerif	C.1259 - S.1261	1843 - 1845	288
170	Evkâf Hümâyûn	C.1259 - R.1261	1843 - 1845	284
171	Ru'ûs-ı Hümâyûn	Ca.1260 - Ca.1262	1844 - 1845	280
172	Evkâf Hümâyûn	R.1261 - Ca.1264	1845 - 1847	276
173	"	R.1261 - B.1266	1845 - 1849	426
174	Ru'ûs-ı Hümâyûn	Za.1263 - Ş.1266	1846 - 1849	302
175	Mukâta'ât	Za.1263 - Za.1269	1846 - 1852	192
176	Evkâf-ı Şerif	C.1264 - Ca.1266	1847 - 1849	298
177	Ru'ûs-ı Hümâyûn	C.1264 - Ca.1266	1847 - 1849	296
178	"	Ca.1266 - B.1268	1849 - 1851	298
179	Evkâf-ı Hümâyûn	Ca.1266 - Ş.1268	1849 - 1851	300
180	Ru'ûs	Ca.1266 - Ra.1270	1849 - 1853	188
181	Evkâf	N.1268 - R.1270	1851 - 1853	288
182	"	Ş.1268 - R.1271	1851 - 1854	140
183	Ru'ûs-ı Hümâyûn	N.1268 - C.1270	1851 - 1853	287
184	Mukâta'ât	Ş.1269 - B.1282	1852 - 1865	188
185	Medrese	Za.1269 - R.1282	1852 - 1865	254
186	Evkâf	R.1270 - Ra.1273	1853 - 1856	383
187	"	Ca.1270 - S.1273	1853 - 1856	378
188	Evkâf-ı Şerif	Ca.1270 - S.1273	1853 - 1856	377
189	Evkâf	S.1273 - Ş.1275	1856 - 1858	302
190	"	S.1273 - Ş.1275	1856 - 1858	350
191	"	Ra.1273 - Ş.1275	1856 - 1858	396
192	"	S.1275 - M.1277	1858 - 1860	402
193	"	Ca.1275 - M.1277	1858 - 1860	258
194	"	Ca.1275 - M.1277	1858 - 1860	206
195	"	M.1277 - Ş.1279	1860 - 1862	198
196	"	S.1277 - Ş.1279	1860 - 1862	197
197	"	S.1277 - R.1278	1860 - 1861	198

198	"	Ra.1278 - Ş.1279	1861 - 1862	198
199	"	R.1278 - Ş.1279	1861 - 1862	198
200	"	R.1278 - Ş.1279	1861 - 1862	197
201	"	Ş.1279 - Ra.1280	1862 - 1863	192
202	"	Ş.1279 - L.1280	1862 - 1863	190
203	"	N.1279 - Ca.1282	1862 - 1865	300
204	"	1280 - B.1281	1863 - 1864	192
205	"	Za.1280 - Ş.1282	1863 - 1865	300
206	"	L.1281 - N.1282	1864 - 1865	208
207	"	C.1282 - Ş.1286	1865 - 1869	196
208	"	Ş.1282 - M.1284	1865 - 1867	197
209	"	Ş.1282 - M.1284	1865 - 1867	200
210	"	L.1282 - Z.1283	1865 - 1866	192
211	"	B.1283 - B.1285	1866 - 1868	185
212	"	Z.1283 - C.1285	1866 - 1868	186
213	"	M.1284 - M.1285	1867 - 1868	185
214	"	Ca.1285 - S.1286	1868 - 1869	258
215	"	Ca.1285 - Za.1286	1868 - 1869	195
216	"	M.1285 - Z.1286	1868 - 1869	215
217	Defter-i İlmühaber	1178 - 1179	1764 - 1765	154
218	Ağalar	1178 - 1231	1764 - 1815	16
219	Rütbeler	1191 - 1246	1777 - 1830	196
220	"	1203 - 1247	1788 - 1831	204
221	Menâsıb	1203 - 1262	1788 - 1845	159
222	Menâsıb-ı Dîvân ve Rütbe-i Seniyye	1261 - 1267	1845 - 1850	206
223	Menâsıb	1261 - 1280	1845 - 1863	239
224	Medâris-i Âsitâne-i Aliyye	1248 - 1284	1832 - 1867	144
225	Mühimme	1277 - 1289	1860 - 1862	144
226	Rütbe (Dördüncü)	1277 - 1281	1860 - 1864	193
227	Ru'ûs-ı Hümâyûn (Üçüncü)	1273 - 1281	1856 - 1864	193
228	Nizâm Defterleri Fihristi	1272 - 1282	1855 - 1865	50
229	Rütbe (İkinci)	1265 - 1273	1848 - 1856	207
230	Medâris-i Edirne Ru'ûsu	1271 - 1275	1854 - 1858	151

231	Hülâsa	1282 - 1283	1865 - 1866	408
232	"	1283 - 1285	1866 - 1868	408
233	"	1285 - 1286	1868 - 1869	371
234	Menâsıb-ı Dîvâniyye	1282 - 1286	1265 - 1869	121
235	Menâsıb-ı Dîvâniyye	1287 - 1292	1870 - 1875	199
236	Medâris-i Edirne ve Bursa	1287 - 1297	1870 - 1879	200
237	Rütbe-i Seniyye-i Mütenevvi'a	1287 - 1291	1870 - 1874	204
238	Ru'ûs-ı Hümâyûn Rütbe-i Seniyye-i Mütenevvi'a	1294 - 1299	1872 - 1881	204
239	Harc-ı Teşrifât	1294 - 1297	1870 - 1879	196
240	Müderrislik	1285 - 1297	1868 - 1879	157
241	Müderrislik-i İstanbul	1298 - 1307	1880 - 1889	159
242	" Edirne	1298 - 1300	1880 - 1882	159
243	" Bursa	1298 - 1307	1880 - 1889	155
244	Müzekkere	1290 - 1296	1878	200
245	Menâsıb-ı Dîvâniyye	1293 - 1306	1876 - 1888	204
246	Rütbe	1315 - 1316	1897 - 1898	120
247	"	1313 - 1316	1895 - 1898	193
248	Menâsıb-ı Dîvâniyye	1307 - 1315	1889 - 1897	194
249	Rütbe	1313 - 1314	1895 - 1896	193
250	Cihet-i Kuyûdât	1255 - 1285	1839 - 1868	508
251	Rütbe ve Menâsıb	1307 - 1311	1889 - 1893	307
252	"	1317 - 1318	1899 - 1900	280
253	Esâmi-i Hurûf	1318 - 1319	1900 - 1901	470
254	"	1320 -	1902 -	323
255	Rütbe-i Muhtelif	1316 - 1319	1898 - 1901	205
256	Rütbe	1319 - 1323	1901 - 1905	172
257	Ru'ûs-ı Hümâyûn İrâdeleri Kayıtları	1324 - 1326	1906 - 1908	166
258	Ru'ûs	1290 - 1294	1873 - 1886	422
259	Müzekkere	1304 - 1309	1886 - 1891	400
260	Rütbe ve Menâsıb	1255 - 1285	1839 - 1868	274
261	Dîvân-ı Hümâyûn	1320 - 1322	1902 - 1903	362
Toplam				82751

2. Kepeci Tasnifi'ndeki Ru'ûs Defterleri

Kepeci Tasnifi'nde, h. 953-1546/m. 1273-1857 tarihleri arasında toplam 1106 adet Ru'ûs Defteri bulunmaktadır.

Kepeci Tasnifi Ru'ûs Defterleri

Özel No	Genel No	Defterin Adı / Konusu	Tarih	
			Hicrî	Mîlâdî
Ru'ûs Kayıtları A				
1	208	Padişahın Yanbolu'ya Hareketinde Yollarda Verdiği Ru'ûs Kayıtları	953	1546-1547
2	209	Ru'ûs Kaza	957	1550
3	210	Ru'ûs	959	1551-1552
4	211	"	961	1553-1554
5	212	"	961	1553-1554
6	213	"	962	1554-1555
7	214	"	962	1554-1555
8	215	"	963	1555-1556
9	216	"	966	1558-1559
9a	216/A	"	964	1556-1557
10	217	"	1070	1659-1660
11	218	"	971	1563-1564
12	219	"	972	1564-1565
13	220	"	973	1565-1566
14	221	"	977	1569-1570
15	222	"	978	1570-1571
16	223	İnebahtı'da Yazılan Ru'ûs Kayıtları	979	1571-1572
17	224	Ru'ûs	980	1572-1573
18	225	"	980	1572-1573
19	226	"	981	1573-1574
20	227	Halkulvaad ve Tunus Muharebelerinde Tutulan Ru'ûs	982	1574-1575
21	228	Ru'ûs	982	1574-1575
22	229	"	982	1574-1575
23	230	"	984	1576-1577
24	231	"	985	1577-1578
25	232	Osman Paşa'nın Ru'ûs Kayıtları	986	1578-1579
26	233	Ru'ûs	986	1578-1579
27	234	"	986	1578-1579
28	235	"	987	1579-1580

29	236	"	987	1579-1580
30	237	"	988	1580-1581
31	238	"	988	1580-1581
32	239	"	989	1581
33	240	Erzurum'daki İbtida Ru'ûs Kayıtları	989	1581
34	241	Ru'ûs	990	1582
35	242	"	991	1583
36	243	"	991	1583
37	244	"	992	1584
38	245	"	992	1584
39	246	Serdar Ferhad Paşa'nın Ru'ûs Kayıtları	993	1585
40	247	Ru'ûs	993	1585
41	248	Üsküdar'da Tutulan Ru'ûs	994	1585-1586
42	249	Ru'ûs	995	1586-1587
43	250	"	997	1588-1589
44	251	"	997	1588-1589
45	252	"	997	1588-1589
46	253	"	1001	1592-1593
47	254	Davud Paşa'nın Serdarlık Ru'ûs Kayıtları	1005	1596-1597
48	255	Satırcı Mehmed Paşa'nın Varad Seferi Ru'ûs Kayıtları	1007	1598-1599
49	256	Ru'ûs	1014	1605-1606
50	257	"	1029	1619-1620
51	258	Sadrâzam Mehmed Paşa'nın İkinci Ru'ûs Kayıtları	1054	1644-1645
52	259	"	1055	1645-1646
53	260	Ru'ûs	1057	1647
54	261	Sadrâzam Mehmed Paşa'nın Ru'ûs Kayıtları	1066	1655-1656
60	261/5	Ru'ûs	1141	1728-1729
61	261/6	"	1153-1175	1740-1741
62	261/7	"	1156-1159	1743-1746
63	261/8	"	1171	1757
64	261/9	"	1177	1763-1764
65	261/10	"	1195	1780-1781
66	261/11	"	1193-1194	1779-1780
67	261/12	"	1195	1780-1781
68	261/13	"	1196-1202	1781-1788
69	261/14	"	1196-1207	1781-1793
70	261/15	"	1202	1787-1788
71	261/16	"	1205-1208	1790-1794

72	261/17	"	1210-1214	1795-1800
73	261/18	"	1213-1216	1798-1802
74	261/19	"	1216-1218	1801-1804
75	261/20	"	1222	1807-1808
76	261/21	"	1222-1223	1807-1809
77	261/22	"	1223-1226	1808-1811
78	261/23	"	1224-1226	1809-1811
79	261/24	"	1236-1237	1820-1822

Ru'ûs Kayıtları B

1	262	Vilâyet, Livâ Mutasarrıfları ve Mülkî Teşkilât Kayıtları	983	1575-1576
2	263	Kaleler Tevcîhâtı	1036-1041	1626-1632
3	264	Müteferrika, Gedikli, Katib, Defter-i Hâkânî Kâtibleri Kayıtları	1037	1627-1628
4	265	Muhtelif Tevcîhât	1038	1628-1629
5	266	Vilâyet, Livâ Mutasarrıfları ve Mülkî Teşkilât Kayıtları	1040	1630-1631
6	267	Muhtelif Tevcîhât	1044	1635-1636
7	268	"	1048	1638-1639
8	269	"	1048	1638-1639
9	270	"	1067	1656-1657
10	271	"	1069	1658-1659
11	272	"	1070	1659-1660
12	273	"	1073	1662-1663
13	274	"	1073	1662-1663
14	275	"	1083	1672-1673
15	276	"	1108	1696-1697
16	277	"	1129	1716-1717
17	278	"	1133	1720-1721
18	279	"	1149	1736-1737
19	7515	Tahvil (Kul Kaydı)	1014	1605-1606
20	7516	Ru'ûs	1073-1080	1662-1670
21	7517	"	1084-1085	1673-1675
22	7518	Gazi Sultan Süleyman Evkâfının Hademe ve Duâgûyan Defteri	1157-1266	1744-1850
23	7528	Istabl-ı Âmire Müdürlüğü Kapıcılık Payesini İhrâz Edenlerin Defteri	1261-1273	1845-1857

Ru'ûs Kayıtları C

1	703	Rikâb-ı Hümâyûn'daki müstahfız, şahinci ve çakırcıların kayıtları	1105	1693
---	-----	---	------	------

2	704	Ru'ûs	1193	1779
3	705	"	1246	1830

3. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Ru'ûs DefterleriYeni yapılan tasnifler neticesi ortaya çıkarılan Ru'ûs Defterleri, A. RSK koduyla "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" katalogunda bulunmaktadır. Bu defterler 77 - 96. sahifelerde, 1452 - 1698-F umûmî numaralarda kayıtlı olup, h. 946-1253/m. 1539-1837 tarihleri arasında 254 adet defterden müteşekkildir.

C. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN TAHVÎL (NİŞÂN) KALEMİ DEFTERLERİ

Tahvîl; umûmî olarak her hangi bir memuriyetin mahlûlden başkasına tevcihine verilen isimdir. Tabir olarak ise, vezir, beylerbeyi, sancakbeyi ve mevâlinin ile bütün timar ve zeâmet ashâbının tayin, tevcih ve nakil muamelelerine tahvil denirdi⁷³.

Tahvîl kalemi, Merkez'den tayin edilen büyük memurlar ile mahlûl timar ve zeâmetlerin tevcihine dâir olan kayıtları tutup, tezkire ve vesikaları yazardı. Buna "*Nişân kalemi*" veya "*Kese kalemi*" de denir⁷⁴.

Birinci sınıf şehir hâkimlerinden olan mevâlî denilen vilâyet kadılarının, vezir, beylerbeyi ve sancakbeyinin berâtları ile zeâmet ve timarların kayıtları hep burada tutulurdu. Bir kimseye zeâmet veya timar tevcih olunduğu zaman, derkenar olunmak üzere Defterhâne'ye gider ve orada derkenar olunup buyruldu alındıktan sonra Tahvil kalemine gönderilirdi. Tahvîl kaleminde yazılan evrâklar şunlardır:

1. Vezir, beylerbeyi ve sancak beylerinin berâtları,
2. Berâtlı beraber vezir, beylerbeyi ve sancak beylerine verilmesi şart ve vazife icrâsını mutazammın olan tevcih fermânı,
3. Tahvîlât denilen mahlûl timar ve zeâmetlerin tevcihini mutazammın olan tahvîl hükümleri, yâni tahvîl tezkireleri. Bunlar burada yazıldıktan sonra Beylikçi kalemine gönderilip berâtları hazırlanırdı⁷⁵.

Muhtelif Tahvîl kayıtlarını hâvi bu seri, h. S.1024-1335/m. 1615-1916 tarihleri arasında tertip olunmuş 91 adet defterden müteşekkildir. 5,18,19,35 ve 46 numaralar mükerrer olup, 46 numaranın mükerrer adedi 2'dir.

⁷³ M. Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 328

⁷⁴ M. Zeki Pakalın, *a.g.e.*, s. 831

⁷⁵ İ. H. Uzunçarşılı, *Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, s. 43.

Dîvân-ı Hümâyûn Tahvîl Kalemî Defterleri

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Atîk Dîvân	S.1024 - Z.1029	1615 - 1619	226
2	Atîk Vüzerâ	1108 - 1183	1696 - 1769	230
3	Halep Atîk	Za.1130 - Ş.1221	1717 - 1806	496
4	Mısır Atîk	Ra.1147 - B.1160	1734 - 1747	462
5	Atîk Kaza	Ş.1144 - L.1315	1731 - 1897	193
5/mük.	Mükerrer	R.1152 - B.1152	1739	101
6	Sivas Atîk	S.1157 - M.1254	1744 - 1838	695
7	Anadolu Ordu	Za.1157 - C.1254	1744 - 1838	257
8	Sânî-i Anadolu	Z.1159 - C.1257	1746 - 1841	280
9	Sâlis-i Anadolu	Za.1159 - N.1257	1744 - 1841	702
10	Atîk Sâlis-i Anadolu	M.1160 - N.1255	1747 - 1839	681
11	Atîk Mısır	C.1160 - S.1229	1747 - 1813	752
12	Atîk Sânî-i Anadolu	Ra.1160 - S.1256	1747 - 1840	402
13	Atîk Dîvân	Ra.1162 - Ca.1191	1845 - 1777	468
14	Maraş	B.1167 - R.1255	1753 - 1839	749
15	Atîk Karaman	Za.1167 - L.1255	1753 - 1839	576
16	Sancak	L.1169 - C.1191	1155 - 1177	297
17	Sânî-i Rumeli	B.1170 - Ş.1255	1756 - 1839	419
18	Mahlûl Anadolu	Z.1173 - S.1256	1759 - 1840	567
18/mük..	Anadolu	B.1169 - M.1256	1755 - 1840	856
19	Evvel-i Erzurum	M.1173 - N.1259	1759 - 1843	741
19/mük..	Sânî-i Erzurum	B.1238 - Ş.1240	1823 - 1825	334
20	İmâmet, Hitâbet, Nişân-ı Hümâyûn	C.1174 - 1229	1760 - 1813	178
21	Eşkinci Sânî, Atîk Şurût	C.1177 - R.1242	1762 - 1826	250
22	Salyâne	Ş.1118 - Ca.1210	1706 - 1795	164
23	Evvel-i Rumeli	Ra.1173 - Ca.1257	1759 - 1841	525
23/mük..	Mükerrer	Ra.1180 - B.1256	1776 - 1840	809
24	Atîk Mahlûl-i Sânî Rumeli	B.1182 - Ra.1256	1768 - 1840	610
25	Atîk Özi	1183 - 1257	1769 - 1841	513
26	Şerh	B.1189 - L.1272	1775 - 1855	327

27	Sâlis-i Rumeli	Za.1190 - R.1256	1776 - 1840	211
28	Mahlûl Bosna,Hersek,İzvornik,Kilis	M.1183 - Ş.1247	1769 - 1831	443
29	Nişân-ı Hümâyûn	Ca.1196 - S.1211	1781 - 1796	119
30	Dîvân	S.1194 - Ş.1273	1780 - 1856	712
31	Mustahfız-ı Rumeli	Ca.1197 - Ş.1321	1782 - 1903	434
32	Atık Mustahfız-ı Anadolu	B.1202 - Ca.1236	1787 - 1820	377
33	Ordu-yı Hümâyûn	Ca.1202 - Ra.1206	1787 - 1791	327
33/mük.	"	1203 - 1204	1888 - 1889	-
34	Atık Karaman	Ş.1167 - Ş.1257	1753 - 1841	267
35	Atık Ulemâ	Ca.1207 - Ca.1243	1792 - 1827	244
35/mük.	Atık Cezâyir	C.1201 - C.1247	1786 - 1831	563
36	Kaza	Ra.1215 - Ş.1256	1800 - 1840	241
37	Ordu-yı Rumeli	M.1202 - B.1228	1787 - 1813	141
38	Defter-i Anadolu ve Rumeli	Z.1221 - S.1228	1806 - 1813	107
39	Atık Vüzerâ	L.1253 - Za.1268	1837 - 1851	536
40	Humbaracı	C.1229 - L.1242	1813 - 1826	229
41	Salyâne	S.1229 - B.1255	1813 - 1839	396
42	Nişân-ı Hümâyûn	1229 - 1258	1813 - 1842	217
43	Menşûr	Ca.1229 - R.1329	1813 - 1911	255
44	Atık Sivas Mustahfız-ı Anadolu	C.1239 - R.1327	1823 - 1909	137
45	Atık Nizâm	Z.1211 - S.1263	1796 - 1846	183
46	Atık Lağımçı	L.1141 - L.1252	1728 - 1836	120
46/mük	Mükerrer Humbaracı	Ş.1242 - R.1253	1826 - 1837	140
46/mük	"	R.1241 - 1243	1825 - 1827	205
47	Lağımçı	R.1243 - R.1253	1827 - 1837	115
48	Adana	N.1242 - S.1257	1826 - 1841	265
49	Atık Mahlût	L.1243 - B.1259	1827 - 1843	289
50	Atık Paşa	1245 - 1254	1829 - 1838	255
51	Anadolu	1249 - 1258	1833 - 1842	233
52	Atık Kaza	M.1252 - Ca.1272	1836 - 1855	241
53	Atık Vüzerâ	1215 - 1228	1800 - 1813	271
53	Karaman Mahlut	Ca.1256 - M.1280	1840 - 1861	393
54	Atık Cezâyir	L.1256 - R.1278	1840 - 1861	291
55	Sânî-i Rumeli	Ca.1256 - Za.1281	1840 - 1864	453
56	Halep	C.1256 - B.1276	1840 - 1859	109
57	Tersâne-i Âmire	B.1256 - Ca.1279	1840 - 1862	113

58	Evvel-i Maraş Anadolu	C.1256 - Z.1278	1840 - 1861	151
59	Evvel-i Rumeli	Ca.1256 - Z.1278	1840 - 1861	171
60	Sânî-i Anadolu	Ca.1256 - Z.1278	1840 - 1861	431
61	Sudûr-ı İzâm Mevâli Kadılar	B.1256 - Ra.1292	1840 - 1875	262
61	Şurût	C.1320 - R.1329	1902 - 1911	302
62	Eyâlet-i Özi	1256 - 1278	1840 - 1861	370
63	Sivas Atık ve Kâtib	1258 - 1278	1842 - 1864	191
64	Nişân-ı İmâret ve Hitâbet	1259 - 1279	1843 - 1862	214
65	Vüzerâ	1269 - 1885	1852 - 1868	276
66	Tahvîl	1274 - 1335	1857 - 1916	264
67	Anadolu	1279 - 1319	1862 - 1901	Yok
68	Rumeli	1279 - 1312	1862 - 1894	186
69	Mahlût Defter	1279 - 1299	1862 - 1881	196
70	Vüzerâ	1285 - 1293	1868 - 1876	276
71	Rumeli Askerî Mektebi ve Harbiye Bölüğü Mirimiranlık	1288 - 1324	1871 - 1906	323
72	Atık Vüzerâ	1292 - 1315	1875 - 1897	293
73	Vüzerâ-yı İzâm	1292 - 1206	1875 , 1888	254
74	"	1206 - 1312	1791 - 1894	268
75	Vüzerâ-yı İzâm ve Vükelâ-i Fihâm Hazarât	1313 - 1325	1895 - 1907	251
76	Ulemâ-yı Kirâm ve Sudûr-ı İzâm	1315 - 1326	1897 - 1908	249
77	Zeâmet, Gedik, Timar	1322 - R.1327	1904 - 1909	196
78	Menşûr-ı Hümâyûn	1320 - 1326	1902 - 1908	189
79	Vüzerâ-yı İzâm ve Vükelâ-i Fihâm Hazarât	1321 - 1331	1903 - 1912	193
80	Anadolu Vilâyet Fihrist	1302 - 1320	1884 - 1902	188
81	Vilâyet-i Karadağ , Nevâhi-yı Râbia	1302 - 1320	1884 - 1902	148
82	Vilâyet-i Hüdavendigâr	1302-1320	1884-1902	146
83	Berât-ı Âlî	1312 - 1319	1894 - 1901	136
84	Tahvîl-i Nizâm	1144 - 1316	1731 - 1898	174
85	Tahvîl Kalemi Umûm Fihristi	1145 - 1315	1732 - 1897	211
86	Muharrerât-ı Umûmiyye Müzekkere	1316 - 1335	1898 - 1916	287
Toplam				30288

1. Kepeci Tasnîfi'ndeki Tahvîl Defterleri

Kâmil Kepeci Tasnifi'nin (A) kısmında h. 921-1317/m. 1515-1899 tarihleri arasında 400 adet defter; (B) kısmında ise 904/m. 1498-1189/1775 tarihleri arasında 6 adet defter bulunmaktadır.

Kepeci Tasnifi Dîvân-ı Hümâyûn Tahvîl Kalemi Defterleri

Özel No	Genel No	Defterin Adı / Konusu	Tarih	
			Hicrî	Mîlâdî
1	280	Belgrad, Ergiri Kasrı, Delvine vs. kalelerin muhafızlarına âit timar defteri	921	1515 - 1516
2	281	İzvornik'deki haslarla timar ve timarın mufassal kayıtları	925	1519
3	282	Saraybosna kazasının timar kayıtları	936	1529 - 1530
4	283	Bosna'nın timar kayıtları	937	1530 - 1531
5	284	Maraş livâsındaki timara dahil ocakların rûznâmçesi	952	1545 - 1546
6	285	Paşa, Selânik, Bosna, Mora, Niğbolu, Ohri, Avlonya, Üsküp, Sofya livâlarının timarlıları mevzuat defteri	952	1545 - 1546
7	286	Rodos cezîresi livâsı icmâl defteri	954	1547 - 1548
8	287	Kayseri, Konya, Tarsus, Niğde, İçel, Beyşehir ve Karaman sipahilerinden Van Seferi'ne varmayanların esâmisi	955	1548 - 1549
9	288	Terakki verilen sipahilerin esâmisi	956	1549
10	289	Muharebe ve muhasaralarda hizmette ve yoldaşlıkta bulunan timar ve timar erbâbı	961	1553 - 1554
11	290	Karaman sipahilerinden Nahcuvan Seferi'nde yoldaşlıkta bulunup terakkiye müstahak olanların mevcudu	961	1553 - 1554
12	291	Kütahya livâsının sipahilerinin yoklaması	961	1553
13	292	Nahcuvan Seferi'ndeki sipahilerin yoklaması	961	1553 - 1554
14	293	Âdilcevaz, Mardin vesâir livâlardaki sipahilerin timarları	964	1556 - 1557
15	294	Sigetvar Seferi'nde bulunanların yoklaması	964	1556 - 1557
16	295	Karesi ve Hüdavendigâr livâlarının mevcu-dât defteri	966	1558 - 1556

17	296	Anadolu ve Rumeli vilâyetleri sipahilerinin mevcudları	967	1559 - 1560
18	297	Van livâsı sipahilerinin yoklaması	974	1566 - 1567
19	298	Budin vilâyeti mîr-i mîrân çavuşlarıyla timar kâtiplerinin ve sefere katılan züemâ ve timarın yoklaması	974	1566 - 1567
20	299	Sigetvar Seferi'nde bulunan Karaman sipahilerinin ve çavuşlarının yoklaması	974	1566 - 1567
21	300	Rodos muhafazasında bulunan sipahilerin yoklaması	975	1567 - 1568
22		Rodos muhafazasında bulunmayan sipahilerin yoklaması	975	1567 - 1568
23	302	Sivas, Bozok, Divriği, Arapgir sipahilerinin yoklaması	978	1570 - 1571
24	303	Tırhala ve Ağrıboz livâlarının yoklaması	979	1571 - 1572
25	304	Rumeli vilâyeti timar tevcihâtı	979	1571 - 1572
26	305	Akşehir, Niğde, Konya, Kırşehir, Beyşehir vesâir livâlardaki sipahilerin yoklaması	979	1571 - 1572
27	306	Donanmada bulunan züemâ ve timarın yoklaması	980	1572 - 1573
28	307	Kale muhafazalarında ve donanmada bulunan züemâ ve timarın yoklaması	980	1572 - 1573
29	308	Rumeli çavuşlarının defteri	980	1572 - 1573
30	309	Harput livâsının timar defteri	982	1574 - 1575
31	310	Rumeli vilâyeti züemâ ve timar yoklaması	982	1574 - 1575
32	311	Halkulvad Seferi'ne gelmeyen züemâ ve timarları yoklaması	982	1574 - 1575
33	312	Teke livâsı ve Anadolu eyâleti timar yoklaması	983	1575 - 1576
34	313	Musul livâsıyla seferde bulunan timar ve timar sahipleri	983	1575 - 1576
35	314	Yoldaşlıkta bulunanların taltif inhâları	983	1575 - 1576
36	315	Vilâyet-i Zülkadriye'nin timar yoklaması	987	1579 - 1580
37	316	Yoldaşlıkta bulunanların taltif inhâları	987	1579 - 1580
38	317	Timar tevcihâtı	987	1579 - 1580
39	318	Anadolu vilâyeti çavuşları	989	1581
40	319	Sivas, Amasya, Bozok, Arapgir, Divriği, Kastamonu, Niğbolu timar ve timar yoklaması	990	1582

41	320	Siyavuş, Sinan, Mehmed ve Osman Paşaların adamlarının timarlariyle Niğde, Kırşehir, Aksaray, Beyşehir, Kayseriye livâlarındaki timar sahipleri	990	1582
42	321	Anadolu çavuşları	990	1582
43	322	Muhtelif yerlerdeki timar tevcihâtı	991	1583
44	323	Semendre livâsındaki timarların kayıtları	991	1583
45	324	Timar mahlûlâtı	992	1584
46	325	"	992	1584
47	326	Hizmetleri görülenlerin inhâları	992	1584
48	327	Timar tevcihâtı	992	1584
49	328	"	992	1584
50	329	Yoldaşlıkta bulunanlar	993	1585
51	330	Rumeli timarlarının icmâli	994	1585 - 1586
52	331	Rumeli züemâ ve sipahiyân yoklaması	994	1585 - 1586
53	332	Eyâlet-i Anadolu'daki vefiyyâtın kuyûdâtı	996	1587 - 1588
54	333	Züemâ ve timarlîların yoklaması	996	1587 - 1588
55	334	Mahlûl kaydı	997	1588 - 1589
56	335	"	997	1588 - 1589
57	336	Budin, Hüdavendigâr vesâir livâlardaki timar tevcihâtı	998	1589 - 1590
58	337	Rumeli timar tevcihâtı	998	1589 - 1590
59	338	Timar tevcihâtı	998	1589 - 1590
60	339	"	999	1590 - 1591
61	340	"	999	1590 - 1591
62	341	Anadolu mahlûlâtı	991	1583
63	342	Bâzı beylerin adamlarının timarları	1003	1594 - 1595
64	343	Timar tevcihâtı	1004	1595 - 1596
65	344	"	1005	1596 - 1597
66	345	Timar tevcihâtı	1005	1596 - 1597
67	346	Dergâh-ı Âlî çavuşlarının timarları	1005	1596 - 1597
68	347	Tur muharebesinden firar edenler	1005	1596 - 1597
69	348	Timar tevcihâtı	1006	1597 - 1598
70	349	"	1007	1598 - 1599
71	350	"	1008	1599 - 1600
72	351	Nuh ve Murad Paşalarla Hamdullah Bey vesâirenin adamlarının timarları	1008	1599 - 1600
73	352	Rumeli ve Anadolu mahlûlât kayıtları	1011	1602 - 1603
74	353	Hamid livâsının timarları	1012	1603 - 1604

75	354	Timar tevcihâtı	1013	1604 - 1605
76	355	"	1016	1607 - 1608
77	356	Seferdeki timar tevcihâtı	1018	1609 - 1610
78	357	Timar tevcihâtı	1019	1610 - 1611
79	358	"	1019	1610 - 1611
80	359	"	1019	1610 - 1611
81	360	"	1021	1612 - 1613
82	361	"	1023	1614 - 1615
83	362	"	1023	1614 - 1615
84	363	Anadolu mahlûlâtı	1024	1615
85	364	Timar	1026	1617
86	365	Serdar Halil Paşa'nın Şark Seferi'nden bıraktığı timar sahipleri	1027	1617 - 1618
87	366	Rumeli mahlûlâtı	1028	1618 - 1619
88	367	Timar tevcihâtı	1029	1619 - 1620
89	368	Seferde bulunmayanların timarlarının Ali Paşa zamanında diğerlerine tevcihi	1029	1619 - 1620
90	369	Timar tevcihâtı	1030	1620 - 1621
91	370	Timar-ı muhtelif kaydı	1030	1620 - 1621
92	371	"	1031	1621 - 1622
93	372	"	1031	1621 - 1622
94	373	"	1033	1623 - 1624
95	374	Anadolu timar ahkâmı pusulaları	1033	1623 - 1624
96	375	Timar tevcihâtı	1033	1623 - 1624
97	376	Anadolu, Karaman, Rum, Erzurum, Trabzon ve Zülkadriye eyâletleri timar kayıtları	1034	1624 - 1625
98	377	Timar tevcihâtı	1034	1624 - 1625
99	378	Ankara livâsının timarları	1036	1626 - 1627
100	379	Anadolu mukarrer defteri	1036	1626 - 1626
101	380	Rumeli eyâleti timarları	1036	1626 - 1627
102	381	Timar mahlûlâtı	1036	1626 - 1627
103	382	Rumeli timar tevcihâtı	1037	1627 - 1628
104	383	Timar tevcihâtı	1038	1628 - 1629
105	384	"	1038	1628 - 1629
106	385	"	1041	1631 - 1632
107	386	Rumeli timar tevcihâtı	1042	1632 - 1633
108	387	Rumeli timar ve timarlarının Bayram Paşa tarafından tahsisi	1042	1632 - 1633

109	388	Selâtin peştemallıklarına ilhak olunan kılınç, timar ve timarlardan erbâb-ı istihkaka Bayram Paşa marifeti ile tevcih olunanlar	1042	1632 - 1633
110	389	Rumeli timar tevcihâtı	1042	1632 - 1633
111	390	"	1042	1632 - 1633
112	391	Timar tevcihâtı	1042	1632 - 1633
113	392	"	1043	1633 - 1634
114	393	Rumeli timar kayıtları	1043	1633 - 1634
115	394	Vezir Mustafa Paşa zamanına âit Rumeli timar pusula kaydı	1043	1633 - 1634
116	395	Timar tevcihâtı	1044	1634 - 1635
117	396	Rumeli timar tevcihâtı	1046	1636 - 1637
118	397	Timar tevcihâtı	1046	1636 - 1637
119	398	Pusula kaydı	1049	1639 - 1640
120	399	Timar tevcihâtı tezkire kaydı	1052	1642 - 1643
121	400	Timar tevcihâtı	1054	1644 - 1645
122	401	Rumeli mahlûlâtı	1055	1645 - 1646
123	402	Timar tevcihâtı	1058	1648
124	403	"	1059	1649
125	404	Anadolu ve Rumeli muhtelif defteri	1059	1649
126	405	Timar tevcihâtı	1059	1649
127	406	"	1059	1649
128	407	Anadolu, Karaman, Sivas, Halep, Adana eyâletleri mukarrer defteri	1059	1649
129	408	Anadolu eyâletinin gelmedik ve firâr edenlerin kaydı	1062	1651 - 1652
130	409	Gazi Hüseyin Paşa'nın timar tevcihâtı	1062	1651 - 1652
131	410	Timar tevcihâtı	1062	1651 - 1652
132	411	Rumeli eyâleti muhtelif defteri	1062	1651 - 1652
133	412	Rumeli mahlûlâtı	1062	1651 - 1652
134	413	Rumeli'nin gelmedik ve firar edenler	1062	1651 - 1652
135	414	İskenderiye livâsında bir timarın kaydı	1063	1652 - 1653
136	415	Maraş eyâletinin timar defteri	1063	1652 - 1653
137	416	Rumeli'nin timarları	1063	1652 - 1653
138	417	Timar tevcihâtı	1063	1652 - 1653
139	418	Halep ve Adana eyâletinin mukarrer defteri	1064	1653 - 1654
140	419	Rumeli'nin timar tevcihâtı	1064	1653 - 1654
141	420	Timar tezkire defteri	1064	1653 - 1654
142	421	Timar tevcihâtı	1066	1655 - 1656

143	422	Anadolu, Karaman, Sivas, Maraş, Halep, Adana, Van, Erzurum, Kars, Çıldır, Batum, Bağdad, Şehrizar eyâletlerinin mukarrer defteri	1066	1655 - 1656
144	423	Saruhan livâsının Gördes kazasındaki timarlar	1067	1656 - 1657
145	424	Bozcaadası mukarrer defteri	1067	1656 - 1657
146	425	Kadılık tevcîhâtı	1067	1656 - 1657
147	426	Anadolu eyâleti timar tevcîhâtı	1068	1657 - 1658
148	427	Timar tevcîhâtı	1069	1658 - 1659
149	428	Timar tevcîhâtı	1069	1658 - 1659
150	429	"	1069	1658 - 1659
151	430	Vezir Mustafa Paşa'nın timar tevcîhâtı	1069	1658 - 1659
152	431	Rumeli, Budin, Bosna, Özi, Tamişvar, Kanije, Eğri'deki mahlûl timarlar	1070	1659 - 1660
153	432	Anadolu, Karaman, Halep, Adana eyâletlerinin timar tevcîhâtı	1070	1659 - 1660
154	433	Mânde defteri	1070	1659 - 1660
155	434	Erdel Seferi'ne memur olanlar, eyâlet ve elviyelerin tevcîhleri, cebelü ve defterli kayıtları	1070	1659 - 1660
156	435	Anadolu, Karaman, Sivas, Halep, Adana eyâletlerinden sefere gelmeyenlerin kayıtları	1070	1659 - 1660
157	436	Anadolu, Halep, Sivas, Adana, Karaman eyâletlerinin mukarrer defteri	1070	1659 - 1660
158	437	Tevkîi Cafer Bey'in hasları	1072	1661 - 1662
159	438	Timar tevcîhâtı	1075	1664 - 1665
160	439	Timar tevcîhâtı	1075	1664 - 1665
161	440	"	1076	1665 - 1666
162	441	Timar mahlûlât kaydı	1077	1666 - 1667
163	442	Timar tevcîhâtı	1079	1668 - 1669
164	443	Anadolu, Sivas, Karaman timar tevcîhâtı	1079	1668 - 1669
165	444	Cezayir kalemi, Rumeli tarafı mahlûlü	1079	1668 - 1669
166	445	Teke, Vulçitrın, Elbasan, Delvine, Hamid, Kangırı, Menteşe, Aydın, Karesi, Sultanönü livâlarının timar tevcîhâtı	1079	1668 - 1669
167	446	Karaman eyâletinde Ali Paşa'nın timar kaydı	1083	1672 - 1673
168	447	Budin, Şimanturna, Istolni Belgrad, Kopan, Estergon, Novigrad, Segedin, Tamişvar, Bosna, Hersek, Kilis-i Bosna, Bakriç, İzvornik, Vrad, Singüp, Uyvar, Sirem, Semendre, Hatvan, Sigetvar, Solnok, Seksar, Filek livâlarının timar tezkire kayıtları	1088	1677 - 1678

169	448	Ömer Paşa zamanındaki Şöregey livâsı rûznâmçesi	1088	1677 - 1678
170	449	Timar tevcîhâtı	1093	1682
171	450	Özi eyâleti mahlûlât ve muhtelif defteri	1095	1683 - 1684
172	451	Timar tevcîhâtı	1095	1683 - 1684
173	452	Hersek timar kayıtları	1098	1686 - 1687
174	453	Anadolu muhtelif kayıtları	1099	1687 - 1688
175	454	Gedikli Dergâh-ı Âlî müteferrika ve çavuşları ve kâtip ve şâkirdleri	1099	1687 - 1688
176	455	Anadolu muhtelif defteri	1099	1687 - 1688
177	456	Sadrâzam İsmail Paşa ve Reisülküttâb Şemsi Efendi zamanındaki timar tevcîhâtı	1099	1687 - 1688
178	457	Anadolu eyâleti mukarrer defteri	1099	1687 - 1688
179	458	Karahisar-ı Şarkî livâsı müstahfızları	1100	1688 - 1689
180	459	Anadolu mahlûlâtı	1100	1688 - 1689
181	460	Timar tevcîhâtı	1102	1690 - 1691
182	461	Halil Paşa zamanındaki Anadolu mahlûlâtı	1102	1690 - 1691
183	462	Rumeli eyâleti mahlûlât defteri	1103	1691 - 1692
184	463	Vezir-i âzam Ali Paşa zamanındaki tevcîhât	1103	1691 - 1692
185	464	Rumeli'ndeki gedikli müteferrikalar, çavuşan ve Dîvân-ı Hümâyûn ve Defter-i Hâkânî kâtibleri ve şâkirdleri	1104	1692 - 1693
186	465	Timar tevcîhâtı	1104	1692 - 1693
187	466	Rumeli ve Anadolu muhtelif defteri	1104	1692 - 1693
188	467	Amasya, Teke, Balis, Adana, Kilis, Alâiye, Vize, Delvine, Ohri, Sofya, Köstendil, Bolu, Tarsus, Bozok, Kırkkilise, Saruhan, Makri, Kastamonu, Sivas, Menteşe livâları cedid timar icmâli	1105	1693 - 1694
189	468	Ankara, Canik Alay beylerinin tatbik mühürleri	1105	1693 - 1694
190	469	Timar icmâl defteri	1105	1693 - 1694
191	470	Niğbolu, Gümülcine, Edirne, Divriği, Sis, Silistre, İçil livâlarının cedid timar icmâli	1105	1693 - 1694
192	471	Çorum livâsının cedid timar icmâli	1105	1693 - 1694
193	472	Sadrâzam Mustafa Paşa zamanındaki Belgrad serdengeçtileri	1105	1693 - 1694
194	473	Ankara, Vulçitrın, Aydın, Germen, Üzeyr livâlarındaki cedid timar icmâli	1105	1693 - 1694
195	474	Kocaeli livâsındaki timar ve timarların furuhtu	1106	1694 - 1695
196	475	Üzeyr livâsındaki Hass-ı Hümâyûn	1106	1694 - 1695

197	476	Timar tevcîhâtı	1106	1694 - 1695
198	477	Mezistire livâsının cedid timar icmâli	1106	1694 - 1695
199	478	Timar kayıtları	1106	1694 - 1695
200	479	Trabzon eyâleti timar tevcîhâtı	1106	1694 - 1695
201	480	Erzurum, Diyarbekir, Şam, Trabzon, eyâletleri mahlûlât defteri	1106	1694 - 1695
202	481	Ruha timar kayıtları	1106	1694 - 1695
203	482	Rumeli vilâyetindeki sıbyân ve mütekâidîn cebelûleri	1106	1694 - 1695
204	483	Karaman eyâletinin yoklaması	1106	1694 - 1695
205	484	Maraş eyâleti timar tevcîhâtı	1106	1694 - 1695
206	485	Anadolu eyâleti timar tevcîhâtı	1106	1694 - 1695
207	486	Trabzon livâsı timar tevcîhâtı	1106	1694 - 1695
208	487	Harput kazasının züemâ ve erbâb-ı timarından tahsil olunan bedeliye	1106	1694 - 1695
209	488	Karaman, Sivas eyâletlerinin timar tevcîhâtı	1107	1695 - 1696
210	489	Adana'daki Hass-ı Hümâyûn	1107	1695 - 1696
211	490	Anadolu eyâletindeki sıbyân ve mütekâidîn kayıtları	1107	1695 - 1696
212	491	Timar tevcîhâtı	1107	1695 - 1696
213	492	Anadolu ve Rumeli Dergâh-ı Âlî müteferrikaları, kâtibân ve şâkirdân-ı Dîvân-ı Hümâyûn'un timarları	1108	1696 - 1697
214	493	Diyarbekir eyâletinin züemâ ve erbâb-ı timar bedeliyeleri	1109	1697 - 1698
215	494	Miralay defteri	1109	1697 - 1698
216	495	Divriği, cebelû, sıbyan, mütekâidîn züemâ ve erbâb-ı timar bedeliyeleri	1109	1697 - 1698
217	496	Timar tevcîhâtı	1111	1699 - 1700
218	497	Eyüp Paşa zamanında Beyşehir timar tezkireleri	1112	1700 - 1701
219	498	Timar tevcîhâtı	1112	1700 - 1701
220	499	"	1114	1702 - 1703
221	500	"	1120	1708 - 1709
222	501	Anadolu mahlûlât defteri	1121	1709 - 1710
223	502	Anadolu ve Rumeli'ndeki mütekâidîn ve sıbyândan timar ve timarlarından aynı cebelû alınmasına	1123	1711 - 1712
224	503	Rumeli eyâleti muhtelif defteri	1123	1711 - 1712
225	504	Rumeli eyâleti tekaüdları	1123	1711 - 1712

226	505	Anadolu eyâleti mahlûlâtı (Nehr-i Birut'ta yazılmış)	1123	1711 - 1712
227	506	Serasker Abdi Paşa ve Reisülküttab Mehmed Sırrı Efendi zamanında Karaman ve Adana eyâletlerindeki timarların tevcihi	1125	1713
228	507	Sirem ve Semendre'nin tahvilâtı	1125	1713
229	508	Sivas ve Halep eyâletleri mahlûlâtı	1125	1713
230	509	Rumeli eyâleti Serasker Abdi Paşa ve Reisülküttab Mehmed Sırrı Efendi zamanlarında timar tevcihâtı	1125	1713
231	510	Rumeli, Özi, Bosna, Belgrad, Tamişvar, Kıbrıs, Cezâyir eyâletlerinin ibtidası	1126	1714
232	511	Halep eyâleti züemâ ve erbâb-ı timarından sancağında sâkin olanlarla olmayanlar	1126	1714
233	512	Musul sancağının yoklaması	1127	1715
234	513	Yanya livâsının yoklaması	1127	1715
235	514	Tersâne'ye âit olan Cezâir eyâleti timar tevcihâtı	1127	1715
236	515	Cebelü	1127	1715
237	516	Timar tevcihâtı	1128	1715 - 1716
238	517	"	1128	1715 - 1716
239	518	"	1129	1716 - 1717
240	519	Muhtelif rikâb defteri	1129	1716 - 1717
241	520	Timar tevcihâtı	1129	1716 - 1717
242	521	"	1129	1716 - 1717
243	522	Anadolu mahlûlât ve muhtelif defteri	1129	1716 - 1717
244	523	Mora ceziyesinin timarı	1129	1716 - 1717
244 -1	523M	Eyâlet, voyvodalık, sancak, alaybeylik defteri	1129 - 1142	1716 - 1717 1729 - 1730
245	524	Anadolu mahlûlât ve muhtelif defteri	1130	1717 - 1718
246	525	Kangırı ve Canik livâsının yoklaması	1130	1717 - 1718
247	526	Mezistre livâsının timarı	1130	1717 - 1718
248	527	Kütahya, Hüdavendigâr, Saruhan, Aydın, Bolu, Kastomonu, Karahisâr-ı Sahib, Menteşe, Hamid, Teke, Karasi, Sultanönü, Ankara, Kangırı livâları timar tevcihâtı	1130	1717 - 1718
249	528	Ahmed Paşa zamanındaki muhtelif tahvilât kayıtları	1131	1718 - 1719
250	529	İzvornik livâsı timarları	1138	1725 - 1726
251	530	Timar tevcihâtı	1143	1730 - 1731
252	531	Anadolu eyâleti timarları	1145	1732 - 1733

253	532	Gence eyâleti timar icmâli	1145	1732 - 1733
254	533	Köprülüzâde Abdullah Paşa ve Reisülküttab İzzî Süleyman Efendi'nin tahvîlât kayıtları	1146	1733 - 1734
255	534	Üsküp, Ohri, Köstendil, Debre, Çirmen, Kırkkilise sancaklarının mütekâidîn ve cebelûleri	1146	1733 - 1734
256	535	Rumeli eyâleti sıbyanı	1146	1733 - 1734
257	536	Niğbolu sıbyân ve mütekâidîn cebelû bedeliyesi	1147	1734
258	537	Karaman eyâleti mütekâidîn cebelû bedeliyesi	1148	1735
259	538	İnebahtı livâsı timarları	1148	1735
260	539	Kastamonu livâsı züemâ ve erbâb-ı timar bedeliyesi	1149	1736 - 1737
261	540	Hüdavendigâr livâsı sıbyân ve mütekâidîn cebelû bedeliyesi	1149	1736 - 1737
262	541	Bosna livâsının timar icmâli	1149	1736 - 1737
263	542	Mora ceziyesindeki livâların erbâb-ı timar ve züemânın bedeliyeleri muhasebesi icmâli	1150	1737 - 1738
264	543	Bender canibi alaybeyiliği defteri	1152	1739 - 1740
265	544	Akşehir, Aksaray, Kırşehir, Kayseriye, Beyşehir, Niğde, Konya, Üsküp livâlarının sıbyân ve mütekâidîn cebelû bedeliyesi	1152	1739 - 1740
266	545	Alaybeyilik	1152	1739 - 1740
267	546	"	1153	1740 - 1741
268	547	Aydın livâsı mütekâidîn ve sıbyân cebelû bedeliyesi	1154	1741 - 1742
269	548	Maraş, Malatya, Kars, Ayıntab livâlarının mütekâidîn ve sıbyân cebelû bedeliyesi	1154	1741 - 1742
270	549	Timar tevcîhâtı	1154	1741 - 1742
271	550	Bolu livâsı mütekâidîn ve sıbyân cebelû bedeliyesi	1155	1742 - 1743
272	551	Timar tevcîhâtı	1157	1744 - 1745
273	552	Halep eyâleti cebelû defteri	1157	1744 - 1745
274	553	Sivas ve Maraş eyâletleri timarları	1158	1745
275	554	Hüdavendigâr livâsı mütekâidîn sıbyan cebelû bedeliyesi	1159	1746
276	555	Anadolu eyâleti timar tevcîhâtı	1159	1746
277	556	Timar tevcîhâtı	1159	1746
278	557	Erzurum muhtelifesi	1159	1746
279	558	Erzurum, Bayburd, Erzincan, Tercan timar tevcîhâtı	1159	1746

280	559	Karahisar-ı Şarkî'de bir timarın kaydı	1159	1746
281	560	Anadolu eyâleti timar tevcîhâtı	1159	1746
282	561	Anadolu eyâleti timar tevcîhâtı	1159	1746
283	562	Erzurum ve Kars eyâletleri timar tevcîhâtı	1159	1746
284	563	Timar tevcîhâtı	1159	1746
285	564	Üsküp timar kayıtları	1160	1747
286	565	Kütahya, Alacahisar livâsı mütekâidîn ve sıbyân cebelü bedeliyesi	1161	1748
287	566	Paşa livâsı sol kol mütekâidîn ve sıbyân cebelü bedeliyesi	1162	1748 - 1749
288	567	"	1164	1750 - 1751
289	568	Adana eyâleti timar tevcîhâtı	1166	1752 - 1753
290	569	Kütahya, Saruhan, Karesi, Hüdavendigâr sıbyân ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1168	1754 - 1755
291	570	Hüdavendigâr livâsı sıbyân ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1169	1755 - 1756
292	571	Anadolu timar tevcîhâtı,	1170	756 - 1757
293	572	Üsküp livâsı mütekâidîn ve sıbyân cebelü bedeliyesi	1172	1758 - 1759
294	573	Alaybeyiliği	1174	1760 - 1761
295	574	Niğde livâsı mütekâidîn ve sıbyân cebelü bedeliyesi	1174	1761
296	575	Bolu, Kastamonu, Kangırı mütekâidîn ve sıbyân cebelü bedeliyesi	1176	1762 - 1763
297	576	Erzurum cebelü bedeliyesi	1177	1763 - 1764
298	577	Paşa livâsı mütekâidîn ve sıbyân cebelü bedeliyesi	1181	1767
299	578	Kastamonu, Bolu, Ankara, Kangırı livâları sıbyân ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1182	1768
300	579	Bender kalesinde bulunan timar sahipleri ile züemânın yoklaması	1182	1768 - 1769
301	580	Maraş livâsının sıbyân ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1185	1771 - 1772
302	581	Niğbolu livâsının sıbyân ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1185	1771 - 1772
303	582	Rumeli Vâlisi Abdi Paşa'nın Hacıoğlu Pazarı'nda yaptığı timar sahipleriyle züemâsının yoklaması	1186	1772 - 1773
304	583	Malatya, Maraş livâları sıbyân ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1187	1773
305	584	Üsküp ve Köstendil livâlarının sıbyân ve mütekâidîn cebelü bedeliyeleri	1189	1775 - 1776

306	585	(Kars, Maraş) livâsının sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyeleri	1189	1775 - 1776
307	586	Hotin Seferi'ne memur Rumeli eyâleti şartlu ve mütekâidleri	1190	1776 - 1777
308	587	Sivas, Saruhan, Ayntab, Selânik livâsı sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1190	1776 - 1777
309	588	Bolu livâsı timar icmâli	1190	1776 - 1777
310	589	Bolu livâsının sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1191	1777
311	590	Ayntab ve Malatya livâlarının timar tevcîhine dâir yazılan ahkâm	1191	1777
312	591	Timar tevcîhâtı	1191	1777
313	592	Özi muhafazasına memur züemâ Bâb-ı Âlî ve erbâbı timarın yoklaması	1192	1778
314	593	Timar tevcîhâtı	1194	1780
315	594	Yanya livâsı sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1196	1781 - 1782
316	595	Bolu, Kastamonu, Ankara, Kangırı sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1197	1782 - 1783
317	596	Anadolu eyâletinin eşkinci züemâ ve erbâb-ı timarının İsmail cânibine memur olduklarına dâir cebelü defteri	1197	1782 - 1783
318	597	Timar tevcîhâtı	1198	1783 - 1784
319	598	Niğbolu sancağının eşkinci züemâ ve erbâb-ı timarının Özi'ye memur olduklarına dâir cebe defteri	1198	1783 - 1784
320	599	Gedikli Dîvân-ı Hümâyûn kâtipleri timarları	1199	1784 - 1785
321	600	Halep ve Kilis livâlarının sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1199	1784 - 1785
322	601	Karahisar-ı Sahib, Saruhan, Hüdavendigâr sancaklarının sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1199	1784 - 1785
323	602	Kırkkilise, Vize, Çirmen, Beyşehir, Akşehir, Kayseriye livâlarının sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1202	1787 - 1788
324	603	Timar tevcîhâtı	1203	1788 - 1789
325	604	Menteşe, Kütahya, livâları sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1203	1788 - 1789
326	605	Niğbolu'daki timarın kaydı	1204	1789 - 1790
327	606	Seferde bulunan timar mülâzimlerinin kayıtları	1204	1789 - 1790
328	607	Yanya ve Çirmen livâlarının sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1205	1790 - 1791

329	608	Ağrıboz kalesinde mevcut bulunmayan timar sahiplerinin isimleri	1206	1791 - 1792
330	609	Midilli, İnebahtı, Karlıil ve Rodos livâlarındaki timar sahiplerinin mevcutları	1206	1791 - 1792
331	610	Belgrad muhafazasında bulunan Rumeli eyâleti erbâb-ı timar mülâzimleri defteri	1206	1791 - 1792
332	611	Vefatlarıyla vârisiz kalan bâzı timarların Darphâne'ye zabtlarına dâir Rûznâmçe-i Hümâyûn suretleri	1206	1791 - 1792
333	612	"	1206	1791 - 1792
334	613	Timar tevcihâtı	1207	1792 - 1793
335	614	Beyşehir livâsı sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1207	1792 - 1793
336	615	Levent çiftliği teşkilâtı için tertip olunan timarlar	1208	1793 - 1794
337	616	Halep'teki bâzı timarların Hass-ı Hümâyûn'a tahsisleri	1208	1793 - 1794
338	617	Maraş eyâletinin timar tevcihâtı	1208	1793 - 1794
339	618	Niğbolu sancağındaki bir timarın Ruznâmçe-i Hümâyûnu	1209	1794 - 1795
340	619	Sahipleri yoklamada bulunmadıklarından dolayı mülâzımları arz olunacak timarlar	1211	1796 - 1797
341	620	Sahipsiz timarların kayıtları ve başka mahallere tahsisleri	1212	1797 - 1798
342	621	Sahipsiz timarların kayıtları ve başka mahallere tahsisleri	1213	1798 - 1799
343	622	Anadolu'daki timar mülâzımları	1213	1798 - 1799
344	623	Dîvân-ı Hümâyûn kalemine âit timarlar	1213	1798 - 1799
345	624	Sahipsiz timarların kayıtları ve başka mahallere tahsisleri	1215	1800 - 1801
346	625	Kastamonu, Kangırı, Tarsus, Ankara, Aydın sancaklarındaki bâzı timarların kayıtları	1215	1800 - 1801
347	626	Sahipsiz timarların kayıtları ve başka mahallere tahsisleri	1216	1801 - 1802
348	627	Ankara sancağındaki bir timarın kaydı	1216	1801 - 1802
349	628	Divriği sancağındaki bir timarın kaydı	1217	1802 - 1803
350	629	Sofya sancağındaki sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1217	1802 - 1803
351	630	Sahipsiz timarların kayıtları ve başka mahallere tahsisleri	1218	1803 - 1804
352	631	Erzurum'daki bir timarın kaydı	1218	1803 - 1804
353	632	Canik'deki bir timarın kaydı	1219	1804 - 1805

354	633	Avlonya livâsında bir timarın kaydı	1224	1809 - 1810
355	634	Hamid sancağındaki bâzı timar kayıtları	1225	1810
356	635	Karlıil sancağındaki bir timarın kaydı	1225	1810
357	636	Teke sancağındaki bir timarın kaydı	1228	1813
358	637	Selânik sancağındaki bâzı timarların kaydı	1228	1813
359	638	Rumeli eyâleti vesâir mahallerde sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1228	1813
360	639	Rumeli eyâletindeki timar mülâzimlerinin tatbik mühürleri	1229	1813 - 1814
361	640	Şahinci ve Çakırcı vesâire timarları	1231	1815 - 1816
362	641	Mehmed Vahid Paşa tarafından Hamid livâsı'nda emanet suretiyle zabt olunan timar ve mukâta'at hisseleri	1231	1815 - 1816
363	642	Nablus sancağındaki timar kayıtları	1232	1816 - 1817
364	643	Sivas eyâletindeki timar mülâzimleri	1232	1816 - 1817
365	644	Sivas eyâletindeki sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1233	1817 - 1818
366	645	Ankara livâsındaki timar hisse kaydı	1234	1818 - 1819
367	646	Paşa livâsında sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedeliyesi	1235	1819 - 1820
368	647	Saruhan livâsında timar hisse kaydı	1238	1822 - 1823
369	648	Rumeli'nde bâzı timar kayıtları	1239	1823 - 1824
370	649	Anadolu eyâleti sıbyan ve mütekâidîn cebelü kayıtları	1240	1824 - 1825
371	650	Biga, Gelibolu, Foça, Suğla sancaklarındaki timar kayıtları	1241	1825 - 1826
372	651	Çirmen, Kırkkilise, Hüdavendigâr vesâir mahallerindeki timar kayıtları	1242	1826 - 1827
373	652	Anadolu ve Rumeli'ndeki bâzı timar kayıtları	1243	1827 - 1828
374	653	Yanya livâsındaki bâzı timar kayıtları	1247	1831 - 1832
375	654	Zabtolunan bâzı timar ve timarların kayıtları	1248	1832 - 1833
376	655	Humbaracı, lağımcı, sıbyan ve mütekâidlerinin timarlarından alınacak nisf hâsılât	1249	1833 - 1834
377	656	Bâzı timarların ihâlesi	1251	1835 - 1836
378	657	"	1251	1835 - 1836
379	658	Timar bakâyâ muhasebesi	1251	1835 - 1836
380	659	Mansûre süvârisine ilhak olunan ve olunmayan timarlar	1253	1837 - 1838
381	660	Tırhala sancağındaki mukâta'at ve timarlar	1254	1838 - 1839

382	661	Timar tevcîhi ve ilmühaber kayıtları	1256	1840 - 1841
383	662	Konya'daki bâzı timarların hesabâtı	1258	1842 - 1843
384	663	Timar ve timar bedelâtı	1259	1843
385	7501	Tahvil (Malta Seferi münasebetiyle)	972-976	1564 - 1568
386	7502	Tahvil	972-973	1564 - 1565
387	7503	Köhne	989- 990	1581 - 1582
388	7504	Tahvîl	989- 990	1581 - 1582
389	7505	Berât	992- 993	1584 - 1585
390	7506	Köhne	998	1589
391	7507	Alaybeyiliği	1099-1104	1687 - 1692
392	7508	Alaybeyiliği ve Hotin'deki ahkâm-ı sâire	1125	1713
393	7509	Alaybeyiliği	1134 - 1145	1721 - 1732
394	7510	Mütesellimlik	1199 - 1245	1784 - 1829
395	7511	Müteferrika, Çavuşân ve Dîvân-ı Hümâyûn kâtiplerine âit timarlar	1220 - 1260	1805 - 1844
396	7512	Mütesellimlik	1245 - 1260	1829 - 1844
397	7513	Tahvîl	1287 - 1317	1870 - 1899
398	7514	Atîk Şurût Defteri (Mühendishâneler hakkında)		
399	7530	Dîvân-ı Hümâyûn hizmetine tayin olunup min-ba'd serdarlar ile sefere gitmeyüp Rikâb-ı Hümâyûn ile eşmek fermân olunan gedikli kırk nefer Dîvân kâtibi	1015 - 1019	1606 - 1610
400	7531	Paşa sancağı timar tevcîhi	1256 - 1279	1840 - 1862

(B)

1	697	Hersek mirlivâsının haslarıyla sipahilere âit timarların Kasım b. İsa'nın emaneti ve Hayreddin'in kitâbetiyle yazılan tahrîri	904	1498
2	698	Tortom livâsındaki haslar	980	1572
3	699	Ankara livâsının timar defterinin üçüncü cildi	997	1588
4	700	Anadolu eyâletlerinin cebelü bedeliyesi	1189	1775
5	701	Tırhala livâsındaki lâğımcı Salih'in timarının kayıt sureti	Tarihsiz	
6	702	Erzurum livâsının (Kazâ-i Kemah) nahiyesinin timarları	Tarihsiz	

2. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Tahvîl Defterleri

Yeni yapılan tasnifler neticesi ortaya çıkarılan Tahvîl Defterleri, A.NŞT. koduyla, "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" kataloğunda bulunmaktadır. Bu defterler 41-75. sahifelerde, 1062 - 1451/25 umumî numaralarda kayıtlı olup, h. 977-1249/m. 1570-1834 tarihleri arasında 415 adet defterden müteşekkildir.

D. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN ÂMEDÎ KALEMİ DEFTERLERİ (ECNEBÎ DEFTERLERİ)

Reisülküttabın hususî kalemî olan Âmedî kalemî, Dîvân-ı Hümâyûn'un kalemlerinden biridir. Âmedî kaleminin şefine Âmedçi, Âmedî Efendi veya Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn denilmiştir.

Sadrâzam tarafından padişaha yazılacak telhis ve takrirlerle, yabancı devletlerin hükûmet başkanlarına yine sadrâzam tarafından gönderilecek mektupların müsveddeleri, sulh andlaşmaları ile her çeşit ahidnâme ve andlaşmaların metinleri, görüşme mazbataları ve protokoller, yabancı elçilere, konsoloslara ve yabancı tüccarlara âit her çeşit yazılar ve evrâk burada yazılır ve asılları bu kalemde saklanırdı. Yine Osmanlı Devleti'nin hâriçte bulunan elçilerinden gelen raporların şifreleri burada çözülür, cevapları bu kalem aracılığı ile verilirdi⁷⁶.

Dîvân muâmeleleri Paşa Kapısı'na geçtikten sonra Saray ile Sadâret Dâiresi'nin temâsı bu kalem ile olmuş ve Paşa Kapısı kalemlerinden biri olmuştur. Tanzîmât'dan sonra Âmedî kaleminin ehemmiyeti artmış, vekiller heyetinin teşkilinden sora ise bunun zabıt kâtipliğini bu kalemin şefleri yapmış ve bu hâl 1908 yılına kadar sürmüştür.

Bu kaleme âit defterler, *B.E.O. Âmedî Kalemî Defterleri Kataloğu*'nda toplanmış olup, A.AMD kodu altında h. 1255-1342/m. 1839-1923 tarihleri arasındaki 425 adet defterden müteşekkildir.

1. Düvel-i Ecnebiye Defterleri

Dîvân-ı Hümâyûn'a bağlı kalemlerden biri olan Âmedî Kalemî, her çeşit andlaşma ve ahidnâme metinlerini, görüşme mazbatalarını, protokolleri, yabancı elçilere, konsoloslara ve tüccarlara âit yazıları tanzim ederdi. Bu kalemde tutulan defterlerden bir kısmına Ecnebî (Düvel-i Ecnebiye) Defterleri adı verilmiştir. Diğer

⁷⁶ Mithat Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 15 vd.

devletlerle ilgili ahidnâmelerin yanısıra ahkâm, nişân, konsolosluk berâtlarına dâir kayıtlar bu defterlerde tutulmuştur. Amerika, Belçika, Brezilya, Dubrovnik, Fransa, İngiltere, İspanya, Romanya, Rusya, Sardunya, Toskana, Venedik vesâir devletlerle ilgili konular vardır.

Defterlerde, yukarda bahsedilen konuların yanı sıra menzil ve yol hükümleri, tüccâr berâtları, bâzı nizamnâmelerin kayıtları da yer almaktadır. Son dönemde elçi, konsolos ve tercümanların oğullarına ve yardımcılarının tanınan imtiyazlar, giyecek yiyecek ve içeceklerine karışılmaması, çeşitli vergilerden muaf tutulmaları, özel mahkemelerde yargılanmaları gibi konuları ihtiva eden hüküm ve berâtlar da Düvel-i Ecnebiye Defterleri'nin konuları arasında yer alır.

En erken tarihli defter 1567 yılına âit olup Nemçe (Avusturya) ile ilgili ahidnâmeleri ve h. N.975-C.1210/m. 1567-1795 tarihlerini ihtiva eder. En son tarihli defter ise Prusya Konsolosluk Defteri olup, h. Ra.1328-N.1332/m. 1910-1913 tarihini ihtiva etmektedir. Bu grup, 111 adet defterden müteşekkildir.

Düvel-i Ecnebiye Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Ade.
		Hicrî	Mîlâdî	
1/1	Amerika Nişân Defteri	Za.1245 - Ş.1328	1829 - 1810	191
2/2	Amerika Ahkâm Defteri	Ş.1278 - M.1323	1861 - 1905	259
2/2	Rumlar Atık Ahkâm Defteri	1253 - 1273	1837 - 1857	186
3	İngiltere Defteri	1275	1859	64
3	"	1276	1860	48
3/1	Belçika Ahkâm Defteri	1254 - 1325	1838 - 1907	220
4	Mahlûta-i Kuyûd Defteri	1209	1794	210
4/2	Belçika Ahidnâme Defteri	1254 - 1327	1838 - 1909	184
5/1	Brezilya Nişân Defteri	N.1274 - L.1324	1858 - 1906	71
6/2	"	Z.1280 - S.1315	1863 - 1897	75
7/1	Bulgaristan Berât Defteri	Ca.1286 - Ra.1329	1869 - 1911	199
8/2	Bulgaristan Konsolosluk Defteri	Za.1327 - Za.1329	1909 - 1911	195
9/1	Cemâhir-i Ahkâm-ı Selâse Defteri	Ra.1255 - L.1281	1839 - 1864	91
10/2	Cemâhir-i Nişân-ı Selâse Defteri	Ra.1257 - C.1282	1841 - 1865	91
11/1	Danimarka Ahidnâme Defteri	Ra.1170 - M.1330	1756 - 1911	180
12/2	Danimarka Ahidnâme Defteri	M.1171 - C.1324	1757 - 1906	274
13	Dubrovnik Ahkâm Defteri	R.1013 - M.1028	1604 - 1618	195
14/2	Venedik Dubrovnik Defteri	M.1038 - R.1056	1628 - 1646	182

15/3	Dubrovniklü Defteri ⁷⁷	B.1057 - Ca.1075	1647 - 1665	128
16/4	Venedik Ahidnâme Defteri	R.1081 - N.1211	1670 - 1696	199
17/5	Venedik Hududnâme Defteri	1112	1700	120
18/6	Venedik Ahidnâme Defteri	Za.1131 - L.1189	1718 - 1775	391
19/7	Venedik Dubrovnik Defteri	N.1193 - 1221	1779 - 1806	69
20/8	"	Ş.1203 - C.1221	1788 - 1806	137
21/9	Venedik Defteri	S.1217 - Ra.1221	1802 - 1806	109
22/1	Flemenk Ahidnâme Defteri	N.1091 - Za.1278	1680 - 1861	517
23/2	Flemenk Ahkâm Defteri	Ca.1203 - N.1212	1788 - 1797	30
24/3	"	R.1216 - L.1232	1801 - 1816	168
25/4	Flemenk Nişân Defteri	S.1234 - Ra.1331	1818 - 1912	248
26/1	Fransa Atık Nişân ve Ahkâm Defteri	M.1044 - Ca.1077	1673-1666	164
27/2	Fransa Nişân Defteri	S.1084 - Ra.1224	1673 - 1809	210
28/3	Fransa Atık Ahkâm Defteri	B.1099 - R.1113	1687 - 1701	194
29/4	Fransa Ahidnâme ve Nişân Defteri	Ra.1153 - L.1324	1740 - 1906	197
30/5	Fransa Ahkâm Defteri	M.1193 - N.1225	1779 - 1810	434
31/6	Fransa Devleti Ahkâm Defteri	N.1225 - Ra.1255	1810 - 1839	381
32/7	Fransa Ahkâm Defteri	R.1254 - R.1259	1838 - 1843	124
33/8	"	R.1255 - B.1278	1839 - 1861	196
34/9	"	B.1295 - Ra.1328	1887 - 1910	186
34/1	Fransa Konsolosluk Defteri	L.1324 - M.1331	1906 - 1912	202
34/2	Fransa Ahkâm (Defter-i Hadariyeden Nakil)	1159 - 1192	1649 - 1773	356
35/1	İngiltere Nişân Defteri	Ca.1086 - R.1257	1675 - 1841	176
35/2	İngiltere Ahkâm Defteri	1245 - 1277	1829 - 1860	183
36/2	İngiltere Mahlût Defteri	1163 - 1197	1745 - 1783	190
37/3	İngiliz Sefîne Defteri	N.1236 - R.1265	1820 - 1848	200
38/4	İngiltere Ahkâm Defteri	1278 - Ra.1315	1861 - 1897	186
39/5	İngiltere Ahidnâme Defteri	Ş.1254 - Z.1309	1838 - 1891	238
40/6	İngiliz Konsolosları	Ra.1264 - Ra.1290	1847 - 1873	176
41/7	İngiltere Konsolosluk Berât	C.1300 - N.1332	1882 - 1913	114
42/8	"	N.1304 - B.1331	1886 - 1912	30
43/1	İran Nişân Defteri	R.1238 - R.1327	1822 - 1900	305
44/2	İran Ahkâm Defteri	L.1239- B.1326	1823 - 1908	251

⁷⁷ Hadariye Defterleri içerisindeki 2 nolu defter Düvel-i Ecnebiye Defterleri serisinden 15/3 nolu "Dubrovniklü Defteri" ile aynı mahiyettedir.

⁷⁸ Hadariye Defterleri içerisindeki 2 nolu defter Düvel-i Ecnebiye Defterleri serisinden 15/3 nolu "Dubrovniklü Defteri" ile aynı mahiyettedir.

45/3	İran Devleti Konsolosluk Defteri	N.1327 - Ş.1331	1909 - 1912	200
46/1	İspanya Nişân Defteri	L.1196 - M.1331	1781 - 1912	171
47/2	İspanya Ahkâm Defteri	Ş.1198 - Ca.1326	1783 - 1908	284
48/3	İspanya Nişân Defteri	M.1218 - Ra.1223	1803 - 1808	28
49/1	İsveç Ahidnâme Defteri	N.1149 - Ra.1172	1736 - 1758	160
50/2	İsveç Ahkâm Defteri	Ş.1172 - L.1242	1758 - 1826	193
51	Tercümân-ı Düvel Defteri			136
51/3	İsveç Ahkâm Defteri	S.1243 - R.1331	1827 - 1912	176
52/1	İtalya Ahkâm Defteri	S.1239 - C.1314	1823 - 1896	319
53/2	İtalya Ahkâm Defteri	Ra.1321 - Ca.1332	1903 - 1912	176
54/1	Karadağ Berât-ı Ahkâm Defteri	Ca.1320 - N.1323	1902 - 1905	178
55	Berâtlü Defteri	1228	1813	108
55/1	Lehistan Ahidnâmesi Defteri	Ra.1016 - Ş.1173	1607 - 1759	50
56/1	Meksika Ticaret Defteri	Ra.1282 - Ra.1282	1865	193
57/1	Nemçelü Ahid Defteri	N.975 - C.1210	1567 - 1795	315
58/2	Nemçelü Ahkâm Defteri	R.1153 - S.1169	1740 - 1755	170
59/3	Nemçelü Ahidnâme Defteri	Ca.1160 - B.1162	1747 - 1748	81
60/4	Nemçe Ahkâm Defteri	S.1169 - B.1195	1755 - 1781	396
61/5	Nemçelü Ahkâm Defteri	B.1195 - Ş.1200	1776 - 1785	102
62/6	Nemçe Ahkâm Defteri	Ş.1200 - M.1213	1785 - 1798	297
63/7	"	M.1213 - Ş.1218	1798 - 1803	194
64/8	"	Ş.1218 - N.1235	1803 - 1819	381
65/9	"	L.1235 - R.1242	1819 - 1926	289
66/10	"	Ca.1242 - Ra.1252	1836	204
67/11	"	B.1255 - M.1285	1839 - 1868	180
68/12	Nemçe Ahkâm (Avusturya)Defteri	M.1285 - Ra.1318	1868 - 1900	92
69/13	"	C.1266 - M.1315	1849 - 1897	121
70/14	Nemçe Nişân (Avusturya) Defteri	R.1315 - R.1332	1897 - 1913	156
71/1	Norveç Ahkâm Defteri	Ca.1325 - L.1332	1907 - 1913	124
72/1	Prusya Ahidnâmesi Defteri	L.1174 - B.1266	1760 - 1849	71
73/2	Prusya Ahkâmı Defteri	M.1175 - Ra.1296	1761 - 1878	206
74/3	Prusya Nişân Defteri	C.1268 - S.1304	1851 - 1886	164
74A/4	Prusya Konsolosluk Defteri	Ra.1328 - N.1332	1910 - 1913	196
75/1	Portekiz Konsolosluk Defteri	R.1259 - M.1324	1843 - 1906	85
76/2	Portekiz Konsolosluk Defterleri	N.1260 - S.1330	1844 - 1911	137
77/1	Romanya Eflâk Defteri	R.1142 - Ra.1174	1729 - 1760	190

78/2	Romanya Atık Boğdan Defteri	Ca.1144 - Z.1173	1729 - 1759	143
79/3	Romanya Boğdan Ahkâm Defteri	Za.1173 - Z.1183	1759 - 1769	84
80/4	Romanya Ahkâm Defteri	N.1188 - B.1284	1774 - 1867	490
81/5	"	M.1217	1802	193
82/6	Romanya Berât Defteri	Ra.1234 - S.1324	1818 - 1906	215
83/1	Rusya Ahidnâme Defteri	Ra.1113 - L.1249	1701 - 1833	266
84/2	Rusya Ahkâm Defteri	R.1134 - Ş.1190	1721 - 1776	154
85/3	"	Z.1190 - C.1200	1776 - 1785	188
86/4	"	B.1200 - Ra.1212	1785 - 1797	195
87/5	"	Ra.1212 - C.1215	1797 - 1800	197
88/6	"	C.1215 - B.1221	1800 - 1806	403
89/7	"	B.1221 - Ca.1233	1806 - 1817	278
90/8	"	N.1238 - N.1245	1822 - 1829	349
91/9	"	B.1245 - L.1317	1829 - 1899	456
92/10	Rusya Nişân Defteri	R.1188 - C.1321	1774 - 1903	364
93/1	Sardunya Nişân Defteri	S.1239 - R.1320	1823 - 1902	194
94/1	Sırbistan Nişân Defteri	S.1253 - Ş.1332	1837 - 1913	179
95/2	Sırbistan Ahkâm Defteri	Ca.1304 - R.1325	1886 - 1907	191
96/1	Sicilya Ahidnâme Defteri	M.1153 - C.1276	1740 - 1859	149
97/2	Sicilya Defteri	N.1216 - Ra.1276	1801 - 1859	270
98/1	Sisam Ahidnâme Defteri	S.1263 - R.1306	1846-1888	195
99/1	Toskana Ahidnâme Defteri	N.1248 - Ca.1274	1832 - 1857	200
100/2	Toskana Ahkâm Defteri	L.1249 - Ra.1276	1833 - 1859	297
101/1	Yunanistan Nişân Defteri	Ş.1250 - L.1271	1834 - 1854	85
102/2	"	Za.1271 - Z.1319	1854 - 1901	78
103/3	Yunanistan Ahkâm Defteri	Ca.1271 - B.1307	1854-1889	181
104/4	"	C.1307 - L.1330	1889 - 1911	199
105/1	Yedi Adalar Ahkâm ve Berât Defteri	C.1215 - Ra.1222	1800 - 1807	173
106/1	Avrupa Ahkâm Defteri (Berâtlı Avrupalılar)	C.1250 - N.1284	1834 - 1867	192
107/1	Muhtelif Konsolosluk Defteri	1220 - 1258	1805 - 1842	
108	Ceneviz Ahidnâme ve Nişân Defteri	1124 - 1127	1712 - 1715	16
109	Defter-i Zât-ı Müste'men Rikâb Defteri	R.1206 - Ş.1206	1791 - 1792	37
110	Ecnebî Tüccarları Şurût Defteri	Ra.1207 - Ca.1231	1792 - 1816	--

111	Frasnsa Konsolosluklar Defteri	1252 - 1330	1836 - 1912	192
Toplam				23050

Yeni yapılan çalışmalar neticesi ortaya çıkarılan Düvel-i Ecnebiye Defterleri, A.DVN.DVE. koduyla, "*Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları*" kataloğunda bulunmaktadır. Bu defterler 15-16 sahifelerde, 901-916-A umûmî numaralarda kayıtlı olup, h. 1001-1227/m. 1592-1912 tarihleri arasında 17 adet defterden müteşekkildir.

2. Kepeci Tasnifi'ndeki Âmedî Kalemi Defterleri

Kepeci Tasnifi'nde, h. 948-1258/m. 1541-1842 tarihleri arasındaki Âmedî Defterleri 18 adettir.

Kepeci Tasnifi Âmedî Kalemi Defterleri Listesi

Özel No	Genel No	Defterin Adı / Konusu	Tarih	
			Hicrî	Mîlâdî
1	51	Niğbolu Kanunnâmesi [silinmiştir].	948	1541 - 1542
2	52	Leh musâlaha protokolü müsveddesi, Erzurum tekâlif kayıtları, Diyarbekir eyâletinin vâridât ve masârifâtı	1081	1670 - 1671
3	53	Nemçe Çesarına verilen Ahidnâme-i Hümâyûn kaydı	1110	1698 - 1699
4	54	Pasarofça muâhedesi	1131	1718 - 1719
5	-	Nemçe elçisine dâir yapılan masârifât ve Vidin'deki emirlerin kayıtları	1153	1740 - 1741
6	-	Nemçe başvekiline, Feldmareşal Prens Koburg ve Rusya Feldmareşalı Potemkin'e vesâireye yazılan mektup kaydı	1204	1789 - 1790
7	56	Rusya imparatoriçesine ve Murahhas-ı Sâni İbrahim İsmet Efendi'ye, İsveç kralına, Roma imparatoruna, Toskana dükasına, İngiltere kralına vesâireye yazılan Nâme-i Hümâyûn kayıtları	1205	1790 - 1791
8	57	Nemçe devletiyle hudut tahdidi proto-kolleri	1206	1791 - 1792
9	58	Fransa elçi, konsolos,tercüman ve tâcirinin himayesine dâir	1217	1802 - 1803
10	59	Mısır Vâlisi Mehmed Ali Paşa ile İngiliz General Kirijer arasında mükâleme şurûtu ve mükamele memuru Halil Efendi ile Nemçe elçisinin Reisülküttab hânesindeki mükâlemeleri ve İran sefiriyle yapılan mükâlemeler	1222	1807 - 1808

11	60	Rusya mes'elesine dâir İngiltere elçisiyle yapılan mükâlemâtın ve Parya'ya dâir padişaha yazılan takrirlerin kayıtları	1236	1820
12	60/1	Mora vak'asına dâir bir zâtın yazdığı tarih	1177	1763
13	60/2	Humbaracı Ocağı, Mühendishâne kanunnâmeleri	1222	1805
14	60/3	Osmanlı- Lehistan hudut tashihi	1115	1703
15	60/4	Rus seferine dâir bir zâtın tuttuğu günlük	1182	1768
16	60/5	İngiltere ile yapılan andlaşma hakkında ordudan çeşitli yer ve makamlara yazılan yazılar	1222	1805
17	60/6	İngiltere, Fransa, Nemçe, Rusya, Avusturya ve İran elçi ve maslahatgüzârları ile yapılan çeşitli konulardaki görüşmelerin zabıtları	1225 - 1229	1810-1814
18	60/7	Tahrîr-i emlâk ve nüfus ile vergi tayini için gönderilecek muhassıllara verilecek talimat ve bu konuda yapılan yazışmalar	1255 - 1258	1839-1842

E) DÎVÂN-I HÜMÂYÛN TEŞRÎFÂT KALEMÎ DEFTERLERİ

Teşrîfât, merâsim sırasında mansıp ve rütbe sahiplerinin makam ve rütbelerine göre mûteber ve mer'î olan takaddüm ve teahhur yerinde kullanılır bir ıstılâhdır. Daha sade bir tarifile, ricâl ve devlet memurlarının resmî günlerde bulunacakları sıra ve sınıflar demektir⁷⁹.

Teşrîfâtçılık, Kanûnî tarafından ihdâs edilmiş mühim bir memuriyettir. Bu işi görene "Teşrîfâtî Efendi" veyâ "Teşrîfâtçı Efendi" denilirdi. Kendisi sarayda ve devlete âit bütün merâsimleri bilir, gerek sarayda ve Dîvân-ı Hümâyûn'da, gerekse Paşa Kapısı'nda yapılan merâsimde elindeki defter mûcibince protokolü idâre ve tatbik ederdi. Bundan başka, vezir ve beylerbeyileriyle diğer devlet erkânına âit rûsûm ve harç defterlerini tutardı. Evvelce Dîvân-ı Hümâyûn'a bağlı iken III. Ahmed zamanında Paşa Kapısı'na nakledilmiş ve Sadâret Kethüdâlığı'na bağlanmış⁸⁰.

Teşrîfât Dâiresi (Tanzîmât sonrası), teşrîfât işleriyle meşgûl olan dâirenin adıdır. Başındaki memura "Teşrîfât Nâzırı" denilir. Resmi günlerde vesâir merâsim sıralarında teşrîfâta dâhil olanlara bu dâireden devlet tezkiresi yazılırdı⁸¹.

⁷⁹ M. Zeki Pakalın, *a.g.e.*, c.III, s. 477

⁸⁰ M. Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986, s.336

⁸¹ M. Zeki Pakalın, *a.g.e.*, c.III, s. 477.

Teşrîfât Defterleri, merâsim sırasını ve kabul gün ve saatlerini gösteren deftere verilen addır⁸².

Bu defter serileri Arşivimizde şu şekilde bulunmaktadır;

1. Kepeci Tasnifi'ndeki Teşrîfâtçılık Defterleri

Kâmil Kepeci Tasnifi'nde yer alan bu seri, h. 955-1241/m. 1548-1826 tarihleri arasında 19 adet defterden müteşekkildir.

Kepeci Tasnifindeki Teşrîfâtçılık Defterleri Listesi

Özel No	Genel No	Defter Adı/ Muhtevası	Tarih	
			Hicrî	Mîlâdî
1	664 mük.	Giydirilen hil'atların cins ve miktarları	955	1548
2	664	"	976	1568-1569
3	665	Teşrîfâta tâbi Tahvîlât defteri	976	1568-1569
4	666	Sarayda yapılan arzlarla bâzı tevcîhâtı ve padişahın gittiği yerleri gösterir defter	1025	1616
4	667	Teşrîfât ve in'âmât defteri	1036	1626-1627
5	667 mük.	Bîrûn hazînesi için mübâyaa olunan kumaşlar ve mevcut hil'atlar	1042	1632-1633
6	668	În'am olunan hil'atların vesâirenin kayıtları	1060	1650
7	669	"	1092	1681
8	670	Kaymakam Mahmud Paşa tarafından in'am olunan hil'atlar	1093	1682
9	671	În'am olunan hil'atların vesâirenin kayıtları	1099	1687-1688
10	672	"	1099	1687-1688
11	673	Ser-Kaftânî Mehmed Ağa'nın masârifâtı	1099	1687-1688
11	673 mük.	În'am olunan hil'atların vesâirenin kayıtları.	1103	1691-1692
11	673 mük.	"	1114	1702-1703
12	674	În'am olunan hil'atlar	1155	1742
13	675	Sarayda yapılan ziyafetlerdeki sarfiyatın ve in'âmâtın kayıtları	1220	1805
14	676	Ordunun ihracı için yapılan merâsim programı	1224	1809
15	676 mük.1	Teşrîfâtçılık	1173- 1241	1759-1826

⁸² a.g.e., s.477.

16	676 mük.2	Yevmiye defteri	1235-1240	1819-1825
----	-----------	-----------------	-----------	-----------

2. Kepeci Tasnifi'ndeki Teşrîfât Kalemi Defterleri

Kâmil Kepeci Tasnifi'nde "Teşrîfât Kalemi (B)" kaydı altında yer alan bu seri, h. 988-1194/m. 1580-1780 tarihleri arasında 16 adet defterden müteşekkildir.

Teşrîfât Kalemi (B)

Özel No	Genel No	Defterin Adı/Konusu	T a r i h	
			Hicrî	Mîlâdî
1	682	Hil'at Defteri	988	1580
2	683	Hil'at İn'am Defteri	1080	1669-1670
3	684	Hazîne-i Hümayûn Mübâyaât Defteri	1084	1673-1674
4	685	Padişah huzurunda giydirilen hil'atlar	1098	1686-1687
5	686	Hil'at İn'am Defteri	1111	1699-1700
6	687	Hil'at ve Samur Muhâsebesi ve Dış Hazîne masrafları	1123	1711
7	688	Hil'at İn'am ve masraf kayıtları	1129	1716-1717
8	689	Hil'at ve samur postu mübâyaaası	1143	1730-1731
9	690	İran'a elçi tayin olunan Sivas Vâlisi Ahmed Paşa'ya muvakkaten verilen mücevher ve eşyanın defteri	1159	1746
10	691	Hil'at ve Samur Muhâsebesi ve Dış Hazîne masrafları	1168	1754-1755
11	692	"	1168	1754-1755
12	693	"	1171	1757-1758
13	694	"	1174	1760-1761
14	695	"	1174	1760-1761
15	696	"	1194	1780
15	696 mük.	Teşrîfât Defteri	1170	1756-1757

3. Diğer Teşrîfât Defterleri

Teşrîfât Defterleri, Bâb-ı Defterî'ye bağlı olan Mensûhat, Çeltik Rûsûmu, Mukâta'a-i Cedîd-i Ūlâ, Piskopos, Cizye Ziyâdesi, Kalemiye Dâiresi, Defterdâr Mektûbî, Evâmir-i Mâliye, Kefe Mukâta'ası ve Baş Bakı Kulu kalemleriyle aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 1060-1253/m. 1671-1833 tarihleri arasında 105 adet defterden müteşekkildir.

F. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN ÇAVUŞBAŞILIK DEFTERLERİ

Çavuşbaşı, Dîvân-ı Hümâyûn çavuşlarının âmiridir. Dîvân'dan çıkan hükümlerin icrâsı ve sefirlerin kabûlünde onlara refakat etmekle vazifeliydi; yâni adlî icrâ kuvvetinin başı ve teşrîfât işlerinin en büyük âmiri idi. Bundan başka merkezden çıkan emirleri vilâyet ve sancaklara tebliğ işlerini de idâre ve Dîvân'da halkın istid'alarını sunmalarına delâlet ederdi. Dîvân'ın intizamını muhafazayla görevliydi. Hariçten İstanbul'a gelenlerin hüviyetini tetkik etmek, Defterhâne'yi mühürlemek, azlolunan şeyhülislâmlara bunu tebliğ ile yeni tayin olunan şeyhülislâmı konağından alıp, alayla saraya götürmek de onun vazifelerinden idi. Bu makam 1870'de Adliye Nezâreti'ne dönüşmüştür⁸³.

Çavuşbaşı Defterleri Kepeci tasnifinde olup, bu defterlerde Dîvân-ı Hümâyûn müzekkeresi neticesi hapis cezası verilenlerin veya sürgüne gönderilenlerin isimleri ve tarihleri verilmiştir⁸⁴.

Özel No	Genel No	Defterin Adı/Konusu	Tarih	
			Hicrî	Mîlâdî
11	677	Hapis ve idam edilen eşhâsın isimleri	955	1548
22	678	Muhtelif yerlere nefyolunan eşhasın isimleri	1116	1704

G. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN'UN DİĞER DEFTERLERİ

Bu kısımda, farklı mevzularda teşkil olunmuş ve farklı kalemlerce hazırlanan defter serileri zikredilmiştir. Bu serileri şu şekilde belirlemek mümkündür:

1. Vak'anüvislik Defteri,
2. Askerî Rûznâmçe Defteri,
3. Kırım Hanlığı Defteri,
4. Yol ve Menzil Defterleri,
5. Müteferrik Konular Kataloğu.

Yukarıda 5 başlık altında toplanan bu defterlere âit bilgiler sırasıyla aşağıda verilmiştir.

⁸³ M. Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 71

⁸⁴ Bunlardan 677 nolu defter, M. İpşirli tarafından yayınlanmıştır, bkz. Mehmet İpşirli, "XVI. Asrın İkinci Yarısında Kürek Cezası ile İlgili Hükümler", *İÜEF Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 12 (1981-82), İstanbul 1982, s. 203-248

1. Vak'anüvislik Defterleri

Vak'anüvis, tarihî hadiselerin kayıt ve zaptı için tayin olunan resmî memurun ünvanıdır. Tarihî hadiseleri kaydetme lüzûmu hissedilince, Vak'anüvislik memuriyeti ihdas edilmiş ve bu vazifeyi ifâ edenlere de vak'anüvis denmiştir. İ. H. Uzunçarşılı bu mevzuda şu mâlûmatı vermiştir: "Vak'anüvis, devletçe zapt ve tahrîri kendisine verilen vesikaları kaydederdi. Bütün vesâikin vak'anüvise verilmesi icap etmezdi. Bundan dolayı vak'anüvis tarihleri dördüncü, beşinci derecedeki mâlûmatı hâvi olup, bunların içinde, tevcîhâta taalluk eden şeyler, mühim bir yekün teşkil ederdi. Tevcîhâtı, yâni memuriyete tayin evrâkı, defteri ve Ru'ûs kalemlerinden ve neşriyata müteallik olanların da Teşrîfât kaleminden vak'anüvislere verilmesi usûldendi. Fakat, bir müddet terkedilen bu usûl, h. 1210/m. 1795'de tekrar meydana konmuş ve ba'demâ, mektûbî, beylikçi ve âmedî efendiler tarafından zaptedilecek husûsâtın derhal vak'anüvise verilmesi ve tevcîhât ile teşrîfâtın da eskisi gibi yazdırılması emrolunmuştu."⁸⁵

Vak'anüvislik memuriyeti 18. yy. dan itibaren Dîvân-ı Hümâyûn Dâiresi'nde ihdâs olunmuştur. Bu tarihten evvel ise, bu vazifeleri şehnâmenüvisler yapar ve tarihlerini manzûm olarak yazarlardı. İlk defa bu memuriyete getirilen Halepli Mustafa Nâimâ Efendi'dir.

Vak'anüvis Defterleri, A.VKN koduyla, "Bâb-ı Asafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" katalogunda bulunmaktadır. Bu seri 97. sahifede, 1699-1701 umûmî numaralarda kayıtlı olup, h. 940-1206/m. 1533-1791 tarihlerini ihtiva eden 3 adet defterden müteşekkildir.

2. Askerî Rûznâmçe Defteri

Rûznâmçe, her türlü günlük vukuât kayıtlarına mahsus deftere verilen isimdir. Rûznâmçe-i Askerî ise, Kazaskerlik Dâiresi'nin Kazâiye, Şahsiye ve İdâriyesine âit işleri gören kalemin adıdır. O kalemde tutulan günlük kayıt defterlerine de bu ad verilirdi.

Askerî Rûznâmçe Defteri, A.DVN. ARZ. koduyla, "Bâb-ı Asâfî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" katalogunda bulunmaktadır. Bu defter, 13. sahifede 900 umumî numarada kayıtlı olup h. 1083/m. 1672 tarihini ihtiva etmektedir.

⁸⁵ Uzunçarşılı, *Merkez ve Bahriye*, s. 64

3. Kırım Hanlığı Defteri

Kırım Hanlığı Defteri A.DVN.KRM. koduyla, "Bâb-ı Asafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" kataloğunda bulunmaktadır. Bu defter, 23. sahifede, 931 umûmî numarada kayıtlı olup, h. 1128/m. 1715 tarihini ihtivâ etmektedir.

4. Yol ve Menzil Defterleri

Menzil, mânâ itibariyle seyahat edenlerin geçtikleri, dinlendikleri, vasıta değiştirdikleri yer demektir.

Yol ve Menzil Defterlerinde de muhtelif menzillerden geçmekte olan yabancı tüccarlar veya sefir gibi vazîfeliler için tanzim olunan hükümler bulunmaktadır.

"Bâb-ı Asafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" kataloğunda, A.DVN.YLM. koduyla 35. sahifede, 1015-1017 umûmî numaralarda kayıtlı bulunan bu seri, h. 1178-1207/m. 1764-1792 tarihleri arasında 3 adet defterden müteşekkildir.

5. Müteferrik Defterler

Yukarıda belirtilen seriler dışında kalan hususlar için de Müteferrik Konular Kataloğu teşkil olunmuştur. Bu kataloğda yekûn 565 adet defterin hülâsası verilmiştir. Katalogda yer alan hususlar ve tarihleri şu şekildedir:

Müteferrik Konular Kataloğu Dökümü

Defter Grubu Adı	Numarası	Tarih	
		Hicrî	Mîlâdî
Müteferrik Konular	36805-37315	875-1264	1470-1847
Meşihat	37316-37328	1025-1256	1616-1840
Tıb	37329-37330	1126-1137	1717-1724
Mühür Tatbîk	37330/1-37330/40	1148-1273	1735-1856

Ayrıca Kepeci tasnifinin muhtelif serilerinde Mühür Tatbik Defterlerine rastlanmaktadır. Kepeci Tasnifi'ne âit kataloğun tetkiki neticesinde, konumuza âit defterler çıkarılmıştır. Bu defterler, numarası, bulunduğu fon, cinsi ve tarihiyle birlikte aşağıdaki listede verilmiştir:

Kepeci Tasnifi Mühür Tatbik Defterleri Listesi

Özel No	Genel No	Bulunduğu Fon Adı	Defterin Adı/Konusu	Tarih	
				Hicrî	Mîlâdî
30	746	Muhtelif defterleri	Hayrabolu ahâlisine verilen evrâk ve mühür	1141	1728-29
120	5107	Baş Mukâta'a Kalemi	Tatbik mühürleri	1214	1800
125	5112	Baş Mukâta'a Kalemi	Tatbik mühürleri	1224	1809
38	5319	Eshâm Muhâsebesi (A)	İzmir Gümrüğü eshâmına rabtolunan müste'men tarifesi fazlası ve Yemen kahvesi zammı eshâmı mutasarrıflarının tatbik mühürleri	1224	1809
13	5464	Eshâm Muhâsebesi (B)	Fâiz tevzi'âtı ve tatbik mühürleri	1232	1830-31
8	7177	Saray Çakırcı ve Şahinci	Rumeli'nde şahincilerin isimleri ve şahincibaşlıkların tatbik mühürleri	1234	1818-19
146	5133	Baş Mukâta'a Kalemi	Tatbik mühürleri	1241	1825
15	5466	Eshâm Muhâsebesi(B)	Eshâm tevzi'ât defteri ve tatbik mühürleri	1246	1818-19
166	5153	Baş Mukâta'a Kalemi	Tatbik mühürleri	1259	1843
137	5417	Eshâm Muhâsebesi (A)	Eshâm mutasarrıflarının tatbik mühürleri	1255	1839
148	5428	Eshâm Muhâsebesi (A)	Eshâm mutasarrıflarının tatbik mühürleri	1258	1842
169	5156	Baş Mukâta'a Kalemi	Tatbik mühürleri	1266	1849-50
30	5481	Eshâm Muhâsebesi(B)	Eshâm fâiz tevzi'âtı ve tatbik mühürleri	-	-
169	5449	Eshâm Muhâsebesi (A)	Eshâm sahiplerinin tatbik mühürleri	-	-

II. BÂB-I ÂSAFÎ VE BÂB-I ÂLÎ DEFTERLERİ

Bâb-ı Âsafî, sadrâzamların resmî makamlarının adıdır. Burası 18. yüzyıl sonlarına kadar Paşa Kapısı, Paşa Sarayı, Sadrâzam Kapısı, Mîrî Sarayı, Vezir Kapısı diye de anılmış, I. Abdülhamid devrinde Bâb-ı Âlî denmeğe başlanmıştır.

17. yüzyıl ortalarına kadar sadrâzamların resmî bir makamı yoktur. Sadrâzamlar Dîvân-ı Hümâyûn haricinde, günlük devlet işlerini kendi konaklarında görürlerdi. 1654'de Derviş Mehmed Paşa, sadrâzam olunca, kendisine eski sadrâzamlardan Halil Paşa'nın konağı verilmiş ve burada bir Sadâret Dâiresi tesis olunmuştur.

Sadrâzamların kendi konak ve dâirelerinde ikinci vakitleri akdettikleri ve bu yüzden "İkinci Dîvânı" diye anılan Dîvânda tutulan defterler bu dâirede hazırlanırdı. Dîvân'da sâdır olan emirlere "Fermân" veya "Hüküm" denmesine karşılık, İkinci Dîvânında sâdır olanlara "Buyruldu" denirdi.

Bu defterler şunlardır:

A. Mektûbi Kalemi

1. Buyruldu ve İlmühaber Defterleri
2. Ayniyât Defterleri
3. Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Gelen-Giden Defterleri
 - a. Nezâret ve Devâir
 - b. Vilâyât
4. Kepeci Tasnîfi Sadâret Mektûbi Kalemi Defterleri
5. Diğer Sadâret Mektûbî Kalemi Defterleri

B. Kethudâ Kitâbeti (Sadâret Kethudâlığı) Defterleri

C. İrâde Kayıt Defterleri

1. 1255-1309 Yılı İrâdeleri
2. 1310-1334 Yılı İrâdeleri
3. Dosya Usulü İrâdeleri
4. Eyâlet-i Mümtâze ve Diğer İrâdeler
 - a. Bulgaristan
 - b. Cebel-i Lübnan
 - c. Girid
 - d. Mısır
 - d1. İrâdeleri
 - d2. Taltifât İrâdeleri
 - e. Sisam
 - f. Yunanistan

5- Mesâil-i Mühimme İrâdeleri

D. Âmedî Kalemi Defterleri

1. Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Âmedî Kalemi Defterleri
2. Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Âmedî Kalemi Defterleri

E. Sadâret Mütferrik Defterleri

A. MEKTÛBÎ KALEMÎ DEFTERLERİ (BÂB-I ÂSAFÎ VE BÂB-I ÂLÎ MEKTÛBÎ KALEMÎ)⁸⁶

Mektûbî Kalemî defterleri, bâzı mahallî mevzular, asker cem'i, tertîbâtı vs. hususlarda, Sadâretten muhtelif mahallere yazılan Tahrîrâtı hâvî defterlerdir.

Bu kalemde tutulan defterlere, sadrâzâmın çeşitli yerlere gönderdiği tahrîrler, önemli meselelerle ilgili emirler, buyrulduklar ve risâleler kaydedilirdi.

1- Buyruldu ve İlmühaber Defterleri

Mektûbî Kalemince tutulan defterlerdir.

Buyruldu, sadrâzam, kapudan-ı derya, vezir ve beylerbeyi gibi devlet erkânının yazılı emirleri mânâsına gelir. Sadrâzâmın İkinci Dîvânı'nda çıkardığı emirler, yine bu Dîvân'da tutulan Buyruldu Defterleri'ne kaydolunmuştur.

İlmühaber, bir resmî dâirenin her hangi bir iş münâsebetiyle başka bir dâireye yazdığı mâlûmâtı ihtiva eden kâğıda denir. Sonraları bunun yerine "müzekkere" tabiri kullanılmıştır. Buyruldu defterleri arasında zikredilen bu defterlerde de, Bâb-ı Âsafî'den diğer dâirelere yazılan tahrîrât kayıtları bulunmaktadır.

h. 1226-1331/m. 1811-1912 tarihlerini hâvî bu seri, 8 adet defterden müteşekkildir.

Buyruldu ve İlmühaber Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	T a r i h	
		Hicrî	Mîlâdî
1	Buyruldu	Et.Ca.1226 - Er.C.1242	1811 - 1826
2	"	El.M.1242 - Et.M.1255	1826 - 1839
3	"	Er.M.1255 - Er.S.1278	1839 - 1861
4	İlmühaber	El.Ra.1261 - Er.R.1284	1845 - 1867
5	Buyruldu	El.R.1278 - Er.Ca.1298	1861 - 1880
6	"	El.C.1298 - M.1313	1880 - 1895
7	İlmühaber	Ca.1289 - 26.B.1308	1872 - 1890
8	Buyruldu	9.M.1313 - 1.B.1331	1895 - 1912

⁸⁶ Bilgi için bkz. II. Bölüm Mektûbî Mühimme Belgeleri ve I. Bölüm Kepeci Tasnifi Sadâret Mektûbî Defterleri.

2. Ayniyât Defterleri

Ayniyât Defterleri, Sadâret Dâiresi'nden diğer devlet dâirelerine, vilâyetlere ve diğer makamlara yazılan tezkirelerin ve muharrerâtın aynen suretlerinin kaydedildiği defterlerdir. Defter üzerinde belgenin kendisi kayıtlıdır.

Muhtelif mevzuları hâvi Ayniyât Defterleri, h. M.1.1227-L.13.1320 tarihleri arasında olup, 1717 adet defterden müteşekkildir.

Ayniyât Defterleri tasnif edilirken aşağıdaki çizelgede görüleceği üzere bir çok başlık altında toplanmıştır. Çizelgede her başlık altında toplanan defterlerin sayısı, tarihi, hangi numaralarda oldukları gösterilmiştir. Burada kısaca belirtilen defterlerin umûmî listesi yeni katalogunda mevcuttur.

Ayniyât Defterleri Listesi

Sıra No	Mahiyet	T a r i h		Def.
		Hicrî	Mîlâdî	Ade.
1-168	Anadolu Âdî	1.M.1227 - 1.Z.1282	16.1.1812 - 17.4.1866	168
169-192	Anadolu Mühimme	1.Za.1259-29.Z.1282	23.11.1843 - 15.5.1866	24
193-295	Rumeli Âdî	16.L.1230 - 29.Z.1282	21.9.1815 - 15.5.1866	103
296-309	Rumeli Mühimme	9.Za.1259 - 29.Z.1282	1.12.1843 - 15.5.1866	14
310-314	Mühimme, Anadolu	20.Ra.1279 - 10.Z.1280	15.9.1862 - 17.5.1864	5
315-317	Mühimme, Rumeli	21.Ra.1279 - 29.Z.1282	16.9.1862-15.5.1866	3
318-320	Hafâyâ Anadolu	1.C.1260-25.L.1288	18.16.1844-7.1.1872	3
321-340	Hafâyâ Anadolu ve Rumeli	8.Ca.1234 - 18.Z.1277	5.3.1819 - 27.6.1861	20
341-345	Hafâyâ Rumeli	18.Z.1251 - 23.M.1290	5.4.1836 - 23.3.1873	5
346-369	Müsteşarlıktan yazılan	7.S.1253 - 23.L.1296	13.5.1837 - 20.10.1878	24
370-447	Meclis-i Vâlâdan	1.S.1257 - 29.Ş.1277	25.3.1841 - 12.3.1861	78
448-458	Meclis-i Vâlâ-yı Rumeli	3.C.1277 - 29.Z.1282	17.12.1860 - 15.5.1866	11
459-469	Meclis-i Vâlâ-yı Anadolu	8.N.1277 - 29.Z.1282	20.3.1861 - 15.5.1866	11
470-502	Meclis-i Vâlâdan katl ve sirkate dâir	2.Ca.1263 - 29.Z.1282	18.4.1847 - 15.5.1866	33
503-572	Deâvî	8.Za.1259 - 29.Z.1282	30.11.1843 - 15.5.1866	70
573-602	Rum Milleti ve Düvel-i Selâse	1.N.1236 - 16.Z.1251	2.6.1821 - 15.4.1835	29
603-604	Yunan Meselesi	16.S.1270 - 10.Ca.1271	18.11.1253 - 29.1.1855	2
605-608	Mısır Meselesi	5.B.1247 - 27.N.1248	10.12.1831 - 17.2.1833	4
609	Kürdistan haVâlisinde isyan eden Bedirhan'a dâir	19.Ş.1259 - 4.C.1264	14.9.1843 - 8.5.1848	1
610	Tepedelenli Ali Paşa meselesine dâir	1.R.1236 - 27.C.1237	6.1.1821 - 21.3.1822	1

611	Sırlı maddesine dâir	29.C.1240 - 5.Z.1241	18.2.1825 - 11.7.1826	1
612-618	Rusya meselesi	7.Ra.1244 - 5.Za.1271	17.11.1828 - 20.7.1855	7
619-620	Meclis-i Muvakkat Mukarrerâtı	1.S.1263 - 12.R.1264	19.1.1847 - 18.3.1848	2
621-622	Harcırah ve atıyyeye dâir muhaberât	7.B.1267 - 29.Z.1284	8.5.1851 - 22.4.1868	2
623	Müteferrik mahallere yazılan buyruldu	27.S.1277 - 14.C.1279	25.8.1860 - 7.12.1862	1
624-628	Kürek cezasına dâir	22.Z.1266 - 16.Ra.1279	29.10.1850 - 11.9.1862	5
629	Tahrîrat-ı Askeriyye	7.Za.1260 - 1.R.1261	18.11.1844 - 9.4.1845	1
630-652	Maliye kararıyla yazılan muharrerat ve buyruldu	10.Za.1259 - 29.Za.1282	2.12.1843 - 15.4.1866	23
653-668	Maliye kararıyla yapılan muhaberât	1.Ş.1262 - 15.Ra.1283	25.7.1846 - 28.7.1866	16
669-761	Tezkire Defterleri	1.Ş.1253 - 29.Z.1282	31.10.1837 - 15.5.1866	92
762-764	Tezkire Defterleri Mü-himme	28.R.1281 - 29.Ra.1282	1.10.1864 - 22.8.1865	3
765-786	Buyruldu Defterleri	1.Z.1282 - 28.Z.1282	17.4.1866 - 14.5.1866	22
787-801	Emr-i Âli Defterleri	1.N.1247 - 12.B.1291	3.2.1832 - 25.8.1874	15
802-803	Lühûm ve Bedel-i Tayinât Defterleri	19.S.1254 - 28.C.1270	4.5.1838 - 28.3.1854	2
804-811	Ankara, Konya İdarî Adlî İşleri	1.M.1283 - 23.L.1296	16.5.1866 - 10.10.1879	8
812-813	Aydın	13.M.1283 - 22.L.1296	28.5.1866 - 9.10.1879	2
814-815	Amasya	1.M.1283 - 5.M.1284	16.5.1866 - 9.5.1867	2
816-818	Anadolu Vâililiklerine	1.M.1283 - 2.Za.1296	16.5.1866 - 18.10.1879	3
819-828	Edirne, Adana, Şarkî Rumeli	7.M.1283 - 22.L.1296	22.5.1866 - 9.10.1879	10
829-833	Erzurum, Van	2.M.1283 - 23.L.1296	17.5.1866 - 10.10.1879	5
834-837	İzmit, Kocaeli, Bolu, Biga	4.M.1283 - 6.L.1296	19.5.1866 - 23.9.1879	4
838-840	İşkodra	1.M.1283 - 21.L.1296	16.5.1866 - 8.10.1879	3
841-843	Ordulara yazılan emirnâmeler	4.M.1283 - 26.M.1294	19.5.1866 - 10.2.1877	3
844-847	Üsküp, Manastır, Prizren	1.M.1284 - 3.S.1294	5.5.1867 - 17.2.1877	4
848-852	Bağdat, Basra	12.M.1283 - 23.L.1296	27.5.1866 - 10.10.1879	5
853-857	Bosna, Yenipazar	1.M.1283 - 12.S.1294	16.5.1866 - 26.2.1877	5
858	Talimatlara dâir	20.N.1282 - 24.C.1288	6.2.1866 - 10.9.1871	1
859-865	Cezâir-i Bahr-ı Sefid, Kıbrıs, Sisam Adaları	1.M.1283 - 25.L.1296	16.5.1866 - 12.10.1879	7
866	Cebel-i Lübnan	1.M.1284 - 3.S.1294	5..5.1867 - 17.2.1877	1
867-870	Halep	12.M.1283 - 22.L.1296	27.5.1866 - 9.10.1879	4
871-877	Hicaz, Mekke-i Mükerrema Emaneti, Yemen	1.M.1283 - 23.L.1296	16.5.1866 - 10.10.1879	7

878-884	Hüdavendigâr	2.M.1283 - 23.L.1296	17.5.1866 - 10.10.1879	7
885-890	Diyarbakir, Ma'muretü'l-Aziz	1.M.1283 - 23.L.1296	16.5.1866 - 10.10.1879	6
891-896	Rumeli Vâililikleri	1.M.1283 - 2.Za.1296	16.5.1866 - 18.10.1879	6
897-901	Selânik	1.M.1283 - 3.M.1294	16.5.1866 - 18.1.1877	5
902-908	Suriye, Beyrut	1.M.1283 - 22.L.1296	16.5.1866 - 9.10.1879	7
909-913	Sivas	1.M.1283 - 23.L.1296	16.5.1866 - 10.10.1879	5
914-916	Trablusgarp	1.M.1283-7.6.1293	16.5.1866-26.10.1876	3
917-927	Tuna	13.M.1283 - 1.S.1294	28.5.1866 - 15.2.1877	11
928-936	Trabzon, Canik	2.M.1283 - 30.M.1284	17.5.1866 - 3.6.1867	9
937-954	Umum Vilâyât	1.M.1283 - 13.L.1296	16.5.1866 - 30.9.1879	18
955-960	Kastamonu	1.M.1283 - 25.L.1296	16.5.1866 - 12.10.1879	6
961-962	Karasi, Ayvalık	1.M.1283 - 24.M.1284	16.5.1866 - 28.5.1867	2
963-965	Girid	1.M.1283 - 8.M.1294	16.5.1866 - 23.1.1877	3
966-968	Mısır, Tunus	2.M.1283 - 22.L.1296	17.5.1866 - 9.10.1879	3
969-975	Tırhala, Yanya, Selânik	1.M.1283 - 23.L.1296	16.5.1866 - 10.10.1879	7
976-985	Evkâf, Maârif	2.M.1283 - 25.L.1296	17.5.1866 - 12.10.1879	10
986-993	Bahriye	1.M.1283 - 22.L.1296	16.5.1866 - 9.10.1879	8
994-1001	Ticaret, Nâfia, Sıhhiye	1.M.1283 - 23.L.1296	16.5.1866 - 10.10.1879	8
1002-1004	Nâfia	1.Ş.1287 - 11.Ra.1294	27.10.1870 - 26.3.1877	3
1005-1009	Telgraf Posta	1.M.1283 - 25.L.1296	16.5.1866 - 12.10.1879	5
1010-1011/1	Hariciye, Adliye, Sıhhiye, Şûrâ-yı Devlet	6.Ca.1290 - 2.Za.1296	2.7.1873 - 18.10.1879	3
1012-1015	Defterhâne	5.M.1283 - 21.L.1296	20.5.1866 - 8.10.1879	4
1016-1023	Rusûmât	5.M.1283 - 25.L.1296	20.5.1866 - 12.10.1879	8
1024-1044	Serasker, Tophâne, Dâr-ı Şûrâ, Mekteb-i Tıbbiye	1.M.1283 - 11.B.1290	16.5.1866 - 4.9.1873	22
1045-1053	Şehr Emâneti	1.M.1283 - 25.L.1296	16.5.1866 - 19.10.1879	9
1054-1067	Zaptiye, Mahkeme-i İstinâf, Riyâset-i Dîvân-ı Muhasebât	1.M.1283 - 25.R.1296	16.5.1866 - 12.10.1879	14
1068-1073	Maârif	1.M.1283 - 21.S.1295	16.5.1866 - 24.2.1878	6
1074-1075	Hazîne-i Hâssa	20.M.1283 - 25.L.1296	4.6.1866 - 12.10.1879	2
1076-1082	Meşihat	1.M.1283 - 22.L.1296	16.5.1866 - 9.10.1879	7
1083-1133	Maliye	1.M.1283 - 23.L.1296	5.12.1866 - 20.10.1879	53
1134	Maliye vesâir devâire buyruldu	4.L.1296 - 23.L.1296	21.9.1879 - 10.10.1879	1
1135-1152	Müteferrik makamâta "Muhâcirîn, Ma'zûlîn, Deâvî, Dahiliye, Hariciye Kâtipleri, Kapı Kethudâları Meclis vs."	1.M.1283 - 25.L.1296	16.5.1866 - 12.10.1879	18
1153-1159	Mühimmenin ciltlenmiş maliye müsveddeleri	3.Ş.1294 - 29.S.1295	13.8.1877 - 4.3.1878	7

1160-1165	"	23.S.1295 - 29.N.1296	26.2.1878 - 16.9.1879	6
1166-1173	Meclisin ciltlenmiş müsveddeleri	4.Za.1294 - 2.Z.1296	10.11.1877 - 17.11.1879	8
1174-1177	Sadâretin tezâkîr ve evâmîr müsveddeleri	2.L.1296 - 29.Z.1296	19.9.1879 - 14.12.1879	4
1178-1195	Kalemin ciltlenmiş müsveddeleri	1.Za.1294 - 8.Ra.1295	7.11.1877 - 12.3.1878	18
1196-1212	Evkâf	1.M.1297 - 6.L.1309	15.12.1879 - 4.5.1892	17
1213-1220	Bahriye	1.M.1297 - 8.L.1309	15.12.1879 - 6.5.1892	8
1221	Posta - Telgraf	1.M.1297 - 29.Z.1297	15.12.1879 - 2.12.1880	1
1222-1223	Posta, Telgraf, Şehr Emâneti, Tıbbiye	4.Ş.1308 - 8.L.1309	15.3.1891 - 6.5.1892	2
1224-1227	Ticaret, Nâfia	24.B.1306 - 28.N.1309	26.3.1889 - 26.4.1892	4
1228-1229	Telgraf	2.M.1299 - 23.Z.1299	24.11.1881 - 5.11.1882	2
1230	Ticaret, Telgraf	23.L.1300 - 26.Z.1300	27.8.1883 - 28.10.1883	1
1231-1237	Ticaret	1.M.1297 - 10.L.1309	15.12.1879 - 8.5.1892	7
1238-1240	Nâfia	1.M.1297 - 29.Z.1299	15.12.1879 - 11.11.1882	3
1241-1244	Nâfia, Maârif	2.M.1300 - 29.Z.1301	13.11.1882 - 20.10.1884	4
1245	Nâfia Komisyonu	1.M.1298 - 22.Ca.1298	4.12.1880 - 22.4.1881	1
1246-1265	Hariciye	2.M.1297 - 10.L.1309	16.12.1879 - 8.5.1892	25
1266	Hariciye, Sıhhiye	12.S.1309 - 20.R.1309	17.9.1891 - 23.11.1891	1
1267	Sıhhiye	1.M.1301 - 24.Z.1301	2.11.1883 - 15.10.1884	1
1268-1313	Dahiliye	1.M.1297 - 10.L.1309	15.12.1879 - 8.5.1892	46
1314	Defter-i Hâkânî	4.Ş.1308 - 8.L.1309	15.3.1891 - 6.5.1892	1
1315-1321	Rûsûmât	3.M.1297 - 28.Z.1301	17.12.1879 - 19.10.1884	7
1322-1328	Serasker	2.M.1300 - 15.N.1309	13.11.1882 - 13.4.1892	7
1329-1330	Serasker, Tophâne	20.Za.1308 - 7.B.1309	27.6.1891 - 6.2.1892	2
1331-1358	Harbiye, Tophâne	1.M.1297 - 23.R.1309	15.12.1879 - 26.11.1891	28
1359-1361	Tophâne	1.M.1297 - 29.Z.1299	15.12.1879 - 11.11.1882	3
1362-1363	Bahriye Tophâne	4.M.1300 - 26.Z.1300	15.11.1882 - 28.10.1883	2
1364-1368	Şehr Emâneti	2.M.1297 - 18.Z.1300	16.12.1879 - 20.10.1883	5
1369-1370	Zaptiye, Sıhhiye, Tıbbiye	14.M.1297 - 29.Z.1299	28.12.1879 - 11.11.1882	2
1371	Tekâüd Sandığı	2.Ş.1308 - 27.C.1309	13.3.1891 - 28.1.1892	1
1372	Zaptiye	3.B.1309 - 10.L.1309	2.2.1892 - 8.5.1892	1
1373-1374	Zaptiye, Sıhhiye	2.M.1298 - 23.Z.1300	5.12.1880 - 25.10.1883	2
1375-1409	Adliye	1.M.1297 - 10.L.1309	15.12.1879 - 8.5.1892	35
1410-1417	Meşîhat	1.M.1297 - 10.L.1309	15.12.1879 - 8.5.1892	8
1418-1422	Maârif	4.M.1297 - 26.B.1308	18.12.1879 - 7.3.1891	5
1423-1424	Maârif, Rûsûmât, Hazîne- i Hâssa	28.B.1308 - 10.L.1309	9.3.1891 - 8.5.1892	2
1425-1427	Şûrâ-yı Devlet, Hazîne-i Haâssa	1.M.1297 - 24.B.1308	15.12.1879 - 5.3.1891	3

1428	Rûsûmât, Maârif	11.Z.1309 - 17.C.1309	16.9.1891 - 18.1.1892	1
1429	Şûrâ-yı Devlet	17.C.1309 - 8.L.1309	18.1.1892 - 6.5.1892	1
1430-1440	Mâliye	1.M.1297 - 10.Ş.1297	15.12.1879 - 18.7.1880	11
1441-1480	Şûrâ-yı Devlet, Hazîne-i Hâssa	11.Ş.1297 - 28.Ca.1306	19.7.1880 - 30.1.1889	40
1481-1507	Maliye	28.Ca.1306 - 10.L.1309	30.1.1889 - 8.5.1892	27
1508-1515	Anadolu vilâyâtına	29.Z.1296 - 10.L.1309	14.12.1879 - 8.5.1892	8
1516-1525	Arabistan vilâyâtı	1.M.1296 - 9.L.1309	26.12.1878 - 7.5.1892	10
1526-1530	Rumeli vilâyâtı	4.M.1297 - 22.R.1310	18.12.1879 - 13.11.1892	5
1531-1537	Umum vilâyâta	7.M.1297 - 18.C.1309	21.12.1879 - 19.1.1892	7
1538	Devâir ve umum vilâyât (mahrem)	13.Ş.1308 - 7.L.1309	24.3.1891 - 5.5.1892	1
1539-1547	Müteferrika	1.M.1297 - 10.L.1309	15.12.1879 - 8.5.1892	9
1548-1550	Rüesâ-yı Mecâlis	1.M.1297 - 24.Z.1301	15.12.1879-15.10.1884	3
1551-1552	Nâfia Komisyonu, Tekâüd Sandığı, Dîvân-ı Muhasebât	26.Ca.1298 - 25.Z.1299	26.4.1881 - 7.11.1882	2
1553	Muhâcirin Komisyonu	4.M.1297 - 17.L.1297	18.12.1879 - 22.9.1880	1
1554	Maliyeye, buyruldu	29.Ca.1305 - 18.R.1306	12.2.1888 - 22.12.1888	1
1555-1558	Dahiliye, buyruldu	9.R.1306-30.B.1308	13.12.1888-11.3.1891	4
1559	Evkâfa, buyruldu	20.L.1304 - 30.B.1308	12.7.1887 - 11.3.1891	1
1560-1561	Emsâl Defterleri	17.Ca.1266- 24.Ra.1297	31.3.1850 - 7.3.1880	2
1562	Meşihat	5.M.1302 - 4.Ca.1308	25.10.1884 - 16.12.1890	1
1563-1566	Serasker	6.M.1302 - 28.S.1307	26.10.1884 - 24.10.1889	4
1567-1570	Hariciye ve Sıhhiye	12.Ca.1301 - 21.B.1307	11.3.1884 - 13.3.1890	4
1571	Tophâne	29.Z.1301 - 29.B.1308	20.10.1884 - 10.3.1891	1
1572-1580	Dahiliye	25.M.1301 - 28.R.1307	26.11.1883 - 23.2.1889	9
1581-1582	Adliye	2.M.1302 - 22.Ca.1305	22.10.1884 - 5.2.1888	2
1583-1584	Evkâf	23.Z.1301 - 15.M.1305	14.10.1884 - 9.10.1887	2
1585	Bahriye	1.B.1301 - 13.Za.1306	27.4.1884 - 11.7.1889	2
1586-1593	Maliye	30.M.1301 - 20.Z.1305	1.12.1883 - 28.8.1888	7
1594-1597	Ticaret ve Nâfia	5.M.1302 - 19.R.1308	25.10.1884 - 2.12.1890	4
1598-1599	Maârif	17.Z.1301 - 20.Z.1306	8.10.1884 - 17.8.1889	2
1600	Defter-i Hâkânî	29.M.1307 - 24.B.1308	25.9.1889 - 5.3.1891	1
1601-1602	Rûsûmât	27.N.1302 - 28.B.1308	10.7.1885 - 9.3.1891	2
1603	Hazîne-i Hâssa	10.M.1303 - 28.Ca.1306	19.10.1885 - 30.1.1889	1
1604	Şûrâ-yı Devlet, Nâfia Komisyonu	29.Z.1301 - 24.B.1306	20.10.1884 - 26.3.1889	1
1605	Müteferrika	26.Z.1304 - 20.Ca.1307	15.9.1887 - 12.1.1890	1
1606-1607	Vilâyet ve devâire yazılan umûm muharrerât	23.Z.1301 - 3.B.1306	14.10.1884 - 5.3.1889	2

1608	Serasker, Tophâne, Bahriye	7.B.1306 - 27.Z.1306	9.3.1889-8.3.1891	1
1609	Serasker, Tophâne, Evkâf, Bahriye	27.B.1308 - 5.C.1309	8.3.1891 - 6.1.1892	1
1610	Defter-i Hâkânî, Askerî Tekâüd Sandığı, Hariciye, Maliye, Ticaret, Nâfia, Şûrâ-yı Devlet, Şehr Emaneti, Sicill-i Ahvâl	4.Ş.1308 - 11.C.1309	15.3.1891 - 12.1.1892	1
1611	Dahiliye ve Adliye	27.B.1308 - 27.Ra.1309	8.3.1891 - 31.10.1891	1
1612	Adliye ve Hariciye	10.B.1306 - 25.B.1308	12.3.1889 - 6.3.1891	1
1613	Maliye, Maârif, Rûsûmât	4.Ş.1308 - 4.R.1309	15.3.1891 - 7.11.1891	1
1614	Vergi Emâneti	13.Z.1301 - 28.M.1307	4.10.1884 - 24.9.1889	1
1615	Devâir Mühimme	14.C.1300 - 14.Z.1307	22.4.1883 - 1.8.1890	1
1616	Vilâyât	18.Ra.1312 - 25.C.1312	19.9.1894 - 24.12.1894	1
1617-1618	Anadolu	16.M.1302 - 10.C.1308	5.11.1884 - 21.1.1891	2
1619-1621	Arabistan	2.M.1302 - 13.L.1320	22.10.1884 - 13.1.1903	3
1622	Rumeli	8.M.1302 - 30.M.1308	28.10.1884 - 11.3.1891	1
1623	Meşihat	11.Za.1309-29.M.1313	7.6.1892 - 22.7.1895	1
1624-1630	Serasker	8.Za.1309 - 5.S.1313	4.6.1892 - 28.7.1895	7
1631-1637	Hariciye	11.Z.1309 - 5.S.1313	7.7.1892 - 28.7.1895	7
1638	Tophâne	11.Za.1309- 27.Z.1312	7.6.1892 - 21.6.1895	1
1639-1653	Dahiliye	6.Za.1309 - 9.M.1313	2.6.1892 - 2.7.1895	15
1654-1658	Adliye	11.Za.1309 - 2.S.1313	7.6.1892 - 25.7.1895	5
1659-1661	Evkâf	6.Za.1309 - 6.L.1312	2.6.1892 - 2.4.1895	3
1662-1663	Bahriye	24.Za.1309 - 4.S.1313	20.6.1892 - 27.7.1895	2
1664-1677	Maliye	5.Za.1309 - 3.S.1313	1.6.1892 - 26.7.1895	14
1678-1682	Ticaret ve Nâfia	11.Za.1309-26.Ca.1311	7.6.1892 - 5.12.1893	5
1683	Maârif	18.C.1311 - 15.M.1313	27.12.1893 - 8.7.1895	1
1684-1685	Defter-i Hâkânî	5.Za.1309 - 1.S.1313	1.6.1892 - 24.7.1895	2
1686-1687	Şehr Emâneti	4.Za.1309 - 8.Z.1312	31.5.1892 - 2.6.1895	2
1688-1689	Zaptiye	11.Za.1309 - 5.S.1313	7.6.1892 - 28.7.1895	2
1690-1691	Sihhiye	12.Za.1309 - 29.N.1313	8.6.1892 - 15.3.1896	2
1692-1694	Rûsûmât	12.Za.1309 - 22.L.1312	8.6.1892 - 18.4.1895	3
1695-1697	Askeri ve Mülkî Tekâüd Sandıkları, Mekâtib-i Askeriye, Dîvân-ı Muhâsebât, Dârüşşafaka, Mütferrika	11.Z.1309 - 1.S.1313	7.7.1892 - 24.7.1895	3
1698-1700	Şûrâ-yı Devlet, Hazîne-i Hâssa, Tıbbiye, Posta ve Telgraf, Sicill-i Ahvâl	2.Za.1309 - 3.S.1313	29.5.1892 - 25.7.1895	3
1700-1702	Orman ve Meâdin ve Ziraat	27.B.1310 - 2.S.1313	14.2.1893 - 25.7.1895	2

1703	Taraf-ı Âlî-i Müsteşariden umum vilâyât ve devâire yazılan tezâkir ve muharrerât defteri	1.Za.1309 - 23.B.1312	28.5.1892 - 20.1.1895	1
1704-1710	Vilâyât	11.Za.1309 - 5.S.1313	7.6.1892 - 28.7.1895	7
1711-1712	Telgrafnâme	5.Za.1311 - 2.Za.1312	10.5.1894 - 27.4.1895	2
1713	Rum fesadına dâir	1.M.1239 - 29.Ca.1239	7.9.1823 - 31.1.1824	1
1714-1715	Karantina Defteri	1.M.1254 - 19.Ra.1293	27.3.1838 - 14.4.1876	2
1716	Kıgalk Kıtası	1.Za.1261 - 22.Ca.1262	1.11.1845 - 18.5.1846	1
1717	Muharrerat-ı Umûmiye	2.Ra.1299 - 11.M.1318	22.1.1882 - 11.5.1900	1

3. Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Gelen-Giden Defterleri

Resmî dâirelerden yazılan yazıların kaydına mahsus defterlerdir.

a. Nezâret ve Devâir Gelen-Giden

Sene başından itibaren tertip edilen bu defterlere gelen ve cevaben gönderilen yazının hülâsası, tarihi, numarası vs. yazılırdı. Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Vâride ve Sâdıra defterlerinde de Sadâret Dâiresi (Sadrâzam Dâiresi) ile muhtelif devlet dâireleri arasındaki muhaberât kayıtları bulunmaktadır. h. 1247-1340/m. 1831-1922 tarihleri arasındaki muhaberâtı mübeyyin bu seri 1060 adet defterden müteşekkildir. Bu defterlerden tespit edilen umum numaralı vesikaların dosya numaralarını gösterir 25 ciltlik bir dosya fihristi defteri mevcuttur.

Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Vâride ve Sâdıra Defterleri Listesi

Sıra No	Nev'i	Mahiyeti	Tarih		Def. Ade.
			Hicrî	Mîlâdî	
1 - 29	Adliye	Gelen	24.R.1278 - 17.R.1294	1861 - 1877	8
		Gelen	6.Ra.1294 - 6.R.1341	1877 - 1922	13
		Giden	24.R.1296 - 24.S.1330	1879 - 1912	10
30 - 51	Bahriye	Gelen	28.C.1265 - 4.Ra.1341	1849 - 1922	12
		Giden	1.M.1277 - 12.Ra.1341	1860 - 1922	11
52 - 122	Dahiliye	Gelen	3.Ca.1297 - 8.Ra.1338	1880 - 1920	35
		Giden	4.R.1297 - 11.Ra.1341	1880 - 1922	36
123 - 144	Evkâf	Gelen (Takrir)	9.C.1268 - 24.Ş.1278	1852 - 1861	6
		Gelen	30.B.1265 - 9.Ra.1341	1849 - 1922	8
		Giden	6.M.1278 - 10.Ra.1341	1861 - 1922	8
145 - 192	Hariciye	Gelen	4.R.1297 - 7.Ra.1341	1880 - 1922	30
		Giden	21.Ra.1293 - 10.Ra.1340	1876 - 1922	18

193 - 273	Harbiye	Gelen(Takrir)	14.L.1260 - 16.N..1330	1844 - 1912	12
		Gelen	1.B.1265 - 14.R.1341	1849 - 1922	41
		Giden	1.M.1278 - 11.Ra.1341	1861 - 1922	29
274 - 277	Hazîne-i Hâssa	Gelen	10.M.1278 - 10.Ra.1341	1861 - 1922	2
		Giden	1.M.1278 - 10.Ra.1341	1861 - 1922	2
278 - 343	İstizân İrâde-i Seniyye Defteri	Gelen	3.B.1265 - 8.Ra.1341	1849 - 1922	66
344 - 360	Re'sen İrâde-i Seniyye	Gelen	28.C.1265 - 25.Ca.1327	1849 - 1909	17
361 - 389	İrâde-i Husûsiyye	Gelen	6.M.1286 - 25.Ra.1340	1869 - 1921	29
390 - 399	Maârif	Gelen	16.M.1278 - 29.S.1341	1861 - 1922	5
		Giden	1.M.1278 - 12.Ra.1341	1861 - 1922	5
400 - 517	Maliye	Takrir	8.L.1260 - 13.M.1320	1844 - 1873	44
		Gelen	28.C.1265 - 10.Ra.1341	1849 - 1922	28
		Giden	1.M.1278 - 10.Ra.1341	1861 - 1922	44
518 - 522	Meclis-i Âyân	Gelen	25.Za.1326- 14.M.1340	1908 - 1921	3
		Giden	26.Za.1326 - 8.S.1341	1908 - 1922	2
523 - 528	Meclis-i Mebusan	Gönderilen	27.Za.1326 - 10.Ş.1338	1908 - 1920	2
		Gelen	3.Z.1326 - 8.B.1338	1908 - 1920	2
		Giden	25.Za.1326- 13.B.1338	1908 - 1920	2
529 - 537	Meşîhât	Gelen	1.M.1290 - 9.Ra.1341	1873 - 1922	4
		Giden	1.M.1278 - 10.Ra.1341	1861 - 1922	5
538 - 549	Nâfia	Gelen	28.Z.1285 - 30.S.1341	1869 - 1922	7
		Giden	17.Z.1286 - 10.Ra.1341	1870 - 1922	5
550 - 552	Ticaret ve Nâfia	Gelen	28.Ca.1265 - 10Ş.1328	1849 - 1910	2
		Giden	21.S.1327 - 11.Ra.1329	1909- 1911	1
553 - 558	Ticaret	Gelen	17.M.1290 - 2.Ra.1341	1879 - 1922	2
		Giden	20.M.1290 - 10.Ra.1341	1873 - 1922	4
559 - 560	Ticaret ve Sıhhiye	Gelen	9.M.1278 - 12.M.1290	1861 - 1873	1
		Giden	1.M.1278 - 13.M.1290	1861 - 1873	1
561 - 563	Ticaret ve Ziraat	Gelen	15.Ra.1329- 14.Ra.1336	1911 - 1917	2
		Giden	28.Za.1327 - 4.R.1331	1909 - 1913	1
564 - 570	Orman ve Meâdin	Gelen	27.B.1289 - 21.Za.1329	1872 - 1911	4
		Giden	7.Ca.1299 - 15.Ra.1336	1881 - 1917	3

571 - 575	Sihhiye	Gelen	21.M.1290 - 18.Ra.1341	1873 - 1922	2
		Giden	21.M.1290 - 10.Ra.1341	1873 - 1922	3
576 - 586	Posta ve Telgraf	Gelen	17.M.1290 - 11.B.1337	1873 - 1919	6
		Giden	17.S.1293 - 8.B.1337	1876 - 1919	5
587 - 595	Rüsûmât	Gelen	10.M.1278 - 10.B.1337	1861 - 1909	5
		Giden	2.M.1278 - 15.B.1327	1861 - 1909	4
596 - 601	Şûrâ-yı Devlet	Gelen	16.B.1295 - 11.Ra.1341	1878 - 1922	3
		Giden	22.B.1295 - 29.S.1341	1878 - 1922	3
602 - 640	Şûrâ-yı Devlet Mazbataları	Gelen (Mazbata)	23.Z.1285 - 12.Ra.1341	1869 - 1922	38
641 - 649	Tophâne	Gelen	13.B.1278 - 10.Za.1327	1862 - 1910	6
		Giden	18.M.1290 - 5.C.1327	1873 - 1909	3
650 - 663	Zaptiye	Gelen	29.C.1265 - 24.B.1327	1849 - 1909	8
		Giden	2.M.1278 - 19.C.1327	1862 - 1909	6
664 - 668	Müteferrika Teftiş Anadolu Komisyonu	Gelen	3.C.1313 - 28.S.1320	1895- 1902	3
		Giden (Şakir Paşa'ya)	10.Ra.1313- 28.N.1320	1895 - 1902	2
669 - 671	Askerî Tekâüd Sandığı	Gelen	27.Ş.1303 - 25.B.1328	1886 - 1910	2
		Giden	21.L.1315 - 6.B.1328	1886 - 1910	1
672 - 677	Bulgaristan Komiserliği	Gelen	13.L.1313 - 6.Ş.1327	1895 - 1909	5
		Giden	19.B.1315 - 25.Z.1321	1897 - 1903	1
678 - 680	Mümtâz Müteferrika Bulgaristan Komiserliği	Gelen	2.Ra.1311 - 6.B.1327	1893 - 1909	3
681 - 682	Sicill-i Ahvâl Komisyonu	Gelen	6.B.1305 - 29.C.1314	1888 - 1897	2
683 - 689	Şehr Emâneti	Gelen	16.M.1278 - 6.S.1327	1861 - 1909	4
		Giden	5.M.1291 - 23.B.1327	1874 - 1909	3
690 - 705	Sadârete Gelen Şifre Telgrafların Kayıt Defterleri	Gelen	1.Ca.1322 - 10.Ra.1329	1904 - 1911	10
		Giden	16.L.1322 - C.1329	1904 - 1911	7
706 - 715	Hariciye Müteferrikası	Gelen	25.S.1304 - 1341	1886 - 1922	10
716 - 717	Hicaz Demiryolları	Gelen	8.Z.1319 - 18.Ş.1332	1902 - 1914	1
		Giden	7.Z.1319 - 12.Za.1332	1902 - 1914	1
718 - 719	Harîk Müteferrikası	Gelen	26.Ra.1337	1918	1
		Giden	5.Z.1336	1918	1
720 - 726	Defter-i Hâkânî	Gelen	10.M.1278 - 20.B.1331	1861 - 1913	4
		Giden	2.M.1278 - 20.R.1330	1861 - 1912	3

727 - 735	Dîvân-ı Muhâsebât	Gelen	10.M.1297-11.Ra.1341	1879 - 1922	7
		Giden	1.S.1299 - 15.Ra.1332	1881 - 1914	2
736 - 740	Mülkiye Tekâüd Sandığı	Gelen	9.C.1297 - 17.C.1329	1880 - 1911	3
		Giden	11.C.1297 - 3.N.1328	1880 - 1910	2
741 - 742	Memûrîn-i Mülkiye Komisyonu	Gelen	7.N.1314 - 5.Ş.1326	1897 - 1908	1
		Giden	24.B.1314 - 18.B.1326	1896 - 1908	1
743 - 750	Mısır Komiserliği	Gelen	10.R.1300 - 17.Ş.1331	1883 - 1913	6
		Giden	28.R.1303 - 7.Z.1318	1886 - 1914	2
751 - 752	Mümtâze Hariciye Mütferrikası	Gelen	22.B.1307 - 16.N.1312	1890 - 1895	2
753 - 757	Mümtâze Mütferrikası	Gelen	17.N.1312 - 27.Ra.1331	1895 - 1913	3
		Giden	19.N.1327 - 24.R.1333	1909 - 1915	2
758 - 764	Muhâcirîn Komisyonu	Gelen	2.M.1278 - 7.B.1326	1861 - 1908	3
		Giden	3.M.1278 - 24.C.1326	1861 - 1908	4
765 - 768	Islahat, Maliye Komisyonu	Gelen	27.L.1296 - 29.Ca.1326	1879 - 1908	4
769 - 770	Mekke-i Mükerreme	Gelen	10.Ra.1328	1910	1
		Giden	5.Ra.1328	1910	1
770 (2,3 mük.)	Mekâtib-i Askeriyye	Gelen	1.Za.1316 - 9.S.1326	1899 - 1908	1
		Giden	1.Ca.1298 - 16.B.1326	1881 - 1908	2
771 - 773	Tıbbiye	Gelen	11.S.1278 - 23.M.1293	1861 - 1876	1
		Giden	3.M.1278 - 1.Ra.1296	1861 - 1879	2
774 - 775	Techizât	Gelen	26.Z.1319 - 30.Ş.1326	1902 - 1908	1
		Giden	7.Z.1319 - 5.Ş.1326	1902 - 1908	1
776 - 777	Tevhîd-i Mübâyaa	Gelen	3.M.1323 - 5.C.1323	1905	1
		Giden	8.M.1323 - 8.C.1323	1905	1
778 - 779	İâşe	Gelen	1.Z.1336 - 22.Ca.1337	1918 - 1919	1
		Giden	11.Za.1336 - 16.R.1337	1918 - 1919	1
780 - 781	Muameleleri buyrulmayarak görülen evrâkların hülâsaları	Gelen	23.Ş.1310 - 4.N.1311	1893	2
782	Vilâyet mütferrikasından yazılan tezkire-i sâmiyeler	Gelen	29.Ca.1313 - 3.Ş.1320	1895 - 1902	1
783	İmâret	Gelen	25.S.1327 - 17.S.1328	1909 - 1910	1
784	Mısır işlerine dâir yazılan tezâkir	Gelen	12.N.1301 - 4.Ra.1304	1884 - 1886	1
785 - 789	Sadâret Mektûbî Mühimme kalemi kayıt defteri	Gelen	2.Ş.1308 - 9.Za.1339	1891 - 1921	5
790	Buyruldu defteri	Gelen	11.Ra.1302-18.Za.1302	1884 - 1885	1

791	Dersaâdet müteferrikası	Gelen	5.R.1331 - 15.Ra.1338	1913 - 1919	1
792 - 877	Arzuhâl defteri	Gelen	28.Ca.1306-14.Ra.1341	1889 - 1922	85
878 - 883	Telgraf, Arzuhâl	Gelen	4.Ra.1328 - 15.Ş.1337	1910 - 1919	6
884 - 890	Takvim-i Vakâyi ile neşrolunan evrâkın kayıt defteri	Gelen	13.Ş.1336 - 14.Ş.1340	1918 - 1922	7
891 - 895	Müdevverât	Gelen	12.N.1326 - 8.Ra.1341	1908 - 1922	5
896 - 913	Teşrifât	Gelen	9.C.1276 - 1.Ra.1341	1859 - 1922	18
914 - 916	Vilâyet-i Mümtâzen Gelen	Gelen	7.R.1297 - 14.Ca.1304	1880 - 1887	3
917 - 926	Vilâyet-i Mümtâze umûm tezâkir	Gelen	3.M.1298 - 8.Ş.1309	1880 - 1891	10
927 - 933	Vilâyet-i Mümtâze ve muhtâre yevmiye	Gelen	1.Ca.1320 - 22.M.1340	1902 - 1921	7
934 - 936	Umûm Mühimme	Gelen	12.M.1298-22.Ca.1324	1880 - 1906	4
937 - 956	Bulgaristan Kalemî	Gelen	2.B.1309 - 26.Z.1331	1892 - 1913	20
957 - 961	Bulgaristan tezâkir defterleri	Gelen	1.N.1309 - 30.N.1319	1892 - 1901	5
961/2	Bulgaristan Nizâm defteri ⁸⁷	Gelen	7.Ra.1297 - 8.Ra.1325	1881 - 1907	1
962 - 966	Vilâyet-i Mümtâzede Bulgaristan muharrerât defteri	Gelen	7.M.1298 - 29.B.1319	1880 - 1901	5
966/2	Nizâm defteri ⁸⁸	-	-	-	1
967 - 985	Şarkî Rumeli defteri	Gelen	1.M.1297 - 27.Ş.1327	1879 - 1909	19
986 - 1002	Girid ⁸⁹	Gelen	18.N.1288-14.Ra.1338	1871 - 1919	17
1003	Kıbrıs, Bosna, Hersek	Gelen	24.Ra.1310-15.Ra.1338	1892 - 1919	1
1004 -1008	Sisam defteri	Gelen	17.B.1247 - 3.N.1330	1831 - 1912	5
1009-1012	Cebel-i Lübnan ve Sisam	Gelen	13.L.1309 - 11.M.1323	1892 - 1905	4
1013-1021	Cebel-i Lübnan	Gelen	13.L.1309 - 16.R.1337	1866 - 1919	9
1022-1028	Trablusgarp,Bingazi	Gelen	5.Za.1330 - 23.Ş.1339	1912 - 1921	7
1029-1030	Mısır	Gelen	26.Ra.1262 - 26.Z.1319	1846 - 1882	2
1031-1035	Mısır Hidiviyeti, muharrerât	Gelen	12.M.1298 - 10.S.1336	1880 - 1917	5

⁸⁷ Bulgaristan Muharrerat Defterleri arasında yer almasına rağmen, başlı başına bir maddedir.

⁸⁸ Bu defter Şarkî Rumeli Defterinin içindedir.

⁸⁹ Bu defterler arasında Fihrist, Nizâm ve Kayıt Defterleri de mevcuttur.

1036-1039	Mısır Hidiviyeti te-zâkir defterleri	Gelen	20.L.1309 - 17.M.1340	1892 - 1921	4
1040-1048	Mısır Hidiviyeti hülâsa defterleri	Gelen	12.L.1309 - 20.C.1341	1892 - 1922	8
1049-1060	Nezâretler ve devâir memûrînin tayin tarihini ve infisâ-lini gösteren defter	Gelen	15.R.1307 - 11.S.1326	1889 - 1908	

b. Vilâyât Gelen-Giden

1864 senesinden sonra Osmanlı idaresinde eyâlet sisiteminden vilâyet nizamına geçilmiştir. Bundan sonra, Eyâlet-i Mümtâzeler için hazırlandığı gibi, her vilâyet için müstakil defterlerin hazırlanması ihtiyacı tebarüz etmiş ve bu seri tanzim olmuştur. Bu defterler, Osmanlı Devleti'nin nihayetine kadar tutulmuştur.

Sadâret Dâiresine muhtelif vilâyetlerden gelen ve bunlara cevaben yazılan tahrîrât kayıtlarını hâvi bu defterler, h. 1265-1341/m. 1849-1922 tarihleri arasındaki kayıtları ihtiva edip, 1608 defterden müteşekkildir.

Bâb-ı Âlî Evrak Odası

Vilâyât Gelen-Giden Defterlerinin Listesi

Sıra No	Defter Adı	Nev'i	Tarih				
			Hicrî		Mîlâdî		Def.
			Başlangıç	Bitiş	Baş.	Bit.	Ade.
1 - 41	Vilâyât	Gelen	4.B.1265	25.Ra.1338	1849	1919	26
		Giden	14.Z.1277	19.M.1339	1861	1920	15
42 - 54	Vilâyât, memûrin	Gelen	21.S.1327	15.N.1335	1909	1917	12
55 - 80	Anadolu vilâyâtı	Gelen	6.Z.1277	3.S.1328	1861	1910	13
69	Anadolu jurnal memurlarından	Gelen	15.Z.1288	29.M.1289	1872	1872	1
70 - 80	Anadolu vilâyâtı	Giden	2.M.1278	11.S.1328	1861	1910	11
81 - 91	Anadolu vilâyâtı memurîn	Gelen	23.Za.1318	25.Ra.1328	1901	1910	10
92	Amasya ve Şarkî Karahisar	Giden	10.M.1289	27.Ra.1300	1872	1883	1
93 - 103	Ankara	Gelen	4.S.1278	28.Ş.1327	1861	1909	6
		Giden	20.S.1287	30.Ca.1327	1870	1909	5
104 - 110	Aydın	Gelen	24.M.1278	1.Ra.1328	1861	1910	3
		Giden	2.M.1278	18.M.1328	1861	1910	4
111 - 114	Bitlis	Gelen	24.B.1307	1.Ra.1328	1890	1910	2
		Giden	17.S.1306	11.S.1327	1888	1909	2
115	Canik	Giden	27.M.1291	25.N.1296	1874	1879	1

116 - 121	Diyarbakir	Gelen	27.B.1307	29.Z.1296	1890	1879	3
		Giden	17.Ra.1288	26.C.1327	1871	1909	3
122 - 129	Erzurum	Gelen	21.Z.1277	19.S.1328	1861	1910	5
		Giden	6.M.1278	16.S.1327	1861	1909	3
130 - 145	Hüdâvendigâr	Gelen	14.M.1278	16.S.1328	1861	1910	8
		Giden	13.L.1279	3.S.1328	1863	1910	8
146 - 149	İzmid	Gelen	1.M.1278	22.Z.1290	1861	1874	2
		Giden	2.M.1278	26.M.1291	1861	1874	2
150 - 157	Kastamonu	Gelen	17.M.1278	24.Z.1327	1861	1909	4
		Giden	3.M.1278	7.S.1327	1861	1909	4
158 - 166	Konya	Gelen	25.Z.1277	9.Z.1327	1861	1909	6
		Giden	1.M.1278	10.L.1327	1861	1909	3
167 - 173	Mâmuretü'l-Aziz	Gelen	8.M.1293	21.Z.1327	1876	1909	3
		Giden	2.M.1278	16.S.1327	1861	1909	4
174	Ordu	Gelen	26.S.1278	16.M.1284	1861	1867	1
175 - 186	Sivas	Gelen	28.M.1278	4.M.1325	1861	1906	5
		Giden	2.M.1278	29.L.1327	1861	1909	7
187 - 193	Trabzon	Gelen	24.Z.1277	23.Z.1327	1861	1909	3
		Giden	3.M.1278	6.Z.1327	1861	1909	4
194 - 198	Van	Gelen	26.Ş.1303	8.S.1328	1886	1910	2
		Giden	18.Z.1293	5.Ş.1327	1876	1909	3
199 - 237	Arabistan vilâyâtı	Gelen	15.S.1278	22.S.1328	1861	1910	27
		Giden	1.M.1278	28.Z.1327	1861	1910	11
226	Arabistan jurnal memurları	Gelen	20.Ca.1288	7.C.1289	1871	1872	1
238 - 249	Adana	Gelen	22.C.1277	1.Ca.1327	1860	1909	7
		Giden	3.M.1278	2.S.1328	1861	1910	5
250	Ammare	Giden	7.M.1278	3.Ş.1278	1861	1862	1
251 - 261	Bağdad	Gelen	16.M.1290	30.Z.1327	1673	1909	6
		Giden	2.M.1278	19.Za.1327	1861	1909	5
262 - 267	Basra	Gelen	27.C.1292	25.M.1328	1875	1910	4
		Giden	22.B.1292	19.Z.1327	1875	1909	2
268 - 275	Beyrut	Gelen	20.S.1307	21.S.1328	1889	1910	4
		Giden	10.B.1306	3.M.1328	1889	1910	4
276 - 277	Bingazi	Gelen	21.Ra.1305	25.C.1326	1887	1908	2
278	Cebel-i Lübnan, Sisam	Gelen	26.C.1303	12.N.1313	1886	1896	1
279 - 283	Cebel-i Lübnan	Gelen	27.Ş.1315	10.L.1333	1897	1915	1
		Giden	23.M.1290	22.N.1333	1873	1915	1
284	Gadamis	Gelen	25.Za.1279	1.B.1281	1863	1864	1
285 - 299	Halep	Gelen	19.Ca.1277	10.S.1328	1860	1910	8
		Giden	2.M.1278	27.M.1328	1861	1910	7

300	Havran	Giden	13.S.1278	27.M.1280	1861	1863	1
301 - 310	Hicaz	Gelen	7.L.1289	1.Ra.1328	1872	1910	4
		Giden	11.S.1278	12.Za.1327	1861	1909	5
311	Humus	Gelen	28.Ca.1280	2.Ş.1281	1863	1865	1
312 - 319	Kudüs	Gelen	16.M.1290	15.Z.1327	1873	1909	5
		Giden	27.M.1291	6.S.1328	1874	1910	3
320	Mısır, Yemen, Cebel- i Lübnan, Kudüs	Gelen - Giden	8.L.1278	16.M.1290	1862	1873	1
321 - 331	Mısır	Gelen	1.S.1290	27.Za.1332	1873	1914	5
		Giden	3.M.1278	2.M.1333	1861	1914	6
332	Mısır Meselesi	-	17.C.1305	-	1888	-	1
333 - 339	Musul	Gelen	21.Ca.1296	29.S.1328	1879	1910	3
		Giden	10.L.1309	14.N.1327	1892	1909	4
340 - 341	Suriye	Gelen - Giden	18.M.1290	16.M.1291	1873	1874	2
342 - 352	Suriye	Gelen	26.M.1278	26.S.1328	1861	1910	5
		Giden	6.M.1278	16.S.1327	1861	1909	6
353 - 363	Trablusgarp	Gelen	22.M.1278	28.L.1327	1861	1909	6
		Giden	6.M.1278	16.S.1328	1861	1910	5
364 - 368	Yemen	Gelen	19.M.1290	18.M.1328	1873	1910	5
369 - 371	Yemen, Trablusgarp	Giden	27.M.1291	6.M.1322	1874	1904	3
372 - 373	Yemen	Giden	19.M.1324	11.Z.1327	1906	1909	2
374 - 375	Zor	Gelen-Giden	16.M.1290	11.S.1291	1873	1874	2
376	Zor	Giden	1.M.1291	11.S.1294	1874	1877	1
377	Adalar	Gelen	26.Z.1292	12.B.1293	1875	1915	1
378 - 383	Cezâir-i Bahr-i Sefid	Gelen	14.M.1278	1.Ra.1328	1861	1910	4
		Giden	2.M.1278	13.M.1328	1861	1910	2
384 - 385	Girid	Gelen	8.Z.1277	23.C.1316	1861	1898	1
		Giden	9.M.1278	25.C.1316	1861	1898	1
386	Kıbrıs	Giden	3.M.1278	2.Ra.1294	1861	1877	1
387 - 388	Sisam	Gelen	11.Za.1315	2.R.1332	1898	1914	1
		Giden	28.L.1315	25.Ra.1331	1898	1913	1
389 - 427	Dersaâdet	Gelen	29.C.1265	23.Ra.1341	1848	1922	26
		Giden	1.M.1278	18.Ra.1341	1861	1922	13
428 - 466	Rumeli vilâyâtı	Gelen	1.Z.1277	1.Ra.1329	1861	1911	22
		Giden	1.M.1278	27.Ş.1327	1861	1909	16
450	Rumeli jurnal memurları	Gelen	7.Ca.1289	8.C.1289	1872	1872	1
467 - 474	Bosna	Gelen	4.S.1278	8.N.1295	1861	1878	4
		Giden	2.M.1278	8.Ş.1295	1861	1878	4

475 - 483	Edirne	Gelen	8.M.1278	21.S.1328	1861	1910	7
		Giden	27.M.1291	18.S.1327	1874	1909	2
484 - 492	Edirne, Yanya, İşkodra	Gelen	22.B.1321	10.B.1327	1903	1909	6
		Giden	22.B.1321	17.M.1324	1903	1906	3
493 - 494	Hersek	Gelen	17.M.1293	3.Ra.1294	1876	1877	1
		Giden	5.Z.1292	25.Ra.1294	1875	1877	1
495 - 499	İşkodra	Gelen	28.M.1287	23.Z.1327	1870	1909	5
500 - 524	Kosova	Gelen	28.S.1294	23.Ş.1327	1877	1909	15
		Giden	19.M.1294	27.Ş.1327	1877	1909	10
525 - 553	Manastır	Gelen	7.C.1291	19.S.1328	1874	1910	17
		Giden	15.Ca.1291	27.Ş.1327	1874	1909	12
554 - 556	Prizren	Gelen	18.M.1290	4.S.1291	1873	1874	2
		Giden	16.M.1290	19.L.1290	1873	1873	1
557	Rumeli-i Şarkî	Gelen	7.Ca.1300	3.Z.1302	1883	1885	1
558 - 566	Selânik	Gelen	8.M.1278	2.Ra.1328	1861	1910	5
		Giden	3.M.1278	23.S.1328	1861	1910	4
567	Serfice	Giden	8.Ca.1299	26.Ş.1306	1882	1889	1
568	Sofya	Gelen	5.B.1293	17.M.1294	1876	1877	1
569	Tırhala	Gelen	3.S.1272	2.Ca.1277	1855	1860	1
570 - 576	Tuna	Gelen	10.M.1282	9.Z.1295	1865	1878	3
		Giden	17.Za.1281	27.L.1295	1865	1878	4
577 - 580	Vilâyât-ı Selâse	Giden	18.M.1324	21.Ş.1327	1906	1909	4
581 - 588	Yanya	Gelen	21.M.1278	1.Ra.1328	1861	1910	5
		Giden	7.M.1278	19.S.1327	1861	1909	3
589 - 595	Devâir ve vilâyât	Gelen	29.S.1287	25.L.1325	1870	1907	6
		Giden	6.Za.1295	28.M.1297	1878	1879	1
596 - 611	Devâir	Gelen	19.S.1268	15.Z.1332	1851	1914	13
		Giden	22.L.1296	27.Ş.1327	1879	1909	3
612 - 614	Devâir ve Te'kidât defterleri	-	1.Ra.1303	13.C.1307	1885	1889	3
615	Adliye ve müştemilâtından	Gelen	25.Z.1286	11.C.1287	1870	1870	1
616	Ahmed Refik Paşa'dan	Gelen	27.Za.1279	29.Z.1279	1862	1862	1
617 - 619	Corci Paşa'dan	Gelen	7.M.1323	10.M.1324	1905	1906	2
	Corci Paşa'ya	Giden	8.M.1323	17.M.1324	1905	1906	1
620 - 622	Dahiliye	Gelen	6.M.1286	9.Ş.1289	1869	1872	1
		Giden	22.Z.1285	29.B.1289	1868	1872	2
623	Mülgâ Dahiliye Muhâsebesi	Giden	3.B.1281	30.C.1287	1864	1870	1
624	Evkâf	Gelen	18.S.1291	20.Ş.1291	1874	1874	1

625	İdâre Encümeni	Gelen	22.Ra.1331	6.B.1337	1912	1919	1
626 - 657	Kumandanlıklar, Serasker Müşiriyeti, Jandarma Tensikâtı	Gelen	3.M.1278	27.Ş.1327	1861	1909	16
		Giden	13.L.1289	18.L.1326	1872	1908	16
658 - 663	Maliye	Gelen	17.C.1295	27.Za.1301	1878	1884	3
		Giden	22.Z.1287	9.Za.1293	1871	1876	3
664 - 670	Meclis-i Âlî-i İcraat Mazbata ve Müzekkire Defteri	Gelen- Giden	24.Za.1292	19.B.1293	1875	1876	7
671	Meclis-i Âlî-i Hazâin	Gelen	27.Z.1276	5.Ra.1278	1860	1861	1
672 - 673	Meclis-i Âlî-i Tanzîmât ve Mezâbit	Gelen- Giden	25.L.1271	19.Za.1277	1855	1861	2
674 - 675	Meclis-i Mahsus'a verilen evrâk	Verilen	21.C.1271	30.Ş.1299	1855	1882	2
676 - 677	Meclis-i Vâlâ'nın re'yi üzere havale olunan tahrîrât ve arzuhal defterleri	Havale olunan	23.Ra.1264	13.Za.1267	1848	1851	2
678 - 685	Meclis-i Vâlâ'ya verilen muharrerat ve arzuhal defterleri	Verilen	19.Z.1267	17.Z.1279	1851	1862	8
686 - 691	Meclis-i Vâlâ tarafından yazılan emirnâme-i sâmi kayıtları	-	22.Ra.1264	5.Ra.1283	1848	1866	6
692 - 693	Meclis - i Vûkelâ'ya muhavvel evrâka mahsus yevmiye	Muhavvel	2.Z.1309	14.S.1329	1892	1911	2
694 - 695	Muâmeleleri icra olunan evrâkın kayıt defterleri	-	19.Ra.1310	12.Ra.1312	1894	1894	2
696 - 697	Muhâcirîn Nezâreti	Gelen	29.Ra.1287	8.Ş.1292	1870	1875	1
		Giden	14.M.1287	13.M.1292	1870	1875	1
698 - 702	Müfettişlikler	Gelen	29.M.1325	24.Ş.1327	1907	1909	3
		Giden	12.S.1326	27.Ş.1327	1908	1909	2
703 - 709	Sadâret, Metropolit ve tüccar vekilleri	Gelen	26.Z.1321	20.L.1326	1903	1908	4
		Giden	26.Z.1321	24.N.1326	1903	1908	3
710 - 715	Serasker, Dahiliye, Hariciye, Maliye	Gelen	2.Ca.1316	24.Z.1321	1898	1904	6
716 - 717	Takvimhâne	Gelen	19.M.1278	23.S.1279	1861	1862	1
		Giden	5.M.1278	9.L.1279	1861	1863	1
718 - 719	Teshilât Sandığı	Gelen	12.Za.1313	11.Za.1327	1896	1909	1
		Giden	14.Za.1313	11.Za.1327	1896	1909	1
720 - 722	Tophâne-i Âmire	Gelen	19.M.1290	23.M.1293	1873	1876	1
		Giden	28.Ra.1278	4.Za.1319	1861	1902	2

723	Umûr-ı Nâfia Komisyonu	Giden	3.Ca.1300	5.B.1305	1883	1888	1
724 - 844	Arzuhal defterleri	-	12.R.1264	13.C.1344	1848	1925	121
845 - 850	Telgraf hülâsa	-	21.L.1301	9.Z.1322	1884	1905	6
851 - 852	Vilâyât telgraf hülâsa	-	2.Ş.1308	8.N.1330	1891	1912	2
853	Anadolu vilâyâtı telgraf hülâsa	-	12.Ca.1301	20.N.1301	1884	1884	1
854	Arabistan vilâyâtı telgraf hülâsa	-	1.R.1297	11.B.1310	1880	1893	4
858 - 860	Rumeli vilâyâtı telgraf hülâsa	-	9.Ra.1295	14.L.1301	1878	1884	3
861 - 863	Ahaliden gelen telgraf hülâsa	Gelen	26.Ca.1302	20.B.1307	1885	1890	3
864	Baş Mâbeynden keşide olunup oradan Bâb-ı Âli'ye gelen telgraf hülâsaları	Gelen	24.Z.1302	7.Z.1303	1885	1886	1
865 - 881	Vilâyât telgraf (aynen kayıt)	Gelen	28.Za.1282	8.S.1326	1866	1908	14
		Giden	15.Ca.1301	9.S.1326	1884	1908	3
882 - 890	Anadolu ve Rumeli vilâyâtı telgraf, (aynen kayıt)	Gelen	20.Ra.1296	15.N.1312	1879	1895	2
		Giden	25.M.1291	8.L.1314	1874	1897	7
891 - 919	Anadolu vilâyâtı	Gelen	20.L.1301	6.B.1325	1884	1907	21
		Giden	2.M.1283	27.Za.1293	1866	1876	8
920 - 921	Ankara, telgraf	Giden	15.Ra.1295	23.C.1312	1878	1894	2
922 - 923	Aydın, telgraf	Giden	1.Ra.1295	25.C.1312	1878	1894	2
924	Bitlis, telgraf	Giden	10.C.1303	6.Ca.1319	1886	1901	1
925	Dersim, telgraf	Giden	1.N.1303	28.Ca.1305	1886	1888	1
926	Diyarbakir, Ma'mûretü'l-Aziz, telgraf	Giden	14.Ra.1295	12.Ca.1303	1878	1886	1
927	Diyarbakir, telgraf	Giden	15.C.1303	28.C.1312	1886	1894	1
928	Erzurum, telgraf	Giden	13.B.1303	29.C.1312	1886	1894	1
929	Hakkâri, telgraf	Giden	16.Ş.1303	15.C.1305	1886	1888	1
930	Hüdavendigâr, telgraf	Giden	19.C.1303	26.C.1312	1886	1894	1
931 - 932	Kastamonu, telgraf	Giden	13.Ra.1295	18.C.1312	1878	1874	2
933 - 934	Konya, telgraf	Giden	16.Ra.1295	11.C.1312	1878	1894	2
935	Ma'mûretü'l-Aziz, telgraf	Giden	1.N.1303	28.C.1312	1886	1894	1
936	Sivas, telgraf	Giden	2.B.1303	3.B.1312	1886	1894	1
937 - 938	Trabzon, telgraf	Giden	14.Ra.1295	3.B.1312	1878	1894	2
939	Van, Hakkari, Dersim, telgraf	Giden	17.R.1295	15.M.1303	1878	1885	1
940	Van, telgraf	Giden	26.Ca.1302	25.C.1312	1885	1894	1

941 - 962	Arabistan vilâyâtı, telgraf	Giden	20.L.1301	1.Za.1325	1884	1907	22
963	Mısır, Hicaz, Yemen, Trablusgarp, Bingazi, Tunus, telgraf	Giden	10.Ra.1295	6.Ca.1303	1878	1886	1
964 - 965	Adana, telgraf	Giden	9.Ra.1295	15.B.1312	1878	1894	2
966 - 967	Bağdad, Musul, telgraf	Giden	22.Ra.1295	17.S.1303	1878	1885	2
968	Bağdad, telgraf	Giden	9.B.1303	28.C.1312	1886	1894	1
969	Basra, telgraf	Giden	18.B.1303	2.C.1312	1886	1894	1
970	Bingazi, telgraf	Giden	2.Za.1303	27.Z.1311	1886	1894	1
971	Cebel-i Lübnan, telgraf	Giden	1.B.1303	15.R.1312	1886	1894	1
972	Halep, telgraf	Giden	10.C.1303	2.B.1312	1886	1894	1
973	Hicaz, telgraf	Giden	18.Ş.1303	2.B.1312	1886	1986	1
974	Kudüs, telgraf	Giden	12.C.1303	8.B.1312	1886	1894	1
975	Mısır, telgraf	Giden	5.L.1303	25.C.1312	1886	1894	1
976	Musul, telgraf	Giden	10.N.1303	27.C.1312	1886	1894	1
977	Suriye, telgraf	Giden	29.C.1303	20.C.1312	1886	1894	1
978	Yemen, telgraf	Giden	29.N.1304	25.Ca.1312	1887	1894	1
979	Cezâir-i Bahr-i Sefid, telgraf	Giden	12.Ra.1295	16.M.1303	1878	1885	1
980 - 981	Girid, telgraf	Giden	13.Ra.1295	29.Ca.1312	1878	1885	2
982	Sisam, telgraf	Giden	29.C.1303	9.Ş.1312	1886	1895	1
983 - 1005	Rumeli vilâyâtı, telgraf	Gelen	20.L.1301	22.Za.1325	1884	1907	18
		Giden	1.M.1283	17.Ca.1303	1866	1886	5
1006	Edirne, telgraf	Giden	15.C.1303	25.C.1312	1886	1894	1
1007-1008	İşkodra, telgraf	Giden	9.R.1295	3.B.1312	1878	1894	2
1009	Kosova, telgraf	Giden	28.C.1303	5.Ra.1312	1886	1894	1
1010	Manastır, telgraf	Giden	11.B.1303	14.C.1312	1886	1894	1
1011-1012	Selânik, telgraf	Giden	9.Ra.1295	25.C.1312	1878	1894	2
1013	Yanya, telgraf	Giden	12.B.1303	1.B.1312	1886	1894	1
1014-1016	Vilâyât-ı Mümtâze, telgraf	Gelen	21.L.1301	11.Z.1320	1884	1903	3
1017-1022	Memurîn Mütferrikası, telgraf	Gelen	21.L.1301	17.L.1315	1884	1898	5
		Giden	8.C.1303	23.Ş.1310	1886	1893	1
1023	Tâmîmen vilâyâta yazılan	-	28.M.1316	25.Z.1321	1898	1904	1
1024-1025	Arza verilen evrâk defterleri	-	3.B.1265	7.Z.1292	1849	1875	2
1026-1171	Takdim hülâsaları		18.Za.1267	18.Z.1322	1851	1905	146
1172	Devâir tezkire hülâsa	Gelen	30.R.1334	7.L.1339	1916	1921	1
1173-1174	Müzekkire	Müzekkire	10.Ca.1308	25.M.1325	1890	1907	2

1175-1176	Deâvî, müzekkire	Müzekkire	17.Ra.1274	22.Ş.1276	1857	1860	2
1177-1185	Hariciyye'den gelip yazılan ve mühimme tahrîrât-ı sâmiye müzekkiresi devâir ve vilâyât giden tahrîrât-ı sâmiye müzekkire	Müzekkire	1.M.1269	29.Z.1289	1852	1873	9
1166-1299	Devâir ve vilâyâta giden tezkire ve buyruldu müzekkire	Giden	12.Za.1262	7.Z.1298	1846	1881	14
1230-1246	Devâir ve vilâyât emirnâme-i sâmi müzekkire	Giden	21.Za.1268	11.L.1309	1852	1892	17
1247	Telgrafnâme-i sâmi ve âlî müzekkire	Müzekkire	1.M.1291	27.Z.1291	1874	1875	1
1248 -1264	Mektûbî ve Tahrîrât kalemi jurnal	Jurnal	12.L.1314	10.Ra.1341	1897	1922	17
1265-1267	Umûr-ı İdariye kalemi jurnal	Giden	5.Ra.1329	8.Ca.1334	1911	1916	3
1268	Mühimme kaleminin takdime verilen evrâk hülâsa	-	16.Ca.1278	27.C.1280	1861	1863	1
1269-1312	Genel Jurnal	Giden	5.Z.1300	22.Ş.1337	1883	1919	44
1313-1320	Vilâyât Jurnal	Gelen	17.S.1293	19.B.1308	1876	1891	8
1321-1325	Mühimme kalemi vilâyât jurnal	Gelen	25.M.1291	8.Ş.1309	1874	1892	5
1326-1327	Mühimme kalemi vilâyât ve devâir	Gelen	12.Za.1305	5.N.1311	1888	1894	2
1328-1331	Jurnal	Gelen	27.R.1333	21.Ra.1341	1915	1922	4
1332-1335	Vilâyât jurnal	Giden	3.Z.1299	20.B.1307	1883	1890	4
1336-1339	Vilâyât ve devâir jurnal	Giden	14.L.1310	4.C.1314	1893	1896	4
1340-1347	Devâir jurnal	Giden	2.Ş.1308	6.L.1315	1891	1898	8
1348	Mümtâze kalemi jurnal	Giden	3.C.1327	26.Ca.1330	1909	1912	1
1349	Ru'ûs-ı Hümâyûn fihrist müzekkire	-	1.B.1309	27.R.1316	1892	1899	1
1350	Buyruldu-yı Âlî ile vilâyâta gönderilen maruzât üzerine ilam olunan evrâk	-	21.Ca.1290	26.Za.1292	1873	1875	1
1351-1358	Ruhsatsız olarak yapılan kiliseler	-	Tarihsiz	Tarihsiz	-	-	8
1359	Derkenar defteri	-	7.M.1324	13.Za.1326	1906	1908	1
1360	Emr-i Âlî defteri	-	26.N.1308	19.C.1311	1891	1893	1
1361	Harikzedegân iane defteri	-	22.R.1282	28.B.1283	1865	1866	1
1362	İhbârât defteri	-	29.S.1326	-	1908	-	1
1363-1365	İlânât defterleri	-	16.N.1312	20.Za.1316	1895	1899	3

1366	Memurîn nakil ve tayinlerine dâir vukûât defteri	-	7.M.1329	7.Ra.1330	1911	1912	1
1367	Sadârete kıraat olunmak üzere Mektûbî kalemi'ne verilen evrâk	-	25.C.1271	27.R.1272	1855	1855	1
1368	Jandarma Alay Erkânı	-	Tarihsiz	Tarihsiz	-	-	1
1369	Selânik'de Müstahdem Rus tebe'alı zabitân esâmi kayıt defteri	-	1321	1324	1903	1906	1
1370	Zabitan tayin	-	1321	1324	1903	1906	1
1371-1373	Zabitan künye	-	1321	14.Ş.1323	1903	1905	3
1374	Tevkîf, hıfz ve battal işareti buyrulan evrâk	-	1.M.1287	21.Z.1287	1870	1871	1
1375	Vilâyâta tayin olunan memurları, maaşları ile birlikte gösteren defter	-	11.R.1274	22.Za.1281	1857	1865	1
1376-1377	Müteferrik Gelen - Giden	Gelen - Giden	25.Ş.1287	7.Ra.1289	1870	1872	2
1378-1409	Muhtelif nişân tevcihâtı	-	13.Ca.1284	25.Ca.1340	1867	1921	32
1410-1415	Berât defterleri	-	6.L.1312	12.B.1340	1895	1922	6
1416	Bilumum nişân ve madalya berâtlarının müsveddâtı	-	16.N.1328	15.S.1339	1910	1920	1
1417	Evvelce istirdad edi lip muahharen iade olunan nişân ve ma-dalya kayıtları	-	15.Ra.1335	20.L.1336	1916	1918	1
1418-1423	Hicaz Demiryolu madalyası	-	9.Za.1319	27.L.1322	1902	1904	6
1424-1432	Liyâkat madalyası defterleri	-	16.Ra.1309	20.L.1340	1891	1922	9
1433	Gümüş liyâkat madalyası	-	27.N.1336	2.N.1340	1918	1922	1
1434-1441	İftihar madalyası	-	18.Ca.1306	1.Ra.1341	1889	1922	8
1442-1444	İmtiyaz madalyası	-	22.L.1297	21.Ca.1326	1880	1908	3
1445	Gümüş imtiyaz madalyası	-	28.B.1334	19.M.1341	1916	1922	1
1446-1452	Madalya hülâsa	-	1.B.1307	28.Ra.1330	1890	1912	7
1453-1459	Muhtelif madalya kayıt	-	14.L.1314	25.Ra.1341	1897	1922	7
1460-1463	Nişân yevmiyye	-	5.R.1311	13.C.1327	1893	1909	4
1464	Maârif nişânlarının irâde kayıtları	-	6.Za.1328	29.C.1334	1910	1916	1
1465-1485	Mecîdî nişân	-	1273	5.Ra.1341	1856	1922	21
1486	Askerî Mecîdî esâmi	-	24.N.1304	9.R.1307	1887	1890	1
1487	Ecnebî Mecîdî esâmi	-	18.C.1304	9.Ş.1309	1887	1892	1

1488	Mecîdî nişânı mülkiye esâmî	-	8.Ra.1292	13.C.1304	1875	1887	1
1489	Tebe'a Mecîdî esâmî	-	28.S.1278	11.C.1304	1861	1887	1
1490-1547	Mecîdî nişânı müsveddâtı	-	4.M.1292	28.Ş.1312	1875	1895	58
1548-1557	Osmânî nişân	-	6.C.1278	3.B.1334	1861	1916	10
1558	Memurin Osmânî esâmî	-	19.C.1304	25.N.1313	1887	1896	1
1559	Mülkiye Osmânî nişân	-	6.Ca.1278	29.C.1304	1861	1887	1
1560	Tebe'a-i Osmânî nişân	-	27.Ş.1278	29.Ca.1304	1862	1887	1
1561-1590	Osmânî nişânı müsveddâtı	-	1.Ra.1293	30.Z.1311	1876	1894	30
1591-1597	Şefkat nişânları	-	11.M.1296	20.M.1318	1878	1900	7
1598-1603	Şefkat nişânı müsveddâtı	-	12.M.1296	25.C.1309	1878	1892	6
1604-1607	Tahlisiye madalyaları kayıtları	-	27.B.1318	25.M.1341	1900	1922	4
1608	Teşrîfât-ı Hâriciye nişân-ı ecnebî	-	1.C.1274	21.Ş.1288	1858	1871	1

4. Kepeci Tasnifi'ndeki Sadâret Mektûbî Kalemi Defterleri

KPT'nde zikredilen bu seri "Sadâret Mektûbî Kalemi B" kaydı altında, h. 1108-1204/m. 1696-1789 tarihlerini ihtiva eden 7 adet defterden müteşekkildir.

Kepeci Tasnifi Sadâret Mektûbî Kalemi Defterleri Listesi

Özel No	Genel No	Defter Adı/Muhtevası	Tarih	
			Hicrî	Mîlâdî
1	39 Mük.	Engirus Seferine Asker Cem'i Tertîbâtı	1108	1696
2	39/1	Asker Cem'i Tertîbâtı	1157	1744 - 1745
3	39/2	İsmail Seraskeri Abdullah Paşa Maiyetine Asker ve Erzak Cem'i Hakkında Tertîbât	1193	1779
4	39/3	Anadolu Vâlisi Abdullah Paşa Maiyetine vesâir Mahallere Asker Tertîbâtı	1197	1782 - 1783
5	39/4	Ruşuk Meştâsına, Özi, Bender, Hotin, Buğdan ve Bosna Taraflarına Asker Tertîbâtı	1203	1788 - 1789
6	39/5	Edirne vesâir Mahallere Asker Tertîbâtı	1204	1789 - 1790
7	7534	1203 Senesi Mah-ı Şaban-ı Muazzamın Gurrelerinden Berü Mektûbî-i Hazret-i Sadâret-Penahi Kaleminde Tahrîr Olunan Mekâtib-i Seniyyenin Müsveddâtı	1203 - 1204	1788 - 1789

Ayrıca Kepeci Tasnifi'nde "Bâb-ı Âlî Mektûbî-i Sadr-ı Âlî Kalemî" kaydı altında, 1 - 38 umumî numaralarda kayıtlı h. 1186-1228/1773-1813 tarihlerini ihtiva eden 38 adet defter bulunmaktadır.

Kepeci Tasnifi Sadr-ı Âlî Mektûbî Kalemî Defterleri Listesi

Genel No	Defterin Adı/Konusu	Hicrî	Mîlâdî
1	Sadâretten Etrafa Yazılan Tahrîrat	S.1186	1772
2	Davut Paşa Sahrasından Sadrâzamın Yazdığı Tahrîrat Kayıtları	9.C.1202	1788
3	Sadâret Tahrîrat Kayıtları	28.Ş.1203	1789
4	Sadâret Tahrîrat Kayıtları	19.Ra.1204	1789
5	"	2.L.1204	1790
6	Sadrâzam Şerif Hasan Paşa'nın Şumnu'dan Hareketinden Avdetine Kadar Yazdığı Tahrîrat	23.Ra.1205	1791
7	Sadâret Tahrîrat Kayıtları	1.M.1205	1790
8	"	22.S.1207	1792
9	"	23.C.1208	1794
10	"	1,M,1209	1794
11	Sadrâzam İzzet Mehmed Paşa'nın Yazdığı Tahrîrat Kayıtları	29.Ş.1210	1797
12	Sadâret Tahrîrat Kayıtları	22.L.1210	1796
13	Sadrâzam İzzet Paşa'nın Vidin Meselesi için Yazdığı Tahrîrat Kayıtları	16.Ca.1212	1797
14	"	13.L.1212	1798
15	Sadâret Tahrîrat Kayıtları	1.Za.1213	1799
16	"	15.Za.1213	1799
17	Ordudan Etrafa Yazılan Tahrîrat Kayıtları	22.Ra.1214	1800
18	Rusya Mütarekesine Dâir Sadâretten Yazılan Tahrîrat Kayıtları	22.Ca.1222	1808
19	Sadâret Tahrîrat Kayıtları	15.Ca.1224	1809
20	Sadâret Kaymakamı Hasan Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrîrat Kayıtları	21.Ca.1224	1809
21	Sadâret Kaymakamı Hasan Paşa'nın Rumeli'ne Yazdığı Tahrîrat Kayıtları	21.Ca.1224	1809
22	Kaymakam Tarafından Sadrâzama Yazılan Tahrîrat Kayıtları	1.M.1225	1810
23	Kaymakam Osman Paşa'nın Rumeli'ne Yazdığı Tahrîrat Kayıtları	1.M.1225	1810

24	Kaymakam Osman Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrîrat Kayıtları	1.M.1225	1810
25	Kaymakam Tarafından Sadrâzama Yazılan Tahrîrat	1.M.1226	1811
26	Kaymakam Ahmed Şakir Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrîrat Kayıtları	1.M.1226	1811
27	"	1.M.1226	1811
28	"	8.C.1226	1811
29	Rumeli Tahrîrat Kayıtları	13.Ra.1226	1811
30	"	15.Z.1226	1811
31	Kaymakam Ahmed Şakir Paşa'nın Rumeli'ne Yazdığı Tahrîrat Kayıtları	1.M.1227	1812
32	Kaymakam Mehmed Rüştü Paşa'nın Rumeli Tahrîrat Kayıtları	1.M.1228	1813
33	Kaymakam Mehmed Rüştü Paşa'nın Rumeli Tahrîrat Kayıtları	1.L.1228	1813
34	Serdar-ı Ekrem Hurşit Ahmed Paşa'nın Tahrîrat Kayıtları	1.M.1228	1813
35	"	1.M.1228	1813
36	Kaymakam Tarafından Sadrâzama Yazılan Tahrîrat Kayıtları	1.M.1228	1813
37	Kaymakam Tarafından Serdâr- ı Ekreme Yazılan Tahrîrat Kayıtları	19.B.1228	1813
38	Serdar-ı Ekrem Hurşit Rüştü Paşa'nın Anadolu'ya Yazdığı Tahrîrat Müsveddeleri	3.B.1228	1813

5. Sadâret Mektûbî Kalemi'nin Diğer Defterleri

Yeni yapılan tasnifler neticesi ortaya çıkarılan Sadâret Mektubi Defterleri, A.MKT koduyla, "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" katalogunda bulunmaktadır. Bu defterler 36 - 40. sahifelerde, 1018 - 1061-A umumî numaralarda kayıtlı olup, h. 1177-1245/m. 1763-1859 tarihleri arasında 45 adet defterden müteşekkildir.

B. KETHUDÂ KİTÂBETİ (SADÂRET KETHUDÂLIĞI) DEFTERLERİ

Sadâret Kethudâsı, sadrâzamanın birinci derecede yardımcısıdır. İlk zamanlarda sadrâzamların doğrudan doğruya maiyyet memurlarından olan sadâret kethudâsının hiç bir sıfatı yok iken, 18. asırdan itibaren Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın sadâretinden başlayarak, bunların da devlet kadrosuna girmek suretiyle resmî memur olmaları kabul edilip azil ve tayinleri sadrâzamların inhası üzerine tayin olunur oldu. Hatta zamanla bütün devlet memurlarının fevkinde yer aldılar. Devlet işleri,

sadrâzamlara verilmeden evvel kethudâların elinden geçer ve Bâb-ı Âlî'den çıkan bütün emirler onun tavsiyesine göre tatbik olunurdu. Kethudâların ayrı dâire ve kalemleri olup Kethudâ Kâtibi adlı birinin nezâretinde idi.

Sadâret kethudâları daha ziyade dahilî meselelerle meşgul olurlardı. Zamanla bütün dahilî işlerin mercii hâline geldiler. 1835 senesinde bu makam ilga olunarak, Mülkiye Nezâreti ihdas olundu, daha sonra Dahiliye Nezâreti'ne çevrildi.

Sadâret Kethudâsı Dâire ve Kalemince hazırlanan bu defter serisi KPT'nde "Sadâret Kethudâlığı Kâtibi" kaydı altında, 9. sahifede, 40-50 umumî numaralarda kayıtlı h. 1150-1255/m.1737-1839 tarihlerini ihtiva eden, 12 adet defterden müteşekkildir.

Kepeci Tasnifi Sadâret Kethudâlığı Defterleri Listesi

Özel No	Genel No	Defter Adı / Konusu	Tarih	
			Hicrî	Mîlâdî
1	40	Emirlerin hulâsaları ve kimlerle gönderildikleri	1150	1737 - 1738
2	41	"	1168	1754 - 1755
3	42	"	1185	1771 - 1772
4	43	"	1189	1775 - 1776
5	44 mük.	"	1190	1776 - 1777
5	44	"	1191	1777 - 1778
6	45	"	1195	1780 - 1781
7	46	"	1195	1780 - 1781
8	47	"	1198	1783 - 1784
9	48	"	1218	1803 - 1804
10	49	"	1225	1810
11	50	"	1228	1813
12	50 mük.	"	1255	1839

C. İRÂDE KAYIT DEFTERLERİ

İrâde, padişahın emri, fermânı, arzusu mânâsına gelir. Daha evvel bunun için hatt-ı hümayûn tabiri kullanılır iken 1832'den sonra serkâtib-i şehriyâri denilen padişahın hususî kâtibine hitaben sunulan arz tezkireleri hakkında, padişahın mütalaasına irâde denmiştir. İrâde kayıt defterleri, Tanzîmâtın ilânı (h. 1255/m. 1839) akabinde tertip olunan defterlerdendir. Osmanlı Devlet'nin nihayetine kadar olan zamandaki padişahın emirlerini hâvi olduğu için bu isim verilmiştir. Bu defterler, h.

1310/m. 1892 senesine kadar 3 bölümde teşkil olunmuştur. Bunlar: Dahiliye, Meclis-i Mahsus ve Şûrâ-yı Devlet kısımlarıdır.

1892'den sonra bu defterler nezâretlere göre tanzim edildi ve her nezâret için müstakil defterler meydana getirildi.

Bu irâdeler şu şekilde sıralanmıştır;

1. 1255 - 1309 yılı irâdeleri
2. 1310 - 1334 yılı irâdeleri
3. Dosya Usûlü Irâdeler
4. Eyâlât-ı Mümtâze ve Diğer Irâdeler
 - a. Bulgaristan
 - b. Cebel-i Lübnan
 - c. Girid
 - d. Mısır
 - d1. Irâdeleri
 - d2. Taltifat Irâdeleri
 - e. Sisam
 - f. Yunanistan
5. Mesâil-i Mühimme Irâdeleri

Yukarıda adları geçen Irâde gruplarına âit mâlûmatlar II. Bölümün ilgili kısımlarında verilecektir.

D. ÂMEDÎ KALEMÎ DEFTERLERİ

- a. Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Âmedî Kalemî Defterleri

Yeni yapılan tasnifler neticesi ortaya çıkarılan Âmedî Kalemî Defterleri, A. AMD. koduyla, "Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Ek Kodları" kataloğunda bulunmaktadır. Bu defterler, 99. sahifede, 1702-1704-A umûmî numaralarda kayıtlı olup h. 1192-1241/m. 1778-1825 tarihleri arasında 4 adet defterden müteşekkildir.

- b. Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Âmedî Kalemî Defterleri

Yeni Yapılan tasnifler neticesi Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Âmedî kalemine mahsus 425 adet defteri ihtiva eden 1 ciltlik bir katalog hazırlanmıştır.

Cilt No	Kodu	Katalog Adı	Tarihi	Defter Adedi
1	A.AMD	Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Âmedî Kalemi Defterleri	1255-1341 / 1839-1923	425

E. SADÂRET MÜTEFERRİK DEFTERLERİ

Kepeci Tasnifinde zikredilen bu defterler muhtelif Sadâret kalemleri içinde tanzim edilmiş ve diğer serilere dahil edilmediğinden bu başlık altında toplanmıştır. Bu defterlerin her biri müstakil bir husûsu ihtiva etmekle birlikte, umumiyetle iktisadî meselelerle alâkalıdır.

KPT'nde, 85. sahifede yer alan Sadâret Müteferrik Defterleri, 706-716 umumî numaralarda kayıtlı h. 1184-1269/m. 1770-1852 tarihlerini ihtiva eden 11 adet defterden müteşekkildir.

Kepeci Tasnifi Sadâret Müteferrik Defterleri Listesi

Özel No	Genel No	Defterin Adı / Konusu	Tarih	
			Hicrî	Mîlâdî
1	706	İstanbul Çuha ve Kumaş Kârhânesinin teşkil ve idaresine âit kayıt	1184	1770 - 1771
2	707	Beykoz Kâğıt Kârhânesi kayıtları	1229	1813 - 1814
3	708	Takvîm-i Vakâyi' gazetesi tevziâtına dâir kayıt	1252	1836 - 1837
4	709	Hüdavendigâr eyâleti dahilindeki postâ-nelerin masrafları	1259	1843
5	710	Mihaliç Ovası'ndaki Apolyont Gölü'nün vesâir nehirlerin mecralarının tathiri ve bendlerin tamirleri için keşifnâme.	1259	1843
6	711	Dahiliyeye âit bâzı emir kayıtları.	1261	1845
7	712	İslimye Çuka Fabrikası tamirâtı keşifnâ-mesi	1261	1845
8	713	Seferihisar ahalisine dağıtılan tohumluk-ların miktarını hâvi defter	1262	1845 - 1846
9	714	Bozok Mutasarrıfı Münib Paşa'nın îmar-ı mülke dâir lâyhaları	1262	1845 - 1846
10	715	İslimye Çuka Fabrikası Müdürü Ali Rıza Efendi'nin zamanına âit devir muhase-besi.	1263	1846 - 1847
11	716	İngiltere'den dört vapur siparişine dâir	1269	1852 - 1853

III. DEFTERHÂNE DEFTERLERİ

Defterhâne, malların tasarruf muâmelelerinin yapıldığı ve kayıtlarının muhafaza edildiği yer hakkında kullanılır bir tabirdir. Araziye müteallik muâmeleler yapılır, timar, zeâmet ve haslara müteallik kayıtlar da burada tutulurdu. Araziye taalluk eden ihtilafların mütalaa yeri de burası idi. Tahsis sırasında timar, zeâmet ve has kaydolunan köyler tescil edildiği gibi her köyün ahalisinin mikdarı ve a'şâr gibi rûsûmu, mufassal surette burada tutulur, vukubulan tevcîhât berâtları "rûznâmçe" namını alan defterlerine burada kaydolunurdu. Defterhâne kayıtları pek ziyade dikkat ve itina ile tutulduğu gibi, tashihlerle ilâveler ancak kanunen salahiyeti olanlar tarafından icra olunurdu.

Devlet hazînesine ve eski tabirle "Beytül-mâl'e âit defter ve kayıtlara da "Maliye Defterhânesi" adı verilirdi⁹⁰.

Defterhâne'nin âmirine "*Defter Emîni*" veyâ "*Defterhâne Emîni*" denirdi. Dîvân toplantıları ehemmiyetini kaybettikten sonra, Defterhâne Emâneti, bugün İstanbul Tapu ve Kadastro Müdürlüğü'nün bulunduğu binaya taşınmıştır. 1871 senesinde bu idâre "Defter-i Hâkânî Nezâreti" adını almış Defter Emîni'ne de Defter-i Hâkânî Nâzırı denmiştir⁹¹.

Bu hususta, Selânik Hukuk Fakültesi Müdürü M.Adil'in "*Mukayeseli Hukuk-ı İdare Dersleri*" eserinde şu mâlumat verilmiştir:

"Defter-i Hâkânî Nezâreti: Teşkilât-ı kadîme, idâre-i kadîmemizde arazinin sûret-i idâresi husûsî bir şekilde idi, devlet, a'şâr ve arazi vergilerini şimdi olduğu gibi doğrudan doğruya tahsil etmeyip bunlar hizmet mukabili olarak muhtelif namlarla erbâb-ı istihkâka tahsis olunurdu.

Memâlik fetholundukça nişancılar araziye tahrîr eder ve ba'dehü taraf-ı hükûmetden arâzi-i mezkûre hâsılâtından alınan oşûr ile arazinin ferağ ve intikalinden alınan harçlar dirlik namıyla vüzera ve ümeraya, eyâlet askerleri olan timarlı sipahilerine, hudut muhafızlarına, bâzı kalelerde bulunan neferât-ı askeriyyeye ve bâzı husûsât-ı hayriyyeye tahsis olunurdu.

Hâsılâtı üçbinden yirmibin akçeye kadar olan "dirlik"e *Timar*, yirmibinden yüzbin akçeye kadar olanlara *Zeâmet*, yüzbin akçeden ziyade olanlara *Has* tabir olunurdu.

⁹⁰ Pakalın, *a.g.e.*, c. I., s. 419

⁹¹ Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lûgati*, s. 81

Timar, zeâmet, has erbabı, dirliklerine göre kanunen muayyen miktarda askeri beslemeğe ve sefer vaktinde bunları her türlü levâzımı ile mücehhez olduğu hâlde maiyyetinde bulundurmağa mecbur idiler.

Buna göre arazi umûruyla, umûr-ı askeriyye arasında sıkı bir irtibat mevcut olduğundan, arazi tevcihâtına fevkalâde itina edilir ve bir hasın zeâmete, bir zeâmetin timara tahvili mutlaka irâde-i padişahiye iktirân eylerdi. Arazi tahrîrine, önceleri nişancılar nezâret eder ve bunların maiyyetinde (Defter Emini) namıyla muavinler bulunurdu. Mürûr-ı zamanla arazinin tahrîri ve senedât-ı hâkânînin itası vazifesi münhasıran defter eminlerine intikal eylemiş ve bunların îfâ-yı vazife ettikleri dâireye (Defter Emâneti) namı verilmiştir.

Bu ünvan muahharan (Defterhâne-i Hâkânî) ve nihayet (Defter-i Hâkânî Nezâreti) ne kalbedilmiş ve elyevm aynı namı muhafaza eylemiştir. Teşkilât-ı hâzıra Defter-i Hâkânî İdâresi Heyet-i Vükelâyâ dahil olmayan devâir-i merkeziyyeden olmakla beraber, doğrudan doğruya makam-ı Sadârete merbût ve umûr-ı dâhiliyyesinde müstakildir; yalnız cihet-i mâliyyesi, Maliye Nezâreti'ne merbuttur.

Nezâretin heyet-i merkeziyyesini teşkil eden devâir; tahrîrât, (kadim nişancılık memuriyeti demek olan Tevkii-i Dîvân-ı Hümâyûn) ilâve-i memuriyyet olarak tahrîrât müdürünün uhdesindedir. Senedât, Mahlûlât, Muhâsebe Müdiriyetleri, Sicil, Evrâk, Kuyûd-ı Hâkânî kalemleri, ser memurluğu ve bir de encümeninden ibarettir.

Encümen, nezâretin en mühim bir heyet-i müşaveresidir. Nâzıra vekâleten nâzır muavininin taht-ı riyasetinde olarak tahrîre, muhasebe, senedât mahlûlât müdürleriyle ser memur ve encümen başkâtibinden mürekkep olmak üzere in'ikâd eder"⁹².

Defterhâne'ye âit defterler Osmanlı Arşivi'nde iki bölüm hâlinindedir:

A. TAHRÎR DEFTERLERİ

Osmanlı Devleti'nde, lüzum görüldükçe nüfus ve arazi tahrîrleri yapılmıştır. Bu tahrîrlerin bütün vilâyeti veyâ yalnız bir kısım livâ ve vilâyetleri ihtiva ettiği görülmektedir.

⁹² M.Adil, *Mukayeseli Hukuk-ı İdare Dersleri*, s. 312-313

Tahrîrler muayyen aralıklarla tekrar edilmiştir⁹³ ve yine umumi bir kanunnâmenin de yeni padişah adına neşredilmesini gerektirmektedir. Bir bölgede uzun süre devam eden kuraklık veyâ su baskınları, yahut başka bir âfetin vuku bulması sonucu bozulan ziraî düzenin ve reâyânın hâlihazır durumunu tesbit için yeniden tahrîr yapılabilir. Yine bir bölgede âsâyışsızlık, eşkiyâ hareketleri veyâ harpler dolayısı ile reâyâ kayıtlı oldukları yerleri terketmiş ise bu gibi yerlerde veyâ reâyânın yeni yerleştikleri yerlerde ayrıca tahrîre tâbi tutulmaktadır⁹⁴ Toprak sahipleri arasındaki ihtilâfların çoğalmasa ve halkın vergilerin adâletsizliğinden fazlaca şikâyetçi olması da tahrîr yapılmasına sebep teşkil etmekteydi. Bütün bunlardan başka bir nesil değişme müddeti olan 30 senede bir tahrîrlerin tekrarlanması kanundu⁹⁵.

Osmanlı Devleti'nde, yeni bir yer fethedildiğinde ilk iş olarak arazi tahrîri yapıldı. Bu sûretle, hasılat ve vergi gelirlerinin bilinmesi ile timar sisteminin te'sis ve tatbikine geçilerek, o ülkede Osmanlı Devleti'nin bir livâ veyâ vilâyeti hâline getirilmekteydi⁹⁶.

Padişahın emri ile bir livâ veyâ vilâyetin tahrîrine tâyin edilen âmirler iyi yetişmiş, kanun bilir, âlim kimselerin arasından seçilmektedir. *İlyazıcı* adı verilen bu görevlilere, tahrîr kâtipleri ve tahrîrin yapıldığı livânın kadısı da refakat etmektedir⁹⁷.

Tahrîr emîni, kâtibi ile mahallin kadısından teşekkül eden tahrîr heyeti, o köyün veyâ nahiyenin raiyyetlerini bizzat görüp, soruşturarak tahrîrleri yapmakta idi. Uygun yaştaki her raiyyetin isimleri baba adları ile birlikte kaydedilip, çift,⁹⁸ bennak⁹⁹, ve mücerredlik¹⁰⁰ durumları ile beraber, ismi yazılan şahıslardan toprağı olanların, çift,

⁹³ "...culûs-ı saâdet-menûslarında her vilâyet müceddeden hâlât-ı kitâbetle muhalla olagelmek âdet olduğu cihetten..." bkz. 161 numarılı Ayntab Tahrir defterleri, vrk. 2 den naklen Hüseyin Özdeğer, "XVI. Yüzyıl Tahrir Defterlerine göre Antep'in Sosyal ve Ekonomik Durumu", *Türk Dünyası Araştırmaları*, İstanbul 1982, s. 16-17

⁹⁴ H. Özdeğer, *a.g. m.* s. 18

⁹⁵ "Kemankuş Kara Mustafa Paşa Layihası", *Tarih Vesikaları*, I, İstanbul 1942, s. 6' dan naklen, Midhat Sertoğlu, *Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi*, Ankara 1955, s. 42

⁹⁶ Özdeğer, *a.g.m.* s.18

⁹⁷ gös. yer.

⁹⁸ Çift: Osmanlı devrinde alınan vergilerden ve rusûm-ı örfiyye'nin tekâlif cinsindendir. En az bir çiftlik miktarındaki araziye ziraat eden köylüden senede bir defa bulundukları eyâlete göre alınır. Bkz. Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, s. 74

⁹⁹ Çift vergisiyle mükellef olan kimse ile aynı evde oturan bekâr oğulları evlenirse. "Bennak" adını alır ve bulunduğu eyâlete göre vasatı olarak 12 akçe resm-i bennak adlı bir vergi verirdi. gös.yer.

¹⁰⁰ Çift vergisiyle mükellef olan kimse ile aynı evde oturan bekâr oğulları "Mücerred" diye anılırdı. Aynı yer.

nimçift¹⁰¹ veyâ dönüm miktarı yerlerinin de isimlerini altına ayrıca yazıldığı görülmektedir¹⁰²

Nüfus kaydını müteakip vergiye tâbi her ne var ise, isimleri ve vergi tutarları da gösterilerek defterdeki hâsıl kısmına ayrıca kaydedilmektedir. Bu suretle köyler, içinde oturan erkek nüfusun adı, baba adı, topraklı ve topraksız, evli, bîkâr, sanat sahibi, sakat, dul, pek ihtiyar, imam, müezzin, papaz, ehl-i hiref olanların tespiti, köyün her cins mahsulden ne kadar yetiştirdiği, meyve ağaçları, arı kovanları dahil olmak üzere kaydoluhması ve yıllık vergi hâsılatının akçe cinsinden tesbiti, nihayet mer'â, yaylak, kışlak, akar su orman vesâirenin mülkiyetinin de tesbiti mümkün olmaktadır¹⁰³.

Tahrîr nihayete erdikten sonra, üç şekilde defter düzenlenirdi. Tahrîrden sonra "ilyazıcı" bir defter tanzim ederek nişancıya sunardı. Nişancının sadrâzamanın müsaadesini alarak gerekli düzeltmeleri yaptığı bu defterlere "*mufassal*" denirdi. Ayrıca yalnız idarî teşkilâta göre vilâyet, kaza, nahiye, köy isimlerini ve hâsıl miktarını ihtiva eden deftere ise "*icmâl*" adı verilirdi. Bundan başka iki tahrîr arasındaki değişiklikleri ihtiva eden "*rûznâmçe*" ve "*derdest*" adını taşıyan defterler de hazırlanırdı. İki nüsha olan mufassal defterlerden bir tanesi merkezde kalır, öbürü tuğralanıp âit olduğu ile gönderilirdi. Mufassal defterlerin başında, o vilâyetin kanunnâmesi bulunuyordu. Tahrîrin tekrarı durumunda "*cedîd*" adlı yeni defterler hazırlanırdı. o zaman eskilerine "*atîk*" denirdi. Tahrîrin ikinci bir tekrarında ise cedîdler atîk ve atîkler de "*köhne*" adını alırdı¹⁰⁴.

Tapu Tahrîr defterlerini nevilerine göre ise şu şekilde sıralayabiliriz: Adliye, Askeriye, Bahriye, Dahiliye, Evkâf, Fermân, Hududnâme, Hariciye, Maliye, Mesârifât, Saray, Sınırnâme, Tapu, Timar, İktisat.

Önceleri bu defterler, Dîvân-ı Hümâyûn'da Defterhâne'de muhafaza edilirdi. 1871 yılından sonra "Defter-i Hâkânî Nezâreti" tarafından muhafaza edildi. Daha çok Kanûnî Sultan Süleyman (1520-1566) ve Sultan III. Murad (1574-1595) devirlerinde hazırlanmışlardır. Değişik tarihleri ihtiva eden bu defterlerin en eskisi, II. Murad devrine kadar iner. Tahrîrlerin düzenli yapıldığı son devirlere kadar ulaşır. Bu seriye aslında tahrîr defteri olmayan defterler de karışmıştır.

¹⁰¹ Ekilen yer yarım çift ise "*Nim Çift*" diye anılırdı.

¹⁰² Hüseyin Özdeğer, *a.g.m.* s. 19

¹⁰³ Midhat Sertoğlu, *Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi*, s. 41; Atilla Çetin, *Başbakanlık Arşivi Kılavuzu*, s. 84

¹⁰⁴ Göş. yerler

Tahrîrlerin ne zamana kadar devam ettiğini kati olarak tesbit etmek mümkün değildir. Mustafa Nuri Paşa, *Netâyicü'l- vukû'ât* adlı eserinde, son tahrîrin II. Selim devrinde, yâni XVI. yüzyıl sonlarında yapıldığını kaydeder¹⁰⁵ Ömer Lütfi Barkan ise III. Murad devrinde tahrîr yapıldığına dâir vesikalar neşretmiştir¹⁰⁶.

Bu devre âit elimizde bir çok tahrîr defterleri bulunmaktadır¹⁰⁷. Tahrîrler XVIII. yüzyılda dahi devam etmiştir¹⁰⁸ Son tahrîr ise, 1831 yılında, Yeniçeri Ocağı'nın ilgasından beş sene sonra II. Mahmud tarafından yaptırılmıştır¹⁰⁹. Osmanlı Arşivi'nde (1302-1830) yıllarına âit 1093 adet olan Tapu Tahrîr Defterleri, Ankara Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'ndeki defterlerle seri teşkil ederler.

Türkiye'de Osmanlı Arşivi'nden başka yerlerde de Tapu Tahrîr Defterleri bulunmaktadır. Meselâ Ankara Tapu Kadastro Arşivi'nde mevcut birçok defter vardır. Tapu Tahrîri yapılan yerlerin kanunnâmeleri bu defterlerde kayıtlıdır¹¹⁰.

Osmanlılar'daki bu muazzam ve muntazam tahrîr sistemine dünyanın başka hiç bir devletinde rastlanmamıştır. Bir kısmı zamanımıza kadar intikal etmiş olan bu tahrîr defterleri tarihî malzeme olarak birinci sınıf ehemmiyeti hâiz olmakla beraber, yurdun kadastro su yapılmamış bölgeleri için toprak mülkiyetini tesbit bakımından tek kaynaktır.

1. Osmanlı Arşivi'ndeki Tapu Tahrîr Defterleri

Defterhâne'de muhafaza edilen Tapu Tahrîr Defterleri 1080 numaraya kadar olup, mükerrerleri ile birlikte yekûn 1094 adettir. Bu defterlere âit bir katalog bulunmaktadır. Burada defterin numarası, tarihi, cinsi ve defter hakkında mâlûmat mevcuttur. Bu defterlerdeki vilâyet, livâ ve kazâ adlarına göre aşağıda zikredilen fihrist teşkil edilmiştir. Fihristte defter numarası yanında hangi padişah devrinde

¹⁰⁵ Mustafa Nuri Paşa, *Netâyicü'l-vukûât*, I, İstanbul 1327, s. 145

¹⁰⁶ Ömer Lütfi Barkan, "Türkiye'de İmparatorluk Devrinde Nüfus ve Arazi Tahriri", *İÜ İktisat Fakültesi Mecmuası*, c. I. İktisat Fak. Mec. I.

¹⁰⁷ Meselâ, Hatvan livasına âit 824 ve Girit adasına âit 825 sayılı defterler, orijinal Tahrir Defterleridir.

¹⁰⁸ Bunlardan, 1123 (1711) yılında Abdülkadir Ağa tarafından yapılan Rodos livâsının tahriri, 872 ve 1139 (1726) tarihli Erdebil ve Tebriz bölgelerine âit 986 numaralarda kayıtlı bir defter.

¹⁰⁹ Bunun müteferrik defterleri Başvekâlet Arşivi'nde ve tahririn neticesini gösteren umumî icmal, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde B. 29 numarada İstatistik Defteri adıyla kayıtlı bulunmaktadır ve Prof. Enver Ziya Karal tarafından 1948 yılında Başvekâlet İstatistik Umûm Müdürlüğü neşriyatı meyanında neşredilmiştir. Prof. Enver Ziya Karal buna "Osmanlı İmparatorluğunda ilk nüfus sayımı "adını vermiş ise de bu, sistem bozulmuş olmakla beraber, eski tahrirlerin bir nevi tekrarından başka bir şey değildir. Bkz. Midhat Sertoğlu, *Muhteva Bakımından, Osmanlı Arşivi*, s. 44

¹¹⁰ Bu konuda bkz. Heath W. Lowry, "The Ottoman Liva Kanunnames Continued in the Defter-i Hakanî" *Osmanlı Araştırmaları*, II. İstanbul 1981, s. 43-47

düzenlendiği ve hangi hususları (Maliye, Evkâf, Askeriye) ihtiva ettiği de belirtilmiştir.

**Tapu Tahrîr Defterlerindeki Yerleşim Merkezleri
ve Bulundukları Defterlerin Listesi**

Abruman	1066 (Ts. ML.)
Acere-i Süfla	558 (II. Selim ML.)
Acere-i Ulya	558 (II. Selim ML.)
Aclun	192 (945, ML.) 266 (955 ?), 522 (980. E. ML.), 970 (Ts.ML.)
Ada Kazası	116 (926. T.)
Adalar	760 (1044. As.) Sivas İcmâl Defteridir.
Adana	69 (925. ML. K.), 109 (928. ML.), 110 (928. ML. K.), 177 (943. ML.) 254 (954. ML. K.), 450 (943. ML.), 547(II. Selim T.), 786 (165. As.), 789 (1069. T.), 840 (1105. T.), 921 (1152. 1153. T.) 969 (932. ML.E.), 998 (932. E. K.)
Âdilcevaz	208 (947. T.), 297 (963. ML.E.), 730 (I. Ahmed. T.)
Ağrıboz	35 (912. ML.E.), 196 (946. T.E.) 367 (Kanûnî, Dah.), 420 (Kanûnî,T.E.) 431 (Kanûnî,ML.E.), 484 (977 ML.As.), 797 (1079,As.), 836 (1104.T.), 846 (1105.T.), 886 (1129-1130.T.), 954 (1233.T.), 989 (Ts.ML.)
Azaz	181 (943.ML.E. K.), 378 (Kanûnî) 391 (Kanûnî, T.)
Ahstâbâd	699 (III.Mehmed, 1001,T.E.)
Akçakızanlık	172 (938, As.), 643 (1003, As.)
Akçaabad	84 (I.Selim, ML.)

Akçakale	991 (T.)
Akçaşehir	537 (983, ML.) 842 (1105,T.)
Akdağ	266 (955, ?)
Akka	559 (II. Selim ML.E.)
Akhisar	1020 (Ts.E.)
Akkirman	483 (977, ML. K.), 542 (II.Selim, E.), 666 (III.Murad, T.)
Akköprü	768 (1049, Saray)
Aksaray	32 (II. Bâyezid, ML.), 188 (944. T.), 371 (Kanûnî, T.), 392 (Kanûnî), 455 (Kanûnî, ML.E.), 599 (989, T.), 786 (1065,As.), 937 (1191,T.) 968 (C.983,As.), 972 (T.)
Akşehir	188 (944.T.), 371 (Kanûnî,T.), 455 (Kanûnî, ML.E.), 786 (1065.As.) 937 (1191,T.), 968 (983,As.)
Akyazı	1059 (Ts.ML.)
Alâ	524 (980.ML.T. K.) Halep Livâsına âit.
Alacahan	604 (991.T.ML. K.)
Alacahisar	21 (892.As.), 55(922.T.), 161(937.T.E.), 167 (937.ML.E. K.) 179 (943.ML.E. K.), 404 (Ts.T.), 428 (Kanûnî.ML.), 567 (II.Selim.ML.E.)
Alaçam	37 (898,ML.II.Bayezid)
Aladağ	455 (Kan.ML.E.)

Alâiye	107 (927.T.), 166 (937.T.E.), 696 (1012.T.) 765 (1046.T.) 778 (1052.T.), 786 (1065.As.), 790 (1069.T.), 840 (1105.T.)
Alâiye	844 (1105.T.), 893 (1237.Bah.), 990 (Ts.ML.)
Alan	352 (972.ML.T.)
Alaşehir	3 İm.(873.As.), 148(935.ML.)
Alaza	990 (Ts.ML.)
Alipaşa	670 (III.Murad.E.)
Alnahşa	69 (925.ML.)
Altunözü	391(Kanûnî.T.)
Amasra	15 (II. Mehmed T.E.), 86 (I.Selim ML. TS. 88 (I. Selim ML. TS.)
Amasya	15 (II.Mehmed T.E.), 37 (898.ML.), 54 (920-921.ML.) 90 (I.Selim.ML.E.), 95 (926.T.), 339 (970.T.), 760 (1044.As.), 776 (1052.Tapu), 780 (1052.T.), 786 (1065.As.), 843 (1105.T.), 852 (1107-1186,T.), 934 (1179.T.)
Âmid	134 (932.T.), 617 (993.T.), 764 (1045.T.)
Ana	998 (932.E.K.)
Anadolu	80 (I.Selim.ML.), 894 (1138.As.)

Anadolu	180 (943.T.), 245 (940-953.As.), 438 (Kanûnî.ML.E.) 641(1001,ML.), 690(1008,Adliye), 691(1008,Dah.), 697 (1012.T.) 739 (1028.As.), 741(1032.T.), 786 (1065.As.), 797 (1079,As.) 815 (1097-1099,As,Bah.), 21(IV.Mehmed Dah.), 826 (IV.Mehmed Dah.) 828 (1099-1107.Dah.), 829 (1100-1106, Saray.), 838 (1104.ML.) 841(1105.T.), 845 (1105-1110,T.E.),
---------	---

Anadolu	849 (1105.As.), 851(1106.T.) 863 (1115-1138.ML.), 924 (1157.T.), 947 (1214.ML.), 951 (1224.T.), 952 (1224.T.), 994(Kanûnî ML.E.K.), 999 (Ts.T.)
Anapoli	446 (Kanûnî.ML.), 509 (979.T.), 605 (991.ML.E.), 714 (1022.ML.E.)
Anavorin	777 (1052.As.)
Anavarin-i Atik	880 (1128.ML.)
Anavarin-i Cedid	880 (1128.ML.)
Anavarza	178 (943.ML.K.)
Andresa	712 (1022.ML.E.As.)

Ankara	378 (Kanûnî?) TS. Kanûnî 117 (929.ML.E.K.), 162 (930-937.T.), 248 (953.As.), 291(962.E.), 438 (Kanûnî ML.E.K.), 458 (975.As.), 464 (975.As.), 489 (977.T.), 582 (987.ML.), 588 (988.As.), 596(988.As.), 786 (1065.As.), 841(1105.T.), 994 (Kanûnî ML.E.K.)
Anık	496 (978.ML.K.)
Ane	649 (Ts.T.)
Antakya	109 (928.ML.), 391(Kanûnî.T.), 422 (Kanûnî.T.)
Anteb	186 (943.ML.T.K.), 231(950.T.), 301(964.E.), 488 (977.T.) 938 (1191.T.), 963 (1291.?), 998 (932.E.K.)
Ani	115 (926.T.E.), 406 (Kanûnî .ML.E.)
Arabkir	64 (924.ML.), 760 (1044.As.), 786 (1065.As.), 843 (1105.T.) 852 (1107-1186.T.), 934 (1179.T.), 998 (932.E.K.)
Arac	456 (Kanûnî .E.)
Arasbar (Ersibar)	903 (1140.ML)
Arban	378(Kanûnî ?)
Ardahan (Erdahan)	527 (981.T.), 627 (996.T.) 807 (1088.T.) (Erdahan)
Arhos	390 (Kanûnî .?), 446 (Kanûnî .ML.), 509 (979.T.), 560 (II. Selim ML.E. As.) 605 (991.ML.E.), 714 (1022.ML.E.)
Arhavi	1031(Ts.T.)

Arkadya	390 (Kanûnî .?), 446 (Kanûnî .ML.), 509 (979.T.), 560 (II. Selim.ML.E.As.), 712 (1022.ML.E.As.), 777 (1052.As.), 780 (1052.T.)
Arpaz	1/1m (855-857.?), 148 (935.ML.)
Arsus	617 (993.T.)
Arzüzili	109 (928.ML.), 110 (928.ML.K.)
Assan	25 (895.ML.)
Astari	499 (978.ML.)
Astiye	785 (1060.T.)
Aşudi	604 (991.T.ML.K.)
Atan	208 (947.T.)
Atina (Mera)	196 (946.T.E.), 484 (977.ML.As.), 1062 (Ts.ML.)
Atranos	453 (Kanûnî .E.)
Avorad	792 (1072.ML.E.)
Avlonya	1m (835.T.), 34 (912.T.), 94 (926.T.), 99 (926.ML.As.E.K.), 469(967.T.), 786 (1065.As.) 948 (1290.T.), 1078 (Ts.?)
Avrathısarı	70 (925.ML.E.), 403 (Kanûnî .ML.E.K.)
Avratpazarı	759 (1044.E.)
Avşar	178 (943.ML.K.), 1066 (Ts.ML.)
Ayandon	456 (Kanûnî .E.)
Ayas	110 (928.ML.K.), 254 (954.ML.K.), 450 (Kanûnî .ML.K.)
Ayas	789 (1069.T.)
Ayasluğ	8 (883-888.ML.), 87 (Kanûnî .ML.), 139 (934.T.), 148 (935.ML.) 414 (Kanûnî .ML.), 537 (983.ML.) 842 (1105.T.), 1080 (Ts.)
Ayasofya	670 (III.Murad.E.)
Ayazmend	44 (Ts.ML.)

Aydın	T/1m (855-857.?), 8 (883-888.ML.) 66 (924.T.) 87 (Kanûnî.ML.), 129 (932.As.), 139 (934.T.), 148 (935.ML.) 166 (937.ML.E.K.), 176 (939.) 238 (952.As.), 270 (957.ML.) 516 (980.T.), 700(III.Mehmed.T.), 786 (1065.As.), 806 (1087.ML.), 841(1105.T.), 844 (1105.T.) 858 (1110.T.), 893 (1237.Bah.)
Ayıntab	373 (Kanûnî .ML.E.)
Aynaroz	723 (1022.ML.E.)
Azak	214 (949.ML.E.K.)
	506 (Livâ-i Ekrad), (978.)
Baalbek	169 (932.938.T.)
Bab	617 (993.T.)
Babaeski	286 (960.E.), 541 (II.Selim.?), 956 1238.T.)
Baban	352 (972.ML.T.)
Bacı	582 (Kanûnî .ML.E.)
Badra	36 (?.ML.E.)
Badracık	108 (928-937.ML.), 445(Ts.ML.E.), 487 (977.T.)
Badre	108(928-937.ML)
Baf	779 (1052.T.)
Bafra	41(II.Bayezid.T.), 37 (898.ML.)
Bağdad	245 (940-953.,As.), 313 (966.T.), 386 (Kanûnî .E.K.), 623 (994.ML.) 690 (1008 Adliye), 746(1035.As.), 1028 (Ts.ML.), 1049 (Ts.ML.) 1073 (Ts.III. Murad ?)
Bakras	617 (993. T.)
Bâlâ	139 (934.T.)

Balagirive	912 (III.Ahmed. ML.)
Balat	842 (1105.T.)
Balıkesir	334 (969.As.)
Balı	617 (993.T.)
Balya	59 (992.ML.E.K.) -334
Balyabadra	390 (Kanûnî .?), 509 (979.T.), 712 (1022.ML.E.As.), 1046 (Ts.ML)
Bana	211 (948.ML.E.K.)
Bar	499 (978.ML.)
Barcinli	515 (979.T.)
Barin	1052 (Ts.ML.E.)
Barit	564 (Ts.ML.K.)
Barnavar	593 (ML.E.K.)
Barsum	1079 (Ts.)
Basra	282 (959.ML.K.), 313 (966.T.), 534 (982.T.ML.K.), 1022 (Ts.ML.)
Başya	134 (932.T.)
Batnos	537 (983.ML.)
Batum	710 (1019.As), 1031 (Ts.T.)
Bayburd	60 (922.ML.E.T.K.), 95 (Ts.T.), 154 (956.T.), 199 (937-947.E.) 636 (1000.ML.E.K.), 966 (Ts.ML.E.K.), 1061 (Ts.ML.)
Bayındır	402 (Kanûnî .ML.E.K.)
Bayramlı	13 (Fatih.ML.), 557 (II.Selim E.), 716 (1022.ML.E.), 255 (Ordu), 954.ML.E.K.)
Bayramlı	37 (898.ML.)
Becin	337 (970.ML.)
Beckerek	365 (974.T.Sırnâme K.)
Behram	44 (Ts.ML.), 453 (Kanûnî .E.), 1050 (Ts.ML.E.)
Behramşah	339 (970.T.)
Belcik	515 (979.T.)

Belgrad	144 (934.ML. K.), 316 (967.ML. K.), 437 (Kanûnî .ML.), 827 (1099.As.) 849 (1105.As.), 948 (1290.T.), 1042 (Ts.As.T.)
Belih	667 (III.Murad.ML.)
Belkavak	589 (988.As.)
Belviran	63 (924.ML.), 455 (Kanûnî .ML.E.), 615 (992.E.)
Bender	860 (1112.ML.), 912 (III.Ahmed ML.), 935 (1190.T.)
Benefşe	883 (1128.ML.)
Beniatike	192 (945.ML.)
Benibaşere	559 (II.Selim ML.E.)
Benicehim	192 (945.ML.)
Benikınane	192 (945.ML.)
Benirabia	991 (Ts.T.)
Berdala	913 (1145.T.)
Berdi	903 (1140.ML.)
Bergama	44 (Ts.ML.), 198 (946.T.As.), 334 (969.As.), 1020 (Ts.E.), 1033 (Ts.E.), 1050 (Ts.ML.E.)
Bergos	541 (II.Selim ?) 956
Berendi	450 (Kanûnî .ML. K.) 254 (954 ML)
Berkofça	82 (I.Selim.T.E.), 130(932.ML.E.), 495 (978.ML.E.), 538 (983.ML.) 566 (II.Selim ?), 992 (Ts.As.)
Berretü'l-ferad	378 (Kanûnî .?)
Bey	247 (953.As.)
Beypazarı	1033 (Ts.E.)
Beyrut	169 (932-938.T.)

Beyşehir	118 (929.T.), 119 (929.T.), 392 (Kanûnî .), 599 (989.T.), 934 (1179.T.) 968 (C.983.As.), 188 (944.T.)
Biga	59 (922.ML.E. K.), 72 (925-936.T.), 166 (937.ML.E. K.), 278 (959.As.), 334 (969.As.), 535 (982.T.), 536 (982.E.) 569 (984.As.), 683 (1004.T.), 700 (III.Mehmed.T.E.), 731 (I.Ahmed.T.), 813 (1093.T.), 844 (1105-1110.T.E.), 893 (1237 Bahriye), 954 (1233.T.), 957 (1238.T.)
Bihisni	71 (925.ML.E.), 156 (937.E. K.), 163 (937.T.)
Bihışte	433 (Kanûnî .ML.E.)
Bihor	368 (Kanûnî .ML.E.), 495 (978.ML.E.)
Birecik	64 (924.ML.), 184 (943.ML. K.), 279 (959.ML. K.), 378 (Kanûnî .?) 391 (Kanûnî .T.), 451 (Kanûnî .T.) , 488 (977.T.), 496 (978.ML. K.), 501 (978.ML. K.), 617 (980.ML.), 710 (1019.As.),
Birecik	764 (1045 T.) 998 (932.E. K.)
Birendi	109 (928.ML.), 110 (928.ML. K.)
Birgi	I/Im (855-857.?), 87 (Kanûnî .ML.), 148 (935.ML), 806 (1087.ML.)

Bitlis	189 (944.T.), 208 (947.T.), 413 (Kanûnî .ML.E.)
Bodrum	337 (970.ML.)
Boğazkesen	116 (929.T.), 425 (Kanûnî .T.), 732 (I.Ahmed.T.)
Bokça	679 (III.Murad .T.)
Bolu	51 (921.ML.), 86 (I.Selim.T.), 88 (I.Selim.ML.), 250 (953.As.), 425 (Kanûnî .T.), 438 (Kanûnî .ML.E.K.), 459 (975.As.), 460 (975. ML.), 463 (975.ML.), 465 975.As.), 504 (977-978.ML.) 575 (987.As.), 576 (987.As.), 584 (987.ML.), 587 (987 M.), 618 (993.As.), 783 (1055.T.E.), 809 (1089.T.), 851 (1106.T.), 893 (1237.Bahriye) 994 (Kanûnî .ML.E.K.)
Bolvan	161 (937.T.E.), 428 (Kanûnî .ML.)
Borac	211 (948.ML.E.K.)
Boran	617 (993.T.)
Borana	226 (950.As.K.)
Borlu	86 (I.Selim.T.)
Bosna	5m(883.T.), 24 (894.ML.), 28 (904.ML.), 56 (922.T.), 57 (922.T.), 157 (937.ML.K.), 164 (937 T.Ev.)

Bosna	193 (946.T.), 201 (947.T.), 212 (948.As.) 211 (948.ML.E.K.), 284 (960.ML), 285 (960.ML.), 379 (Ts.ML.), 411(Kanûnî .T.), 432 (Ts.ML.), 435 (Kanûnî .ML.), 440 (Kanûnî .As), 462(975.E.), 533 (ML.E.K.) 546 (II.Selim M) 553 (II.Selim T.) 556 (II.Selim.T.), 622(994.ML.E.), 647 (III.Murad.T), 728(I.Ahmed. T.) 742 (1033.ML.E.), 804 (1083.Dahiliye), 861(1113.ML.), 974 (Ts.ML.) 983 (Ts.ML.), 1009 (Ts.T.), 1013 (Ts. As.), 1014(Ts.ML.), 1071(Ts.Dahiliye), 1072 (Ts.As.)
Boyabad	327 (968.ML.E.)
Bozabad	295 (963.T.)
Bozcaada	434 (Kanûnî .ML.E.), 702 (III.Mehmed.ML.K.)
Bozdoğan	I/1m (855-857), 148 (935.ML.), 414 (Kanûnî .ML.)

Bozok	155 (936.ML.), 218 (949.ML.), 262 (955.E.K.), 302 (964.T.E.), 315 (966.ML.), 322 (967.ML.), 389 (Kanûnî .?), 448 (Ts.ML.), 760 (1044.As.), 786(1065.?As.) 843 (1105.T.), 852 (1107-1186.T.), 867 (1119.T.), 934 (1179.T.), 998(932.E.K.), 305 (965.T.)
Bozöyük	940 (1193.Saray.İkt.)
Bozuluş	200 (947.ML.E.K.)
Böğürlüce	224 (950.As.)
Brod	211(948.ML.E.K.)
Budaközü	322 (967.ML.)
Budin	314 (966-67.ML.), 329 (968.T.), 343 (970.ML.K.), 345 (970.T.), 388 (Kanûnî .ML.), 410 (Kanûnî .ML.), 449 (Kanûnî . ML.), 590 (988.T.), 592 (988.ML.E.), 611(999.ML.K.) 691(1008.Dahiliye), 1044 (Ts.T.)
Buhur	1029 (Ts.T.As.)
Bulgarlı	254 (954.ML.K.)
Burdur	960 (1277.E.)
Bursa	113 (928.E.), 166 (937.ML.E.K.), 246 (953.As.), 334 (969.As.) 453 (Kanûnî .E.), 735 (1027.T.), 859 (1110.ML.), 931(1168.Saray) 940 (1193.Saray.İkt.), 1033 (Ts.E.), 1064(Ts.E.)
Bratar	804 (1083.Dahiliye)
Brevnik	16 (M.886.ML.)
Cafer	667 (III.Murad. ML.)

Candar	23m.(892.ML.E.), (Kastamonu)
Canik	13 (Fatih.ML.), 53 (921-939.T.), 54 (920-921.ML.), 384 (Kanûnî .T.) 760 (1044.As.), 786 (1065.As.), 843 (1105.T.), 852 (1107-1186.T) 934 (1179.T.), 982 (Ts.As.)
Ceble	512 (979.ML.K.)
Cebel-i Hinzır	228 (950.ML.K.)
Cebel-i Seman	391(Kanûnî .T.)
Cemale	305 (965.T.)
Cemşid	247 (953.As.)
Cesame	617 (993.T.)
Ceska	134 (932.T.)
Cisr-i Ergene	915 (1145.Saray)
Cisr-i Mustafa Paşa	915 (1145.Saray)
Cevazer	1028 (Ts.ML.)
Cezire Koyun	410 (Kanûnî .ML.)
Cezâir Eyâleti	731(I. Ahmed.T.)
Cezire	406 (Kanûnî .ML.E.)
Cica	6 (Ts.ML.T.)
Cincife	79 (926.ML.)
Civanrud	1066 (Ts.ML.)
Cobas	257 (957.ML.)
Colap	295 (963.T.)
Com	378 (Kanûnî .?)
Cünin	559 (II.Selim.ML.E.)
Çağa	86 (I.Selim.T.)
Çaldıran	911 (III.Ahmed.ML.)
Çamurlu	224 (950.As.)
Çan	59 (922.ML.E.K.) 334 (969 AS)
Çanad	365 (974.T.Sunurnâme K.), 580 (987.Fermân ve Hududnâme K.)
Çapakcur	764 (1045.T.)
Çatalca	36 (ML.E.), 225 (950.As)
Çayhisar	334 (969.As.)
Çaynitçe	1043 (Ts.ML.)

Çelebipa-zarı	804 (1083.Dahiliye)
Çemişkezek	64 (924.ML.), 213 (948.T.K.), 764 (1045.T.), 998 (932.E.K.) (Çemişkezek)
Çepne	317 (967.Saray)
Çermik	64 (924.ML.), 998 (932.E.K.)
Çernovi	382 (Kanûnî .ML.E.)
Çeşme	139 (934.T.), 148 (935.ML.), 537 (983.ML.)
Çetroz	986 (Ts.ML.E.K.)
Çıldır	653 (III.Murad.T.), 818 (1098.T.)
Çimenili	455 (Kanûnî .ML.E.)
Çine	842 (1105.T.)
Çingâne	170 (938As.T.K.), 191 (944.ML.), 206(947.As.), 299 (963.As.)
Çirmen	50 (921.ML.E.), 128 (932.TK.), 172(938.As.), 385 (Kanûnî .ML.E.) 394 (Kanûnî .T.), 518 (980.As.), 521 (980.ML.E.), 625 (994.As.) 643 (1003.As.), 651 (III. Murad ML) 847 (1105.T.), (Çermen)
Çitroz	70 (925.ML.E.), 433 (Kanûnî .ML.E.)
Çokunya	372 (Kanûnî .ML.E.K.),
Çorlu	185 (943.E.), 210 (947.E.), 286 (960.E.), 541 (II.Selim.?), 370 (1051.As.), 956 (1238.T.)
Çorş	911 (III.Ahmed.ML.)
Çorum	444 (Kanûnî .ML.E.), 760 (1044 (As.), 786 (1065.As.), 843 (1105.T.) 852 (1107-1186.T.), 934 (1179.T.), 982 (Ts.T.As.)

Çöke	817 (1097.Tapu)
Çubuk	802 (1082.E.)
Çubukâbâd	582 ('987.As.)
Daday	456 (Kanûnî .E.)
Dağbeyi	I/Im (855-857.?)
Dağıstan	699 (III.Mehmed.T.E.), (Gence, Karabağ)
Darendede	156 (937.E.K.), 1019 (Ts.T.As.)
Davudpaşa	670 (III.Murad.E.)
Debreçin	634 (1000.ML.)
Değir-mencik	800 (1080.ML.),
Delvine	273 (958.ML.), 462 (975.E.), 608 (991.ML.K.), 786 (1065.As.)
Demirhisar	7 (883.Fatih)
Derbisak	617 (993.T.)
Develi	46 (II.Bayezid.ML.), 455 (Kanûnî .ML.E.)
Devrekâni	23m.(892.ML.E.), 456 (Kanûnî .E.)
Deyrika- raman	912 (III.Ahmed.ML.)
Dezmar	668 (III.Murad.T.)
Dızak	699 (III.Mehmed.T.E.)
Dimetoka	20 (890.ML.E.), 73 (921925.T.E.), 138 (934.T.E.), 220 (949.T.E.), 341 (970.E.Hududmane), 915 (1145 Saray), 932 (1174.Saray), 992 (Ts.As.)
Dimitrofça	437 (Kanûnî .ML.)
Direger	661 (III.Murad.T.)
Direnopça	(Direnof), 130 (932.ML.E.), 359 (973.ML.)

Divriği	95 (Ts.T.), 156 (937.E.K.), 163 (937.T.), 252 (954.ML.), 256 (954.ML.), 262 (955.E.K.), 408 (Kanûnî .ML.E.K.), 786 (1065.As.), 852 (1107-1186.T.), 934 (1179.T.), 1019 (Ts.T.As.), 1036 (Ts.T.)843 (1105.T.)
Diyarbakir	64 (924.ML.), 200 (947.ML.E.K.), 310 965.T.), 313 (966.T.), 358 (973.T.), 528 (981.T.), 561 (II.Selim.?), 690 (1008. Adli-ye), 764 (1045.T.), 924 (1157.T.) 937 (1191.t.), 939 (1191.T.), 965.(Ts.K.), 998 (932 E.K.)
Dobrican	133 (932.ML.K.)
Dolca	1056 (Ts.ML.)
Doliçe	1048 (Ts.ML.)
Dömeke	36 (?...MLE.)
Draman	3 (869.Maliye), 7 (883.Fatih), 143 (934.T.E.), 403 (Kanûnî .ML.E.) 723 (1022.ML.E.), 932 (1174.Saray), 959 (1273.ML.E.)
Dramazihte	70 (925.ML.E.)
Dubnitsa	1043 (Ts.ML.)
Dukakin	367 (Kanûnî .Dahiliye), 499 (978 .ML.), 786 (1065.As.)
Duragan	456 (Kanûnî .E.)
Dündarlu	254 (954.ML.K.), 786 (1065.As.)
Düşkaya	529 (981.T.) (Kars)
Ebri	702 (III.Mehmed.ML.K.)

Edincik	453 (Kanûnî .E.)
Edirne	77 (925.ML.E.), 210 (947.E.), 220 (949.T.), 222 (950.ML.), 306 (965.E.), 311 (965.E.), 370 (Kanûnî .MLE.K.), 494 (978.ML.), 498 (978.E.), 597 (989.E.K.) 643 (1003.As.), 705 (1017.As.), 719 (1022.E.), 729(I.Ahmed.ML.K.) 799 (1080.1082.As.), 817 (1097.Tapu), 915 (1145.Saray), 932(1174 Saray), 933 (1177.Saray), 979 (Ts.E.), 992 (Ts.As.), 1001(Ts.ML.), 1070 (Ts. Vakıf)
Eflâk	16 (Mehmed-i Sani.ML.E.)
Eğre	704 (1016.As.), 1032 (Ts.T.) (Eğri)
Eğrigöz	152 (935.T.)
Ekrâd	181(943.ML.E.K.), 378 (Kanûnî .?), 391 (Kanûnî .T.), 506 (978.?), (Azaz)
Elbasan	367(Kanûnî .Dahiliye), 786 (1065.As.)
Elbistan	124 (931.T.), 216 (949.ML.), 402 (Kanûnî .ML.E.K.), 758 (1042.1043.T.)
Emlâk	802(1082.E.)
Endorose	879 (1128.ML.)
Erciyes	693 (1009.T.)
Erdalan	1066 (Ts.ML.)
Erdibil	902 (1140.ML.)

Ereğli	63 (924.ML.), 86 (I.Selim.T.), 185 (943.E.), 210 (947.E.), 455 (Kanûnî .ML.E.), 930 (1165.E.), 1047 (Ts.ML.)
Ergâni	64 (924.ML.), 764 (1045.T.), 998 (932.E.K.)
Ergene	20 (890.ML.E.), 172 (938.As.), 643 (1003.As)
Ermenak	31 (II.Bayezid.ML)
Erzincan	60 (922.ML.E.T.K.), 154 (936.T.), 168 (937.K.), 199 (937-947.E.)
Erzurum	183 (943.944.T.), 190 (944.T.), 197 (946.T.) 199 (937-947.E.) 205 (947.ML.E.K.), 313 (966.T.), 387 (Kanûnî . 935), (ML.E.K.), 426 (Kanûnî Hariciye), 468 (976.T.), 540 (II. Selim.ML.E.), 690 (1008. Adliye), 760 (1044.As.), 818 (1098.T.) 857 (1110.Adliye), 874 (1126.T.), 875 (1127.T.), 921 (1152-1153.T.),
Erzurum	936 (1191.T.) 953 (1224-1229.T.), 966 (Ts.ML.E.K.), 967 (Ts.T.)
Erzurum-âbâd	154 (936.T.)
Eskihisar	25 (895.ML.), 138 (934.T.E.)
Eskihisar	382 (Kanûnî .ML.E.)
Zağrası	
Eskiil	32 (II.Bay.ML.), 615 (992.Ev.), 636 (1000.ML.E.K.), 1061 (Ts.ML.)

Eski	334 (969.As.)
Menderes	
Eskişehir	931 (1168.Saray), 940 (1193.Saray.İkt.)
Eskizağra	597 (989.E.K.)
Estergon	388 (Kanûnî .ML.), 410 (Kanûnî .ML.), 449 (Kanûnî .ML.), 1037 (Ts.ML.), 1044 (Ts.T.), 1065 (Ts.ML.)
Evreşe	434 (Kanûnî .ML.E.)
Eyinvar	593 (988.ML.E.K.)
Eyüb İli	972 (Ts.T.)
Eyüb Sul-tan (Has.)	541 (II.Selim.?)
Ezdin	196 (946.T.E.)
Fekke	178 (943.ML.K.)
Fener	36 (?...ML.E.)
Ferecik	138 (934.T.E.), 341 (970.E.Hududnâme), 915 (1145.Saray)
Feseleke	44 (Ts.ML.)
Figli	20 (890.ML.E.)
Filiba	26 (895.ML.), 151 (935.Saray), 220 (949.T.), 222 (950.ML.), 224 (950.As.), 354 (973.As.), 597 (989.E.K.), 725 (1024.S.), 766 (1046.T.), 992 (Ts.As.)
Filorina	16m.(886.ML.), 235 (951.ML.E.), 722 (1022.ML.), 1058 (Ts.ML.)
Foça	174 (939.T.), 1043 (Ts.ML.)
Fotra	I/Im. (855-857)?
Füleke	335 (969.T.), 343 (970.ML.K.), 782 (1054.T.), 791 (1070 T.) 1032 (Ts.T)

Galata	116 (929.T.), 210 (947.E.), 240 (952.Ev.), 231m (958-981Mesârifât)
Galos	487 (977.T.)
Garzıgal	381 (Kanûnî .ML.), 646 (III.Murad.ML.)
Gazze	131 (932.T.E.), 265 (955.ML.E.), 304 (964.ML.E.K.), 312 (965.ML.E.), 522 (980.E.ML.) 602 (990.E.ML.), 950 (1022 ML.), 1015 (Ts.ML.E.)
Gebze	116 (929.T.), 630 (999.ML.E.), 733 (I. Ahmed ML.E.)
Geçmelik	410 (Kanûnî .ML.)
Geçvan	627 (996.T.), 837 (1104.T.), 839 (1104.T.) (Kars)
Gelibolu	12 (879 Şevval.ML.E.), 67 (924.ML.), 75 (925.ML.E. Bahriye K.), 434(Kanûnî .ML.E.) 490 (977.E.), 680 (1003.T.), 702 (III.Mehmed ML.K.), 724 (1023.ML.E.) 731 (I.Ahmed T.), 818 (1098.T.), 893 (1237.Bahriye), 954(1233.T.)
Gelinkirasa	802 (1082.E.),
Gelmişim	930 (1165.E.)
Gelmeriye	736 (1028.As.)
Gence	699 (III.Mehmed.T.E.), 903 (1140.ML.), 913 (1145.T.), 914 (1146.T.)
Gerede	86 (I.Selim.T.), 460 (975.ML.)

Gerger	71 (925.ML.E.), 123 (930 ML.E.), 163 (937.T.), 408 (Kanûnî .ML.E.K.), 699 (III.Mehmed.T.E.), 911 (III.Ahmed.ML.)
Gerine	779 (1052 T.)
Gernovi	416 (Kanûnî . ML.As.)
Gersin	802 (1082.E.)
Gevaş	639 (1001.ML.)
Geyve	426 (Kanûnî .Hariciye)
Girid	799 (1080-1082 As.), 801 (1081 T.), 820 (IV.Mehmed.ML.E.K.) 825 (IV.Mehmed ML.E.K.), 980 (IV.Mehmed ML.)
Göksun	402 (Kanûnî .ML.E.K.)
Göksu	617 (993.T.)
Göl	23 m. (892 ML.E.), 456 (Kanûnî .E.)
Göle	365 (974 T. Sunurnâme K.), 580 (987 Fermân ve Hududnâme ML.K.)
Gölegiren	769 (III.Murad T.) (Lori)
Gönen	44 (Ts.ML.)
Gördus	796 (1076 ML.)
Göre	456 (Kanûnî .E.)
Görelle	116 (929 T.)
Göri	900 (1140 ML.E.)
Görice	70 (925 ML.E.), 433 (Kanûnî .ML.E.), 973 (Ts.ML.)
Gözene	604 (991 T.ML.K.)
Grad	499 (978 ML.)
Gur	192 (945 ML.)
Güvercinlik	402 (Kanûnî .ML.E.K.), 604 (991 T.ML.K.) Güvercinlik
Güleke	221 (950 T.), 227 (950 T.), 1067 (Ts.ML.)
Gülner	31 (II.Bayezid ML.)
Gümerkan	802 (1082 E.)
Gümrük	802 (1082 E.)

Gümülcine	70 (925 ML.E.), 143 (934 T.E.), 341 (970 E. Hududnâme), 597 (989 E. K.) 702 (III.Mehmed ML. K.), 932 (1174 Saray)
Gümüş	161 (937 T.E.)
Gümüş Madeni	90 (I.Selim ML.E.)
Güney	529 (981 T.)
Güney Penbik	769 (III.Murad T.)
Günyüzü	515 (979 T.)
Gürcistan	525 (981 ML. K.), 527 (981 T.), 953 (1224-1229 T.), 1035(Ts.ML.)
Güzelhisar	87 (Kanûnî .ML.), 148 (935 ML.)
Habismane	255 (954 ML.E. K.), 562 (II.Selim?)
Hacılı	254 (954 ML. K.), 789 (1069.T.)
Haçin	699 (III.Mehmed T.E.)
Halep	93 (926 ML.E. K.), 125 (931 T.), 146 (934 ML.), 271 (957 T.), 279 (959 ML.), 280 (959 T.), 313 (966 T.), 391 (Kanûnî .T.), 397 (Kanûnî .ML.E.), 422 (Kanûnî .T.) 454 (Kanûnî .ML.E. K.), 493 (978 ML.E. K.), 524 (980 ML.T. K.), 530 (981 ML. K.) 544 (II.Selim T.), 545 (II.Selim T.), 564 (Ts.ML. K.), 610 (992 ML.), 690 (1008 Adliye), 786 (1065 As.), 834 (1103 ML.),
Halep	963 (1291), 998 (932 E. K.), 1040 (Ts.ML.)
Halilür-rahman	289 (961 ML.), 346 (970 T.), 602 (990 E.ML.)

Halhal	902 (1140 ML.), (Erdibil), 910 (III.Ahmed ML.)
Hallana	913 (1145 T.)
Halomiç	390 (Kanûnî .?), 509 (979.T.), 712 (1022.ML.E.As)
Halanik	416 (Kanûnî .ML.As),
Hama	137 (933.T.), 233 (951.ML.E), 336 (970 E. ML), 340 (970.E.ML.), 344 (970.ML.), 391 (Kanûnî .T.), 418 (Kanûnî .ML.E.), 519 (980.E.ML.), 520 (980.T.), 564 (Ts.ML. K.) 998 (932.E. K.), 1052 (Ts.ML.E), 1068 (Ts ?), 137/1 (933?)
Hamamlu	604 (991.T.ML. K.)
Hamid	30 (906.ML.), 107 (927.T.), 121 (929.ML.), 159 (937 Askeriye), 176 (939?), 244 (952.ML.), 349 (971.As), 438 (Kanûnî . ML.E. K.), 609 (991.ML.), 626 (995.ML.) 786 (1065.As.), 841 (1105.T.), 851 (1106.T.), 994 (Kanûnî .ML.E. K.), 1016 (Ts.ML.)
Hamidili	118 (929.T.)
Hanya	785 (1060.T.), 822(III.Meh.ML.E.), 980 (II.Meh.ML.)
Harameyn	859 (1110.ML.)
Harput	64 (924.ML.), 764 (1045.T.), 991 (Ts.T.),
Harput	998 (932.E. K.)
Harran	295 (963.T.)
Harsova	215 (949.T.)
Hasanâbâd	1066 (Ts.ML.)
Hasandağı	972 (Ts.T.)

Hasköy	172 (938.As.), 541 (II.Selim.?), 643 (1003.As.), 705 (1017.As.), 956 (1238.T.) 231 m. (958-981 Masarîfât)
Haslar (Eyûb Sultan)	210 (947.e), 286 (960.E), 541 (II. Selim.?)
Has Mahmud	597 (989.E.K.)
Hatman	662 (III. Murad.T.)
Hatun İli	274 (958.ML.), 541(II. Selim.?), 956 (1238) T.
Hatunsaray	455 (Kanûnî .ML.E.), 930 (1165.E.)
Hatman	318 (967.ML.), 335 (969.T.), 388 (Kanûnî .ML.), 410 (Kanûnî .ML.), 449 (Kanûnî .ML?), 550 (II. Selim.ML.), 675 (III. Murad. T.), 782 (1054.T.), 791 (1070.T.) 823 (IV.Mehmed.ML.K.), 824 (IV. Mehmed.ML.K.), 981 (Ts.ML.), 1003 (Ts.ML.) 1032 (Ts.T.), 1044 (Ts.T.)
Havran	169 (932-938.T.), 430 (Kanûnî .ML.), 491 (977.ML.), 1034 (Ts.T.)
Hayar	1002 (? .ML.K.)
Hayman-i Padişahî	117 (929.ML.E.K.)
Hayrabolu	185 (943.E.), 210 (947.E.), 286 (960.E.), 303 (964.As.), 370.Kanûnî .ML.E.K.)
Hayrabolu	541 (II. Selim?), 766 (1046.T.), 956 (1238.T.)
Hazale	702 (III.Ahmed ML. K.)
Helb	856 (1108. ML.)

Hemedan	907 (III.Ahmed ML.)
Hemşin	831 (1100. 1106. ML), 1031 (Ts.T.)
Hekkeri	699 (III.Mehmed .T.E.) (Gence)
Herse	261 (955. T.)
Hersek	5 (882 Maliye), 68m. (925 ML.K.), 76 (925 T.), 78 (925 T.), 91 (926 T.) 96 (926 -T.), 150 (935 T.), 174 (939 T.), 198 (946. T.As.), 207 (947 T.), 209 (947 T.), 268 (957 ?), 654 (III.Murad ML.), 861 (1113 ML.), 987 (Ts.ML.), 1076 (Ts.), 1027 (Ts.ML.), 1043 (Ts.ML.), 1063 (Ts.ML.) 995 (Ts.ML.)
Heştrud	902 (1140 ML.)
Hezargrad	382 (Kanûnî .ML.E.)
Hınız	294 (963.ML.), 874 (1126 T.)
Hınzırı	802 (1082 E.)
Hısnı mansur	71 (925 ML.E.), 156 (937 E.K.)
Hısnıkeyf Hasankeyf	208 (947 T.), 617(993 T.), 764 (1045 T.), (Hasankeyf), 991 (Ts.T.)
Hızırbeyli	86 (I.Selim T.)
Hille	623 (994 ML.), 1028 (Ts.ML.)
Hiti	134 (932 T.)
Hlevnik	452 (Kanûnî .ML.)
Hoca	495 (978 ML.E.)
Hoçuvan	529 (981 T.) (Kars)
Honaz	1051 (Ts.ML.)
Horpişte	424 (Kanûnî . ML.E.K.), 433 (Kanûnî .ML.E.), 986 (Ts.ML.E.K.)
Hoşalay	456 (Kanûnî . E.)

Hotin	888 (1131 ML.), 899 (1140 ML.), 927 (1158 T.), 935 (1190 T.)
Hoy	911 (III.Ahmed ML.)
Hurremâ-bâd	912 (III.Ahmed ML.)
Humus	233 (951 ML.E.), 281 (959 ML.E.), 340 (970 E.ML.), 391 (Kanûnî . T.), 417 (Kanûnî . T.), 502 (978 ML.E.K.), 998 (932 E.K.), 1026 (Ts.ML.E.)
Hüdaven- digâr	23 (892 ML.), 43 (II.Bay.As.), 111(928 ML.E.), 113 (928 E.), 198 (946 T.As.), 246 (953 As.), 319 (967 As.), 453 (Kanûnî .E.), 531 (946 E.), 683 (1004 T.) 735 (1027 T.), 810 (1090.T.), 893 (1237 Bahriye), 1059 (Ts.ML.)
Hüseyin-âbâd	1066 (Ts.ML.)
İbrahim-paşa	670 (III.Murad E.)
İçel	1 (702 E.), 83 (I.Selim ML.), 118 (929 T.), 182 (943 ML.), 188 (944 T.), 272 (958 ML.), 387 (Kanûnî .(935) ML.E.K.), 392 (Kanûnî), 696 (1012 T.), 765 (1046T.), 786 (1065 As.), 840 (1105 T.), 968 (C.983 As.),
İçel	1021 (Ts.ML.K.), 1061 (Ts.ML.)
İhtiman	224 (950 As.), 354 (973 As.)
İlâna	161(937 T.E.)

İlgun	455 (Kanûnî .ML.E.)
iliçi	1079 (Ts.)
İlok	437 (Kanûnî . ML.)
İmroz	75 (925 ML.E.Bahriye K.), 434 (Kanûnî . ML.E.), 702 (III.Mehmed ML.K.)
İnepazarı	59 (922 ML.E.K.)
İnebahtı	105 (927 ML.), 445 (Ts.ML.E.), 487 (977 T.), 664 (III.Murad T.) 731 (I.Ahmed T.), 797 (1079 As.), 886 (1130-1131 T.), 954 (1233 T.) 1060 (Ts.ML.E.)
İnebolu	23 m. (892 ML.E.)
İnegöl	3/1m. (873 As.), 334 (969 As.), 1059 (Ts.ML.)
İnik	984 (Ts.T.)
İnönü	152 (935 T.), 247 (953 As.), 515 (979 T.), 768 (1049 Saray) 931 (1168 Saray), 940 (1193 Saray ikt.)
İnsuyu	455 (Kanûnî .ML.E.), 636 (1000 ML.E.K.)
İpek	17 (890 ML.)
İpsala	138 (934 T.E.), 702 (III.Mehmed ML.K.), 774 (1051 ML.), 915 (1145 Saray) 971 (Ts.ML.), 1051 (Ts.ML.)
İran	769 (III.Murad T.), 896 (1139 E.), 910 (III.Ahmed ML.), 939 (1191 T.)
İsferlek	814 (845 As.)
İshaklu	455 (Kanûnî .ML.E.)
İskefser	13 (Fatih ML.), 41 (II.Bayezid T.), 557 (II. Selim E.)
İskenderiye	26 m.(902.T.)

İskenderun	109 (928 ML), 110 (928 ML. K.), 450 (Kanûnî .ML. K.), 1029 (Ts.T.As.)
İspir	199 (937-947 E.), 874 (1126 T.)
İstanbul	210(947 E.), 231 m.(950 T.), 240 (952 E.), 251(953 E.) 341 (970 E.Hududnâme), 426 (Kanûnî . Hariciye), 670 (III.Murad E.) 859 (1110 ML.), 889 (1131 ML.)
İstanköy	640 (1001 ML.As. K)
İstiye	825 (IV.Mehmet ML.E. K.), 980 (IV. Mehmed ML.)
İstolni Belgrad	497 (978 T.) , 657 (III.MuradML. K.)
İstrumca	141 (934 T.)
İşgradin	211 (948 ML.E. K.)
İşkodra	17 (890 ML.), 26 m (902 T.), 367 (Kanûnî .Dahiliye), 500 (978 ML.E. K.)
	786 (1065 As.), 1029 (Ts.T.As.)
İştib	70 (925 ML.E.) 74 (925 T.) , 141 (934 T.), 224 (950 As.), 354 (973 As.), 523 (980 T.As.), 975 (Ts.ML.)
İvraca	416 (Kanûnî .ML.As.)
İvranya	74 (925 T.) 523 (980 T.As.)
İzenbolu	130 (932 ML.E.)
İzmir	148 (935 ML.), 537 (983 ML.), 842 (1105 T.)
İzmirlik	161 (937 T.E.)
İznebol	21 (892 T.) (Znepolje)

İznik (İznikmid)	116 (929.T.), 246 (953 As.), 630 (999 ML.E.), 733 (I.Ahmed ML.E.)
İzvornik	24 (894 ML.), 171 (938 T.), 175 (939 ML.), 259 (955 ML.) 260 (955 ML.E. K.) 376 (Kanûnî .T.), 395 (Kanûnî .T.), 05 (Ts.ML.) 655 (III.Murad T.) 728 (I. Ahmed T.), 743 (1033 ML.E.)
Kabakoz	41 (II. Bayezid T.)
Kağızman (Kuzey ve Güney)	627 (996 T.), 837 (1104 T.), 839 (1104 T.), 1069 (Ts.ML.)
Kâhta (Gâhta)	71 (925 ML.E.), 123 (930 ML.E.), 156 (937 E. K.), 163 (937 T.)
Kakun	192 (945 ML.)
Kalecik	97 (926 T.)
Kalikviran	589 (988 As.)
Kalamata	560 (II.Selim ML.E.As), 565 (II.Selim T.), 879 (1128 ML.)
Kalkandelen	4 (881 ML.), 16 m.(886 ML.), 149 (935 ML.E.), 217 (949 T.), 232 (951 ML.E.)
Kaloban	3 (869 ML.), 7 (883 Fatih)
Kalonya	261(955 T.)
Kamaniçe	805 (1084 ML.Hududnâme Hariciye)
Kân	219 (949 T.)
Kanad	352(972 ML.T.)
Kandıra (Kendre)	630 (999 ML.E.)
Kandırı	116 (929 T.), 733 (I. Ahmed ML.E.)

Kandiye	785 (1060 T.), 797 (1079 As.), 798 (1080 Dahiliye), 799 (1080-1082 As) 801 (1081 T.), 825 (IV.Mehmed ML.E.K.), 980 (IV.Mehmed ML.)
Kapulubük	667 (III.Murad ML.)
Karacadağ	63 (924 ML.), 499 (978 ML.), 930 (1165 E.)
Karaca- koyunlu	414 (Kanûnî .ML.)
Karacaşehir	515 (979 T.), 940 (1193 Saray ikt.)
Karaçova	4(881 ML.), 16 m.(886 ML.)
Karadağ	106 (927 ML.), 122 (929 ML.K.), 1002 (? ML.K.)
Karadonlu	133 (932 ML.K.)
Karaferiye	70 (925 ML.E), 424 (Kanûnî ML.E.K.), 433 (Kanûnî ML.E.), 723 (1022 ML.E.) 986 (Ts.ML.E.K.)
Karahalil	802 (1082 E.)
Karahisar	46 (II. Bayezid ML.), 85 (I.Selim T.), 339 (970 T.), 455 (Ts.ML.E.)
Karahisar-ı Sâhib	147 (935 ML.), 162 (930-937 T.), 237 (952 As.), 320 (961 As.) 438 (Kanûnî ML.E.K.), 508 (979 T.), 515 (979 T.), 574 (987 As.), 574m.(987 As.), 841 (1105 T.), 851 (1106 T.), 858 (1110 T.), 893 (1237 Bahriye), 994 (Kanûnî ML.E.K.)

Karahisar-ı Şarkî	85 (I. Selim T.) 183 (943-944 T.), 255 (954 ML.E.K.), 339 (970 T.), 478 (977 ML.K.), 482 (977 ML.E.), 557 (II.Selim E.), 562 (II. Selim ?), 818 (1098 T.), 874 (1126 T.) 37 (898 ML.)
Karaisalu	254 (954 ML.K.), 450 (Kanûnî ML.K.)
Karaköy	6 (Ts.ML.T.)
Karam	636 (1000 ML.E.K.)
Karaman	32 (II. Bayezid ML.), 40 (Ts.ML.), 6 ((II. Bayezid ML.), 58 (922 T.), 63(924 (ML.), 118 (929 T.), 188 (944 T.), 272 (958 ML.), 371 (Kanûnî .T.), 387 (Kanûnî . (935)ML.E.K.) 392 (Kanûnî .), 399 (Kanûnî . (931).ML.E.), 415 (Kanûnî .(948).ML.), 455 (Kanûnî .ML.E.) 599 ((989 T.), 690 (1008-Adliye), 697 (1012 T.), 937 (1191 T.), 968 (C.983 As.), 972 (Ts.T.)
Karamürsel	630 (999 ML.E.)
Karasu	7 (883 Fatih)
Karapınar	615 (992 E.)
Karayazı	984 (Ts.T.)
Karentos	604 (991 T.ML.K.)

Karesi	72 (925,.936 T.), 89 (I. Selim T.), 153 (936 ML.), 277 (959 As.) 678 (III. Murad As.), 683 (1004 T.), 697 (1012 T.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 851 (1106 T.), 1024 (Ts.E.)
Karinâbâd	915 (1145 Saray)
Karinova	126 (931 ML.)
Karişözü	636 (1000.?)
Karlı	140 (934 T.)
Karlili	731 (I.Ahmed T.), 954 (1233 T.)
Karlitaş	31 (II.Bayezid ML.)
Kars	527 (981 T.), 529 (981 T.) , 627 (996 T.), 807 (1088 T.), 813 (1093 T.), 818 (1098 T.), 837 (1104 T.), 839 (1104 T.)
Kars-1 Zülkadriye	326 (968 T.), 402 (Kanûnî .ML.E.K.), 758 (1042-1043 T.), 938 (1191 T.), 949 (1221 T.)
Kartine	390 (Kanûnî . ?), 446 (Kanûnî .ML.), 509 (979 T.), 560 (II. Selim ML.E.As.) 605 (991 ML.E.), 714 (1022 ML.E.)
Kasaba	257 (954 ML.)
Kasıkal	75 (925 ML.E.Bahriye K.)

Kastamonu	249 (953 As.), 327 (968 ML.E.), 375 (Kanûnî .T.) 438 (Kanûnî . ML.E.K.), 456 (Kanûnî . E.) 461 (975 As.), 591 (988 As.), 601 (990 T.), 710 (1019 As.), 786 (1065 As.) 841 (1105T.), 893 (1237 Bahriye), 893 (1237 Bahriye), 994 (Kanûnî .ML.E.K.) 23 m. (892 ML.E.)
Kastelbahri	894 (1138 As.)
Kasun	69 (925 ML.K.)
Kavala	7 (883 Fatih)
Kavurgalı	178 (943 ML.K.)
Kayacuğu	334 (969 As.)
Kayağlılı	247 (953 As.)
Kayalar	6 (Ts.ML.T.)
Kaynili	334 (969 As.)
Kayseri	33 (906 ML.K.), 38 (II.Bayezid T.), 118 (929 T.), 188 (944 T.), 371 (Kanûnî .T.), 392 (Kanûnî),
Kayseri	599 (989 T.), 786 (1065 As.), 937 (1191 T.), 968 (C.983 As.) 976 (Ts.ML.E.)
Kebsud	44 (Ts.ML.)
Keçkemet	314 (966-67 ML.), 449 (Kanûnî .ML.)
Kefe	214 (949 ML.E.K.), 370 (Kanûnî .ML.E.K.), 920 (1150 ML.), 921 (1152-1153 T.)
Kelkit	154 (936 T.), 199 (937-947 E.)
Kemah	60 (922 ML.E.T.K.), 95 (Ts.T.), 154 (936 T.), 168 (937 ? K.)
Kendvan	902 (1140 ML.)
Kenest	912 (III. Ahmed ML.)

Kengri	97 (926 T.), 100 (927 ML.), 375 (Kanûnî .T.), 438 (Kanûnî .ML.E.K.), 629 (997 As.), 786 (1065 As.), 841(1105 T.), 851 (1106 T.), 893 (1237 Bahriye), 991 (Ts.T.)
Kepsud	453 (Kanûnî .E.), 1033 (Ts.E.)
Kereye	350 (972 ML.E.)
Kermud	902 (1140 ML.)
Kerkük	1028 (Ts.ML.)
Kermüçek (Germüçük)	529 (981 T.)
Kerş	214 (949 ML.E.K.)
Kestane	352 (972 ML.T.)
Kestel	70 (925 ML.E.), 87 (Kanûnî .ML.), 148 (935 ML.), 424 (Kanûnî .Hariciye) 433 (Kanûnî .ML.), 806 (1087 ML.)
Kesterye	70 (925 ML.E.), 424 (Kanûnî .Hariciye), 433 (Kanûnî .ML.)
Keşan	231m.(958,.981 Mesârifât), 702 (III.Mehmed ML.K.), 774 (1051 ML.)
Keşîşlik	7 (883 Fatih), 70 (925 ML.E.)
Kete	1020 (Ts.E.), 1033 (Ts.E.), 1064 (Ts.E.)
Keyvenan	912 (III.Ahmed ML.)
Klaverte	390 (Kanûnî .?), 509 (979 T.)
Kıbrıs	86 (I. Selim T.), 696 (1012 T.), 708 (1017 Maliye), 779 (1052 T.) 831 (1100-1106 ML.), 832 (1102 T.), 958 (1241 T.)

Kıgı	64 (924 ML.), 874 (1126 T.), 998 (932 E.K.)
Kınık	109 (928 ML.), 110 (928 ML.K.), 254 (954 ML.K.), 450 (Kanûnî . ML.K.)
Kırçova	73 (921-925 T.E.), 149 (935 ML.E.), 217 (949 T.), 232 (951 ML.E.)
Kırçova	1006 (Ts.(929'dan evvel) K.)
Kırka	622 (994 ML.E.), 728 (I. Ahmed T.), 861 (1113 ML.)
Kırkkilise	185 (943 E.), 210 (947 E.), 286 (960 E.), 370 (Kanûnî .ML.E.K.), 541 (II. Selim ?) 705 (1017 As.), 847 (1105 T.), 815 (1097-1099 As. Bahriye), 932 (1174 Saray), 956 (1238 T.)
Kırşehir	95 (Ts.T.), 305 (965 T.), 599 (989 T.), 786 (1065 As.), 937 (1191 T.)
Kırşehir	305 (965 T.)
Kızılağaç	20 (890 ML.E.), 138 (934 T.E.)
Kızılca	407 (Ts.As.)
Kızılca Tuz	1064 (Ts.E.)
Kızılhisar	196 (946 T.E.)
Kızılöz	6 (Ts.ML.T.)
Kızkulesi	732 (I. Ahmed T.)
Kızıuçan	874 (1126 T.), 875 (1127 T.)
Kilidbahir	75 (925 ML.E.Bahriye K.)
Kilef	878 (1127 ML.)
Kiliğra	215 (949 T.)

Kilis	284 (960 ML.), 285 (960 ML.), 378 (Kanûnî . ?), 391 (Kanûnî .T.), 26 (981 ML.As.), 533 (ML.E.K.), 546 (II. Selim ML.), 553 (II. Selim T.), 556 (II. Selim T.) 622 (994 ML.E.), 647 (III.Murad T.), 728 (I.Ahmed T.), 861 (1113 ML.) 963 (1291)
Kirilova	133 (932 ML.K.)
Kirmanşah	912 (III. Ahmed ML.)
Kirmasti	453 (Kanûnî .E.), 1033 (Ts.E.)
Kite	453 (Kanûnî .E.)
Korita (Kalairita)	712 (1022 ML.E.As.)
Klopotnik	1056 (Ts.ML.)
Koban	214 (949 ML.E.K.), 659 (III. Murad T.), 665 (III.Murad ML.)
Kocaeli	116 (929 T.), 425 (Kanûnî .T.), 436 (Kanûnî .ML.), 438 (Kanûnî .ML.E.K.), 630 (999 ML.E.), 683 (1004 T.), 731 (I.Ahmed T.), 732 (I.Ahmed T.), 733 (I. Ahmed ML.E.) 760 (1044 As.), 797 (1079 As.), 818 (1098 T.),
Kocaeli	844 (1105 T.), 893 (1237 Bahriye) 954 (1233 T.), 994 (Kanûnî .ML.E.K.)
Koçana	267 (957 ML.)
Koçhisar	46 (II.Bayezid ML.), 972 (Ts.T.)
Komenat	79 (926 ML.)
Konar	526 (981 ML.As.)

Konya	40 (Ts.ML.), 63 (924 ML.), 118 (929 T.), 119 (929 T.), 387 (Kanûnî . 935 ML.E.) 392 (Kanûnî .), 399 (Kanûnî . 931 ML.E.), 415 (Kanûnî .948 ML.), 455 (Kanûnî .ML.E.) 599 (989 T.), 786 (1065As.), 930 (1165 E.), 937 (1191 T.), 968 (C. 983 As.)
Kopan	353 (973 T.), 449 (Kanûnî .ML.), 505 (978 T.), 563 (Ts.ML.K.), 659 (III. Murad T.) 665 (III.Murad ML.), 676 (III.Murad ML.K.)
Korintos	390 (Kanûnî .?), 509 (979 T.), 605 (991 ML.E.), 714 (1022 ML.E.) 944 (1212 Tapu)
Koron	390 (Kanûnî . ?), 560 (II.Selim ML.E.As.) 565 (II.Selim T.)
Kortinos	446 (Kanûnî .ML.)
Koson	450 (Kanûnî .ML.K.)
Koştımur	450 (Kanûnî .ML.K.)
Kotur	499 (978 ML.)
Kovacık	6 (Ts.ML.T.)
Koyulhisar	37 (898 ML.), 41 (II.Bayezid T.), 478 (977 ML.K.), 482 (977 ML.E.) 557 (II.Selim E.), 562 (II.Selim ?)
Koyun	314 (966 -67 ML.)
Kozeli	247 (953 As.)
Koznik	161 (937 T.E.), 404 (Ts.T.), 428 (Kanûnî .ML.)
Kozyaka	23m.(892 ML.E.)
Kökânes	154 (936 T.)
Kökas	199 (937-947 E.)

Könye	1031 (Ts.T.)
Köprü	196 (946 T.E.)
Köprülü	4 (881 ML.), 16m (886 ML.), 149 (935 ML.E.), 217 (949 T.), 232 (951 ML.E.)
Köstendil	21 (892 T.), 74 (925 T.), 141 (934 T.), 167 (937 ML.E.K.), 267 (957 ML.) 269 (957 T.), 523 (980 T.As.), 854 (1107-1112 T.), 924 (1157 T.)
Kral (Bosna)	18 (890 T.)
Kratorya	372 (Kanûnî .ML.E.K.)
Kratova	267 (957 ML.)
Kucacık	16 M (886-ML)
Kudüs	289 (961 ML.), 342 (970 E.), 346 (970 T.), 427 (Kanûnî .ML.E.), 522 (980 E.ML.), 602 (990 E.ML.), 950 (1222 ML.), 1015 (Ts.ML.E.)
Kulb	134 (932 T.) 764 (1045 T.)
Kurşunlu	161 (937 T.E.), 629 (997 As.)
Kuzeyal-bert	769 (III.Murad T.)
Kuzeypen- bek	769 (III.Murad T.)
Küçük Ardahan	527 (981 T.), 529 (981 T.), 669 (III.Murad ML.), (Göle)
Küpdere	178 (943 ML.K.)
Küveli	802 (1082 E.)
Küre	23m (892 ML.E.)

Kütahya	3m (870 T.), 45 (II. Bayezid ML.), 49 (918 ML.), 103 (927 ML.), 152 (935 T.), 237 (952 As.), 242 (952 ML.), 247 (953 As.), 328 (968 As.) 369 (Kanûnî .989'dan önce E.), 438 (Kanûnî .ML.E.K.), 447 (Kanûnî .As.) 510 (979 As.). 511 (979 ML.), 515 (979 T.), 589 (988 As.), 682 (1004 T.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 858 (1110 T.), 893 (1237 Bahriye) 940 (1193 Saray İkt.), 994 (Kanûnî .ML.E.K.)
Lâb	1048 (Ts.ML.), 1057 (Ts.ML.)
Lâdik	90 (I. Selim ML.E.)
Lâhsa	313 (966 T.)
Lâpseki	59 (922 ML.E.K.), 334 (969 As.)
Larende	119 (929 T.), 188 (944 T.), 392 (Kanûnî), 455 (Kanûnî .ML.E.), 615 (992 E.)
Lecun	950 (1222 ML.)
Lefkoşe	779 (1052 T.)
Leh	805 (1084 ML.Hariciye Sımrnâme)
Lemberd	178 (943 ML.K.)
Leskofça	161 (937 T.E.)
Limanhisar	702 (III. Mehmed ML.K.)
Limasol	779 (1052 T.)
Limnos	25 (895ML.), 75 (925 ML.E. Bahriye K.), 307 (965 ML.T.K.), 434 (Kanûnî .ML.E.), 702 (III. Mehmed ML.K.), 723 (1022 ML.E.)

Lipova	356 (973), 457 (974 II.Selim ML. K.), 578 (987 ML. K.), 679 (III.Murad T.), 1010 (Ts.T.)
Litova	292 (962 ML. K.)
Livâdiye	196 (946 T.E.)
Livâna	1035 (Ts.ML.)
Live	247 (953 As.)
Limniç	316 (967 ML. K.)
Londar	879 (1128 ML.)
Lori	769 (III.Murad T.), 903 (1140 ML.)
Luristan	912 (III. Ahmed ML.)
Maarra	391 (Kanûnî . T), 396 (Kanûnî . T.)
Macaristan	292 (962 ML. K.), 293 (962 ML. K.), 318 (967 ML.), 335 (969 T.), 355 (973 ML.), 356 (973), 400(Kanûnî .ML.E.), 410 (Kanûnî .ML.), 412 (Kanûnî .ML.), 437 (Kanûnî ML.) 457 (974 II. Selim ML. K.), 497 (978 T.), 505 (978 T.), 550 (II. Selim ML.) 551 (II. Selim T.), 563 (Ts.ML. K.), 580 (987 ML , Fermân ve Hududnâme K.), 593 (988 ML.E. K.), 612 (992 ML.E.), 632 (999 ML.E K.), 652 (III. Murad T.) 658 (III.Murad T.), 676 (III.Murad ML. K.), 679 (III. Murad T.) 698 (IV. Mehmed ML.E. K.), 981 (Ts. ML.), 1030 (Ts.T.), 1032 Ts.T.), 1037 (Ts.ML.), 1041 (Ts.ML.), 1065 (Ts.ML.)

Maden-i Blasiça	133 (932 ML. K.), 859 (1110 ML.)
Magosa	779 (1052 T.)
Mahmudlar	636 (1000 ML.E. K.)
Makû	895 (1139 ML.)
Malakas	944 (1212 Tapu)
Malatya	156 (937 E. K.), 163 (937 T.), 257 (954 ML), 323 (967 E. ML.) 324 (967 T.), 339 (970 T.), 408 (Kanûnî .ML.E. K.), 758 (1042-1043 T.) 938 (1191 T.), 997 (Ts.ML.)
Malazgird	874 (1126 T.)
Malkara	12 (879 Şevval ML.E.), 434 (Kanûnî .ML.E.), 702 (III.Mehmed ML. K.)
Mamervan	669 (III.Murad ML.)
Manastır	4 (881 ML.), 16m (886 ML.), 149 (935 ML.E.), 217 (949 T.), 232 (951 ML.E.), 722 (1022 ML.), 817 (1097 Tapu), 988 (Ts.ML.E.), 993 (Ts.ML.), 1058 (Ts.ML.)
Manavaşya	565 (II. Selim T.)
Manavgat	466 (976 As.)
Mancınık	262 (955 E. K.) 604 (991 T. ML. K.)
Mane	23m (892 ML.E.)
Manisa	104 (927 As.)
Mankûb	214 (949 ML.E. K.)
Manye	677 (III.Murad ?), 878 (1127 ML.)

Maraş	124 (931 T.), 142 (934 T.), 219 (949 T.), 313 (966 T.), 331 (968 T.), 402 (Kanûnî .ML.E.K.), 419 (Kanûnî .ML.E.), 758 (1042-43 T.), 938 (1191 T.) 946 (1221 T.), 998 (932 E.K.)
Mardin	64 (924 ML.), 200 (947 ML.E.K.), 617 (993 T.), 764 (1045 T.) 998 (932 E.K.)
Margiliç	350 (972 ML.E.)
Mastura	8(883-888 ML.), 139 (934 T.)
Mecengered (Mecinker)	874 (1126 T.), 984 (Ts.T.)
Mecidözü	79 (926 ML.)
Medine	802 (1082 E.), 1033 (Ts.E.)
Medine Vakfi	930 (1165 E.)
Meduş	15 (II.Mehmed T.E.)
Medveç	161 (937 T.E.)
Mekke	812 (1093 E.)
Melendos	42 (II.Bayezid ML.)
Melgave	352 (972 ML.T.)
Melvan	69 (925 ML.K.)
Mendos	930 (1165 E.)
Mendilcin	1028 (Ts.ML.)
Mengen	86 (T.Selim T.)
Menlek	975 (Ts.ML.)
Mensûhât	818 (1098 T.)
Menteşe	39 (II.Bayezid T.), 47 (II. Bayezid ML.), 61 (Bayezid ML.), 66 (924 T.), 176 (939 ?), 337 (970 ML.), 338 (970 E.), 360 (973 ML.As.), 361 (973 ML.), 573 (986 As.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 844 (1105 T.), 851 (1106 T.)

Mercbeni-âmir	192 (945 ML.)
Merga	909 (III. Ahmed ML.)
Merzifon	90 (I. Selim ML.E.)
Merzuman	378 (Kanûnî .?), 451 (Kanûnî .T.), 496 (978 ML.K.)
Meşad	257 (954 ML.)
Mevsud	1002 (? ML. K.)
Meyane	902 (1140 ML.)
Mısır	642 (1002 ML.), 726 (1025 ML.), 734 (1027 ML.)
Midilli	261 (955 T.), 264 (955 ML.E.), 594 (988 T.), 598 (989 ML.E.K.)
	731 (I. Ahmed T.), 803 (1082 ML.E.K.), 818 (1098 T.), 954 (1233 T.)
Mihaliç (Mihaliç-çık)	453 (Kanûnî .E.), 940 (1193 Saray ikt.), 1033 (Ts.E.), 1059 (Ts.ML.)
Mihranî	208 (947 T.), 764 (1045 T.)
Mikail	6 (Ts.ML.T.)
Milan	41 (II. Bayezid T.)
Milas	557 (II. Selim E.)
Milli köyü	42 (II. Bayezid ML)
Misyof	1052 (Ts.ML.E.)
Mezistre	390 (Kanûnî . ?), 560 (II. Selim ML.E.As.), 565 (II. Selim T.), 603 (991 ML.E.), 677 (III. Murad ?), 715 (1022 ML.E.), 731 (I. Ahmed T.), 797 (1079 As.) 879 (1128 ML.), 883 (1128 ML.)
Mohaç	441 (Kanûnî .ML.K.), 443 (Kanûnî . ML.K.), 593 (988 ML.E.K.)
Molova	261(955 T.), 594 (988 T.)

Mora	10 (Fatih ML.), 80 (I. Selim ML.), 114 (929-938 As.), 367 (Kanûnî . Dahiliye) 390 (Kanûnî . ?), 446 (Kanûnî . ML.), 509 (979 T.), 524 (980 ML.T.K.) 560 (II. Selim ML.E.As.), 565 (II. Selim T.), 605 (991 ML.E.), 607 (991 ML.As. K.), 712 (1022 ML.E. As.), 777 (1052 As.),
Mora	796 (1076 ML.) 797 (1079 As.), 876 (1127 ML.), 878 (1127 ML.), 880 (1128 ML.), 881 (1128-1129 T.), 882 (1128 ML.), 884 (1128 ML.), 890 (1131 T. As.) 894 (1138 As.), 1046 (Ts. ML.)
Moran	674 (III. Murad T.)
Morava	9 (Fatih ML.), 133 (932 ML.K.), 364 (974 ML.K.), 552 (II. Selim T.) 579 (987 ML.K.), 671 (III. Murad T.), 1048 (Ts. ML.), 1057 T(s. ML.)
Mostar	987 (Ts. ML.)
Moton	390 (Kanûnî .?), 509 (979T.), 560 (II. Selim ML. E. As.), 712 (1022 ML.E. As.) 777 (1052 As.)
Mud	31 (II. Bayezid ML.)
Muradpaşa	670 (III. Murad E.)
Mustafa-paşa	670 (III. Murad E.)
Musul	195 (946 ML.E.), 308 (965 ML.E.), 660 (III. Murad ML.E. K.)
Musul	818 (1098 T.), 998 (932 E.K.)
Muş	730 (I.Ahmed T.)

Nablus	192 (945 ML.), 258 (955 ML.K.), 295 (963 T.), 296 (963-964 ML.), 312 (965 ML.E.), 522 (980 E. ML.), 602 (990 E. ML.), 950 (1222 ML.)
Nagikalva	634 (1000 ML.)
Naheivan	637 (1000 As.), 905 (1140 ML.)
Nakşe	800 (1080 ML.)
Naldöken	357 (973 As.), 620 (933 As.)
Namervan	1035 (Ts. ML.)
Narda	99 (926 ML.As.E. K.), 350 (972 ML.E.), 586 (987 ML.As.E.)
Nehricedid	711 (1021 Dahiliye)
Nehrülceviz	231 (950 T.), 1053 (Ts.?)
Nemçe	437 (Kanûnî . ML.)
Nemrun	1067 (Ts.ML.)
Nemrut	221 (950 T.), 227 (950 T.)
Nevesil	1027 (Ts. ML.)
Nevesine	462 (975 E.)
Nevrekob	3 (869 ML.), 7 (883 Fatih), 70 (925 ML. E.), 143 (934 T.E.), 403 (Kanûnî . ML.E.)
Niğbolu	126 (931 ML.), 151 (935 Saray), 317 (967 Saray), 370 (Kanûnî .ML.E.K.) 382 (Kanûnî ML.E.), 416 (Kanûnî . ML.As.), 439 (Ts.ML.), 452 (Kanûnî . ML.) 467 (976 T.ML.As.), 625 (994 As.), 664 (III. Murad T.), 718 (1022 ML.E.) 771 (1052 Dahiliye), 775 (1052 Dahiliye), 925 (1156 Saray), 943 (1211 T.)

Niğde	42 (II. Bayezid ML.), 118 (929 T.), 188 (944 T.), 371 (Kanûnî .T.), 387 (Kanûnî . 935 ML.E.K.) 392 (Kanûnî .), 786 (1065 As.), 937 (1191 T.), 968 (C. 983 As.), 1047 (Ts. ML.)
Niksar	41 (II. Bayezid T.), 339 (970 T.)
Niş	27 (903 ML.E.), 1007 (922 ML.K.)
Nogeriç	354 (973 As.)
Nova	995 (TsML.)
Novigrad	343 (970 ML.K.), 388 (Kanûnî .ML.), 10 (Kanûnî . ML.), 449 (Kanûnî . ML.), 485 (977 ML.), 507 (978 ML.), 581 (987 ML.), 661 (III. Murad T.), 981 (Ts.ML.)
Novoborda	11 (Fatih T.), 22 (892 (T.), 28 (904 ML.), 133 (932 ML.K.), 167 (937 ML.E.K.), 977 (Ts.T.)
Nusaybin	200 (947 ML.E.K.), 991 (Ts.T.), 998 (932 E.K.)
Nuvosil	198 (946 T. As.)
Ohri	81 (I. SelimT.), 367 (Kanûnî . Dahiliye), 664 (III. Murad T.), 717 (1022 ML.E.K.), 786 (1065 As.)
Olofça	211 (948 ML.E.K.)
Oltu	529 (981 T.), 984 (Ts. T.)
Onay	382 (Kanûnî . ML.E.)
Ordu (Bayramlu)	716 (1022 ML.E.), 819 (1022 ML.E.), 37 (898 ML.), 255 (954 ML.E.K.)

Orice	1056 (Ts.ML.)
Ortaköy	802 (1082 E.)
Osad	144 (934 ML.K.), 211 (948 ML.E.K.), 316 (967 ML.K.)
Osiç	1048 (Ts.ML.)
Ostrova	3 (869 ML.), 354 (973 As.)
Opar	70 (925 ML.E.)
Ösek (Osek)	437 (Kanûnî .ML.), 1000 (Ts.ML.)
Özi	808 (1089 As.), 847 (1105 T.)
Pakriç	348 (971 ?), 355 (973 ML.), 359 (973 ML.), 612 (992 ML.E.), 728 (I. Ahmed T.)
Palu	75 (925 ML.E. Bahriye K.)
Pane	1066 (Tz.ML.)
Pare	800 (1080 ML.)
Pasbanan	25 (895 ML.)
Pasin (Pasinâbâd)	199 (937-947 E.), 644 (III. Murad ML.), 875 (1127 T.), 984 (Ts.T.)
Pasova	878 (1127 ML.)
Pastuk	981 (Ts.ML.)
Paşa livâsı	136 (933 T.E.), 167 (937 ML.E.K.), 217 (949 T.), 314 (966-967 ML.) 433 (Kanûnî .ML.E.), 492 (978 ML.E.), 566 (II. Selim ?), 597 (989 E.K.), 648 (III. Murad ML.E.), 664 (III. Murad T.), 720 (1022 ML.), 722 (1022 ML.) 729 (I. Ahmed ML.K.), 786 (1065 As.), 924 (1157 T.), 925 (1156 Saray), 975 (Ts.ML.), 986 Ts. ML.E.K.), 1054 (Ts.T.)
Pazarcık	915 (1145 Saray)
Pazarköyü	630 (999 ML.E.)

Pazarsuyu	255 (954 ML.E. K.), 557 (II. Selim E.)
Peçuy	585 (987 ML.E. K.), 652 (III. Murad T.), 1012 (Ts.ML.)
Penbek	769 (III. Murad T.)
Pepecik	911 (III. Ahmed ML.)
Perpolye	1063 (Ts. ML.)
Persepe	1058 (Ts. ML.)
Pervane	902 (1140 ML.)
Peşte	314 (966-67 ML.), 410 (Kanûnî .ML.), 449 (Kanûnî .ML.)
Petremeran	70 (925 ML.E.)
Petroş	161 (937 T.E.)
Pınarhisarı	286 (960 E.), 541(II. Selim ?), 956 (1238 T.)
Pilo	639 (1001ML.)
Pireşne	973 (Ts.ML.)
Pirlepe	4 (881 ML.), 16 m. (886 ML.), 73 (921-925 T.E.), 149 (935 ML.E.) 217 (949 T.), 232 (951 ML.E.), 988 (Ts.ML.E.)
Plamude	894 (1138 As.)
Plastine	359 (973 ML.)
Platimana	36 (? ML.E.)
Platna	108 (928-937 ML.)
Podgoviçe	17 (890 ML.)
Pofika (Pojega)	203 (947 ML.), 204 (947 ML. K.), 243 (952 ML. K.), 351 (972 ML.)
Pofika (Pojega)	486 (977 T.), 650 (III.Murad ML.E. K.), 672 (III.Murad ML. K.)
Pravişte	723 (1022 ML.E.)
Prebolye	995 (Ts.ML.)
Prevadi	20 (890 ML.E.), 215 (949 T.), 416 (Kanûnî .ML.As.), 992 (Ts. As.)
Preveze	99 (926 ML.As. E. K.), 587 (987 ML.)
Prilo	224 (950 As.)
Pripol	1043 (Ts.ML.)

Priştine	9 (Fatih ML.), 133 (932 ML. K.), 234 (951 ML. K.), 1048 (Ts.ML.), 1057 Ts. ML.)
Prizren	9 (Fatih ML.), 92 (927-937 T.), 167 (937 ML.E. K.), 368 (Kanûnî . ML.E.) 495 (978 ML.E.), 1029 (Ts. T. As.)
Rab	133 (932 ML. K.)
Raka	617 (993 T.), 667 (III. Murad ML.), 831 (1100-1106 ML.), 835 (1103 Dahiliye), 939 (1191 ML.T.), 991 (Ts.T.), 1045 (Ts.ML.)
Remle	312 (965 ML.E.), 602 (990 E. ML.), 1015 (Ts. ML.E.)
Renbas	350 (972 ML.E.)
Reseva	161 (937 T.E.)
Resme	785 (1060 T.), 822 (IV. Mehmed ML.E.), 980 (IV. Mehmed ML.)
Reşvan	123 (930 ML.E.)
Revan	628 (996T.), 633 (999 ML.), 637 (1000 As.), 681 (1003 T.), 727 (1044 T. As.) 895 (1139 ML.), 898 (1140 ML.), 901 (1140 ML.), 913 (1145 T.)
Rjana (Jejne)	495 (978 ML.E.)
Rodos	367 (Kanûnî . Dahiliye), 635 (1000 ?), 640 (1000 ML.As. K.), 818 (1098 T.), 872 (1123 ML.)
Rudnik	16 (Mehmed-i Sanî ML.E.)

Ruha	64 (924 ML.), 295 (963 T.), 561 (II. Selim Dahiliye), 710 (1019 As.), 965 (Ts K.), 998 (932 E. K.)
Ruhaniye	1028 (Ts. ML.)
Rum	98 (926 T. K.), 287 (961 ML.E.), 313 (966 T.), 339 (970 T.) 604 (991 T. ML. K.)
Rumahiye	1073 (Ts. III. Murad ?)
Rumeli	70 (925 ML.E.), 120 (929ML.), 151 (935 Saray), 202 (947 ML.) 223 (950 As.), 224 (950 As.), 226 (950 As. K.), 230 (950 As K.) 240 (952 E.), 303 (964 As.),
Rumeli	309 (965 E.), 325 (967 T.), 354 (973 As.), 357 (973 As. K.), 616 (993 As. K.), 620 (933 As.), 631 (999 As.), 641 (1001 ML.) 770 (1051 As.), 781 (1053 ?), 784 (1058 S.), 7 86 (1065 As.), 815 (1097-1098 As. Bah.) 821 (IV. Mehmed ML.E.), 826 (IV. Mehmed Dahiliye), 829 (1100-1106 S.), 830 (1100 S.) 838 (1104 ML.), 863 (1115-1118 ML.), 865 (1119 T.), 870 (1123 T.), 916 (1145 S.), 923 (1156 T.), 947 (1214 ML.), 999 (? T.), 1004 (Ts. S.)

Rumkale	219 (949 T.)
Sadıklar	334 (969 As.)
Safed	132 (T.), 300 (963 ML. K.), 312 (965 ML.E.), 427(Kanûnî .ML.E.), 522 (980 E.ML.) 559 (II. Selim ML.E.), 602 (990 E. ML.), 656 (III. Murad E.), 686 (1005 ML.E. K.) 1025 (Ts.ML.T.), 1034 (Ts. T.), 1038 (Ts.ML.), 1039 (Ts. T.)
Sahil Kinyolu	23m (892 ML.E.)
Sahra	63 (924 ML.), 455 (Kanûnî . ML.E.), 972 (Ts.T.)
Sahrâ-yı Karakuş	41 (II. Bayezid T.)
Saidâbâd	645 (III. Murad ML.)
Saidili	455 (Ts. Kanûnî . Ev.)
Sakız	363 (974 ML.), 366 (974 ML.), 1066 (Ts.ML.)
Samako	130 (932 ML.E.), 151 (935 S.), 317 (967 S.), 492 (978 ML.E.), 538 (983 ML.), 566 (II. Selim T.), 786 (1065 As.), 992 (Ts. As.)
Sambor	1043 (Ts.ML.)
Samsad	295 (963 T.)
Samsun	41 (II. Bayezid T.), 384 (Kanûnî . T.), 37 (898 ML.), 54 (920,921 ML.)
Santorin	800 (1080 ML.)
Sarab	902 (1140 ML)
Saray	211 (948 ML.E. K.), 705 (1017 As.), 770 (1051 As.)
Sarıçam	254 (954 ML. K.), 450 (Kanûnî . ML. K.)
Sarıkaya	6 (Ts. ML.T.)

Sarıkorgan	645 (III. Murad ML.) (Van)
Sarioğlan	802 (1082 E.)
Saros	185 (943 E.)
Sart	148 (935 ML.)
Sarucayüzü	582 (987 As.)
Saruçam	789 (1069 T.), 48 (II. Bayezid As.), 72 (925-936 T.), 102 (927 ML.E.), 165 (937 ML.), 166 (937 ML.E.K.), 239 (952 As.), 398 (Kanûnî .E.), 568 (983 As.), 600 (990 As.), 683 (1004 T.), 700 (III. Mehmed T.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 858 (1110 T.), 893 (1237 Bah.)
Sas Madeni	133 (932 ML.K.)
Sayda	169 (932-938 T.), 602 (990 E. ML.)
Seçen	293 (962 ML.K.), 318 (967 ML.), 335 (969 T.)
Seddülsîlâm	799 (1080 -1082 As.)
Seferihisar	198 (946 T.As.), 453 (Kanûnî . E.), 555 (II. Selim ML.), 940 (1193 S.ikt.)
Segedin	332 (968 ML.K.), 333 (968 T. As.), 551 (II. Selim T.), 554 (II. Selim ML.K.), 570 (986 ML.), 572 (986 ML.K.), 782 (1054 T.), 791 (1070 T.) 1032 (Ts. T.)
Sekçuy	505 (978 T.), 593 (988 ML.E.K.), 632 (999 ML.E.K.)
Sekmen-âbâd	911 (III.Ahmed ML.)

Seksar	353 (973 T.), 505 (978 T.), 593 (988 ML.E.K.), 632 (999 ML.E.K.) 663 (III. Murad T.), 665 (III Murad ML.)
Selânîk	7 (883 Fatih), 70 (925 ML.E.), 143 (934 T.E.), 225 (950 As.) 374 (Kanûnî .ML.E.), 403 (Kanûnî . ML.E.), 424 (Kanûnî .ML.E.K.) , 723 (1022 ML.E.), 736 (1028 As.), 766 (1046 T.), 786 (1065 As.), 836 (1104 T.), 886 (1130-31 T.), 924 (1157 T.), 933 (1177 S.), 959 (1273 ML.E.)
Selim	670 (III. Murad E.)
Selman	343 (970 ML.K.)
Selmiye	524 (980 ML.T.K.)
Semendere	16 (II. Mehmed ML.E.), 135 (932 T.E.), 144 (934 ML.K.),
Semendere	187 (943 ML.), 316 (967 ML.K.), 330 (968 T.), 429 (Kanûnî . T.), 517 (980 ML.), 978 (Ts.ML.K.) 1007 (922 ML.K.), 1011 (Tz. As.)
Semendirek	75 (925 ML.E. Bahriye.K.), 434 (Kanûnî . ML.E.), 702 (III. Mehmed ML K.)
Sencar	528 (981 T.), 991 (Ts. T.), 998 (932 E.K.)
Serfice	70 (925 ML.E.), 424 (Kanûnî ML.E.K.), 433 (Kanûnî .ML.E.), 986 (Ts. ML.E. K.)
Servilü	354 (973 As.)
Seydişehir	455 (Kanûnî . ML.E.)

Seyyidgazi	247 (953 As.), 515 (979 T.), 940 (1193 S.İkt.)
Seyzer	1052 (Tz.ML.E.), 564 (Ts.ML.K.)
Sıgla	537 (983 ML.), 664 (III.Murad T.), 700 (III. Mehmed T.), 731 (I.Ahmed T.)
Sındırgı	334 (969 As.)
Sidre Kapısı	143 (934 T.E.), 403 (Kanûnî .ML.E.), 770 (1051 As.), 723 (1022 ML.E.)
Sigetvar	503 (978 T.), 638 (1001 T.)
Siird	617 (993 T.), 991 (Ts.T.)
Silifke	31 (II. Bayezid ML.)
Silistre	65 (924 T.), 215 (949 T.), 224 (950 As.), 354 (973 As.), 370 (Kanûnî .ML.E.K.), 416 (Kanûnî .ML.As.), 483 (977 ML.K.), 542 (II. Selim E.), 625 (994 As.) 626m (995 As.ML.),
Silistre	664 (III. Murad T.), 666 (III. Murad), 688 (1006 ML.) 701 (III. Mehmed ML.K.), 771 (1052 Dahiliye), 775 (1052 Dahiliye), 847 (1105 T.) 925 (1156 S.), 992 (Ts.As.)
Silivri	185 (943 E.), 210 (947 E.), 286 (960 E.), 303 (964 As.), 370 (Kanûnî .ML.E.K.) 541 (II. Selim ?), 788 (1067 E.)
Sinob	23 m.(892 ML.E.), 327 (968 ML.E.), 456 (Kanûnî . E.)

Sirem (Serm)	204 (947 ML.K.), Cezire-i Sirem), 245 (940-953 As.), 429 (Kanûnî .T.)
Sirem	571 (986 ML.K.), 673 (III. Murad ML.K.), 549 (II Selim ML.K.)
Siroz	3 (869 ML.), 7 (883 Fatih), 70 (925 ML.E.), 143 (934 T.E.) 341 (970 E. Hududnâme), 403 (Kanûnî .ML.E.), 723 (1022 ML.E.), 766 (1046 T.), 915 (1145 S.), 932(1174 S.), 959 (1273 ML.E.)
Sis	178 (943 ML.K.), 450 (Kanûnî .ML.K.), 562 (II. Selim ?), 696 (1012 T.), 786 (1065 As.), 840 (1105 T.), 969 (932 ML.E.), 998 (932 E.K.)
Sisorta	562 (II. Selim ?)
Sivas	2 (859 ML.), 15 (II. Mehmed T.E.), 19 (890 ML.E.),

Sivas	79 (926 ML.), 85 (I. Selim T.) 95 (Ts.T.), 262 (955 E.K.), 287 (961 ML.E.), 322 (967 ML.), 339 (970 T.) 387 (Kanûnî . 935 ML.E.K.), 760 (1044 As.), 786 (1065 As.), 843 (1105 T.) 852 (1107-1186 T.), 934 (1179 T.)
Sivas Atik	339 (970 T.)
Sivas Cedid	339 (970 T.)

Siverek	64 (924 ML.), 561 (II. Selim Dahiliye), 764 (1045 T.), 998 (932 E.K.)
Sivrihisar	735 (1027 T.)
Sofya	82 (I. Selim T.E.), 130 (932 ML. E.), 145 (934 T.), 151 (935 S.) 236 (951 ML.E.), 409 (Kanûnî .ML.), 492 (978 ML.E.), 539 (II. Selim ML.E.) 566 (II. Selim ?), 595 (988 As.), 706 (1017-1025 ML.), 992 (Ts.As.)
Soğdak	214 (949 ML.E.K.) (Kırım)
Solnok	634 (1000 ML.), 658 (III. Murad T.), 782 (1054 T.), 791 (1070 T.) 1041 (Ts.ML.)
Sokol	144 (934 ML.K.), 1043 (Ts.ML.), 1077 (Ts.)
Sonisa	339 (970 T.)
Sonya	41 (II. Bayezid T.)
Sorkun	322 (967 ML.), 389 (Kanûnî ?), 760 (1044 As.)
Söğüd	940 (1193 S.ikt.)
Söylemez	984 (Ts. T.)
Südirhemi	930 (1165 E.)
Suğla	797 (1079 As.), 818 (1098 T.), 842 (1105 T.), 844 (1105 T.) 893 (1237 Bahriye), 954 (1233 T.)
Sultan Bâyezîd	670 (III. Murad E.)
Sultanhisarı	87 (Kanûnî .ML.), 148 (935 ML.)
Sultan Mehmed	670 (III. Murad E.)
Sultaniye	535 (982 T.)

Sultanönü	112 (928 As. K.), 152 (935 T.), 158 (937 As.), 247 (953 As.) 347 (971 As.), 438 (Kanûnî .ML.E.K.), 515 (979 T.), 532 (981 ML.) 577 (987 As.), 583 (987 As.), 700 (III. Mehmed T.), 740 (II. Os.As.İkt.), 768 (1049 S.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 844 (1105 T.), 851 (1106 T.), 868 (1120 S.), 893 (1287 Bah.), 940 (1193 S.İkt.), 994 (Kanûnî .ML.E.K.), 1055 (Ts. As.)
Suruc	378 (Kanûnî ?), 391 (Kanûnî .T.), 451 (Kanûnî .T.), 496 (978 ML.K.)
Suvide	391 (Kanûnî .T.)
Süleyman Saray	911 (III. Ahmed ML.)
Sünne	(1066 (Ts. ML.)
Sütisa	133 (932 ML.K.)
Şam	127 (932 E.), 169 (932-938 T.), 192 (945 ML.), 263 (955 ML.E.) 275 (958 ML.), 313 (966 T.), 383 Ts.ML.E.),

Şam	393 (Kanûnî .E.), 401 (Kanûnî ML.E.), 423 (Kanûnî . T.), 430 (Kanûnî . ML.), 474 (977ML.E.K.), 543 (II. Selim ML.) 602 (990 E. ML.), 621 (994 ML.), 656 (III.Murad E.), 710 (1019 As.) 950 (1222 ML.), 962 (1289), 964 (1300), 998 (932 E.K.), 1034 (Ts.T.)
Şamardı	42 (II. Bayezid ML.)
Şarkî Karahisar	37 (898 ML.), 478 (977 ML K.), 482 (977 ML. E.), 562 (II. Selim ?)
Şehir	295 (963 T.)
Şehirköyü	82 (I. Selim T.E.), 130 (932 ML.E.), 492 (978 ML.E.), 539 (II. Selim ML.E.) 566 (II. Selim ?), 992 (Ts. As.)
Şehrizor	1002 (? ML.K.)
Şemikloş	634 (1000 ML.)
Şimontorna	400 (Kanûnî . ML.E.), 632 (999 ML.E.K.), 1030 (Ts. T.) 353 (973 T.), 505 (978 T.), 563 (Ts. ML.K.), 665 (III. Murad ML.) 676 (III. Murad ML.K.)
Şervin	352 (972 ML.T.)
Şetrer	391 (Kanûnî .T.)
Şeyzer	1052 (TS.ML.EV.) 564 (Ts.ML.K.)
Şile	116 (929 T.), 425 (Kanûnî .T.), 630 (999 ML.E.), 733 (I. Ahmed ML.E.)
Şire	800 (1080 ML.)
Şirvan	606 (991 T.)
Şuayyib	199 (937-947 E.)
Şukayf	559 (II. Selim ML.E.)

Şumnu	126 (931 ML.), 382 (Kanûnî . ML.E.), 416 (Kanûnî . ML.As.), 597 (989 E.K.)
Şuregel	837 (1104 T.), (Kars)
Taberiye	559 (II. Selim ML.E.)
Tabtab	902 (1140 ML.)
Talas	802 (1082 E.)
Taman	214 (949 ML.E.K.)
Tanrıdağı (Karagöz)	303 (964 As.), 631 (999 As.)
Tansekan	912 (III. Ahmed ML.)
Taraklıborlu	783 (1055 T.E.)
Tarsus	69 (925 ML K.), 221 (950 T.), 227 (950 T.), 229 (950 ML.), 450 (Kanûnî .ML.K.), 696 (1012 T.), 840 (1105 T.), 969 (932 ML.E.), 988 (Ts. ML.E.), 1067 (Ts. ML.)
Taşır	769 (III. Murad T.)
Taşıl	44 (Ts.ML.), 149 (935 ML.E.)
Taşköprü	327 (968 ML.E.), 456 (Kanûnî .E.)
Taşoz	434 (Kanûnî . ML.E.), 702 (III. Mehmed ML.K.)
Tatarcık	151 (935 S.), 220 (949 T.), 992 (Ts.As.)
Tatarpazarı	224 (950 As.), 354 (973 As.)
Tebriz	245 (940-953 As.), 645 (III. Murad ML.), 668 (III. Murad T.), 710 (1019 As.), 904 (1140 ML.), 908 (III. Ahmed ML.), 1005 (Ts. Dahiliye)
Tedmir	491 (977 ML.)
Teke	14 (Fatih ML.), 07 (927 T.), 166 (937 ML.E.K.), 241 (952 ML.), 321 (As.),

Teke	466 (976 (As.), 624 (994 As.), 786 (1065 As.), 841 (1105 T.), 844 (1105 T.) 851 (1106 T.), 893 (1237Dahiliye)
Tekfurdağı	172 (938 (As.), 185 (943 E.), 210 (947 E.), 799 (1080-1082 As.) 816 (1097-1098 Tapu)
Tekman	872 (1123 ML.)
Tekrit	660 (III.Murad ML.E. K.)
Telba'sâr	231 (950 T.), 1053 (Ts.?)
Temeşvar	290 (962 ML.), 298 (963 T.), 364 (974 ML. K.), 365 (974 T. Sınırnâme K.)
Tenun	352 (972 ML.T.)
Tercan	150 (935 T.), 199 (937-947 E.)
Tercil	134 (932 T.), 208 (947 T.), 764 (1045 T.)
Tırhala	36 (? ML.E.), 44 (Ts.ML.), 101 (927 T.), 105 (927 ML.), 108 (928-937 ML.), 198 (946 T.As.), 225 (950 As.), 367 (Kanûnî .Dahiliye), 453 (Kanûnî .E.) 664 (III. Murad T.), 695 (1010 ML.E.), 786 (1065 As.), 836 (1065 As.), 924 (1157 T.)
Tırnova	224 (950 As.), 354 (973 As.), 597 (989 E. K.)
Tiflis	897 (1140 ML.), 900 (1140 ML.E.), 953 (1224-1229 T.)
Tikveş	975 (Ts. ML.)
Timurhisar	3 (869 ML.), 70 (925 ML.E.), 403 (Kanûnî .ML.E.)
Timuş	352 (972 ML.T.)

Tire	I/Im. (855-857 ?), 87 (Kanûnî .ML.), 148 (935 ML.), 414 (Kanûnî .ML.) 1080 (Ts.)
Tokad	2 (859 ML.), 15 (II. Mehmed T.E.), 19 (890 ML.E.), 79 (926 ML.) 85 (I. Selim T.), 287 (961 ML.E.), 339 (970 T.), 772 (1051 Dahiliye) 799 (1080 -1082 As.)
Tolna	593 (988 ML.E. K.)
Tonuzlu	1051 (Ts.ML.)
Topkapı	670 (III. Murad E.)
Topolinç	1048 (Ts. ML.)
Toragan	327 (968 ML.E.)
Tortum	1035 (Ts.ML.)
Toyhisar	453 (Kanûnî .E.), 1033 (Ts.E.)
Trablus	253 (954 T.), 656 (III. Murad E.), 998 (932 E. K.)
Trablusşam	68 (925 ML. K.), 372 (Kanûnî .ML.E. K.), 380 (Kanûnî .T.), 421 (Kanûnî .T.), 513 (979 ML. K.), 548 (II. Selim T.E.), 767 (1048 ML.), 1017 (Ts.ML.)
Trabzon	52 (921 ML.), 53 (921-939 T.), 84 (I. Selim ML.), 183 (943 -944 T.) 190 (944 T.), 288 (961 ML.E. K.), 442 (Kanûnî .ML.), 613 (992T.) 710 (1019 As.), 920 (1150 ML.)
Trepoliçe	605 (991 ML.E.), 876 (1127 ML.)
Trigoştiva	495 (978 ML.E.)
Tur	617 (993 T.), 634 (1000 ML.)
Turgut	634 (1000 ML.), 1061 (Ts.ML.)

Turgutli	334 (969 As.)
Turhal	79 (926 ML.), 339 (970 T.)
Tuzhisarı	802 (1082 E.)
Tuzla	453 (Kanûnî .E.)
Ulaş	69 (925 ML.K.), 450 (Kanûnî .ML.K.)
Ulubat	453 (Kanûnî .E.)
Uluköy	6 (Ts.ML.T.)
Uluyürük	117 (929 ML.E.K.)
Umban	496 (978 ML.K.)
Urban	219 (949 T.), 451 (
Urfa	362 (973 ML.K.)
Ustrumca	74 (925 T.), 523 (980 T.As.)
Uyvar	698 (IV. Mehmed ML.E.K.), 794 (1075 E.), 1037 (Ts.ML.)
Uzun	769 (III. Murad T.)
Ünye	384 (Kanûnî .T.)
Ürgüb	46 (II. Bayezid ML.), 161 (937 T.E.), 455 (Kanûnî .ML.E.)
Ürşe	702 (III. Mehmed ML.K.)
Üsküb	4 (881 ML.), 16m (II. Mehmed ML.E.), 73 (921-925 T.E.), 217 (949 T.) 224 (950 As.), 232 (951 ML.E.), 354 (973 As.), 924 (1157 T.)
Üsküdar	20 (890 ML.E.), 116 (929 T.), 262 (955 (E. K.), 817 (1097 Tapu)
Üzeyir (Özeyir)	109 (928 ML.), 110 (928 ML.K.), 228 (950 ML.K.), 450 (Kanûnî .ML.K.) 530 (981 ML.K.), 617 (993 T.), 786 (1065 As.), 963 (1291), 969 (932 ML.E.), 998 (932 E.K.), 1023 (Ts.ML.K.)

Üzitsa	144 (934 ML.K.)
Vaç	314 (966 -67 ML.), 410 (Kanûnî .ML.), 449 (Kanûnî .ML.)
Valpova	144 (934 ML.K.), 316 (967 ML.K.)
Van	313 (966 T.), 639 (1001 ML.), 645 (III. Murad ML.), 730 (I. Ahmed T.), 739 (1030 As.T.), 818 (1147 -1153 T.)
Varad	795 (1075 T.)
Varadin	437 (Kanûnî .ML.)
Varna	215 (949 T.)
Venedik	80 (I. Selim ML.K.), 499 (978 ML.)
Verende	699 (III. Mehmed T.E.) (Gence)
Vılk	2m. (859 T.)
Vidin	160 (937 T.), 514 (979 ML.), 625 (994 As.), 880 (1128 ML.) , 1074 (Ts. ?)
Vinmah	462 (975 E.)
Viranşehir	86 (I. Selim T.)
Virişan	529 (981 T.) (Verişan)
Visoka	211 (948 ML.E.K.)
Vişegrad	211 (948 ML.E.K.), 314 (966-967 ML.), 410 (Kanûnî .ML.), 449 (Kanûnî .ML.)
Vize	185 (943 E.), 194 (946 ML.K.), 206 (947 As.), 210 (947 E.) 226 (950 As.K.), 274 (958 ML.), 286 (960 E.), 299 (963 As.), 303 (964 As.), 370 (Kanûnî .ML.E.K.), 541 (II. Selim ?), 705 (1017 As.), 721 (1022 As.), 847 (1105 T.), 956 (1238 T.)

Vulkaşın	70 (925 ML.E.), 433 (Kanûnî .ML.E.)
Vulçitrın	9 (Fatih ML.), 11 (Fatih T.), 22 (892 T.), 133 (932 ML.K.), 234 (951 (ML.K.), 377 (Kanûnî .T.), 977 (Ts.T.), 1048 (Ts.ML.)
Yağmur- deresi	154 (936 T.)
Yahşıkargın	247 (953 As.)
Yalak	295 (963 T.)
Yalakâbâd	116 (929 T.), 630 (999 ML.E.), 733 (I. Ahmed ML.E.)
Yanbolu	126 (931 ML.), 224 (950 As.), 354 (973 As.), 382 (Kanûnî .ML.E.), 597 (959 E.K.), 614 (992 As. K.), 766 (1046 T.), 992 (Ts.As.)
Yanbolu Esnek	62 (923-937 T.)
Yanova	133 (932 ML.K.), 578 (987 ML. K.), 679 (III. Murad T.)
Yanya	99 (926 ML.As. E.K.), 350 (Kanûnî .ML.E.K.), 586 (987 (ML.As.E.) 786 (1065 As.), 944 (1214 ML.)
Yarhisar	246 (953 As.)
Yeni	972 (Ts. T.)
Yenice	7 (883 Fatih), 44 (Ts.ML.), 116 (929 (T.), 143 (934 T.E.), 198 (946 T.As.), 782 (1054 T.)
Yenicehisar	89 (I. Selim T.)
Yenice-i Karasu	70 (925 ML.E.)

Yenice-i Vardar	70 (925 ML.), 424 (Kanûnî .ML.E.K.), 433 (Kanûnî .ML.E.), 723 (1022 ML.E.), 736(1028 As.), 1058(Ts.ML.)
Yenice-i Zağra	26 (895 ML.), 643 (1003 As.)
Yeniil	262 (955 E.K.), 604 (991 T. ML.K.)
Yenipazar	211 (948 ML.E.K.), 597 (989 E.K.),
Yenişehir	36 (? ML.E.), 105 (927 ML.), 108 (928-937 ML.), 148 (935 ML.) 225 (950 As.), 246 (953 As.), 339 (970 T.), 786 (1065 As.)
Yenizağra	172 (938 As.), 382 (Kanûnî .ML.E.)
Yılanluca	198 (946 T.As.)
Yıldız	339 (970 T.)
Yoncalu	589 (988 As.)
Yoros	116 (929 T.), 425 (Kanûnî .T.), 630 (999 ML.E.), 732 (I. Ahmed T.) 733 (I. Ahmed ML.E.)
Yund	930 (1165 E.)
Yüregir	254 (954 ML.K.), 450 (Kanûnî .ML.K.)
Zablana	161 (937 T.E.)
Zagor	944 (1212 Tapu)
Zagorye	1048 (Ts.ML.)
Zağnospaşa	732 (I. Ahmed T.)
Zağra	138 (934 (T. E.)
Zağra-i Eskihisar	126 (931 ML.)
Zalim	1002 (? ML.K.)
Zamantı	124 (931 T.)
Zartana	878 (1127 ML.)
Zarvışın	1043 (Ts. ML.)
Zengicik	455 (Kanûnî .ML.E.)
Zenkâbâd	1002 (? ML.K.)
Zerniça	133 (932 ML.K.)

Zeytun	402 (Kanûnî . ML.E.K.)
Zihne	723 (1022 ML.E.)
Zihte	7 (883 Fatih), 143 (934 T.E.), 403 (Kanûnî .ML.E.)
Zile	15 (II. Mehmed T.E.), 339 (970 T.)
Ziştovi	416 (Kanûnî .ML.As.), 452 (Kanûnî .ML.)

Zülkadriye	124 (931 T.), 313 (966 T.),
Zülkadriye	326 (968 T.), 402 (Kanûnî .ML.E.K.) 758 (1042-1043 T.), 998 (932 E.K.) 305 (965 T.)

2. Kanunnâmesi Bulunan Tapu Tahrîr Defterleri¹¹¹

Tahrîr Defterleri, Osmanlılar'ın yeni zaptettikleri memleket veyâ mahallerin arazisini tescil ve toprağın mülkiyet ve tasarruf sistemini ve vergi nisbetlerini tâyin ve tesbit maksadıyla muntazaman kaydedilmesiyle teşkil edilmiştir. Tapu Tahrîri Kanunnâmelerinde, livâlarda bu hususların tatbikinde nasıl bir usul takip edileceği belirtilmiştir. Bunlar umûmiyetle maliye, evkâf, timar, bahriye, askeriye bahislerinde tertib olunmuş her livâ için fethi akabinde ve bir kez tertib olunmakla birlikte bu livâlar için sonradan da bu tür kanunnâmeler çıkarılmıştır.

Aşağıda verilen Tapu Tahrîr Kanunnâmeleri listesinde kanunnâmeye muhâtab yerin ismi, defter numarası, tarihi ve cinsi verilmiştir. Bu seri kronolojiktir.

Kanunnâmesi Bulunan Tapu Tahrîr Defterleri

Kanunnâme Adı	Def. No	Tarih	Defterin Cinsi
Hüdavendigar livâsı	23	892	Maliye
Havass-ı İstanbul	29	904	Maliye, Evkâf
Kayseri livâsı	33	906	Maliye
Tırhala	36	-	Maliye, Evkâf
Yenişehir	36	-	Maliye, Evkâf
Çatalca	36	-	Maliye, Evkâf
Biga	59	922	Maliye, Evkâf
Balya	59	922	Maliye, Evkâf
Çan	59	922	Maliye, Evkâf
İnepazarı	59	922	Maliye, Evkâf
Lapseki	59	922	Maliye, Evkâf

¹¹¹ BOA ve Tapu Kadastro Arşivi'nde bulunan Tahrir Defterlerinin ihtiva ettikleri Kanunnâmelerle ilgili liste için bkz. H. W. Lowry, *a.g.m.*

Erzincan	60	922	Maliye, Evkâf, Timar
Kemah	60	922	Maliye, Evkâf, Timar
Bayburd	60	922	Maliye, Evkâf, Timar
Gelibolu	67	924	Maliye
Trablusşam	68	925	Maliye
Tarsus livâsı (Sultan Kayıdbay Kanunnâmesi)	69	925	Maliye
Bihisni	71	925	Maliye Evkâf
Gerger Kanunnâmesi	71	925	Maliye Evkâf
Kâhta	71	925	Maliye Evkâf
Gelibolu livâsı	75	925	Maliye, Evkâf, Bahriye
Limnos	75	925	Maliye, Evkâf, Bahriye
Semendirek adaları	75	925	Maliye, Evkâf, Bahriye
Mora	80	I. Selim	Maliye
Halep	93	926	Maliye, Evkâf
Rum vilâyeti	98	926	Timar
Tırhala	105	927	Maliye
İnebahtı	105	927	Maliye
Yenişehir	105	927	Maliye
Çatalca	105	927	Maliye
Nefs-i Ayas İskeleyi	110	928	Maliye
Hüdavendigâr	111	928	Maliye, Evkâf
Sultanönü livâsı	112	928	Askeriye
Ankara livâsı	117	929	Maliye, Evkâf
Karadağ vilâyeti	122	929	Maliye
Çirmen livâsı	128	932	Timar
Sas madeni	133	932	Maliye
Vulçitrin	133	932	Maliye
Semendre livâsı (Eflakân Kanunu)	144	934	Maliye
Malatya livâsı (Evkâf ve Emlâk Kanunu)	156	937	Maliye
Bosna livâsı	157	937	Maliye, Evkâf
Aydın Kanunu	166	937	Maliye, Evkâf
Paşa livâsı	167	937	Maliye, Evkâf

Köstendil livâsı	167	937	Maliye, Evkâf
Prizrin livâsı	167	937	Maliye, Evkâf
Alacahisar livâsı	167	937	Maliye, Evkâf
Kemah livâsı	168	937	Maliye, Evkâf
Çingane livâsı	170	937	Maliye, Evkâf
Adana livâsı	177	943	Maliye
Sis livâsı havâlisi	178	943	Maliye
Alacahisar	179	943	Maliye, Evkâf
Azaz livâsı	181	943	Maliye, Evkâf
Birecik livâsı	184	943	Maliye
Anteb şehri	186	943	Maliye, Evkâf
Semendere sancağı	187	943	Maliye
Erzurum	190	944	Timar
Çengâne livâsı	191	944	Maliye
Vize livâsı	194	946	Maliye
Diyarbakır vilâyeti	200	947	Maliye Evkâf
Pojega livâsı	204	547	Maliye
Erzurum livâsı	205	947	Maliye, Evkâf
Bosna livâsı	211	948	Maliye, Evkâf
Çemişgezek livâsı	213	948	Timar
Kefe livâsı	214	949	Maliye, Evkâf
Kerş	214	949	Maliye, Evkâf
Koban	214	949	Maliye, Evkâf
Soğdak	214	949	Maliye, Evkâf
Menküb	214	949	Maliye, Evkâf
Azak	214	949	Maliye, Evkâf
Tamam	214	949	Maliye, Evkâf
Rumeli (Canbazların Kanunnâmesi)	226	950	Askeriye
Üzeyir livâsı	228	950	Maliye
Rumeli (Yörük Kanunnâmesi)	230	950	Askeriye
Vulçitrin livâsı	234	951	Maliye
Pojega livâsı	243	952	Maliye
Adana livâsı	254	954	Maliye
Karahisar-ı Şarkî	255	954	Maliye, Evkâf

Nablus livâsı	258	955	Maliye, Evkâf
Yeniil kazası	262	955	Evkâf
Mancınık nahiyesi	262	955	Evkâf
Bozok livâsı	262	955	Evkâf
Sivas nahiyesi	262	955	Evkâf
Divriği kazası	262	955	Evkâf
Birecik livâsı	276	959	Maliye
Basra vilâyeti	282	959	Maliye
Maden	289	959	Maliye
Trabzon vilâyeti	288	961	Maliye, Evkâf
Litova	292	962	Maliye
Seçen livâsı	293	962	Maliye
Safed livâsı	300	963	Maliye
Gazze livâsı	304	964	Maliye, Evkâf
Limnos ceziresi	307	965	Maliye Timar
Semendire livâsı	316	967	Maliye
Segedin livâsı	332	968	Maliye
Budin livâsı	343	970	Maliye
Selman livâsı	343	970	Maliye
Fülek livâsı	343	970	Maliye
Naldöken Yörüklerinin Kanunnâmesi	357	973	Askeriye
Urfa livâsı	362	973	Maliye
Tamışvar	364	974	Maliye
Morava	364	974	Maliye
Çanad livâsı	365	974	Timar
Göle livâsı	365	974	Timar
Edirne livâsı	370	Kanûnî	Maliye, Evkâf
Vize livâsı	370	Kanûnî	Maliye, Evkâf
Kırkkilise livâsı	370	Kanûnî	Maliye, Evkâf
Silistre livâsı	370	Kanûnî	Maliye, Evkâf
Kefe livâsı	370	Kanûnî	Maliye, Evkâf
Niğbolu livâsı	370	Kanûnî	Maliye, Evkâf
Trablusşam livâsı	372	Kanûnî	Maliye, Evkâf
Bağdad vilâyeti (Nehr-i Şerif)	386	Kanûnî	Evkâf

Karaman vilâyeti	387	935	Maliye Evkâf
Zülkadriye vilâyeti (Alaüddevle Bey Kanunnâmesi)	402	Kanûnî	Maliye Evkâf
Malatya livâsı	408	Kanûnî	Maliye Evkâf
Yenice-i Vardar (Baç, Taaşir ve Memleha)	424	Kanûnî	Maliye Evkâf
Karaferiye (Baç, Taaşir ve Memleha)	424	Kanûnî	Maliye Evkâf
Serfice (Baç, Taaşir ve Memleha)	424	Kanûnî	Maliye Evkâf
Horpeşte (Baç, Taaşir ve Memleha)	424	Kanûnî	Maliye Evkâf
Kesteriye (Baç, Taaşir ve Memleha)	424	Kanûnî	Maliye Evkâf
Kütahya	438	Kanûnî	Maliye Evkâf
Mohaç livâsı	441	Kanûnî	Maliye
Mohaç livâsı	443	Kanûnî	Maliye
Adana livâsı	450	Kanûnî	Maliye
Berendi	450	Kanûnî	Maliye
Halep livâsı	454	Kanûnî	Maliye, Efkâf
Lipova livâsı	457	974	Maliye
Elbasan livâsı	477	977	Maliye
Karahisar-ı Şarki	478	977	Maliye
Kuteriye Kazası	479	977	Maliye
Birecik livâsı	496	978	Maliye
Karacadağ Kanunnâmesi	499	978	Maliye
İşkodra livâsı	500	978	Maliye, Evkâf
Birecik livâsı	501	978	Maliye, Evkâf
Humus livâsı	502	978	Maliye, Evkâf
Cebele livâsı	512	979	Maliye
Trablusşam	513	979	Maliye
Mora	524	980	Maliye Timar
Gürcistan livâsı	525	981	Maliye
Üzeyir livâsı	530	981	Maliye
Basra Gümrüğü	534	982	Timar Maliye
Sirem livâsı	549	II. Selim	Maliye
Kopan ve Şimentorna livâları	563	Tarihsiz	Maliye
Hama livâsı	564	Tarihsiz	Maliye
Çanad, Göle livâları	580	987	Maliye
Peçvi livâsı	585	987	Maliye, Evkâf

Seksar livâsı	593	988	Maliye, Evkâf
Midilli livâsı	598	989	Maliye, Evkâf
Yeniil kazası	604	991	Timar Maliye
Mora livâsı	607	991	Maliye, Askeriye
Delvina sancağı	608	991	Maliye
Cezire ve Kopan	611	999	Maliye
Yanbolu ve Aktav (Kocacık ve Tanrı Dağı Yörükleri Kanunnâmesi)	614	992	Askeriye
Rumeli Naldöken Yörüklerinin Kanunnâmesi)	616	993	Askeriye
Seksar, Sekçuy livâları (Macaristan)	632	999	Maliye
Esbkeşan kabâili Kanunnâmesi (Karaman)	636	1000	Maliye Evkâf
Rodos ve İstenköy Kanunnâmesi	640	1001	Maliye, Asker
Pasin livâsı	944	Murad-ı Sâlis (III. Murad)	Maliye
Pojega livâsı	650	III. Murad (987)	Maliye, Evkâf
İstolni Belgrad livâsı	657	III. Murad	Maliye
Musul livâsı	660	III. Murad	Maliye, Evkâf
Pojega livâsı	672	III. Murad (987)	Maliye
Sirem livâsı	673	III. Murad	Maliye
Kopan ve Şimentorna livâları (Macaristan)	676	III. Murad	Maliye
Rumeli Naldöken Yörüklerinin Kanunnâmesi	685	1005	Askeriye
Safed livâsı	686	1005	Maliye, Evkâf
Uyvar vilâyeti (Macaristan)	698	IV. Mehmed	Maliye Evkâf
Gelibolu, Limnos, Semadirek, İmroz, Taşoz Limanhisarı	702	III. Mehmed	Maliye
Ohri livâsı	717	1022	Maliye, Evkâf
İzvornik livâsı	743	1033	Maliye, Evkâf
Midilli livâsı	803	1082	Maliye, Evkâf
Girid	820	IV. Mehmed	Maliye, Evkâf
Hatvan livâsı	823	IV. Mehmed	Maliye, Evkâf
Girid adası	825	IV. Mehmed	Maliye, Evkâf
Gence eyâleti	903	1140	Maliye
Diyarbakir ve Ruha livâsı	965	-	-
Bayburt livâsı	966	-	Timar

Semendre livâsı	978	-	Maliye
Serfiçe ve Hurpeşte	986	-	Maliye, Evkâf
Kütahya (Anadolu eyâleti)	994	Kanûnî	Maliye, Evkaf
Bozok	998	932	Evkâf
Şehr-i zor livâsı	1002	-	Maliye
Niş	1007	922 (?)	Maliye
Rumeli eyâleti	1008	-	Askeriye

3. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Tapu Tahrîr Defterleri

Yeni tasnifler neticesi tesbit edilen Tapu Tahrîr Defterleri A. DFE Koduyla **Bâb-ı Âsafî Defterhâne-i Âmire Defter Kataloğu**'nda verilmiştir.

Defterhâne-i Âmire, Osmanlı Devleti'nde, memleketin bütün arazi kayıtlarını ihtiva eden timar, zeâmet, has, mülk ve vakıf gibi arazi çeşitlerini tayin ve tescil eden ana defterlerin muhafaza edildiği yerdir. Timar, zeâmet ve has olarak kaydolunan yerlerin ahali, a'sârı ve çeşitli rûsûmu bu defterlerde mufassal olarak tutulur ve hıfzolunurdu. Ayrıca tevcihât berâtları da burada tutulurdu.

Bâb-ı Âsafî Defterhâne-i Âmire Defter Kataloğu da yakın zamanlarda yapılan Bâb-ı Âsafî Evrâkı'nın tasnifi sırasında ortaya çıkan h. 857-1217/m. 1453-1850 yıllarına âit 851 adet mufassal ve mücmel tahrîr, taksim ve cebe defterlerinden teşekkül etmektedir. Burada zikrolunan defterlerin büyük bir kısmı parçalar halindedir.

4. Tapu Kadastro Arşivi'ndeki Tapu Tahrîr Defterleri

Bu arşivde bulunan Tapu Tahrîr Defterleri'nin tam olarak listesi temin edilememiştir. Aşağıdaki çizelgede Tapu Kadastro Arşivi'nde bulunan defter serilerinin isimleri ve sayıları verilmiştir:

Defter Adı	Adedi
MUFASSAL	203
İCMAL	162
DERDEST	169
RUZNÂMÇE	1364
CEBE	88
VAKIF	51
MUSTAHFİZ ve KAL'A	80

VAKF-I CEDÎD	202
ANADOLU ve RUMELİ YOKLAMA	1
Toplam:	2320

B. RÛZNÂMÇE DEFTERLERİ

Rûznâmçe, günlük vâridât ve mesârifin yahut vukuâtın kaydına mahsus deftere denir. İlk zamanlarda "rûznâme" denildiği hâlde, sonraları "rûznâmçe" denilmeye başlanmıştır. Muhâsebe kalemi yerinde de kullanılırdı. Bu defteri tutana da *rûznâmçeci* denilirdi¹¹².

Rûznâmçe kaleminin âmirine *Başrûznâmçeci*, *Büyük Rûznâmçeci* veya *Rûznâmçe-i Evvel* de denirdi. *Başrûznâmçeci* aynı zamanda, Başdefterdarlığa bağlı Hazîne-i Âmire Dâiresi'nin âmiridir. Bu zâtın emrindeki Rûznâmçe kalemi, mukâta'a, mevkûfât ve cizyeden toplanan geliri her gün deftere kaydetmekte görevli idi. Hünkâr müteferrikaları ile çaşnigir ve ulûfeli kâtiblerin maaşları bu kalem tarafından verildiği gibi, her gün Hazîne'ye giren ve çıkan para, kumaş, altın, gümüş vesâirenin kayıt ve hesaplarını da bu kalem tutardı. Bundan başka Başdefterdarlığın günlük gelir ve giderlerinin özetleri burada gözden geçirilir. "Rûznâmçe temessükü" denilen ibraz tezkireleri yazılırdı. XVII. yüzyıl ortalarında kazasker, rikâb ağaları, müteferrikalar, dîvân çavuşları, müşaherehorân denilen aylıklar, çaşnigirler, Dîvân-ı Hümâyûn ve Defterhâne kâtibleri, Enderun mütekâidleri, saray hekimleri, Bîrûn hazînedarı, Saray peykleri, mimarlar, Hazîne başkâtibi, Hassa müezzinleri, Enderûn kuşçuları, Yahudi hekimler ve Hazîne şâkirdleri, maaşlarını Küçük Rûznâmçe tarafından gösterilen şekilde alırlardı. Rûznâmçe kalemi ve rûznâmçecilikler 1840 senesinde kaldırılmıştır¹¹³.

Arşivimizde bulunan Rûznâmçe Defterleri, Kâmil Kepeci tarafından yapılan tasnifte, Büyük Rûznâmçe kalemi, Hazîne ve Küçük Rûznâmçe kalemi başlıkları altında verilmiştir.

1. Timar ve Zeâmet Tevcihi Defterleri

Timar, her hangi bir toprak parçasının veya birden fazla toprak parçalarının senede 20.000 akçeden az olan gelir miktarının muayyen bir vazife ve hizmet karşılığında ve belli şartlarla bir şahsa münferiden veya birden fazla kimseye müştereken tahsisi hakkında kullanılan bir tabirdir.

¹¹² M. Z. Pakalın, *a.g.e*, c.III, s. 60

¹¹³ M. Sertoğlu, *a.g.e*, s. 37

Osmanlılar'da timar sahibi, kendisine tahsis olunan arazinin rusûm-ı Şer'îyesini tamamen ve rusûm-ı örfîyeden tekâlif kısmını timarın nev'ine göre eyâletin kanunnâmesinde tasrih olunan miktarda alırdı. Sefere giderse yanında yıllık geliri nisbetinde silahlı ve iyi yetişmiş cebelû denilen süvârî askeri getirirdi.

Timar sahipleri, her eyâlette bulunan ve o eyâletin tahrîr defterine göre timarlara âit her çeşit mâlî işleri tedvir eden kimselerdir. Bunlar, mîrî toprakları devlet namına tasarruf ederler ve sâhib-i arz diye anılırlardı. Köylüyü himaye etmek, ona daha iyi şartlar temin ile toprağa arzıyla bağlamak ve ziraati geliştirmek timar sahibinin kendi menfaati icabı idi.

Zeâmet, geliri 20.000 ile 100.000 akçe arasında olan toprak dirliğidir. Zeâmetin senelik geliri 50.000 akçeden yukarı ise, buna ağır zeâmet denirdi. Bir timar sahibi, terakki elde ederek zeâmete yükselebildiği gibi yüksek ulûfeli bir çok hizmet sahiplerine dirlik verildiği zaman zeâmet tevcih olunurdu. Devlet merkezinde muhtelif hizmetlerde çalışan zeâmet sahipleri de mevcuttu. Bir zeâmet sahibi, sefer zamanında yıllık gelirin ilk 5.000 akçesinden sonra, her 5.000 akçe için bir cebelû götürürdü. Bir zeâmet münhal olunca, timarlara ayrılması kat'îyyen câiz olmayıp, gene zeâmet olarak tevcih olunurdu. (Ancak bu tezkireli zeâmet içindi.)

Zeâmetlerin hepsi serbestti. Yâni rusûm-ı örfîyye ve rusûm-ı Şer'îyesinin hepsini zeâmet sahibi alır ve sancak beyi ile subaşılar müdahale etmezlerdi.

Umumiyetle timar sipahilere; zeâmet orta derecedeki memurlara; has ise hükümdar, vezir, beylerbeyi gibi yüksek kademedeki devlet adamlarına verilirdi. Bu tevcihâtâ âit kayıtlar Defterhâne'de tutulur ve "Rûznâmçe" adı verilen defterlere kaydolunurdu. Rûznâmçe Defterleri, bilhassa devletin ilk dönemlerinden (en küçük tarihli defter h. 924/m. 1518 senesine âittir) itibaren yapılan tevcihlere âit olmaları ve vilâyet vilâyet ayrılmış bulunmaları dolayısıyla çok önemlidir.

2. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Timar ve Zeâmet Tevcih Defterleri

Yeni yapılan tasnifler neticesi timar ve zeâmet tevcihlerine âit 2 cilt katalog hazırlanmıştır. Kataloglarda bu fona âit yekûn 2231 adet Rûznâmçe Defteri, numarası tarihi ve mâhiyetiyle birlikte zikredilmiştir.

Defter Adı	Tarih	Defter Adedi
I. Timar ve Zeâmet Tevcih Defterleri (Rûznâmçe)	942-1073/1535-1663	768
II. Timar ve Zeâmet Tevcih Defterleri	1073-1186/1663-1772	1463

Bâb-ı Defterî ve Maliye Nezâreti Defterleri

I. BÂB-I DEFTERÎ DEFTERLERİ

A. KEPECİ TASNİFİNDEKİ BÂB-I DEFTERÎ DEFTERLERİ

1. Anadolu ve Rumeli Ahkâm-ı Maliye Kalemi

Maliye Ahkâm Defteri, kanun ve nizâm mahiyetinde olan emirlerin kaydına mahsus tutulan deftere denir. Maliye Nezâreti'nin teşekkülünden evvel Defterdarlık'ta, nezâretin teşekkülünden sonra da nezârette tutulurdu. Ahkâm Defterleri dâirelerin hepsinde tutulurdu¹¹⁴.

Anadolu ve Rumeli Ahkâm-ı Maliye Kalemi Defterleri, KPT'nde, 61-63,65-67,70m, 72-73 umûmi numaralarda kayıtlıdır. Bu defterler, h. 927-1168/m. 1520-1754 tarihlerini ihtiva etmektedir. Toplam 9 adettir.

2. Anadolu ve Rumeli Muhâsebe Kalemi ¹¹⁵

Anadolu Muhâsebesi kalemi, genellikle Anadolu'daki vakıflara, kalelere âit işleri yürütmekle vazifeliydi. Tevliyet hesaplarını ve mîr-i mîrân berâtlarının tezkirelerini tetkik ederdi. Erzurum'dan başka Anadolu kalelerinin maaş ve berâtları bu muhasebede görülürdü. Şehr Emîni, Matbah Emîni, Arpa Emîni, Galata Emîni muhasebeleri burada hazırlanmaktaydı¹¹⁶.

Rumeli Muhâsebesi kalemi, Rumeli'ndeki padişah ve vezir vakıfları mütevellilerinin hesapları ile bâzı emeklilik işlemlerini yönetirdi¹¹⁷.

Anadolu ve Rumeli Muhâsebe Defterleri, KPT'nde, "Anadolu Muhâsebesi" ve "Anadolu Muhâsebesi (B)" kayıtları altında olmak üzere iki gruptur. İlk grup, 4093-4220 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1084-1282/m. 1673-1865 tarihlerini ihtiva eden 128 adet defterden müteşekkildir. İkinci grup ise 4221-4240 umumî numaralarda kayıtlı h. 1115-1259/m. 1703-1843 tarihlerini ihtiva eden 20 adet defterden müteşekkildir¹¹⁸.

¹¹⁴ Mehmet Zeki Pakalın, *a.g.e.*, c. II, s. 401

¹¹⁵ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Anadolu Muhasebesi kalemi*

¹¹⁶ M.S. Kütükoğlu, 1988 senesi Osmanlı Ekonomik ve Sosyal Tarihi Ders Notları.

¹¹⁷ Cevdet Türkay "Osmanlı Devlet Teşkilatında Arşivler", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı; 46, İstanbul 1971, s.18

¹¹⁸ KPT'nde bulunan bu defterler *Anadolu Muhasebesi kalemi Defterleri* adı altında gösterilmiş olmasına rağmen *Maden kalemi*, *Bursa Mukâta'ası kalemi* ve *Mizân-ı Harir kalemine* âit defterlerin bir kısmı da buraya karışmış bulunmaktadır.

3. Başbakı Kulu Kalemî¹¹⁹

Bir adı da "Ser-gulâm-ı Bakı Kalemî" dir. Başlıca görevi, Hazîneye borcu olup vermiyenlerden devlet alacağını tahsil etmek ve Hazîneye girmesini sağlamaktır. Tahsili gereken borçlara âit Bakayâ Defterleri veyâ Bakı Defterleri bu kalemde saklanırdı¹²⁰.

Bu seriye âit defter gurubu, KPT'nde, 679-681 umumî numaralarda kayıtlıdır. Bu defterler, h. 1216-1235/m. 1801-1819 tarihlerini ihtiva etmektedir. Toplam 3 adet defterdir¹²¹.

4. Başmuhâsebe Kalemî¹²²

Osmanlı maliyesinin en mühim kalemî Başmuhâsebe kalemî olup onyedinci yüzyıl başlarında ihdâs olunmuştur. Malî hesapları kontrolle vazifeli kalemlerin bir araya getirilip mes'ul bir âmire bağlanmasıyla meydana gelmiştir¹²³. Buna "Muhâsebe-i Evvel" veyâ "Mâlikâne kalemî"de denmektedir. Görevi, bugünkü Sayıştaydan farksızdı. Devletin bütün irad, masraf ve mukâta'alarının kayıtları bu kalemde olmakla beraber Darphâne, Matbah, Tersâne ve Arpa Eminlikleri, Baruthâne ve Nüzûl Emânetleri, Kasabbaşılık ve Bina Emîni hesapları burada görülüp tetkik olunurdu¹²⁴.

Mâlikâne Halifesi buraya bağlı olduğu gibi yukarıda ismi geçen eminliklerle diğer malî kalemlerden Harameyn, Cebelhâne, Tophâne Arabacıları ve çadır levâzımâtının masrafları için de oralara, yine bu dâireden kâtipler tâyin olunurdu. Vilâyetlerin vergi hesaplarının, hudut muhafızlarının saklanması yine bu kaleme gönderilen hesap pusulalarının teftiş ve göz altında bulundurulması gibi işler de bu kalemin sorumluluğundaydı. Zimmet kalemî ve bunun müdürü Zimmet Halifesi ile Muhallefât Dâiresi de Başmuhâsebe'ye bağlıydı¹²⁵.

Osmanlı Devleti'nin bütün irad ve masraflarının kayıtlarının tutulup bakıldığı ve bu kayıtların muhafaza edildiği kalem Başmuhâsebe kalemî idi.

¹¹⁹ Bu seriye âit defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Başbakı Kulu kalemî*

¹²⁰ Cevdet Türkay, *a.g.m.* s.19

¹²¹ Geniş bilgi için bkz. F.Emecen "Başbakı Kulu", *DİA*, c. V, s.126-127

¹²² Geniş bilgi için bkz. F. Emecen, "Başmuhasebe Kalemî", *DİA*, c. V, s.133-135

¹²³ Dündar Günday, *Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı Özellikleri ve Divan Rakamları*, Ankara 1974, s. 208

¹²⁴ Mesude Çorbacıoğlu, "Osmanlı Devlet Teşkilâtında Mevcut Kalemler ve Görevleri" *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri*, İstanbul 1988, s. 74

¹²⁵ Gös.yer.

Başmuhâsebe kalemine bağlı başlıca işleri ayrıca maddeler hâlinde şu şekilde zikredebiliriz:¹²⁶

1. Ankara'dan itibaren Güney Anadolu, Suriye, Mezopotamya (Kilis, Şehlu, Aras, Mardin ve haVâlisi hariç),
2. Tophâne-i Âmire, Tersâne-i Âmire, Darphâne-i Âmire, Matbah-ı Âmire, İstabl-ı Âmire işleri,
3. Cebelü ve gedik bedelleri ile düyûn işleri, bütün muhallefât (evkâf hariç),
4. Mâlikâne berâtları, nev-müslim kisve bahaları, mehterhâne, çadırcılık, saraciye, tereke işleri,
5. Bozulus ve Danişmentli Türkmenleri işleri, Kasabbaşılık işleri,
6. Umumî masraflardan arta kalan para ve subaşı işleriyle demirbaş işleri,
7. Bâzı yerlerin haydutluk yapmayacaklarına dâir verdikleri taahhüt akçeleri (nezir akçesi) işleri, timar gediği bedelleri, mehter, mahzar, hükkâm, hassa mumcubaşıları, arpa emini, kâğıtçıbaşı, tahtiravancıbaşı, üserâ ve pençikli işleri,
8. Ocaklık berâtının ve mülknâme-i hümayûn mezat kaimesinin verilmesi.

Başmuhâsebe Defterleri, KPT'nde "Başmuhâsebe (B)" kaydı altında, 1670-1688 umumî numaralarda kayıtlı ve h. 990-1255/m. 1582-1839 tarihlerini havi, 19 adet defter ile 2281-2408 umumî numaralarda kayıtlı ve h. 961-1255/m. 1553-1839 tarihlerini havi 128 adet defterden müteşekkildir.

a. Başmuhâsebe Kalemine Bağlı Halifeliklere Âit Defterler

a1. Mâlikâne Halifeliği Kalemi : KPT'nde, biri 2409 umumî numarada h. 1168/m. 1754 tarihli, diğeri 2410 umumî numarada, h. 1210/m. 1795 tarihli 2 adet defterden müteşekkildir.

a2. Zimmet Halifeliği Kalemi : KPT'nde, 2411-2433 umumî numaralarda kayıtlı, h. 887-1255/m. 1473-1839 tarihlerini ihtiva eden 23 adet defterden müteşekkildir.

a3. Muhallefât Halifeliği Kalemi : KPT'nde 2434-2465 umumî numaralarda kayıtlı h. 955-1251/m. 1548-1835 tarihlerini ihtiva eden 33 adet defterden müteşekkildir.

¹²⁶ Günday, *a.g.e.*, s. 208

olmakla birlikte yine 7532 umumî numarada kayıtlı h. 1178/m. 1764 tarihli 1 adet defter de bunlara ilâve edilmiştir.

KPT'nde 3291-3297 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1021-1251/m. 1612-1835 tarihlerini ihtiva eden 8 adet defter daha vardır.

b. Başmuhâsebe'ye Bağlı Emânetlere Âit Defterler

b1. Arpa Emâneti Kalemi : KPT'nde 421-422. sahifelerde, 5528-5563 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1061-1242/m. 1650-1846 yıllarını ihtiva eden 36 adet defterden müteşekkildir.

b2. Tersâne Emâneti Kalemi : KPT'nde 441-448. sahifelerde, 5636-5778 umumî numaralarda kayıtlı, h. 936-1266/m. 1529-1849 tarihlerini ihtiva eden 141 adet defterden müteşekkildir.

b3. Zahir ve Nüzûl Emaneti Kalemi : KPT'nde 425-426. sahifelerde, 5564-5594 umumî numaralarda kayıtlı, 1145-1272/1732-1816 tarihlerin ihtiva eden 31 adet defterden müteşekkildir.

b4. Tophâne Emâneti Kalemi : KPT'nde 349-352. sahifelerde, 4638-4724 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1242-1265/m. 1826-1848 tarihlerini ihtiva eden 87 adet defterden müteşekkildir.

b5. Matbah Emâneti Kalemi : KPT'nde 545-548. sahifelerde, 7270-7381 umumî numaralarda kayıtlı, h. 873-1268/m. 1468-1851 tarihlerini ihtiva eden 110 adet defterden müteşekkildir.

b6. Baruthâne Emâneti Kalemi : KPT'nde, 493-494. sahifelerde, 6687-6710 umumî numaralarda kayıtlı h. 1129-1257/m. 1616-1841 tarihlerini ihtiva eden 24 adet defterden müteşekkildir.

b7. Kassabbaşılık Kalemi : KPT'nde, 557. sahifede, 7399-7411 umumî numaralarda kayıtlı h. 1106-1260/m. 1694-1844 tarihlerini ihtiva eden 13 adet defterden müteşekkildir.

5. Başmukâta'a Kalemi¹²⁷:

¹²⁷ Geniş bilgi için bkz.F. Emecen, "Başmukâta'a Kalemi" , *DİA*, c. V, s.135

Buna "Mukâta'a-i Evvel Kalemi" de denir. İbrail, İshakçı, Maçın Ahyolu ile Tuna nehri kenarındaki bütün iskele ve memleahaların mukâta'a hesaplarına bakan maliye kalemlerindendir. Hazîne-i Âmire dâiresine bağlıdır. İmparatorluk sınırları içindeki mukâta'alara âit emirler, kararlar ve konulan nizâmların kayıtları, mukâta'a mültezimlerinin tatbik mühürleri bu kalemde saklanırdı¹²⁸.

Ayrıca bâzı vakıfların vakfiye farkları da Başmukâta'a kalemine kaydolunurdu. Devlete âit korularla, koruculuk ve Istabl-ı Âmire dediğimiz Has Ahur'a bağlı koruların yönetim işleri yine bu kalemce yürütülürdü¹²⁹.

Başmukâta'a Defterleri, KPT'nde 373-378. sahifelerde 169 adet ve 381. sahifelerde ise "Başmukâta'a Kalemi (B)" kaydı altında 10 adet defterden müteşekkil olup 4988-5166 umumî numaralarda kayıtlıdır. Bu defterler, 895-1269/1489-1852 tarihlerini ihtiva etmektedirler¹³⁰.

6. Bursa Mukâta'ası Kalemi¹³¹

Bu kalem, Bursa, Kastamonu, Bolu, Kütahya, Ankara, İsparta, Burdur mukâta'alarının muhasebesine bakardı. Avlonya Gümrüğü (D.AVG) kalemi de buraya bağlı olup personeli aynı dâirede çalışırlardı¹³².

Bu seriye âit defter gurubu KTP'nde, 5269 ve 5275 umumî numaralarda kayıtlıdır. h. 1003-1204/m. 1591-1789 tarihlerini ihtiva etmektedirler.

Bursa Mukâta'ası kalemine bağlı Mîzân-ı Harîr Defterleri, KPT'nde 4204 umumî numarada kayıtlı 1227(1812) tarihini, 4239 umumî numarada kayıtlı 1257(1841) tarihini, 4369-4434 umumî numaralarda kayıtlı olup h. 1116-1254/m. 1704-1838 tarihleri ihtiva eden toplam 67 adet defterden müteşekkildir.

7. Cerîde Muhâsebesi Kalemi

Maliye Nezâreti'nin teşekkülü üzerine lağvolunan Defterdarlık zamanındaki "Cerîde" ve "Mevkûfât" kalemlerinin birleştirilmesi ve daha bâzı vazifelerin ilâvesi

¹²⁸ Cevdet Türkay, *a.g.m.*, s. 19; Dünder Günday, *a.g.e.*, s. 211

¹²⁹ Cevdet Türkay, *a.g.m.* s. 19

¹³⁰ Bu seride mevcut 5157 sayılı defter bu kaleme âit olmayıp, Tahvil Defteridir.

¹³¹ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Bursa Mukâta'ası Kalemi*

¹³² M. Çorbacıoğlu, *a.g.m.*, s. 77

sûretiyle teşkil edilen muhasebeye verilen addır. Şefine, "Cerîde Muhâsebecisi" ünvanı verilmiştir¹³³.

Cerîde Muhâsebesi Defterleri KPT'nde, "Cerîde Muhâsebesi Evrâk-ı Nakdiyye ve Damgalı Varaka-i Sahiha Defterleri" başlığı ile kayıtlıdır. Bu defterler, 6223-6284 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1256-1281/m. 1840-1864 tarihlerini ihtiva eden 62 adet defterden müteşekkildir.

8. Cizye Muhâsebesi Kalemi¹³⁴

Buna "Harac Muhâsebesi Kalemi" de denmektedir¹³⁵, Hristiyan ve Yahudilerden alınan cizyenin her türlü idarî ve malî işine, bu arada cizye kâğıtlarının hazırlanıp dağıtımına ve özellikle cizye vergisinin tahsiline bakardı. Bunun yanında kimi mütekâid ve duacıların vazife denen aylıkları, kimi has ve sâlyâne karşılıkları bu kalem tarafından ödenirdi¹³⁶. Cizye Muhâsebesi 1691 reformundan sonra en büyük gelir kalemi olmuştur. Bu kalem aynı zamanda bâzı gider hesaplarıyla da ilgileniyordu.

Defterdarlığa bağlı olan Cizye Muhâsebesi kalemi, her sene belli miktarlarda cizye kâğıdı çıkararak bunları bohça içinde tahsildarlara verirdi. Bu tahsildarlar da mezkûr kâğıtları mükelleflere dağıtırlardı. Cizye kâğıtları, cizyenin senesini, baş hazînedarını, sınıfını, baş muhasebecisini, umûm mültezimini ihtiva ederdi. Tahsildar, cizye kâğıdına mevkiin ismini, cizye verenin adını işaret eder ve bilhassa husûsî özelliklerini belirten "uzun boylu, aralık kaşlı, kır bıyıklı" gibi kısaca şahsi vasıflarını sayardı. Cizye vermekle mükellef olan tebe'a tahsildara vadesi gelen cizye vergisini te'diye eder ve bundan sonra cizye kâğıdını alırdı. Diğer taraftan mübâşirler vasıtasıyla reâyâyâ tevzi edilen cizye evrâkına âit defterlerde, mübâşirlerin isimleri ve vazifelerinin adı da zikredilmiştir. Ayrıca defter sonunda toplam cizye evrâkının yekûnu çıkarılıp, cizyedar ya da kadı tarafından resmî işlem yapılarak mühür atılmıştır.

Cizye defterlerinden gayr-ı Müslimlerin esâmi, nüfus durumu ve meskûn oldukları yerleri tesbit etmek mümkündür. Ayrıca devletin gelir ve giderlerinin nerelerden karşılandığı ve nerelere harcandığını da anlamak mümkündür.

¹³³ M. Z. Pakalın, *a.g.e.*, c. I. s. 281

¹³⁴ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. yeni yapılan tasniflerdeki *Cizye Muhasebesi Kalemi*

¹³⁵ Cevdet Türkay, *a.g.m.*, s. 19

¹³⁶ Ahmed Tabakoğlu, *Türk İktisat Tarihi*, İstanbul 1986, s. 250-251

Cizye Muhâsebesi Defterleri, KPT'nde 3508-3522 umumî numaralarda kayıtlı h. 1101-1195/m. 1690-1781 tarihlerini ihtiva eden 15 adet defterden müteşekkildir. Diğer bir grup ise "Cizye Muhâsebesi Kalemi (B)" kaydı altında, 3523-3799 umumî numaralarda kayıtlı, h. 958-1264/m. 1551-1848 tarihlerini ihtiva eden 278 adet defterden müteşekkildir.

9. Eshâm Muhâsebesi Kalemi

Eshâm Muhâsebeciliği, Üçüncü Sultan Mustafa'nın saltanatının ilk yıllarında çıkarılan eshâmın hesabını tutmakla görevlidir. Çıkarılan eshâm, yüzde beş faizli olup İstanbul Gümrüğü ile diğer vâridât, karşılık gösterilmişti. Devlet, her sehmin satışında bir senelik faizini harç olarak aldığından temin edilen vâridât verilen faizden fazla olmuştur. Bir nevi "mukâta'ât" şeklinde bir muâmele idi. İşte bu muâmelenin düzenli olarak yapılmasını temin için "Eshâm Mukâta'acılığı kalemi" ihdas edilmiş, bilâhare "Eshâm Muhâsebeciliği" ünvanı ile memuriyetler tesis edilmiş ve sonra da lâğvedilmiştir¹³⁷.

Eshâm Muhâsebesi Defterleri, KPT'nde iki gruptan oluşmaktadır. İlk grup 5281-5451 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1189-1281/m. 1775-1864 tarihlerini ihtiva eden 170 adet defterden müteşekkildir. İkinci grup 5452-5481 umumî numaralarda, h. 1202-1281/m. 1788-1864 tarihlerini ihtiva eden 30 adet defterden müteşekkildir.

10. Evâmir-i Maliye Kalemi¹³⁸

Osmanlı Maliye teşkilâtının kançılara kalemi olup, kısaca "Maliye kalemi" de denirdi. Maliye dâiresindeki mühim işler burada görülür, Diyanet memurlarının, evkâfı idâre edenlerin, vakıflardan para alanların berâtları, maliyeye âit hükümler ve emirler buradan yazılırdı. Bu emirler, defterdarın imzasını, padişahın tuğrasını taşıyan mâli işlere âit hüküm ve fermânlardı¹³⁹. Bu kalem 18. yüzyılda ihdas olunmuştur. Papazlara verilen berâtlar da bu kaleme bağlı olan Piskopos Halifeliği kaleminde hazırlanırdı¹⁴⁰.

Evâmir-i Maliye Defterleri KPT'nde, 2467-2538 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1053-1203/m. 1643-1789 tarihlerini ihtiva eden 72 adet defterden müteşekkildir.

¹³⁷ M. Z. Pakalın, *a.g.e.* c.1, s. 552; Yavuz Cezar, *Bunalım Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi*, s. 379

¹³⁸ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Evâmir-i Maliye kalemi*

¹³⁹ Çorbacıoğlu, "Osmanlı Devleti Teşkilatında Mevcud Kalemler", *Tarih Boyunca Paleografya Semineri*, s.77-78

¹⁴⁰ Dündar Günday, *a.g.e.*, s. 209

Evâmir-i Maliye kalemine tâbi Piskopos ¹⁴¹ *Mukâta'ası Defterleri*, KPT'nde 2539-2541 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1051-1178/m. 1641-1764 tarihlerini ihtiva eden 4 adet defterden müteşekkildir

11. Haremeyn Muhâsebesi Kalemi¹⁴²

Buna "Evkâf Muhâsebesi" de denilmektedir. Haremeyne, yâni Mekke ve Medine'ye bağlı ve mülhak olan vakıfların kayıtlarını tutar ve gerekli işlemi yapardı. Haremeyn vakıflarının her yıl muhâsebesini görmek de bu kaleme âitti¹⁴³. Bunun yanında bâzı kal'a neferleri mevâcibleri ile mütekâid ve duacı vazifelerini bu büro denetlerdi. Denetlediği gelir kaynakları Güney ve Güneydoğu Anadolu ve Batı Anadolu'da toplanmıştır¹⁴⁴.

Haremeyn Muhâsebesi Defterleri, KPT'nde 237. sahifede, 3275-3284 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1012-1291/m. 1603-1874 tarihlerini ihtiva eden 9 adet defterden müteşekkildir. diğer bir grup ise 253-256. sahifelerde, 3298-3356 umumî numaralarda kayıtlı, h. 905-1255/m. 1500-1839 tarihlerini ihtiva eden 59 adet defterden müteşekkildir.

12. Haremeyn Mukâta'ası Kalemi¹⁴⁵

Haremeyn Mukâta'ası kalemi, her yıl Haremeyn'e yâni Mekke ve Medine'ne gönderilen surrelerin ve Haremeyn mukâta'alarının kayıtlarını tutmak ve bunlara âit işlemleri yapmakla mükellefti. Bâzı vakıflara âit işlere de bakardı¹⁴⁶. Ayrıca Medine-i Münevvere'ye bağlı arazinin mahsûl işleriyle İzmir, Midilli, Sakız, Menteşe, Antalya ve Alâiye mukâta'aları işlerine bakmak da görevleri arasındaydı¹⁴⁷.

Bu seriye âit defterlerden bir kısmı KPT'nde, "Haremeyn Mukâta'ası (B)" kaydıyla, 3285-3287 umumî numaralarda kayıtlı olup h. 1080-1275/m. 1669-1859 tarihlerini havi 3 adet defterden müteşekkildir. Diğer bir kısmı ise yine KPT'nde,

¹⁴¹ Piskopos kalemi, Evâmir-i Maliye kalemine bağlı olduğundan bâzı belgelerde "Kalem-i Maliye" diye geçmektedir. Piskopos, Metropolit gibi Hristiyan din adamlarına verilen berât vesâir emirler, Maliye kaleminden yazılırdı. İmparatorluk sınırları içindeki manastır ve kiliselerin kayıtları da burada tutulurdu: M. Çorbacioğlu, *a.g.m.*, s.77.

¹⁴² Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Haremeyn Muhasebesi kalemi*.

¹⁴³ Türkay, "Osmanlı Devlet Teşkilatında Arşivler" *B.T.T.D.* sayı 46

¹⁴⁴ Ahmet Tabakoğlu, *ag.e.*, s.251

¹⁴⁵ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Haremeyn Mukâta'ası kalemi*

¹⁴⁶ Cevdet Türkay, *ag.m.*, s.19

¹⁴⁷ Dündar Günday, *ag.e.*, s. 210

¹⁴⁸ Dündar Günday, *ag.e.*, s. 210

3357-3397 umumî numaralarda kayıtlı olup h. 884-1280/m. 1479-1863 tarihlerini hâvi 43 adet defterden müteşekkildir.

13. Haslar Mukâta'ası Kalemi¹⁴⁹

Bâb-ı Defterî'nin önemli kalemlerinden biri olup padişah ve hânedan arazileriyle sadrâzam haslarının kayıtlarının yapıldığı, senet ve emirlerin yazılıp saklandığı kalemdir.¹⁵⁰ Bu arada âdet-i ağnâm gibi gelir kaynaklarının hesabını da tutardı. Özellikle Rumeli ve Güneydoğu Anadolu'daki bâzı mukâta'aları ve mahallî kalemleri ve bunların gelirinden vezir vesâir haslarına karşılık ayrılan tahsisatı yönetirdi¹⁵¹. Evlâd-ı fâtihânın muayyen maaşları, vergiden muafiyetleri vesâir imtiyaz işleri tedvir olunurdu¹⁵².

Haslar Mukâta'ası kalemi, KPT'nde 3060-3197 umumî numaralarda kayıtlı h. 963-1247/m. 1556-1831 tarihlerini ihtiva eden 138 adet defterden müteşekkildir. Diğer bir grup ise "Haslar Mukâta'ası kalemi (B)" kaydı altında 3199-3206 umumî numaralarda, h. 1115-1242/m. 1703-1826 tarihlerini ihtiva eden 8 adet defterden müteşekkildir.

14. Kefe ve Avlonya Mukâta'ası Kalemi¹⁵³

a. Kefe Mukâta'ası Kalemi: Bu kalemin başlıca görevi, Kefe bölgesindeki mukâta'aların gelirleri ile bâzı kal'a mevâcibleri, vazifeler ve sâlyâne harcamalarını denetlemek, bâzı memurlukların atamalarını yapmak İzmir, Aydın, Kırım'da bâzı önemli mukâta'aların hesabını tutmak hazîne tezkiresi vermektir. 1733'te İstanbul Mukâta'ası ile birleşmiştir¹⁵⁴.

b. Avlonya Mukâta'ası Kalemi: 1748'de Bursa Mukâta'ası ile birleştirilen¹⁵⁶ bu kalem, Avlonya ve Ağrıboz bölgesindeki mukâta'aların iltizam ve muhasebesine âit işlerle uğraşır¹⁵⁷.

¹⁴⁹ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Haslar Mukâta'ası kalemi*

¹⁵⁰ Mesude Çorbacıoğlu, *a.g.m.*, s. 76

¹⁵¹ Ahmet Tabakoğlu, *a.g.e.*, s. 253

¹⁵² Dündar Günday, *a.g.e.*, s.210

¹⁵³ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Kefe Mukâta'ası kalemi ve Avlonya Gümrüğü*.

¹⁵⁴ Ahmet Tabakoğlu, *a.g.e.*, s.253

¹⁵⁵ Ahmet Tabakoğlu, *a.g.e.*, s.253

¹⁵⁶ Ahmet Tabakoğlu, *Gös. yer.*

¹⁵⁷ Cevdet Türkay, *a.g.m.*, s. 18

Kefe ve Avlonya Mukâta'ası Defterleri, KPT'de, 5276-5280 umumî numaralarda kayıtlı, h. 892-1201/m. 1487-1787 tarihlerini ihtiva eden 6 adet defterden müteşekkildir.

15. Kal'a Tezkireciliği Kalemi

Hazîne-i Âmire Dâiresine bağlı olup, imparatorlukta mevcut kalelerin her türlü masraf ve ihtiyaçlarını ve kal'a efradı mevâcibini ve bu efrâda âit berâtların isdarını temin eder ve hesaplarını görürdü. XVIII. yüzyılda bu kalem, Büyük Kal'a kalemi ve Küçük Kal'a kalemi diye ikiye ayrılmıştır¹⁵⁸.

a. Büyük Kal'a Kalemi¹⁵⁹ Bosna ve haVâlisi, Tuna kıyıları kaleleri ile Güney Anadolu ve Mezopotamya'daki büyük kalelerin personeline âit kayıtlar bu kalemde tutulurdu. Bu kale efradının maaş işlerine bakar; bunların erzak, cephâne, tâmirat işlerini ve yerli kulu askerlerinin yoklamalarını yapardı. Hazîne tezkiresi vermek yetkisine de sahipti.

Büyük Kal'a Tezkireciliği Defterleri KPT'nde, iki gruptan oluşmaktadır. Bunlardan ilk grup 4725-4873 umumî numaralarda kayıtlı, h. 893-1277/m. 1488-1860 tarihlerini ihtiva eden 150 adet defterden müteşekkildir. İkinci grup ise "Büyük Kal'a (B)" kaydıyla, 4874-4975 umumî numaralarda kayıtlı h. 892-1238/m. 1487-1823 tarihlerini ihtiva eden 100 adet defterden müteşekkildir.

b. Küçük Kal'a Kalemi¹⁶⁰: Mora, Arnavutluk ve civarı ile Hersek'in bâzı kaleleri yerli kulu neferatının mevâcib hesapları ve bu kalelere âit ocaklık mevâcib hesaplarına bakardı¹⁶³.

Küçük Kal'a Tezkireciliği Defterleri, KPT'nde, 4976-4987 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1124-1268/m. 1712-1852 tarihlerini ihtiva eden 11 adet defterden müteşekkildir.

16. Küçük Evkâf Kalemi (Küçük Evkâf Muhâsebesi)¹⁶⁴

¹⁵⁸ Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lüğati*, s. 184

¹⁵⁹ Bu seriye âit defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Büyük Kal'a kalemi*

¹⁶⁰ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Küçük Kal'a kalemi*

¹⁶¹ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Küçük Kal'a kalemi*

¹⁶² Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Küçük Kal'a kalemi*

¹⁶³ Günday ,a.g.e., s. 210

¹⁶⁴ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Küçük Evkâf kalemi*

Buna "Küçük Muhâsebe kalemi" de denilmektedir. İstanbul'da ve özellikle Rumeli'ndeki bâzı vakıfların idarî işlerine bakmak, hesaplarını tutmak bu kalemin başlıca görevi idi¹⁶⁵.

Küçük Evkâf Defterleri KPT'de 3288-3290 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1284/m. 1867 tarihini ihtiva eden 3 adet defterden müteşekkildir.

17. Maden Kalemi¹⁶⁶

Eflâk-Boğdan Voyvodalıkları, Erdel Krallığı ve Dubrovnik Cumhuriyeti'nin maktû' cizyeleri ile Kıbtîlerden alınan vergiler bu kalemin denetiminde idi. İstanbul ve tevâbii gümrükleri işleri, bütün maden işleri ve zimmilerin yaptıkları hizmete mukabil cizye, avâriz ve bedel-i nüzül gibi bâzı bedellerden muaf olmasıyla birlikte bunların berât işleri ve berâtlarının verilmesi de bu kalemin denetiminde idi. Kıptîlere âit vazifelere ve muafiyet berâtlarına da bu kalem bakardı. Donanma-yı Hümâyûn tercümanlığını zimmîler yaptığından, bunların tâyin işi, Kıptîlerin yerleştirilmesi, İstanbul'da kutucu esnafı işleri, Tersâne-i Âmire'de demirci başılığı ve vazifesi bu kaleme aittir¹⁶⁷.

Maden Defterleri, KPT'nde, 5167-5206 umumî numaralarda kayıtlı, h. 997-1234/m. 1589-1819 tarihlerini ihtiva eden 39 adet defterden müteşekkildir.

Bu kaleme bağlı diğer kalemlere âit defterler:

a. İstanbul Gümrüğü : KPT'nde, 4241-4368 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1101-1256/m. 1690-1840 tarihlerini ihtiva eden 128 adet defterden müteşekkildir. Diğer bir grup ise 5207-5237 umumî numaralarda, h. 1012-1258/m. 1603-1842 tarihlerini ihtiva eden 31 adet defterden müteşekkildir.

b. Edirne Gümrüğü : KPT'nde, 4435-4464 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1152-1229/m. 1739-1814 tarihlerini ihtiva eden 30 adet defterden müteşekkildir.

c. İstanbul, Edirne, İzmir, Erzurum, Trablusşam, Sinop, Samsun, Diyarbekir, Selanik, Karaağaç, Hanya Gümrükleri ve Diğer Gümrükler: KPT'nde, "Gümrükler" kaydı ile, 5238-5268 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1084-1268/m. 1673-1852 tarihlerini ihtiva eden 31 adet defterden müteşekkildir.

¹⁶⁵ Türkay, *a.g.m.*, s. 18

¹⁶⁶ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Maden Mukâta'ası kalemi*

¹⁶⁷ Günday, *a.g.e.*, s. 210

d. Zecriyye Resmi : KPT'nde, 5482-5527 umumî numaralarda kayıtlı, h. 980-1277/m. 1572-1860 tarihlerini ihtiva eden 46 adet defterden müteşekkildir.

e. Kahve Rusûmu : KPT'nde, 4518-4584 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1109-1253/m. 1697-1837 tarihlerini ihtiva eden 67 adet defterden müteşekkildir.

f. Tütün Rusûmu : KPT'nde 4465-4517 umûmî numaralarda kayıtlı, h. 1102-1275/m. 1691-1859 tarihlerini ihtiva eden 53 adet defterden müteşekkildir.

18- Mesârifât Muhâsebesi Kalemi

Bu defterler, Osmanlı maliyesinin devlet eliyle yapmış olduğu masrafları gösteren defterler olup, defterlerin büyük bir çoğunluğu idârî ve askerî kadrolarda müstahdem memur, zâbit ve neferatın maaş, mâhiyye ve tâyinât bahalarını göstermekte olup, bunların dışında levâzımat mübâya'ası inşa ve tâmir masrafları, ihsan, yardım ve atıyye olarak verilen meblağlar, eshâm faizleri, mutfak malzemesi için yapılan alımlar, anbarlar için satın alınan mühimmât-ı askeriyye vesâireye âit olmak üzere de çok sayıda defter vardır.

Memâlik-i Mahrûsadaki binaların inşa, tâmir ve keşif masraflarını muhtevi defterler de mevcuttur. Tophâne, Dökümhâne, Eczane, Tüfenkhâne vesâir yerler için mübâya'a olunan levâzımat ve saray mutfaklarına müstahdem, aşçı, kasap ve diğerlerinin maaş ve masrafları da bu kalem içinde gösterilmiştir.

Herhangi bir gelir kalemi adına piyasaya arzedilen eshâm kuponlarının faiz taksitleriyle timar bedelleri için timar sahiplerine ödenen meblağları gösterir defterler de masraf kalemine konmuştur.

Mesârifât Muhâsebesi Defterleri, KPT'nde 6092-6222 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1144-1281/m. 1731-1864 tarihlerini ihtiva eden 131 adet defterlerden müteşekkildir¹⁶⁸.

19. Mevkûfât Kalemi¹⁶⁹

Doğrudan doğruya Başdefterdarlığa bağlı olan bu kalem, "Kaime kalemi" adı ile de anılmaktadır. Mevkûf akçeyi, yâni bir gider için tahsis edildiği hâlde harcanmadan kalan parayı hazîneye geçirmek, arazi tahrîri yapıldıkça fazla zuhur eden araziyi hazîne namına zaptetmek, avârız ve bedel-i nüzûl ismi verilen vergilere bakmak,

¹⁶⁸ Bu defterler başka cins defterlerle karıştırılmış hâlde bulunmaktadır. Bu seride 6094 yazılı ve h. 1215/m.1800 tarihli defter, İrâd-ı Cedîd Defterdarlığı'na âit bir vâridât ve mesârifât defteridir.

¹⁶⁹ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Mevkûfât kalemi*

köylerin avâriz hânelerine bakmak, harp zamanında askere verilecek mîrî tâyinât için zahire satın almak, sevk etmek, taşıma ve navlun ücretlerini vermek vazifeleriyle mükellef idi¹⁷⁰. Köylerin ilçelere, ilçelerin sancaklara ilhak ve nakillerinde o bölgenin avâriz ve nüzül bedellerine bakmak da görevleri arasında idi.

Mevkûfât Defterleri, KPT'de 2543-2990 umumî numaralarda kayıtlı, h. 900-1256/m. 1494-1840 tarihlerini ihtiva eden ilk grup 442 adet defterden oluşmaktadır. Diğer grup ise 5619-5623 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1078-1283/m. 1167-1866 tarihlerini ihtiva eden 5 adet defterden mütteşekkildir.

Mevkûfât Kalemine Bağlı Halifelikler:

a. Kalemîye Dâiresi Defterleri¹⁷¹

b. Ganem Kitâbeti Defterleri: KPT'nde 3927-4091 umumî numaralarda kayıtlı, h. 980-1265/m. 1572-1849 tarihlerini ihtiva eden 164 adet defterden mütteşekkildir.

c. Menzil Halifeliği Defterleri: KPT'nde 2991-3059 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1112-1199/m. 1700-1785 tarihlerini ihtiva eden 69 adet defterden mütteşekkildir.

20. Piyâde Mukâbelesi Kalemî¹⁷²

Bu kaleme Piyâde Mukâta'ası kalemi de denirdi. Görevi; cebeci, topçu, top arabacısı ve bunların mütekâidlerinin künye ve ulûfeleri, sarayların hizmetlerinde bulunan cemaatlerle, ehl-i hirefin künye ve ulûfeleri, kalelere merkezden nöbetleşe gönderilen cebeci, topçu ve top arabacı neferlerinin künye ve maaşları, piyâde ve yeniçeri cemaatlerinin mevâcip icmâlleri, Üsküdar'daki levant kayıtlarını tutmak, bunları korumak, hazîne esas defteriyle karşılaştırarak ulûfe için hazînedan çıkacak para miktarını tesbit etmektir. Bu kalemin yöneticisine "Mukâbelecî" adı verilirdi¹⁷³.

Piyâde Mukâbelesi Defterleri, KPT'nde 3207-3274 umumî numaralarda kayıtlı, h. 987-1248/m. 1579-1832 tarihlerini ihtiva eden 66 adet defterden mütteşekkildir.

¹⁷⁰ Dündar Günday, *a.g.e.*, s. 208

¹⁷¹ Kalemîye Dâiresi Defterleri, KPT'nde Mevkûfât Defterleri arasına konulmuş bulunmaktadır.

¹⁷² Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Piyâde Mukâbelesi kalemi*

¹⁷³ Cevdet Türkây, *a.g.m.*, s. 46, s. 18

21. Rûznâmçe-i Evvel (Büyük Rûznâmçe) Kalemi¹⁷⁴

Bâb-ı Defteri'nin Hazîne-i Âmire Dâiresi'nin baş kalemi olup "Rûznâmçe-i Hümâyûn" veya "Harc-ı Hâssa Rûznâmçesi kalemi" de denirdi¹⁷⁵. Bâb-ı Defteri'deki kalemlerin, dolayısıyla hazînenin bütün gelir ve gider işlemlerinin yapıldığı bürodur. Mukâta'attan, hâsıl olan geliri, günü gününe kaydederd. Hünkâr müteferrikaları ile çeşnigîr ve ulûfeli kâtiplerin maaşları bu kalem tarafından verildiği gibi hergün hazîneye giren ve çıkan para, kumaş, altın, gümüş vesâirenin kayıt ve hesaplarını da bu kalem tutardı. Başdefterdarlığın günlük gelir ve giderlerinin özetleri burada gözden geçirilir, "*rûznâmçe temessükü*" denilen ibrâ tezkireleri yazılırdı.

Rûznâmçe-i Evvel Defterleri, KPT'nde 9 grup halinde incelenmiştir. "*Büyük Rûznâmçe kalemi Hazîne*" kayıtlı grup 97. sahifede, 1649-1669 umumî numaralarda kayıtlı 936-1255/m. 1530-1839 tarihlerini ihtiva eden 21 adet defterden müteşekkildir.

"*Büyük Rûznâmçe kalemi (A)*" kayıtlı grup, 1696-1762 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1031-1180/m. 1622-1766 tarihlerini ihtiva eden 67 adet defterlerden müteşekkildir.

"*Büyük Rûznâmçe kalemi (B)*" kayıtlı grup, 1764-1862 umumî numaralarda kayıtlı, h. 932-1085/m. 1526-1674 tarihlerini ihtiva eden 99 adet defterden müteşekkildir.

"*Büyük Rûznâmçe kalemi (C)*" kayıtlı grup, 1863-2101 umumî numaralarda kayıtlı, h. 940-1173/m. 1533-1760 tarihlerini ihtiva eden 240 adet defterden müteşekkildir.

"*Büyük Rûznâmçe kalemi (D)*" kayıtlı grup, 2102-2119 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1034-1103/m. 1625-1692 tarihlerini ihtiva eden 18 adet defterden müteşekkildir.

"*Büyük Rûznâmçe kalemi Hazîne (A)*" kayıtlı grup, 2120-2152 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1115-1203/m. 1703-1789 tarihlerini ihtiva eden 33 adet defterden müteşekkildir.

"*Büyük Rûznâmçe kalemi Hazîne (B)*" kayıtlı grup, 2153-2217 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1106-1224/m. 1695-1809 tarihlerini ihtiva eden 65 adet defterden müteşekkildir.

¹⁷⁴ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Büyük Rûznâmçe kalemi*

¹⁷⁵ Türkay, *a.g.m.*, s. 18

"*Büyük Rûznâmçe kalemi Hazîne (C)*" kayıtlı grup, 2218-2266 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1031-1170/m. 1622-1757 tarihlerini ihtiva eden 49 adet defterden müteşekkildir.

"*Büyük Rûznâmçe kalemi Hazîne (D)*" kayıtlı grupta , 2267-2280 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1038-1259/m. 1629-1843 tarihlerini ihtiva eden 14 adet defterden müteşekkildir.

22. Rûznâmçe-i Sâî (Küçük Rûznâmçe) Kalemi¹⁷⁶

"Müşâherehoran" adı verilen aylıklıların işlerine baktığından, bir adı da "Müşâherehoran kalemi"dir ¹⁷⁷. Büyük Rûznâmçe'nin yardımcısı mahiyetinde bir kalem olup, Dergâh-ı Âlî kapucubaşları ve devlet hazînesinden tahsisat olarak verilen maaşlılar ve gedikli müteferrika esâmisi kayıtlı idi. Mevâcip çıktığı zaman tevzi eder, kapıkulu askerlerinin ana kütükte kayıtlı olan isimleri de bu kalemlerde zaptolunur ve tezkireleri yazılırdı¹⁷⁸. Netice olarak bu kalem, Saray ve Divân memuru statüsündekilerin maaşlarını denetliyordu.

Rûznâmçe-i Sâî Defterleri, KPT'nde 3398-3507 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1013-1219/m. 1604-1804 tarihlerini ihtiva eden 110 adet defterden müteşekkildir.

23. Sâlyâne Kalemi¹⁷⁹

Maden kaleminden 17. yüzyıl ortalarında ayrılmış olup, Maden kalemiyle bir arada vazife gördüğü zamanlarda "Maden ma'a Sâlyâne kalemi" diye anılırdı¹⁸⁰. Sâlyâne kalemi, Kırım hanları ile han âilelerine, ümerâ-i deryâya verilen yıllık maaş hesaplarıyla ocaklık olarak verilen yıllık maaşları ve Bağdat, Mısır, Yemen, Habeş, Lahusa, Cezayir, Trablusgarp, Tunus eyâletleri ile bunlara bağlı sancakların sâlyâne, yâni yıllık maaş hesaplarına bakardı. Hazîne tezkiresi vermek yetkisine de sahipti.

Sâlyâne Defterleri, KPT'nde 5595-5618 umumî numaralalarda kayıtlı, h. 1063-1194/m. 1653-1780 tarihlerini ihtiva eden 24 defterden müteşekkildir.

¹⁷⁶ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Küçük Rûznâmçe kalemi*

¹⁷⁷ Cevdet Türkay, *a.g.m.*, s. 18

¹⁷⁸ M. Çorbacıoğlu, *a.g.m.*, s. 78

¹⁷⁹ Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Sâlyâne kalemi*

¹⁸⁰ D. Günday, *a.g.e.*, s. 211

24. Sipahi ve Silahdâr Kalemi

Kapıkulu süvârilerinden sipahi ve silahdar bölüklerini künye ve maaş kayıtlarını tutan, tevcih ve mahlûl muâmeleleri yapan, üç ayda bir ulûfe tevzii için esas olacak olan defterleri hazırlayan bir kalemdir. Sipahi ve silahdar bölüklerinin muâmelâtı daha önce Süvâri Mukâbelesi kaleminde görülürken, XVII. yüzyılda müstakil birer kalem hâline getirilmişlerdir¹⁸¹.

Sipah ve Silahdar Defterleri, KPT'nde, 4624-4637 umumî numaralarda kayıtlı, h. 974-1194/m. 1566-1781 tarihlerini ihtiva eden 13 adet defterden müteşekkildir.

25. Süvâri Mukâbelesi Kalemi¹⁸²

"Süvâri Mukâta'ası kalemi", "Atlı Mukâbelesi kalemi"¹⁸³ ve "Süvâri Kontrol kalemi"¹⁸⁴ adları ile de anılan bu kalemin yöneticisine "*Süvâri mukâbelecisi*" denirdi. Kapıkulu süvârilerinin künye ve maaş kayıtlarını tutmak, tevcih ve mahlûl muâmelelerini yapmak, üç ayda bir yapılan ulûfe dağıtımına âit defterleri hazırlamak başlıca vazifesi idi. 17. yüzyılda sipah ve silahdar bölüklerinin muâmelâtı buradan alınıp müstakil bir kalem hâline getirilmiştir¹⁸⁵. Silahdârân ve Bevvâbân-ı Bâb-ı Hümâyûn, Sofiyân-ı Kule, Ebnâ-yı Sipahiyân, Ulûfeciyân-ı Yemin ve Yesâr, Gurebân-ı Yemin ve Yesâr, Terakkilüyan, Serdengeçtiyan sınıflarının zât işlerine ve muâmelelerine bakar.

Süvâri Mukâbelesi Defterleri, KPT'nde 4585-4623. umumî numaralarda kayıtlı, h. 1103-1264/m. 1692-1848 tarihlerini ihtiva eden 38 adet defterden müteşekkildir.

26. Vâridât Muhâsebeciliği Kalemi

Vâridât kalemleri, tahsilât sonunda elde edilen gelirlerin hesabını tutmakla mükellefti. Her defterdarlıkta ayrı ayrı mevcut bulunan Vâridât kalemlerinin şeflerine "*Vâridâtçı*" denilmekteydi¹⁸⁶. İki kategoriye ayrılmış olan vâridât muhasebesine âit defterlerin birinci katagorisinde tahsil olunan irâda âit defterler; ikincisinde ise henüz tahsil edilmemiş fakat tahsil edilecek vâridâtın kayıtlarını ihtiva eden defterler yer alır.

¹⁸¹ M. Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 319

¹⁸² Bu seriye âit diğer defterler için bkz. *Yeni Yapılan Tasniflerdeki Süvâri Mukâbelesi Kalemi*.

¹⁸³ C. Türkay, *a.g.e.*, s. 18

¹⁸⁴ M. Çorbacıoğlu, *a.g.m.*, s. 78

¹⁸⁵ D. Günday, *a.g.e.*, s. 209

¹⁸⁶ Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 356

Şu vâridât çeşitlerini ihtiva eder: *Gümrük* (efrenç, duhan, emtia, meyve-i ter), *Tahmis-hâne*, *Zecriye*, *İспенç*, *İhtisab*, *Kasriye*, *Îâne*, *Arusâne*, *Teçhizât-ı Askeriyye*, *Tarîk Bedeli*, *Timar*, *Cizye*, *Öşür*, *Yurtluk* ve *Ocaklık Hâsılâtı*.

Devletin önemli gelir kaynaklarından biri olan eshâm senetleri de bu defterlerde yer almıştır. Ayrıca devletin memur maaşlarından "öşr-i maaş" adı altında yaptığı kesintiler de bu defterlerde yer almıştır.

Vâridât Muhâsebeciliği Defterleri, KPT'nde iki grup hâlinde bulunmaktadır. Birinci grup 5877-6025 umumî numaralarda kayıtlı, h. 1234-1262/m. 1819-1846 tarihlerini ihtiva eden 149 adet defterden müteşekkildir. İkinci grup, 6026-6091 umumî numaralarda kayıtlı, 1257-1261/1841-1845 tarihlerini ihtiva eden 66 adet defterden müteşekkildir.

B. YENİ YAPILAN TASNİFLERDEKİ BÂB-I DEFTERÎ DEFTERLERİ

Son yıllarda yapılan tasnifler neticesinde, Bâb-ı Defterî'ye bağlı bir çok fon ortaya çıkarılarak araştırmaya sunulmuştur. Aşağıdaki çizelgeden görüleceği üzere bu fonların adı, tarihi, defter adetleri ile katalog sayıları verilmiştir.

Sıra No	Katalog Adı (Ek Kod Adedi)	Tarih		Defter Adedi	Kat. Ade.
		Hicrî	Milâdî		
1	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemî I	885-1170	1480-1756	3307	6
2	" II	1168-1199	1755-1785	2000	
3	" III	1199-1252	1785-1836	2493	
4	" IV	1225-1269	1810-1853	2000	
5	" V	1246-1272	1831-1855	1148	
6	" VI	918-1254	1512-1838	1523	
7	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemî Ek Kodları I				1
	1 Matbah Emîni	934-1253	1527-1837	1263	
	2 Ekmekçibaş	1106-1249	1694-1833	29	
	3 Kasabbaş	1021-1254	1612-1838	434	
	4 Buzcubaş	1080-1241	1669-1826	84	
	5 Peksimet Emîni	1036-1244	1626-1828	34	
8	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemî Ek Kodları II				1
	Muhallefât Halifesi	1010-1254	1601-1838	1381	
9	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemî Ek Kodları III				

	1 Emlâk-ı Hümâyûn	1185-1243	1771-1827	15	1
	2 Mâlikâne Halifesi	1106-1254	1694-1838	145	
	3 Zimmet Halifesi	1040-1262	1630-1846	356	
10	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları IV				1
	1 Arpa Emini	1041-1253	1631-1837	278	
	2 Arabacıbaşı	1076-1244	1665-1828	23	
	3 Sârbanbaşı	1182-1231	1768-1816	5	
	4 Mekârecibaşı	1136-1233	1723-1818	5	
11	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları V				1
	1 Kalyon Kâtibi	1177-1244	1763-1828	43	
	2 Tersâne Zindanı	1058-1217	1648-1802	1068	
	3 Tersâne Emini	979-1253	1571-1837	189	
12	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları VI				1
	1 Bina Emini	1056-1255	1646-1839	661	
	2 Şehremini	965-1242	1557-1826	14	
	3 İstanbul Ağası	1076-1247	1665-1832	30	
	4 Odun Emini	1073-1254	1662-1838	19	
	5 Kâğıtçıbaşı	1152-1249	1739-1833	21	
	6 Dışkâğıt Emini	1036-1143	1627-1730	6	
	7 Darphâne-i Âmire	990-1252	1582-1836	108	
13	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları VII				11
	1 Hazînedarbaşı	1094-1225	1683-1810	14	
	2 Azak Hazînesi	1142-1147	1729-1734	1	
	3 Budin Hazînesi	1073-1095	1662-1689	3	
	4 Bağdat Hazînesi	1065-1247	1655-1832	20	
	5 Belgrad Hazînesi	1121-1239	1709-1824	17	
	6 Bosna Hazînesi	1042-1243	1632-1827	23	
	7 Basra Hazînesi	1083-1188	1672-1774	4	
	8 Diyarbekir Hazînesi	1045-1237	1635-1822	11	
	9 Erzurum Hazînesi	1024-1197	1615-1783	3	
	10 Girid Hazînesi	1082-1246	1671-1831	24	
	11 Halep Hazînesi	1002-1243	1593-1827	11	
	12 Hotin Hazînesi	1158-1217	1745-1803	5	
	13 Kamanîçe	1086-1088	1675-1677	1	
	14 Musul Hazînesi	1244-1246	1828-1831	2	
	15 Mısır Hazînesi	1018-1217	1609-1803	68	
	16 Niş Hazînesi	1128-1146	1716-1734	6	
	17 Ordu Hazînesi	1127-1248	1715-1833	57	

	18 Revan Hazînesi	1141-1144	1728-1732	4	
	19 Şam Hazînesi	1005-1258	1596-1842	89	
	20 Trablusşam Hazînesi	1043-1242	1633-1827	15	
	21 Uyvar Hazînesi	1075-1087	1664-1676	4	
	22 Vidin Hazînesi	984-1235	1576-1820	9	
	23 Erzurum Gümrüğü	1132-1252	1720-1836	70	
	24 Halep Gümrüğü	1050-1240	1640-1825	4	
	25 İstanbul Gümrüğü Emîni	1108-1254	1696-1838	60	
	26 Trablusşam Gümrüğü	1207-1208	1792-1794	1	
	27 Trabzon Gümrüğü	1036-1209	1627-1795	3	
	28 Adana Mukâta'ası	1158-1242	1745-1827	2	
	29 Ayıntab Mukâta'ası	1049-1178	1639-1765	2	
	30 Erzurum, Gümüşhâne Mukâta'ası	1208-1210	1793-1796	1	
	31 Ergani Madeni Mukâta'ası	1155-1194	1742-1780	13	
	32 Espiye Madeni Mukâta'ası	1155-1156	1742-1743	2	
	33 İstanbul Beytülmal Mukâta'ası	1244-1245	1828-1829	1	
	34 Küre-i Nuhas Mukâta'ası	1011-1191	1602-1777	3	
	35 Keban Madeni Mukâta'ası	1138-1192	1725-1778	7	
	36 Sayda Beyrut Mukâta'ası	1090-1196	1679-1782	7	
	37 Aydın Muhassıllığı	1107-1216	1695-1802	10	
	38 Boğdan Voyvodalığı	1195-1195	1781	1	
	39 Eflak Voyvodalığı	1217-1221	1803-1806	1	
	40 Halep Muahassıllığı	1099-1258	1688-1842	19	
	41 Mora Mukâta'ası	981-1237	1573-1822	22	
	42 Tokat Voyvodalığı	1082-1250	1672-1835	18	
14	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları VIII				1
	1 Cebelü Bedeli	1086-1262	1675-1845	893	
	2 Tımar Bedeli	1160-1227	1747-1812	9	
15	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları IX				1
	1 Gelibolu Baruthânesi	1137-1203	1724-1789	20	
	2 İstanbul Baruthânesi	1129-1254	1717-1838	84	
	3 Selânik Baruthânesi	1129-1209	1717-1795	15	
	4 Cebehâne-i Âmire	1078-1253	1667-1837	228	
	5 Tophâne-i Âmire	1086-1256	1675-1840	356	
16	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları X				

	1 Nüzül Emini	1023-1248	1614-1833	113	1
	2 İrâd-ı Cedîd-i Hazînesi	1205-1242	1790-1827	363	
17	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemî Ek Kodları XI				
	1 Eshâm Kalemî	1188-1271	1774-1855	811	
	2 Zecriye	1206-1258	1791-1842	297	
	3 İstanbul Simkeşhânesi	1190-1191	1776-1777	1	
	4 Kıbrıs EmVâli	1133-1225	1720-1810	4	1
	5 Kıbrıs Kaleleri	1118-1147	1706-1735	1	
	6 Sâlhâne Kâtibi	1166-1255	1753-1839	43	
	7 Sûr-ı Hümâyûn	1086-1252	1675-1836	5	
18	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Mukâta‘ât Hazînesi	1238-1257	1822-1841	778	1
19	Bâb-ı Defterî Haremeyn Muhâsebesi ve Ek Kodları				
	1 Haremeyn Muhâsebesi Kalemî	966-1285	1558-1868	532	
	2 Atik Ali Paşa Evkâfî	1003-1081	1594-1671	1	
	3 Ayasofya Evkâfî	1091-1218	1680-1804	3	
	4 Bina Emini Evkâfî	1156	1743	1	
	5 Beşir Ağa Evkâfî	1157-1205	1744-1791	7	
	6 Çorlulu Ali Paşa Evkâfî	1187-1231	1774-1816	2	
	7 Eyyüb Sultan Evkâfî	1121-1216	1709-1801	2	
	8 Fatma Sultan Evkâfî	1136-1155	1723-1742	6	
	9 Gülbahar Hatun Evkâfî	1186-1192	1772-1778	3	
	10 Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfî	1119-1245	1707-1830	2	
	11 Gazi Süleyman Paşa Evkâfî	1157	1744	1	
	12 Haremeyn Rûznâmçe Evkâfî	1222-1245	1807-1830	2	
	13 Kara Mustafa Paşa Evkâfî	1218	1803	1	
	14 Lâleli Evkâfî	1235-1247	1820-1832	2	1
	15 Medine-i Münevvere Evkâfî	1174	1760	1	
	16 Mahmud Paşa-i Veli Evkâfî	1199-1224	1784-1809	1	
	17 Mardin ve Nusaybin Mukâta‘aları	1142-1146	1729-1733	2	
	18 Nûr-ı Osmaniye Evkâfî	1107	1695	1	
	19 Sultan Ahmed Han Evkâfî	1178-1259	1764-1843	3	
	20 Sultan Bâyezîd-i Veli Evkâfî	1122-1225	1710-1810	8	
	21 Sultan Abdülhamid Evkâfî	1233-1251	1818-1835	4	
	22 Sultan Fatih Evkâfî	1086-1269	1675-1850	4	
	23 Sultan Mahmud Evkâfî	1180-1251	1766-1835	4	
	24 Sultan Murad Han Evkâfî	1092-1250	1681-1834	5	

	25 Selimiye Evkâfı	1114-1217	1702-1802	5	
	26 Sultan Süleyman Han Evkâfı	986-1251	1578-1836	8	
	27 Sultan Yıldırım Evkâfı	1096-1097	1685-1686	2	
	28 Şehzade Sultan Mehmed Han Evkâfı	1117-1241	1705-1825	3	
	29 Vâlîde Sultan Evkâfı	1123-1278	1711-1862	8	
	30 Mihrîşah Vâlîde Sultan Evkâfı	1231-1241	1816-1825	2	
	31 Vakf-ı Hümâyûn Evkâfı	1188-1265	1774-1849	5	
	32 Yeniil Türkmenân-ı Halep Evkâfı	1143-1294	1730-1877	5	
20	Bâb-ı Defterî Mevkûfât Kalemî I	933-1160	1527-1747	1709	
21	Bâb-ı Defterî Mevkûfât Kalemî II	1147-1202	1734-1787	1524	
22	Bâb-ı Defterî Mevkûfât Kalemî ve Ek Kodları III	1188-1257	1774-1841	1149	
	1 Arabacıbaşı	1183-1205	1769-1791	6	3
	2 Mubayaa- Mübaşire	1015-1217	1606-1802	27	
	3 Nüzûl Emîni	1076-1247	1665-1832	133	
	4 Odun Emîni	1094-1252	1683-1836	22	
	5 Şaîr Kâtibi	1085-1087	1674-1676	1	
23	Bâb-ı Defterî Kalemleri ve Ek Kodları				
	1 Ganem Mukâta'ası	973-1256	1565-1840	369	1
	a Kasabbaşı	1099-1253	1687-1837	56	
	b Kışlak Emîni	1168-1212	1755-1798	20	
	2 Bursa Mukâta'ası Kalemî	925-1252	1519-1836	221	
	3 Avlonya Gümrüğü Kalemî	991-1252	1583-1836	64	
24	Bâb-ı Defterî Kalemleri ve Ek Kodları				
	1 İstanbul Mukâta'ası Kalemî	930-1256	1528-1840	200	1
	2 İstanbul İhtisabı	1118-1243	1706-1827	6	
	3 Haslar Mukâta'ası Kalemî	854-1254	1450-1838	364	
	4 Aded-i Ağnâm Bedeli	919-1251	1513-1835	54	
25	Bâb-ı Defterî Maden Mukâta'ası Kalemî ve Ek Kodları				
	1 Maden Mukâta'ası	948-1256	1541-1840	555	1
	a. Boğdan Cizyesi	1114-1197	1702-1783	3	
	b. Duhan Dönümü	1100-1253	1688-1837	128	
	c. Eflak Cizyesi	1165-1183	1752-1769	3	
	d. İstanbul Gümrük Emîni	1015-1261	1606-1845	390	
	e. Kıptiyân Cizyesi	1100-1250	1688-1834	20	
26	Bâb-ı Defterî Navul Kalemleri ve Ek Kodları				

	1 Navul Kalemî	1201-1255	1786-1839	90	
	2 Masraf-ı Şehriyârî Kalemî	1099-1247	1687-1832	88	
	3 Büyük Kale Kalemî	936-1254	1529-1838	677	1
	4 Küçük Kale Kalemî	959-1251	1552-1835	274	
	5 Küçük Rûznâme	940-1254	1533-1838	437	
	6 Sâlyâne	1103-1229	1691-1814	57	
27	Bâb-ı Defterî Kalemîleri				
	1 Mensûhât Kalemî	1014-1237	1605-1822	7	
	2 Çeltik Rusûmu Kalemî	926-1244	1520-1828	7	
	3 Mukâta‘a-i Cedîd-i Ūlâ	1010-1051	1601-1641	4	
	4 Piskopos Kalemî	1169-1250	1756-1834	10	
	5 Cizye Ziyadesi Kalemî	1013-1101	1604-1689	8	1
	6 Teşrîfât Kalemî	1061-1253	1651-1837	105	
	7 Kalemîye Dâiresi	1101-1253	1689-1837	124	
	8 Defterdar Mektûbî Kalemî	1186-1257	1675-1841	51	
	9 Evâmîr-i Maliye	976-1253	1568-1837	90	
	10 Kefe Mukâta‘ası	959-1246	1558-1830	48	
	11 Başbakı Kulu	982-1255	1574-1839	145	
28	Bâb-ı Defterî Cerîde Odası	1213-1255	1798-1839	39	1
29	Bâb-ı Defterî Asâkir-i Mansûre	1219-1253	1804-1837	2544	1
30	Bâb-ı Defterî Yeniçeri Kalemî	961-1241	1554-1825	1499	1
31	Bâb-ı Defterî Piyâde Mukâbelesi	963-1258	1556-1842	956	1
32	Bâb-ı Defterî Büyük Rûznâme Kalemî ve Ek Kodları				
	1 Büyük Rûznâme Kalemî	896-1254	1491-1838	584	
	2 Sergi Kalemî	1082-1253	1671-1837	156	1
	3 Hazînedarbaşî	1113-1118	1701-1706	3	
33	Bâb-ı Defterî Cizye Muhâsebesi Kalemî	966-1264	1558-1848	855	1
34	Bâb-ı Defterî Anadolu Muhâsebesi Kalemî	989-1257	1581-1841	844	1
35	Bâb-ı Defterî Sûvârî Mukâbelesi Kalemî	972-1261	1564-1845	734	1
36	Bâb-ı Defterî Haremeyn Mukâta‘ası kalemî, Küçük Evkâf kalemî, Başmukâta‘a kalemî ve Ek Kodları				
	1 Haremeyn Mukâta‘ası Kalemî	1024-1258	1615-1842	377	
	2 Küçük Evkâf Kalemî	1026-1264	1617-1848	54	
	3 Baş Mukâta‘a Kalemî	904-1260	1498-1844	164	
	a. Ahyolu Mukâta‘ası	953-1239	1546-1823	24	
	b. Balcık Mukâta‘ası	1235-1239	1820-1824	1	

	c .Filibe Mukâta‘ası	992-1251	1584-1835	11	
	d. İbrail Mukâta‘ası	1171-1217	1757-1802	5	
	e .Kili Mukâta‘ası	997-1219	1589-1804	5	
	f. Niğbolu Mukâta‘ası	1001-1244	1592-1828	6	
	g. Silistre Mukâta‘ası	1184-1249	1770-1833	11	
	ğ. Samakov Mukâta‘ası	1216-1240	1801-1825	3	
	h. Üsküb Mukâta‘ası	1128-1250	1716-1834	8	
	ı. Vidin Mukâta‘ası	1144-1154	1731-1741	2	
	i. Varna Mukâta‘ası	1165-1242	1751-1826	3	
37	Bâb-ı Defterî Mütferrik Konular				
	1 Mütferrik Konular	875-1299	1470-1882	610	
	2 Meşihat	1025-1256	1616-1840	12	
	3 Tıb	1126-1137	1714-1725	2	
	4 Mühür Tatbik	1148-1270	1735-1854	43	
Toplam					47

1. Aded-i Ağnâm Bedeli Defterleri (D.AAG)

Aded-i ağnâm, koyun ve keçiden alınan resm olup, koyun ve keçi için birer akçadan ibaretti. Aded-i ağnâm resmi, önceleri memurlar tarafından sayılarak alınırken, sonraları a‘şâr gibi bu da ilzâm olunmağa başlanmış, müzâyede ile deruhte eden mültezimler tarafından adamları vasıtasıyla sayılarak resimleri kendi hesaplarına alınır olmuştur¹⁸⁷.

Bu kalem de özellikle Rumeli sahasındaki *aded-i ağnâm* ve *ağnâm-ı celeb-keşân* hesaplarına bakardı¹⁸⁸.

Aded-i ağnâm bedeli Defterleri, Bâb-ı Defterî'ye bağlı olan İstanbul Mukâta‘ası, İstanbul İhtisabı ve Haslar Mukâta‘ası Defterleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Aded-i ağnâm bedeline bağlı bu defterler, h. 919-1251/m. 1513-1835 tarihleri arasında 54 adet defterden müteşekkildir.

2. Anadolu Muhâsebesi Kalemi (D.AMH)¹⁸⁹

Anadolu Muhâsebesi Defterleri, h. 989-1257/m. 1581-1841 tarihleri arasında 844 adet defterden müteşekkildir. Bir adet katalogu vardır.

¹⁸⁷ M. Z. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. I, s. 20

¹⁸⁸ Ahmet Tabakoğlu, *Türk İktisat Tarihi*, s. 254

¹⁸⁹ Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Anadolu ve Rumeli Muhasebe kalemi*

3. Asâkir-i Mansûre Defterleri (D.ASM)

Asâkir-i Mansûre'de görevli zâbitân ve neferâtın esâmisi ile tâyinât defterlerini hâvidir. Bâb-ı Defterî'ye bağlı olup h. 1221-1261/m. 1806-1845 tarihleri arasında, 2544 adet defterden müteşekkildir. Bir adet kataloğu vardır.

4. Avlonya Gümrüğü Defterleri (D.AVG)¹⁹⁰

Ganem Mukâta'ası, Kasabbaşı, Kışlak Emini ve Bursa Mukâta'ası Defterleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Avlonya Gümrüğü Defterleri, h. 991-1252/m. 1583-1836 tarihleri arasında 64 adet defterden müteşekkildir.

5. Başbakı Kulu Kalemi (D.BŞB)¹⁹¹

Mensûhât kalemi, Çeltik Rusûmu kalemi, Mukâta'a-ı Cedîd-ı Ūlâ, Piskopos kalemi, Cizye Ziyâdesi kalemi, Teşrifât kalemi, Kalemiye Dâiresi, Defterdar Mektûbî kalemi, Evâmîr-i Maliye kalemi ve Kefe Mukâta'ası Defterleriyle aynı katalogda bulunmaktadır. Başbakı Kulu Defterleri, h. 982-1255/m. 1574-1839 tarihleri arasında, 145 adet defterden müteşekkildir.

6. Başmuhâsebe Kalemi (D.BŞM)¹⁹²

Başmuhâsebe defterleri 6 katalogdan müteşekkildir. Bu katalogda, defterler başlangıç tarihleri esas alınarak kronolojik olarak tertip edilmiştir. Burada mahzurlu bir husus görülmektedir ki o da defterlerin başlangıç tarihlerinin katalogun üst tarafına yazılmış olmasıdır. Bu durum katalogdaki tüm defterlerin tarihlerinin sanki o tarihten itibaren başlayıp bittiğini bize ifade etmektedir. Hâlbuki başlangıç tarihi kronolojik sırada esas alınan defterin bitiş tarihinin katalogun üzerinde yazılı tarihten çok sonraya tesadüf ettiği tedkikat neticesinde tesbit edilmiştir. Bu hususun göz önünde bulundurularak, aşağıda zikrettiğimiz katalogların defter sayısı ile beraber verdiğimiz tarihlerin, kronolojik sıranın başlangıcını ve bitişini tesbit eden defter başlangıç tarihleri olduğu unutulmamalıdır¹⁹³.

¹⁹⁰ Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. KPT *Kefe ve Avlonya Mukâta'ası kalemi*

¹⁹¹ Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. KPT *Başbakı Kulu kalemi*

¹⁹² Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. KPT *Başmuhasebe kalemi*

¹⁹³ Kataloglardaki bu defterlerin, başlangıç ve bitiş tarihi esas alınarak, şu tarihler arasında bulunduklarını tesbit etmek mümkündür:

1. Katalog, h. 885-1222/m. 1480-1807 tarihleri arasındadır.
2. Katalog, h. 1168-1247/m. 1755-1831 tarihleri arasındadır.
3. Katalog, h. 1199-1252/m. 1785-1836 tarihleri arasındadır.
4. Katalog, h. 1225-1269/m. 1810-1853 tarihleri arasındadır.
5. Katalog, h. 1246-1267/m. 1830-1851 tarihleri arasındadır.
6. Katalog, h. 918-1256/m. 1512-1840 tarihleri arasındadır.

1. Katalog, h. 885-1168/m. 1480-1755 tarihleri arasında 3307 defter.
2. Katalog, h. 1168-1199/m. 1755-1785 tarihleri arasında 2000 defter.
3. Katalog, h. 1199-1225/m. 1785-1810 tarihleri arasında 2493 defter.
4. Katalog, h. 1225-1246/m. 1810-1830 tarihleri arasında 2000 defter.
5. Katalog, h. 1246-1253/m. 1830-1837 tarihleri arasında 1148 defter.
6. Katalog, h. 918-1254/m. 1512-1838 tarihleri arasında 1523 defter.

Yeni yapılan tasnifler neticesinde Başmuhâsebe'ye bağlı konular, başlarına "D.BŞM" gelmek üzere ek kodlar şeklinde zikredilmiştir. Bu konular 12 adet katalogda toplanmıştır. Kataloglardaki mevzular tek tek işaretlenmiş olup bu mevzuların tarihleri ve defter adetleri aşağıda zikredilmiştir.

a. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi ve Ek Kodları (I. Cilt)

a1. Matbah-ı Âmire (D. BŞM. MTE) : Saray mutfağı yerinde kullanılır. Umûm levâzım müdürüne matbah emini denilirdi. Matbah-ı Âmire'de her gün dört beş bin kişiyi doyuracak yemek hazırlanırdı. Matbah-ı Âmire anbarlarının her sene muhasebesi yapılarak erzak ve sâire devredilirdi. Mübâya'a, masraf, kiler, maaş, ihracat defterleri gibi defterler tutulmaktaydı¹⁹⁴. Matbah-ı Âmire Defterleri, h. 934-1253/m. 1528-1837 tarihleri arasında, 1263 adet defterden müteşekkildir.

a2. Ekmekçibaşı (D. BŞM. ETM) : Ekmekçibaşı saray erkânının ekmek işleriyle ilgilenirdi. Askerin ekmek tâyinini iltizâm suretiyle üzerine alırdı. Müteahhidlerin yaptıkları fenalıklar yüzünden hicrî 1280 senesinde ekmek işinin levâzım idaresince temini kararlaştırıldığından, ekmekçibaşılık tarihe karışmıştır¹⁹⁵. Ekmekçibaşı Defterleri, h. 1106-1245/m. 1695-1829 tarihleri arasında 29 adet defterden müteşekkildir.

a3. Kasabbaşı (D. BŞM. KSB)¹⁹⁶ : Kasabbaşı Defterleri h. 1021-1266/m. 1612-1850 tarihleri arasında, 434 adet defterden müteşekkildir.

¹⁹⁴ Mehmet Zeki Pakalın, *a.g.e.*, c.II, s. 416-417

¹⁹⁵ Mehmet Zeki Pakalın, *a.g.e.*, c.I, s.569

¹⁹⁶ Bu seriye âit bilgi için bkz. M. Z. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*; diğer defterler için bkz. KPT *Kasabbaşılık Kalemi*

a4. Buzcubaşı (D. BŞM. BZB) : Saraya ve devlet erkânına dağıtılan kar ve buz miktarlarını gösteren defterler bu kod içinde yer almaktadır. Buzcubaşı Defterleri, h. 1080-1241/m. 1669-1826 tarihleri arasında 84 adet defterden müteşekkildir.

a5. Peksimet Emmini (D. BŞM. PKS) : Donanma-yı Hümâyûn'a, Yeniçerilere, Cebecilere, Asâkir-i Mansûre'ye vesâir askerî birimlere ve bâzen de ahali ve reâyâyâ dağıtılmak üzere pişirilen peksimetlerle alâkalı defterler bu kod altında bulunurdu. Bu defterlerde pişirilecek peksimet için gerekli malzemeler, bunların satın alınması, pişirilmesi, taşınması, peksimetin pişirilme yeri, miktarı ve kimlere ne kadar dağıtıldığı, nerelerde muhafaza edildiği, bu işlemlere kimlerin mübâşeret ettiği ne kadar masraf yapıldığı ve bu mevzuyla alâkalı muhtelif mâlûmat yer almaktadır. Peksimet Emmini Defterleri, h. 1036-1244/m. 1627-1828 tarihleri arasında 34 adet defterden müteşekkildir.

b. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları (II. Cilt)

Muhallefât Halifesi (D. BŞM. MHF): Vazifesi, vâris bırakmadan ölenlerin bıraktıkları terekelerle müsadere olunan emvâle âit kayıt vesâir işlere ve hükümdara âit verâset işlerine bakmaktı¹⁹⁷. Muhallefât Halifesi Defterleri, h. 1010-1254/m. 1601-1838 tarihleri arasında, 1381 adet defterden müteşekkildir.

c. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları (III. Cilt)

c1. Emlâk-ı Hümâyûn (D. BŞM. EMK): Bu kodda genel olarak Emlâk-ı Hümâyûn olan çiftlik ve mukâta'aların gelir kayıtlarının tutulduğu defterler bulunmaktadır. h. 1185-1243/m. 1771-1827 tarihleri arasında 15 adet defterden müteşekkildir.

c2. Mâlikâne Halifesi (D. BŞM. MLK) : Mâlikâne Halifesi, mîrî araziden kayd-ı hayat şartıyla iltizâma verilen mâlikânelerin kontrolü ve hesaplarının tutulmasıyla vazifeliydi¹⁹⁸. Ahkâm, ilmühaber ve evâmir-i Şer'iyeye kayıtları, mâlikâne ahkâmı ve berevat kayıtları, cülûs münasebetiyle yenilenen berât kayıtları, mukâta'aların satılması ve alınan mu'accelât miktarları konuları ihtivâ eden defterler bulunmaktadır. Mâlikâne Halifesi Defterleri, h. 1106-1254/m. 1695-1838 tarihleri arasında, 145 adet defterden müteşekkildir.

¹⁹⁷ Mehmed Zeki Pakalın, *a.g.e*, II, s. 564-565; Midhad Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, s. 228

¹⁹⁸ M. Sertoğlu, *a.g.e*, s. 208

c3. Zimmet Halifesi (D. BŞM. ZMT) : Zimmet Halifesi Defterleri konu itibarıyla şahıslar ve müesseseler zimmetlerinde bulunan devlet alacaklarıyla ilgili kayıtları ihtiva etmektedir. Zimmet Halifesi sadece Başmuhâsebe kalemine bağlı malî konulardaki zimmetlerle ilgilendiğinden, diğer maliye kalemlerinin borç-alacak kayıtları kendi kalemlerinde yer almaktadır. Zimmet Halifesi Defterleri, h. 1040-1262/m. 1631-1846 tarihleri arasında, 356 adet defterden müteşekkildir.

d. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları (IV. Cilt)

d1. Arpa Emini (D. BŞM. APE) : Saraya ve devlet erkânına mensup kişilerin at, katır, deve gibi binek ve koşum hayvanları ile büyük ve küçük Istabl-ı Âmire'de bulunan hayvanların arpa, saman, yulaf, ot ile sâir yem tâyinâtlarından, masraflarından, bunların tevziinden ve yem karşılığı olarak ilgili kişilere verilen ücretlerden bahseder. Ayrıca Istabl-ı Âmire'de bulunan raht takımları ile ilgili defterler ve Istabl-ı Âmire'nin masraflarının karşılanması için çeşitli mukâta'a, cizye ve avâriz gelirlerinden temin edilen meblağları gösterir defterler de bu kalem içinde yer almaktadır. Arpa Emini Defterleri, h. 1041-1253/m. 1632-1837 tarihleri arasında, 278 adet defterden müteşekkildir.

d2. Arabacıbaşı (D. BŞM. ARB): Arabacıbaşı Defterlerinde, ordunun ihtiyacı olan muhtelif cins arabaların çeşitli yerlerden temini ve mübâya'ası ile ilgili konular bulunmaktadır. Arabacıbaşı, Top Arabacıları Ocağının en büyük ağası ve âmiri olup, kendisine "Ser-arabaî"de denirdi. Top Arabacıları Ocağı büyük topların nakilleri için teşkil edilmiş olup, İstanbul'da Tophâne'de bir imalâthâneleri, Ahırkapısı'nda araba ve hayvanların durduğu ahırları, Şehremini'nde kendilerinin ikamet ettikleri kışlaları vardı. Bu seri, h. 1076-1244/m. 1665-1828 tarihleri arasında 23 adet defterden müteşekkildir¹⁹⁹.

d3. Sârbânbaşı (D. BŞM. SRB.): Padişahın develerine bakan teşekkülün başında bulunur. Deveci başı demektir²⁰⁰. Sârbânbaşı Defterlerinde, ordu için toplanan, satın alınan, kiralanan deve miktarları ile ilgili konular bulunmaktadır. Bu seri, h. 1182-1231/m. 1768-1816 tarihleri arasında 5 adet defterden müteşekkildir.

¹⁹⁹ M. Sertoğlu, *a. g. e.*, s. 19-17, 341

²⁰⁰ M. Z. Pakalın, *a.g.ee.*, c. III, s. 128

d4. Mekârecibaşı (D. BŞM. MKB): Mekârecibaşı Defterlerinde, muhtelif ihtiyaçlar için gerekli olan mekârî hayvan ve vasıtalarla ilgili konular bulunmaktadır. Mekârecibaşı Defterleri, h. 1136-1233/m. 1724-1818 tarihleri arasında, 5 adet defterden müteşekkildir.

e. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları(V. Cilt)

e1. Kalyon Kâtibi (D. BŞM. KLM): Kalyon denilen harp gemilerindeki efradla, bunların iâşe ve aylıklarını, kalyonların levâzım hesaplarını tutardı. Kendisine muavin olarak "Kalyonlar Halifesi" denilen bir memur ile bir de kalem heyeti vardı²⁰¹. Bu seri, h. 1117-1244/m. 1763-1828 tarihleri arasında, 43 adet defterden müteşekkildir.

e2. Tersâne Zindanı (D. BŞM. TRZ) : Değişik isimler taşıyan Tersâne Zindanında, gemilerde kürek çekmeğe mahkûm olan suçlularla, taş gemilerinde ağır işlere mahkûm bulunanlar ve yine kürek hizmetinde kullanılan savaş esirleri bulunurdu. Kapıkulu askerlerinden edepsizlik edenler de burada hapsedilirdi. Burası Kanûnî zamanında yapılmış olup, zindacılarına vardiyalı denirdi²⁰². Tersâne Zindanı Defterleri, h. 1058-1217/m. 1763-1802 tarihleri arasında 1068 adet defterden müteşekkildir.

e3. Tersâne Emini (D. BŞM. TRE) : Tersânenin malî ve idarî işleriyle meşgul olan memurun ünvanıdır. Tersânenin ve gemilerin vâridât ve masraf defterleriyle inşaat, tâmirat ve alım satım işlerine bakar. Bütün levâzımatı mübâyâ'a ve ihzar ve depoların eşyalarını ve ayniyat defterlerini tetkik ve kontrol eyler, hülâsa Tersâneye taalluk eden bütün irad ve masraf bunun nezâret ve vasıtasıyla yapıldı. Kaptan Paşa'nın denize çıkışında kendine âit muâmelâtta ona vekâlet ederdi²⁰³. Tersâne Emini Defterleri, h. 979-1253/m. 1571-1837 tarihleri arasında 189 adet defterden müteşekkildir.

f. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları (VI. Cilt)

²⁰¹ M.Z. Pakalın, *a.g.e.*, c. II, s. 155

²⁰² M. Sertoğlu, *a.g. e.*, s. 333

²⁰³ M. Z. Pakalın, *a.g.e.*, c. III. s. 465-466

f1. Bina Emini (D. BŞM. BNE) : Padişahlara mahsus kasırlarla selâtin camilerinin ve emsâli binaların yapımına veya tâmirine memur edilirdi²⁰⁴. Bu kalemde mîrî binaların yâni devlet tarafından yapılan saray, kal'a, palanga, han, çeşme, su yolları, selâtin camileri, askerî binalar, ambar, köprü, kemer ve bend gibi yapıların inşa, tâmir ve yeniden düzenlenmeleri ile ilgili defterler bulunur. Bu defterlerde yukarıda saydığımız binaların ilk keşifleri, malzemelerin tedariki, hesapları, işçi yevmiyeleri, çeşitli ödemeleri ile inşaatın tamamlanmasından sonra yapılan son keşif, ölçümler ile yapılan muhtelif masrafların icmâlinden söz edilir. Bu seri, h. 1056-1255/m. 1646-1839 tarihleri arasında 661 adet defterden müteşekkildir.

f2. Şehr Emini (D.BŞM.ŞHE) : Şehr Emâneti Defterlerinde, bir anlamda bugünkü belediye başkanının görevini yapan şehr emininin saraylar, hanlar, su yolları, hamamlar gibi yapım ve tâmiriyle ilgili hesapları bulunur. Bu seri, h. 965-1242/m. 1558-1827 tarihleri arasında 14 adet defterden müteşekkildir.

f3. İstanbul Ağası (D.BŞM.İSA) : İstanbul Acemi Ocağı, Yeniçeri ağasına bağlı olmakla beraber, buranın âmir ve mes'ûlü, yâni Ocağın ağası, İstanbul Ağası diye anılırdı. İstanbul ağasının vazifesi, Yeniçeriliğin lağvı ve İhtisap Nezâreti'nin teşkiliyle, İhtisap nâzırlarına intikal etmiştir ²⁰⁵. Bu defterlerde, Saray-ı Atik ve Cedid'in, Saray-ı Hümâyûn-ı Galata'nın, Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âli'nin, Ocağ-ı Bostaniyân-ı Hâssa'nın odun, kömür ihtiyaçları ve masrafları hakkında mâlûmat yer olmaktadır. Bu seri, h. 1076-1247/m. 1665-1831 tarihleri arasında 30 adet defterden müteşekkildir.

f4. Odun Emini (D.BŞM.ODE) : Sarayın çeşitli kısımlarına, resmî dâirelere, asker ocaklarına, devlet ricâline ve resmî fırınlara verilen odun ve kömürün satın alınması ve dağıtılmasıyla ilgili kalemdir. Bu kaleme âit defterlerde, satın alınan odun ve kömürün rayic fiatı, kimlere ve ne kadar dağıtıldığı, satın alma ve dağıtma esnasında yapılan masraflar kayıtlı bulunmaktadır. Bu seri, h. 1073-1254/m. 1663-1838 tarihleri arasında 19 adet defterden müteşekkildir.

f5. Kâğıtçıbaşı (D.BŞM.KGB) : Saray dışındaki resmî dâireler ile Ordu-yı Hümâyûn'un kâğıt, kalem, mürekkep gibi kırtasiye mühimmâtının teminiyle görevli kalemdir. Bu mühimmâtın satın alınması, dâirelere tevzi ve teslimini kâğıtçıbaşı

²⁰⁴ M. Z. Pakalın, *a.g.e.* c. I, s. 234

²⁰⁵ M.Z. Pakalın, *a.g.e.*, c. II. s. 92

yapardı. Bu defterlerde kırtasiye mühimmâtının miktarı, bahaları, kimlere ve nerelere, ne kadar verildiği kaydedilmiştir. Bu seri, h. 1152-1249/m. 1739-1833 tarihleri arasında 21 adet defterden müteşekkildir.

f6. Dış Kâğıt Emîni (D.BŞM.DKE) : Bu kodda Anadolu eyâlet ve livâlarındaki tahsil olunan züemâ ve erbâb-ı timar tezkireleri, ahkâm-ı şikâyet ve berevât rusûmu, nüzü'l akçelerinden hâsıl olan vâridât ve teslimâtın muhasebe defterleri bulunmaktadır. Bu seri, h. 1036-1143/m. 1627-1730 tarihleri arasında 6 adet defterden müteşekkildir.

f7. Darphâne-i Âmire (D.BŞM.DRB) : Asıl işi para basımı ve bunun için gerekli madenlerin temini olan Darphâne, XVIII. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Maliye Teşkilâtı içerisinde ayrı bir önem kazanmış, faaliyet ve yapısında bâzı önemli değişiklikler meydana gelmiş ve ikinci bir devlet hazînesi gibi devletin gelir ve giderinin idaresinde görev alan bir kurum olarak ortaya çıkmıştır. h. 1182/m. 1768 yılında savaş giderlerinin karşılanması için bir "İhtiyat Hazînesi" biçiminde devreye girmiştir. Bu giderlerin karşılanması için de kendisine bâzı gelir kaynakları ihdas edilmiştir. Bu kaynaklardan ilki öncelikle vakıf mukâta'aları olup "Haremeyn Mukâta'aları ve Tevliyetleri"dir. Bu mukâta'aların idâresi Darphâne'ye bırakılmıştır. İkinci önemli kaynak ise h. 1222'de lağv edilen İrâd-ı Cedîd Hazînesi gelirleridir. Bu şekilde güçlenen Darphâne, devrinin en önemli malî kurumu hâline dönüşmüş, Hazîne-i Âmire ve Tersâne'yi desteklemiştir²⁰⁶. Bu seri, h. 990-1252/m. 1582-1836 tarihleri arasında 108 adet defterden müteşekkildir.

g. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları (VII. Cilt)

Hazînelerdeki mevcut eşyalar, para miktarları, yapılan harcamalar, değişik memuriyetlere tayin edilen kimselere verilen maaşlar ile çizelgede belirtilen yerlere âit vâridât ve masraf defterleri bulunmaktadır.

Bu cildin ek kod sayısı 42 olup, bunlarla ilgili liste ana bölümün başında verilmiştir.

h. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları (VIII.Cilt)

h1- Cebelü Bedeli (D. BŞM. CBL) : Timar ve Zeâmet nevinden bir çok dirliklerden ve bilhassa eşkincili vakıf ve mülklerden zamanla cebelü yerine onun masrafına eşit bir miktar para alınmış ve giderek bu vergi hâline gelmiştir²⁰⁷. Bu

²⁰⁶ Darphane-i Âmire Defterlerinin muhtevası için bkz. *Darphane-i Âmire Defteri Kataloğu 6. cilt Önsözü*

²⁰⁷ M. Sertoğlu a.g.e. s. 62

defterler şu mevzuları ihtiva etmektedir: Selânik, Köstendil, Maraş, Trabzon vesâir sancak ve livâlara âit cebelü bedelleri; muhtelif yerlere âit sıbyan ve mütekâidîn cebelü bedelleri defter suretleri; bâzı mukâta‘aların peşin ödenen muaccel cebelü bedeliyeleri defteri ve cebelü bedeliyesi icmâl ve hesaplarını gösterir defterler. Bu seri, h. 1086-1259/m. 1675-1843 tarihleri arasında, 893 adet defterden müteşekkildir.

h2. Timar Bedeli (D. BŞM.TBL) : Timar bedeline âit defterlerde eşkinci, züemâ ve erbâb-ı timardan alınan bedellerin muhasebelerini bulmak mümkündür. Bu seri, h. 1160-1227/m. 1747-1812 tarihleri arasında 9 adet defterden müteşekkildir.

1. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemî Ek Kodları (IX. Cilt)

11. Gelibolu Baruthânesi (D. BŞM.BRG) : Hesapları Başmuhâsebe içinde ele alınan Baruthâne Defterlerinde genel olarak barut imali için gerekli olan güherçile, kükürt, kömür, odun, koyun postu, barut depolamak için varil vesâir malzemenin mesârif muhasebe icmâlleri, Baruthâne nâzırlarının harcamaları, barut verilen kişilerden alınan temessük ve hüccet kâğıtları, çalışanların ücretleri gibi konuların yer aldığı görülmektedir. Bu seri, h. 1137-1203/m. 1725-1789 tarihleri arasında, 20 adet defterden müteşekkildir.

12. İstanbul Baruthânesi (D. BŞM. BRİ) : Baruthâne'ye âit günlük gelirleri yapılan teslimler, barut için gerekli olan malzemeleri irâd ve masrafları, işçilere verilen ücretler, çeşitli kişilere yapılan barut tevziâtı, Azatlu Baruthânesi neferlerine verilen ulûfeler gibi konular bu kalem içinde yer almaktadır. Bu seri, h. 1129-1254/m. 1717-1838 tarihleri arasında 84 adet defterden müteşekkildir.

13. Selânik Baruthânesi (D. BŞM. BRS) : Barut için gerekli olan malzemenin masrafı ve muhasebe icmâli gibi konular Selânik Baruthânesi Defterlerinde yer almaktadır. Bu seri, h. 1129-1209/m. 1717-1795 tarihleri arasında, 15 adet defterlerden müteşekkildir.

14. Cebehâne-i Âmire (D. BŞM.CBH) : Cebehâne-i Âmire defterlerinden silâh imâli ve tâmiri, silâh ve cephâne imâlinde kullanılan malzemenin satın alınması, silâh ve cephânenin kalelere gönderilmesi, kale cebehânelerinde bulunan malzemenin sayımı gibi işlerle ilgili defterler bu kalemedir. Bu seri, h. 1078-1253/m. 1667-1837 tarihleri arasında 228 adet defterden müteşekkildir.

15. Tophâne-i Âmire (D. BŞM.TPH) : Merkez ve taşradaki kaleler ile donanmanın ihtiyacı olan top, kundak, top arabacısı gibi aksamın imâli, Tophâne-i Âmire ve kale ambarlarında yapılan mühimmât sayımı, kalelerde tâmile muhtaç durumda bulunan top ve diğer aksamın tâmiratı, Tophâne eminlerinin kendi zamanlarında yapılan işlerin muhasebesi, muhtelif top dökümhânelerine âit belirli bir zaman diliminde kullanılan mühimmât ve ödenen ücretleri ile Tophâne eminleri arasındaki görev devirlerinde tutulan devir-teslim hakkındaki defterlerden müteşekkildir. Tophâne-i Âmire Defterleri, h. 1086-1256/m. 1675-1840 tarihleri arasında 356 adet defterden müteşekkildir.

i. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları (X. Cilt)

11. Nüzûl Emîni (D. BŞM.NZE): Seferler sırasında ordunun İstanbul'dan hareketinden düşman hududunu aşıncaya kadar olan müddet içinde halktan para ile satın alınan zahirenin toplanmasına ve muhtelif menzillerde hazır bulundurulmasına nezâret ederdi. Türkçesi, Konakçıbaşı demektir²⁰⁸. Bu seri, h. 1023-1248/m. 1614-1832 tarihleri arasında 113 adet defterden müteşekkildir.

12. İrâd-ı Cedîd Hazînesi (D. BŞM.İCH) : III. Selim zamanında (1789-1807) "Nizâm-ı Cedîd" adıyla yeni bir askerî teşkilât vücûda getirildiği zaman, bir kısım vergilerin birleşmesiyle yeni bir hazîne de ihdas edilmişti. Bu hazîneye "Nizâm-ı Cedîd Hazînesi" de denilmekte olup nâzırına "İrâd-ı Cedîd Nâzırı" adı verilmekteydi. Bu hazîne, ordunun masrafını karşılamak, her sene artan para harcanmayıp, harp ihtiyacı için burada biriktirmek üzere kurulmuştur. III. Selim'in hâll edilmesi üzerine Nizâm-ı Cedîd teşkilâtı ile birlikte İrâd-ı Cedîd Hazînesi de ilgâ olunmuştur²⁰⁹. Bu seri, h. 1205-1242/m. 1791-1826 tarihleri arasında 363 adet defterden müteşekkildir.

j. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Ek Kodları (XI. Cilt)

j1. Eshâm Kalemi (D. BŞM.SHM) : Eshâm ilk defa III. Mustafa zamanında çıkartılan istikraz tahvillerine verilen isimdir. Sonradan her cins tahvile ve hisse senetlerine bu isim verilmiştir. Eshâm Defterleri, h. 1188-1271/m. 1774-1855 tarihleri arasında 811 adet defterden müteşekkildir.

²⁰⁸ M. Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 238

²⁰⁹ M. Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 163

j2. Zecriye (D.BŞM.ZCR) : Osmanlı Devleti sınırları içinde müskirât imâli işleriyle gayr-ı Müslim tebe‘a meşgul olur ve bu müskirâtın sevki ve satımı yine gayr-ı Müslimler tarafından yapılırdı. Müskirâtın imâli ve satışından belli bir miktar da vergi alınırdı. Müskirât, imâl edilen bölgelerden kara ve deniz yoluyla merkezlere taşınır ve buralarda da muhtelif yerlerdeki meyhânelere dağıtılırdı. Zecriye Defterleri'nde genel olarak muhtelif karyelerden elde edilen hamr ve arak miktarı ile bunlardan alınan resm, zecriye muhassılı olan kişilerin tutmuş olduğu zecriye muhasebe icmâlleri, Marmara sahillerinden İstanbul'un muhtelif yerlerine (Samatya, Galata, Kumkapı, Beşiktaş vs.) getirilen rakı ve şarap miktarı, meyhânelerde çalışan usta ve çırakların isim ve eşkâlleri, müskirât taşıyan seffinelerin getirdikleri içki miktarı, Âsitâne'ye gelen müskirât kayıtlarından alınan perakende hâsılât ile muhtelif kazaların zecriye rusûmu vâridât, teslimat ve bakayâ işlemleri, bağlardan alınan zecriye rusûmu kayıtları gibi konular yer almaktadır. Zecriye Defterleri, h. 1206-1258/m. 1792-1842 tarihleri arasında 297 adet defterden müteşekkildir.

j3. İstanbul Simkeşhânesi (D.BŞM.İSS) : Gümüş ve altın teller çeken sırmacı ve kılaptancı esnafın bulunduğu yere simkeşhâne denilmiş, ilk olarak Irgat Pazarı'nda Çorlulu Ali Paşa Cami ve Medresesi'nin yerinde iken, sonradan Bâyezîd'den Aksaray'a giden cadde üzerindeki binaya nakledilmiştir. Simkeşhâne resmî bir müessese hâlinde idare edilirdi. Tanzîmât sıralarında işlerin azalmasından dolayı kapanmış, ancak h. 1283/m. 1866-67 senesinde tekrar faaliyete geçirilmiştir. Fakat, ne devlette eski malî kudret, ne de memurlarla halkta evvelki hâl ve vaziyet kalmadığı için, faaliyetine devam edemedi. Bu seri, h. 1190-1191/m. 1776- 1777 tarihleri arasında 1 adet defterden müteşekkildir.

j4. Kıbrıs Emvâli (D.BŞM.KBE) : Kıbrıs'da Kofla Çiftliği'nin çiftlik kethüdâsı zimmetinde kalan mallar, emvâl-i mîrîyye ve reâyâdan talep olunan mebâliğ, ahalinin ödemeyi taahhüd ettikleri tekâlifler ve Magosa ile sâir yerlerde hâsıl olan ibrişim miktarı ve müstahsilleri ile ilgili 4 adet defterden müteşekkildir. Bu defterler, h. 1135-1225/m. 1722-1810 tarihleri arasındadır.

j5. Kıbrıs Kaleleri (D.BŞM.KBK) : Kıbrıs adasındaki bâzı kalelere gönderilen tophâne ve cebehâne mühimmâtını mübeyyin 1 adet defterden müteşekkildir. Bu defter, h. 1118-1147/m. 1706-1734 tarihleri arasındadır.

j6. Salhâne Kâtibi (D.BŞM.SHK) : Salhâne, hayvan kesilip yüzülen yerdir. Salhâne Kâtibi Defterleri şu konuları hâvidir: Salhânelerde kesilen koyun ve keçi miktarı ile sakatat miktarı, bunlardan elde edilen gelir, salhâne çalışanlarına verilen maaşlar, salhânenin muhtelif masrafları, İstanbul'un bâzı muhitlerindeki kasaplara verilen ağnâmin icmâl defterleri vs. Bu seri, h. 1166-1255/m. 1753-1839 tarihleri arasında 43 adet defterden müteşekkildir.

j7. Sûr-ı Hümâyûn (D.BŞM.SRH) : Sûr-ı Hümâyûn esnasında esnaf tarafından verilen hediyeler, sünnet çocukları için lâzım olan eşyaların cins ve miktarı ile Sûr-ı Hümâyûn sebebiyle merkezden taşradaki bâzı idarecilere gönderilen kaimeler ve meşâyih ile bâzı hak sahiplerine yapılan mesârif, bu defterlerin ihtiva ettiği konulardandır. Sûr-ı Hümâyûn Defterleri, h. 1086-1252/m. 1675-1836 tarihleri arasında 5 adet defterden müteşekkildir.

k. Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Mukâta'ât Hazînesi Defterleri (D.BŞM.MKH)

Mukâta'ât Hazînesi Defterleri ilk zamanlar, eşkiyâ işleriyle sâir mühim masraflar için Ceyb-i Hümâyûn Hazînesi'nden istikrâz olunup Mukâta'ât Hazînesi'nden verilen meblağın işlemleri ile bâzı mukâta'a gelirlerinden Darphâne ve Mansûre Hazîneleri için ayrılan meblağ hesaplarıyla ilgilidir.

1242 tarihinden itibaren bu hazîne Başmuhâsebe'nin kontrolü altında müstakil bir hazîne olup Mukâta'ât Nâzırlığı kurulmuş, finansmanın sürekli arttığını ve bu finansmanın tamamen Yeniçeri Ocağının lağvından sonra kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Ordusu'nun maaş, tâyinât, teşhizat gibi masraflarına tahsis edildiğini görüyoruz. Bu finansman kaynakları daha ziyade Mukâta'ât Hazînesince zapt olunan mîrî ve Hameyn Mukâta'aları ile bâzı avâriz, cizye, mahlûl timar ve muhtelif rusûmâtın iltizâm bedellerinden ibârettir.

Mukâta'ât Hazînesi büyüyünce, kurulmuş bulunan Mukâta'ât Nâzırlığı gelir hesaplarına; Mukâta'ât Nâzırlığı da gider hesaplarına bakmaya başlamıştır. Böylece Mukâta'ât Hazînesi'nden yapılacak ödemelerde her iki nâzırın da görüşü alınmaya başlanır. Fakat hesapların kontrolü Başmuhâsebe'den yapılmakta ve son kararı da yine Başdefterdar vermektedir.

1250 tarihinde ise hesapların ayrı tutulması istenilen randımanı vermeyince Mukâta'ât Nâzırlığı, Mansûre Defterdarlığı'na dönüştürülür. Mansûre Defterdarlığı

kurulmasına rağmen Başmuhâsebe ile olan irtibat kesilmiş değildir. Ayrıca 1250 tarihinde Mansûre Hazînesi'nin bir kolu olan redif birliklerinin masraflarını müstakil olarak karşılamak üzere kurulmuştur. Maliye Nâzırlığı'nın kurulmasıyla Defterdarlık son bulur. Mukâta'ât Hazînesi Defterleri, h. 1238-1255/m. 1823-1839 tarihleri arasında 778 adet defterden müteşekkildir.

7. Başmukâta'a Kalemî Defterleri (D. BMK)

Başmukâta'a kalemî, Haremeyn Mukâta'ası, Küçük Evkâf kalemî ve ek kodları ile beraber aynı katalogda bulunmaktadır. Baş Mukâta'a Kalemî'ne bağlı defterler, h. 904-1260/m. 1499-1844 tarihleri arasında 164 adet defterden müteşekkildir.

Başmukâta'a kaleminin 13 adet kodu aşağıda zikredilmiş olup, bunların defter sayısı ve tarihleri de kaydedilmiştir.

Ahyolu Mukâta'ası (D. BMK.AHM) : h. 953-1236/m. 1546-1824 tarihleri arasında 24 adet defterden müteşekkildir.

Balcık Mukâta'ası (D. BMK.BLM) : h. 1235-1239/m. 1820-1824 tarihleri arasında 1 adet defterden müteşekkildir.

Filibe Mukâta'ası (D. BMK.FLM) : h. 992-1251/m. 1584-1838 tarihleri arasında 11 adet defterden müteşekkildir.

İbrail Mukâta'ası (D. BMK.İBM.) : h. 1171-1217/m. 1758-1802 tarihleri arasında 5 adet defterden müteşekkildir.

Kili ve Akkerman Mukâta'ası (D. BMK.KAM) : h. 997-1219/m. 1589-1804 tarihleri arasında 5 adet defterden müteşekkildir.

Niğbolu Mukâta'ası (D. BMK. NGM) : h. 1001-1244/m. 1593-1828 tarihleri arasında 6 adet defterden müteşekkildir.

Silistre Mukâta'ası (D. BMK. SLM) : h. 1184-1249/m. 1770-1833 tarihleri arasında 11 adet defterden müteşekkildir.

Samako Mukâta'ası (D. BMK. SMM) : h. 1216-1240/m. 1801-1825 tarihleri arasında 3 adet defterden müteşekkildir.

Üsküp Mukâta'ası (D. BMK. ÜSM) : h. 1128-1250/m. 1716-1834 tarihleri arasında 8 adet defterden müteşekkildir.

Vidin Mukâta‘ası (D. BMK. VDM) : h. 1144-1154/m. 1731-1741 tarihleri arasında 2 adet defterden müteşekkildir.

Varna Mukâta‘ası (D. BMK. VRM) : h. 1165-1242/m. 1752-1826 tarihleri arasında 3 adet defterden müteşekkildir.

8. Bursa Mukâta‘ası Kalemi (D.BRM)²¹⁰

Ganem Mukâta‘ası, Kasabbaşı, Kışlak Emni, Avlonya Gümrüğü Defterleriyle aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 925-1252/m. 1519-1836 tarihleri arasında 221 adet defterden müteşekkildir.

9. Büyük Kal‘a Kalemi (D. BKL)²¹¹

Navul, Masraf-ı Şehriyârî, Küçük Kal‘a, Küçük Rûznâmçe ve Sâlyâne kalemleri Defterleriyle aynı katalogda bulunmaktadır. Büyük Kal‘a kalemine âit h. 936-1254/m. 1530-1838 tarihleri arasında 677 adet defter mevcuttur.

10. Büyük Rûznâmçe Kalemi (D.BRZ)²¹²

Büyük Rûznâmçe Kaleminin ek kodları Sergi kalemi ve Hazînedarbaşı ile aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 896-1254/m. 1491-1838 tarihleri arasında 584 adet defterden müteşekkildir.

a. Sergi Kalemi (D.BRZ.SRG) : Hazîneden ödenen paralar için tanzim olunan "sergi"leri hazırlamakla vazifelidir²¹³. Bu seri, h. 1082-1253/m. 1671-1837 tarihleri arasında 156 adet defterden müteşekkildir.

b. Hazînedarbaşı (D.BRZ.HZB) : Enderûn koğuşlarından hazîne koğuşunun âmiri olup, aynı zamanda sarayda bulunan üç hazînedan birisinin, muhallefâtın muhafaza edildiği Bâb-ı Hümâyûn ve Hil‘at Hazînelerinin nâzırıdır. Bu seri, h. 1113-1118/m. 1701-1706 tarihleri arasında 3 adet defterden müteşekkildir.

11. Cizye Muhâsebesi Kalemi (D.CMH)²¹⁴

Cizye Muhâsebesi kalemine âit defterler, h. 966-1264/m. 1559-1848 tarihleri arasında 855 adet defterden müteşekkildir.

²¹⁰ Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT Bursa Mukâta‘ası Kalemi*

²¹¹ Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT Kal'a Tezkireciliği Kalemi*

²¹² Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Rûznâmçe-i Evvel Kalemi*

²¹³ Mehmet Zeki Pakalın, a.g.e., c. 3, s. 184

²¹⁴ Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT.Cizye Muhasabesi Kalemi*

12. Cizye Ziyâdesi Kalemi (D.CZD)

Sultan, vezir ve diğer vakıfların cizye, aded-i ağnâm ve avâriz türünden bâzı gelirlerle ilgilenen bir kalemdir. Bu kalemin en önemli gelir kaynakları cizye, aded-i ağnâm, resm-i ağıl ve vakıflardaki cizye fazlaları idi. Bu kalem "1961 Cizye Düzenlemesi"nden sonra feshedilerek gelir kaynaklarının hemen hepsi Cizye Muhâsebesi kalemine aktarılmıştır²¹⁵.

Bu seri Bâb-ı Defterî'ye bağlı Mensûhât, Başbakı Kulu kalemleri Kataloğu'nda bulunmaktadır. Cizye Ziyâdesi kalemine âit defterler, h. 1013-1101/m. 1604-1690 tarihleri arasında 8 adet defterden müteşekkildir.

13. Çeltik Rusûmu Kalemi (D.ÇRS)

Bu kaleme "Çeltik Muhâsebesi Riyâseti" kalemi de denmektedir. Hıristiyan cemaât-ı ruhânî başkanlarıyla, Rumeli'ndeki bâzı çeltik nehirleri başkanlarının pişkeşlerine ve berâtlarına bakmak başlıca vazifesiydi²¹⁶.

Bu seri Bâb-ı Defterî'ye bağlı Mensûhât, Başbakı Kulu kalemleri Kataloğu'nda bulunmaktadır. Çeltik Rusûmu Defterleri, h. 926-1244/m. 1520-1828 tarihleri arasında 7 adet defterden müteşekkildir.

14. Defterdar Mektûbî Kalemi (D.DMK)

Defterdarlığa yazılan mektupların korunması ve bu mektuplara cevap verilmesi, gereken işlemlerin yapılması bu kalemin vazifesiydi²¹⁷.

Bu seri Bâb-ı Defterî'ye bağlı Mensûhât Başbakı Kulu Kalemleri Kataloğu'nda bulunmaktadır. Bu seri, h. 1186-1257/m. 1772-1841 tarihleri arasında 51 adet defterden müteşekkildir.

²¹⁵ Ahmet Tabakoğlu, *Türk İktisat Tarihi*, İstanbul 1986, s. 252

²¹⁶ Cevdet Türkay, "Osmanlı Devlet Teşkilâtında Arşivler", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı 46, İstanbul 1971, s. 18

²¹⁷ Mesude Çorbacıoğlu, "Osmanlı Devlet Teşkilâtında Mevcut Kalemler ve Görevleri" *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri*, İstanbul 1988, s. 74

15. Evâmir-i Maliye Kalemi (D.EVM)²¹⁸

Bu seri Bâb-ı Defterî'ye bağlı Mensûhât, Başbaki Kulu kalemleri Kataloğu'nda bulunmaktadır. Evâmir-i Maliye Defterleri, h. 976-1253/m. 1568-1837 tarihleri arasında 90 adet defterden müteşekkildir.

16. Ganem Mukâta'ası Kalemi (D.GNK)

Celebkeşân Ağnâmı Mukâta'alarına, Celebkeşân Ağnâmı tahsiline, bu verginin iltizâma verilmesine bakmak başlıca vazifesiydi. Yine tâyinât-ı mîrî için koyun mübâya'ası işlerine bu kalem bakardı²¹⁹. Ganem Mukâta'ası Defterleri, Ganem Mukâta'ası, Avlonya Gümrüğü Defterleri Kataloğunda bulunmaktadır. Bu kaleme âit, h. 973-1256/m. 1565-1840 tarihleri arasında 369 adet defter mevcuttur.

a. Kassabbaşı (D.GNK.KSB)²²⁰: Kasabbaşı, saray mutfağında çalışan, lâkin Enderûn kilercibaşısına tâbi olan sarayın et işleriyle ve hayvan kesimiyle meşgul olan kasapların başıdır. Kasabbaşı kalemi, kasabbaşılarının yıllık hesaplarını görmeye memurdur²²¹.

Koyun, keçi ve diğer hayvanların nerelerden ve ne miktarda temin edildiğini, koyun vâridât ve mesârîfât muhasebelerini, muhasebe icmâllerini, günlük kesim miktarlarıyla hayvanların cinslerini gösterir defterler bu kod altında toplanmıştır. Yine kasapların muhasebeleri, Yedikule ve diğer yerlerde kasaplara yapılan hayvan tevziâtı, çaryekçi kasaplarının da bulunduğu defterler bulunmaktadır.

Kasabbaşılığın aslî görevlerinden olan koyun kesimini, padişah, şehzadegân, vâlide sultanlar ve diğer saray erkânı ile Galata Sarayı, Saray-ı Atık, Dîvân-ı Hümâyûn, Yeniçeri Ocağı, Topçular, Bostancılar ve kurulduktan sonra Asâkir-i Mansûre'nin et tâyinâtlarını ve günlük tevziâtlarını gösteren defterler de bu kaleme âittir. Kurban bayramlarında muhtelif ocaklara, camilere, mescidlere ve zaviyelere kurbanlık koyun tevziâtını gösteren defterler ile seferler esnasında kasabbaşıların yaptığı tevziât ve mesârîfât defterleri de önemli miktarda yer tutar. Ayrıca kişilerin zimmetlerinde bulunan koyun ve keçi bahalarını gösteren defterler de mevcut bulunmaktadır.

²¹⁸ Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Evâmir-i Maliye Kalemi*

²¹⁹ Dündar Günday, *Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı Özellikleri ve Divan Rakamları*, Ankara 1974, s. 210

²²⁰ Bilgi için bkz. *KPT. Başmuhasebe kalemine bağlı Kasabbaşılık Kalemi*

²²¹ Midhat Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 179

Ganem Mukâta'ası Avlonya Gümrüğü kalemleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 1099-1253/m. 1688-1837 tarihleri arasında 56 adet defterden müteşekkildir.

b. Kışlak Emini (D.GNK.KŞE) : Muhtelif kışlaklarda bulunan mirî ağnam için alınan zehâirin masrafları, kışlaklara gönderilen koyunların miktarı, çoban masrafları ve kışlakların mübâya'ası gibi konular bu kaleme âit defterler içinde yer almaktadır. Kışlak Emini Defterleri, h. 1162-1212/m. 1755-1792 tarihleri arasında 20 adetten müteşekkildir.

17. Haremeyn Muhâsebesi Kalemi (D.HMH)²²²

Haremeyn Muhâsebesi Defterleri ek kodları ile beraber bir katalog teşkil eder. Bu seri, h. 966-1285/m. 1559-1868 tarihleri arasında, 532 adet defterden müteşekkildir.

18. Haremeyn Mukâta'ası Kalemi (D.HMK)²²³

Küçük Evkâf kalemi, Başmukâta'a kalemi ve ek kodları ile aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 1024-1258/m. 1615-1842 tarihleri arasında 377 adet defterden müteşekkildir.

19. Haslar Mukâta'ası Kalemi (D.HSK)²²⁴

İstanbul Mukâta'ası, İstanbul İhtisâbı ve Aded-i Ağnâm Bedeli Defterleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Bu defterler, h. 854-1254/m. 1450-1838 tarihleri arasında 364 adettir.

Bu kalemin ek kodu olan Aded-i Ağnâm Bedeli hakkında daha önce bilgi verilmiştir. Aded-i Ağnâm Bedeli Defterleri, h. 919-1251/m. 1513-1835 tarihleri arasında 54 adetten müteşekkildir.

²²² Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Haremeyn Muhasebesi Kalemi*

²²³ Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Haremeyn Mukâta'ası Kalemi*

²²⁴ Bu serideki diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Haslar Mukata'ası Kalemi*

20. İstanbul İhtisâbı Kalemi (D.İSM.İSİ)

Bu defterlerde İstanbul İhtisâbı ile ilgili muhtelif hesaplar mevcuttur. İhtisâb müessesesinin başında, "İhtisâb Emîni", "İhtisab Nâzırı" veyâ daha sonra "Şehr Emîni" bulunmakta idi. Muhtesiblerin görevleri iyiliği emredip, kötülükten nehyetme fikrine dayanmaktadır. İslâmın ruhuna muhâlif fiilleri tahkik ederek ashâbını, cürmüne göre tâzir ve tedib ettiği gibi, halkın yollardan gelip geçmesine mâni olacak hâlleri ortadan kaldırmak, hamalları ve gemileri tahammüllerinden fazla yük almaktan men, usulsüz yapılan binaları yıktırmak, ölçülerin doğru olması gibi hususlarda esnafı kontrol etmek, iş yeri açma hususunu düzenlemek ve vergi toplamak gibi görevleri bulunmakta idi.

Osmanlı Devleti'nde ihtisâb gelirleri mukâta'alar hâlinde iltizâm usûlüyle yönetilmiş ve değişik şehirlerin ihtisâb gelirleri, değişik kalemlerin denetimine verilerek değişik masraflara karşılık gösterilmişlerdir.

İstanbul Mukâta'ası, Haslar Mukâta'ası ve Aded-i Ağnâm Bedeli kalemleriyle aynı katalogda bulunmaktadır. İstanbul İhtisâbı kalemine âit h. 1118-1243/m. 1706-1857 tarihleri arasında 6 adet defter mevcuttur.

21. İstanbul Mukâta'ası Kalemi (İSM)

Bu kalem, İstanbul ve Edirne İhtisâbı, Selânik Gümrüğü, Mora iskeleleri gümrük işlerine, bâzı memurlukların atanmalarına bakardı²²⁵. İpekten alınan mizan vergisi ile gümüş ve altın eşya üzerine vurulan damga resminin muâmelâtının yürütülmesi de görevleri arasındaydı. 1733 yılında Kefe Mukâta'ası ile birleştirilmişti²²⁶.

İstanbul İhtisâbı, Haslar Mukâta'ası ve Aded-i Ağnâm Bedeli Defterleriyle aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 935-1 256/m. 1529-1840 tarihleri arasında 200 adet defterden müteşekkildir.

Ek kodu, İstanbul İhtisâbı (D.İSM.İSİ) konusunda daha önce İstanbul İhtisâbı kaleminde bilgi verilmiştir²²⁷. İstanbul İhtisâbı Defterleri, h. 1118-1243/m. 1706-1857 tarihleri arasında 6 adet defterden müteşekkildir.

22. Kalemiye Dâiresi Kalemi (D.KLD)

²²⁵ Cevdet Türkay *a.g.m.*, s. 18

²²⁶ Ahmet Tabakoğlu, *Türk İktisat Tarihi*, İstanbul 1986, s. 253

²²⁷ Bu serideki diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. İstanbul İhtisabı Kalemi*

XVIII. yüzyıl başlarında Mevkûfât kalemine bağlı olarak teşkil edilmiştir. Kayd-ı hayat şartıyla iltizâma verilen çiftliklerden alınan yüzde on nisbetindeki kalemiye vergisini tahsil etmek en önemli vazifesiydi. Mukâta'âttan verilen tevcîhâta âit kalemiye bedeli işlerini yapardı. Müstakil bir kalem olmadığı için reisi, halife rütbesinde idi²²⁸.

Bu seri Mensûhat Başbakı Kulu Katalogunda bulunmaktadır. Kalemiye Dâiresi'ne bağlı defterler, h. 1101-1253/m. 1690-1837 tarihleri arasında 124 adetten müteşekkildir.

23. Kefe Mukâta'ası Kalemi (D.KFM)²²⁹

Mensûhât ve Başbakı Kulu kalemleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 959-1246/m. 1552-1830 tarihleri arasında, 48 adet defterden müteşekkildir.

24. Küçük Evkâf Kalemi (D. KEV)²³⁰

Haremeyn Mukâta'ası, Varna Mukâta'ası Katalogu'nda bulunmaktadır. Küçük Evkâf Defterleri, h. 1026-1264/m. 1617-1842 tarihleri arasında 54 adetten müteşekkildir.

25. Küçük Kal'a Kalemi (D. KKL)²³¹

Navul ve Sâlyâne kalemleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 959-1251/m. 1552-1835 tarihleri arasında 274 adet defterden müteşekkildir.

26. Küçük Rûznâmçe Kalemi (D. KRZ)²³²

Navul ve Sâlyâne kalemleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 940-1254/m. 1533-1838 tarihleri arasında 437 adet defterden müteşekkildir.

27. Maden Mukâta'ası Kalemi (D. MMK)²³³

²²⁸ Dündar Günday, *a.g.e.*, s. 211

²²⁹ Bu seride diğer defterler ve bilg için bkz. *KPT. Kefe ve Avlonya Mukâta'ası*

²³⁰ Bu seride diğer defterler ve bilg için bkz. *KPT. Küçük Evkâf Kalemi*

²³¹ Bu serideki diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Kal'a Tezkireciliği Kalemi*

²³² Bu serideki diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Rûznâmçe-i Sâni Kalemi*

²³³ Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Maden kalemi*

Maden Mukâta‘ası kalemî, ek kodları olan Boğdan Cizyesi, Duhan Dönümü, Eflak Cizyesi, İstanbul Gümrük Emîni ve Kıbtîyân Cizyesi kalemleriyle beraber aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 948-1256/m. 1541-1840 tarihleri arasında 555 adet defterden müteşekkildir.

a. Boğdan Cizyesi (D. MMK. BGN) : Boğdan vilâyeti cizyelerinin hesabını mübeyyindir. Bu seri, h. 1114-1197/m. 1702-1783 tarihleri arasında 3 adet defterden müteşekkildir.

b. Duhan Dönümü (D.MMK.DHN): Muhtelif yerlerden alınan duhan resimleri, duhan rusûmu ile ilgili bâzı emirler, İstanbul, Tekirdağ, Edirne vs. yerler duhan gümrüğü malından olan mesârif, gelir-gider muhasebeleri, Duhan Dönümü mukâta‘alarının iltizâma verilmesi, Duhan Dönümü ile ilgili ahkâm, duhan evlekleri, bağ ve bahçelerden alınan dönüm akçesi, duhan ekenlerin esâmisi ve miktarları ile ilgili defterler bu bölüm içinde yer almaktadır. Bu seri, h. 1100-1253/m. 1689-1837 tarihleri arasında 128 adet defterden müteşekkildir.

c. Eflak Cizyesi (D.MMK.EFK): Bu defterler, Eflâk ve haVâlisinden toplanan cizye hesaplarını göstermektedir. Bu seri, h. 1165-1183/m. 1748-1769 tarihleri arasında 3 adet defterden müteşekkildir.

d. İstanbul Gümrük Emîni (D.MMK.İGE): İstanbul, Edirne, Galata gibi muhtelif gümrüklerle ilgili hesap, icmâl ve maaş defterleri, bu gümrüklerle ilgili muhtelif hükümler, gümrük vazifelilerine yapılan tevziât, muhtelif gümrüklere âit irad ve masraf, gümrüklerden yapılan ihrâcât ve ithâlât miktarları, Avrupalı kaptanlarla gümrüğe getirilen çeşitli eşya ve malzemenin masrafları, muhtelif gümrüklerden fakir ve dervişlere verilen navl-ı sefîne ve kumanya bahaları, Akdeniz ve Haliç'teki iskelelerden zahire, erzak ve eşya yüklü veyâ boş olarak İstanbul'a gelen gemilerin jurnalleri gibi konular bu kod altında yer almaktadır.

Bu seri, h. 1015-1261/m. 1606-1845 tarihleri arasında, 390 adet defterden müteşekkildir.

e. Kıbtîyân Cizyesi (D.MMK.KBC): Kıbtîlerin Cizye ile mükellef olanlarını gösteren kayıtları, Kıbtîyân cizyesi teslimât, vâridât, muhasebe icmâlleri, muhtelif yerlerdeki Kıbtîleri gösterir defterleri hâvidir. Bu seri, h. 1100-1250/m. 1689-1884 tarihleri arasında 20 adet defterden müteşekkildir.

28. Masraf-ı Şehriyârî Kalemi (D.MSF)

Sarayın her türlü masraf ve tâyinlerinin görüldüğü kalemdir. İdâre bakımından saraya, muâmele bakımından ise Başmuhâsebeye bağlıydı²³⁴. Masraf-ı Şehriyârî kâtibi, kalemin âmiri olup, Şehr emini, Matbah emini ve Darphâne emini'nin saray ihtiyacı için hariçten yaptıkları mübâya'aların defterini tutmak ve hesaplarına bakmakla vazifeliydi²³⁵.

Navul ve Sâlyâne kalemleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Masraf-ı Şehriyârî'ye âit defterler, h. 1099-1247/m. 1688-1831 tarihleri arasında 88 adetten müteşekkildir.

29. Mensûhât Kalemi (D.MNS)

Bu kalem, yaya ve müselleme teşkilâtının kaldırılması, mülkî ve askerî memuriyetlerin lağvolunması üzerine hükûmete geçen timar ve zeâmetlerin Maliye'de kaydını tutardı. Bu timarlar sonradan Tersâne'deki Derya kalemine ilhak edildikleri için bunların tevcihi Kaptan paşalara âitti²³⁶.

Mensûhât ismi altında incelenen bu çiftliklerin öşür ve rusûmuna tasarruf edenlere "Mensûhât Efradı" denirdi. Bunlar sahillerin muhafazasında kullanılan bir asker sınıfı olup, Bahriye efradı gerektiği anlarda bunlar tarafından ikmâl edilirdi.

Çeltik Rusûmu, Başbakı Kulu kalemleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 1014-1237/m. 1605-1822 tarihleri arasında 7 adet defterden müteşekkildir.

30. Mevkûfât Kalemi (D. MKF.)²³⁷

Bâb-1 Defterî Mevkûfât Kalemi Defterleri, 3 katalogdan ibarettir. Bu kataloglarda bulunan defterlerin sayısı ve tarihleri şöyledir:

1. Katalog, h. 933-1160/m. 1527-1747 tarihleri arasında, 1709 defter,
2. Katalog, h. 1147-1196/m. 1734-1782 tarihleri arasında, 1524 defter,
3. Katalog, h. 1188-1255/m. 1774-1839 tarihleri arasında, 1149 defter.

²³⁴ Mesude Çorbacıoğlu, *a.g.m.*, s. 76

²³⁵ Mesude Çorbacıoğlu, *a.g.m.*

²³⁶ Mehmed Zeki Pakalın, *a.g.e.*, c.II, s. 476

²³⁷ Bu seriye âit defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Mevkûfât Kalemi*

Mevkûfât Kalemi Ek Kodları Kataloğunda ise Arabacıbaşı, Mübâyaa Mübaşiri, Nüzül Emîni, Odun Emîni ve Şair Kâtibi Defterleri bulunmaktadır (Ek koda âit defterler 3. Cilttedir).

a. Arabacıbaşı (D. MKF. ARB.): Bu konuda Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe, Arabacıbaşı bölümünden bilgi temin edilebilir²³⁸. Bu defterler, h. 1183-1205/m. 1769-1791 tarihleri arasında olup toplam 6 adettir.

b. Mübâya'a Mübaşiri (D. MKF. MBS.): Bu defterler, mübâya'a mübaşirleri marifetiyle zehâir ve diğer ihtiyaç malzemelerinin temin edilmesi hususundaki konuları ihtiva etmektedir. Bu defterler, h. 1015-1217/m. 1606-1802 tarihleri arasında toplam 27 adettir.

c. Nüzül Emîni (D. MKF. NZE.): Bu konuda, Başmuhâsebenin ek kodlarından Nüzül Emîni bölümünde bilgi verilmiştir²³⁹. Bu defterler, h. 1076-1247/m. 1665-1831 tarihleri arasında olup toplam 133 adettir.

d. Odun Emîni (D. MKF. ODE): Bu konuda, Başmuhâsebenin ek kodlarından Odun Emîni bölümünde bilgi verilmiştir²⁴⁰. Bu defterler, h. 1094-1252/m. 1683-1836 tarihleri arasında olup toplam 22 adettir.

e. Şair Kâtibi (D. MKF. ŞRK.): İstabl-ı Âmirede bulunan hayvanların yıllık arpa ve saman ihtiyaçlarını belirten 1 adet defterden müteşekkildir. Bu defter, h. 1085-1087/m. 1674-1676 tarihleri arasını ihtiva eder.

31. Mukâta'a-i Cedîd-i Ulâ Kalemi (D. MCU)

XVII. yüzyılın ilk yarısına âit olan bu defterler mevzu itibariyle Yenişehir, İnegöl, İznik, Kefe, Aydın, İnegöl ve tevâbii mukâta'alarına âit hesapları muhtevîdir.

Mensûhât, Başbakı Kulu kalemleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Mukâta'a-i Cedîd-i Ulâ Defterleri, h. 1010-1051/m. 1601-1641 tarihleri arasında 4 adet defterden müteşekkildir.

32. Navul Kalemi (D. NVK)

²³⁸ Bu seriye âit defterler ve bilgi için bkz. *Başmuhasebe Kalemi Ek Kodları IV*.

²³⁹ Bu seriye âit defterler ve bilgi için bkz. *Nüzül Emîni*

²⁴⁰ Bu seriye âit defterler ve bilgi için bkz. *Odun Emîni*

Taşıma işleriyle uğraşan bu kalem, 1200 yıllarının başlarında Mevkûfât kaleminden ayrılarak bağımsız bir kalem şeklini almıştır. Navul Defterleri'nde, İstanbul halkının, ordunun, donanmanın vesâir. yerlerin ihtiyacı olan zahîrenin çeşitli yerlerden mübâya'ası, bunun gemilerle nakli, ambarlara teslimi, zahîre hazînesinin mevcudu ile aylık gelir ve giderleri, Navul kaleminin harç ve kitâbet hâsılâtı gibi konulardan bahsedilmektedir.

Navul kalemi, Sâlyâne kalemleriyle aynı katalogda bulunmaktadır. Bu seri, h. 1201-1255/m. 1787-1839 tarihleri arasındaki 90 adet defterden müteşekkildir.

33. Piyâde Mukâbelesi Kalemi (D.PYM.)²⁴¹

h. 963-1258/m. 1556-1842 tarihleri arasında 956 adet defterden müteşekkildir. 1 adet kataloğu vardır.

34. Sâlyâne Kalemi (D. SLY)²⁴²

Navul, Masraf-ı Şehriyâri, Büyük Kal'a, Küçük Kal'a, Küçük Rûznâmçe kalemleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Bu kaleme âit defterler, h. 1103-1229/m. 1692-1814 tarihleri arasında 57 adettir.

35. Süvâri Mukâbelesi Kalemi (D. SVM)²⁴³

Süvâri Mukâbelesi Defterleri, h. 972-1261/m. 1564-1845 tarihleri arasında 737 adet defterden müteşekkildir.

36. Teşrîfât Kalemi (D. TŞF)

Bu kalemin yöneticisi, Teşrîfâtî Efendi veyâ Teşrîfatçı Efendi idi. Kendisi saraya ve devlete âit bütün protokolü bilir, gerek sarayda ve gerekse Paşa Kapısında elindeki defter mucibince yapılan merâsimde protokolü yönetir ve idâre ederdi. Vezir ve beylerbeyleri ile diğer devlet erkânına âit rûsûm ve harç defterlerinin tutulması da bu kalemin sorumluluğundaydı²⁴⁴.

Mensûhât, Başbakı Kulu kalemleri ile aynı katalogda bulunmaktadır. Teşrifat kalemine âit defterler, h. 1061-1253/m. 1651-1837 tarihleri arasında 737 adettir.

37. Yeniçeri Kalemi (D. YNÇ)

²⁴¹ Bu serideki diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Piyâde Mukâbele Kalemi Defterleri*

²⁴² Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Sâlyâne kalemi*

²⁴³ Bu seriye âit diğer defterler ve bilgi için bkz. *KPT. Süvâri Mukabelesi kalemi*

²⁴⁴ Mesude Çorbacıoğlu, *a.g.m.*, s. 76

Bu kaleme "Yeniçeri Kâtibi" veya "Yeniçeri Mukâta'ası" kalemi de denilmektedir²⁴⁵. Merkezdeki ve taşra kalelerinde muhafız olarak görev yapan yeniçerilerle acemi oğlanlarına, saray bahçeleri görevlilerine, baltacılar yapılan ödemelere bakmak, maaş ve kütük kayıtlarını tutmakla vazifelidir. h. 1079/m. 1669-70 bütçesinde Yeniçeri mevâcipleri Piyâde Mukâbelesi kaleminde yer almakta olup bir kaç sene sonra ise yeniçerilere yapılan ödemeler bağımsız olarak bu kaleminden yönetilmeye başlanmıştır²⁴⁶.

Bu seri, h. 961-1241/m. 1554-1826 tarihleri arasında 1499 adet defterden müteşekkildir.

II. MALİYE NEZÂRETİ DEFTERLERİ

Bu nezârete âit defter serileri aşağıda verilecektir. Bu kalemler 9 ana guruba ayrılarak araştırmacılara sunulmuştur. Her seride kalem hakkında bilgi verilip, böylece konuya giriş yapılmıştır. Bu seriler:

1. Ceride Odası Defterleri,
2. Cizye Defterleri,
3. Evâmir-i Maliye Defterleri,
4. Maliye Kalemi Defterleri,
5. Mesârifât Defterleri,
6. Mektûbî Defterleri,
7. Temettuât Defterleri,
8. Vâridât Muhâsebesi Defterleri,
9. Muvâzene (Bütçe) Defterleri, şeklinde düzenlenen kataloglarından oluşmaktadır. Bunlar yeri geldikçe ifade edilecektir.

Maliye Nezâreti Defterlerine Âit Katalogların Listesi

Sıra No	KATALOG ADI (Ek Kod Adedi)	TARİH		Defter	Adet
		Hicrî	Mîlâdî	Adedi	
1	Maliye Nezâreti Mesârifât Defterleri I	1250-1256	1834-1840	2000	

²⁴⁵ Cevdet Türkay, "Osmanlı Devlet Teşkilatında Arşivler" *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, İstanbul 1971, sayı 46, s. 18

²⁴⁶ Ahmet Tabakoğlu, *a.g.e.*, s. 254

2	"	II	1256-1258	1840-1842	2000	10
3	"	III	1258-1260	1842-1844	2000	
4	"	IV	1260-1263	1844-1847	2000	
5	"	V	1263-1268	1847-1852	2000	
6	"	VI	1268-1272	1852-1856	2000	
7	"	VII	1272-1274	1856-1858	2000	
8	"	VIII	1274-1278	1858-1861	2000	
9	"	IX	1278-1282	1861-1865	2000	
10	"	X	1250-1338	1834-1920	1481	
11	Maliye Nezâreti Temettuât Defterleri I		1260-1261	1844-1845	1961	9
12	"	II	1260-1261	1844-1845	2005	
13	"	III	1260-1261	1844-1845	1862	
14	"	IV	1260-1261	1844-1845	1407	
15	"	V	1260-1261	1844-1845	1936	
16	"	VI	1260-1261	1844-1845	2243	
17	Maliye Nezâreti Temettuât Defterleri VII		1260-1261	1844-1845	2015	
18	"	VIII	1260-1261	1844-1845	1886	
19	"	IX	1260-1261	1844-1845	2432	
20	Maliye Nezâreti Maliye Defterleri Kataloğu		1253-1328	1837-1910	1828	1
21	Maliye Nezâreti Vâridât Defterleri I		1252-1266	1836-1850	2000	3
22	"	II	1266-1282	1850-1865	1619	
23	"	III	1250-1338	1834-1919	1619	
24	Maliye Nezâreti Cizye Defterleri		1254-1278	1838-1857	1544	1
25	Maliye Nezâreti Cerîde		1253-1328	1837-1910	2100	1
26	Maliye Nezâreti Mektûbî Kalemi ve Evâmîr-i Maliye		1253-1328	1837-1910	556	1

1. Cerîde Odası Defterleri (ML.CRD.)

Bu seride h. 1256'da Cerîde Nâzırlığı'nın teşkilinden sonraki Cerîde Defterleri mevcuttur.

Tanzîmât'dan sonra Cerîde Defterleri, Vâridât Muhâsebesi tarafından tutulmuşsa da, Maliye Nezâreti Defterleri tasnif edilirken, Tanzîmât'dan önceki teşkilât göz önüne alınmış ve daha faydalı olacağı düşünülerek Cerîde Defterleri, Vâridât Defterlerinden ayrılarak kendi ismiyle kataloğu hazırlanmıştır.

Kataloğu meydana getiren defterleri, konularına göre şöyle sınıflandıra-biliriz:

1. Müslim ve gayr-ı Müslim ahalinin nüfus yoklamaları
2. Askerlere âit yoklama
3. Cizye tahsiline esas olmak üzere tahrîri yapılan reâyânın cizye sınıfları
4. Devlet hizmetlerinde görevli bulunanların isimleri
5. Cemaat, aşiret, kabile ve muhacirlerin iskânınan dâir kayıtlar
6. Din hizmetlerinde görevli olan şahısların isimleri ve eşkâlleri
7. Sicill-i ahvâl
8. Meslek guruplarına ve çalışanlara dâir kayıtlar
9. Nasb ve azledilen memurların isimlerinin kayıtları
10. Halktan ihtiyaç içinde olanların isimleri
11. Timarlara âit yoklamalar
12. Vilâyet, kaza, nahiye, kasaba ve karye isimleri

Cerîde kataloğu h. 1253-1328/m. 1837-1910 tarihleri arasında 2100 adet defterleri ihtiva etmektedir.

2. Cizye Defterleri (ML. VRD. CMH.)

Cizye Defterleri, h. 1254-1278/m. 1838-1857 tarihleri arasında tertib edilmiş olup bir katalog 1544 adet defteri ihtiva etmektedir. Cizye, gayr-ı müslim tebe'anın erkek nüfusundan hayat ve hüviyetlerinin devletçe korunması ve askerlik hizmetinden muaf tutulmaları karşılığında alınan vergidir. Tekâlif-i Şer'iyeye'den olan cizye, ilk müslüman devletler tarafından tatbik edilmiş ve Osmanlılar'da da meriyyetini muhafaza etmiştir. Tahsilat işini cizyedarlar veyâ tahsildarlar icra ederlerdi. Cizye Defterlerinde genellikle eyâlet, sancak, kaza, nahiye, karye, çiftlik ve mahalle adları belirtilerek bu yerlerde oturan, misafir olarak bulunan, gelip geçen, ticaret maksadıyla bulunan reâyânın isim, eşkâl, yaş ve cizye sınıfları yazıldıktan sonra isimlerinin altına tahsil edilen cizye miktarı belirtilmiş ve ilgililerce mühürlenmiştir. Defterlerde rik'a, dîvânî ve siyâkat yazı stilleri kullanılmıştır. İlk defter h.1254 tarihli olup Silistre eyâletine, son defter ise h.1278 tarihli olup Üsküp, Babadağı, Prevadi ve Rusçuk'a aittir.

3. Evâmir-i Maliye Defterleri (ML. EVM.)

Bu defterler, bâzı yerlere gönderilen çeşitli mâlî konulara âit emirlerin hülâsalarını ihtiva etmektedir. Bu mâlî emirlerin başlıca şu konularda olduğunu görmekteyiz: Cerîde muhasebesi ile ilgili fermânların sûretleri, Dellalbaşılık, zeâmet, mukâta'a ve iltizâmlara dâir ilmühaber sûretleri, Düvel-i Ecnebiye, Hayriye ve

Avrupa tüccarlarına dâir mâlî emirler, Osmanlı Devleti'nden ihrâc ve dışarıdan ithal edilecek emtia, eşya, erzak ve mahsûlâtın alınacak gümrük vergilerinin miktarını mübeyyin tarife ile çeşitli yerlere gönderilen tâlimâtın sûreti Abdülmecid Han'ın cûlûsu münasebetiyle berât ve nişânların tecdîdini ve bâzı mâlî ahkâm, muhassıllıklara gönderilen emirler Cûlûs-ı Hümâyûn münasebetiyle muhtelif mukâta'aların berâtlarının yenilenmesine dâir defterler, bâzı yerlere gönderilen buyruldu, fermân ve tezkire hülâsalarını hâvi defterler, mâlî defter, damga rûsûmu, hazînehâh, ceza kesilmesi, harp vergisi gibi konulara dâir kararnâme, tezkire ve lâyiha sûretlerini hâvi defterlerden müteşekkildir.

Evâmîr-i Maliye ve Mektûbî Kalemi aynı katalogda zikredilmiştir. Evâmîr-i Maliye serisi, h. 1253-1328/m. 1837-1910 tarihleri arasında tertîb edilmiş olup 59 adet defterden müteşekkildir.

4. Maliye Kalemi Defterleri (ML.)

Tasnif faaliyetleri sırasında Maliye Nezâreti'ne âit defterlerden olup da bir kaç kaleme birden girebilecek özellikteki defterleri, ayrı bir kaleme değerlendirmek zarûreti hâsıl olmuştur. Aşağıda mahiyetleri kısaca verilecek olan Maliye kalemi defterleri "Maliye" adı altında belirlenerek katalog içerisine alınmıştır. Maliye Kataloğu h. 1253-1328/m. 1837-1910 tarihleri arasında tertip edilmiş olup 1 cild ve 1828 defterdir. Devletin yıllık gelir ve giderlerini gösteren bütçe defterleri, mahallî idârelerin tahsilât ve sarfiyâtı, eyâlet ve sancakların muvâzene defterleri, Hazîne'ye âit yevmî gelir-gider defterleri, devlet kurum ve kuruluşlarının, vakıflara âit gayr-i menkullerin, eşhâs elinde bulunan eshâm faizlerinin, bayındırlık hizmetleri için yapılan keşiflerin sarfiyatının, timar ve zeâmet, narh, devir-teslim, askerlerin muhallefât defterleri, mâlî nizâm-nâmeler vs. ihtiva ettiği mevzuat arasındadır.

5. Mesârifât Defterleri (ML. MSF)

h. 1250-1338/m., 1834-1920 tarihleri arasında tertip edilmiş olan Maliye Nezâreti'ne âit Mesârifât Defterleri, Osmanlı Maliyesi'nin devlet eliyle yapmış olduğu mesârifâtı gösteren defterlerdir. Bunların büyük bir çoğunluğunun, idârî ve askerî kadrolarda müstahdem me'mur, zâbit ve neferâtın maaş, mahiye ve tâyinât bahalarını gösterdikten veyâ yıllık tahmîn edilmiş maaş ve mahiyeleri, Memâlik-i Mahrûsa'daki ebniyenin keşif, inşa ve tamir masraflarının tesbit olunmuş bedelâtını, tophâne, dökümhâne, eczahâne, tûfenghâne gibi yerler için mübâyaa olunan levâzimât, bütün saray mutfakları için yapılan masraflar ile buralardaki müstahdemlerin maaşları,

muhâcirîne verilen iâne ve iâşe ile atıyye, nişân, ihsân masrafları, eshâm kuponlarının taksitleri ve timar sahiplerine ödenen meblağları da ihtiva etmektedirler. Maliye Nezâreti'ne âit 10 cild Mesârifât kataloğunda toplam 19.481 adet defter bulunmaktadır. Katalogların listesi yukarıda Maliye Nezâreti Defterleri başlığı altında verilmiştir.

6. Mektûbî Defterleri (ML. MKT)

Bu defterler, Osmanlı Devleti'nin muhtelif yerleri ile mâlî konulara dâir yapılan yazışma hülâsalarını ihtiva etmektedir. Maliye Defterleri ile aynı katalogda zikredilmiştir. Maliye Nezâreti'ne bağlı olan Mektûbî Kalemi Kataloğu, h. 1253-1328/m. 1837-1910 tarihleri arasında tertib edilmiş olup, 497 adet defterden, ibarettir.

7. Temettuât Defterleri (ML.VRD.TMT)²⁴⁷

Temettu vergisi, tüccar ve esnafın senelik kazançları üzerinden alınan vergi hakkına kullanılan bir tabirdir. Temettu vergisinin adı daha sonra "Kazanç vergisi" ne çevrilmiştir. Temettuât Defterleri'nde kaza köy gibi iskân merkezleri hâne hâne ele alınarak herkese âit şahsî mal varlığı, emlâk, arazi, hayvanat vb. ile yaptığı iş tesbit edilmiştir.

Temettuât Defterleri'nin tasnifi ve kataloglanması, o tarihlerdeki idârî taksîmat esas alınmıştır. Defterler, içindeki bilgiler esas alınarak alfabetik olarak eyâletlere ayrılmıştır. Her eyâlet de kendi içinde alfabetik olarak kazalara ayrılmıştır. Alfabetik olarak tasnifi yapılan defterlere sıra numarası verilmiş ve gerekli diğer işlemler yapıldıktan sonra aynı şekilde özetleri kataloğa işlenmiştir. Defterler h. 1260-1261/m. 1844-1845 tarihleri arasında toplam 17.747 adettir.

No	Eyalet - Kaza Adı	Kodu	Hicrî	Mîlâdî	Adet
1	Ankara ve Aydın	ML.VRD.TMT	1260-1261	1844-1845	1961
2	Aydın ve Bolu	ML.VRD.TMT	1260-1261	1844-1845	2005
3	Bolu, Cezâyir-i Bahr-i Sefid, Edirne	ML.VRD.TMT	1260-1261	1844-1845	1862
4	Edirne, Erzurum, Hüdavendigâr	ML.VRD.TMT	1260-1261	1844-1845	1407
5	Hüdavendigâr	ML.VRD.TMT	1260-1261	1844-1845	1936
6	Hüdavendigâr, Konya, Niş	ML.VRD.TMT	1260-1261	1844-1845	2243
7	Niş, Rumeli, Selanik, Silistre, Sivas	ML.VRD.TMT	1256-1261	1840-1845	2015
8	Sivas	ML.VRD.TMT	1260-1261	1844-1845	1886

²⁴⁷ Bilgi için bkz. Maliye Nezâreti Temettu'ât Defterleri Kataloğu Önsözü, 1.cilt

9	Üsküb, Vidin	ML.VRD.TMT	1260-1261	1844-1845	2432
---	--------------	------------	-----------	-----------	------

8. Vâridât Muhâsebesi Defterleri (ML.VRD.)

Vâridât Muhâsebesi, Osmanlı Devleti'nin umûmî gelir kaynaklarını tesbit etmek ve Hazîne'ye îrad olarak girmesi gerekeni tarh ve tahsil etmekle vazifeli idi.

Vâridât Muhâsebesi'ne âit defterler, tasnif esnasında iki ana katagoride değerlendirilmiştir. Birinci katagoride, tahsil olunan îrâda âit defterler; ikinci katagoride ise henüz tahsil edilmemiş fakat tahsil edilecek vâridâtın kayıtlarını ihtiva eden defterler yer almaktadır.

Katalogda yer alan Vâridât Muhâsebesi Defterleri şu vâridât çeşitlerini ihtiva etmektedir: Gümrük, tahmishâne, zecriye, ispenç, ihtisab, karantina, sıhhiye, kantar, kasr-ı yed, iane, debbağhâne, tapu, âmediye, reftiye, istimâre, bâc-ı kil, bâc-ı pazar, bâc-ı derbend, arûsâne, cihâdiye, canavar, panayır, çeltik, memlaha, çift, berât, kereste, serçin ve derçin, hamr, belediye, damga, beytûlmâl, menzilhâne, müctemi'a vesâir vergilere âit defterler ile mâlikâne, emlâk, temettu, esnaf, karye ve dîvânların hassa vergileri, senevî vergiler, pul vergisi ma'arif hissesi, techizat-ı askeriye, iâne-i askeriye, tarîk bedeli ferağ ve intikal vergisi, mal-ı maktû, timar, cizye, düyûn-ı umûmiye vâridâtı, potahâne varidâtı, öşür, harc-ı bâb, yurtluk ve ocaklık hâsılâtı Ru'ûs-ı Hümâyûn hâsılâtı gibi kayıtları mübeyyin defterler de Vâridât Kataloğu'nda yer almıştır.

Timarlar, II. Mahmud tarafından kayd-ı hayat şartıyla, sahiplerine maaş bağlanarak lağv edinceye kadar, vâridât kabul edilmiş ve katalogda yer almıştır.

Ayrıca bâzı kaza ve karyelere âit öşür, kirahâne vs. vâridât ile birlikte cizyenin yer aldığı defterler, Vâridât Kataloğu'na dahil edilmiştir.

Evrâk-ı sahiha, esliha ve mürûr tezkireleri, senedât-ı şer'iyye, poliçe, mazbata, tapu, tahrîr, ilmühaber pusulası, rûsûm ve harc senedâtı, temettu, ferağ ve intikale âit ruhsat tezkiresi diye adlandırılan matbu kıymetli kâğıtlar ile şehbenderliklere gönderilen pulların bahasını gösteren defterler, eshâm senetleri, vâridâta konmuştur.

Devlet, memur maaşlarında "öşr-i maaş" adı altında yaptığı kesintiler hazîneye gelir getirdiği için, kesintilere âit defterler de vâridâta konmuştur. Mültezimlerin uhdelerinde bulunan iltizâm bedelleri ve Vâli, kaymakam gibi kimselerin devlete olan

şahsî borçları ile zimmetlerinde bulunan devlet mallarını gösterir defterler de vâridât olarak değerlendirilmiştir²⁴⁸.

Vâridât Defterleri h. 1252-1338/m. 1836-1919 tarihleri arasında 3 cilt halinde toplam 4238 adet defterden müteşekkildir.

9. Muvâzene (Bütçe) Defterleri

Modern mânâda bütçe; bir sonraki mâlî yılda kaynakları ve harcamaları tespit ve tahsis edilerek devletin gelir-gider rakamlarının, muhtelif komisyonlar ve nihâî olarak millet meclisince mütâlaa neticesinde kararlaştırıldıktan sonra onaylanarak yürürlüğe girmesidir.

Osmanlı Devleti'nin klasik devir bütçeleri, modern mânâda bildiğimiz bütçeler değildir²⁴⁹. Bu bütçelerde 19. asrın ortasına kadar bir önceki mâlî yılın sonunda bir sonraki sene için hazırlık yoktur, yalnız cetveller vardır. Bu bütçeler gelir ve giderleri gösteren bilançolardır.

Osmanlılarda ilk gerçek bütçeyi 19. asır ortalarında Fuad Paşa hazırlamıştır. Örnek olarak verebileceğimiz h. 1325 yılının bütçesi şu safhalardan geçmiştir:

Önce hükûmet tarafından tanzim olunan, daha sonra Meclis-i Mebûsân Muvâzene Encümeni ile Hey'et-i Umûmiye-i Mebûsân tarafından tâdil olunup kabul edilen lâyiha; Meclis-i A'yân ve diğer komisyonlarca da tasdik edildikten sonra, bir önceki bütçeyle mukâyese edilip hükûmetçe de tasdik olunduğunda, bütçe olarak son şeklini almış olur.

Arşivimizde hâlen mevcut 6 adet bütçe defteri bulunmaktadır. h. 1325 - 1326 yıllarını ihtiva eden bu defterlerden 1 numaralı olanı yerinde bulunamamıştır. Serinin dökümü şu şekildedir:

Bütçe Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih		Sahife Adedi
		Hicrî	Mîlâdî	
1	Bütçe	Zuhur etmedi		-
2	1325 Senesi Bütçesi	1325	1907 - 1908	894
3	1326 Senesi Bütçesi	1325 - 1326	1907 - 1908	690
4	Masraf Bütçesi	1326	1908	604

²⁴⁸ Kâmil Kepeci Tasnifi'nde Ceride Muhasebesi Evrâk-ı Nakdiye ve Damgalı Varaka-i Sahiha Defterleri bölümünde de Vâridât Kalemi ile ilgili defterler bulunmaktadır.

²⁴⁹ Klasik dönem Osmanlı bütçeleri üzerinde başta Ö.L. Barkan olmak üzere H. Sahillioğlu, A. Tabakoğlu çalışmalar yapmışlardır. Özellikle Barkan'ın araştırmaları öncü rolü oynamıştır.

5	Mart - Nisan - Mayıs Muvakkat Bütçesi	1327	1909	316
6	Muvâzene-i Umûmiye (Matbû)	1326	1908	786

Maliye Nezâreti'ne âit Maliye Defterleri, Maliyeden Müdevver tasnifinde karışık olarak bulunmaktadır. Bu defterler ancak 26000 küsür deftere âit 15 katalogun tek tek gözden geçirilmesi sonucu tesbit edilebileceği için bu seriye âit defterleri Maliyeden Müdevver Defterleri arasından çıkarıp zikretme imkânımız olmamıştır.

Zira Maliyeden Müdevver Defterler Tasnifi, Maliye'den devralınan defterlerden olduğundan dolayı bu defterlerin çoğu maliye ile alakalıdır.

Meselâ muhtelif Maliye kalemlerine âit defterler olduğu gibi arazi, tahrîr, saray, yeniçeri, mevâcib vs. diğer cins defterlere de rastlanılmaktadır.

Maliye ile alakalı olanları Cizye Defteri, Mesârifât Defteri, Vâridât Defteri, Muhâsebe Vâridât Defterleri gibi değişik başlıklar altında kronolojik olarak bulmak mümkündür.

Araştırmacı aradığı defteri hem değişik konulara göre dizilmiş ve konu başlıkları zikredilmiş fiş kutularından, hem de defterin tarihini biliyor ise, kronolojik olarak tanzim edilen kataloglardan, âit olduğu tarihli katalogu bulup, basit bir arama ile sonuca ulaşabilir.

Kâmil Kepeci Tasnifinde de maliye ile alakalı defterlere rastlamak mümkündür. Arşiv Rehberi, Provenans sistemi esasına göre tanzim edilmiş olduğundan KPT katalogunun fihristine bakıp Maliye ile alakalı başlıklardaki defter serileri bulunabilir.

Diğer Defter Tasnifleri

I. NEZÂRET VE DÂİRELERE ÂİT DEFTERLER

1. Asâkir-i Mansûre Defterleri

Asâkir-i Mansûre ile alakalı muhtelif konularda bu defterlerde bilgi bulmak mümkündür.

a. Başmuhâsebe Kalemi Defterleri Kataloglarındaki Asâkir-i Mansûre Defterleri

Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Kalemi Defter Kataloglarından ancak IV., V. ve VI. ciltlerde Asâkir-i Mansûre ile ilgili defterlere tesadûf edilmiştir. Bu kataloglardaki Asâkir-i Mansûre konulu defterlerin dökümü şu şekildedir: IV. Katalog, 2000 defterden müteşekkil olup bu defterlerin 36 adedi, V. Katalogun 1142 defterinden 54 adedi, VI. Katalog 1523 adet defterden müteşekkil olup 33 adedi Asâkir-i Mansûre konuludur.

IV. Katalog		V. Katalog			VI Katalog	
9262	9607	9820	10056	10266	42013	42155
9374	9612	9825	10077	10267	42017	42159
9419	9625	9832	10081	10271	42018	42165
9427	9629	9846	10009	10278	42019	42167
9442	9630	9864	10015	10315	42020	42168
9476	9652	9849	10132	10362	42026	42175
9482	9665	9878	10136	10365	42028	42196
9483	9673	9951	10139	10366	42035	42201
9525	9688	9956	10146	10378	42044	42202
9528	9699	9965	10147	10388	42065	42238
9532	9701	9968	10151	10392	42071	42241
9548	9706	9969	10156	10419	42072	42264
9556	9709	9973	10157	10437	42074	42271
9569	9743	9977	10167	10451	42095	42272
9582	9746	9992	10171	10452	42115	42278
9592	9760/A	10012	10178	10455	42118	
9599	9762	10014	10232	10471	42126	
9603	9775	10015	10234	10479	42144	

b. Mesârifât-ı Muhâsebe Kalemi Defterleri Kataloglarındaki Asâkir-i Mansûre Defterleri

Mesârifât-ı Muhâsebe Defterleri Kataloğunda araştırmacıların Asâkir-i Mansûre hakkındaki bilgiyi şu şekilde temin etmeleri mümkündür. Bilindiği üzere Mesârifât Defterleri kronolojik olarak ve özetleri çıkarılarak kataloglara geçirilmişlerdir. Eğer araştırmacının elinde, araştırdığı zaman dilimi hakkında bir kayıt mevcut ise kronolojik olarak dizili Mesârifât Defterleri kataloglarında o zaman dilimine denk düşen kısımlarına bakması gerekir. Yine araştırmacı Asâkir-i Mansûre'yi yekûn olarak incelemek istiyor ise katalogların yaklaşık olarak yüzde otuzunu teşkil eden bu defterlere âit kayıtları taraması gerekmektedir.

2. Dahiliye Nezâreti Defterleri

Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri

Osmanlı Devlet teşkilâtında görev alan memurlara âit, vazifeleri süresince hâl tercemelerine konu olan, özel hâller veyâ memuriyet esnasındaki hâller, tarihi seyr, ahlâk ve gidişat gibi durumların, resmî belgelerin kaydedildiği defterlerin tescili işlemine Sicill-i Ahvâl, meydana gelen defterlere de Sicill-i Umumî Defterleri adı verilmiştir.

Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kurulup çalışmaya başladığı 1879 tarihine gelinceye kadar Osmanlı Devleti'nde vazifelilerin sicillerini bir defterde toplayan büro hizmetlerine rastlanmamaktaydı. Sicill-i Ahval Komisyonu ile başlayan sicil çalışmaları; h. 1314/m. 1896'da bu komisyonun lağvı ile yerine kurulan Memurin-i Mülkiye Komisyonu'nca, hiç bir dâireye bağlı olmadan yürütülmüştür. h. 1326/m. 1908 yılında II. Meşrutiyeti müteakip Memurin-i Mülkiye Komisyonu kaldırılarak Sicill-i Ahvâl İdâresi adı altında yeniden, fakat Dahiliye Nezâreti teşkilâtı içinde teşekkül ettirilmiş, böylece ayrı bir dâire kurulmuştur. Osmanlı Devletinin yıkılışına kadar devam eden Dahiliye Nezâreti Memurin ve Sicill-i Ahvâl İdâresi, tescil işlemlerini bu defterlere zeyl olacak şekilde ilave edilmiş, Memurin Muamelât dosyaları halinde tanzim ederek saklamıştır.

Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kurulmasından itibaren mülkî ve adlî memurlardan 1909 yılına kadar süren bir zaman dilimi içinde 92.000 adedinin sicil kayıtları 200 defterde toplanmıştır.

Sicill-i Ahvâl Defterleri'nde tercüme-i hâl sahiplerinin ismi, mahlası veya künyesi, babası memurından ise memuriyetinin rütbesi, ma'rûf zevattan ise hangi sülaleye mensup olduğu, göreve başlayışları, tahsil durumları, liyakat ve ehliyet dereceleri, varsa azl, tayin ve muhakemeleri, gayr-i müslim tebe'adan ise, milliyeti kaydedilmiştir.

Sicil kaydı aranılan memurun, baba ismi ve doğum tarihi bilinirse hazırlanan fihrist defterleri vasıtasıyla hangi defterlerde kayıtlı olduğu kolaylıkla bulunabilir.

Sicill-i Ahval Komisyonu'nun kurulmasından itibaren mülkî ve adlî memurlardan 1909 yılına kadarki zaman zarfında 92.000 adedin sicil kayıtları 200 defter iken; 18 numaralı defter 2 adet olup defter adedi 201'e çıkmıştır. Memur adlarına göre alfabetik olarak tanzim edilen fihristler yeni yazı olup 17 cilttir. Fon araştırmaya açıktır.

1. Cilt: a-	10. Cilt: i-m-
2. Cilt: a-	11. Cilt: m-
3. Cilt: a-	12. Cilt: m-
4. Cilt: a	13. Cilt: m-n-
5. Cilt: b-d	14. Cilt: n-r
6. Cilt: e-f-	15. Cilt: r-s-
7. Cilt: f-h-	16. Cilt: s-t-
8. Cilt: h-h-	17. Cilt: t-z
9. Cilt: h-i-	

3. Darbhâne-i Âmire Defterleri

Osmanlı Devleti'nde ilk dönemlerde Darphâne, Başmuhâsebe'ye bağlı bulunuyordu. Darphâne-i Âmire'nin âmirine de Darphâne-i Âmire Emîni denirdi. Darphâne'de kesilen muhtelif cins paraların vezin ve ayarını tespit eder ve yevmiye defterini tutardı.

1835 yılında Başmuhâsebe ile birleştirilerek Defterhâne Defterdarlığı kuruldu. 1838 yılında ise Mansûre ve Hazîne Defterdarlıkları birleştirilmek suretiyle Maliye Nezâreti kurulunca Darphâne bağımsız olarak nâzırlık haline getirildi. Bu durum 1925 yılına kadar devam etti. Anılan tarihte Darphâne-i Âmire deyiimi Darphâne-i Milliye olarak değiştirildi. Âmirine de Darphâne Müdürü denildi.

Darphânenin ihtiyacı olan altın, gümüş ve bakır Ergani, Keban, Gümüşhâne ve Kastamonu'nun Küre madenlerinden gelirdi.

Fihristi hazırlanmış olan Darphâne defterleri h. 1108-1299/m. 1696-1882 tarihleri arasında olup 1230 adet defterden müteşekkildir. 1 adet kataloğu bulunmaktadır.

4. Hazîne-i Hâssa Nezâreti Defterleri

Hazîne-i Hâssa Nezâreti, Sarayın gelir ve giderleriyle ilgili işleri idâre ederdi. Tanzîmât'tan sonra kurulmuş olup, iç hazînenin 18. yüzyıl ortalarından itibaren "Hazîne-i Hâssa" ismiyle anılmasından meydana gelmiştir. Âmirine Hazîne-i Hâssa Nâzırı denirdi. Sarayın bütün masrafları ile saray mensuplarına âit ücretlerin hesaplanması, ödenmesi gibi görevleri yürütürdü.

Önceleri geliri, padişahlara maaş olarak verilen paralarla, Saltanat makamına âit yerlerin gelirlerinden ibaretti. Daha sonraları mahlûl arazinin padişah adına kaydedilmesiyle çok kıymetli arazi, çiftlik, maden imtiyazı gibi gelirlere de sahip olmuştur. Bu durum 1908 yılına kadar devam etmiştir²⁵⁰.

Hazîne-i Hâssa Defterleri Kataloğu, h. 1242-1305/m. 1826-1888 tarihleri arasında 973 adet defterden müteşekkildir. Defterler, katalog içerisinde nev'ilerine göre ayrılmıştır.

a. Hazîne-i Hâssa Künye ve Maaş Defterleri

Sarayda vazife yapan ve Hazîne-i Hâssadan maaş alanlara âit 570 adet defterde kayıtlı memur ve müstahdemnin künye ve görevleri ile aldıkları yevmiye ve aylıkları gösteren alfabetik olarak tanzim edilmiş fişlerden meydana gelmiştir. Fişler düzenli bir şekilde kutulara yerleştirilmiş olup 82 kutudan müteşekkildir. Defterler ve fişler araştırmaya henüz açılmamıştır. Yalnızca başvuran hak sahiplerinin künyelerini bulmak için müracaat olunmaktadır.

b. Hazîne-i Hâssa Sicil Fihristleri

Hazîne-i Hâssa Nezâreti'nde çalışan memur ve müstahdemlere âit 11 adet sicil defterlerinin şahıs isimlerine göre eski yazı ile tutulmuş alfabetik fihristidir. Bu fihristteki memur sayısı bin civarındadır. Bu fihristte yer alan 11 adet sicil defteri ile 16 sırada yer alan Künye ve Maaş defterlerinin irtibatlandırılması gerekmektedir.

c. Yeni Yapılan Tasniflerdeki Hazîne-i Hâssa Nezâreti Defterleri

²⁵⁰ Hazine-i Hâssa Defterleri Kataloğu, 1242-1305 Önsözü

Yeni yapılan tasnifler neticesi ortaya çıkan Hazîne-i Hâssa Nezâreti'ne âit defterler bir katalogda toplanmıştır. Katalogdaki defterler h. 1237-1305/m. 1821-1887 tarihleri arasında olup toplam 973 adettir.

5. Meclis-i Vâlâ Riyâseti Defterleri

Tanzîmât ile birlikte Osmanlı Devlet Teşkilâtı'nda yeni kurulan müesseselerden biri de Meclis-i Vâlâ'dır. II. Mahmud, padişahın mutlak selahiyetine iştirak edebilecek iki meclis kurulmasını uygun görmüştür.

Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye ve Dâr-ı Şûrâ-yı Bâb-ı Âlî...

Islâhat hareketlerinin icabettirdiği yeni nizâmnâmeleri hazırlamak, memurların muhakemesiyle meşgul olmak, lüzum gösterilen devlet işlerinde rey vermek üzere h. 1253 (1867) senesinde teşkil olunmuştur. Tanzîmât'tan sonra işlerin çoğalması münasebetiyle "Meclis-i Âlî-i Tanzîmât" ve "Meclis-i Ahkâm-ı Adliye" birleştirilerek yine "Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye" adı altında bir meclise kalbedilmiş ve bu meclis, İdâre, Tanzîmât, Adliye namlarıyla üç kısma ayrılmıştır.

İdâre kısmı mülkî ve malî işlerle; Tanzîmât kısmı Kanun ve nizâmnâmelerin tetkik ve tanzimiyle, Adliye kısmı da bâzı dâvâlarla meşgul oluyordu. 1867 tarihinde meclis tekrar Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliye ve Şûrâ-yı Devlet olmak üzere iki kısma ayrılmıştır.

Tasnifi yapılan defterler, Meclis-i Vâlâ'nın kayıt defterleri olup genel olarak iki nev'i halinde mütâla'a edilmiştir. Hülâsa kayıtlar ve aynen kayıtlar olmak üzere iki kısma ayrılmıştır.

Hülâsa Defterleri: Anadolu, Rumeli, Dersaadet ve Arabistan'dan gelen Tahrîrâtın Hülâsa kayıtlarını ihtiva etmektedir. Genel evrâk kayıt defteri olan Müzekkere Defterleri, meclisten çeşitli makamlara yazılan tezkirelerin Hülâsa kayıt defterleri, gelen arzuhallerin kaydedildiği istida defterleri, bu nevi defterlerdir. Mühim ve âdî hususların özetleri de ayrı ayrı defterlere kaydedilmiştir. Ayrıca, irâdesi çıkarılmak üzere Sadâret vasıtasıyla padişaha arz edilen evrâkın Hülâsa kayıtlarının tutulduğu Mâruzât Defterleri vardır.

Aynen Kayıt Defterleri: Anadolu, Rumeli, Dersaadet ve Arabistan'dan gelen evrâkın görüşülerek karara bağlananların mazbatalarını ihtiva eder. İlk yıllarda bu mazbataların İcra Defterlerine kaydedildiği görülür. Bu sebeple İcra Defterleri

tutulduğu yıllardaki bütün mazbataları içine alır. Meclisten çeşitli makamlara yazılan tezkirelerin aynen kayıtları da, Tezkire Defterlerinde tutulmuştur.

Meclis-i Vâlâ Defterlerinin 1 cilt kataloğu bulunmaktadır. Aşağıda gösterilmiştir.

Katalog Adı	Kodu	Tarihi	Def.Ad.
Meclis-i Vâlâ Riyâseti Kataloğu	MVL.	1253-1284/1837-1867	478

6. Millî Emlâk'tan Devralınan Defterler²⁵¹

7. Rumeli Müfettişliği Defterleri²⁵²

8. Sıhhiye Nezâreti Defterleri

Teşkilâtı

Osmanlı Devleti'nde Sıhhiye Teşkilâtı'nın iki yönü vardır.

- Umûr-ı Sıhhiye-i Dahiliye
- Umûr-ı Sıhhiye-i Hariciye

a. Umûr-ı Sıhhiye-i Dahiliye

Sıhhiye Teşkilâtı'nın Dahiliye Nezâreti'ne âit olan kısmıdır. Umûr-ı Sıhhiye-i Dahiliye'yi yürüten şubeler ve dâireler şunlardır: Meclis-i Tıbbiye-i Mülkiye ve Sıhhiye-i Umûmiye, Cemiyet-i Tıbbiye, Hıfzıssıha-i Umûmiye Müfettişleri, Eczahâneler Müfettişliği, Sıhhiye, Evrâk, Sicil, Tahrîrat Kalemleri, Telkinhâne Heyeti (Aşı evleri heyeti).

Meclis-i Tıbbiye-i Mülkiye: İstanbul ve Taşra Sıhhiye Müfettişlerinin sıhhiyenin hâllerine dâir verdikleri ve gönderdikleri raporları tetkik eder. Sıhhiye için gerekli tedbirleri tayin eder.

Cemiyet-i Tıbbiye: Kimyevî tahliller ile Tıbbî muayeneleri yapar ve Taşra Mülkiye Tabiblerin seçer.

b. Umûr-ı Sıhhiye-i Hariciye

²⁵¹ Bu kısım için bkz. II. Bölüm "Millî Emlâk'tan Devralınan Defter ve Vesikalar"

²⁵² Bu defter serisi için bkz. II. Bölüm "Rumeli Müfettişliği Evrâkı"

Sıhhiye Teşkilâtı'nın Hâriciye Nezâreti'ne âit olan kısmıdır. Osmanlı Devleti'nin karantina işleriyle ölümlerin defni ve makberlere dâir hususları ihtiva etmektedir. Bu hususlar Sıhhiye Nezâreti'ni de yürüten Hâriciye Nâzırı'nın başkanlığında toplanan bir sıhhiye meclisi tarafından idare edilmektedir. Bu meclis Hâriciye Nâzırı'ndan başka Devlet tarafından tayin edilen reis-i sâni ve değişik azâlardan ve Bâb-ı Âlî ile Sıhhiye mukâveleleri yapmış olan devletlerin İstanbul elçilikleri tarafından ruhsatlı olarak gönderilen ecnebî memurlardan mürekkebdır. Bu ecnebî memurların ekserisi doktorlardır.

Sıhhiye meclisinden başka Umûr-ı Sıhhiye-i Hâriciye'yi teşkil eden dâireler şunlardır:

Müfettiş-i Umumîlik, Türkçe Tahrîrât, Türkçe Evrâk, Türkçe Muhâsebe, Fransızca Tahrîrât, Fransızca Evrâk, Fransızca Muhâsebe, Fransızca Memurîn, Fransızca Kontrol Kalemeleri, Vezne, Vefeyât odaları.

Sıhhiye Nezâreti'ne bağlı olan karantinalar dört kısma ayrılır.

1. Bahr-ı Siyah ve Sefid Karantinaları.
2. Hudud-ı İraniye ve Basra Körfezi Karantinaları.
3. Bahr-ı Ahmer Karantinaları.
4. Sisam Karantinaları.

Umûr-ı Sıhhiye-i Hâriciye'nin gerekli masrafları, karantina resmi olarak alınan vâridât ve devlet tarafından verilen tahsisât ile ödenmektedir. Karantinalar hâsılatı 1327 bütçesinde yüz otuz kûsur bin lira, sıhhiye masrafları yüz kırk kûsur bin lira olarak gösterilmiştir. Bu da sıhhiye gelirlerinden başka maliye hazînesinden ödenen miktar on bin lirayı geçiyor demektir. Umûr-ı Sıhhiye-i Hâriciye bütçesi ilave bütçe olarak Muvâzene-i Umûmiye kanununa rabtedilmiştir. Adı geçen bütçede Reis-i Sâni ve Müfettiş-i Umûmî maaşları aylık sekiz bin kuruş olarak gösterilmiştir. Fakat Hâriciye Nâzırı'nın Sıhhiye Nâzırı sıfatıyla ilave maaşı yoktur. Çünkü iki vazifeyi gerektiren memuriyete iki yönden maaş ödenmez²⁵³.

Arşivimizde Sıhhiye Nezâreti'ne âit 1905 adet defter vardır. Defterler 1'den 1982' ye kadar numaralıdır. Bu numaralar arasından 77 adet defter bulunamamıştır. h. 1254-1341/m. 1838-1923 yıllarına âit olan bu defterlerin kataloğu vardır. Kataloğu

²⁵³ M. Adil, *Mukayeseli Hukuk-ı İdare Dersleri*, s. 254-255

yapılan defterlerin ekseriyeti şu konuları ihtiva eder: Ölüm ilmuhaberleri, tahrîrât, tahrîrât veyâ tezâkir, vilâyât gelen hülâsalar, vilâyât giden hülâsalar.

II. YILDIZ MÂRÛZAT DEFTERLERİ:

Mâbeyn Başkâtibi, sarayın yazı işlerini idâre eden birimin başındaki memurun ünvanıdır. Diğer bir tabirle, Osmanlı hükümdarı ile hükûmet teşkilâtının başında bulunan sadrâzam arasındaki muhabereyi idâre eden yazı işlerinin başındaki memurdur. Sarayın yazı işleriyle meşgul olanlara "Mâbeyn Kâtibi" bunların başına da "Mâbeyn Başkâtibi" denilmekteydi.

Bu dâirede tutulan defterlerde padişaha sunulan ma'rûzat kayıtları bulunmaktadır.

Mârûzat, "arz olunmuş" manasına gelir. Esas itibariyle alt makamlar tarafından, üst makamlara karşı vukubulan şifahî ve tahrîrî ifâde yerinde kullanılmasına rağmen Mâbeyn'e yazılan arzalar hakkında da kullanılmıştır.

Tanzîmât'tan sonra başlanılan bu muameleden evvel, saraya gönderilen sadrâzam telhislerini padişah okur, icablarını da kendisi yazardı. Son zamanlarda sadrâzamlardan başka diğer makam sahipleri ile muhtelif adamlar tarafından her hangi bir şey hakkında da bu tabir kullanılırdı. Bunlar Başkâtip vasıtasıyla takdim olunurdu.

Yıldız Sarayı Fonu'na âit Mârûzat Defterleri, II. Abdülhamid devri irâdelerinin Hülâsalarını ihtiva ederler. Bu fon için hazırlanan katalog, h. C.16.1298-B.1.1322/m. 1881-1904 tarihlerini ihtiva etmekte olup burada 15.679 adet defter zikredilmiştir.

Katalog'da karşısına (x) işareti konulanlar, çeşitli dâirelere yapılacak tebligat için Başkitâbet'ten yazılan tezkirelerin kayıt defterleridir. Bu defterlerin cildi üzerinde "İrâde-i Seniyye-i Cenâb-ı Hilâfet-Penâhi'nin Devâir-i Tebligatına Dâir Başkitâbet'ten Yazılan Tezâkir-i Muharrerât-ı Sâirenin Kaydına Mahsus Defterdir" ibaresi bulunmaktadır.

Cilt No	Katalog Adı	Tarihi	Defter Adedi
1	Yıldız Mârûzat Defterleri Fihristi	1298-1322 / 1881-1904	15679

III. KÂMİL KEPECİ TASNİFİ

Arşiv görevlilerinden Kâmil Kepeci'nin başkanlığında bir ekip tarafından meydana getirilmiştir. Kâmil Kepeci tasnifinde genellikle Maliye kalemlerine ve Bâb-ı Âsafi'ye âit defterler yer almaktadır. Fonda muhtelif kalemlere âit H.873 / M.1468-H.1269 / M.1878 senelerini ihtiva eden defterler bulunmaktadır.

Kâmil Kepeci Tasnifi'nde 6698 adet defter bulunmaktadır.

Genel olarak tasnifin fonlarını şu şekilde sıralamak mümkündür. Burada defter serisinin adı, yılları (Hicrî, Mîlâdî) ve adetleri verilmiştir. Yeni harfli 1 adet Kataloğu mevcuttur.

Kâmil Kepeci Tasnifi Listesi

Defter Grubunun Adı	Hicrî		Mîlâdî		Def. Ade.
	Başlangıç	Bitiş	Başlangıç	Bitiş	
Bâb-ı Âlî Mektûbî-i Sadr-ı Âlî Kalemi	S.1186	3.B.1228	1772	1813	39
Sadâret Mektûbî Kalemi	1108	1204	1696	1789	7
Sadâret Kethüdalığı Kâtibi	1150	1255	1737	1839	14
Âmedi Kalemi Odası	948	1258	1541	1842	19
Dîvân-ı Hümâyûn Ahkâm Defterleri	927	1168	1520	1754	15
" Dîvân Kalemi	971	1275	1563	1761	119
" Nişân Kalemi	1078	1287	1667	1870	29
" Ru'ûs Kalemi	953	1237	1546	1821	80
" Ru'ûs Kalemi (B)	983	1273	1575	1856	24
" Ru'ûs Kalemi (C)	1105	1246	1693	1830	3
" Tahvîl Kalemi	921	1279	1515	1862	405
" Tahvîl Kalemi (B)	904	1189	1498	1775	6
Teşrîfâtçılık	955	1241	1548	1825	19
Teşrîfât Kalemi (B)	988	1194	1580	1780	16
Çavuşbaşı	955	1116	1548	1704	2
Başbakı Kulu	1216	1235	1801	1819	3
Sadâret Müteferrik Defterleri	1184	1269	1770	1852	11
Muhtelif	968	1291	1560	1874	149
Büyük Rûznâme Kalemi Hazîne	936	1255	1529	1839	21
Büyük Rûznâme Kalemi Hazîne (A)	1115	1203	1703	1788	33
" Hazîne (B)	1106	1224	1694	1809	65
" Hazîne (C)	1031	1170	1621	1756	49
" Hazîne (D)	1038	1259	1628	1843	14
" (A)	1031	1180	1621	1766	71
" (B)	932	1085	1525	1674	100
" (C)	940	1173	1533	1759	240
" (D)	1034	1103	1624	1691	18

Başmuhâsebe (B)	990	1255	1582	1839	19
Başmuhâsebe Kalemî	961	1254	1553	1838	128
" Mâlikâne Halifesi	1168	1210	1754	1795	2
" Zimmet Halifesi	887	1255	1482	1839	24
Başmuhâsebe Muhallefât Kalemî (B)	1021	1251	1612	1835	8
Sergi Kalemî	1204	1250	1739	1834	8
Muhallefât, Beytül-mâl	955	1251	1548	1835	34
Evâmir-i Maliye Kalemî	1053	1203	1643	1788	72
Evâmir-i Maliye Kalemîne tabi Piskopos Mukâta'ası	1051	1178	1641	1764	39
Mevkûfât Kalemî	900	1256	1494	1840	446
" Menzil	1112	1199	1700	1784	69
" Ganem Kitâbeti	980	1265	1572	1848	164
Haslar Mukâta'ası	963	1247	1555	1831	138
" (B)	1115	1242	1703	1826	8
Piyade Mukâbelesi	987	1248	1579	1832	68
Haremeyn Muhâsebesi	905	1255	1499	1839	59
" (B)	1012	1291	1603	1874	13
Haremeyn Mukâta'ası	884	1280	1479	1863	44
" (B)	1080	1275	1669	1858	3
Küçük Evkâf Kalemî	1284	1284	1867	1867	3
Küçük Rûznâmçe Kalemî	1013	1219	1604	1804	110
Cizye Muhâsebesi Kalemî (A)	1101	1195	1689	1780/81	15
" (B)	958	1264	1551	1847	277
" (C)	995	1279	1586/87	1862	117
" (D)	1127	1261	1715	1845	9
Anadolu Muhâsebesi	1084	1282	1673	1865	130
" (B)	1115	1259	1703	1843	20
Anadolu Muhâsebesi İstanbul Gümrüğü	1101	1256	1689	1840	128
Anadolu Muhâsebesi Bursa Nizam-ı Harîri	1116	1254	1704	1838	66
Anadolu Muhâsebesi Edirne Gümrüğü	1152	1229	1739	1813/14	31
Anadolu Muhâsebesi Tütün	1102	1275	1690	1858	53
Kahve Rûsûmu	1109	1253	1697	1837	67
Süvâri Mukâbelesi	1103	1264	1691	1847/48	38
Sipahi ve Silâhdar Kalemleri	974	1195	1566	1780/81	14
Tophâne ve Topçular	1242	1265	1826	1848	87
Büyük Kal'a (A)	893	1277	1487/88	1860	150
" (B)	892	1238	1846/47	1822	102
Küçük Kal'a Kalemî	1124	1286	1712	1869	11
Baş Mukâta'a Kalemî	895	1266	1489	1189	168
" (B)	988	1269	1580	1852	10

Maden Kalemi	997	1234	1588	1818	39
" İstanbul Gümrüğü	1012	1258	1603	1842	32
Gümrükler	1084	1268	1673	1851	31
Bursa Mukâta'ası Kalemi	1003	1204	1594	1789	6
Kefe ve Avlonya Mukâta'ası Kalemleri	892	1201	1846/47	1786	6
Eshâm Muhâsebesi	1189	1281	1775	1864	169
" (B)	1202	1281	1787	1864	30
Zecriye	980	1277	1572	1860	46
Arpa Emâneti	1061	1242	1650/51	1826	36
Zahire Hazînesi	1145	1272	1732	1855	31
Sâlyâne Kalemi	1063	1194	1652/53	1780	24
Mahlûlât Kalemi	1078	1283	1667	1866	5
Darphâne	1103	1261	1691	1845	12
Tersâne Emâneti (Bahriye)	936	1266	1529	1849	142
Muhassıllık	1245	1296	1829	1878/79	97
Vâridât Muhâsebeciliği (A)	1234	1262	1818	1845/46	149
" (B)	1257	1261	1841	1845	66
Mesârifât Muhâsebesi	1144	1288	1731	1871	129
Cerîde Muhâsebesi, Evrâkı Nakdiye ve Damgalı Varaka-i Sahiha Defterleri	1256	1281	1840	1864	62
Nüfus Defterleri	1106	1269	1694	1852	303
Yeniçeri Efendisi	919	1239	1513	1823	61
" (B)	1101	1239	1689	1823	39
Baruthâne	1129	1257	1716/17	1841	24
Muhtelif Askerî Defterleri	1007	1258	1598	1842	53
Askerî İâne Defteri	1231	1280	1815/16	1863	35
Askerî	1241	1278	1825	1861	245
Zabtiye	1256	1280	1840	1863	51
Saray Masraf-ı Şehriyârî ve Harc-ı Hâssa	895	1264	1489	1847	61
Saray Has Bahçe	883	1247	1478	1831	16
" Çakırcı ve Şahinci	1007	1234	1598	1818	8
" Has Ahuru	914	1227	1508	1812	46
" Ehli Sanat	1169	1205	1755	1790	12
" Tâyinât	1079	1258	1668	1842	34
Saray-ı Hümâyûn Matbah-ı Âmire ve Kiler	873	1268	1468	1851	110
Saray Odun Anbarı	1103	1250	1691	1834	7
" , Sarayın muhtelif defterleri	1093	1260	1682	1844	10
" Kasabbaşılik	1106	1260	1694	1844	13
Müteferrik defterler	903	1274	1497	1857	90
Toplam;					6698

IV. MALİYE'DEN MÜDEVVER DEFTERLER TASNİFİ

1945 yılında Maliye Bakanlığı'ndan yığın halinde devralınan ve 26000 kûsur olan defterlerin tasnifidir. Muhtelif Maliye kalemlerine âit defterler olduğu gibi, arazi tahrîr, saray, yeniçeri, mevâcip vs. gibi diğer cins defterleri de ihtiva etmektedir.

Tasnif yapılırken önce eski harflerle her defterin üç nüsha fişi çıkarılmış ve fişler kronolojik, numara sırası ve konularına göre olmak üzere üç grup halinde kutulara yerleştirilerek araştırmacıların istifadesine sunulmuştur. Defterler h.830/m.1427 yılında başlayıp h.1327/m.1909 yılına kadar gelir. Tasnifteki son defterin sıra numarası 23138 dir.

Tasnifin tarih sırasına göre tanzim edilen fişlerini yeni yazı ile kataloğa geçirilmesine başlanmış ve h.1101/m.1689 tarihine kadar olan 6959 adet defterin kataloğu 25 cilt halinde tamamlanmıştır.

Maliyeden Müdevver Defter Katalogları Listesi

Cilt No	Katalog Adı	Tarihi	Defter Adedi
		Hicrî / Mîlâdî	
1	Maliyeden Müdevver Defterler Kataloğu	830/1427-1108/1696	1217
2	"	1008/1599-1125/1713	1491
3	"	1035/1626-1251/1835	1668
4	Maliyeden Müdevver Defterler Kataloğu	1064/1654-1276/1859	1647
5	"	1087/1676-1275/1859	926
6	"	1101/1690-1282/1865	821
7	"	1111/1699-1284/1867	832
8	"	1126/1714-1277/1860	847
9	"	1138/1726-1284/1868	902
10	"	1149/1736-1276/1859	813
11	"	1169/1756-1286/1869	846
12	"	1191/1777-1296/1879	794
13	"	1211/1796-1296/1879	802
14	"	1233/1818-1296/1879	832
15	"	1247/1831-1289/1872	840
16	"	1254/1838-1306/1889	963
17	"	1260/1844-1327/1909	737
18	"	1265/1849-1311/1893	829
19	"	1273/1857-1331/1913	809
20	"	1280/1863-1326/1908	752

21	"	1285/1868-1319/1901	802
22	"	1290/1873-1323/1905	650
23	"	1295/1878-1346/1927	730
24	"	- -	1000
25	"	855/1451-1313/1895	1331

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİNDEKİ

BELGE TASNİFLERİ

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİNDEKİ BELGE TASNİFLERİ

Bu bölümde, şu ana kadar tesbit edilen nezâret ve fonlara âit belgeler zikredilecektir. Osmanlı bürokrasisinde çok ehemmiyetli bir yer işgal eden bu belgeler arşiv malzemelerimizin de önemli bir yekûnunu meydana getirmektedir.

Burada bahsi geçen kısımların bir çoğu bilhassa Dîvân-ı Hümâyûn ve Bâb-ı Âsafî belgelerine âit mâlûmat daha evvel "I. Bölüm; Osmanlı Arşivindeki Defter Tasnifleri" kısmında verilmiştir. Bu yüzden aynı fonlara âit belgeler hakkında mâlûmat verilirken, defter gruplarında verilen malûmâta atıfta bulunulmuş, buradan sadece, o fonların tasnif edilen belgeleri hakkında bilgi verilmiştir.

I. TANZÎMÂT ÖNCESİ MERKEZ EVRÂKI

A. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN VE BÂB-I ÂSAFÎ BELGELERİ

Osmanlı Merkez Teşkilâtı'nın h. 1255/m. 1839 tarihinden önceki evrâkından Dîvân-ı Hümâyûn ve daha sonra Bâb-ı Âsafî kalemlerine âit evrâk, dosya usûlu tasnife tâbii tutularak araştırma hizmetlerine sunulmuştur.

Tasnife açılan belgelerin en eski tarihi h. 880/m. 1475, en son tarihi ise h. 1207/m. 1792'dir.

Dosya usulüne göre Tanzîmât Öncesi Merkez Evrâkı belgeleri iki safhada işlem görerek tasnif edilmiştir. Birinci safhada belgenin içine konulacağı gömleğin üzerine belgenin kodu, kontrol edildikten sonra tarihi ve gömlek içinde kaç belge olduğu yazılarak belge gömleğe yerleştirilmiş ve kronolojik sıraya konmuştur.

İkinci safhada, gömleklenmiş belgeler en küçük tarihten başlanarak yüzer yüzer gömlek itibarıyla sayılmış, kronolojik olan her yüz gömleğe bir dosya numarası verilerek bu dosya numarası bütün gömleklere ve gömlek içindeki belgelere yazılmıştır. Ayrıca, bütün gömlek ve belgeler üzerine, gömlek veyâ belgenin, dosyanın kaçınıcı gömleği veyâ kaçınıcı belgesi olduğu da kaydedilmiştir.

Bunları müteakip her yüz gömlek özel hazırlanmış dosyalar içine konarak, dosyaların içindeki belgelerin kimliği mahiyetindeki fişleri doldurularak dosyaya dâhil edilmiştir.

Dosya usulü tasnife âit belgeler 2 ciltte toplanmıştır. Aşağıdaki çizelgede görüleceği üzere 1-13 sıra numaralarda kayıtlı bulunan seriler I. ciltte, 14-25 sıra numaradaki seriler ise II. ciltte toplanmıştır.

Dîvân-ı Hümâyûn ve Bâb-ı Âsafî Belgeleri Kataloğu Dökümü

Sıra No	Kalemin Adı	Kodu	Dosya	Gömlek	Vesika	Tarih	
						Hicrî	Mîlâdî
1	Dîvân (Beylikçi) Kalemi	A.DVN.	2193	213.486	219599	880-1206	1475- 1791
2	Şikâyet Kalemi	A.DVN.ŞKT.	2363	223.464	233700	1155-1207	1742-1792
3	Mühimme Kalemi	A.DVN.MHM	852	65837	69363	1152-1207	1739-1792
4	Düvel-i Ecnebiye Kalemi	A.DVN.DVE.	197	15638	19003	1158-1200	1745-1786
5	Kal'abend Kalemi	A.DVN.KLB.	143	10735	11841	1125-(1207)	1713-1792
6	Askerî Rûznâmçe	A.DVN.ARZ.	2	188	198	1100-1207	1688-1792
7	Nâme-i Hümâyûn Kalemi	A.DVN.NMH.	2	83	83	1110-1207	1699-1792
8	Mısır Vâliliği Kalemi	A.DVN.MSR	13	877	927	1100-1207	1689-1792
9	Kırım Hanlığı Kalemi	A.DVN.KRM.	3	174	209	1164-1206	1751-1791
10	Gayr-ı Müslimlere âit Dini ve Hayri İşler	A.DVN.KLS.	1	49	66	1100-1207	1689-1792
11	Yol ve Menzil Kalemi	A.DVN.YML.	72	7766	7794	(1133).1207	1721-1791
12	Kıbrıs Mühimmesi Kalemi	A.DVN.KBM.	1	56	62	(1115)-1206.	1703-1791
13	Kıbrıs Şikâyeti Kalemi	A.DVN.KBŞ	1	60	60	(1150)-1206	1737-1791
14	Nişân (Tahvîl) Kalemi	A.NŞT.	2365	227699	262350	882.-1207	1477-1792
15	Ordu Nişân Kalemi	A.NŞT.ORD.	15	1544	1571	1143-1198	1731-1783
16	Ru'ûs Kalemi	A.RSK.	2893	311696	388710	896-1207	1491-1792
17	Âmedi Kalemi	A.AMD.	30	2343	2409	(952)-1186	1545-1772
18	Âmedi Kalemi, Kırım	A.AMD.KRM	1	72	73	(1185)-1204	1771-1790
19	Defterhâne-i Âmire Kalemi	A.DFE.	250	24900	26030	908-(1207)	1502-1792

20	Sadâret Kethüdası Kalemî	A.SKT.	46	2411	2511	1000-1207	1592-1792
21	Sadâret Mektûbî Kalemî	A.MKT.	199	10005	10825	(906)-(1207)	1500-1792
22	Reisülküttâblık Kalemî	A.RST	5	257	257	1106-1203	1695-1789
23	Çavuşbaşılık Kalemî	A.ÇVB.	1	61	62	(1040)-1205	1631-1790
24	Büyük ve Küçük Tezkireci	A.BKT.	1	4	4	1162-1167	1749-1754
25	Vak'anüvislik	A.VKN.	1	15	15	1066.- 1207	1656-1792
Toplam			11650	1.119.424	1.257752		

1. Dîvân (Beylikçi) Kalemî (A.DVN)

Dîvân-ı Hümâyûn'da müzakere olunan ve bir karara bağlanan evrâkı, gerekli yerlere havale eden kalemdir. Diğer görevleri Dîvân-ı Hümâyûn sicillerini tutmak, yabancı devletlerle anlaşmalar yapmak Dîvân'a gelen her çeşit şikâyetlere karşı hükümler vermek, toprak ve çeşitli konularda anlaşmazlıkları çözümlemektir.

Dîvân Kalemî olarak ayrılan belgeler genel olarak:

Zahire rusûmunun toplanması, mülk dâvâsı, alacağın tahsili, vergi toplanması, timâr tevcihi, eşya ve zahire nakli, fukara ahalinin rencide olması husûsundaki arzları,

Vezir, beylerbeyi, Vâli, kadı, mutasarrıf vesâireye yazılan hükümler ve emirleri,

Taşrada bulunan vezir, beylerbeyi, Vâli vesâir görevliler tarafından Dîvân'a gönderilen muhtelif konuları hâvi mektuplardır.

Dîvân Kalemî dosya usûlüne göre tasnif edilmiştir. Bu seriye âit belgeler Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemî Ek Kodları Kataloğu'nda zikredilmiştir. Bu katalog 25 adet ek kodu ihtiva etmektedir.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN	880-1206 / 1475-1791	219599

2. Dîvân-ı Hümâyûn Şikâyet Kalemî (A.DVN.ŞKT)

Osmanlı Devlet sistemi adâlet prensibi üzerine vaz' edilmiştir. Bu adâlet kavramı, halkın dilek ve şikâyetlerini icâbında doğrudan padişaha sunabilmesi, onun

emri ile isteklerinin yerine getirilmesi ve haksızlıkların giderilmesi ilkesine dayanıyordu.

Bu temel anlayış Osmanlı idâresinde bir takım teşekküllere vücut vermiştir ki, Dîvân-ı Hümâyûn Şikâyet Kalemi bu teşekkülün en başta gelenidir.

Adâlet ve devlet mekanizmalarının en iyi şekilde işleminde halkın şikâyetlerinin rolü büyüktü. Nitekim, şikâyetin ana esprisi otokontrolün sağlanması idi. Merkezden verilen bir emrin görevlilerce en iyi şekilde uygulanıp uygulanmadığı, yapılan şikâyetler dikkate alınarak değerlendiriliyordu.

Şikâyet kalemi Dîvân kaleminin birimi olarak h. 1059 tarihinde Dîvân kaleminden ayrılmıştır.

Şikâyet kaleminde, arazi anlaşmazlıklarına, borç dâvâlarına idârî ve askerî âmirlerden yapılan şikâyetlere bakılırdı. Kalemde tutulan Şikâyet Defterleri'ne bunlar işlenir ve bu gibi meseleler hakkında Dîvân-ı Hümâyûn'a bizzat veyâ bilvasıta müracaat edenlere karşılık olarak verilmiş olan fermânların kayıtları da bu defterlerde bulunurdu.

Şikâyet konuları ise, ilgililerin uğradığı bir zarar ve haksızlığı dile getiren arz, arz-ı hal veyâ arz-ı mahzarlardı. Şikâyet eden taraf, bir şahıs, bir grup veyâ bir kurum olabilirdi. Haksız ve zararlı durum, eşkiyanın veyâ memurların soygunculuğu bir mahkeme kararını tanımama, borcunu ödememe gibi genellikle kanuna aykırı hareketlerdir.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.ŞKT	1155-1207 / 1742-1792	233700

3. Dîvân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi (A.DVN.MHM)

Osmanlı İmparatorluğu'nun merkez teşkilâtı ile alâkalı olarak şimdiye kadar yapılan yayınlarda Mühimme kalemi hakkında teferruatlı bir bilgiye rastlamıyoruz. Çeşitli nizamnâmelerden ve vesikalardan çıkarılabildiğine göre Mühimme kalemi önce Mühimme Odası, sonra Mühimme Müdürlüğü ve nihâyet Mühimme kalemi olarak gelişmesini sürdürmüş bir teşekküldür.

Mühimme kalemi, daima Dîvân-ı Hümâyûn kaleminin bir yan kuruluşu şeklinde faaliyet göstermiştir. Bu yüzden de arşiv tasnif kurallarında Bâb-ı Âsafî'ye bağlı müstakil bir kalem değil, Dîvân-ı Hümâyûn kalemi ile birlikte zikredilmiştir.

Dîvân-ı Hümâyûn'da görüşülen meseleler diğer kalemlere havâle edilirken konuları ve ehemmiyet dereceleri göz önünde bulundurulurdu. Birinci ve ikinci derecede ehemmiyetli olan konulara âit işlemler Dîvân (Beylikçi) kalemine havâle edilirdi. Şayet Dîvân-ı Hümâyûn'da görüşülüp karara bağlanan bir mesele için "mühim" kaydı konulursa işlemlerin yapılması için Mühimme yazan anlamında "Mühimme-nüvis" denilen kâtiplere havâle olunurdu. Yazılacak konu çok önemli ise, Beylikçi ya bizzat kendisi yazar veyâ kâtibi odasına çağırarak kontrolü altında yazdırırdı.

Daha az ehemmiyeti hâiz konular ise kalem odasında "kisedâr"ların (ki bu gün kalem müdürlerine tekabül eder) kontrolünde yazılırdı. Dîvân kalemine âit personel bir odada çalışırdı.

30 Ocak 1792 (1 Şubat 1211)'e kadar Dîvân kalemi bu şekilde çalışmalarını sürdürmüştür. Bu tarihte çıkarılan bir nizâm-nâme ile Dîvân Kalemleri ayrı odalara taşınmışlardır. Zira bir kalemde görüşülen mesele hakkında diğer kalem mensupları da bilgi sahibi oluyor; devletin siyâsî, idârî vesâir işlerinin gizli tutulması ve yapılan işlerin sadece alâkalıları tarafından bilinmesi ilkesi çoğu kez ihlâl ediliyordu. Yerli ve yabancı şahıslar da görerek veyâ işiterek mahrem mevzulara vâkıf olabiliyorlardı.

Mühimme-nüvisler için kurulan bu yeni odalara "Mühimme Odası" ismi verilmiş başlarına "Kesedarlar" tayin edilmiştir. Kesedarlar öteden beri kalemlerin başlarında bulunageldiğinden Mühimme Odası'na da "Mühimme Kalemi" denilmesi uygun görülmüştür.

Tasnif edilen belgelerin mâhiyetini şu şekilde sıralayabiliriz:

Çeşitli konularda hükümler; meselâ iskân hükmü, eşkiyâ hakkında hükümler, ordunun ihtiyacı olan zahirenin temin ve nakline dâir hükümler, Surre alaylarına yardım edilmesine dâir kadılara hükümler, pâye için hükümler.

Arzlar, mektuplar, çeşitli görevlilerce gönderilen havâdisler, vezirlere, beylerbeyine, Vâلیلere asker sevki hakkında emirler, yabancı devletlerle veyâ şahıslarla yapılan anlaşmaların senetleri ile devletin önemli meseleleri hakkında verilen hükümler.

Mühimme Odasında idâreci olarak bir müdür, bir mümeyyiz, bir nâme-nüvis, iki mukâbelecî, iki müzekkire memuru bulunmaktadır.

Diğer memurlar:

Birinci sınıf 10 memur, ikinci sınıf 15 memur, üçüncü sınıf 20 memur olmak üzere üç sınıfa ayrılmış ve böylece idâreci ve memur olarak toplam 52 kişi görevli bulunuyordu. Bu kaleme âit belgeler Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kataloğu'nda ek kod olarak zikredilmiştir.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.MHM	1152-1207 / 1739-1792	69363

4. Dîvân-ı Hümâyûn Düvel-i Ecnebiye Kalemi (A.DVN.DVE)

Osmanlı Devleti ile yabancı devletler arasında cereyan eden muâmeleleri yürüten kalemidir.

Konsolos, yabancı tüccarlar, yabancı elçilerden gelen her türlü yazışmalar burada muhafaza edilmiştir.

Yabancı devletlere âit gemilerin Osmanlı limanlarından yararlanmaları için gerekli izinlerin verilmesi ve bu izinlerin de muntazam olarak takibi ve yabancı devletler ile ilgili muhtelif konulardaki havadisler de bu kalemde bulunmaktadır.

Bu kaleme âit belgeler şu şekilde tasnif edilmiştir:

Her devlete bir numara verilmiş, belgeler bu numara altında toplanarak kendi arasında kronolojik sıraya konmuştur.

Bu kaleme âit belgeler, Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kataloğunda ek kod olarak verilmiştir.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.DVE	1158-1200 / 1745-1786	19003

5. Dîvân-ı Hümâyûn Kal‘abend Kalemi (A.DVN.KLB)

Bu kalemde de kal'abendlik cezâsına mahkûm edilenlerle alâkalı kayıtlar tutulmakta idi. Bu kalemle ilgili vesikalar Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi Kataloğu'nda yer almıştır.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.KLB	1125-1207 /1713-1792	11841

6. Dîvân-ı Hümâyûn Askerî Rûznâmçe Kalemi (A.DVN.ARZ)

Askerî Rûznâmçe, Kazasker Dâiresi'nde tutulan günlük vukûât defterlerine verilen isimdir. Rûznâmçe kalemi ise askerî timar ashabının ferağ ve intikal muâmelelerine dâir olan defterleri tutmakta idi. Bu kalemde iki dosya içinde 198 vesika mevcuttur.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.ARZ	1100-1207 /1688,1792	198

7. Dîvân-ı Hümâyûn Nâme-i Hümâyûn Kalemi (A.DVN.NHM)

Nâme-i Hümâyûn, padişahlar tarafından İslâm ve Hıristiyan hükümdarları ile Osmanlı Devleti'ne tâbî' imtiyazlı olan Mekke şerifi, Kırım hanı, Erdel kralı, Eflâk ve Boğdan voyvodaları ile Gürcü ve Dağıstan hanlarına gönderilen mektuplara denir²⁵⁴.

Ayrıca yine padişahlar tarafından yeniçeri mevâcibi ifası husûsunda sadrâzama hitaben yazılan tahrîrler de bu türdendir.

Osmanlı hükümdarlarının tahta cülûslarında yeni padişahın hükümdarlığını bildirmek için dost ve civar memleketlere birer elçi ile nâme göndermek âdet olduğu gibi sefir gitmeyen devletlerin sefirlerine de yeni hükümdarın tuğrasıyla Nâme-i Hümâyûn verilir ve bunlar da nâmeyi kendi hükümdarlarına yollarlardı²⁵⁵. Nâme-i Hümâyûn kalemi de bu tür nâmelerin hazırlandığı ve nüshalarının kaydedilip, saklandığı yerdir. Nâme-i Hümâyûn'lar haricinde Nemçe, Venedik, Fransa vesâir

²⁵⁴ İ. H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Saray Teşkilâtı*, s. 290-91

²⁵⁵ a.g.e., s. 295

yerlerden gelen nâmelerin tercümeleri de bulunmaktadır. Bu kaleme âit vesikalar Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümayûn Kalemleri Kataloğu'nda zikredilmiştir.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.NMH	1110-1207 /1699-1792	83

8. Dîvân-ı Hümayûn Mısır Vâliliği Kalemi (A.DVN.MSR)

1517'de Osmanlı Devleti hâkimiyetine giren Mısır, bulunduğu stratejik ve ekonomik konum münasebetiyle Osmanlı Devleti iç politikasında vazgeçilmez bir yere sahiptir.

Bu konumu sebebi ile Dîvân Kaleminde Mısır'a âit evrâk bir araya getirilerek A.DVN.MSR kodu altında toplanmıştır.

Bu kodda bulunan evrâklar genellikle şu konuları ihtiva etmektedir.

Mısır'daki vakıflarla ilgili meselelerle alâkalı evrâk

Devletin en büyük gelir kaynaklarından olan "Mısır irsaliyesi" hakkında yazılan hükm-i şerif ve fermânlar.

Mukaddes bölgelerdeki hizmetler, Mısır iç yapısındaki ihtilâf ve kargaşalıklara âit evrâk.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.MSR	1100-1207 / 1689-1792	927

9. Dîvân-ı Hümayûn Kırım Hanlığı Kalemi (A.DVN.KRM)

Fatih Sultan Mehmet zamanında Osmanlı Devleti egemenliği altına giren Kırım (1475) Bükreş Muâhdesi'ne kadar (1812) devlete bağlı bir hanlık olarak kalmıştır.

Kırım Hanlığı'nın Osmanlı Devleti ile olan münasebetleri diğer eyâletlere göre farklılık arz etmektedir.

Dîvân Kalemi'nin ek kodu olarak ayrılan Kırım Hanlığı (A.DVN.KRM) kodunda özellikle 18. yüzyıla âit Kırım vesikaları bulunmaktadır. Bu kodda bulunan evrâklar:

- Rusya'nın Kırım'ı ele geçirmek için yaptığı siyasî oyunlarla ilgili yazılmış olan mektupları,

- Osmanlı Devleti'nin Kırım Hanları'na göndermiş olduğu hüküm ve emr-i âli suretlerini ihtiva etmektedir.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.KRM	1164-1206 / 1751-1791	209

10. Dîvân-ı Hümâyûn Gayr-ı Müslimler Dînî ve Hayrî İşler Kalemî (A.DVN.KLS)

Dîvân Kalemî'nde kiliseler ile ilgili belgeler bir arada bulunması amacıyla ek kod tesbit edilmiş ve belgeler bu kod altında toplanmıştır.

Osmanlı toprakları dahilinde bulunan kiliselerin gelirleri, tamir ve bakım ile yeniden yapımlarının takip ve müşâhede altında tutulması, sû-i hali görülen erbâb-ı kilisenin müşâhede altında tutulması, gayr-ı müslim cemaatlara âit okul, yetimhâne gibi müesseselere ruhsat verilmesi, tamirleri bu müesseselerin ihtiyaçları ile ilgili kayıtlar tutulurdu.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.KLS	1100-1207 / 1689-1792	66

11. Dîvân-ı Hümâyûn Yol ve Menzil Kalemî (A.DVN.YML)

Osmanlı Devlet Teşkilâtı nizâmına göre, yabancı elçi ve bunların hizmetkârları ile yerli ve yabancı tüccarlara Osmanlı toprakları içerisinde seyahat edebilme izni olarak dîvân tarafından verilen hükümleri ihtiva eder.

Yol ve Menzil kalemî, menzillerden gelip-geçen ulakların her türlü masrafını görmek zorunda olan ahâlinin, bâzı vergilerden muaf olduklarına dâir hükümleri çıkarır. Menzillerde olan masraflar ve menzillerdeki masrafları karşılayan halkın durumu ile ilgilenir.

Menzillerde, ulaklara verilen bârgirlerin in'âmât ücretleri, ulakların taşıdıkları ahkâm ve bunların taşırken kullandıkları tarikler, seferden veyâ avdan dönüşte menzillerde bulundurulması gereken arpa, saman, ot vesâir zahire tayinatının

cinslerini ve miktarları, seferden dönüşte ordunun ihtiyacı olan zehair tayinatın hazırlanılması, menzillerde bulundurulması gereken tayinatın tertibi ile ilgili işler bu kalemin vazifesi idi.

Bu seriye âit belgeler Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümayûn Kataloğu'nda ek kod olarak zikredilmiştir.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.YML.	(1133)-1207/ 1721-1791	7794

12. Dîvân-ı Hümayûn Kıbrıs Mühimme Kalemi (A.DVN.KBM)

Dîvân kalemi evrâkının arasından Kıbrıs'a âit belgelerin çıkarılmasıyla teşekkül ettirilen Kıbrıs Mühimmesi 17 ve 18. yüzyıl Kıbrıs ictimâî ve iktisâdî tarihi ile alâkalıdır.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.KBM	1115-1206/ 1703-1791	62

13. Dîvân-ı Hümayûn Kıbrıs Şikâyeti Kalemi (A.DVN.KBŞ)

Kıbrıs adasında mahallî konularla ilgili şikâyetleri ihtiva eden arz, arz-ı mahzar ve arzuhallerin toplanmış olduğu bir koddur.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DVN.KBŞ	1150-1206 / 1737-11791	60

14. Nişân (Tahvîl) Kalemi ²⁵⁶(A.NŞT)

²⁵⁶ Mâlûmât için bkz. *I.Bölüm Tahvîl Kalemi Defterleri*

²⁵⁷ Mâlûmât için bkz. *I.Bölüm Tahvîl Kalemi Defterleri*

Tahvîl, Nişân veyâ Kîse kalemi adı verilen bu kalemde vilâyet kadıları, vezir, beylerbeyi, sancakbeyi berâtlarıyla zeâmet ve tîmarların kayıtları tutulurdu.

Tahvîl Kalemi'nde yazılan evrâk şunlardır:

1. Vezir, beylerbeyi, sancakbeyi berâtları ile bunlara verilmesi şart ve vazife icrâsını mutazammın olan tevcih fermânları,

2. Mahlûl, timar ve zeâmetlerin tevcihine âit olan tahvîl hükümleri, yâni tahvîl tezkereleri,

3. Mülknâme ve muafnâmelere âit emr-i âli ve berâtlar,

4. Muhtelif konulara dâir vârid olan suâller ve iktizâları,

Tahvîl kalemindeki muâmelât, Tahvîl Kisedarı denilen müdür ve onun yardımcısı durumundaki mümeyyiz ile mübeyyiz ve mülâzım adı verilen memurlar tarafından yerine getirilirdi.

Mahlûl, zeâmet ve timar tevcihi husûsunda Dîvân'a gelen arz önce derkenar olmak üzere Defterhâne'ye gider, Defterhâne'den derkenar olunarak Dîvân'a gelen arz üzerine "Mucebince tevcih olunmak buyruldu" yazılarak, Tahvîl kalemine gönderilir, bu kalemde tahvîl hükmü yazılır, bu hükme binaen Defterhâne'den berât tezkiresi verilir ve son olarak da Dîvân kaleminde bunun berâtı yazılırdı.

Nişân Kalemi'nin vermiş olduğu hükümler şunlardır:

İbtidâ, terakki, istihdam, cebelü, tahvîl, mülâzemet, mütesellim hükümleri.

Bu kaleme âit vesikalar Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Kataloğu II. Ciltte zikredilmiştir.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.NŞT	882-1207 / 1477-1792	262350

15. Ordu Nişân Kalemi (A. NŞT. ORD)

Bu fona âit vesikalar umûmiyetle Nişâncı (Tahvîl) kaleminin ek kodu olarak karşımıza çıkmaktadır. Vazifeleri Tahvîl kaleminin paralelindedir. Ordu ile alâkalı işleri yürütürdü.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
------	-------	--------------

A.NŞT.ORD	1143-1198 /1731-1783	1571
-----------	----------------------	------

16. Ru'ûs Kalemi (A.RSK)

Dîvân Hümâyûn'un en önemli kalemlerindendir. Bu kaleme Ru'ûs-ı Hümâyûn kalemi de denmektedir. Vezir, beylerbeyi, timar ve zeâmet sahipleri dışındaki bütün hizmetliler ile hazîne, evkâf ve gümrükten maaş alan her türlü devlet memurlarının tayin muâmelelerinin yapıldığı ve bunlara dâir kayıtların tutulduğu kalemdir.

Bu çeşit devlet memurlarının tayin muâmelesini gösteren kâğıda ru'ûs adı verilir ve bunlar bu kalemde tutulan Ru'ûs Defterlerine kaydolunurdu.

Ru'ûs kaleminin âmiri müdür seviyesinde bulunan Ru'ûs Kisedârı olup, maiyetinde yardımcı durumunda bulunan bir mümeyyiz ve kâtip, şakird ve mülâzım adları altında oldukça kalabalık bir memur kadrosu bulunmaktaydı. Vazife istidâsını, zayiden dolayı berât verilmesini, timar ve zeâmetle gedik ilhakını, cami bina eylemek için izn-i hümâyûnu hâvi vesâir konulardaki arzuhaller, Ru'ûs kalemine âit belgelerdir. Bunlarla birlikte Anadolu Muhâsebesi'nden verilen mütekâidin, duâgûyân, yerlûyân, cebeciyân vesâir vazifelilerin mahlûlünü bildirir ilmühaber tezkireleri, ibtidâ tezkireleri, berât için verilen mukâbele tezkireleri, Hatt-ı Hümâyûnlu telhisler, yine bu kaleme âit belgelerdi.

Ru'ûs kalemine âit vesikalar, Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Kataloğu II.ciltte yer almıştır.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.RSK	896,1207 / 1491-1792	388710

17. Âmedi Kalemi²⁵⁸ (A.AMD)

Reisülküttâbın husûsî kalemidir. Sadrâzam tarafından padişaha yazılacak takrir ve telhisler, yabancı devlet başkanlarına gönderilen mektup müsveddeleri, barış anlaşmaları ve çeşitli ahidnâme metinleri, protokoller, yabancı elçi, konsolos ve

²⁵⁸ Malûmat için bkz. I. Bölüm Âmedi kalemi .

yabancı tüccarlara âit her çeşit yazışma ve konuşma mazbataları bu kalemde yazılır ve saklanırdı.

Âmedi kalemi vesikaları Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Kataloğu II. Ciltte yer almıştır.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.AMD	(952)-1186 /1545-1772	2409

18. Âmedi Kalemi Kırım Hanlığı Belgeleri (A.AMD.KRM)

Bu fonda Âmedi kalemine bağlı olarak Kırım ile âlâkalı belgeler bulunmaktadır.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.AMD.KRM	1185-1204 /1771-1790	73

19. Defterhâne-i Âmire Kalemi ²⁵⁹ (A.DFE)

Diğer adı Defter-i Hakanî olan bu kalem, bu gün Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü karşılığı olup Osmanlı İmparatorluğu'nun arazi kayıtlarının içinde toplandığı, ana kayıtların saklandığı dâiredir. Bu kalemin âmirine "Defter Emîni" veya "Defterhâne Emîni" denirdi.

Bu kaleme âit vesikalar Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Kataloğu II. Ciltte yer almıştır.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.DFE	908-(1207) / 1502-1792	26030

20. Sadâret Kethudâsı Kalemi²⁶⁰ (A.SKT)

Sadâret Kethudâsı, sadrâzamların birinci derecede yardımcısı olan memur hakkında kullanılır bir tâbirdir. Devlet işleri, sadrâzamlara verilmeden evvel kethudâların elinden geçer ve Bâb-ı Âli'den çıkan bütün emirler onun tavsiyesine göre

²⁵⁹ Malûmat için bkz. *I. Bölüm Defterhâne Defterleri*.

²⁶⁰ Malûmat için bkz. *I. Bölüm Kethudâ Kitâbeti*.

tatbik olunurdu. Kethüdâların ayrı dâire ve kalemleri olup, Kethudâ Kâtibi denilen kişinin nezâretinde idiler.

Sadâret Kethudâsı kaleminde Sadâretten çıkan emirlerle ilgili kayıtlar mevcuttur.

Bu kaleme âit vesikalar Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Kataloğu II.Ciltte zikredilmiştir.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.SKT	1000-1207/ 1592-1791	2511

21. Sadâret Mektûbî Kalemi²⁶¹ (A.MKT)

Sadrâzam tarafından çeşitli makam ve kişilere yazılan resmî mektuplar ve önemli işlere âit emirler, buyrulduklar bu kalem tarafından yazılır ve kalemi, Mektûbi Efendi adı verilen sadrâzam mektupçusu yönetirdi.

Bu kaleme âit vesikalar Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Kataloğu II. Ciltte yer almıştır.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.MKT	(906)-(1207) /1500-1792	10825

22. Reisülküttâblık Kalemi (A.RST)

Reisülküttâb, kâtiblerin başı mânâsına gelir. XIX. yy. sonlarına kadar Dîvân-ı Hümâyûn kâtiblerinin ve kalemlerinin şefi idi. Reisülküttâblar, divân muâmelâtına vukûfları sebebiyle, ehemmiyetleri oldukça fazla idi ve bu yüzden devlet işleri Paşa Kapısı'na intikâl edip, Dîvân-ı Hümâyûn ehemmiyetini kaybettikten sonra, Reis Efendilerin mevkii yükselmiş ve siyasî işler, dış temaslar, yabancı elçiliklerle olan muâmeleler bunlar vasıtasıyla tedvin olunmaya başlamış, nihayet Dışişleri Bakanlığı vazifesini görür olmuşlardı. Bu makam, 1836 senesinde ilga olunmuş, yerine Umûr-ı Hariciye Nezâreti teşkil edilmiştir.

²⁶¹ Malûmat için bkz. I. Bölüm.Mektûbî kalemi

Reisülküttâblık kaleminde de nezâret dönemine kadar reisülküttâbın meşgul olduğu, bilhassa hâricî meselelerle alâkalı kayıtlar tutulmakta idi. Bununla alâkalı belgeler de Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Kataloğu II.Ciltte zikredilmiştir.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.RST	1106-1203 / 1695-1789	257

23. Çavuşbaşılık Kalemi ²⁶² (A.ÇVB)

Çavuşbaşı, Dîvân-ı Hümâyûn çavuşlarının âmiridir. Dîvândan çıkan hükümlerin icrâsı ve sefirleri kabûlünde onlara refakat etmek onun vazifesi idi; Yâni adlî icrâ kuvvetinin başı ve teşrîfât işlerinin en büyük âmiri idi.

Çavuşbaşı belgeleri Bâb-ı Âsafî, Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Kataloğu II.Cilte yer almıştır.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.ÇVB	(1040)-1205 / 1631-1790	62

24. Büyük ve Küçük Tezkireci Kalemi (A.BKT)

Tezkireci, Dîvân-ı Hümâyûn'un yazı işleriyle meşgul bulunan memurun ünvanıdır. İlk zamanlarda maiyyetinde birkaç kâtip bulunan bir tek tezkireci var iken, sonraları Tezkire-i Evvel ve Tezkire-i Sâni ünvanıyla iki tezkireci kullanılmıştır. Bunların vazifesi, Dîvân toplantılarında, günlük muâmelâtla ilgili evrâkı okumak ve kararları not etmek idi.

Büyük ve Küçük Tezkireci kaleminde de bu cins muâmelâtla ilgili kayıtlar mevcuttur. Ancak bu kayıtların çok olduğu söylenemez. Bu kalemin belgeleri Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemleri Kataloğu II.ciltte zikredilmiştir.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.BKT	1162-1167 / 1749-1754	4

25. Vak'anüvis Kalemi (A.VKN)

²⁶² Malûmat için bkz. I. Bölüm.Çavuşbaşı Defterleri

Vak'anüvislik, vak'a yazarlığı manasına gelip "resmî tarihçi" demektir. Osmanlı Devleti'nde Vak'anüvislik kalemî, XVIII. asrın başında kurulmuştur. Vak'anüvisler, devletçe zâbit ve tahrîri kendisine verilen vesikaları kayıt ederdi. İlk vak'anüvis tarihçi Mustafa Nâima Efendi'dir. Bu Kalemî vesikaları Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn kalemleri Kataloğu II.Ciltte yer almaktadır.

Kodu	Tarih	Vesika Adedi
A.VKN	1066-1207 / 1656-1792	15

B. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN'A ÂİT DİĞER BELGELER

Dîvân-ı Hümâyûn evrâkının özellikle erken dönemine âit bölümünün büyük bir kısmı elimize geçmemiştir. Elimizde bulunanların çoğu XIX. ve XX. yüzyıllara ve az bir kısmı da XVIII. yüzyıla âittir.

Bu belgelerin bu şekilde bulunuşunun iki mühim sebebi vardır. Tanzîmât'tan sonra hatta XX. yüzyıla kadar Osmanlı Bürokrasisi sisteminde defter tutma usûlünün esas olması, ikinci sebebi ise bunlara icabeden ehemmiyetin verilmemiş ve ilmî bir şekilde tasnif edilmemiş olmalarıdır.

Ele geçen Dîvân-ı Hümâyûn belgeleri çeşitli tasniflere dağıtıldığı gibi, büyük bir bölümü provenans sistemine göre tasnif edilen Tanzîmât Öncesi Merkez Evrâkı içinde yer almaktadır.

Belgelerin büyük bir ekseriyeti yeni yapılan tasnifler neticesinde ortaya çıkmıştır. Araştırmaya açık olmayan bu seriler şunlardır:

1. Muâhedeler

1797-1920 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu ile çeşitli yabancı devletler arasındaki akdolunan muâhedelerin orijinal belgeleridir.

Bu belgeler için 2 ciltlik bir fihrist hazırlanmıştır. Bu fihristlerde, yapılan muâhedeler, devlet adlarına göre alfabetik olarak tanzim edilmiş birincisi A-F; ikincisi ise İ-Z harflerinde, mevcut olan devletler zikredilmiştir.

Fihristte 430 adet muâhede, tasdiknâme ve protokolün yapıldıkları tarih ve özetleri yer almaktadır.

2. Nâme Kartonları

Nâme-i Hümâyûn, Osmanlı hükümdarlarının yabancı devlet reislerine, Kırım hanlarına, Mekke şeriflerine vs. yazdıkları mektuplara verilen isimdir. Bunların bir sureti ile gelen cevaplar ise Nâme Defterleri adlı defterlere kaydolunurdu.

Nâme kartonları, Nâme-i Hümâyûn Mektupları Defterlerinde sûretleri yazılmış olan aslî evrâktır. h. 1256/m. 1840 yılından başlar, h. 1331/m. 1912 yılına kadar devam eder. Bunlar dokuz dosya içinde toplanmıştır.

II. TANZİMÂT SONRASI EVRÂKI

A. İRÂDELER

İrâde, Padişahın emri, fermânı, arzusu mânâsına gelir. 1832 senesinden evvel, herhangi bir mesele hakkında padişahın mütâlaasına lüzûm görüldüğünde, meselenin hülâsası padişaha sunulurdu. Buna "Arz Tezkiresi" veyâ "Telhis" denirdi. Padişah, telhisi okuyarak mesele hakkındaki fikrini üzerine kısaca yazardı.

Bu tarihten sonra arz tezkirelerinin Ser-kâtib-i Şehriyârî denilen, padişahın husûsî baş kâtibine hitâben yazılması usûl ittihaz olunmuş idi. Baş kâtib, bunu padişaha okur, o da şifâhî olarak mütâlaasını bildirir ve bu mütâlaa, arz tezkiresinin altına ve eğik olarak baş kâtib tarafından sadrâzama hitâben yazılırdı. İşte bu şekle irâde denmiştir. Meşrutiyet'ten sonra ise bu usûl terk olunmuş ve padişahlar, vekiller heyeti kararlarını tasdik etmekle iktifa etmişlerdir. Yine buna da irâde denmiştir. İrâde usûlü kabul olunduktan sonra, fermânlar ancak pek muayyen meselelere; nişân, berât tevcihi, imtiyaz i'tâsı, kiliselerin tamiri, büyük rütbe ve memuriyetlerinin verilmesi gibi şeylere inhisar etmiştir .

Arşivimizde bulunan irâdeler, mevzuları itibariyle 5 kısımda incelenmektedir:

1. 1255/1309 yılı İrâdeleri,
2. 1310/1334 yılı irâdeleri,
3. Dosya usûlü İrâdeler,
4. Eyâlet-i mümtâze irâdeleri:
 - a. Bulgaristan
 - b. Cebel-i Lübnan
 - c. Girid

- d. Mısır
 - 1. Mısır İrâdeleri
 - 2. Mısır Taltîfât
- e. Sisam
- f. Yunanistan
- 5. Mesâil-i Mühimme İrâdeleri.

Bu kısımlar hakkında mâlûmat yeri geldikçe verilecektir.

1. 1255-1309 Yılları İrâdeleri ²⁶³

h. 1255-1309/m. 1839-1891 seneleri arasında çıkan irâdeler başlangıçta Dahiliye, Hariciye, Meclis-i i Vâlâ olarak üç kısma ayrılmış iken bilâhare bu kısımlara Meclis-i Mahsus, Şûrâ-yı Devlet ve Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliye de ilâve olunarak devam edilmiştir. Her yıl kronolojik olarak yukarıdaki kısımları ihtiva eden birer cilt katalog meydana getirilmiştir. Katalogların h. 1288/m. 1871 senesine kadar olanları iki nüsha olarak yeni yazıya çevrilmiştir. Eski yazı olanları tek nüshadır. Katalog adedi 54'tür. Bu fonda toplam vesika sayısı irâde ve leff dahil 305.832'dir.

h. 1255/m. 1839 senesinden h. 1310/m. 1892 senesine kadar olan irâdelerin kısımları ve bu kısımların ihtiva ettikleri tarihler ile vesika sayıları şöyledir.

1255-1309 Yılları İrâdeleri Genel Dökümü

Kısım	Tarih	İrâde Adedi	Leff Adedi
Dahiliye	1255-1309/ 1839- 1892	91067	77358
Hariciye	1255-1309/1839-1892	25213	17419
Meclis-i Vâlâ	1256-1284/1840-1868	25576	24497
Meclis-i Mahsûs	1270-1309/1853-1892	5666	19292
Şûrâ-yı Devlet	1284-1309/1867-1892	6914	9938
Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliye	1285-1296/1868-1879	863	2024
Toplam		155304	150528

1255-1309 Yılı irâdelerine âit katalogların yıl esasına göre dökümü aşağıdaki çizelgede verilmiştir. Bu çizelgede Nezâretlerin yıllara göre ne kadar irâdesinin mevcut olduğunu çıkarmak mümkün olmaktadır.

²⁶³ M. Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügatı* s.163

²⁶⁴ M. Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügatı* s.163

1255-1309 Yılları Arasındaki İrâde Kataloglarının Dökümü

Tarih		Dahiliye		Hariciye		Şûrâ-yı Devlet		Meclis-i Mahsus		Meclis-i Valâ		Ahkâm-ı Adliye		Toplam	
Hicrî	Milâdî	Ves.	Leff	Ves.	Leff	Ves.	Leff	Ves.	Leff	Ves.	Leff	Ves.	Leff	Ves.	Leff
1255	1839-40	383	368	134	136	--	--	--	--	--	--	--	--	547	270
1256	1840-41	1232	966	300	214	--	--	--	--	264	1051	--	--	1796	2231
1257	1841-42	967	960	343	470	--	--	--	--	321	1263	--	--	1631	2693
1258	1842-43	972	1033	156	473	--	--	--	--	310	1111	--	--	1438	2617
1259	1843	599	462	201	721	--	--	--	--	144	585	--	--	944	1768
1260-1	1844-45	1500	1292	343	1125	--	--	--	--	247	1577	--	--	2090	3994
1262	1845-46	1002	746	299	297	--	--	--	--	364	--	--	--	1665	449
1263	1846-47	1644	834	242	--	--	--	--	--	804	2443	--	--	2690	3277
1264	1847-48	1677	1096	255	145	--	--	--	--	1161	2367	--	--	3093	3608
1265	1848-49	1609	1166	571	--	--	--	--	--	989	1072	--	--	3169	2238
1266	1849-50	1489	1046	569	9	--	--	--	--	1256	--	--	--	3314	1055
1267	1850-51	1442	1608	541	--	--	--	--	--	1868	--	--	--	3851	1608
1268	1851-52	1373	--	495	--	--	--	--	--	1579	--	--	--	3447	--
1269	1852-53	1520	1978	549	--	--	--	--	--	2189	--	--	--	4258	1978
1270	1853-54	2045	--	574	--	--	--	76	--	1941	--	--	--	4636	--
1271	1854-55	1757	--	641	--	--	--	118	--	1425	--	--	--	3941	--
1272	1855-56	1940	--	765	--	--	--	112	--	1048	--	--	--	3865	--
1273	1856-57	2110	--	770	--	--	--	109	--	815	--	--	--	3804	--
1274	1857-58	1733	--	733	--	--	--	117	--	878	--	--	--	3461	--
1275	1858-59	1847	--	752	--	--	--	108	--	1011	--	--	--	3718	--
1276	1859-60	1505	2	560	--	--	--	206	--	717	--	--	--	2988	2
1277	1860-61	1331	--	591	--	--	--	171	--	927	--	--	--	3020	--
1278	1861-62	1512	--	578	--	--	--	121	--	1086	--	--	--	3797	--
1279	1862-63	1310	--	537	--	--	--	85	--	883	--	--	--	2815	--
1280	1863-64	1643	--	507	--	--	--	52	3664	--	--	--	--	2202	3664
1281	1864-65	1017	1345	416	444	--	--	46	267	853	3837	--	--	2332	5893
1282	1865-66	920	1204	392	739	--	--	30	165	947	3684	--	--	2289	5792
1283	1866-67	943	1266	433	714	--	--	113	592	882	3011	--	--	2371	5583
1284	1867-68	855	1086	421	637	64	203	49	199	667	2496	--	--	2056	4621
1285	1868-69	1029	1270	419	646	555	1828	58	226	--	--	66	415	2127	4384
1286	1869-70	1424	1841	408	707	146	--	76	259	--	--	82	623	2136	3430
1287	1870-71	1301	2265	346	656	98	161	72	272	--	--	91	107	1908	3461
1288	1871-72	1229	1483	324	622	126	176	86	244	--	--	74	111	1839	2636
1289	1872-73	1186	1360	356	596	206	239	156	890	--	--	69	83	1973	3168

1290	1873-74	1159	1192	237	414	133	157	136	336	--	--	102	111	1767	2210
1291	1874-75	1357	1119	4246	495	32	31	166	314	--	--	141	161	5942	2120
1292	1875	1325	1420	263	465	76	91	163	369	--	--	111	135	1938	2480
1293	1876	1468	2270	267	355	160	196	133	188	--	--	59	71	2087	3080
1294	1877	1657	2233	297	260	195	434	185	333	--	--	29	100	2463	3360
1295	1878	1255	1517	267	184	367	542	135	292	--	--	15	59	2039	2594
1296	1878-79	1392	1772	316	245	459	650	218	744	--	--	24	48	2409	3459
1297	1879-80	1499	2288	206	224	214	287	133	458	--	--	--	--	2052	3257
1298	1880-81	1491	1725	212	234	262	311	75	316	--	--	--	--	2040	2586
1299	1881-82	1843	2200	248	300	351	418	59	211	--	--	--	--	2501	3129
1300	1882-83	2112	2850	347	434	292	404	74	660	--	--	--	--	2825	4348
1301	1883-84	1253	2796	296	437	315	537	42	225	--	--	--	--	1906	3995
1302	1884-85	2446	3130	289	2	377	2	50	224	--	--	--	--	3162	3358
1303	1885-86	3071	3570	330	621	365	668	181	781	--	--	--	--	3947	5640
1304	1886-37	3118	3248	326	610	307	100	263	900	--	--	--	--	4014	4858
1305	1887-88	3619	3615	298	566	283	462	310	1212	--	--	--	--	4510	5855
1306	1888-89	3790	3653	307	558	279	351	290	1152	--	--	--	--	4666	5714
1307	1889-90	3096	2968	319	541	275	300	325	1238	--	--	--	--	4015	5047
1308	1890-91	3903	3615	317	512	148	508	398	1200	--	--	--	--	4766	5835
1309	1891-92	4167	3500	304	611	729	882	369	1361	--	--	--	--	5569	6354
Toplam		91067	77358	25213	17419	6914	9938	5666	19292	25576	24497	863	2024	155304	150528

2. 1310 -1334 Yılları İrâdeleri

h. 1310-1334/m. 1897-1916 tarihleri arasında çıkan irâdelerin devlet teşkilâtına ve nezâretlere göre tertip ve tanzim edilmelerinden meydana gelmiştir. Dâirelerin her biri için bir seneliği bir arada olmak üzere eski yazı ile ay-be-ay müstakil kataloglar tertip olunmuştur. Fonda bâzı bölümler h. 1310/m. 1334 arasında kesintisiz devam ettiği halde bâzıları muhtelif tarihlerde kesintiye uğramaktadır. Fondaki vesika sayısı 142.095 katalog adeti ise 484'tür.

h. 1310-1334/m. 1896-1916 irâdeler tasnifinin kısımları şunlardır:

1310-1334 Yılları İrâdelerinin Genel Dökümü

Kısım	İrâde Adedi	Leff Adedi	Tarihi
-------	-------------	------------	--------

Adliye ve Mezâhib	4978	16510	1310-1333
Askerî	6471	11010	1310-1327
Bahriye	752	1238	1310-1334
Defter-i Hâkânî	1121	3978	1310-1327
Dahiliye	12768	24313	1310-1334
Evkâf	3755	4280	1310-1334
Harbiye	8773	17324	1328-1334
Hariciye	22386	9092	1310-1334
Husûsî	20605	4362	1310-1327
İlmiye	247	370	1315-1327
İmtiyaz ve Mukâvelat	239	1133	1310-1334 (not:1329 1330 boş, 1331 yok)
Kanun ve Nizâmât	257	930	1310-1327, 1315 yok
Maârif	1400	2126	1310-1333
Mâbeyn-i Hümayûn	1573	2976	1328-1334
Maliye	5820	7989	1310-1334 1315 yok
Meclis-i Mahsûs	2296	7274	1329-1334
Meclis-i Umûmî	684	1825	1328-1334
Meşîhat ²⁶⁵	196	373	1310-1314, 1328-1334 yok
Nâfia	1010	2835	1310-1334
Orman ve Meâdin	677	1062	1311-1329
Rüsûmat	1700	2522	1310-1327
Sadâret	127	66	1330-1334
Sıhhiye	178	319	1310-1312, 1319-1321, 1327
Şehr Emâneti	1110	1711	1310-1328
Şûrâ-yı Devlet	20	18	1331-1334
Taltîfât	35415	34257	1310-1334
Telgraf Posta ve Telefon	1317	1858	1310-1327, 1330-1333
Ticaret ve Zirâat	48	68	1330-1334
Tophâne-i Âmire	764	716	1310-1326
Zaptiye	171	256	1310-1327
Tekâüd Sandığına âit İrâdeler	1385	1341	1310-1327
Şehr Emâneti'ne âit İrâdeler	1187	1711	1310-1328
Tophâne-i Âmireye âit İrâdeler.	762	716	1310-1326

1310-1334 yılı irâdelerinden bâzı fonlara âit eski yazı katalogları birleştirilerek yeni yazı ile katalogları çıkarılanlar:

²⁶⁵ Meşîhat ve İlmiye makamları birbirinin devamı mahiyetindedir. Yukarıda görüldüğü üzere irâdeler 1315'e kadar Meşîhat, 1315 'ten sonra İlmiye başlığı altında sâdır olmuştur.

1310-1334 Yılları İrâdelerinin Yeni Yazı Kataloglarının Dökümü

Sıra No	Katalog Adı	Tarihi Hicrî / Mîlâdî	Vesika Ade.
1	Tekâüd Sandığı İrâdeleri	1310-1327/ 1891-1909	2726
2	Şehr Emâneti İrâdeleri	1310-1328/ 1892-1910	2898
3	Tophâne-i Âmire İrâdeleri	1310-1326/ 1892-1909	1428
4	Telgraf ve Posta Nezâreti İrâdeleri	1310-1327,1330-1333 / 1892-1909,1911-1915	3175
5	Taltîfât İrâdeleri	1321/1903-1904	2919
6	Taltîfât İrâdeleri	1323 /1905-1916	3365
7	"	1326 /1908	1887
8	"	1327/1909	706
9	"	1328 /1910	888
10	"	1329 /1911	1710
11	Bahriye ve Taltîfât İrâdeleri	1331/1912-1913	958
12	Dahiliye ve Taltîfât İrâdeleri	1333/1914-1915	1121
13	Husûsî İrâdeler	1312 /1894-1895	2121
14	"	1314 /1896-1897	1036
15	"	1315 /1897-1898	1427
16	"	1317 /1899-1900	840
17	"	1318 /1900-1901	897
18	"	1320 /1902-1903	1286
19	"	1323 /1905-1906	1148
20	"	1325 /1907-1908	1597
21	"	1327 /1909	971
22 ²⁶⁶	Evkâf İrâde Kataloğu İndeksi	1310-1334	7746
23	Zaptiye İrâde Kataloğu İndeksi	1310-1327	440
24	Rüsûmat İrâde Kataloğu İndeksi	1310-1327	4235
25	Adliye-Mezâhib İrâde Kataloğu İndeksi	1310-1334	21016
26	Hariciye İrâde Kataloğu İndeksi	1310-1334	15093

²⁶⁶ Yukarıdaki çizelgede 22, 23, 24, 25, 26. numaralarda zikredilen katalogların indeksleri de çıkarılmıştır.

Diğer eski yazı katalogların yeni yazıya çevirme işlemleri devam etmektedir. Aşağıdaki çizelgelerde Nezâretlerin yıllara göre dağılımı ve toplam (İrâde ve leff dahil) vesika adetleri verilmiştir.

1310-1315 İrâde Katalogları Dökümü

Nezâret Adı	1310		1311		1312		1313		1314		1315	
	İrâde	Leff	İrâde	Leff	İrâde	Leff	İrâde	Leff	İrâde	Leff	İrâde	Leff
Adliye ve Mezâhib	176	546	156	1069	176	697	242	958	240	972	150	538
Askerî	159	339	200	618	263	293	272	429	283	527	276	358
Bahriye	22	40	20	28	26	21	23	42	13	20	17	16
Defter-i Hâkânî	21	30	58	94	56	97	79	134	62	137	70	120
Dahiliye	590	1127	530	998	660	1208	656	1513	624	1589	526	1122
Evkâf	216	224	192	201	224	289	231	233	214	207	128	133
Harbiye	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-	-
Hariciye	185	326	164	283	213	322	248	422	246	475	247	446
Husûsî	1562	725	1485	579	1677	444	1021	188	928	108	1288	139
İlmiye	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	20	41
İmtiyaz ve Mukâvelât	2	9	8	28	13	57	10	60	8	28	5	57
Kanun ve Nizâmât	23	97	11	35	21	71	19	49	10	33	--	--
Maârif	65	91	39	41	53	65	58	77	31	47	33	39
Mâbeyn-i Hümâyûn	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Maliye	318	431	256	402	281	283	243	267	269	324	--	--
Meclis-i Mahsûs	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Meclis-i Umûmî	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Meşîhat	10	12	25	41	24	40	13	22	20	32	--	--
Nâfia	77	218	44	121	48	119	39	59	49	78	57	107
Orman ve Meâdin	--	--	41	63	65	75	47	61	24	23	35	69
Rûsûmat	56	80	66	97	81	148	83	95	77	108	86	99
Sadâret	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Sıhhiye	16	28	--	--	18	30	14	28	9	27	5	10
Şehr Emâneti	87	93	78	176	119	226	63	73	61	89	50	74
Şûrâ-yı Devlet	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-
Taltîfât	1941	3203	1751	3808	1706	3581	1312	1886	1513	1450	2328	2248
Tekâüd Sandığı	77	109	67	77	91	99	63	99	75	112	50	67
Telgraf Posta ve Telefon	97	147	50	81	61	58	89	102	95	141	75	86
Ticaret ve Zirâat	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Tophâne-i Âmire	47	47	43	49	47	47	31	24	37	41	29	23

Zaptiye	3	9	4	7	11	22	12	19	17	23	12	17
---------	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----

1316-1321 İrâde Katalogları Dökümü

	1 3 1 6		1 3 1 7		1 3 1 8		1 3 1 9		1 3 2 0		1 3 2 1	
NEZÂRET ADI	İrâde	Leff	İrâde	Leff	İrâde	Leff	İrâde	Leff	İrâde	Leff	İrâde	Leff
Adliye ve Mezâhib	184	627	169	574	211	660	198	585	172	615	209	802
Askerî	246	248	263	339	301	406	322	411	229	299	387	520
Bahriye	18	44	20	19	26	58	25	41	17	39	23	33
Defter-i Hâkânî	64	175	25	80	56	176	70	200	69	236	54	135
Dahiliye	589	1354	554	1415	536	1199	540	1264	556	1360	551	1238
Evkâf	166	193	191	209	163	155	148	153	144	161	159	186
Harbiye	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Hariciye	263	412	240	389	241	396	239	527	247	488	228	483
Husûsî	1127	181	770	70	888	9	1068	110	1201	85	1462	187
İlmiye	19	36	27	36	25	26	30	27	20	25	23	31
İmtiyaz ve Mukâvelât	2	24	5	29	3	15	1	9	10	39	8	47
Kanun ve Nizâmât	2	6	2	2	6	29	13	41	8	54	6	21
Maârif	51	58	47	49	76	97	60	73	58	88	60	80
Mâbeyn-i Hümâyûn	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Maliye	356	440	417	473	389	402	445	445	272	373	332	429
Meclis-i Mahsûs	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Meclis-i Umûmî	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Meşihat	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Nâfia	44	89	41	94	53	76	48	96	53	116	59	111
Orman ve Meâdin	44	86	51	50	32	40	38	43	35	57	40	44
Rûsûmat	84	79	69	94	105	126	109	168	86	123	96	139
Sadâret	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Sıhhiye	10	20	9	11	14	17	8	20	?	?	10	27
Şehr Emâneti	50	50	64	91	70	80	41	76	48	62	47	70
Şûrâ-yı Devlet	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Taltîfât	2280	2756	2327	3780	2539	3016	2186	2363	1972	1114	1905	1014
Tekâüd Sandığı	67	107	33	21	80	71	64	67	81	67	67	62
Telgraf Posta ve Telefon	74	120	53	91	90	146	73	123	64	114	11	12
Ticaret ve Zirâat	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Tophâne-i Âmire	43	35	59	47	38	26	43	35	18	12	48	56
Zaptiye	10	15	12	16	14	22	11	11	2	--	6	3

1322-1327 İrade Katalogları Dökümü

	1322		1323		1324		1325		1326		1327	
NEZÂRET ADI	İrade	Leff	İrade	Leff	İrade	Leff	İrade	Leff	İrade	Leff	İrade	Leff
Adliye ve Mezâhib	216	701	167	569	232	771	293	848	258	851	372	1944
Askerî	316	475	309	482	285	408	360	600	548	981	1452	3277
Bahriye	20	40	26	64	37	51	36	105	31	72	53	91
Defter-i Hâkânî	68	185	57	165	74	172	78	271	95	275	65	175
Dahiliye	473	1171	437	856	480	861	520	897	707	927	522	776
Evkâf	134	141	104	113	267	307	231	229	193	202	67	94
Harbiye	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Hariciye	225	470	115	416	236	394	294	597	262	412	199	433
Husûsî	1361	173	1038	110	1067	122	1217	380	1031	195	414	557
İlmiye	10	17	13	21	11	22	21	33	12	24	16	31
İmtiyaz ve Mukâvelât	4	23	2	57	12	93	6	31	4	21	42	127
Kanun ve Nizâmât	15	54	10	47	22	75	20	68	4	15	65	233
Maârif	65	99	59	80	68	79	88	111	73	100	36	43
Mâbeyn-i Hümâyûn	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Maliye	265	346	414	541	300	470	444	609	253	398	85	197
Meclis-i Mahsûs	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Meclis-i Umûmî	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Meşihat	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Nâfia	26	48	32	90	57	97	75	195	53	116	47	172
Orman ve Meâdin	35	47	35	40	37	48	43	85	28	31	14	44
Rusûmat	98	171	88	135	157	272	212	327	135	247	12	14
Sadâret	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Sıhhiye	16	28	10	10	11	14	17	29	10	18	1	2
Şehr Emâneti	42	39	42	45	95	149	121	144	80	90	20	61
Şûrâ-yı Devlet	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Taltîfât	2038	1728	1841	1524	1924	1845	1906	1613	1027	860	260	446
Tekâüd Sandığı	63	54	45	38	86	68	96	61	100	71	176	91
Telgraf Posta ve Telefon	62	101	69	94	95	155	91	117	81	132	4	10
Ticaret ve Zirâat	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Tophâne-i Âmire	38	26	71	67	49	58	70	47	53	76	--	--
Zaptiye	3	8	10	14	10	21	9	7	22	39	3	3

1328-1334 İrâde Katalogları Dökümü

[illegible]

3. Dosya Usûlü İrâdeler

h. 1332/m. 1916 tarihinden itibaren irâdeler dosya usûlüne göre tasnif edilmiştir. Buna göre irâdeler, âit oldukları nezâret ve dâirelere göre değil de, ihtiva ettikleri meselelere ve konulara göre gruplandırılmış ve Osmanlı Devleti'nin ilgâsına kadar bu sistem kullanılmıştır. Bu tasnif önce sekiz ana guruba sonra da her grup kendi arasında tâli gruplara ayrılmıştır. Bâzı konular da h. 1334/m. 1916 senesinden önceye âit eski İrâde ve Hatt-ı Hümâyûnların da bulunduğu ve konunun evveliyatı olması bakımından aynı dosyada toplandığı görülmektedir. Fonda mükerreri dışında 87 dosya mevcut olup vesika adedi bilinmemektedir. Her dosyanın muhteviyatını gösteren 8 adet dosya defteri bulunmaktadır.

Dosya usûlüne göre irâdelerin yeni yazı ile bir, eski yazı ile sekiz adet kataloğu olup, birer nüshadır.

Dosya Usûlü İrâdeler Listesi

Karton No	Muhteviyâtı
I. GRUP	
1	Hutût-ı Hümâyûn
2	Makâm-ı Saltanat-ı Seniyye'ye müteallik husûsât
3 ve 3 mük.	Hânedân-ı Saltanat-ı Seniyye'ye müteallik husûsât
4	Heyet-i Vükelâ teşkilât ve tebeddülâtı
5	Meclis-i Umûmî'ye âit mukarrerât
6	Huzûr-ı Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne'ye kabul olunanlara müteallik tezâkir
7	Mahzûziyet-i Seniyye-i Cenâb-ı Pâdişâhîyi mübeşşir tezâkir
8	Emlâk-ı Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne'ye âit husûsât
9	Eyyâm-ı Mübâreke ve a'yâd-ı resmiye
10	Eyyâm-ı Mahsûsa-i Ecnebiye
11	Atâyâ-yı Seniyye
12	Sefâret ve Şehbenderlik ihdâsı
13	Müessesât-ı Hayriyye
13	Mekke-i Mükerreme Emâneti
13	Trablusgarb ve Bingâzi Niyâbet-i Sultâniyesi
12	Düvel-i Ecnebiye hükümdârânı ve Hânedan-ı hükümdârilere
II. GRUP	

14	Tahsisât-ı mütehavvile zemâimi ve nakl-i tahsisât
60/1	Nizâmât ve Talîmât
19,22	İmtiyazât ve Mukâvelât
16	Muâhedât ve Uhûd-ı düveliye
17	Ereğli Maden kömürü
23	Müessesât-ı Ecnebiye
23	Tabiiyet Mesâili
18	Bâzı mesâil-i siyâsiye müzâkereleri için Düvel-i Ecnebiye nezdine i'zâm olunan memûrîn-i fevkalâde
24	Nişân ve madalya
23	Boğazlardan geçecek Sefâin-i Ecnebiye
23	Turuk ve meâbir

III. GRUP MENÂSIB-İ MÜLKİYE TEVCÎHÂTI

26	Dâire-i Sadâret
27	Dâire-i Meşihat
	Dâire-i Dahiliye Merkez ve Taşra
31	Aşâir ve Muhâcirin Müdüriyet-i Umûmiyesi
31	Şehr Emâneti
31	Polis Müdüriyet-i Umûmiyesi
29	Vâliler
28	Vilâyet mektubçuları, mülkiye müfettişleri ve Vâli muavinleri
31	Vilâyet polis müdürleri
29	Sancak mutasarrıfları
30	Kaza kaymakamları
32	Dâire-i Hariciye Merkez ve Taşra
33	Dâire-i Adliye Merkez ve Taşra
34	Şûrâ-yı Devlet İdâresi
26	Dâire-i Mâliye, Merkez ve Taşra
34	Defter-i Hâkânî, Merkez ve Taşra
34	Rüsûmât Emâneti, Merkez ve Taşra
35	Dâire-i Evkâf-ı Hümâyûn Merkez ve Taşra
35	Dâire-i Nâfi'a Merkez ve Taşra
35	Ticaret ve Zirâat, Merkez ve Taşra
36	Maârif-i Umûmiye, Merkez ve Taşra
36	Telgraf, Posta ve Telefon, Merkez ve Taşra
26	Menâsıb-ı Dîvân-ı Muhâsebât

38	Menâsıb-ı Saray-ı Hümâyûn
25/1,2	Devâir Teşkilâtı
38	Menâsıb-ı Hazîne-i Hassa (Hizmet-i Devlette ecnebler)
36	Menâsıb-ı İâşe
37	Menâsıb-ı Sıhhiye
TALTİFÂT-I MEMURÎN	
39	Rüteb-i mülkiye ve kalemiye
39	Sadâret memurînine verilen nişân ve madalyalar
39	Dâire-i Meşihat memurînine verilen nişân ve madalyalar.
39	Sarây-ı Hümâyûn memurînine verilen nişân ve madalyalar
39	Dâire-i Hariciye Merkez ve Taşra verilen nişân ve madalyalar
40	Dâire-i Adliye Merkez ve Taşra verilen nişân ve madalyalar
39	Şûrâ-yı Devlet memurînine verilen nişân ve madalyalar
40	Dâire-i Evkâf-ı Hümâyûn memurînine verilen nişân ve madalyalar
40	Dâire-i Nâfi'a memurînine verilen nişân ve madalyalar
40	Dâire-i Maârif-i Umûmiye memurînine verilen nişân ve madalyalar
40	Dâire-i Ticaret ve Ziraat memurlarına verilen nişân ve madalyalar
40	Dâire-i Telgraf ve Posta memurînine verilen nişân ve madalyalar
41	Rûsûmât-ı Emâneti memurînine verilen nişân ve madalyalar
41	Defter-i Hâkânî Emâneti memurînine verilen nişân ve madalyalar
42	Dâire-i Dahiliye memurînine verilen nişân ve madalyalar (Polis ve Jandarma dahil)
41	Şehr Emâneti memurînine verilen nişân ve madalyalar
41	Sıhhiye memurînine verilen nişân ve madalyalar.
41	Polis Müdüriyet-i Umûmiyesi memurînine verilen nişân ve madalyalar.
43	Memurîn-i gayr-i tebe'a-i Osmaniye
44	Şefkat Nişânları
45	Tebea-i ecnebiyeye verilen nişân ve madalyalar
46	Düvel-i Ecnebiye tarafından tebe'a-i Osmaniyye'ye verilen nişân ve madalyalar
47	Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından verilen nişân ve madalyalar
48	Osmanlı Donanma Cemiyeti tarafından verilen nişân ve madalyalar
39	Taltîfât-ı Meclis-i Umûmî
IV. GRUP	
65	Kavânin
66	Kavânin

63	Zamâim ve muâfiyet-i rûsûmiye
V. GRUP	
49	Harameyn-i Şerifeyn, Surre-i Hümâyûn
50	Hitâbet tevcihâtı
51	İlân-ı Harb
52	Afv-ı ceza
52	Tahfif-i ceza
54	İade-i Hukûk-ı Memnûa
55	Hicaz demiryollarına âit muamelât kaydı terkin olunan emvâl ve Deâvî-i emiriyye, Hicâz ve askerî demiryolları müdiriyeti
59	Avanslar
25	Mehâkim teşkilâtı ve mukarrerât-ı mumâsile-i adlî.
56	İstibdâl-i evkâf ve icârâtı
57	Memurînin azil ve muhâkemesi ve hitâm-ı memuriyet ve terkin-i kayıt
54	Kısas, idâm hükümleri ve müebbed kürek cezaları
56	Arâzi-i emiriyye ve mevkûfe üzerine inşaat ve denizden imlâ olunan mahallere müteallik muamelât
58	Dâru'l-eytâm
51	İdâre-i örfiye
58	Cem'iyetler
58	Mekâtip
25	Vilâyât teşkilâtı
VI. GRUP	
15	Müsted'iyât
39	Maaş kat'ı
38	Tebe'a-i Ecnebiye (Hizmet-i Devlet'te müstahdem)
18	Kongreler
61	Şirketler
39	Osmanlı İ'tibar-ı Millî Bankası
64/1	Vilâyât bütçeleri
25	Vilâyât ve elviye mecâlis-i umûmiyyesi
62	Cemaât-i gayr-ı müsleme
58	Âsar-ı Atika hafriyâtı
58	Tekâlif-i Maliye
64/2	Ahkâm-ı umûmiyye, vilâyât ve elviye bütçeleri

64/3	Elviye-i gayr-i mülhaka bütçeleri
65/7	Kavânin ve nizâmât
65/7	Kânûn-i Esasî
65/7	İntihâb-ı meb'usan kararnâmesi
65/7	Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye
76	Sergiler, zirâat ve san'at meşher-i umûmîsi
76	Rumeli demiryolları
76	Kavâim-i nakdiyyenin ref'i ve duyûn-ı umûmiyyenin tevhidî
76	Cerâid ve matbuât (bilhassa Takvim-i Vakâyî)
77	Haricî Mesâil-i Siyâsiyye
	1- İngiltere, Akabe, Kuveyt, Nevâhi-i Tis'a
	2- Avusturya, Bosna ve Hersek
	3- Fransa, Tunus ve Cezayir'in işgali, Lorando ve Tobini matlûbâtı
78	Tobini matlûbâtı
79	4- Beyne'd-düvel Süveyş Kanalı ve Karadeniz'in bî-arafisi, Boğazların mesdûdiyeti
80	Muhaberat-ı Rusya ile mütareke ve mukaddemat-ı sulhiyye müzâkerâtı, Sırbistan ve Karadağ isyanı, Rusya tazminat-ı hariciyesi
81	Berlin Kongresi, Anadolu ıslahatı, Yunan tashîh-i hududu ve Karadağ'a terk olunacak arazi meselesi.
82-83	Avusturyalı mülteciler

VII. GRUP

67	Harbiye : tevcîhât, terfî'ât, taltîfât
68	Harbiye : müteferrik
68	Harbiye : teşkilât
69	Harbiye : mütekâidîn
70	Mehâkim-i askeriye ve Dîvân-ı harpler
71	Nisbet-i askeriyye ve maaş kat'ı ve kabul-i istifâ ve iâde-i rütbe ve sınıf-ı muvazzafa nakli
71	Alaylara sancak i'tası, sancaklara nişân ve madalya taltifi
68	Taht-ı silâha davet ve terhis
72	Jandarma taltîfât
73	Bahriye : Tevcîhât, terfî'ât, taltîfât
74	Bahriye : Müteferrika
74	Bahriye : Mütekâidîn

75	Bahriye : Nisbet-i askeriyye, maaş kat'ı ve iâde-i rütbe
74	Bahriye : Donanma
VIII. GRUP	
	Hutût-ı Hümayûn
	Beyannâme-i Hümayûn
	Nâme-i Hümayûn

4. Eyâlât-ı Mümtâze İrâdeleri

Eyâlât-ı Mümtâze, Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı husûsî imtiyaz anlaşmalarıyla idâre olunan eyâletlerdir. Bunlar, devlete maktû bir vergi ve bâzıları sefer zamanında asker vererek, dahili işlerinde tamamen serbest bulunurlardı. Muhtelif tarihlerde görülen Eyâlât-ı Mümtâzelikler şunlardı: Mekke Şerifliği, Mısır Hidivliği, Sisam Beyliği, Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı, Kıbrıs Adası, Bulgaristan Prensliği, Bosna-Hersek, Kırım Hanlığı, Erdel Krallığı, Eflâk-Boğdan Voyvodalığı ve Aynoroz Emaneti. Bu teşekküllerden 1908 inkılâbından sonra elde kalanlarının imtiyazları ilga olunmuştur.

a. Bulgaristan

h. 1255-1327/m. 1839-1909 tarihleri arasındaki Bulgaristan'a âit irâdeler ve ekleri bir araya getirilerek diğer tasnif ve bölümlerden alınanların eski kataloglarına da gerekli not düşüldükten sonra kronolojik müstakil bir katalog meydana getirilmiştir. Fonda 1775 adet vesika olup, 2607 leffi bulunmaktadır.

b. Cebel-i Lübnan

h. 1258-1325/m. 1842-1907 tarihleri arasında Cebel-i Lübnan hakkında sâdır olan irâdelerin kronolojik bir düzen içinde bir araya toplanmasından meydana gelmiştir. Fonda 302 adet vesika olup, 924 leffi bulunmaktadır. Bir adet kataloğu mevcuttur.

c. Girid

h. 1255-1327/m. 1839-1909 tarihleri arasındaki Girid'e âit irâdeler ekleri ile birlikte bir araya getirilerek âit olduğu başka katalog varsa oraya da gerekli not düşürüldükten sonra kronolojik müstakil bir katalog meydana getirilmiştir. Fonda 1408 adet vesika olup, 3539 leffi bulunmaktadır.

d. Mısır

h. 1255/m. 1839 tarihinden itibaren Mısır'la ilgili olarak çıkan irâdeler taranıp ve bunların içinde mühim görülenler varsa eski fonların kataloglarına işaret edilmek sûretiyle kronolojik ve müstakil bir fon meydana getirilmiştir. Fonda ikisi irâde, ikisi de taltîfât olmak üzere 4 adet katalog defteri mevcuttur.

1. Defter, h. 1255-1300/m. 1839-1882 tarihleri arasında olup, 1108 vesika ve 2118 leffi mevcuttur.

2. Defter (İrâde) h. 1301-1331/m. 1883-1912 tarihleri arasında olup, 785 vesika 813 leffi mevcuttur.

3. Defter (Taltîfât), h. 1257-1312 tarihleri arasında 313 vesika, 320 leff mevcuttur.

4. Defter (Taltîfât), h. 1312-1326 tarihleri arasında, 122 vesika, 59 leff mevcuttur.

e. Sisam

h. 1256-1326/m. 1840-1908 tarihleri arası Sisam'a âit irâdeler ve bunların ekleri bir araya getirilerek gerektiğinde irâdenin eski fonuna not düşülmek sûretiyle kronolojik ve müstakil bir fon vücuda getirilmiştir. Fonda 271 vesika, 768 leff mevcuttur.

f. Yunanistan

h. 1316-1325/m. 1898-1905 tarihleri arası Yunanistan'ı ilgilendiren konularda çıkan irâdelerin kronolojik bir düzen içinde bir araya toplanmasından oluşmuştur. Fonda 65 vesika, 768 leff mevcuttur. Bir adet kataloğu mevcuttur.

Eyâlât-ı Mümtâze İrâdelerinin Dökümü

İrâdenin Ait Olduğu Yer	Hicrî Tarih		Mîlâdî Tarih		İrâde Adedi	Leff Adedi
	Başlangıç	Bitiş	Başlangıç	Bitiş		
MISIR (İrâde-1)	25 .Ra.1255	21.Z.1300	8 .6. 1839	23. 10.1882	1108	2118
MISIR (İrâde-2)	4 .M. 1301	2 .N.1331	5 .11.1883	5.8.1912	785	813
MISIR (Taltîfât-1)	1257	1312	1841	1894	313	320
MISIR (Taltîfât-2)	1312	1326	1894	1908	122	59
YUNANİSTAN	M.1316	30 .C.1323	22 .5.1898	1.9.1905	65	768
CEBEL-İ LÜBNAN	20.M.1258	10.C.1323	3.3.1842	21.7.1907	302	924
SİSAM	29 .R. 1256	19.C.1326	30 .6.1840	19.6.1908	271	768

12	Rusya meselesine dâir	714-753	1255	1264	1839	1847
13	Prusya mesâiline dâir	754	1258	--	1842	--
14	Fransa Devleti mesâiline dâir	755-797	1256	1264	1840	1847
15	İngiltere Devleti mesâiline dâir	798-840	1257	1264	1841	1847
16	Avusturya Devleti mesâiline dâir	841-842	1258	1261	1842	1845
17	İran Devleti mesâiline dâir	843-852	1255	1254	1839	1847
18	Yunan Devleti mesâiline dâir	853-896	1256	1264	1840	1847
19	Papa Hükûmeti'ne dâir	897-915	1263	1264	1846	1847
20	Rum Milleti'ne dâir	916-931	1262	1264	1845	1847
21	Sardunya mesâiline dâir	932-934	1260	1264	1844	1847
22	Ermeni meselesine dâir	935-942	1258	1264	1842	1847
23	Danimarka mesâiline dâir	943	1264	--	1847	--
24	Karadağ meselesine dâir	944-946	1256	--	1840	--
25	Portekiz Devleti'ne dâir	947-951	1258	1264	1842	--
26	Latin reâyaya dâir	952-954	1256	1260	1840	1844
27	Düvel-i mütehabbe mesâil-i muhtelifesine dâir	955-966	1257	1264	1841	1847
28	Protestan Milleti'ne dâir	967-968	1262	1263	1845	1846
29	Katolik meselesine dâir	969-977	1256	1264	1840	1847
30	Sırp meselesine dâir	978-1004	1261	1264	1845	1847
31	Yahudi meselesine dâir	1005-1007	1256	--	1840	--
32	Eflâk'a dâir	1008-1030	1258	1264	1842	1847
33	Eflâk-Boğdan'a dâir	1031-1042	1253	1264	1837	1847
34	İran meselesine dâir	1043-1110	1256	1264	1840	1847
35	Cebel-i Lübnan meselesine dâir	1111-1223	1258	1264	1842	1847
36	Kürdistan meselesine dâir	1224-1355	1258	1264	184 2	1847
37	Sırbistan'a dâir	1565-1637	1256	1260	1840	1844
38	Toskalık meselesine dâir	1638-1693	1261	1263	1845	1846
39	Kıgalk meselesine dâir	1694-1748	1259	1263	1843	1846
40	Mesâil-i hudûdiyeye dâir	1749-1794	1256	1264	1840	1847
41	Yemen meselesine dâir	1795-1824	1258	1264	1842	1847
42	Mürted meselesine dâir	1825-1832	1259	1260	1843	1844
43	Kerbelâ meselesine dâir	1831-1840	1259	--	1843	--
44	Eflâk meselesine dâir	1841-1923	1264	--	1847	--
45	Avrupa ihtilâlinden dolayı Memâlik-i Şâhâne'de bâzı tedâbir icrâsına dâir	1924-1950	1263	1264	1846	1847
47	Viyana ihtilâli meselesine dâir	1960-1986	1264	--	1847	--
48	Musul eyâletine dâir	1987-1988	1259	--	1843	--
49	Diyanbekir eyâletine dâir	1989-1993	1261	1262	1845	1845
50	Cezâyir'de Kostanta Beyi Ahmed Bey'e dâir	1994-1997	1256	1257	1840	1841
51	Ekrâd ve aşâire dâir	1998-2035	1259	1264	1843	1847

52	Bağdat eyâletine dâir	2036-2072	1259	1264	1843	1847
53	Ankara eyâletine dâir	2073-2074	1261	1262	1845	1845
54	Tırhala'ya dâir	2075	1262	--	1845	--
55	Halep eyâletine dâir	2076-2077	1262	1263	1845	1846
56	Şam eyâletine dâir	2078-2079	1260	1264	1844	1847
57	Adana ve Maraş eyâletine dâir	1262	1262	1264	1845	1847
58	Trablus eyâletine dâir	2080-2081	1258	1264	1842	1847
59	Tunus eyâletine dâir	2108-2143	1256	1263	1840	1846
60	Sayda eyâletine dâir	2144-2181	1257	1264	1841	1847
61	Mısır eyâletine dâir	2182-2236	1258	1264	1842	1847
62	Cezâir-i Bahr-i Sefid eyâletine dâir	2237-2241	1263	1264	1846	1847
63	İşkodra eyâletine dâir	2242-2246	1258	1262	1842	1845
64	Selanik eyâletine dâir	2247-2263	1261	1264	1845	1847
65	Yanya eyâletine dâir	2264-2273	1261	1262	1845	1845
66	Üsküb eyâletine dâir	2274-2278	1260	1262	1844	1845
67	Hüdâvendigâr eyâletine dâir	2278-2287	1258	1264	1842	1847
68	Bosna eyâletine dâir	2288-2330	1258	1264	1842	1847
69	Erzurum eyâletine dâir	2331-2348	1261	1264	1845	1847
70	Kudüs eyâletine dâir	2349-2357	1257	1262	1841	1845
71	Aydın eyâletine dâir	2358-2373	1263	1264	1846	1847
72	Edirne eyâletine dâir	2374-2412	1258	1264	1842	1847
73	Kastamonu'ya dâir	2413-2418	1262	1263	1845	1846
74	Niş eyâletine dâir	2419-1429	1257	1264	1841	1847
75	Cidde eyâletine dâir	2430-2459	1257	1264	1841	1847
76	Trabzon eyâletine dâir	2460-2483	1262	1264	1845	1847
77	Seyâhat-i Hümâyûn'a dâir	2484-2525	1262	1264	1815	1847
78	Karantina nizâmına dâir	2526-2590	1255	1257	1839	1841
78	Velâdet-i Hümâyûn ve tevcihât-ı seniyye ve bâzı husûsât-ı mühimmeye dâir	1-60	1255	1258	1839	1842

B. BÂB-I ÂLÎ BELGELERİ

Dîvân-ı Hümâyûn toplantılarının tamamen terkedilmesinden sonra bütün devlet işlerinin görülmeye başlandığı Bâb-ı Âsafî, 18. asır sonlarına kadar bu faaliyetini sürdürmüştür. Bu tarihten sonra "Bâb-ı Âlî" tabiri Bâb-ı Âsafî'nin yerine kullanılmaya başlanmıştır. 19. asrın başlarından itibaren sadece Paşa Kapısı'nı değil, aynı zamanda Osmanlı Hükûmeti'ni ifade eden Bâb-ı Âlî (Sublime Porte) teşekkül etmiştir. Devletin en önemli işlerini yürüten Sadâret, Meclis-i Vükelâ, Meclis-i Vâlâ, Dahiliye Nezâreti, Hariciye Nezâreti ve Deâvî Nezâreti Bâb-ı Âlî teşkilâtını oluşturmuştur ve ufak tefek değişikliklerle bu anlayış Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar devam etmiştir.

Bu birimlerin defter ve vesikalarının da bir arada işlem görmesi ve muhafaza edilmesi için 22 Ramazan 1267 yılında resmen Bâb-ı Âlî Evrâk Odası kurulmuştur.

Bâb-ı Âlî'nin teşkilinden önceki Bâb-ı Âsafî döneminde sadrâzamanın maiyyetinde üç resmi dâire vardı:

1. Sadrâzamanın muavini olup dahilî işlere bakan Sadâret kethüdası (Kahyâ bey),
2. Bilumum haricî işlere nezâret eden reisülküttâb efendi,
3. Halkın sadrâzama verdiği arzuhalleri tetkik edip, şikâyetleri dinleyen ve bunları çözüme kavuşturan çavuşbaşı.

Tanzîmât sonrası gerçekleştirilen düzenlemelerle ve yeni kurulan bâzı müesseselerin Bâb-ı Âlî'de toplanmasıyla, Abdülmecid ve kısmen Abdülaziz devirlerinde, Bâb-ı Âlî'nin yönetimde öneminin ve ağırlığının arttığı mâlumdur. Bu dönemde Sadâret, Hariciye, Meclis-i Vâlâ ve Deâvî Nezâreti, "Bâb-ı Âlî" adı altında tek teşkilât hâlinindedir.

Tasnif edilen Sadâret evrâkı h. 1256-1341 yılları arasındaki döneme aittir ve âit olduğu yılların mülkî, askerî, adlî, siyasî, malî vb. bütün meselelerini ihtiva etmektedir. Tanzîmât sonrasına âit olan bu yazışmalar, yeni kurulan müesseselerin işleyişleri ve yapılan ıslahat hareketlerinin ne derece tatbik edildiğinin anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bâb-ı Âlî Evrâkı yukarıda belirttiğimiz müesseselerin hepsine âit olması sebebi ile bir bütünlük arz etmektedir. Ancak provenans sisteminin bir gereği olarak Bâb-ı Âlî Evrâkı, Sadâret, Meclis-i Vâlâ, Hariciye, Dahiliye, Deâvî Evrâkı şeklinde dâirelere göre ayrılmıştır.

Tanzîmât Sonrası Bâb-ı Âlî'de Evrâkın Muâmele Safhaları:

Bâb-ı Âlî'de evrâkın giriş ve çıkışının kontrol edilip kaydının yapıldığı iki kayıt odası görülmektedir. Dahiliye kalemî ve Bâb-ı Âlî Evrâk Odası. Dahiliye Kalemî vilâyetlere giden ve vilâyetlerden gelen evrâkın genel evrâk kalemî makamındadır. Bâb-ı Âlî Evrâk Odası ise nezâretlerden gelen ve nezâretlere giden evrâkın kayıt işlemlerini yürütmektedir.

Vilâyetlerden Bâb-ı Âlî'ye gelen evrâk müsteşar tarafından görülüp, havalesi işaretleterek Dahiliye kalemine gelir. Orada defterine kayıt edildikten sonra havalesine göre Bâb-ı Âlî dâirelerinden birine gönderilir.

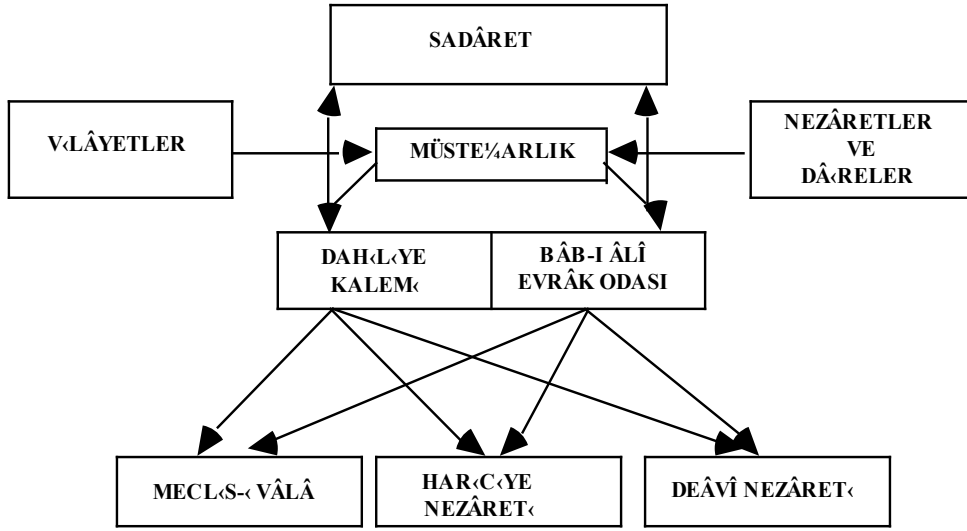
Nezâretlerden gelen evrâk da müsteşar tarafından görüldükten sonra Bâb-ı Âlî Evrâk Odasına gelerek defterine kayıt edilip ilgili dâiresine gönderilir (Bkz.Tablo I).

Bâb-ı Âlî'den vilâyetlere giden evrâk yine Dahiliye Kalemine gelip defterine kayıt edilerek ilgili vilâyetine gönderilir (Bkz.Tablo II).

Bâb-ı Âlî'den nezâret ve dâirelere giden evrâk ise Bâb-ı Âlî Evrâk Odasında defterine kayıt edilerek ilgili dâiresine gönderilir.

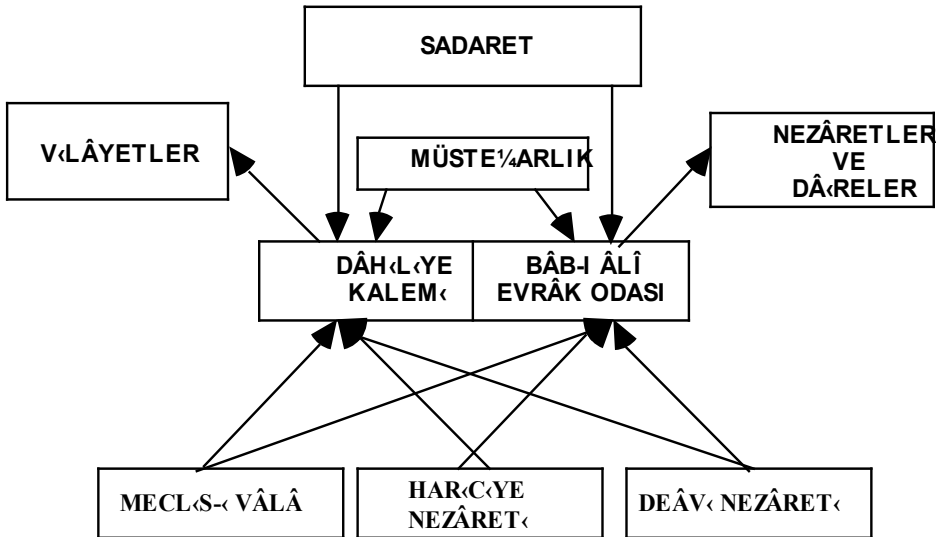
Ancak h. 1289/m. 1872 yılında Dahiliye kaleminin ortadan kalkmasıyla birlikte bu kalemin görevleri de Bâb-ı Âlî Evrâk Odasına verilir. Dahiliye kalemî yerine ise evrâkı mühürlemek görevini yürütecek olan İcra Odası tesis edilir. Böylece h. 1289'dan itibaren Bâb-ı Âlî ile nezâret ve vilâyetler arasında gelen-giden evrâkın kayıt edilmesi ve işlemlerinin yürütülmesi Bâb-ı Âlî Evrâk Odası tarafından yapılır olmuştur.

TABLO I

1256-1289 yılları arasında Bâb-ı Âlî'ye vilâyetlerden ve nezâretlerden gelen evrakın izlediği yol

TABLO II

1256-1289 yılları arasında Bâb-ı Âlî'den vilâyetlere ve nezâretlere giden evrakın izlediği yol
1289'dan itibaren Dahiliye kâlemi ortadan kalkarak Bâb-ı Âlî Evrak Odası işlemleri yürütür.

1. Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Sadâret Evrâkı

h. 1256/1840 yılından Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar geçen zamanı ihtiva eden Sadâret evrâkı, hiç tasnif edilmemiş 1.600.000 vesika ve tarihlenip kodlanmış 400.000 vesika ile tahminen 2.000.000' dur. Ayrıca bu vesikalara âit 1500 kayıt defteri mevcut olup bunlar tasnif edilmişlerdir.

Daha önceden yıllarına ayrılıp mühürlenmiş olan 1.600.000 vesikanın, Provenans sistemine göre tasnif edilebilmesi için gerekli hazırlık çalışmaları yapılmış ve kalemler, görevleri, evrâkının özellikleri, kalemlerin isim ve görev değişiklikleri tesbit edilerek teşkilât şeması çıkarılmıştır. Bu bilgilere bâzı gerekli diğer bilgiler eklenerek küçük bir kitapçık haline getirilmiştir.

Önceleri Sadâret'le birlikte olduğu hâlde, zamanla müstakilleşen nezâretler evrâkının ayıklanması işlemi de bu gurupça yapılacaktır.

Bu evrâk, kalemlerine göre 13 kısım altında incelenmiş ve tasnif olunmuştur.

- a. Dîvân-ı Hümâyûn kalemi
 - 1. Dîvân-ı Hümâyûn- Düvel-i Ecnebiye
 - 2. Dîvân-ı Hümâyûn Mühimme kalemi
- b. Mektûbî kalemi
 - 1. Mektûbî kalemi- Umûm Vilâyet
 - 2. Mektûbî kalemi- Nezâret ve Devâir.
 - 3. Mektûbî kalemi- Meclis-i Vâlâ
 - 4. Mektûbî kalemi- Deâvî
- c. Mektûbî Mühimme kalemi
- d. Âmedi kalemi
- e. Teşrîfât kalemi
- f. Eyâlât-ı Mümtâze kalemi
- g. Müteferrik

Bu kısımlar ve tasnifleri hakkındaki malûmât yeri geldikçe verilecektir.

a. Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi (A.DVN)

Toplantıların akdedildiği Dîvân-ı Hümâyûn, fiilen ortadan kalktıktan sonra, artık bu tabir, tamamen sembol olarak, Bâb-ı Âlî'de bir kalemi ifade eder olmuştur. Görevleri açısından da Bâb-ı Âlî öncesi dönemle sonrası dönem arasında büyük bir

fark yoktur. Tanzîmât öncesinde ayrı ayrı kalemler durumunda bulunan Beylikçi, Tahvîl ve Ru'ûs kalemlerine âit olan evrâk, Bâb-ı Âlî'de tek kalem altında mütâlaa edilerek Dîvân-ı Hümâyûn kaleminde toplanmıştır. Burada Dîvân-ı Hümâyûn kaleminin görevlerini şöylece özetleyebiliriz:

Nizamnâme ve kanunnâmelerin kayıt ve hıfzı, rüesâ-yı milel-i muhtelif ve süferâ-yı ecnebiyye tarafından verilen evrâkın kaydedilmesi, icrası için gereken berât ve emirlerin yazılması, gereği bilinmeyen husûslarda evrâkın havale edilmesi, bilumum mansıblar, memuriyetler, rütbe ru'ûsları ve silsile ru'ûsları ile medâris-i ilmiyye tevcihlerinin kayıt ve icrası, tuğra çekmek, muktezâ, emr-i âli, şurût ve emsâl kayıtlarının çıkarılması.

Bu vazifeleri icra eden Dîvân-ı Hümâyûn kaleminin evrâk çeşitleri de şunlardır: Nizamnâme ve talimatnâmeler; fermân, berât, hüküm, emr-i âli ve nişânlar; rütbe ve pâye tevcihi ile tayin, azl, görev süresi uzatma, imtiyaz, tekâüd; kısas ve nefye dâir evrâk; konsolos ve konsolos vekili tayin berâtları ve bunlar tarafından takdim edilen takrirler; rüesâ-yı milel-i muhtelifce verilen takrirleri, ikâmet ve ticaret berâtları; izn-i sefine ve izn-i sefine talepleri, mürûr tezkireleri; muktezâ, şurût, emsâl ve emr-i âli kayıtları üzerinde bulunan arzuhâller.

Dîvân-ı Hümâyûn kalemine âit 3 ciltlik bir katalog hazırlanmıştır. Yukarıda zikredilen evrâk çeşitlerinin büyük kısmı bu kataloglarda verilmekle birlikte, yabancı devletlerin resmi makamları ile olan her türlü yazışmalar (izn-i sefine talepleri vs.) Dîvân-ı Hümâyûn Düvel-i Ecnebiye Kataloğu'nda; arkasında mühimme kaydı bulunan evrâk ile fermân, berât ve hükümler Dîvân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi Kataloğu'nda verilmiştir.

Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi Katalogları şunlardır:

Cilt No/Kod	Tarih	Vesika Adedi
1. A. DVN	1256-1262/1840-1845	2412
2. A. DVN	1263-1264/1847-1848	2702
3. A. DVN	1265-1266/1848-1849	2755

a1. Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi-Düvel-i Ecnebiye (A.DVN.DVE)

Dîvân-ı Hümâyûn kaleminin görevlerinden biri de yabancı devletlerin resmî makamları ile Sadâret arasında olan yazışmaların kayıt ve icrâsıdır.

Avrupa devletleri ile yapılan anlaşmalar bu kalemde korunmuştur. İstanbul'da ikamet eden Hristiyan devletlerin elçileri ile Hristiyan devletlerin hergün meydana gelen ticarî işleri ve diğer husûsları bu kalem tarafından yürütülmektedir.

Dîvân-ı Hümâyûn kaleminin yabancı devletlerin resmî makamları ile olan yazışmaları ve kayıtları, "Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi Düvel-i Ecnebiye" adı altında katalogda toplanmıştır. Katalogdaki evrâk çeşitlerinin başlıcaları izn-i sefine talepleri, turistik amaçla gelen yabancılar için gezi izni talepleri, konsolos ve konsolos vekili tayinlerine dâir takrirlerdir. Bu evrâkın defterlerine örnek olarak Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi Düvel-i Ecnebiye Defterleri ile İzn-i Sefine Defterlerini gösterebiliriz.

1. Katalog, Osmanlı Devleti'nin h. 1256-1263/m. 1840-1847 tarihleri arasında temas hâlinde bulunduğu onaltı devlete âit vesikaları ihtiva etmektedir. Her devlete âit evrâk kendi içerisinde kronolojik sıraya konularak vesikaların bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır. Katalogdaki vesika sayısı 8035'tir. Sonradan çıkarılan ikinci katalog da 1. katalogun devamı mahiyetindedir. Katalogların dökümü şu şekildedir:

Cilt No	Tarihi	Vesika Adedi
1	1256-1263 / 1840-1847	8035
2	1264-1271 / 1841-1855	4987

Birinci Katalogda bulunan devletler şunlardır:

1. Rusya
2. Avusturya
3. İngiltere
4. Fransa
5. Hollanda (Flemenk)
6. Danimarka
7. İtalya (Sardunya, Toskana, Sicilyateyn)
8. Almanya (Prusya)
9. İspanya
10. İsveç-Norveç

11. Portekiz
12. Belçika
13. İran
14. Hokand
15. Amerika
16. Yunanistan
17. Muhtelif

a2. Dîvân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi (A.DVN.MHM)

Dîvân-ı Hümâyûn'un mühim ve gizli evrâkıyla uğraşan kalemdir. Bu sebeble h. 1211/1796 da bir nizâmnâme²⁶⁷ ile Mühimme kalemi için ayrı bir oda teşkil edilmiştir. Dîvân-ı Hümâyûn kalemine ve dolayısıyla Beylikçi'ye bağlı olan "Mühimme Müdürlüğü", en nihayet "Mühimme Kalemi" adını almıştır.

Bu kalemin başlıca vazifesi, devletin ehemmiyetli meselelerine dâir hüküm ve berâtları yazmaktır. Bu sebeble, bu kalem evrâkı içinde yer alan hüküm, berât, ticaret izni, yol izni ve ikâmet emirleri gibi belgeler evrâkın ekseriyetini teşkil etmektedir. Ayrıca Dîvân-ı Hümâyûn'un mühim mevzulardaki evrâkı da bu kalem evrâkına dahil edilmiştir. Bir ciltlik bir kataloğu çıkarılmıştır. Kataloğun dökümü şu şekildedir:

Katalog Adı	Tarihi	Vesika Adedi
Dîvân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi	1256-1271/1840-1855	4977

b. Mektûbî Kalemi (A.MKT)

Mektûbî kalemi, Sadâret teşkilâtı içinde mühim bir yer işgal eden ve Osmanlı Devleti'nin ilk devirlerinden beri devam edegelen bir kalemdir. Sadâret tarafından çeşitli makamlara yazılan emir ve buyrulduklar, bu kalem tarafından yazılmıştır. Tanzîmât'dan sonra da aynı kalem, Sadâret'in gerek İstanbul'daki nezâret ve devâirle yaptığı, gerekse taşra ile yaptığı yazışmaları yürütmüştür.

Mektûbî kaleminin görevleri: Sadâret'in bütün nezâret, devâir ve vilâyetlerle olan yazışmalarını yapmak, buralardan gelen tahrîrâtı hülâsa ederek asıllarıyla birlikte sadrâzama sunmak, sadrâzamanın mektuplarını yazmak ve özel kalem müdürlüğünü yapmak şeklinde özetlenebilir.

²⁶⁷ Geniş Bilgi için Bkz. Tevfik Temelkuran, "Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı 6, İstanbul 1975, s.129-175

Bu kalemde yer alan vesika çeşitlerini iki ana grupta toplayabiliriz. Birincisi, Sadâret'in İstanbul'daki nezâret ve dâirelerle yaptığı yazışmalar (tezkire ve derkenarlar), ikincisi de, taşrada bulunan mülkî, askerî, adlî her türlü resmî makama yazılan ve bu makamlardan gelen şukka, kâime, mazbata, ilâm ve mektuplar.

Âmedi kalemi tarafından Sadâret'e takdim edilen irâdelerin icrası için yazılan buyruldular, Mektûbî kalemi tarafından kaleme alındığından, bu fonda bulunmaktadır. Bunun yanısıra, padişah irâdesinin çıkmasından önceki safhaya âit yazışmalar da bu evrâk arasında görülmektedir.

Mektûbî kalemi'nin yürüttüğü bâzı işlere âit belgeler de yine Mektûbî kalemi bünyesinde olmak kaydıyla ayrılmış ve ayrı kataloglar hâline getirilmiştir. Şöyle ki ; Meclis-i Vâlâ'dan gelen mazbatalar ve Meclis-i Vâlâ kararıyla yazılan emirler "Mektûbî Kalemi Meclis-i Vâlâ Kataloğu", Deâvî Nezâreti'nde görüşülerek karara bağlanan husûslarda Mektûbî kaleminin yazdığı emirler "Mektûbî Kalemi - Deâvî Kataloğu" adları altında toplanmıştır. Ayrıca, Mektûbî kaleminin vilâyetlerle alâkalı muhaberâtı için "Mektûbî Kalemi Umum Vilâyet Kataloğu"; belli bir tarihten sonra ise yine bu mevzuda ayrıca "Mektûbî Kalemi Nezâret ve Devâir Kataloğu", Bunun yanısıra bu kalemin meşgul olduğu mühim meseleler için de "Mektûbî Kalemi Mühimme Kalemi Kataloğu" teşkil olunmuştur.

"Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Sadâret Evrâkı Mektûbî Kalemi" ismiyle 10 ciltlik katalog serisi hazırlanmıştır. Bu seri h. 1256-1265/m. 1840 -1849 tarihleri arasındadır.

Cilt No	Kod	Tarihi	Vesika Adedi
1	A. MKT	1256/1840-1260/1844	2526
2	A. MKT	1261/1845	1525
3	A. MKT	1262/1846	2563
4A	A. MKT	1263/1847	3883
4B	A. MKT	1263/1847	2960
5A	A. MKT	1264/1848	4213
5B	A. MKT	1264/1848	4145
6A	A. MKT	1265/1849	3726
6B	A. MKT	1265/1849	4979
6C	A. MKT	1265/1849	4155

Bunun yanısıra Mektûbî kalemince tanzim olunan yazışmalarda, tasnifler neticesi muhaberât makam ve dâiresine göre muhtelif kısımlara ayrılmıştır, Bunlar:

1. Mektûbî Kalemi- Umum Vilâyet
2. Mektûbî Kalemi- Nezâret ve Devâir
3. Mektûbî Kalemi- Meclis-i Vâlâ
4. Mektûbî Kalemi- Deâvî

b1. Mektûbî Kalemi — Umum Vilâyet (A.MKT.UM)

Taşra ile Sadâret arasındaki yazışmaları ihtiva etmektedir. h. 1266 yılında defter sistemindeki vilâyet-nezâret ayırımına binaen teşkil olunmuştur. Bu fona âit belgeler "Mektûbî Kalemi Umum Vilâyet Belgeleri Kataloğu"nda toplanmıştır. Katalog h. 1266/m. 1850 tarihli ve 6719 belgeyi havidir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	VesikaAdedi
1	Mektûbî Kalemi Umum Vilâyet	1266/1850	6719

b2. Mektûbî Kalemi — Nezâret ve Devâir (A.MKT.NZD)

Sadâret'in, İstanbul'da bulunan nezâret ve dâirelerle yaptığı yazışmaları ihtiva etmektedir. h. 1266/m. 1850 yılında defter sistemindeki vilâyet-nezâret ayırımına binaen, h. 1266/m. 1849 tarihindeki vesaiki muhtevî "Mektûbî Kalemi-Nezâret ve Devâir Kataloğu" teşkil olunmuştur.

Bu katalogdaki vesika miktarı 2671'dir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Mektûbî Kalemi Nezâret ve Devâir	1266/1849	2671

b3. Mektûbî Kalemi — Meclis-i Vâlâ (A.MKT.MVL)

Meclis-i Vâlâ tarafından Sadâret'e takdim edilen mazbatalar, Sadâret adına Meclis-i Vâlâ tarafından çeşitli makamlara yazılan Tahrîrât ile tezkire-i sâmilere ve Sadâret ile Meclis-i Vâlâ arasındaki yazışmaları muhtevîdir. Bu vesikaların h. 1256-1266/m.

1840-1850 tarihleri arasını ihtiva edenleri "Mektûbî Kalemî-Meclis-i Vâlâ Kataloğu"nda zikredilmiştir.

Katalogdaki kayıtlı vesika adedi 5509'dur.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Mektûbî Kalemî-Meclis-i Vâlâ	1256-1266/1840-1850	5509

b4. Mektûbî Kalemî — Deâvî (A.MKT.DV)

Bu fonda Sadâret adına, Deâvî Nezâreti'nce çeşitli makamlara gönderilmek üzere kaleme alınan Tahrîrât ve tezkireler mevcuttur. Bu belgelerin h. 1258-1266/m. 1840-1850 tarihleri arasındaki belgeleri ihtiva edenleri "Mektûbî Kalemî- Deâvî Kataloğu"nda toplanmıştır.

Katalogdaki vesika adedi 4808'dir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Mektûbî Kalemî- Deâvî	1258-1266/1840-1850	4808

c. Mektûbî Mühimme Kalemî (A.MKT.MHM)

Mektûbî kalemîyle birlikte ilk yıllardan beri devam edegelen ve onun bir şubesi durumunda bulunan kalemdir. Önemli ve âcil olan husûsları ayırdedebilmek için gerek evrâkıta, gerekse defterlerde mühim ve âdî ayırımı yapıldığı görülmüştür. Bu sebeple, mühimme, hafâya ve mahremâne kaydı bulunan Mektûbî kalemî evrâkı için ayrı bir fon teşkiline ihtiyaç duyulmuştur. Bu evrâk umumiyetle isyan, deprem, sınır meselesi, savaş, kıtlık ve iskân gibi mühim husûsları ihtiva etmektedir. Bu kısım belgeleri, h. 1256-1266/m. 1840-1850 tarihlerini havî olup, "Mektûbî Kalemî Kataloğu"nda toplanmıştır.

Bu katalogdaki belge miktarı 2919 adettir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Mektûbî Mühimme Kalemî	1256-1266/1840-1850	2919

d. Âmedî Kalemi (A.AMD)

Âmedî kalemi, Nezâret dönemi öncesinde Reisülküttâb'a bağlı olup onun sadrâzam nâmına yazdığı tahrîrâtı tebyiz eden ve kaleme alan Reisülküttâblık ile ilgili bütün yazı işlerini yürüten kalemdir.

Bâb-ı Âlî teşkilâtında ise, Âmedî kaleminin vazifelerinde değişiklik olmuş, salâhiyeti genişleyerek ehemmiyeti artmış ve Sadâret ile Saray arasında yapılan yazışmaları yürütür olmuştur. Saray ile muhâberâta memur olduğu için Sadâret'in en mûtena ve en mühim kalemleri arasında ve diğerlerinin fevkinde yer almıştır. Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn da denilen Âmedçi Efendi "Ricâl-ı Bâb-ı Âlî" denilen beş büyük memurdan biri olmuştur.

II. Meşrutiyet'ten sonra İttihâd ve Terakki'nin yaptığı teşkilât değişikliği ile "Meclis-i Vükelâ ve Mâruzât Kalemi (A.MVM)" adını almıştır. Amedci Efendi de "Meclis-i Vükelâ ve Mâruzât Baş Kâtibi" ünvanını almıştır. Fakat bilâhare 1912 yılında eski ünvanı ve ismi iade edilmiştir.

Âmedî kalemi evrâkını, umumiyetle Sadâret'ten Saray'a gönderilen tezkire-i sâmilere; Saray'dan Sadâret'e giden tezkireler, yabancı devlet reislerine yazılan nâme-i hümâyûnlar, hatt-ı hümâyûnlar ve mârûzât-ı rikâbiye hülâsaları teşkil etmektedir.

Âmedî kalemi belgelerinin, h. 1256-1267/m. 1840-1851 tarihlerini ihtiva eden kısmı "Âmedî Kalemi Kataloğu"nda toplanmıştır.

Katalogdaki vesika miktarı 3100 adettir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Âmedî kalemi .	1258-1267/1840-1851	3100

e. Teşrîfât Kalemi (A.TŞF)

Kânûnî devrinden beri var olan Teşrîfât-ı Dîvân-ı Hümâyûn makamının kalemi olup III. Ahmed zamanında, önceden beri bağlı bulunduğu Dîvân-ı Hümâyûn'dan Bâb-ı Âsafî'ye (Paşa Kapısı'na) nakledilmiştir. Bâb-ı Âlî teşkilâtının kurulmasıyla da aynı vazifeyi İmparatorluğun sonuna kadar devam ettirmiştir. Bu kalem Teşrîfâtçı'nın taht-ı riyâsetinde idi²⁶⁸.

²⁶⁸ Geniş bilgi için bkz. Filiz Çalışkan, *Teşrîfât Kalemi*, Yüksek Lisans Tezi, İ.Ü. Edebiyat Fak. Tarih Blm., İstanbul 1991

Bu kalemin evrâkı olarak protokol listelerini, meclis ve merasimler için hazırlanan davetiyeleri, bayram ve yılbaşı gibi özel günler ve tayinler sebebiyle gönderilen tebrikleri ve Teşrifât kalemine verilen ilmühaberleri saymak mümkündür. Bu kaleme âit belgeler "BEO Sadâret Evrâkı Teşrifât Kalemi Kataloğu"nda toplanmıştır. Katalog h. M.1256-Z.1270/m. 1840-1854 tarihleri arasındaki 3171 adet belgeyi ihtiva etmektedir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Teşrifât Kalemi .	1256-1270/1840-1854	3171

f. Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi (A.MTZ)

Eyâlât-ı Mümtâze, idare şekilleri muâhede ve imtiyazlarla muayyen ve dahilî idâreleri husûsî kanûnlara tâbi olan yerler hakkında kullanılır bir tabirdir. "Vilâyât-ı Mümtâze ve Muhtâre" de denirdi. 1908 Temmuz inkılâbına kadar her türlü imtiyaza mazhar olan yerler şunlardı: Mısır Hidivliği, Sisam Beyliği, Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı, Kıbrıs Adası, Bulgaristan Prensliği ile Bosna ve Hersek.

Bu eyâletlere taalluk eden işler, Bâb-ı Âlî'de "Eyâlât-ı Mümtâze Kalemi Müdürlüğü" tarafından görülürdü. Eyâlât-ı Mümtâze'ye müteallik evrâk, Bâb-ı Âlî'nin diğer kalemlerinde olduğu gibi, "leffîyle tahrîrât" veyâ "meâlinden bahisle tezkire" sûretinde havale olunmaz; "Vilâyât-ı Mümtâze kalemine" tarzında kaleme tevdi edilirdi. İş sahipleri de doğrudan doğruya Kalem Müdürü'ne müracaat ederdi. Kalemce tetkikat yapılarak, havâle olunan evrâk ve yapılan müracaat üzerine ne yapılmak, ne yazılmak lâzım geleceği tayin edilerek yazılır; lüzûm görülen hâllerde Müsteşarlık, yahut Sadâret makamından istîzân olunarak ona göre icâbı icra edilirdi²⁶⁹.

Eyâlât-ı Mümtâze kalemine, bu eyâletlerden hemen her çeşit mevzuda (bilhassa adlî, iktisadî, askerî, maârif vs.) tahrîrât havale olunur ve icâb eden yerlere sevk olunurdu.

Bu fonda, her eyâlet için, o eyâlete âit tahrîrât kayıtlarını ihtiva eden kataloglar teşkil olunmuştur.

²⁶⁹ M. Z. Pakalın, *a.g.e.*, c.I., s. 577

f1. Bulgaristan (A.MTZ 04)

Bulgaristan Prensliği, m. 1877-1878 Türk-Rus harbinin sonucu olarak 17 Temmuz 1878 Berlin Muahedesi'yle kurulmuştur. Merkezi Filibe'dir. Bulgaristan Evrâkı bu dönemden, istiklâllerini ilân edecekleri 3 Ekim 1908 yılına gelinceye kadarki yazışmalardan oluşmaktadır.

Bulgaristan Emâreti, yazışmalarını B.E.O. Mümtâze kalemi ile yapmaktaydı. Bulgaristan Emâreti'ne âit fon, 185 dosya (14.378 gömlek) içinde 49174 adet civarında belgeden oluşmaktadır. Tasnifi provenans sistemine göre yapılmıştır. Ancak orijinal tomarlar dağıtılmadan Birinci cildin hemen başında yer almıştır.

Bulgaristan evrâkı belgelerinde bu eyâletle alâkalı hemen her mevzûda (adlî, askerî, haricî, iktisadî) tertip olunmuş tahrîrât kayıtları mevcuttur.

Bulgaristan Evrâkı Defterlerinin "B.E.O. Mümtâze Kalemi Bulgaristan Evrâkı" ismiyle 6 ciltlik kataloğu bulunmaktadır. Bunlar aşağıda gösterilmiştir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	A. Mümtâze kalemi-Bulgaristan	1292-1314/1875-1876	15028
2	"	1314-1318/1896-1900	7173
3	"	1318-1321/1900-1903	6351
4	"	1321-1322/1903-1904	6672
5	"	1322-1304/1904-1906	6016
6	"	1296-1336/1879-1918	7998

f2. Cebel-i Lübnan (A.MTZ. CBL)

Bu kısımda Cebel-i Lübnan'la alâkalı muhtelif mevzulardaki (ticârî, ma'ârif, mâlî, adlî, askerî) belgeler zikredilmiştir. h. 1283-1337/m. 1866-1919 tarihleri arasındaki 7728 adet vesikayı ihtiva eden katalog kronolojik bir sırayı takip etmemektedir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Mümtâze kalemi-Cebel-i Lübnan	1283-1337/1866-1919	7728

f3. Girid (A.MTZ. CBL)

Bu tasnif, h. 1298-1330/m. 1880-1912 tarihleri arasındaki Girid'le ilgili yazışmaları ihtiva etmektedir. Girid'le alâkalı muhtelif mevzuları hâvi bu kısım 5900 vesikadan ibarettir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Mümtâze kalemi-Girid	1298-1330/1880-1912	5900

f4. Kıbrıs ve Bosna (A.MTZ KB-A. MTZ.BN)

Kıbrıs ve Bosna eyâletlerine âit vesikaları ihtiva etmektedir. Katalog 2 kısımda teşkil olunmuştur.

Birinci kısım: Kıbrıs'a âit h. 1310-1338/m. 1892-1919 tarihleri arasındaki 7 dosyayı ihtiva ederken, ikinci kısım Bosna'ya âit belgelerden müteşekkil olup, h. 1310-1326/m. 1892-1908 tarihlerini hâvi 2 dosya'dan ibarettir.

Kıbrıs ve Bosna Kataloğu, yekûn 2148 vesikayı muhtevidir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Mümtâze kalemi- Kıbrıs ve Bosna (Kıbrıs)	1310-1338/1892-1919	2148
	Mümtâze kalemi- Kıbrıs ve Bosna (Bosna)	1310-1326/1892-1908	

f5. Mısır (AMTZ. 05)

Mısır Kataloğu da h. 1257-1341/m. 1841-1922 tarihleri arasında teşkil olunmuş, Mısır eyâletine mahsûs Sadâret evrâkının bir araya getirilmesinden meydana gelmiştir. Bu tasnif de 39 dosyadan ibaret olup, 25831 vesikayı ihtiva etmektedir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Mümtâze Kalemi- Mısır	1298-1341/1841-1922	25831

f6. Sisam (A.MTZ.SM)

Sisam evrâkı, h. 1298-1338/m. 1880-1919 tarihleri arasında Sadâret'in Sisam'la ilgili olarak, çeşitli nezâret, dâireler ve Sisam adası idâresi ile yaptığı yazışmalardan meydana gelmiştir. Bu fon için hazırlanan katalog 5520 vesikayı ihtiva etmektedir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Mümtâze Kalemî-Sisam	1298-1338/1880-1919	5520

f7. Şarkî Rumeli (A.MTZ.RŞ)

1877-78 Türk Rus Harbi sonucu olarak 13 Haziran 1878 Berlin Kongresi'nde Balkanlar ile Batı Trakya'nın kuzey hududu arasında Şarkî Rumeli vilâyetinin kurulması kabul edildi. Vilâyet, Filibe, Pazarcık, Zağra-i Atik, Hasköy, İslimye ve Bergos sancaklarına tabi 28 kaza ve bunlara bağlı yaklaşık 1300 köyden teşkil edilmişti. "Şarkî Rumeli Nizamnâmesi" Osmanlı Devleti, Almanya, Avusturya, İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya tarafından 26 Nisan 1879'da imzalandı. Aleko Paşa, Vâli tayin edilerek Şarkî Rumeli vilâyeti resmen 17 Mayıs 1879'da kuruldu. Aleko Paşa'nın Rus kumandanı ile işbirliği yapması sonucu bölge, Bulgar nüfuzuna girmeye başladı, Aleko Paşa görev süresini doldurup ayrılınca vilâyet müsteşarı Gavril Efendi vezir rütbesi ile Vâli tayin edildi. Sonunda milislerin desteğine güvenen Bulgar Liberal Partisi'nin 18 Eylül 1885'te yaptığı bir hükûmet darbesi ile Vâli tutuklanarak Şarkî Rumeli vilâyeti Bulgaristan ile birleştirildi.

Şarkî Rumeli belgeleri h. 1296-1327/m. 1879-1909 tarihleri arasındaki muhaberât kayıtlarından ibaret olup, bu fona âit olarak hazırlanan katalog, 7781 vesikayı ihtiva etmektedir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Mümtâze Kalemî Şarkî Rumeli	1296-1327/1879-1909	7781

f8. Trablusgarb (A.MTZ.TG)

Trablusgarb ve Bingazi vilâyetlerinin çeşitli meseleleri ile ilgili olarak h. 1244-1339/m. 1828-1920 tarihleri arasında Sadâret'in çeşitli kalemlerinden yapılan yazışmaların kalem ve son muamele tarihleri esas alınarak kronolojik bir şekilde sıraya konulmasından meydana gelmiştir. Fonda lefleriyle birlikte 4863 adet vesika mevcuttur. Şu anda araştırmaya açık değildir.

Trablusgarb Kataloğu'nda zikredilen muhtelif nezâretlere âit belgeler tarih ve adetleriyle birlikte çizelgede verilmiştir.

Trablusgarb Evrâkı Kataloğunun Dökümü

KaleminAdı	Kısım/Kod	Yer/Kod	Tarih		Ves. Ad..	
			Baş.	Bitiş	Ves.	Leff
1. B.E.O. Sadâret Mektûbî Kalemi (A.MKT)	Dahiliye (DH.)	Bingazi (BZ.)	2.8.1290	18.2.1326	20	36
2. "	Dahiliye (DH.)	Trablusgarb (TG.)	27.10.1244	12.3.1329	70	143
3. "	Teşrifât (TŞF.)	Bingazi (BZ.)	5.2.1314	--	1	2
4. "	Trablusgarb (TG.)	--	4.1.1293	6.1.1293	2	3
5. "	Evkâf (EV.)	Trablusgarb (TG.)	8.7.1293	--	1	5
6. "	Zaptiye (ZB.)	Trablusgarb (TG.)	2.7.1293	--	1	4
1. Sadâret Mümtâze Kalemi (A. MTZ.)	Trablusgarb (TG.)	--	22.9.1322	9.12.1329	95	251
2. "	Trablusgarb (TG.)	--	3.1.1330	16.6.1339	71	222
3. "	Trablusgarb (TG.)	Adliye ve Mezâhib (AM.)	8.4.1323	16.1.1334	15	77
4. "	Trablusgarb (TG.)	Bahriye (BH)	11.6.1326	17.4.1331	2	4
5. "	Trablusgarb (TG.)	Defter-i Hakânî (DF.)	19.5.1329	29.5.1329	2	7
6. "	Trablusgarb (TG.)	Dahiliye (DH)	26.10.1322	11.10.1329	84	381
7. "	Trablusgarb (TG.)	Dahiliye (DH)	27.1.1330	7.6.1334	48	168
8. "	Trablusgarb (TG.)	Evkâf (EV)	6.10.1331	28.4.1333	8	35
9. "	Trablusgarb (TG.)	Harbiye (HB.)	8.12.1321	18.5.1330	78	515
10. "	Trablusgarb (TG.)	Harbiye (HB.)	2.1.1331	30.12.1331	57	217
11. "	Trablusgarb (TG.)	Harbiye (HB.)	6.1.1332	28.2.1335	59	220
12. Sadâret Mümtâze	Trablusgarb (TG.)	Hariciye (HR.)	26.6.1322	19.12.1331	65	260
13. "	Trablusgarb (TG.)	Hariciye (HR.)	6.1.1332	10.6.1338	28	233
14. "	Trablusgarb (TG.)	Müteferrik (M)	24.5.1323	10.6.1325	3	13
15. "	Trablusgarb (TG.)	Mülkiye ve Askerî Tıbbiye (MAT)	20.5.1322	-	1	2
16. "	Trablusgarb (TG.)	Maârif (MF)	26.2.1331	12.11.1331	6	84
17. "	Trablusgarb (TG.)	Maliye (ML)	22.2.1323	26.12.1331	36	217
18. "	Trablusgarb (TG.)	Maliye (ML)	7.7.1332	27.1.1339	10	227
19. "	Meşihat (MŞ)	Meşihat (MŞ)	3.1.1328	12.5.1333	7	20
20. "	Trablusgarb (TG.)	Posta ve Telg. (PT)	10.6.1325	1.1.1334	19	100

21.	"	Trablusgarb (TG.)	Sarayla Yazışma	15.1.1323	7.6.1326	30	119
22.	"	Trablusgarb (TG.)	Sıhhiye (SH)	19.7.1332	25.6.1333	3	13
23.	"	Trablusgarb (TG.)	Ticaret ve Ziraat (TZT)	10.6.1331	25.9.1332	4	8
24.	"	Trablusgarb (TG.)	Ticaret ve Nâfia (TNF)	1306	-	1	1
1.	Sadâret Evrak (A.VRK)	Dahiliye (DH)	Bingazi (BZ.)	28.8.1296	7.11.1328	40	71
2.	Sadâret Evrâk	Dahiliye (DH)	Trablusgarb (TG.)	5.8.1263	12.3.1329	116	222
Toplam						983	3880

g. Müteferrik Belgeler (A.M.)

"Müteferrik" adı altında toplanan evrâk, bir kalem evrâkı değildir. Sadâret kalemlerinden hangisinden olduğu tesbit edilemeyen, fakat ileride ortaya çıkacak bir kısım mâlûmatla kalemlerden birine dahil edilebilecek olan evrâktır.

Tevcîh ve nişân konuları haricinde yazılmış pusulalar, vesikası bulunamayan zarflar, Sadâret'e gelmediği açıkça belli olan, fakat kim tarafından nereye yazıldığı tesbit edilemeyen evrâk ile defterdar, Vâli gibi görevlilere kendi yörelerinde yazılmış tahrîrât vs., "Müteferrik" kısmında zikredilmiştir. Fona âit bir adet katalog çıkarılmıştır. Kataloğun dökümü şu şekildedir:

Katalog Adı	Tarihi	Vesika Adedi
B.E.O. Sadâret Evrâkı Müteferrik Belgeler	1256-1271/1840-1855	1558

2. Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Belgeleri

a. 1308-1334 yılları Belgeleri

Bâb-ı Âlî Evrâk Odası, Sadâret'in en önemli dâirelerinden birisidir. Sadâret'in diğer nezâret ve devlet dâireleri ile yaptığı bütün resmî yazışmalar bu merkezden tanzim ve idâre edilirdi.

Bilindiği üzere Bâb-ı Âlî Evrâk Odası h. 24 Şevval 1277/m. 5 Mayıs 1861 tarihli bir nizâmname ile kurulmuştur.

h. 1308/m. 1890 tarihinden itibaren Sadâret'e gelen tahrîrâtın ve giden cevap müsveddelerinin muntazam dosyalar şeklinde korunmasına başlanmıştır.

Bu sayede h. 1308-1334 yılları arasında B.E.O. belgeleri herhangi bir guruplamaya tabi tutulmadan bir araya getirilmiştir.

Bu fona âit belgeler muntazam tertip edilmiş dosyalar halinde olup 350000 adet belgeyi ihtiva eder.

B.E.O.'na âit belgeleri istemek için B.E.O. Vâride ve Sâdıra Defterlerinden (Nezâret ve Devâir) istifâde etmek gerekir. Zira bu defterler birer katalog hüviyetinde olup, gelen giden evrâkın kaydedilmesinden dolayı teşekkül etmiştir.

Yine B.E.O.'na âit ve birer katalog hüviyetinde olan Vilâyet Gelen-Giden Defterleri de bu fona âit evrâkın kaydedilmesinden müteşekkildir.

Her iki defter serisi ²⁷⁰de (B.E.O. Vâride ve Sâdıra (Nezâret ve Devâir) ve B.E.O. Vilâyât Gelen Giden) hem h. 1308-1334 yılları arası B.E.O. belgelerini, hem de aşağıda zikredeceğimiz h. 1334 yılı sonrası B.E.O. belgelerini ihtiva eden orijinal ve Osmanlıca olan katalog gruplarıdır.

b. 1334 yılı sonrası Belgeleri

h. 1334/m. 1915 yılından başlamak üzere Bâb-ı Âlî Evrâk Odası'ndaki belgeler gruplara bölünmek suretiyle tanzim edilmiştir. Böylece dört ana seri oluşturulmuştur. Bu serilere âit belgelere ulaşabilmek için yukarıda zikrettiğimiz yolu izlemek icap etmektedir.

b1. Hukuk Kısmı

Bu fon nezâretler gelen-giden defterleri ile vilâyetler gelen-giden defterlerinde mevcut olan h. 1332/m. 1914 sonrasına âit evrâkın hukûkî meselelerle ilgili olanlarının idârî teşkilâta göre dosyalanmasından meydana gelmiştir. Dosya adedi 89'dur.

Fonun dosya adları ve numaraları aşağıda verilmiştir.

Dosyanın Adı	Numarası
İstanbul	1
Edirne	3
Erzurum	5
Adana	7
Ankara	9

Aydın	11
Bitlis	13
Basra	15
Bağdad	17
Beyrut	19
Cezâir-i Bahr-ı Sefid	21

²⁷⁰ Bu serileri daha önce defterler kısmında zikretmiştik. Gerekli bilgi için bkz.I.Bölüm "Bâb-ı Âlî Evrâk Odası Gelen-Giden Defterleri"

Halep	23
Hicaz	25
Hüdâvendigâr	27
Diyarbakir	29
Suriye	31
Sivas	33
Trabzon	35
Kastamonu	37
Konya	39
Mâmuretülaziz	41
Musul	43
Van	45
Dosyanın Adı	Numarası
Yemen	47
Urfa	49
İzmit	51
Bolu	53
Canik	55

Cebel-i Lübnan	57
Çatalca	59
Zor	61
Asir	63
Kudüs	65
Karasi	67
Kal'a-i Sultaniye	69
Menteşe	71
Medine-i Münevvere	73
Eyâlât-ı Mümtâze	75
Antalya	77
Kayseri	79
Karahisar-ı Sahib	81
İçel	83
Kütahya	85
Maraş	87
Eskişehir	89

b2. İdâre Kısmı

Bu fonda nezâretler ve vilâyetler gelen-giden defterlerinde yer alan h. 1332/m. 1914 sonrası evrâkının idârî konularla ilgili olanları toplanmış bulunmaktadır. Toplam dosya adedi 147'dir.

Fonun dosya adları ve numaraları aşağıda verilmiştir.

Dosyanın Adı	Numarası
Umûr-ı Bahriye	1,2,3
Umûr-ı Sıhhiye	5,6,7,8
Umûr-ı Zaptiye	10,11
Umûr-ı Nâfia	17,19
Usûl-ı muhaberât ve muâmelât-ı resmiyye	21
Umûr-ı Askeriyye	24,25,114,130
Umûr-ı Vakfiyye	27,29,30,121,147
Emlâk ve arazi işleri	126,148
Usûl-ı idâre ve taksimat ve teşkilât	34,35
İnhisarlar, kaçakçılık, esliha ve mevâdd-ı müştaile	37,38
İnşaat, mübâyaât, münâkasât ve mukâvelât	40,45

Posta ve telgraf ve telefon	42,112
Tabiiyyet	44
Ticaret ve sanayi ve şirketler	46,47,49,135
Cemiyât-ı fenniyye ve hayriyye	51
Sergiler	113
Şehr Emâneti ve Belediye işleri	55,56,57
Rûsûm ve tekâlif	60,61,62,63
Zirâat	65,66,68,69,140
Jandarma ve polis	71,72
Adliye	74
Kavânin ve nizâmât	76
Gümrükler ve muâmelâtı	78
Müskirat ve petrol mesâili	80
Matbuât	82
Mezâhib	84,85,86,87,88
Maârif	90,91,92
Müessesât-ı Tedrisiyye ve Hayriyye-i Ecnebiyye	94
Muhâcirîn ve iskân-ı aşâyir	96
Nüfus ve pasaport muâmelâtı	98,99
Umûr-ı Şer'îyye	102
Kongre ve konferanslar	101
Meclis-i Millî-i Osmanî	109,110
Îâşe-i Umûmiyye	138
Maliye	13,14

b3. Siyasî Kısım

Bu fon, nezâretler ve vilâyetler gelen-giden defterlerinde yer alan h. 1332/m. 1915 sonrası evrâkının, Osmanlı Devleti'ni meşgul eden başlıca siyasî meseleler ile ecnebî devletlere göre tanzim edilen dosyalarından meydana gelmiştir. Toplam dosya adedi 73'tür. (Mükerrer dosyalar bu rakama dahil değildir.)

Fonun dosya adları numaraları aşağıda verilmiştir.

Dosyanın Adı	Numarası
Arz-ı Filistin	1
Ada Kal'a	3

Boğazlar	5
Bahr-i Ahmer	7
Cebel-i Lübnan	9
Hıtta-i Irakiye	11
Hıtta-i Hicaziye	13
Rumeli	15
Suriye ve haVâlisi	17
Vilâyât-ı Şarkıyye	19
Yemen ve Asir sevhili ve Aden	21
Mısır ve Kıbrıs	23
Bahr-i Sefid	75
Bahr-i Siyah	77
Fesede ve firârîler ve fesat cemiyetleri ve iğtişâsât	25
Firâk ve Cemiyât-ı Siyasîyye ve İctimâât	27
Matbuât	29
Mezâhib	31
Harb-i Umûmî ve Devre-i Mütâreke	33,34
Evrâk-ı Muhtelif-i Siyâsiyye	
İngiltere	48
Avusturya	54
Almanya	65
İtalya	35
İran	37
Amerika	71
Rusya	49
Fransa	39
Arnavutluk	41
Bulgaristan	43
Romanya	52
Sırbistan ve Bosna, Hersek, Karadağ	47
Yunanistan ve Girit mesâili	45
Cezâyir ve Fas	51
Tunus	51
Trablusgarb ve Bingazi	57
İsviçre ve İsveç	55
Norveç ve İspanya ve Belçika ve Flemeng ve Portekiz vs.	55

Azerbaycan ve Gürcistan Hükûmeti	59
Ermeniler Cumhuriyeti	61
Papalık	65
Buhara ve Afganistan	63
Estonya Letonya ve Çekoslavakya	69
Finlandiya, Lehistan ve Cemiyet-i Akvam	73

b4. Mütenevvi'a Kısmı

h. 1332/m. 1914 sonrası Bâb-ı Âlî Evrâk Odası evrâkının, daha çok protokol ve bürokrasi ile ilgili vesikalarının daha önce anlatılan düzen içinde toplandığı mütenevvi'a kısmında 96 dosya mevcuttur. Aşağıda dosyaların konu başlıkları ve numaraları verilmiştir.

Dosya Adı	Numarası
Memurîn-i Osmaniyye'nin tayin ve infisalleri	56, 57, 58, 62, 68, 88, 90, 100, 106
Memurîn vesâirlerin nişân vesâir ile taltifleri	5, 89
Memurîn-i Osmaniyye'ye âit işler	8, 9, 72, 76, 84, 85, 86, 91, 94, 102
Memurîn-i ecnebiyye'ye âit işler	10, 11, 12, 13, 14, 15
Hükûmât-ı ecnebiyye tarafından memurîn vesâireye verilen nişânlar	17
Memurîn-i Mülkiye ve Askerîye'den şikâyet	19, 20, 21, 92
Seyahat	24, 25
Sancak çekme	27
İânât	29, 30
Hedâyâ ve atâyâ	32
Tebeddülât-ı vükelâ	73
Hey'et-i Mahsûsa	34
Eyyâm-ı Mahsûsa-ı Osmaniyye	36, 37, 38
Tavsiye ve tebrik ve teşekkür ve takdirât	40
Mutâlebât-ı Umûmiyye	42
Hareket-i arz ve feyzan-ı miyah ve âfât-ı semâviyye	44, 45
Harik ve kaza-yı berrî ve bahrî	47, 48
Eyyâm-ı mahsûsa-ı ecnebiyye	50
Merâsim-i teşrîfâtiye	52
Huzûr-ı Hümâyûn'a kabul edilecek zevât	54
Nişânlanmak ve izdivaç	55
Vefat	65

Evrâk-ı muhtelif-i mütenevvia	66
Hânedân-ı Saltanât-ı Seniyye'ye âit husûsât	95

3. Meclis-i Vükelâ Mazbataları (MV)

Meclis-i Vükelâ, sadrâzâmın reisliği altında şeyhülislâm ile nâzırlardan mürekkep olan ve devletin iç ve dış siyasetinde ve mühim işlere müteallık husûslar hakkında karar veren meclisin adıdır. Bunun yerine, "Meclis-i Has" veya "Meclis-i Hass-ı Vükelâ" da denirdi ki bugünkü mânâda bakanlar kurulu demektir.

1908 Temmuz inkılâbı üzerine kurulan Meşrutiyet rejiminde bu meclis, görevlerinden dolayı padişaha ve Mebûsân Meclisi'ne karşı müşterek bir mesuliyet altına sokulmuştur.

Meclis-i Vükelâ hey'etinde zaman zaman değişiklik de olmuştur. Sultan Abdülaziz zamanındaki Meclis-i Vükelâ heyetinin Sadrâzam, Şeyhülislâm, Serasker, Kaptan-ı Derya, Tophâne Müşiri, Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye Reisi, Hariciye Nazırı, Ticaret Nazırı, Zabtiye Müşiri, Sadâret Müsteşarı, Vâlîde Kethüdâsı ile Sadâret mâzûllerinden bâzıları "Mecâlis-i Âlî-i Memûriyet" ünvanıyla Meclis-i Vükelâ âzâsından addolunurlardı²⁷¹.

Meclis-i Vükelâ Mazbataları aşağıdaki listede verilen kayıt defterlerine kaydedilmiştir. Bu fon üzerinde çalışmalar hâlen devam etmektedir. Şu ana kadar yapılan çalışmalar neticesinde 2 ciltlik bir kataloğu hazırlanmıştır.

Katalog Adı	Tarihi	Vesika Adedi
Meclis-i Vükelâ Mazbataları I	11.R.1302-24.R.1305/28.1.1885-9.1.1888	2279
II	24.R.1305-2.B.1308/9.1.1888-11.2.1891	2456

Meclis-i Vükelâ Mazbatalarının Orijinal Kayıt Defterleri Listesi

Sıra No	Defter Adı	Tarih	
		Hicrî	Mîlâdî
1	Meclis-i Vükelâ Mazbataları	11.R.1302 - 17.Ca.1302	28.I.1885 - 4.III.1885
2	"	17.Ca.1302 - 22.C.1302	4.III.1885 - 8.IV.1885
3	"	22.C.1302 - 23.Ş.1302	4.III.1885 - 7.VI.1885
4	"	26.Ş.1302 - 26.Za.1302	10.VI.1885 - 6.IX.1885
5	"	29.Za.1302 - 25.M.1303	9.IX.1885 - 3.XI.1885

²⁷¹ Fatma Aliyye, *Ahmed Cevdet Paşa ve Zamanı*, Dersaadet 1333 ,s. II

6	"	29.M.1303 - Selh.Ra.1303	7.XI.1885 - 6.I.1885
7	"	Selh.Ra.1303 - 17.Ca.1303	6.I.1885 - 21.II.1885
8	"	20.Ca.1303 - 29.C.1303	24.II.1886 - 4.IV.1886
9	"	29.C.1303 - 8.Ş.1303	4.IV.1886 - 12.V.1886
10	"	8.Ş.1303 - 19.L.1303	12.V.1886 - 21.VII.1886
11	"	10.L.1303 - 29.Za.1303	12.VII.1886 - 29.VII.1886
12	"	2.Z.1303 - 7.M.1304	1.IX.1886 - 6.X.1886
13	"	7.M.1304 - 10.S.1304	6.X.1886 - 8.XI.1886
14	"	14.S.1304 - 22.Ra.1304	12.XI.1886 - 19.XII.1886
15	"	22.Ra.1304 - 20.R.1304	19.XII.1886 - 17.XI.1887
16	"	20.R.1304 - 12.Ca.1304	17.XI.1887 - 6.II.1887
17	"	12.Ca.1304 - 13.C.1304	6.II.1887 - 9.III.1887
18	"	13.C.1304 - 16.B.1304	9.III.1887 - 10.IV.1887
19	"	16.B.1304 - 15.Ş.1304	10.IV.1887 - 9.V.1887
20	"	15.Ş.1304 - 20.N.1304	9.V.1887 - 12.VI.1887
21	"	20.N.1304 - 26.L.1304	12.XI.1887 - 18.VII.1887
22	"	26.L.1304 - 20.Za.1304	18.VII.1887 - 10.VIII.1887
23	"	20.Za.1304 - 16.Z.1304	10.VIII.1887 - 5.IX.1887
24	"	19.Z.1304 - 21.M.1305	8.IX.1887 - 9.I.1887
25	"	21.M.1305 - 23.S.1305	9.I.1887 - 10.XI.1887
26	"	23.S.1305 - 29.Ra.1305	10.XI.1887 - 15.XII.1887
27	"	3.R.1305 - 9.Ca.1305	19.XII.1887 - 23.I.1888
28	"	9.Ca.1305 - 7.C.1305	23.I.1888 - 20.II.1888
29	"	7.C.1305 - 28.C.1305	20.II.1888 - 12.III.1888
30	"	28.C.1305 - Selh.B.1305	12.III.1888 - 12.IV.1888
31	"	Selh.B.1305 - 21.Ş.1305	12.IV.1888 - 3.V.1888
32	"	21.Ş.1305 - 22.N.1305	3.V.1888 - 2.VI.1888
33	Meclis-i Vükelâ Mazbataları	26.N.1305 - 21.L.1305	6.VI.1888 - 1.VII.1888
34	"	21.L.1305 - 4.Z.1305	1.VII.1888 - 12.VIII.1888
35	"	7.Z.1305 - 5.M.1306	15.VIII.1888 - 11.IX.1888
36	"	9.M.1306 - 22.S.1306	15.IX.1888 - 28.X.1888
37	"	22.S.1306 - 24.Ra.1306	28.X.1888 - 28.XI.1888
38	"	28.Ra.1306 - 4.Ca.1306	2.XII.1888 - 6.I.1889
39	"	7.Ca.1306 - 2.C.1306	9.I.1889 - 3.II.1889
40	"	2.C.1306 - 3.B.1306	3.II.1889 - 5.III.1889
41	"	3.B.1306 - 28.B.1306	5.III.1889 - 20.III.1889
42	"	28.B.1306 - 23.Ş.1306	20.III.1889 - 24.IV.1889
43	"	23.Ş.1306 - 4.L.1306	24.IV.1889 - 3.VI.1889
44	"	7.L.1306 - 2.Za.1306	6.VI.1889 - 20.VI.1889
45	"	2.Za.1306 - 7.Z.1306	20.VII.1889 - 4.VIII.1889
46	"	7.Z.1306 - Gurre.M.1307	4.VIII.1889 - 28.VIII.1889
47	"	Gurre.M.1307 - II.S.1307	28.VIII.1889 - 7.X.1889
48	"	II.S.1307 - 18.Ra.1307	7.X.1889 - 12.XI.1889
49	"	22.Ra.1307 - 28.R.1307	16.XI.1889 - 22.XII.1889

50	"	28.R.1307 - 12.C.1307	22.XII.1889 - 3.II.1890
51	"	12.C.1307 - 10.B.1307	3.II.1890 - 2.III.1890
52	"	13.B.1307 - 9.Ş.1307	5.III.1890 - 31.III.1890
53	"	12.Ş.1307 - 22.N.1307	3.IV.1890 - 12.V.1890
54	"	26.N.1307 - 14.L.1307	16.V.1890 - 3.VI.1890
55	"	28.L.1307 - 3.Z.1307	17.VI.1890 - 21.VI.1890
56	"	17.Z.1307 - 11.M.1308	4.VIII.1890 - 27.VIII.1890
57	"	11.M.1308 - 9.S.1308	27.VIII.1890 - 24.IX.1890
58	"	9.S.1308 - 8.Ra.1308	24.IX.1890 - 22.X.1890
59	"	8.Ra.1308 - 20.R.1308	22.X.1890 - 3.XII.1890
60	"	20.R.1308 - 12.Ca.1308	3.XII.1890 - 24.XII.1890
61	"	12.Ca.1308 - 10.C.1308	24.XII.1890 - 21.I.1891
62	"	14.C.1308 - 13.B.1308	25.I.1891 - 22.II.1891
63	"	16.B.1308 - 26.Ş.1308	25.II.1891 - 6.IV.1891
64	"	29.Ş.1308 - 25.L.1308	9.IV.1891 - 3.VI.1891
65	"	29.L.1308 - 2.Z.1308	7.VI.1891 - 9.VII.1891
66	"	6.Z.1308 - 18.M.1309	13.VII.1891 - 24.VIII - 1891
67	"	18.M.1309 - 21.Ra.1309	24.VIII.1891 - 25.X.1891
68	"	21.Ra.1309 - 4.B.1309	25.X.1891 - 3.II.1892
69	"	8.B.1309 - 25.L.1309	7.II.1892 - 23.V.1892
70	"	25.L.1309 - 24.M.1310	23.V.1892 - 19.VIII.1892
71	"	24.M.1310 - 28.Ra.1310	19.VIII - 1892 - 20.X.1892
72	"	2.R.1310 - 1.C.1310	24.X.1892 - 20.X.1892
73	"	1.C.1310 - 4.Ş.1310	21.XII.1892 - 21.II.1893
74	"	8.Ş.1310 - 13.L.1310	25.II.1893 - 20.IV.1893
75	Meclis-i Vükelâ Mazbataları	12.Za.1310 - 11.S.1311	28.V.1893 - 24.VIII.1893
76	"	11.S.1311 - 12.R.1311	24.VIII.1893 - 23.X.1810
77	"	22.R.1311 - 18.C.1311	2.XI.1893 - 27.12.1893
78	"	11.C.1311 - 28.B.1311	20.XII.1893 - 4.II.1894
79	"	1.Ş.1311 - 26.L.1311	7.II.1894 - 2.V.1894
80	"	1.Za.1311 - 28.M.1312	6.V.1894 - 1.VIII.1894
81	"	2.S.1312 - 28.R.1312	5.VIII.1894 - 29.IX.1894
82	"	1.Ca.1312 - 27.C.1312	31.X.1894 - 26.XII.1894
83	"	2.B.1312 - 29.Ş.1312	30.X.1894 - 25.II.1895
84	"	2.N.1312 - 23.Z.1312	27.II.1895 - 17.VI.1895
85	"	23.Z.1312 - 25.Ca.1313	17.VI.1895 - 13.XI.1895
86	"	3.C.1313 - 30.N.1313	21.XI.1895 - 15.III.1896
87	"	7.L.1313 - 27.Za.1313	22.III.1896 - 10.V.1896
88	"	30.Za.1313 - 29.S.1314	13.V.1896 - 9.VIII.1896
89	"	3.Ra.1314 - 28.Ca.1314	12.VIII.1896 - 4.XI.1896
90	"	2.C.1314 - 29.B.1314	8.XI.1896 - 3.I.1897
91	"	2. Ş.1314 - 26.Za.1314	6.I.1897 - 27.IV.1897
92	"	30.Za.1314 - 28.S.1315	2.V.1897 - 29.VII.1897

93	"	6.Ra.1315 - 17.B.1315	5.VIII.1897 - 12.XII.1897
94	"	17.B.1315 - 7.Za.1315	12.XII.1897 - 20.III.1898
95	"	12.Za.1315 - 6.Ra.1315	4.IV.1898 - 25.VII.1898
96	"	8.Ra.1316 - 27.N.1316	27.VII.1898 - 8.II.1899
97	"	4.L.1316 - 8.Ra.1317	15.II.1899 - 17.VII.1899
98	"	11.Ra.1317 - 18.B.1317	20.VII.1899 - 22.XI.1899
99	"	22.B.1317 - Selh. Z.1317	26.VI.1899 - 20.VI.1900
100	"	3.M.1318 - 10.Ca.1318	3.V.1900 - 5.IX.1900
101	"	14.Ca.1318 - 24.Z.1318	9.IX.1900 - 14.IV.1901
102	"	1.M.1319 - 15.R.1319	20.IV.1901 - 2.VII.1901
103	"	2.C.1319 - 27.Z.1319	18.VIII.1901 - 6.IV.1902
104	"	4.M.1320 - 30.Z.1320	13.IV.1902 - 30.III.1903
105	"	13.B.1320 - 30.Z.1320	16.I.1902 - 30.III.1903
106	"	3.M.1321 - 28.Ra.1321	1.IV.1903 - 24.VI.1903
107	"	2.R.1321 - 29.B.1321	28.VI.1903 - (21.I.1903
108	"	4.Ş.1321 - 28.Z.1321	26.X.1903 - 16.III.1904
109	"	2.M.1322 - 26.C.1322	19.III.1904 - 7.IX.1904
110	"	1.B.1322 - 28.Z.1322	11.IX.1904 - 5.III.1905
111	"	1.M.1323 - 29.C.1323	8.III.1905 - 31.VIII.1905
112	"	3.B.1323 - 27.Z.1323	3.IX.1905 - 22.II.1906
113	"	1.M.1324 - 24.C.1324	25.II.1906 - 15.VIII.1906
114	"	3.B.1324 - 30.Z.1324	23.VIII.1906 - 13.II.1907
115	"	4.M.1325 - 29.R.1325	17.II.1907 - 11.V.1907
116	"	2.R.1325 - 26.B.1325	15.V.1907 - 4.IX.1907
117	Meclis-i Vükelâ Mazbataları	1.Ş.1325 - 29.Z.1325	9.IX.1907 - 2.II.1908
118	"	2.M.1326 - 28.Ra.1326	5.II.1908 - 30.IV.1908
119	"	2.R.1326 - 11.B.1326	4.V.1908 - 9.VII.1908
120	"	18.B.1326 - 27.N.1326	16.VIII.1908 - 23.I.1908
121	"	1.N.1326 - 30.L.1326	21.IX.1908 - 24.XI.1908
122	"		
123	"	1.Z.1326 - 27.Z.1326	25.XII.1908 - 20.I.1909
124	"	1.M.1327 - 28.M.1327	23.I.1909 - 19.II.1909
125	"	2.S.1327 - 29.S.1327	23.II.1909 - 22.III.1909
126	"	2.Ra.1327 - 29.Ra.1327	24.III.1909 - 20.IV.1909
127	"	1.R.1327 - 12.R.1327	22.IV.1909 - 3.V.1909
128	"	22.Ca.1327 - 30.Ca.1327	11.VI.1909 - 19.VI.1909
129	"	30.Ca.1327 - 2.C.1327	19.VI.1909 - 21.VI.1909
130	"	3.B.1327 - 28.B.1327	21.VII.1909 - 15.VIII.1909
131	"		
132	"	1.Ş.1327 - 26.L.1327	18.VIII.1909 - 10.XI.1909
133	"		
134	"	3.Za.1327 - 29.Za.1327	16.XI.1909 - 12.XII.1909
135	"	3.Z.1327 - 24.Z.1327	16.XII.1909 - 6.I.1910
136	"	4.M.1327 - 29.M.1328	26.I.1909 - 10.II.1910

137	"	2.S.1328 - 1.Ra.1328	13.II.1910 - 13.III.1910
138	"	1.Ra.1328 - 26.Ra.1328	13.III.1910 - 7.IV.1910
139	"	29.Ra.1328 - 28.R.1328	10.IV.1910 - 9.V.1910
140	"	3.C.1328 - 27.C.1328	12.VI.1910 - 6.VI.1910
141	"	1.C.1328 - 29.C.1328	10.VI.1910 - 8.VII.1910
142	"	25.C.1328 - 28.B.1328	4.VII.1910 - 5.VIII.1910
143	"	3.Ş.1328 - 26.Ş.1328	10.VIII.1910 - 2.IX.1910
144	"	2.N.1328 - 28.N.1328	7.IX.1910 - 3.X.1910
145	"	7.L.1328 - 19.L.1328	12.X.1910 - 24.X.1910
146	"	4.Za.1328 - 29.Za.1328	7.XI.1910 - 2.XII.1910
147	"	4.II.1328 - 25.Z.1328	7.XII.1910 - 28.XII.1910
148	"	2.M.1329 - 30.M.1329	3.I.1911 - 31.I.1911
149	"	7.S.1329 - 28.S.1329	7.II.1911 - 28.II.1911
150	"	7.Ra.1329 - 28.Ra.1329	8.III.1911 - 29.III.1911
151	"	4.R.1329 - 25.R.1329	4.IV.1911 - 25.IV.1911
152	"	3.Ca.1329 - 29.Ca.1329	2.V.1911 - 28.V.1911
153	"	6.C.1329 - 29.C.1329	4.VI.1911 - 27.VI.1911
154	"	1.B.1329 - 29.B.1329	28.VI.1911 - 26.VII.1911
155	"	4.Ş.1329 - 25.Ş.1329	31.VII.1911 - 21.VIII.1911
156	"	9.N.1329 - 27.N.1329	3.IX.1911 - 21.IX.1911
157	"	8.L.1329 - 29.L.1329	2.X.1911 - 23.X.1911
158	"	7.Za.1329 - 28.Za.1329	30.X.1911 - 20.XI.1911
159	Meclis-i Vükelâ Mazbataları	1.Z.1329 - 26.Z.1329	23.XI.1911 - 18.XII.1911
160	"	1.M.1330 - 30.M.1330	22.XII.1911 - 20.I.1912
161	"	4.S.1330 - 29.S.1330	24.I.1912 - 18.II.1912
162	"	3.Ra.1330 - 27.Ra.1330	21.II.1912 - 16.III.1912
163	"	1.R.1330 - 29.R.1330	20.III.1912 - 17.IV.1912
164	"	4.Ca.1330 - 28.Ca.1330	21.IV.1912 - 15.V.1912
165	"	2.C.1330 - 26.C.1330	19.V.1912 - 12.VI.1912
166	"	1.B.1330 - 29.B.1330	16.VI.1912 - 14.VII.1912
167	"	30.B.1330 - 30.Ş.1330	15.VII.1912 - 13.VIII.1912
168	"	2.N.1330 - 29.N.1330	15.VIII.1912 - 11.IX.1912
169	"	4.L.1330 - 28.L.1330	16.IX.1912 - 10.X.1912
170	"	1.Za.1330 - 1.Z.1330	12.X.1912 - 11.XI.1912
171	"	1.Z.1330 - 29.Z.1330	11.XI.1912 - 9.XII.1912
172	"	1.M.1331 - 28.M.1331	11.XII.1912 - 7.I.1913
173	"	2.S.1331 - 28.S.1331	11.I.1913 - 6.II.1913
174	"	1.Ra.1331 - 26.Ra.1331	7.II.1913 - 5.III.1913
175	"	26.Ra.1331 - 28.R.1331	5.III.1913 - 6.IV.1913
176	"	1.Ca.1331 - 27.C.1331	8.IV.1913 - 5.V.1913
177	"	1.C.1331 - 29.C.1331	8.V.1913 - 5.VI.1913
178	"	2.B.1331 - 28.B.1331	7.VI.1913 - 3.VIII.1913
179	"	2.Ş.1331 - 30.N.1331	7.VII.1913 - 2.IX.1913
180	"	8.L.1331 - 29.L.1331	10.IX.1913 - 1.X.1913

181	"	4.Za.1331 - 28.Za.1331	5.X.1913 - 29.X.1913
182	"	2.Z.1331 - 26.Z.1331	2.XI.1913 - 26.XI.1913
183	"	1.M.1332 - 28.M.1332	30.XI.1913 - 27.XII.1913
184	"	2.S.1332 - 27.S.1332	31.XII.1913 - 25.I.1914
185	"	1.Ra.1332 - 29.Ra.1332	28.I.1914 - 30.II.1914
186	"	3.R.1332 - 27.R.1332	1.III.1914 - 25.III.1914
187	"	2.Ca.1332 - 30.Ca.1332	29.III.1914 - 26.IV.1914
188	"	3.C.1332 - 24.C.1332	29.IV.1914 - 20.V.1914
189	"	2.B.1332 - 30.B.1332	27.V.1914 - 24.VI.1914
190	"	7.Ş.1332 - 29.Ş.1332	1.VII.1914 - 23.VII.1914
191	"	6.N.1332 - 20.N.1332	29.VII.1914 - 12.VIII.1914
192	"	11.L.1332 - 25.L.1332	2.IX.1914 - 16.IX.1914
193	"	3.Za.1332 - 24.Za.1332	23.IX.1914 - 14.X.1914
194	"	1.Z.1332 - 29.Z.1332	21.X.1914 - 18.XI.1914
195	"	3.M.1333 - 26.S.1333	21.XI.1914 - 14.XII.1915
196	"	1.Ra.1333 - 23.R.1333	18.I.1915 - 10.III.1915
197	"	27.R.1333 - 27.C.1333	14.III.1915 - 12.IV.1915
198	"	1.B.1333 - 3.Za.1333	10.V.1915 - 12.IX.1915
199	"	6.Za.1333 - 6.Ra.1334	15.IX.1915 - 12.I.1916
200	"	10.R.1334 - 7.Ca.1334	15.II.1916 - 13.III.1916
201	Meclis-i Vükelâ Mazbataları	10.Ca.1334 - 7.B.1334	15.III.1916 - 10.V.1916
202	"	11.B.1334 - 14.L.1334	14.V.1916 - 14.VIII.1916
203	"	17.L.1334 - 15.M.1335	17.VIII.1916 - 11.IX.1916
204	"	18.M.1335 - 17.S.1335	13.IX.1916 - 13.X.1916
205	"	31.S.1335 - 18.Ra.1335	25.XII.1916 - 12.I.1916
206	"	18.Ra.1335 - 6.Ca.1335	12.I.1917 - 28.II.1917
207	"	10.Ca.1335 - 7.B.1335	4.III.1917 - 29.IV.1917
208	"	10.B.1335 - 9.L.1335	2.V.1917 - 29.VII.1917
209	"	12.L.1335 - 14.M.1336	1.VII.1917 - 20.X.1917
210	"	18.M.1336 - 15.Ra.1336	3.XI.1917 - 29.XII.1917
211	"	17.Ra.1336 - 16.B.1336	31.XII.1917 - 27.IV.1918
212	"	19.B.1336 - 20.M.1337	30.IV.1918 - 26.X.1918
213	"	1.S.1337 - 26.Ra.1337	6.XI.1918 - 30.XII.1918
214	"	28.Ra.1336 - 23.Ca.1337	1.I.1919 - 24.II.1919
215	"	30.Ca.1337 - 1.N.1337	3.III.1919 - 31.V.1919
216	"	2.N.1337 - 1.M.1338	1.VI.1919 - 26.IX.1919
217	"	5.M.1338 - 8.R.1338	30.IX.1919 - 1.XII.1919
218	"	13.R.1338 - 10.Ş.1338	6.XII.1919 - 29.IV.1920
219	"	13.Ş.1338 - 29.Za.1338	2.V.1920 - 14.VIII.1920
220	"	2.Z.1338 - 19.R.1339	17.VIII.1920 - 31.VII.1920
221	"	22.R.1339 - 26.Z.1339	3.I.1921 - 31.VIII.1921
222	"	29.Z.1339 - 28.R.1340	3.IX.1921 - 29.XII.1921
223	"	2.Ca.1340 - 2.Za.1340	1.I.1921 - 27.VI.1922
224	"	6.Za.1340 - 10.Ra.1341	1.VII.1922 - 31.X.1922

C. YILDIZ BELGELERİ (Y)

Sultan II. Abdülhamid (1876-1909), tahta çıkışından bir müddet sonra ikâmet mahalli olarak Yıldız Sarayı'nı seçmiş ve devleti buradan idâre etmiştir. Otuz üç yıllık saltanatı sırasında hükümdarın bütün meseleler hakkında bilgi edinmek ve karar vermek arzusu, Yıldız Sarayı'nda belge sayısı her sene artan bir arşiv teşekkülüne sebep olmuştur.

Hükûmetin vesâir devlet ricâlinin Saray'la olan münasebetleri, evrâkın oluşmasında etkili olmuştur. Bu münasebetlerin ve devlet ricâlinin zamanla değişmesi ve bürokrasinin de oldukça gelişmesi, bu evrâkın aynı dönem içinde çeşitlilik arzemesine sebep olmuştur.

Sultan Abdülhamid'in saltanatının aynası olan *Yıldız Sarayı Arşivi*, daha sonra muhtelif tasniflere tabi tutulmuştur. Bu arada, siyasî istikrarsızlığın neticesi ortaya çıkan karışıklıklarda bâzı müdahalelerin yapılmış olması neticesinde, bir kısım vesikaların kaybolmuş olması da tabii sayılmalıdır.

1876-1909 senelerini ihtiva eden bu fonda 1618 dosya, takriben 626.000 vesika ve 15679 defter mevcuttur. Yıldız Tasnifi Belgeleri altı grupta ele alınmıştır.

1. Yıldız Esas Evrâkı,

Sadrâzam Kâmil Paşa Evrâkı (Yıldız Esas Evrâkı'na ek)

2. Sadâret Resmî Mârûzat Evrâkı,

3. Sadâret Husûsî Mârûzat Evrâkı,

4. Mütenevvi Mârûzat Evrâkı,

5. Yıldız Perakende Evrâkı,

Bu kısımlar ve tasnifleri hakkında malûmât yeri geldikçe verilecektir.

1. Yıldız Esas Evrâkı (Y.EE)

Hükümdarın, resmî devlet muâmelâtı dışında, şahsen ve husûsî olarak meşgul olduğu mevzûlarda, resmî makam veyâ husûsî şahısların saraya sundukları arzularla, bâzı mühim mevkilerde bulunmuş devlet ve hükûmet ricâlinin ölümelerini müteakip saraya aldırılan evrâkıdan ibarettir.

Bu bölümde, padişahın özel olarak ilgi duyduğu işler hakkında bizzat kendisi tarafından memur edilmiş şahısların yerli ve yabancı devlet adamları ve elçilerle

yaptıkları mülâkatlara âit raporlarla, mütalaanâmeler, teklifler, jurnaller, istirhamlar, ihbarlar ve vefat etmiş bâzı ricâlin metrûkâtı ve bunlara benzer vesika ve risâleler mevcuttur.

Bu fon, özellikle şahıslara ve mevzûlara göre sıralanarak tasnif edilmiştir.

İbnülemin Mahmud Kemal başkanlığında yapılan ilk tasnifte, vesikalar tâli guruplara bölünerek 40 guruba ayrılmıştır. Bu tasnife de Esas Evrâk Bölümü denilmiştir. Bu tasnif aynı zamanda Yıldız Sarayı Evrâkı bölümüne âit ilk çalışmadır. Yıldız Esas Evrâkı için 1 ciltlik katalog hazırlanmıştır. Bu katalogun tarihi ve ihtiva ettiği husûslar aşağıda gösterilmiştir.

Cilt No	Katalog Adı	Tarihi	Vesika Adedi
1	Yıldız Esas Evrâkı Katalogu	1274-1335/1857-1916	6987

Yıldız Esas Evrâkı Katalogu Dökümü

No	M u h t e v a
1	İrâde-i Seniyyeleri şeref-sünûh etmiş Meclis-i Vükelâ mazbataları ve arz tezkireleri
2	Mesâil-i siyasiyeye dâir olup irâde-i seniyyeleri taalluk etmeyen mazbatalar ve tezâkir-i mârûza
3	Encümen ve Meclis-i Vükelâ'dan tanzim olunup, irâde-i seniyyesi çıkmayan mesâil-i müteferrikaya dâir mazbatalar
4	Mesâil-i müteferrikaya dâir olup, irâde-i seniyyeleri çıkmayan arz tezkireleri
5	Tezâkir-i Mârûza-i husûsiyye
6	Mesâil-i mütenevvi'aya dâir vaktiyle takdim kılınmış olan mazbata ve tezâkir-i mârûzanın bilâhare Mâbeyn-i Hümâyûn'dan vaki olan talep üzerine takdim kılınan sûretleri
7	Fermân ve menşurlar
8	Vekâyi-i sâlifeye dâir alâ-tarîki'l-ımlâ taraf-ı hümâyûndan yazdırılmış olan hâtırât
9	Vekâyi-i hâzıra hakkında ittihâz olunacak hatt-ı harekete dâir taraf-ı hümâyûndan yazdırılmış olan muhtıralar
10	Hazîne-i Hümâyûn'dan Saray'a alınan ve Yıldız Müzesi'nde mevcut eşyaya dâir komisyonların evrâk ve defatiri
11	İrâde-i seniyyeyi mübelliğ Başkitâbet'in tezâkir ve muharrerât-ı husûsiyesi ve telgrafnâmeleri müsveddâtı
12	Albümlerle resimleri hâvi kartonlar
13	Mâbeyn-i Hümâyûn'dan bâzı zevâta verilen talimatnâmeler

14	Vükelâ ve bâzı süferâ-yı ecnebiyye ile zevât-ı sâire tarafından mesâil-i resmiyyeye dâir takdîm edilmiş olan lâyiha ve arızalar
15	Vükelâ ve zevât-ı sâire tarafından ictisârât ve istirhâmâtı havi takdim edilen arızalar
16	Bâzı zevât ve makamât tarafından takdim olunan risâleler
17	Sultan Abdülaziz Han Hazretleri'nin hal'i ve şehâdetine, Sultan Murad Han'a, Ali Suavi'ye ve Taif'e defnedilenlere dâir evrâk
18	Saffet Paşa, Cevdet Paşa, Sadık Paşa, Hamdi Paşa, Mahmud Celâleddin Paşa, Zühtü Paşa, Agop Paşa, Hacı İzzet Paşa, Midhat Paşa, Sadullah Paşa, Şamlı İzzet Paşa, Mehmed Ali Paşa, Ahmed Refik Paşa, Namık Kemal Bey, Köçeoğlu Agop Efendi ve Hristaki Zoğranos Efendi'nin metrûkâtı meyanında alınmış olan evrâk
19	Evrâk-ı mütenevvi'a-i perâkende
20	Hükümdârândan gelen nâmeler
21	Haritalar
22	Mevâdd-ı muhtelif hakkında memûrîn-i mahsûsa tarafından icra kılınan tahkikatı hâvi evrâk
23	1293 ve 1326 tarihlerinde ilân olunan Meşrûtiyet'e dâir evrâk
24	Sadâret ve devâir mârûzatının hülâsa defterleri
25	Muâhedât ve mukâvelât asılları ve sûretleri
26	Bâzı mesâil-i mühimme müzâkeresi için akdolunan husûsî encümen ve komisyonların mazbataları
27	Sadâret teşekkürünü hâvi sadrâzamların arızaları hat, nâme ve telgrafnâme-i hümâyûn sûretleri.
28	Rusya muharebesine dâir evrâk ve müsveddât
29	Bâzı komisyon ve meclisler tarafından mevâdd-ı muhtelifeye dâir tanzim ve takdim kılınan mazbatalar
30	Mevâdd-ı muhtelifeye dâir muharrerât-ı resmiyye
31	Safvet, Cevdet, Midhat, Rüşti, Hayreddin, Fuad, Halil Paşazâde Damad Mahmud, Fethi Paşazâde, Damad Mahmud Nedim, Said, Memduh, Kâmil, Ahmed Muhtar, Müşir Şakir, Prens Halim, Hidiv İsmail, Damad Kemal Paşalarla, selâtin ve şehzâdegân, Hasan Hayrullah, Emir-i Mekke-i Mükerrreme Şerif Abdulmuttalib Efendilere ve Sadrâzam Halil, Midhat, Cevad, Ferid ve Damad Nûrî ve Hüseyin Hilmi Paşalara âit evrâk ve müşarunileyhim tarafından takdim kılınan levâyih
32	Hükümdârân-ı ecnebiyyenin vürûdunda ve sûr-ı hümâyûnlar vesâir merâsimlerde icrâ kılınan teşrîfât muâmelâtına dâir evrâk
33	Bâzı tarihî evrâk-ı kadîme
34	Vükelâ ve süferâ ve kurenâdan bâzıları verâsetiyle vaki olan suâllere verilen cevapları hâvi zabıtnâmeler ve Mâbeyn ricâli tarafından bâzı mesâlih-i resmiyyeye dâir takdim olunan arıza ve pusulalar
35	Başlıca mesâile dâir bir araya toplanmış evrâk
36	Mevâdd-ı muhtelifeye dâir evrâk-ı resmiyye ve husûsiyye rapdedilmiş olan defter ve kartonlar

37	Kanun ve nizâmnâme sûreti ve lâyhaları
38	Sultan Abdülhamid Han Hazretlerine âit husûsî el defterleri ve cüzdanlar
39	Hazîne-i Evrâk'ta mevcut dosyalarla birleştirilen Yunan, Girid,Bulgar işlerine dâir evrâk
40	Mısır işleri

Sadrâzam Kâmil Paşa Evrâkı (Yıldız Esas Evrâkına Ek)

Sadrâzam M. Kâmil Paşa (1832-1913) I. ve II. Meşrûtiyet dönemlerinde Sadâret makamında bulunmuş, uzun seneler devlet hizmeti yapmış, Osmanlı Devleti'nin son devir meşhur devlet adamlarındandır. Dârülaceze'nin kuruluşu, Polis Teşkilâtı'nın eğitimi, Ziraat Bankası'nın teşkilâtlanması gibi önemli bir takım hizmetler O'nun sadâreti döneminde tahakkuk etmiştir.

1985 yılında Osmanlı Arşivi'ne intikal eden Kâmil Paşa Evrâkı, Yıldız Evrâkı dosyalarının 86. sında Kâmil Paşa'ya âit hayli miktarda arz tezkireleri bulunması münâsebetiyle bahsi geçen dosyaya 86/1, 86/2 şeklinde numaralanarak ilâve edilmiştir.

Vesikaların büyük çoğunluğu, Kâmil Paşa'nın Aydın Vâliliği dönemine âit olup şifreleri çözülmüş telgraflardan ve Paşa'nın kendi elyazısıyla kaleme aldığı müsvedde hâlde bulunan yazışma, lâyiha ve tezkirelerden meydana gelmiştir. Belgeler arasında son döneme âit hemen bütün konularda Kâmil Paşa'nın görüşlerini aksettiren lâyhalar, mütâlaalar mevcuttur. Zararlı yayınların yurda sokulmaması, Şarkî Rumeli, Mısır ve Makedonya meseleleri, Ermeni fesat ve anarşi hareketleri, Devlet-i Aliyye'de yapılacak ıslahatlar, mâlî sıkıntılara karşı tedbirler, Çakırcalı isyanı gibi konular, belgelerin belli başlı mevzularını teşkil etmektedir.

Kâmil Paşa Evrâkı 41 dosyadan ve iki ciltten ibaret olup, h. 1274-1335/m. 1857-1917 yılları arasını ihtiva etmektedir.

Sadrâzam Kâmil Paşa Evrâkı Katalog Çizelgesi

Cilt No	Katalog Adı	Tarihi	Vesika Adedi
1	Kâmil Paşa Evrâkı (Yıldız Esas Evrâkına Ek)	1274-1322/1857-1904	3527
2	"	1322-1342/1904-1923	3682
Toplam			7209

2. Sadâret Resmî Mârûzat Evrâkı (Y.A.RES)

Hicrî 8 Ra.1296, Rumî 18 Şubat 1294, Milâdî 1 Mart 1879 tarihli "Meclis-i Vükelâ Dahilî Nizâm-nâmesi" hükûmetin bütün icraatını, hükümdarın müsaadesi şartına bağlamış olduğundan hükûmetce herhangi bir işe girişilmeden önce Sadâret makamının istizan maksadıyla Saray'a sunduğu resmî tezkireler bu bölümde toplanmıştır.

Yıldız Arşivi'nde mevcut Sadâret resmî tezkireleri; irâdeleri çıkmadığı için Saray'da kalan tezkirelerdir. İrâdeleri çıkmış olan Sadâret Resmî Mârûzâtı, Osmanlı Arşivi'nin "İrâdeler Tasnifi" bölümündeki özel dosyalarındadır.

Tarih esasına göre sıralanan ve 158 kartondan ibaret olan bu bölümün her belgesi için ayrı ayrı fişler tanzim olunmuştur.

Yıldız Sadâret Resmî Mârûzat Evrâkı'nı mübeyyin 3 ciltlik katalog serisi hazırlanmıştır. Bu kataloglar h. 1292-1327/m. 1876-1909 tarihleri arasındaki Mârûzat Belgelerini ihtiva etmektedir.

Sadâret Resmî Mârûzat Katalog Çizelgesi

Cilt No	Katalog Adı	Tarihi	Vesika Adedi
1	Yıldız Sadâret Resmî Mârûzat Evrâkı	1293-1308/1876-1891	12247
2	"	1308-1317/1891-1899	15760
3	"	1317-1327/1899-1909	13451
Toplam:			41458

3. Sadâret Husûsî Mârûzat Evrâkı (Y.A.HUS)

Sadâret makamının, yapılan işlerin neticeleri, dahilî veyâ haricî bâzı mesele ve hâdiseler hakkında padişaha bilgi vermek maksadıyla, Saray'a takdim ettiği husûsî mârûzâtı muhtevi olup, umûmiyetle beyân-ı hâl ve arz-ı mâlûmâtan ibarettir.

Bu fonda, 332 dosyadan müteşekkil tahminî 146.000 belge bulunmaktadır.

Yıldız Sadâret Husûsî Mârûzâtı büyük bir ekseriyetle haricî meseleler, özellikle Şarkî Rumeli, Ermeni meseleleri, Girid hâdisâtı, Mısır meselesi, İtalya'nın Afrika'ya dahli ve benzeri hâdiseler, devletlerarası münasebetler ve Osmanlı Devleti'nin takip ettiği siyaset bakımından ve ayrıca, Dış matbuatta (gazeteler) Osmanlı Devleti'ni ilgilendiren yazılar ve bunlarla ilgili yazışmalar cihetiyle ehemmiyet arzeder.

Bu evrâka âit, "Yıldız Sadâret Husûsî Mârûzat Evrâkı" ismiyle 13 ciltlik katalog hazırlanmış olup, h. 1294-1323/m. 1877-1905 tarihlerini ihtiva etmektedir.

Katalogların dökümü şu şekildedir;

Yıldız Sadâret Husûsî Mârûzat Evrâkı Katalog Çizelgesi

Cilt No	K a t a l o g A d ı	Tarihi	Vesika Adedi
1	Yıldız Sadâret Husûsî Mârûzat Evrâkı	1294-1302/1877-1885	8877
2	"	1302-1304/1885-1887	8743
3	"	1304-1307/1887-1890	7852
4	"	1307-1309/1890-1892	7453
5	"	1309-1311/1892-1893	6478
6	"	1311-1312/1893-1894	6072
7	"	1312-1312/1894-1895	7094
8	"	1312-1313/1895-1896	8557
9	"	1313-1315/1896-1897	9459
10	"	1315/1318-1897/1900	9990
11	"	1318-1320/1900-1903	7086
12	"	1320-1321/1903-1903	5430
13	"	1321-1323/1903-1905	8350
Toplam			101441

4. Mütenevvi Mârûzat Evrâkı (Y.MTV)

Mütenevvi mârûzat evrâkı bölümü ise daha evvel bahsi geçen Yıldız Tasnifi bölümlerinin ihtiva ettiği vesikaların dışında kalan Seraskerlik, Bahriye, Tophâne-i Âmire, Adliye ve Mezâhib Nezâreti, Evkâf, Maârif, Ticaret-Nâfia ve Zaptiye Nezâretleri ile diğer nezâretler ve Meşîhat Dâiresi'nce Mâbeyn'e doğrudan sunulan tezkire, arıza, istîzân, istirahat ve benzeri vesikalardan oluşmaktadır. Ayrıca ahalinin Mâbeyn'e doğrudan gönderdikleri arzuhâl, şikâyet, teşekkürnâme ve mahzar gibi vesikalar da bu bölüm evrâkı arasında bulunmaktadır.

Mütenevvi Mârûzat Evrâkı'nın ekserîsi askerî konularla alâkalıdır. Bunlar genellikle içte ve dışta cereyan eden hâdiseler, âsâyiş konuları, Ermeni meseleleri ve şekâvet hâdiseleri, sınır hâdiseleri, ataşemiliter ve ataşenevalların bulundukları ülkelerin askerî ahvâline dâir verdiği bilgilerden oluşmaktadır.

Vesikalardaki diğer belli başlı konuları ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

a. *Adlî Konular*: Adliye ve Mezâhib Nezâreti jurnallerinde görüldüğü gibi mahkemelere intikal eden meseleler. Zaptiye jurnallerindeki gibi muhtelif yerlerde cereyan eden adi vukuat.

b. *İdârî ve Mülkî Konular*: Tâyin, terfî, nişân, taltif ve benzeri husûslar ile Gümrük İdâreleri'ndeki muâmelât. Ayrıca Sıhhiye jurnallerinde görüldüğü üzere sağlık ve ölüm hadiseleri.

c. *Mâlî Konular*: Hazîne-i Hassa'ca Saray erkânına, şehzâdelere, Vâlide sultanlara ayrılan tahsisatlar, sarayların tamirine vesâireye yapılan ödemeler ile Maliye Hazînesince ödenen memur maaşları, askerî erzak ve tâyinatlara, mühimmat ve cephâneler için yapılan ödemeler, fabrikaların tevsîi için harcamalar.

d. *Haricî Konular*: Muhtelif vesilelerle Osmanlı Devleti'nin yabancı devletlerden ve Devlet-i Aliyye'ye bağlı hidivlik ve prensliklerden aldığı muhaberâta dâir bilgiler ile Bulgaristan Komiserliği'nden o bölge ahVâli hakkında gönderilen jurnaller.

Bu fona âit Yıldız Mütenevvî Mârûzat Evrâkı ismiyle 11 ciltlik katalog serisi hazırlanmış olup, h. 1293-1319/m. 1876-1902 tarihleri arasındaki mârûzat evrâkını mübeyyindir.

Yıldız Mütenevvî Mârûzat Evrâkı Katalog Çizelgesi

Cilt	Kodu	Tarih	Vesika Adedi
1	Y. MTV	1293-1304/1876-1887	6236
2	Y. MTV	1304-1308/1887-1891	5634
3	Y. MTV	1308-1310/1891-1892	4629
4	Y. MTV	1310-1311/1892-1893	3946
5	Y. MTV	1311-1312/1893-1894	6277
6	Y. MTV	1312-1313/1894-1895	5828
7	Y. MTV	1313-1314/1895-1896	7262
8	Y. MTV	1314-1315/1896-1897	6524
9	Y. MTV	1315-1316/1897-1898	7601
10	Y. MTV	1316-1318/1899-1901	8937
11	Y. MTV	1318-1319/1901-1902	5302
Toplam			68176

5. Yıldız Perâkende Evrâkı

Mahiyeti itibarıyla daha önce yazılan bölümlerin dışında kalan ve bu bölümlerdeki evrâka nazaran daha az ehemmiyeti hâiz olan vesikalardan ibarettir. Bu fonda muhtelif mevzularda vesikalar bulunmaktadır.

Evrâkın tarihleri esas tutularak tertiplenmiş olan bu bölüm, 640 kartonu ihtiva etmekte olup belgelerin tamamı için fişler tanzim olunmuş ve eski harflerle kataloğu da yapılmıştır.

Yeni tasnif çalışmaları ile bu fon tekrar ele alınmış ve yeni bir katalog hazırlanması için faaliyete başlanmıştır.

Çalışmalar hâlâ devam etmektedir.

D. DAHİLİYE NEZÂRETİ BELGELERİ (DH.)

Dahiliye Nezâreti ile alâkalı bilgiler birinci bölümün ilgili başlığında verilmiştir. Araştırmacıların Dahiliye Nezâreti hakkında bilgi almaları için bu bölüme bakmaları gerekmektedir. Bu kısımda Dahiliye Nezâreti'ne âit belgelerden Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne intikal eden ve tasnifine başlanıp şu ana kadar kataloğu çıkarılan fonlar hakkında bilgi verilecektir.

1. Dahiliye Nezâreti Hukuk Kalemi (DH. H)

Osmanlı Devleti'nin idârî teşkilâtında Tanzîmât'dan sonra sık sık değişiklikler yapılmıştır. Nitekim 1327/1909 yılında idarî teşkilâtta ve bu meyanda Dahiliye Nezâreti'nde yapılan düzenleme ile Mektûbî kaleminin vezâifini yapmak üzere Muhâberât-ı Umûmiyye Dâiresi kurulmuştur. Yine, daha önce belgeler torbalarda muhafaza edilirken, bu yıllarda "Dosya usûlü tasnif" Osmanlı bürokrasisine girmiş ve belgeler dosyalarda muhafaza edilmeye başlanmıştır. Muhâberât-ı Umûmiyye Dâiresi'nin vesikaları konularına göre dört şubeye bölünerek dosyalanmıştır. Bunlar, hukuk, idâre, siyasî ve mütenevvia şubeleridir.

Hukuk kısmı belgeleri de ayrı bir kalem veyâ dâireye âit belgeler olmayıp, Muhâberât-ı Umûmiyyenin, evrâk memurlarınca ayrılmış ve fihrist defterlerinde rumuzlanmış belgelerdir.

Hukuk bölümündeki vesikaların ekseriyeti, inzibatî vak'alara âittir. Ayrıca, bu bölümde kamu ve şahıs hukukunun korunması için Dahiliye Nezâreti ile taşra teşkilâtı ve mahallî idâreler arasındaki yazışmalarla ilgili vesikalar da mevcuttur.

Altı yıllık bir dönemi ihtivâ eden bu kaleme âit "Dahiliye Nezâreti Hukuk Kalemi Evrâkı" ismiyle 2 ciltlik katalog hazırlanmıştır.

Dahiliye Nezâreti Hukuk Kalemi Katalogları

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Dahiliye Nezâreti Hukuk Kalemi	1328-1331/1910-1912	11517
2		1328-1333/1910-1915	8040
Toplam			19557

2. Dahiliye Nezâreti Hukuk Müşavirliği (DH. HMS)

h. 1327-1328/m. 1909-1910 tarihlerinde idârî teşkilâtın yeniden düzenlemesi muvacehesinde, Dahiliye Nezâreti'ne âit kanun, nizâm, tâlimat lâyihaları ve evâmir-i umûmiyye mecmualarını tanzim etmek, kanunî meseleler ve idârî nizâmlar hakkında mütâlâa beyan etmek ve nezârete âit dâvâları ikâme ve tâkip etmek üzere "Hukuk Müşâvirliği Kalemi" ihdâs edilmiştir. Bu kalemin gördüğü vazifeler daha önce "Nezâret Dâvâ Vekili" tarafından ifâ ediliyordu.

Hukuk Müşavirliği belgelerinin tasnifini yaparken, mümkün olduğu kadar kalemin orijinal tasnifine uygun olarak hareket edilmeye çalışılmıştır

Bu kalemde 28 dosya içerisinde 5150 adet belge mevcuttur. İlk dokuz dosya, kendi içerisinde kronolojik sıraya konularak; bundan sonra gelen dosyalar ise konularına göre, her konu kendi içinde kronolojik sıraya konularak tasnif edilmiştir. Konular da konu başlığına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Bu fonun 2 ciltlik kataloğu çıkartılmıştır. h. 1305-1342/m. 1887-1924 tarihleri arasındaki vesikaları ihtiva etmektedir.

Dahiliye Nezâreti Hukuk Müşâvirliği Katalogları

Cilt No	Katalog Adı	Tarihi	Ves.Ade.
I	Dahiliye Nezâreti Hukuk Müşâvirliği	1308-1340 / 1890-1922	2869
II	"	1305-1342 / 1 887-1924	3435
Toplam			6304

3. Dahiliye Nezâreti Siyasî Kısım Belgeleri (DH.SYS)

Dahiliye Nezâreti'nin Mektûbî kalemi h.1327/m.1909'da idârî sistemde yapılan bir çok köklü değişiklik meyanında yerini "Muhâberât-ı Umûmiyye Dâiresi'ne terketmiş, bu tarihten sonra daha önce Mektûbî kaleminin gördüğü bir çok iş bu dâire tarafından görülmeye başlanmıştır.

Dahiliye Nezâreti'nin siyâsî işlerine bakan müstakil bir kalemi yoktu. Katalogları araştırmaya sunulan siyâsî vesikalar; Dahiliye Nezâreti'nin müstakil kalemi olmayıp, Muhâberât-ı Umûmiyye Dâiresi'nin evrâk memurlarınca konularına göre siyasî, hukuk, idârî, mütenevvia diye ayrılarak siyasîler biraraya getirilmiş ve üzerlerine orijinal karton ve dosya numaraları verilmiş olanlarıdır. Belgeler h. 1327-1334/m. 1909-1916 tarihleri arasındadır.

Dahiliye Nezâreti Siyâsî Kısım Katalogları Çizelgesi

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
I	Dahiliye Nezâreti Siyasî Kısım	1327-1333/1909-1915	22126
II	"	1327-1334/1909-1916	43905
Toplam			66031

4. Şifre Kalemi (DH. ŞFR)

Dahiliye Nezâreti'ne bağlı kalemler arasında yer alan Şifre kaleminin müstakil bir kalem olarak teşkilât içerisinde yer alması 1914 yıllarına rastlar. Devlet teşkilâtında bürokrasinin değişme şartlarına ve devlet ihtiyaçlarına göre şekillenmesi sırasında değişik safhalardan geçmiş olan Şifre Odası, devlet teşkilâtı içinde, Dahiliye Nezâreti'nin alt birimleri arasında, değişik büro ve müdürlükler içinde yer almıştır. Bilhassa Osmanlı Devleti yönetiminin taşra birimleri ile âcil yaptığı muhâberâtta, telgraf ile haberleşmenin ve bu usûlün devlet muhâberâtına girmesiyle "Şifre kalemi"nin önemi de artmıştır.

Şifre kaleminin h. 1332-1334/m. 1914-1915 tarihleri arasında Dahiliye Nâzırı'na; Kalem-i Mahsus ve Evrâk Odası aracılığı ile bağlı çalışan müstakil bir büro olarak hizmet verdiği anlaşılmaktadır.

Şifre kaleminin umûmiyetle Dahiliye Nezâreti'nin ve ona bağlı alt birimlerin diğer vilâyetler ve mutasarrıflıklar ile yaptığı muhâberâtta aracı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bu çalışmaların yanında bazen diğer nezâret ve devlet

dâirelerinin acele ve gizli muhaberâtının şifrelendiği bir aracı büro durumunda da bulunmaktadır.

Şifre kalemi belgeleri 20640 vesikadan ibarettir. Umûmiyetle Dahiliye Nezâreti'ne "Şifre" ile çekilen telgrafların asıllarını hâvidir. Şifre kaleminin şu ana dek 5 cilt kataloğu çıkarılmıştır.

Dahiliye Nezâreti Şifre Kalemi Katalogları Çizelgesi

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
1	Dahiliye Nezâreti Şifre Kalemi	16.R.1332-29.Z.1332/14.3.1914-18.11.1914	2005
2	"	25.Z.1332-28.C.1333/14.11.1914/13.5.1915	2015
3	"	1.B.1333-4.Z.1333/15.5.1915-13.10.1915	2172
4	"	5.Z.1333-8.C.1334/14.10.1915-12.4.1916	1977
5	"	11.C.1334-17.S.1335/2.5.1916-14.11.1916	2088
6	"	18.S.1335-11.L.1335/11.10.1916-31.7.1917	2006
7	"	12.L.1335-18.C.1336/1.8.1917-31.3.1918	2000
8	"	19.C.1336-25.M.1337/2.2.1918-31.10.1918	2020
9	"	27.M.1337-29.B.1337/2.11.1918-30.4.1919	2034
10	"	30.B.1337-5.B.1340/1.5.1919-30.7.1922	2323
Toplam			20640

5. Dahiliye Nezâreti İdâre-i Umûmiyye Belgeleri (DH. İUM)

Bu fon içinde: memurların tâyin, azil ve taltifleri, emlâk-arazi işleri, zehâir ve iâşelerin toplanarak sevkedilmeleri, askeriye'nin ihtiyaçlarının karşılanması, eğitim ve öğretim, vakıflar, köy, nahiye ve kaza teşkilleri, askere alma işlemleri, seferberlik, işgal altında kalma, deprem, yangın, sel felâketi gibi durumlarda gerekli muâmele icrâsı ile Dârü'l-eytâmlar vesâir konulara rastlamak mümkündür.

İdâre-i Umûmiyye vesikaları h. 7.N.1327-5.Za.1341/m. 22.11.1909-19.6.1923 tarihlerini ihtiva etmektedir.

Fondaki vesika miktarı 79685 adettir.

Dahiliye Nezâreti İdâre-i Umûmiyye Katalogları

Cilt No	Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi.
1	Dahiliye Nezâreti İdâre-i Umûmiyye	1332-1341/1914-1923	13000
2	"	1332-1341/1914-1923	11615
3	"	1333-1341/1914-1923	10465
4	"	1332-1341/1914-1923	9239
5	"	1330-1336/1912-1917	8336
Ek-1	"	1329-1336/1912-1916	6457
Ek-2	"	1335-1336/1916-1917	9251
Ek-3	"	1329-1341/1911-1923	11322
Toplam:			79685

6. Dahiliye Nezâreti Kalem-i Mahsûs Müdîriyyeti (DH.KMS)

Kalem-i Mahsûs Müdîriyyeti Dahiliye Nâzırı'nın dahilî ve haricî işleri ile gizli ve husûsî haberleşmesini temin ve yine nâzır ile yapılacak görüşmeleri düzenlemek için 22 Muharrem 1332'de kurulmuştur.

Kalem-i Mahsûs Müdîriyyeti ile alâkalı katalogda, h. 1332-1341/m. 1913-1922 yıllarını hâvi toplam 28.000 adet belge bulunmaktadır.

Belgelerin muhtevası şu şekildedir:

- İtilâf Devletleri'nin işgal hareketleri,
- Kuvâ-yı Milliye faaliyetleri,
- Yunan işgali ve mezâlimi,
- Çetecilik faaliyetleri,
- Memur tâyin ve azilleri,
- Madalya i'tası ile muhtelif konular.

Kalem-i Mahsûs Müdîriyyeti katalogu, Osmanlı Arşivi'nde bulunan diğer kataloglardan farklı olarak bilgisayarda hazırlanmıştır. Katalog kronolojik sıradadır. Katologun sonunda genel indeks verilmiştir.

Katalog Adı	Tarih	Vesika Adedi
Kalem-i Mahsûs Müdiriyyeti Kataloğu	1332-1341/1913-1922	28000

E. RUMELİ MÜFETTİŞLİĞİ EVRÂKI (TFR 1)

Rumeli müfettişliği 1877-78 Osmanlı-Rus muharebesi neticesinde imzalanan ağır şartları hâvi Ayastefanos Antlaşması'nın tâdil edilmiş şekliyle kabul edilen Berlin Antlaşması gereğince özellikle Avusturya ve Rusya'nın müdahaleleri neticesinde tedrici olarak Kasım 1902'de tesis edilmiştir.

Daha önce Kosova, Manastır ve Selânik olmak üzere idârî, adlî, askerî ve mâlî sahalarda yapılması düşünülen ıslahat çalışması, daha sonra diğer civar vilâyetler dikkate alınarak Yanya, Edirne ve İşkodra'nın da ilâvesiyle Müfettişlik yetki sahası altı vilâyete çıkmıştır.

Rumeli Müfettişliği Manastır, Selânik, Kosova, Yanya, Edirne, İşkodra vilâyetleri ile bu vilâyetlere bağlı sancak, kaza, nahiye ve köylerine âit tahrîrât kayıtlarını ihtiva etmektedir. Rumeli Müfettişliği, buralardan Bulgar, Rum, Sırp ve Arnavut eşkiyâ çeteleri ile fesat komitelerinin zararlı faaliyetleri, yabancı devletlerin zâbitleri tarafından yürütülen jandarma ve polis tensikâtı, konsolosların faaliyetleri, patrikhâne faaliyetleri gibi önemli konularda gelen yazıların dışında, diğer idârî, malî, iktisâdî, siyâsî, zirâî, adlî ve ticarî konulardaki bütün resmî yazıları ihtiva etmektedir. Kendisini aşan konularda padişah ve sadrâzamın emirlerine göre hareket eden Rumeli Müfettişliği, işlerin süratle yapılabilmesi için iyi bir denetleyici ve organizatör vazifesi görmüştür.

Sadâret'e bağlı olan Rumeli Müfettişliği, bazen Sadâret'i atlayarak doğrudan Saray'la yazışmalarda bulunmuş fevkalâde görev ve yetkilerle donatılmış bir müessesedir. Bu yönü ile günümüzdeki Olağanüstü Hâl Bölgesi Vâliliği'ne benzetilebilir. Müfettişliğin işlerinin daha kolay ve hızlı yürütülebilmesi için Sadâret'te dört kişiden mürekkebe bir komisyon bulunmakta idi.

Rumeli Müfettişliği evrâkı 14 kalemden ibarettir. 270.546 (106.174 gömlek) belgeden oluşan bu fonun 37 kataloğu vardır. Bu fon, bölgenin o dönemdeki idârî, ictimâî mâlî, etnoğrafik ve demoğrafik durumlarını yansıtmaktadır.

Rumeli Müfettişliği evrâkında, umumiyetle şu husûslar yer almaktadır: Tâyin ve terfî işleri, maaş talepleri, çete ve eşkiyâ faaliyetleri, vergi ve iltizâm işleri, Rum-

Bulgar mezheb çatışmaları, âdî türden adlî ve hukûkî vak‘alar, idârî yolsuzluklar, jandarma ve polis tenkisi, bölgenin imâr faaliyetleri, Rum ve Bulgar papaz ve daskallarının²⁷² bölücü faaliyetleri vs.

Rumeli müfettişliği evrâkı şu kısımlara ayrılmıştır;

1. Rumeli Müfettişliği arzuhalleri,
2. Rumeli Müfettişliği Edirne, Yanya ve İşkodra evrâkı,
3. Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlığı evrâkı,
4. Konsolosluk Sefaret Müfettişlikleri evrâkı,
5. Kosova evrâkı,
6. Makâmât evrâkı,
7. Manastır evrâkı,
8. Müteferrik evrâkı,
9. Sadâret ve Başkitabet evrâkı,
10. Selânik evrâkı,
11. Umum evrâkı,
12. Rumeli Müfettişliği Defterleri Kataloğu.

1. Rumeli Müfettişliği Arzuhalleri (TF.R.1.ŞKT)

Arzuhaller h. 1318-1327/m. 1900-1909 tarihleri arasındaki Müfettiş-i Umûmilik kaydını taşıyan pul ve bâzı özel mühürleri hâvi dilekçe yâhut telgraf nev'inden veyâ mektup türünden evrâktır.

Bunlardan resmî müesseselerce tanzim edilen evrâk, mazbata; gayr-ı resmî ve şahıslar tarafından takdim edilen evrâk, durumuna göre *istidâ* veyâ *mahzar* olarak belirtilmiştir.

Muhteviyatı genellikle tâyin ve terfî istekleri, maaş talepleri, çete ve eşkiyâ faaliyetleri, vergi ve iltizâm husûsundaki talepler, Rum-Bulgar mezhep çekişmeleri, âdî türden adlî ve hukûkî vak‘alar, idârî yolsuzluk şikâyetleri vesâiredir.

Bu fona âit kataloglar 6 ciltten müteşekkil olup, TFR.I.ŞKT. olarak kodlanmıştır.

²⁷² Daskal; Bulgar ilk öğretim mekteblerinde görevli öğretmenlere verilen isimdir. Bulgar papaz ve daskallarının 1876 yılından önceki faaliyetleri hakkında geniş bilgi için bkz. M. Hüdai Şentürk, *Bulgar İsyanlarının Sebepleri, 1850-1875 Yılları Arasında Bulgar Meselesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara M.Ü. Tarih Bölümü, İstanbul 1991

Cilt No	Tarih	Dosya No	Vesika Adedi
1	1318-1322/1900-1904	1-33	4574
2	1322-1323/1904-1905	34-60	3618
3	1323-/1905-	60-81	2534
4	1323-1324/1905-1906	81-106	3428
5	1325/1906	106-140	4770
6	1320-1327/1902-1909	141-171	3981
Toplam			22905

2. Rumeli Müfettişliği Edirne, Yanya ve İşkodra Evrâkı (TFR.1.ED - TFR. 1.YN - TFR. 1.İŞ)

Diğer vilâyetlerin evrâk mevcudu daha az olmasına rağmen, bu üç vilâyetin katalogları daha derli toplu olması bakımından birleştirilmiştir.

Konu itibariyle eşkiyâ olaylarını, tabîî âfetleri, âdî suçları, imar faaliyetlerini, adlî, mâlî, idârî ve askerî her türlü resmî yazışmaları hâvîdir.

Başka kalemlerin evrâkına karışıp da sonradan farkedilen varaklar, kataloğun en son kısmında "Zeyl" başlığı altında toplanmıştır. Ekleri bulunmayan evrâkın ekleri için, hem "Zeyl" kısmına, hem de Müteferrik (TFR.1.M.) kataloğuna bakmak gerekmektedir.

Edirne, Yanya ve İşkodra evrâkları bir katalogda toplanmıştır. Katalog h. 1319-1327/m. 1902-1909 tarihleri arasında, toplam 5933 vesikayı ihtiva etmektedir.

Katalogda Edirne, Yanya ve İşkodra'ya âit evrâkın dökümü şu şekildedir:

Yer Adı	Kodu	Tarihi	Vesika Adedi
Edirne	TFR-1-ED.	1320-1327/1902-1909	1787
Yanya	TFR-1-YN.	1319-1327/1901-1909	2780
İşkodra	TFR-1-İŞ.	1320-1327/1902-1909	1366
Toplam			5933

3. Rumeli Müfettişliği Jandarma Müşiriyyet ve Kumandanlık Evrakı (TFR.1.AS)

Rumeli Müfettişliği ile *Müşiriyyet*, *Kumandanlık*, *Tensikat* ve bunlara bağlı kumandanlıklar arası yazışmalar bu bölümde yer almıştır.

Tensikat, Berlin Andlaşması'nın 23. Maddesi'nin Rumeli'nde Islahat yapılmasını öngörmesi ve büyük devletlerin baskılarıyla 1904 yılında Avusturya ve Rusya'nın bir araya gelerek hazırladıkları bir ıslahat hareketini yürütmek üzere atadığı umûm müfettişin yanında bir Rus ve bir Avusturyalı memurun bulunması; Makedonya'daki polis ve jandarma örgütlerinin ıslahı işinin bir Avrupalı genarale verilmesi ve bunun emrine gereği kadar yabancı subayın atanması gibi maddelerden oluşmaktadır. Bunun üzerine İtalyan De Corci Paşa *Tensikât*'ın başına getirilmiş ve Makedonya bölgelere ayrılarak güvenlik, bu generalin emrindeki Avusturyalı, İtalyan, Rus, Fransız ve İngiliz subayların da bulunduğu jandarma birliklerine verilmiştir. *Jandarma Müşiriyyet ve Kumandanlığı*'na âit fon, 3 defterden müteşekkil olup TFR.1.AS olarak kodlanmıştır. Bu fona âit evrâk h. 1318-1327 tarihlerini ihtiva etmektedir. Toplam vesika adeti 29912'dir.

Cilt No	Kodu	Tarihi	Vesika Adedi
1	TFR.1.AS	1318-1323/1900-1905	11054
2	TFR.1.AS	1324-1325/1906-1908	10734
3	TFR.1.AS	1326-1327/1908-1909	8124
Toplam			29912

4. Rumeli Müfettişliği Konsolosluk, Sefâret, Müfettişlikler Evrâkı (TFR. 1. KNS-TFR.1. SFR-TFR.1.TF)

Bu fon sefâret ve konsolosluklarla yapılan yazışmaları hâvi olmakla birlikte inzibat, adliye, maliye, hudut, orman, polis, banka, nâfia, posta ve telgraf müfettişlikleriyle yapılan resmî yazışmaları da ihtiva etmektedir.

Başka kalemlerin evrâkına karışıp da sonradan farkedilen varaklar, katoloğun en son kısmında "Zeyl" başlığı altında toplanmıştır.

Fona âit evrâk Birinci Ciltte toplanmış olup h. 1321-1327/m. 1903-1909 tarihlerini hâvi 5 dosyadan ibarettir. Fonda 3784 adet vesika mevcuttur

Bölümlerine göre evrâk dökümü şu şekildedir:

Fon Adı	Kodu	Tarih	Vesika Adedi
Konsolosluk Evrâkı	TFR.1.KNS.	1321-1327/1903-1909	1667
Sefâret Evrâkı	TFR.1.SFR.	1320-1327/1902-1909	1051
Müfettişlikler Evrâkı	TFR.1.TF.	1320-1327/1902-1909	1066
Toplam			3784

5. Rumeli Müfettişliği Kosova Evrâkı (TFR 1.KV)

Kosova evrâkında Kosova'ya bağlı sancak, kaza ve nahiyelerin yazışmaları yer almaktadır. Rumeli Müfettişliği'nin kurulduğu yıllarda Müfettişliğin merkezinin Kosova olması sebebiyle, bu vilâyetten yapılan yazışmalar, diğer vilâyetlere nisbetle daha fazladır.

Kosova vilâyeti evrâkının tasnifi sırasında genel olarak şu konular tesbit edilmiştir:

- a. Şekâvet hareketleri ve eşkiyânın takibi, Bulgar, Rum, Sırp ve Arnavut çetelerinin faaliyetleri ile bu çetelerle yapılan müsâdemeler.
- b. Rum ve Bulgar daskal ve papazların fesat faaliyetleri, kiliseler arasındaki çekişmeler.
- c. Avusturya ve Rus konsoloslarının, azınlıkları bahâne ederek Müfettişliğin işlerine karışmaları.
- ç. Jandarma ve Polis teşkilâtı.
- d. Vergi tahsilâtları, yeni bütçelerin hazırlanması.
- e. Bekçi, muhtar ve ihtiyar meclisi âzâlarının seçimi.
- f. Vilâyet dahilinde yapılan imar faaliyetleri.
- g. Bâzı öldürme, yaralama, kundaklama gibi müteferrik olaylar.
- ğ. Bulgaristan'a firar edip tekrar geri dönenler.

Bu fona âit kataloglar 8 ciltten müteşekkil olup, TFR.1.KV olarak kodlanmıştır. Fondaki vesika miktarı 59125 adettir. Kosova evrâkı belgeleri h. 1306-1327, m. 1889-1909 tarihleri arasındadır. Katalog dökümü şu şekildedir:

Cilt No	Tarih	Vesika Adedi
1	11.5.1306-1321/1889-1903	5129
2	28.4.1321-1.2.1322/1903-1904	5273
3	2.1.1322-1322/1904-1905	7500
4	1.1.1323-1323/1905 - 1906	8634
5	1.1.1324-1324/1906-1907	9152
6	11.-1325-1325/1907-1908	9824
7	1.1.1326-23.12.1326/1908-1909	8857
8	1.1.1327-27.12.1327/1909-1909	4756
Toplam		59125

6. Rumeli Müfettişliği Makâmât Evrâkı (TFR 1. MKM)

Makâmât evrâkı, Rumeli Müfettiş-i Umûmîliği ile nezâretler arasında yapılan yazışmaları hâvîdir.

Evrâkın muhtevâsı genel olarak şöyledir: Askerî ve mülkî memurların tâyin, nakil, terfî, taltif ve emeklilik işlemleri; yabancı zabitler vasıtasıyla yürütülen jandarma tensikâtı ile polis ve orman tensikâtı; Rum, Bulgar, Ulahlar gibi gayr-ı müslimlerin eğitim, öğretim ve dinî meseleleri; bölgede yapılan imar-iskân faaliyetleri ile meydana gelen siyasî-âdî olayları ve benzeri bütün idârî, mâlî, iktisadî, zirâî, siyasî, ticarî konularda ilgili nezâretlerle yapılan yazışmalar, yine bunlarla irtibatlı olarak konularına göre cetveller, hesap pusulaları, harita ve projeler, tahkikât raporları, künyeler ve bâzı nezâretlerin genelgeleri.

Makâmât Evrâkı Kataloğu 1 cilt olup, TFR.1 MKM. olarak kodlanmıştır. h. 1320-1327/m. 1902-1909 tarihleri arasındadır.

Cilt No	Tarih	Vesika Adedi
1	29.5.1320-27.8.1327/1902-1909	18261

7. Rumeli Müfettişliği Manastır Evrâkı (TFR. 1 MN)

Bu katalogda h. Z.1319-S.1325/m. 1902-1907 tarihleri arasında Rumeli Müfettişliği ile Manastır Vâliliği ve Manastır'a bağlı sancak, kaza ve nahiyelerin yazışmaları yer almaktadır.

Manastır'a âit kataloglar 6 ciltten müteşekkil olup, TFR.1.MN. olarak kodlanmıştır.Fon h. 1319-1327/m. 1902-1908 tarihleri arasındaki belgelerden oluşmaktadır. Katalog dökümü şu şekildedir:

Cilt No	Tarih	Vesika Adedi
1	12.5.1319-1.9.1322/1902-1904	8076
2	9.1.1322-12.1.1323/1904-1905	5732
3	12.1.1323-30.12.1323/1905-1906	6552
4	1.1.1324.30.12.1324/1906-1907	7414
5	1.1.1325-30.12.1325/1907-1908	10013
6	1.1.1326-27.8.1327/1908-1909	12758
Toplam		50545

8. Rumeli Müfettişliği Müteferrik Evrâk (TFR 1. M)

Vilâyetlerin rejimi, Rusûmât, Duyûn-ı Umûmiye, Orman ve Meâdin, Posta ve Telgraf Nezâretleri ile Osmanlı ve Ziraat Bankaları, Kapı Kethüdâlıkları, Maliye Kupon İdâresi, Muâmelât-ı Maliye Direktörlüğü gibi resmî müesseselerle yapılan resmî yazışmalarla birlikte diğer fonlara konulmayan, veyâ diğer fondaki evrâka âit olup da birleştirilemeyen bâzı kopuk belgeleri, hesap pusulalarını ve gelir-gider cetvellerini ihtiva etmektedir. Ayrıca, Bulgar, Sırp ve Rum tebe'anın sivil ajanlara, konsoloslara ve rûhânî reislerle verdikleri arzuhalleri ve şikâyet mektuplarını, komitelerin ve çete reislerinin birbirlerine yazdıkları gizli mektupları, ecnebi fabrikalar ve bankaların Fransızca yazılarını da hâvidir.

Müteferrik evrâk belgeleri 1 cilt katalogda toplanmış olup, TFR.1.M. olarak kodlanmıştır.Katalogda ayrıca Rumeli Müfettişliği ile alâkalı fotoğraflarda bulunmaktadır.

Cilt No	Fon Adı	Kodu	Tarih	Vesika Adedi
1	Rumeli Müfettişliği Müteferrik	TFR.1.M	1297-1338/1880-1920	7654
	"	TFR.1.FT G	1313-1325/1895-1907	97
Toplam				7751

9. Rumeli Müfettişliği Sadâret ve Başkitâbet Evrâkı (TFR 1.A)

Bu fon h. N.1320-Ş.1327/m. 1902-1909 tarihleri arasındaki Rumeli Müfettişliği ile Başkitâbet ve Sadâret arasındaki yazışmaları hâvidir.

Rumeli Müfettişliği kendisine gelen ve ilgilendiği yazışmaları değerlendirdikten sonra bunları Başkitâbet ve Sadâret'e tekrar gönderir.

Bu fon 2 ciltten müteşekkil olup TFR.1.A. olarak kodlanmıştır. Katalog dökümü şu şekildedir.

Cilt No	Tarih	Vesika Adedi
1	4.9.1320-30.12.1323/1902-1906	12581
2	2.1.1324-27.8.1327/1906-1909	5865
Toplam		18446

10. Rumeli Müfettişliği Selânik Evrâkı(TFR 1. SL)

Selânik Evrâkı h. M.1320-1327/m. 1902-1909 tarihleri arasındaki Rumeli Müfettişliği ile Selânik Vâliliği ve Selânik'e bağlı sancak (Mutasarrıflık) kaza ve nahiyelere âit resmî yazışmaları ihtiva etmektedir.

Selânik vilâyeti, Müfettişliğin çalışma yaptığı yıllarda, fikrî guruplardaki canlılık, Dersaadet'le yakın ilişkisi, çoğunluğun Müslüman Türklerden oluşması, denizle bağlantısı ve özellikle Bulgaristan sınırındaki eşkiyâ hareketleri bakımından çok dikkat çeken önemli bir merkezdir. Ulaşım, fikrî te'siri gibi yönleriyle, Umûmî Müfettişlik içinde büyük bir önemi vardır.

Selânik vilâyeti evrâkının tasnifi sırasında genel olarak şu konuların varlığı tesbit edilmiştir:

a. Bulgar, Rum, Sırp ve Arnavud çetelerinin faaliyetleri, bunlarla yapılan müsâdemeler ve eşkiyânın takibi.

b. Rum ve Bulgar papaz ve öğretmenlerinin menfî faaliyetleri ve kiliseler arasındaki çekişmeler.

c. Siyâsî ve âdî olarak işlenen öldürme, yaralama, kundaklama, bombalama, yolları tahrip etme, meskene tecavüz, telgraf tellerini kesme gibi suçlar.

ç. Özellikle Avusturya ve Rus konsoloslarının, azınlıkların şikâyetlerini bahâne ederek Müfettişliğin işlerine karışmaları.

d. Jandarma ve Polis Tensikâtı.

e. Bulgaristan'a firar edip geri dönenler.

f. Bekçi, muhtar, ihtiyar meclisi âzâlarının seçimi ve bunların vazifeleriyle ilgili yazışmalar.

g. Vilâyet tahsilâtı, yeni bütçelerin hazırlanması.

ğ. Vilâyet dahilinde yapılan bayındırlık ve imar çalışmaları.

ı. Resmî ve gayr-ı resmî şahıslar hakkında yapılan tahkikatlar.

i. Hapishâneler ve mahkûmlar hakkında bilgiler.

j. İhtidâ hareketleri, vukuat olmadığına dâir bilgi, maaşların ödenmesi gibi müteferrik konular.

Bu fona âit evrâk 7 cilt katalogda toplanmış olup, TFR.1.SL. olarak kodlanmıştır.

Fonda toplam 50381 adet vesika mevcut olup katalog dökümü şu şekildedir.

Cilt No	Tarih	Vesika Adedi
1	1.1.1320-29.12.1321/1902-1904	6057
2	29.12.1321-30.12.1322/1904-1905	7054
3	30.12.1322-30.12.1323/1905-1906	7362
4	1.1.1324-28.12.1324/1906-1907	8848
5	28.12.1324-24.12.1325/1907-1908	8899
6	24.12.1325-29.12.1326/1908-1909	8000
7	1.1.1327-28.8.1327/1909-1909	4161
Toplam		50381

11. Rumeli Müfettişliği Umûm Evrâk (TFR 1. UM)

Umûm evrâkı, esas itibariyle Vilâyet-i Selâse olarak bilinen Selânik, Manastır ve Kosova vilâyetleriyle yapılan her türlü resmî yazışmaları hâvîdir. Burada sözü edilen evrâk, Edirne, İşkodra ve Yanya vilâyetleriyle 3. Ordu Müşiriyyeti, Tensikât

Dâiresi, Jandarma Kumandanlıkları, Maliye Komisyonu, Osmanlı ve Ziraat Bankaları gibi müesseselere tamim şeklinde gönderildiği için "Umûm Evrâk" adını almıştır.

Başka kalemlerin evrâkına karışıp da sonrada farkedilen evrâklar, katalogun en son kısmında "Zeyl" başlığı altında toplanmıştır.

Bu fon 1 ciltten müteşekkil olup, TFR.1.UM. olarak kodlanmıştır.

Cilt No	Tarih	Vesika Adedi
1	6.3.1320-27.8.1327/1902-1909	21174

12. Rumeli Müfettişliği Defterleri Kataloğu

Rumeli Müfettişliği evrâkı içerisinde, belgelerin yanısıra 243 adet defter de tesbit edilmiştir. h. 1319-1327/m. 1901-1909 tarihlerini hâvi bu defterler, muhtelif mevzularda Sadâret ile Rumeli Müfettişliğine bağlı sancak ve kazalar arasındaki muhâberât kayıtlarını ihtiva etmektedir. Bu defterlerin tarihi ve muhteviyâtı aşağıdaki çizelgede zikredilmiştir.

Rumeli Müfettişliği Defterleri Kataloğu Dökümü

Sıra No	Muhteva	Tarih
1-4	Fihrist Defteri	1319-1326
5-11	Makâmât-ı Aliyye (Gelen)	23.B.1321-25.S.1327
12-18	Makâmât-ı Aliyye (Giden)	22.B.1321-27.Ş.1327
19-25	Mâbeyn-i Hümâyûn Sadâret-i Uzma (Gelen)	22.B.1321-26.Ş.1327
26-35	Mâbeyn-i Hümâyûn Sadâret-i Uzma (Giden)	22.B.1321-24.Ş.1327
36	Müfettişlikler (Giden)	12.S.1326-16.S.1327
37 -38	Müteferrika, Müşiriyyet, Kumandanlıklar, Konsolos, Tüccar Vekilleri, Metropolitler, Sefâret-i Seniyye (Gelen-Giden)	22.B.1321-25.Z.1321
39-41	Müşiriyyet, Tensîkat ve Kumandanlıklar (Gelen-Giden)	26.Z.1321-12.M.1324
42-43	Müşiriyyet ve Kumandanlıklar (Gelen)	29.Ş.1323-28.M.1325
44-46	Müşiriyyet (Gelen)	29.M.1325-25.Ş.1327
47-49	Müteferrika, Müşiriyyet, Kumandanlıklar, Metropolit, Konsolos, Tüccar vekilleri, Sefâret-i Seniyye (Giden)	22.B.1321-1.M.1323
50-54	Müşiriyyet ve Kumandanlıklar(Giden)	26.Z.1321-9.S.1326
55-57	Müşiriyyet (Giden)	10.S.1326- 27.Ş.1327
58- 65	Müşiriyyet, Tensîkat ve Kumandanlıklar ve Corci Paşa'dan (Gelen)	6.L.1322-20.S.1327
66-70	Müşiriyyet, Tensîkat ve Kumandanlıklar ve Corci Paşa'dan (Giden)	8.M.1323-18.L.1326

71-73	Sefaret, Konsolos, Metropolit, Tüccar Vekilleri (Gelen)	21.M.1324-20.L.1326
74-75	Vilâyet-i Selâse (Giden)	18.M.1324-22.M.1326
76-89	Manastır (Gelen)	22.B.1321-25.Ş.1327
90-98	Manastır (Giden)	22.B.1321-25.Ş.1327
99-112	Selânik (Gelen)	22.B.1321-25.Ş.1327
113-119	Selânik (Giden)	22.B.1321-25.Ş.1327
120-133	Kosova (Gelen)	22.B.1321-26.Ş.1327
134-142	Kosova(Giden)	22.B.1321-25.Ş.1327
143-148	Yanya, Edirne, İşkodra (Gelen)	22.B.1321-2.Ş.1327
149-153	Yanya, Edirne, İşkodra(Giden)	22.B.1321-29.B.1326
154-155	Müteferrika (Gelen)	10.S.1326- 25.Ş.1327
156- 157	Müteferrika (Giden)	10.S.1326-27.Ş.1327
158-160	Rumeli Müfettişliği Aynen Kayıt Defteri	28.L.1321-14.C.1326
161-162	Tebliğât-ı Umûmiyye	29.M.1325-24.Ş.1327
163-164	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Vâridât ve Mesârifât İcmal Muvazeneleri	1325-1327
165-166	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Müfredât Muvâzenesi	1326
167	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Dahilinde Efrâd-ı Mülûkâne ile Çeteler Arasında Vukua Gelen Müsâdemât Defteri	17.S.1326-2.C.1326
168-171	Vilâyât-ı Selâse Hesâbât Defteri	1322-1325
172	Selânik Hesâbât Defteri	1323-1324
173	Manastır Hesâbât Defteri	1323-1324
174	Muhâsebât-ı Askeriye Defteri	1324
175	Selânik, Kosova, Manastır Vilâyetleri 1325 Senesi Muvâzenelerine Mûteallık Pusulalar	1325
176	Vilâyât-ı Selâse Dâhilinde Asâkir-i Şâhâne ile Bulgar, Rum, Sırp Çeteleri Arasında Vuku' bulan Müsâdemâtın İstatistiği	28.L.1320-7.S.1326
177	Vilâyât-ı Selâse-i Şâhâne Muhâkeme Cetvelleri	29.M.1325-6.S.1326
178-180	Selânik Vilâyetinde Tehaddüs Eden Havâdisin İstatistiği	16.L.1320
181	Selânik Muhâkeme Cetvelleri	1326
182	Selânik Cerâim Defteri	12.S.1326-29.M.1328
183-184	Manastır Cerâim Defteri	22.L.1320,11.S.1325
185	Manastır Mahkeme Kayıt Defteri	10.S.1326-25.C.1327
186	Manastır Cerâim Defteri	8.S.1326-14.R.1327
187	Kosova Cerâim Defteri	18.L.1320-28.S.1326
188	Manastır ve Kosova Cerâim Defteri	18.M.1324-20.S.1325
189	Kosova Cerâim ve Mahkeme Cetvelleri	10.S.1326-11.Ra.1326
190	Kosova Cerâim Defteri	29.M.1325-5.Ca.1327
191	Selânik, Üsküp, Manastır Jandarma Alayı Hey'et-i Erkânı ile Muhtelif Bölgelerdeki Askeri Birlikler Erkânı Kayıt Defteri	1323

192	Yol ve Köprü Yapımı, Proje ve Tahrîrat-ı Keşif Müsveddeleri (Matbû)	1325
193	Hülâsa Defteri	9.R.1326-22.R.1326
194	Betriç Kazasının Taraf-ı Mükellefiyetinin Bakayâsını Mübeyyin Defter	1308-1323
195	İcra Edilen Devirlere Dâir Kayıt Defteri	R.1333-C.1333
196	Esliha Tezkiresi Koçanı (Selânik)	28.Ra.1325
197	Rumeli Müfettişliğinin Evrâk ve Defterlerinin Kayıt Defteri	14.Z.1320-25.Z.1321
198	Nezâret, Vilâyet ve Kazalara Yazılan Yazıların Hülâsa Kayıt Defterleri	1324
199	Edirne, Selânik, Manastır, Yanya, İşkodra, Kosova Vilâyetlerine Yazılan Umûm	8.N.1320-27.S.1321
200	Gazâ ve Tahliye Defteri	9.Ra.1314-21.C.1321
201	Rumeli Eyâleti'ne Bağlı Sancaklarda Mukim Yabancı Tebe'anın İsimlerinin Kaydedildiği Defter.	
202	Diyarbakır Hapishânesinde Bulunan Bulgar Mahkûmlarından Afv-ı Âliye Mazhar Olanlarının İsimlerini, Suçlarını ve Mahkûmiyetlerini Açıklayan Defter	18.Ca.1321-7.S.1322
203	Afv-ı Âli-i Umûmî üzerine Manastır Merkez Mülhakât Hapishânesinden Salıverilen Şahısların İsim Vesâiresini Açıklayan Defter	23.S.1322
204	Rumeli Müfettişliğinden Gelen Emir Üzerine Affedilen 23 Şahsın Suçlarını Mübeyyin Defter	20.Ra.1322
205	1322 Senesinde Şayan Buyurulan Afv-i Âli Üzerine Selânik Merkezinde ve Mülhakât Hapishânelerinden Tahliye Edilen Eşhasın Esâmisini Mübeyyin Defter	29.Za. 1323
206	Afv-i Âliye Mazhariyetle Üsküp Hapishânesinden Tahliye Olunan Politika Mahkûmlarının Defteri	30.Ra.1321-21.C.1321
207-210	Zimmet Defteri	15.B.1323-20.S.1326
211	Manastır ve Selânik Posta Defteri	27.2.1321-19.Za.1322
212	Selânik Posta Defteri	21.Za.1322-20.S.1323
213-218	Manastır ve Selânik Posta Defteri	27.S.1323-17.M.1324

III. DİĞER BELGE TASNİFLERİ

A- HATT-I HÜMÂYÛN TASNİFİ BELGELERİ

Hatt-ı Hümâyûn, Osmanlı padişahı tarafından herhangi bir mesele hakkında sâdır olan yazılı emir, buyruk demektir. Osmanlı Arşivi'nin en önemli tasniflerinden biri olan Hatt-ı Hümâyûn Tasnifi belgeleri, Amedî kaleminin evrâkı olan Hatt-ı Hümâyûnların toplanmasından meydana gelmiştir.

Hazîne-i Evrâk'la ilgili olarak kaleme alınan ilk tasnif tâlimâtında, Birinci Bölüm olarak kabul edilen ve başlangıçtan h. 1255/m. 1839 senesine kadar olan evrâkın bir bölümünün Sultanahmed'deki Defterhâne-i Âmire civarındaki mahzenlerde, Hazîne-i Evrâk açıldıktan sonra oraya nakledilerek tekrar gözden geçirilmek üzere kaba bir tefrike tabi tutulmuştur. h. 1288/m. 1870 yılında Ali Paşa'nın son sadâreti sırasında, Defterhâne-i Âmire civarındaki mahzenlerde bulunan ve padişahların saltanat sürelerine göre kaba tasnifi yapılmış olan bu malzemeden, I. Mahmud devrinden II. Mahmud devri sonuna kadar olanları torbalar halinde Hazîne-i Evrâk'a nakledilmiş ve Hazîne-i Evrâk'ta bunlar için husûsî bir oda tahsis olunmuştur. Vesikalar Muharrem 1301/Kasım 1883 tarihinde, irâde-i aliyye üzerine, torbalardan çıkartılıp müteselsil sıra numaraları verilerek sandıklara konmuş ve fihrist defteri yapılmıştır. Tasnif, bu şekli ile yeni bir düzenlemeye tâbi tutulduğu 1940 yılına kadar böylece kullanılmıştır. Kayıt defterine göre: 43.623 Hatt-ı Hümâyûn, 12.186 evrâk, 6.419 Irâde-i Seniyye, 84 Nâme olmak üzere toplam 62.312 adet vesika mevcuttur. Tasnifte, hatt-ı hümâyûnlar, beyaz üzerine hatt-ı hümâyûnlar, irâde-i seniyyeler, takrirler, tezkireler, lâyhalar, mazbatalar, vesâire bulunmakta olup, tasnif "**Hatt-ı Hümâyûn Tasnifi**" olarak tanınmıştır.

Bu tasnif, I. Mahmud'dan II. Mahmud devri sonuna kadar olan 112 senelik dönemi ihtiva etmekle beraber, vesikaların çoğu, III. Selim ve II. Mahmud devirlerine âittir. İstisnâ olarak, I. Mahmud'dan önceye ve II. Mahmud devrinden sonraya âit vesikalara da rastlanmaktadır.

h. 1301/m. 1883 senesinde, konuları itibariyle sandıklara yerleştirilen ve kendi arasında numaralanan vesikalar, 1939-1941 senelerinde yapılan bir çalışma neticesinde tek tek fişlenerek hülâsaları çıkarılmış ve latin harfleri ile, büyük boy 31 ciltlik katalogları yapılmıştır. Tasnifte vesikalar kronolojik bir sıra takip etmediğinden, bir konu için 31 ciltlik kataloğun tamamının taranması gerekmektedir. Ancak, araştırmacıya bir kolaylık olmak üzere, 1301/1883 senesinde konuya göre yapılan bir ciltlik fihristteki konuları ihtiva eden tasnifin sandık ve evrâk numaraları katalogların mülâhazât hânesine kaydedildiğinden (meselâ: 20/15 gibi), kataloglar taranmaya başlanmadan, konuya göre tanzim edilen eski fihrist gözden geçirilerek, araştırılan konunun sandık ve hatt-ı hümâyûn veya irâde numarası tespit edildikten sonra yeni kataloglara bakılırsa, katalogların taranmasında ve aranılan vesikanın bulunmasında kolaylık sağlanmış olur.

Hatt-ı Hümayûn Tasnifi Katalog Listesi

Cilt No	Katalog Adı	Tarih		Hat.Hüm Adedi	Leff Adedi	Toplam Ves.Ade
		Hicrî	Mîlâdî			
I	Hatt-ı Hümayûn	1145-1254	1732-1838	1431	371	1802
II	"	1125-1256	1713-1840	1635	1122	2757
III	"	1154-1241	1741-1826	2404	1391	3795
IV	"	1120-1233	1708-1818	1654	847	2501
V	"	1154-1259	1741-1843	2265	255	2524
VI	"	1193-1224	1779-1809	3144	208	3352
VII	"	1202-1259	1787-1843	2374	325	2699
VIII	"	1203-1253	1789-1837	1227	149	1376
IX	"	1202-1297	1787-1880	2005	579	2584
X	"	1215-1255	1800-1839	1753	1203	2956
XI	"	1223-1261	1808-1845	1129	1666	2795
XII	"	1222-1255	1807-1839	1403	1711	3114
XIII	"	1219-1260	1804-1844	2514	1201	3715
XIV	"	1207-1271	1793-1855	2931	1295	4226
XV	"	1223-1257	1808-1841	3152	1096	4248
XVI	"	1210-1257	1795-1841	2313	1518	3831
XVII	"	1223-1255	1808-1839	2392	1996	4388
XVIII	"	1203-1255	1788-1839	838	716	1554
XIX	"	1135-1270	1723-1854	1152	2284	3436
XX	"	1215-1270	1800-1854	2261	2568	4829
XXI	"	1201-1255	1786-1839	1335	1465	2800
XXII	"	1161-1250	1748-1834	1264	1266	2530
XXIII	"	1202-1254	1788-1838	1121	1523	2644
XXIV	Hatt-ı Hümayûn	1185-1260	1771-1844	1205	1853	3058
XXV	"	1180-1255	1766-1839	1177	1021	2198
XXVI	"	1152-1256	1739-1840	1308	1407	2715
XXVII	"	1206-1273	1792-1857	1007	1422	2429
XXVIII	"	1207-1256	1793-1840	2608	1327	3935
XXIX	"	1202-1256	1788-1840	1804	1027	2831
XXX	"	1193-1265	1779-1849	2971	109	3080
XXXI	"	1135-1270	1723-1854	2604	345	2949
Genel Toplam				58385	35266	93651

B. ALİ EMÎRÎ TASNİFİ

Tarihçi Ali Emîrî Efendi başkanlığında bir hey'et tarafından 1918-1921 seneleri arasında gerçekleştirilen bir tasnif olmasından dolayı "Ali Emîrî Tasnifi" adı verilmiştir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna tekaddüm eden Beylikler döneminden başlayarak Abdülmecid zamanına kadar olan vesikaları ihtiva eder. Vesikalar, padişahların saltanat sıralarına göre ayrılmıştır.

Tasnif, pâdişahlar itibariyle kronolojik olmasına rağmen, her pâdişaha âit vesikalar kendi içlerinde tam kronolojik değildir. Padişah değıştikçe, sıra numarası 1'den başlanarak numaralanmıştır.

Vesikalar, IV. Mehmed'den itibâren çoğalmaya başlar. II. Süleyman dönemi sonuna kadar olan 18 katalog yeni yazıya çevrilmiştir.

Ali Emîrî Tasnifi'nde: Siyasî, askerî, timar ve zeâmet tevcihleri, yabancı ülkelerle münasebetler, Dîvân-ı Hümâyûn'a âit meseleler, maârif, inşâ ve tâmir gibi konularda vesikalar bulunmaktadır. 53 katalog olarak araştırmaya açık olan bu tasnifin listesi aşağıdadır.

Ali Emîrî Tasnifi Katalog Listesi

Kat. Sıra No	Padişah Devri	Tarih				Belge Adedi	Katalog Defter Sayısı
		Hicrî		Mîlâdî			
		Baş. Tar.	Bit. Tar.	Baş. Tar.	Bit. Tar.		
1	I. Osman'dan önce	676	681	1278	1282	2	1
"	I. Osman	-	699	-	1300	1	
"	Orhan	739	758	1338	1357	5	
"	I. Murad	761	788	1360	1386	13	
"	I. Bâyezîd	-	792	-	1390	1	
"	Emir Süleyman	-	811	-	1409	1	
"	Musa Çelebi	-	815	-	1412	1	
"	Çelebi Mehmed	811	823	1409	1420	5	
"	II. Murad	826	853	1423	1449	15	
"	II. Mehmed	855	885	1451	1480	71	
"	II. Bâyezîd	886	920	1481	1514	90	
2	I. Selim	918	926	1512	1520	37	
"	I. Süleyman	927	976	1521	1569	625	
"	II. Selim	974	982	1567	1574	71	
"	III. Murad	982	1003	1574	1595	597	
"	III. Mehmed	1003	1012	1595	1604	328	

"	I. Ahmed	1012	1026	1603	1617	886	1
"	I. Mustafa	1031	1032	1621	1623	38	
"	II. Osman	1027	1031	1617	1622	48	
"	IV. Murad	1032	1048	1622	1639	941	
"	Sultan İbrahim	1049	1058	1639	1648	579	
3	IV. Mehmed	1056	1099	1646	1688	12522	4
4	II. Süleyman	1099	1102	1688	1691	3195	2
5	II. Ahmed	1102	1107	1691	1695	2336	1
6	II. Mustafa	1105	1115	1694	1703	15534	4
7	III. Ahmed	1115	1145	1703	1733	22090	6
8	I. Mahmud	1143	1168	1730	1755	21516	4
9	III. Osman	1168	1171	1754	1758	7381	3
10	III. Mustafa	1171	1187	1757	1774	29501	8
11	I. Abdülhamid	1187	1203	1773	1789	25906	7
12	III. Selim	1203	1222	1789	1807	24741	7
13	IV. Mustafa	1222	1223	1807	1808	1932	1
14	II. Mahmud	1224	1255	1809	1839	10107	3
15	Sultan Abdülmecid	1255	1277	1839	1860	123	1
Toplam						181239	53

C. İBNÜLEMİN TASNİFİ

Tarihçi İbnülemin Mahmud Kemal İnal başkanlığında bir hey'et tarafından 1921 yılında çalışmaya başlanarak vücuda getirilmiştir. h. 829-1290/m. 1425-1873 tarihleri arasındaki muhtelif husûslardaki belgeleri hâvi bu seri için 29 ciltlik katalog hazırlanmıştır. Vesikalar kronolojik sıraya göre tertip olunmamıştır. Tasnifin Hatt-ı Hümâyûn bölümü yeni yazı ile daktilo edilmiştir.

Tasnifte vesikalar konu itibarıyla 23 kısma ayrılmıştır. Mevzuları, vesika adetleri ve tarihleri şöyledir:

İbnülemin Tasnifi Katalog Listesi

Kat. Sıra No	Mahiyeti	Tarih				Belge Adedi	Katalog Defter Say.
		Hicrî		Mîlâdî			
		Baş. Tar.	Bitiş Tar.	Baş. Tar.	Bitiş Tar.		
1	Adliye	896	1143	1491	1730	916	1
2	Askeriye	957	1143	1550	1730	8245	3
	Askeriye I	557	1115	1550	1704	-	

	Askeriye II	1100	1143	1689	1730	-	
	Askeriye III	1093	1143	1682	1730	-	
3	Bahriye	930	1228	1523	1813	1690	1
4	Dahiliye	933	1287	1527	1870	3089	1
5	Darphâne	1003	1255	1594	1839	204	1
6	Defter-i Atıka	995	1225	1586	1810	50	1
7	Müsted'iyât	993	1135	1584	1723	303	1
8	Muhallefât	905	1142	1500	1729	110	1
9	Muharrerât-ı Husûsiye	1009	1140	1601	1728	113	1
10	Muâfiyet ve İmtiyâzât	947	1141	1540	1728	147	1
11	Saray Mesâlihi	902	1260	1496	1844	3311	2
	Saray Mesâlihi I	902	1119	1496	1707	-	
	Saray Mesâlihi II	1060	1260	1650	1844	-	
12	Ensab	829	1141	1426	1729	786	1
13	Hariciye	906	1290	1500	1873	2010	1
14	Hatt-ı Hümâyûn	906	1138	1501	1726	329	1
15	Hil'at	941	1141	1534	1729	569	1
16	Me'âdin	903	1143	1498	1730	248	1
17	Maliye	899	1280	1494	1864	12250	2
	Maliye I	899	1143	1494	1730	-	
	Maliye II	986	1280	1578	1864	-	
18	Sıhhiye	1012	1142	1603	1730	191	1
19	Şükr ü Şikâyet	953	1242	1547	1827	665	1
20	Tevcihât	953	1217	1546	1803	2701	2
	Tevcihât I	953	1147	1546	1735	-	
	Tevcihât II	1116	1217	1704	1803	-	
21	Timar ve Zeâmet	876	1142	1472	1730	1217	1
22	Vakıf	866	1261	1462	1845	7903	2
	Vakıf I	866	1140	1462	1728	-	
	Vakıf II	1106	1261	1695	1845	-	
23	Umûr-ı Nâfia	931	1255	1525	1839	98	1
Toplam						47145	29

D. MUALLİM CEVDET TASNİFİ

Bu tasnife, Tarihçi Muallim Cevdet'in başkanlığında 8.11.1932 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile kurulan "Resmî ve Tarihçi Evrâk Tasnif Hey'eti" tarafından 1932 yılında başlanmış ve 1937 senesinde tasnif çalışmaları tamamlanmıştır.

Tasnif, konu esas alınarak yapılmış olup, 17 konu başlığı altında toplanmıştır. Vesikalar evvelâ muhtelif konulara bölünerek birbirinden ayıklanmıştır. Ne yazık ki ayrılan bu vesikalar kronolojik bir şekilde kataloglarına geçirilmemiştir.

Neticede h. 960-1322/m. 1553-1904 tarihlerini ihtiva eden 216.572 adet, muhtelif husûslardaki vesika için 34 ciltlik bir katalog serisi hazırlanmıştır.

Cevdet Tasnifi Katalog Dökümü

Kat Sıra No	Mahiyeti	Tarih				Belge Adedi	Kat Def. Say.
		Hicrî		Mîlâdî			
		Baş.langıçT arihi	Bitiş Tarihi	Baş.langıçT arihi	Bitiş Tarihi		
1	Adliye	1123	1293	1711	1876	6731	1
2	Askeriye	960	1314	1553	1897	54984	8
	" I	1037	1294	1627	1877	-	
	" II	1096	1293	1685	1876	-	
	" III	1103	1305	1691	1888	-	
	" IV	1072	1286	1661	1870	-	
	" V	1075	1295	1664	1878	-	
	" VI	960	1314	1553	1897	-	
	" VII	1066	1304	1655	1887	-	
	" VIII	1083	1297	1672	1880	-	
3	Bahriye	1015	1304	1606	1887	12743	2
	" I	1095	1302	1684	1885	-	
	" II	1015	1304	1606	1887	-	
4	Belediye	1067	1295	1656	1878	7597	1
5	Dahiliye	1012	1298	1603	1881	17486	3
	" I	1012	1297	1603	1880	-	
	" II	1056	1298	1646	1881	-	
	" III	1111	1296	1699	1879	-	
6	Darphâne	1075	1282	1664	1866	3281	1
7	Evkâf	1004	1291	1595	1874	33351	4
	" I	1067	1322	1656	1904	-	
	" II	1060	1291	1650	1874	-	
	" III	1084	1291	1673	1874	-	
	" IV	1085	1291	1674	1874	-	
8	Eyâlet-i Mümtâze	1112	1288	1700	1871	1032	1
9	Hariciye	1025	1313	1616	1896	9328	2
	" I	1025	1306	1616	1889	-	
	" II	1096	1313	1685	1896	-	
10	İktisat	1063	1293	1653	1876	2261	1
11	Maârif	989	1304	1581	1887	9242	1

12	Maliye	965	1305	1557	1888	31937	4
	" I	1008	1295	1599	1878	-	
	" II	1012	1305	1603	1888	-	
	" III	980	1303	1572	1886	-	
	" IV	965	1298	1557	1881	-	
13	Nâfia	1106	1320	1597	1903	2785	1
14	Sıhhiye	1070	1306	1659	1889	1451	1
15	Saray	1002	1310	1593	1893	9019	1
16	Timar	981	1299	1573	1882	8794	1
17	Zaptiye	1012	1299	1603	1882	4550	1
Toplam						216572	34

Cevdet Tasnifi'ne âit katalogların indeksleri çıkarılmıştır. İndeksi çıkarılan katalogların dökümü şu şekildedir:

İndeksi Çıkarılan Cevdet Tasnifi Kataloglarının Listesi

Bölüm No	İndeksi Çıkarılan Fon Adı	Tarih		İndeksi Çıkan Vesika Adedi	İndeksi Çıkan Katalog Adedi
		Hicrî	Milâdî		
1	Askeriye Katalogları	960-1304	1553-1897	54984	8
2	Bahriye Katalogları	1015-1304	1606-1887	12743	2
3	Darphâne Kataloğu	1075-1282	1664-1866	3281	1
4	Eyâlât-ı Mümtâze Kataloğu	1112-1288	1700-1871	1032	1
5	İktisat Kataloğu	1063-1293	1653-1876	2261	1
6	Nâfia Kataloğu	1106-1320	1597-1903	2785	1
7	Timar Kataloğu	981-1299	1573-1882	8794	1
Toplam				85880	15

Yukarıdaki çizelgede görülen indekslerden İktisat Kataloğu indeksi hâriç, diğerleri asıl kataloglarının arkalarına ilâve edilmiştir.

E. VAKFİYELER TASNİFİ

Arşivimizde bulunan vakfiyeler 2 kısımda toplanmaktadır:

1. Maliyeden Müdevver Fonu'nda bulunan Vakfiyeler,
2. Diğer Vakfiyeler.

1. Maliyeden Müdevver Vakfiyeler

Bunlar, 1945 senesinde Maliye Bakanlığı'ndan devralınan defter ve vesika gibi arşiv malzemesi içerisinde tesbit edilen vakfiyeler olup, yekûn 21 adettir.

Bu vakfiyelerin kime âit olduğu, yeri ve tarihi aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Maliyeden Müdevver Vakfiyelere Âit Çizelge

No	Vakfiye Adı	Bulunduğu Yer	Tarih	
			Hicrî	Mîlâdî
1	Emir Sultan nâmına Fatih Vakfiyesi	Bursa	874	1469
2	Şeyh Muhammed b. Şeyh Fethüddin Vakfiyesi	Tokat	772	1370
3	Hacı Kemaleddin İsmail Bey Vakfiyesi	Edirne	869	1464
4	Mahmud Çelebi Vakfiyesi	Amasya	807	1404
5	I. Murad Vakfiyesi	Bursa	787	1385
6	Molla Mehmed Fenârî Vakfiyesi	Bursa	833	1492
7	Yörgüç Paşa Vakfiyesi	Amasya	840	1436
8	Beyler Çelebi b. Tâceddin Vakfiyesi	Çorum	767	1365
9	İsa Bey b. Bâyezid Paşa Vakfiyesi	Bursa	839	1435
10	Sinaneddin Yusuf Bey Vakfiyesi	Edirne	890	1485
11	Evranos-zâde Ahmed Bey Vakfiyesi	Yeniçe-i Selanik	904	1498
12	Hacı Mustafa b. Mevlânâ Fakih Han Vakfiyesi	Kandıra	915	1509
13	Şeyh Mehmed b. Mustafa Çelebi Vakfiyesi	Şam	1225	1810
14	II. Murad Vakfiyesi	Bursa	850	1446
15	Vezir Hasan Paşa Vakfiyesi	İstanbul	914	1508
16	Mesih Paşa Vakfiyesi	Eğridir	896	1490
17	Beyler Çelebi Vakfiyesi	Maden-i Gümüş Pazarı	767	1365
18	İlyas Bey Vakfiyesi	Çorlu	915	1509
19	Şemseddin b. Hüseyin Vakfiyesi	Tokat	700	1300
20	Mısır Vâlisi Mustafa Paşa Kethüdâsı Mustafa Vakfiyesi	?	980	1485
21	Hacı İvaz Paşa Vakfiyesi	Tokat	827	1423

2. Diğer Vakfiyeler

Arşivimizde bulunan diğer vakfiyeler için, bir "Vakıf Kayıd Defteri" tertip olunmuştur. Ancak 20 karton içinde yer alan ve 755 adet olan bu vakfiyeler kronolojik sıra takip etmemektedir.

Aşağıdaki çizelgede yazılı bulunan vakfiyelerin büyük bir ekseriyeti İstanbul'a aittir. Burada İstanbul'un hemen hemen her semtine âit vakfiyeler zikredilmiştir. (Meselâ; Davudpaşa, Galata, Eyüb, Mahmudpaşa, Üsküdar, Beykoz, Kanlıca vs..)

Genel Olarak Vakfiyeler Şu Yerlere Aittir:

Adana	Amasya	Ankara	Ayıntab	Bağdad	Balanabad
Baalbek	Bandırma	Belgrad	Bergama	Burdur	Bursa
Dımaşk	Edirne	Edremid	Erzurum	Filiba	Girid
Gördes	Halep	Havza	İstanbul	İzmir	İznik
Karaağaç	Kastamonu	Kayseri	Kangırı	Keponya	Kocaeli
Konya	Köstendil	Kudüs	Kütahya	Lapseki	Larende
Lazkiye	Lefke	Malatya	Manisa	Maraş	Medine
Mısır	Midilli	Musul	Palu	Pilevne	Platmana
Pravadi	Rodopcuk	Rodos	Sakız	Sivas	Şam
Şebinkarahisar	Şumnu	Tarsus	Tekirdağ	Timurlu	
Tire	Trablusşam	Van	Yenişehir	Yozgat	Zile

Yukarıdaki yerler göz önünde tutularak, yerleşim merkezlerine âit vakfiyelerin bulundukları dosya ve sıra numaraları gösterilmiştir:

Adana	1/154, 9/3,
Amasya	2/10, 8/77, 10/6, 2/16, 4/5, 6/15, 8/77, 12/6, 20/171, 20/176, 26/194, 26/198, 26/219
Ankara	1/18, 15/24,
Ayıntab	1/1, 1/5, 1/10, 1/19, 1/20, 1/21, 1/22, 1/23, 8/5, 8/7, 8/9, 9/1, 9/2, 12/2, 12/4, 12/5, 13/3, 13/6, 20/6, 20/7, 20/8, 20/9, 20/10, 20/11, 20/12, 20/14, 20/15, 20/18, 20/19, 20/20, 20/22, 20/23, 20/24, 22/2, 22/3, 22/4, 22/5, 26/74
Bağdad	10/2, 20/154
Balanabad	16/16, 20/162, 20/164, 22/16, 26/131, 29/7, 30/11
Baalbek	4/1, 14/1, 15/3
Bandırma	8/79

Belgrad	1/28
Bergama	20/172
Burdur	2/6, 26/208, 26/217
Bursa	
Dımaşk	1/31, 9/48, 15/4
Edirne	1/9, 1/50, 2/14
Edremid	8/70, 12/70, 20/188, 26/197
Erzurum	1/167, 20/180, 22/54
Filiba	1/49, 1/111
Girid	
Gördes	26/206
Halep	1/25, 2/11, 15/21, 26/35, 27/18
Havza	26/196
İstanbul	1/4, 1/16, 1/30, 1/33, 1/34, 1/35, 1/37, 1/38, 1/39, 1/40, 1/42, 1/43, 1/46, 1/54, 1/55, 1/56, 1/57, 1/58, 1/59, 1/66, 1/67, 1/68, 1/69, 1/70, 1/72, 1/73, 1/74, 1/75, 1/77, 1/78, 1/80, 1/83, 1/85, 1/88, 1/91 1/92, 1/93, 1/95, 1/99, 1/100, 1/106, 1/107, 1/109, 1/117, 1/118, 1/119, 1/120, 1/121, 1/126, 1/128, 1/131, 1/132, 1/136, 1/137, 1/138, 1/141, 1/144, 1/145, 1/149, 1/150, 1/151, 1/152, 1/155, 1/163, 2/4, 2/8, 2/13, 2/17, 2/21, 2/22, 2/23, 2/27, 2/30, 2/31, 2/32 ,
İstanbul	2/33, 2/34, 3/4, 3/5, 3/6, 3/8, 3/9, 4/3, 5/1, 6/2, 6/3, 6/4, 6/5, 6/6, 6/9, 6/10, 6/11, 8/6, 8/8, 8/11, 8/12, 8/13, 8/14, 8/15, 8/16, 8/17, 8/19, 8/21, 8/24, 8/25, 8/26, 8/27, 8/28, 8/30, 8/31, 8/32, 8/33, 8/34, 8/36, 8/38, 8/41, 8/45, 8/46, 8/47, 8/49, 8/54, 8/58, 8/59, 8/61, 8/63, 8/64, 8/65, 8/66, 8/67, 8/72, 8/73, 8/74, 8/75, 9/4, 9/5, 9/6, 9/7, 9/12, 9/16, 9/17, 9/19, 9/20, 9/22, 9/23, 9/24, 9/26, 9/27, 9/32, 9/34, 9/35, 9/36, 9/37, 9/38, 9/39, 9/40, 9/41, 9/42, 9/44, 9/47, 10/1, 10/3, 10/4, 10/7, 10/8, 11/1, 12/1, 12/3, 12/6, 12/7,
	12/8, 12/9, 12/10, 12/11, 12/12, 12/13, 12/14, 12/15, 12/16, 12/18, 12/21, 12/22, 12/23, 12/25, 12/26, 12/30, 12/31, 12/32, 12/33, 12/35, 12/39, 12/40, 12/42, 12/43, 12/44, 12/47, 12/48, 12/49, 12/55, 12/60, 12/61, 12/62, 12/63, 12/68, 12/69, 13/2, 13/5, 13/4, 13/7, 13/8, 13/12, 14/9, 14/10, 14/11, 14/12, 14/13, 14/16, 14/19,
	14/20, 14/21, 14/22, 14/23, 14/25, 14/27, 14/28, 14/33, 14/34, 14/35, 14/37, 14/38, 14/42, 14/44, 14/45, 14/46, 14/48, 15/2, 16/34, 16/5, 16/6, 16/7, 16/8, 16/9, 16/10, 16/13, 16/14, 16/17, 16/19, 16/20, 16/22, 16/24, 16/27, 16/30, 18/3, 20/5, 20/25, 20/27, 20/28, 20/29, 20/30, 20/32, 20/36, 20/37, 20/38, 20/39, 20/40, 20/41, 20/42, 20/44, 20/46, 20/51, 20/52, 20/56, 20/65, 20/66, 20/67,
	20/68, 20/74, 20/75, 20/77, 20/78, 20/79, 20/80, 20/81, 20/82, 20/84, 20/85, 20/90, 20/91, 20/92, 20/95, 20/96, 20/100, 20/101, 20/102, 20/104, 20/105, 20/106, 20/107, 20/109, 20/111, 20/115, 20/116, 20/119, 20/120, 20/122, 20/124, 20/125, 20/126, 20/136, 20/132, 20/137, 20/138, 20/139, 20/143, 20/145, 20/147, 20/149,

	20/161, 20/157, 20/166, 20/177, 20/178, 20/184, 22/7, 22/8, 22/9, 22/12, 22/13, 22/14, 22/15, 22/17, 22/18, 22/19, 22/26, 22/34, 22/32, 22/, 22/35, 22/36, 22/38, 22/41, 22/46, 22/52, 22/53, 22/57, 22/62, 22/63, 22/65, 22/67, 23/3, 23/4, 23/7, 23/8, 23/10, 23/12, 23/14, 23/15, 23/16, 23/17, 23/18, 23/23, 23/26, 24/1, 24/3, 24/5,
	24/6, 24/8, 24/9, 24/10, 24/11, 24/12, 24/13, 24/15, 24/16, 24/17, 24/18, 24/21, 24/22, 24/26, 24/27, 24/32, 26/1, 26/37, 26/38, 26/39, 26/40, 26/41, 26/43, 26/44, 26/45, 26/46, 26/47, 26/50, 26/51, 26/53, 26/54, 26/55, 26/59, 26/60, 26/64, 26/71, 26/72, 26/73, 26/75, 26/77, 26/79, 26/80, 26/81, 26/82, 26/83, 26/88, 26/89, 26/91, 26/92, 26/93, 26/95, 26/96, 26/99, 26/101, 26/103, 26/104,
	26/105, 26/108, 26/110, 26/112, 26/113, 26/115, 26/118, 26/120, 26/121, 26/124, 26/127, 26/128, 26/139, 26/142, 26/145, 26/146, 26/147, 26/150, 26/153, 26/156, 26/160, 26/173, 26/174, 26/179,
	26/180, 26/184, 26/193, 26/200, 26/203, 26/207, 26/212, 26/213, 26/214, 26/220, 27/6, 27/9, 27/10, 27/14, 28/2, 28/6, 28/7, 29/3, 29/4, 29/8, 29/9, 29/10, 29/12, 30/5, 30/6, 30/7, 30/12, 30/13, 30/19
Beykoz	3/7, 9/43, 14/17, 20/129, 24/28, 27/7
Davudpaşa	1/45, 1/47, 1/63, 1/64, 1/134, 1/143, 1/146, 1/147, 1/156, 6/8, 8/23, 8/23, 8/42, 8/48, 8/51, 8/55, 8/62, 9/8, 9/13, 9/14, 9/25, 9/30, 12/5, 12/20, 12/29, 12/37, 12/41, 13/10, 13/36, 14/30, 14/40, 14/43, 14/47, 15/19, 16/11, 16/12, 16/21, 16/28, 16/32, 16/33, 18/2, 18/3, 20/49, 20/59, 20/63, 20/70, 20/71, 20/93, 20/94, 20/110, 20/113, 20/114, 20/123, 20/144, 20/150, 22/20, 22/21, 22/27, 22/28, 22/30, 22/42, 22/48, 22/58, 22/61, 22/68, 24/23, 24/25, 25/1, 25/41, 26/67, 26/68, 26/70, 26/135, 26/136, 26/166, 26/167, 26/169, 26/172, 26/190, 26/185, 27/11, 27/16, 30/9, 30/16, 30/17, 30/18
Eyüp	1/36, 1/57, 1/104, 1/139, 2/7, 13/11, 14/7, 15/13, 16/15, 20/72, 20/155, 23/13, 24/30, 26/57, 26/168, 26/186, 26/215, 27/19, 29/5
Galata	1/48, 1/97, 1/98, 1/122, 1/130, 1/165, 2/20, 2/24, 2/29, 6/13, 8/29, 8/40, 8/50, 8/52, 9/31, 9/33, 12/50, 12/51, 14/14, 14/29, 15/9, 16/31, 20/33, 20/34, 20/57, 20/58, 20/108, 20/112, 20/121, 20/128, 20/133, 20/142, 20/151, 20/167, 20/181, 22/1, 22/25, 22/34, 22/69, 25/2, 25/3, 25/6, 26/61, 26/65, 26/123, 26/126, 26/138, 26/151, 26/163, 26/177, 26/182, 26/187, 30/15
Kanlıca	1/76, 20/98, 22/29, 23/19
Mahmudpaşa	1/51, 1/71, 1/101, 1/161, 6/12, 12/46, 14/36, 15/12, 16/26, 20/31, 20/53, 20/117, 20/148, 22/23, 22/39, 22/49, 22/51, 22/59, 22/66, 24/29, 25/5, 26/63, 26/119, 26/154, 26/183, 26/189, 26/202, 27/15

Üsküdar	1/53, 1/61, 1/65, 1/84, 1/89, 1/96, 1/102, 1/103, 1/108, 1/115, 1/123, 1/129, 1/133, 1/140, 1/148, 1/153, 1/157, 1/158, 1/159, 2/19, 3/10, 3/13, 4/4, 7/1, 8/35, 8/39, 8/56, 8/71, 8/78, 9/9, 9/10, 9/11, 9/15, 9/21, 9/28, 9/29, 9/45, 12/24, 12/27, 12/28, 12/45, 12/54, 12/56, 12/58, 12/64, 12/65, 12/66, 13/9, 14/3, 14/4, 14/15, 14/31, 14/32, 14/39, 14/41, 15/16, 16/18, 16/23, 16/25, 18/6, 20/48, 20/60, 20/64, 20/73, 20/76, 20/87, 20/89, 20/135, 20/136, 20/141, 20/156, 20/160, 20/163, 20/165, 20/185, 22/22, 22/24, 22/40, 22/44, 22/45, 22/47, 22/50, 22/55, 22/56, 23/9, 23/21, 24/4, 24/14, 24/19, 24/24, 24/48, 26/62, 26/69, 26/94, 26/98, , 26/100, 26/102, 26/106, 26/109, 26/117, 26/122, 26/132, 26/133, 26/134, 26/137, 26/140, 26/143, 26/148, 26/155, 26/171, 27/17, 28/4, 28/5, 29/1, 29/11, 30/20, 30/21
İzmir	8/44, 14/49, 14/50, 26/87, 26/144
İznik	206131, 28/3
Karaağaç	20/69, 26/97
Kastamonu	1/32
Kayseri	3/11, 26/192
Kangırı	2/5, 23/5
Keponya	
Kocaeli	1/135, 26/58, 26/199
Konya	1/12, 1/24, 1/124, 1/164, 1/168, 15/6, 15/23, 20/17, 20/99, 20/187, 22/70, 24/20, 26/152
Köstendil	24/7
Kudüs	20/175, 20/173
Kütahya	
Lapseki	26/114
Larende	1/27, 26/81
Lazkiye	1/7, 20/26, 20/140, 20/169, 22/6, 22/11
Malatya	1/2, 1/112, 9/48, 14/5, 20/186, 23/1, 26/107, 26/195
Manisa	1/14
Maraş	
Medine	8/22, 20/45
Mısır	15/5, 15/22, 26/36, 26/191
Midilli	1/29, 8/76, 20/83
Musul	1/13
Palu	8/20, 8/60
Plevne	8/10, 8/69
Platmana	26/84
Pravadi	1/90
Rodopcuk	20/86, 20/88, 22/60, 23/29
Rodos	8/68

Sakız	20/43, 20/54, 20/183
Sivas	1/11, 1/17, 1/116, 2/26, 15/18, 24/2
Şam	1/169, 4/6
Şebinkarahisar	8/53
Şumnu	
Tarsus	26/29
Tekirdağ	1/86, 22/60, 23/29
Timurlu	20/179
Tire	4/2
Trablusşam	20/168, 23/2, 26/188
Van	1/8
Yenişehir	26/218
Yozgat	8/3, 15/7, 20/16
Zile	3/13, 6/14, 18/4, 20/13, 20/174, 26/205

Bu Vakfiyelerin dosya numaraları, vakfı, yeri ve tarihi aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Sıra No	Vakfedenin Adı	Yazıldığı Mahal	Tarihi			
			Asıl Tarihi		Suret Tarihi	
			Hicrî	Milâdî	Hicrî	Milâdî
Dosya numarası: 1, Harfi: Elif						
1	Asiye Hatun	Ayıntab (Antep)	1220	1805	1300	1882
2	İbrahim Bey ve Mirzâde Mustafa Paşa	Malatya	831	1427	-	-
3	İdrîs Efendi	Zile	661	1263	-	-
4	İsmail Ağa	İstanbul	1145	1733	-	-
5	Hacı İbrahim Efendi	Ayıntab	1192	1778	1300	1882
6	İbrahim Ağa	Mostar Kasabası	1046	1636	-	-
7	Ahmed Çelebi	Lazkiye	1164	1751	1280	1864
8	İskender Paşa ve oğlu Emîrû'l-Ümera Ahmed Paşa	Van, Diyarbakır	973-990	1565-1582	1300	1882
9	İbrahim Paşa	Edirne	866	1461	-	-
10	Ahmed Çelebi	Ayıntab	1256	1840	1300	1882
11	Ahmed Çelebi	Sivas	940	1533	1286	1870
12	Ahmed Bey	Konya	834	1430	1309	1892
13	Ahmed Paşa, Musul Vâlisi	Musul	1231	1815	1275	1859
14	Şeyh Hacı İshak-ı Rumî	Mağnisa (Manisa)	783	1381	-	-
15	İsmail Efendi	Ayıntab	1148	1735	1300	1882

16	İsmail Çelebi	İstanbul	1030	1620	1143	1731
17	Emir Ahmed Çelebi	Sivas	911	1505	1110	1699
18	Hacı Şemseddin Ahî Ahmed	Ankara	842	1438	1250	1835
19	Ümmühan Hatun	Ayıntab	1252	1836	1300	1882
20	Ümmü Gülsüm Hatun	Ayıntab	1214	1799	1300	1882
21	Emine Hatun	Ayıntab	1118	1706	1300	1882
22	Emine Hatun	Ayıntab	1165	1752	1300	1881
23	Emine Hanım	Ayıntab	1213	1798	1300	1882
24	Ahmed Bey	Konya	856	1452	1290	1874
25	İsmail Paşa	Halep	1279	1862	-	-
26	Hacı Ahmed Ağa ve refikleri	Çerkeş	1106	1694	-	-
27	Erdoğdu Ağa	Larende	958	1551	1243	1827
28	İbrahim Paşa	Arnavudî Belgradi	1212	1797	-	-
29	Ümmü Gülsüm Hanım	Midilli	1206	1791	1308	1890
30	İsmail Çelebi	İstanbul	1032	1623	-	-
31	Ahmed ve Mehmed Çelebiler	Dımaşk-Şam	1080	1669	-	-
32	İsfendiyar Bey	Kastamonu	800	1397	-	-
33	Ahmed Bey ve Zevcesi Hümâ Hatun	İstanbul	996	1588	-	-
34	Ahmed Efendi, Müftiyyül-enâm	İstanbul	1056	1646	1090	1679
35	Saraylı Emine Hatun	İstanbul	1051	1641	-	-
36	Hacı Ahmed	Eyüp	1286	1869	-	-
37	Ahmed Bey, Bevvâb-ı Sultanî	İstanbul	975	1567	-	-
38	Emine ve Ayşe	İstanbul	1004	1595	-	-
39	Hacı Ahmed	İstanbul	1058	1648	-	-
40	Ümmühani Hatun	İstanbul	1067	1656	1130	1717
41	İslâm Ağa	Kasımpaşa	1042	1632	-	-
42	Emine Hatun	İstanbul	1018	1609	1031	1621
43	Hacı İbrahim Bey	İstanbul	1118	1706	-	-
44	İbrahim Çelebi	İstanköy	1156	1743	1158	1745
45	Ahmed Bey	Davudpaşa	1052	1642	-	-
46	Emine Hatun	İstanbul	1051	1641	-	-
47	Ahmed	Davudpaşa	1024	1615	-	-
48	İskender	Galata	1013	1604	-	-
49	İsmail Bey	Filibe	-	-	1284	1867
50	İbrahim Çelebi	Edirne	1130	1717	-	-
51	Ahmed Bey	Mahmudpaşa	1056	1646	-	-
52	Hacı Ahmed	Eyüb	1056	1646	-	-
53	İbrahim Bey	Üsküdar	1044-1048	1634-1638	-	-
54	Amine Hatun	İstanbul	1048	1638	-	-
55	Elif Hatun	İstanbul	1078	1667	-	-
56	Amine Hatun	İstanbul	1058	1648	-	-
57	Emine Hatun	İstanbul	1016	1607	-	-
58	Hace Ümmühanî Hatun	İstanbul	1019	1610	-	-

59	Amine	İstanbul	1027	1617	-	-
60	İbrahim Dede	Kasımpaşa	1039	1629	-	-
61	İsmihan Hatun	Üsküdar	1121	1709	-	-
62	Sarayî İsmihan Hatun	İstanbul	1095	1683	-	-
63	Ahmed Bey	Davudpaşa	1050	1640	-	-
64	Eğlence Hatun	Davudpaşa	1034	1624	-	-
65	Emine Hatun	Üsküdar	1081	1670	-	-
66	Ümmühani Hatun	İstanbul	1064	1654	-	-
67	Emetullah Hatun	İstanbul	1133	1720	-	-
68	İsmihan Hatun	İstanbul	1022	1613	-	-
69	Emine	İstanbul Galata	997	1588	-	-
70	Emine Hatun	İstanbul	1026	1617	-	-
71	Emine Hatun	Mahmudpaşa	1016	1607	-	-
72	İsmihan Hatun	İstanbul	1049	1639	-	-
73	İsmihan Hatun	İstanbul	1026	1617	-	-
74	Ahmed	İstanbul	1002	1593	-	-
75	Emine Hatun	İstanbul	1057	1647	-	-
76	Oruç Usta	Yoroz-Kanlıca	1055	1645	-	-
77	Derviş İsmail	İstanbul	1158	1745	-	-
78	Emine Hatun	İstanbul	1136	1724	-	-
79	Ümmühani Hatun	Galata	1084	1673	1098	1687
80	Emine Hatun	İstanbul	1025	1616	-	-
81	Emine Hatun	Üsküdar	1078	1668	-	-
82	Ümmühani Hatun	Mahmudpaşa	1050-1079	1641-1669	-	-
83	Ahmed Paşa	İstanbul-Davudpaşa	1022	1613	-	-
84	Emine Hatun, (1/108 bu vakfiyeyle ilgilidir)	Üsküdar	1036	1627	-	-
85	Hacı Enver	İstanbul	1050	1640	1089	1678
86	Hacı İbrahim	Rusçuk (Tekirdağ)	1121	1709	-	-
87	Ümmühanî Hatun	Üsküdar	1111	1700	-	-
88	İshak Bey	İstanbul	1026	1617	-	-
89	Ümmühanî Hatun	Üsküdar	1064	1654	-	-
90	Hacı Ahmed	Pravadi (Şumnu)	1071	1661	-	-
91	Ümmühanî Hatun	İstanbul	1055	1645	-	-
92	Asiye Hatun	İstanbul	1074	1664	-	-
93	Emine Hatun	İstanbul	1114	1703	1162	1749
94	İbrahim Bey	Kasımpaşa	1123	1711	-	-
95	Emine Hatun	İstanbul	1124	1712	1124	1712
96	İbrahim Ağa	Üsküdar	1043	1634	-	-
97	Ebu Bekr Kapudan	Galata ve Kasımpaşa	1081	1670	-	-

98	Ümmühanî	Galata-Tophâne	1058	1648	-	-
99	Hacı Ünver	İstanbul	1049	1639	1055	1645
100	İsmail Bey	İstanbul	1038	1629	-	-
101	İsmail Ağa	Mahmud -paşa	1058	1648	-	-
102	İsmail	Üsküdar	1044	1635	-	-
103	Emine Hatun	Üsküdar	989	1581	-	-
104	Hafız Ahmed	Eyübsultan	1044	1635	-	-
105	İbrahim Hoca	Tatarpazarı	1049	1640	-	-
106	Ahmed Kethudâ	İstanbul Balat	1103	1691-1692	-	-
107	İbrahim Efendi	İstanbul	1073	1662-1663	-	-
108	Emine Hatun	Üsküdar	1054	1644	1058	1648
109	İlyas Bey	İstanbul	1048	1639	-	-
110	Hacı Ahmed Efendi	Yoroz (Kanlıca)	1125 1125 1190	1713 1713 1777	1148 1152	1736 1740
111	Emine Hanım	Filiba	1269	1853	--	-
112	Dârende-i mahrûsada saltanat-ı şerif nâibi şehid Emir Balaban evlâtları Emîn İbrahim, Halil Ahmed, Hasan Abdülkadir ve kardeşi merhum Yusuf'un oğulları Emir, İskender, Mehmed, Hamza	Malatya-Dârende	879	1474	-	-
113	İsmihan Hatun	Kasımpaşa	1053	1643	-	-
114	Ümmü Gülsüm Hatun	Kasımpaşa	1114	1703	-	-
115	Ahmed Beşe	Üsküdar	1039	1630	-	-
116	Bayat Ağa ve kardeşi Ahmed	Sivas	860	1456	-	-
117	Emine Hatun	İstanbul	1026	1617	-	-
118	İsmihan Hatun	İstanbul	1034	1625	-	-
119	Ayas PaşaVakfıyesi (Rulo hâlinde)	İstanbul	944	1537		
120	Âfitâb Hatun	İstanbul	1014	1605	-	-
121	İsmail Efendi	İstanbul	1050	1640	-	-
122	Emine Hatun	Galata-Tophâne	1048	1639	-	-
123	Esma Hatun	Üsküdar	1026	1617	-	-
124	Ahmed Çelebi	Konya	923	1517	-	-
125	Hace Ümmü Gülsüm Hatun	İstanbul	1155	1742	-	-
126	Hacı İbrahim	İstanbul	997	1589	-	-
127	Boğdan vilâyeti Voyvodası Mihal'in zevcesi	Galata	1144	1731-1732	-	-
128	Emine Hatun	İstanbul	1028	1619	-	-
129	Ahmed Usta	Üsküdar	1029	1620	-	-
130	Hacı Ahmed	Galata	1011	1603	-	-
131	Ahmed Efendi	İstanbul	1056	1646	1133	1721
132	Ahmed Bey	İstanbul	1039	1630	-	-
133	Arslan Ağa	Üsküdar	1058	1648	-	-
134	Hacı İsmail Efendi	Davudpaşa	1148	1735	-	-

135	Hacı Molla Ahmed	Kocaeli Kadılığı	1146	1733	-	-
136	Ahmed Çelebi	İstanbul	1072	1662	-	-
137	Ahmed Efendi	İstanbul	1043	1634	-	-
138	Oruç Odabaşı	İstanbul	1075	1665	-	-
139	Hacı Ahmed	Eyübsultan	1076	1666	1105	1694
140	Emine Hatun	Üsküdar	1058	1648	1112	1701
141	Ahmed Çelebi	İstanbul	1049	1640	-	-
142	Emine Hatun	Büyükçek-mece	1102	1691	-	-
143	İbrahim Beşe	Davudpaşa	1142	1730	-	-
144	Ümmühani Hatun	İstanbul	1114	1703	-	-
145	Ümmühani Hatun	İstanbul	1067	1657	-	-
146	Ümmühani Hatun	Davudpaşa	1050	1640	1052	1642
147	Seyyid İbrahim Çelebi	Davudpaşa	1124	1712	-	-
148	Emine Hatun	Üsküdar	1025	1616	1030	1621
149	Ahmed Ağa	İstanbul	1050	1640	-	-
150	Ahmed Bey	İstanbul- Balat	1028	1619	-	-
151	İlyas	Mahmudpaşa	1020	1611	-	-
152	Ahmed Beşe	İst. Balat	1075	1665	-	-
153	Ahmed Beşe	Üsküdar	1070	1660	-	-
154	Ebu Bekir ve İbrahim Beşe	Adana	1134	1722	1285	1869
155	Hacı İbrahim Çelebi ve Hâce Ayşe Hatun	İstanbul	1032	1623	-	-
156	Ümmi Hatun	Davudpaşa	1014	1605	-	-
157	Emine Hatun	Üsküdar	1040	1631	-	-
158	İlyas	Üsküdar	1056	1646	-	-
159	Ahmed Efendi	Üsküdar	1209	1795	-	-
160	Hacı Ahmed Ağa	Birgi	1123	1711	-	-
161	Voyvoda Seyyid Ahmed Ağa, Seyyid Ali Ağa, Ahmed Beşe	Mahmudpaşa	1174	1761	-	-
162	Hacı İbrahim Bey, Şehid Sadrazam Elmas Paşa'nın kardeşi	Evkâf Nezâreti Cihât Kalemi	1159	1746	1322	1904
163	Ebubekir Ağa, (1072 tarihli üç vakfiye mevcuttur.)	İstanbul	1072	1662	1085	1675
164	Ahmed Bey, Abdurrahman Ağa'nın oğlu	Konya	834	1431	-	-
165	İbrahim Ağa	Galata	1000	1592	-	-
166	İshak Bey	Ilgın	915	1510	-	-
167	Ahmed Ağa, (Bkz. 20/180)	Erzurum	-	-	-	-
168	İbrahim Şah	Konya	657-938	1259-1532	-	-
169	Takıyüddin Ebu Bekir , (Bkz. 4/6)	Şam	-	-	-	-
Dosya numarası: 2, Harfi: Be						
1	Behrem Ağa		1026	1617	1290	1873
2	Hacı Bekir Bey	Ayıntab	1065	1655	1300	1883
3	Belkıs Hatun	Kasımpaşa	1135	1723		

4	Hacı Bayram	İstanbul	955	1548		
5	Hacı Behaüddin	Kangırı	738	1338		
6	Hoca Bali	Burdur	990	1582		
7	Mîr-i Mîrandan Bican Ahmed Paşa	Eyüb	1270	1854		
8	Hafız Behram Ağa	İstanbul	1299	1882		
9	Bostan Çavuş	Balıkesir	991	1583	1275	1859
10	II. Sultan Bâyezîd Han (26/192 dosyada ikinci bir vakfiyesi Şeyh Muslihiddin'e âittir. 2/10 ve 2/16 ile alâkalı)	Amasya	890	1485		
11	Behram Paşa	Halep	991	1583		
12	Hademe-i Şâhâne Binbaşılardan Bedri Bey ve kardeşleri Emine ve Aliye Hanımlar	İstanbul	1313	1896		
13	Behram	İstanbul	977	1570		
14	Behmen Ağa	Edirne	1039-1049-1057	1630-1639-1647		
15	Bezm-ı Âlem Vâlide Sultan'ın Beşiktaş Maçka'da yaptırmış olduğu çeşme vesâir Vakıf hayrâtına tahsis olunmak üzere emlâk-ı hümayûn'dan müşâ-runileyhâya ihsan buyurulan emlâka âit defter		1257	1841		
16	Bülbül Hatun, İkinci Bâyezîd'in bü-yük oğlu Şehzâde Ahmed'in annesi (Bkz. ...2/10 ve 26/192 ile alâkalı)	Amasya	917	1511	1287	1870
17	Belkıs Hatun	İstanbul	1036	1627		
18	Burhâneddin Şeyh Şerafeddin, (Bkz. 15/3)	Baalbek				
19	Belkıs	Üsküdar	1047	1638		
20	Belkıs Hatun	Galata	1064	1654		
21	Belkıs Hatun	İstanbul	1053	1643		
22	Belkıs Hatun	İstanbul	1063	1653		
23	Mahmud Beşir	İstanbul	1073	1663		
24	Belkıs Hatun	Galata	1051	1641	1109	1698
25	Belkıs Hatun	Beşiktaş	1101	1690		
26	Bayad Ağa (Bkz. 1/116)	Sivas				
27	Belkıs Hatun	İstanbul-Davudpaşa	1062	1652	1100	1689
28	Bayram Reis	Beşiktaş	1030	1621		
29	Belkıs Hatun (Evvelce vakfiyesi olduğu anlaşıyor. Bulunduğu takdirde tevhid olunacaktır.)	Galata	1090	1679		
30	Bihteran Hatun	İstanbul	1077	1667	1112	1701
31	Bedahşan Hatun	İstanbul	1084	1673	1111	1700
32	Belkıs Hatun	İstanbul	1068	1658		
33	Hacı Behram	İstanbul	993	1585		
34	Belkıs Hatun	İstanbul	1033	1624		

Dosya No: 3, Harf: Pe

1	Piri Mehmed Efendi	Ayıntab	1278	1862	1300	1883
2	Piyale Paşa		981	1574	1329	1911
3	Sitti Pervari Hatun	Şam	605	1209		
4	Pervane Bey	İstanbul	1023	1614		
5	Piri Çavuş	İstanbul	1043	1634		
6	Peymane Hatun	İstanbul	1058	1648		
7	Piyale Beşe	Beykoz	1031	1622		
8	Piyale	İstanbul	1007	1599		
9	Piyale Ağa	İstanbul	1034	1625		
10	Perihan Hatun	Üsküdar	1028	1619	1052	1642
11	Pir Ahmed	Kayseri	970	1563		
12	Pir Mehmed Paşa Vakfiyelerine âit bir temessük sûreti	Varna	1078	1668		
13	Pir Hasan	Zile,Mah-mudpaşa Mahkemesi	790	1388		

Dosya numarası, 4 , Harfi: Te

1	Baalbekî Şeyh Tâceddin Abdülvehhab	Baalbek	894	1489	1311	1894
2	Tahsin Bey	Tire	845	1442	1230	1815
3	Timurhan Hatun	İstanbul	1032	1623		
4	Timur Halife	Üsküdar	983	1576		
5	Segban Timur	Amasya	911	1506		
6	Takiyyüddin Ebu Bekir	Şam	920	1514	1080	1670

Dosya numarası: 5, Harfi: Se

1	Saniye Hatun	İstanbul	1093	1682		
---	--------------	----------	------	------	--	--

Dosya numarası: 6, Harfi: Cim

1	Hâce Cemile Hatun	Ayıntab	1158	1745	1300	1883
2	Cenâne	istanbul	1062	1652	1094	1683
3	Canfeda Hatun	İstanbul	1075	1665		
4	Cevher Ağa, Darüssaade Ağası	İstanbul	1196	1782		
5	Cafer Ağa, Kaymakambaşı	İstanbul	1017	1609	1029	1620
6	Canfeda Hatun	İstanbul-Galata	1067	1659		
7	Cihan Hatun	Tophâne Mahkemesi	1080	1669		
8	Cenane Hatun	Davudpaşa Mahkemesi	1064	1654		
9	Ceyhun Hatun	İstanbul	1086	1675		
10	Hacı Cafer	İstanbul	994	1583		
11	Canfeda Hatun	İstanbul-Mahmudpaşa	1053	1643		
12	Hacı Cafer Bey	Mahmudpaşa	1020	1611		
13	Cafer	Galata	971	1569		
14	Cüneyd Bey	Zile	852	1448	1270	1854
15	Cemaleddin Hacı Pazarî	Amasya	825	1422		

Dosya Numarası: 7 Harfi: Çe						
1	Çerkes Bey	Mahmudpaşa Mahkemesi	996	1588		
Dosya Numarası. 8 Harfi: Ha						
1	Gazi Hüseyin Paşa, Girid Serdarı	Girid	1068	1658	1292	1575
2	Hüsameddin	Demirli İskilip ve	665	1267	1310	1893
3	Şah Hüseyin	Yozgat	936	1530	1288	1872
4	Ahmed Hilmi, Hafız Celâleddin ve refikaları	Debre	1302	1885	1310	1893
5	Hacı Hüseyin Bey	Ayıntab	982	1575	1300	1883
6	Hacı Hüseyin	İstanbul	1119	1708	1316	1899
7	Havva Hatun	Ayıntab	1255	1839	1300	1883
8	Hâce Hafize Hanım	İstanbul	1237	1822	1268	1852
9	Hacı Hasan Ağa	Ayıntab	1144	1731	1300	1883
10	Hüseyin Ağa	Plevne	1073	1663		
11	Hüsnâ Hatun	İstanbul	1015	1607		
12	Emîrû'l-ümerâ Hasan Paşa	İstanbul	1103	1692	1312	1895
13	Hüsnâ Hatun	İstanbul	1020	1612		
14	Hasan Bey	İstanbul	973	1566		
15	Hüsnâ Hatun	İstanbul	999	1591		
16	Hasan Ağa	İstanbul	1091	1680		
17	Hızır Bey	İstanbul	997	1589		
18	Haydar	Kasımpaşa	1082	1671		
19	Hüseyin Beşe	İstanbul	1087	1676		
20	Hasan Bey, Palu Eyaleti Vâlisi	Palu	1032	1623		
21	Hamza Beşe	İstanbul	1042	1633		
22	Havva Hatun	Medine	1039	1630		
23	Hüsnâ Hatun	Davudpaşa	1010	1602		
24	Hâce Hatun	İstanbul	955	1548		
25	Hacı Hamza	İstanbul	955	1548		
26	Hasan Ağa	İstanbul	1022	1613		
27	Hüseyin Çelebi	İstanbul	1052	1643		
28	Hüsnâ Hatun	İstanbul	970	1563		
29	Havva Hatun	Galata	1017	1608		
30	Haydar Bey	İstanbul	991	1583		
31	Kapudan-ı Derya Hasan Paşa (Biri tasdikli diğeri tasdiksiz vakfiye sureti ilişiktir.)	İstanbul	1000	1592		
32	Hızır	İstanbul	1013	1605	1038	1629
33	Hasan Bey ve karısı Emine Hatun	İstanbul	998	1590		
34	Hasan Beşe	İstanbul	1025	1617	1076	1666
35	Haydar Bey	Üsküdar	1008	1600		
36	Hasan Ağa	İstanbul	1053	1643	1066	1656
37	Hasan Bey	Beşiktaş	1049	1640		

38	Hasan Beşe	İstanbul	1057	1647		
39	Hamza Bey	Üsküdar	1017	1609		
40	Hanife Hatun	Galata	1163	1750		
41	Hasan	İstanbul	1038	1629		
42	Hasan Bey	Davudpaşa	1045	1636	1059	1649
43	Havva Kadın	İstanköy	1117	1706		
44	Hacı Hasan Ağa	İzmir	1065	1655	1078	1668
45	Hüseyin Ağa	İstanbul	1020	1611		
46	Havva Hatun	İstanbul-Galata	1104	1693		
47	Hasan Beşe	İstanbul	1060-1064	1650-1654		
48	Hasan Beşe	Davudpaşa	1046	1637		
49	Haydar Beşe	İstanbul	1046	1637	1055	1645
50	Hüseyin	Galata İstinye	1102	1691		
51	Hacı Hasan Beşe	Davudpaşa	1061	1651		
52	Havva Hatun	Galata	1066	1656		
53	Şeyh Pir Hasan	Şebinkarahisar	716	1316	1268	1852
54	Hasan Çelebi	İstanbul	1050	1641		
55	Hayme Hatun	Davudpaşa	1055	1645		
56	Hüseyin	Üsküdar	1017	1068		
57	Hacı Hüseyin Ağa	Şarköy	1246	1831		
58	Hasan Beşe	İstanbul	1060	1650		
59	Hacı Hasan	İstanbul	1078	1667		
60	Hasan Bey	Palu	1030	1621	1290	1873
61	Hüseyin Beşe	İstanbul	1035	1626		
62	Seyyid Hacı Hüseyin Efendi	Davudpaşa-Edirne	1097-1117-1032	1686-1706-1623	1319	1902
63	Hızır Ağa	İstanbul	1041	1632		
64	Hasan Çelebi	İstanbul	1059	1649		
65	Havva Hatun	İstanbul-Tophâne	1110	1699	1112	1701
66	Huri Çehre Hatun	İstanbul	1030	1621		
67	Hasan Bey	İstanbul-Balat	1060	1650		
68	Hasan Reis	Rodos Boğazhisarı	1017	1608		
69	Kara Hacı Hasan Ağa	Pilevne	1262	1846		
70	Hacı Hüseyin	Edremid	1100	1689		
71	Haydar Bey	Üsküdar	1035	1626		
72	Hasan Ağa	İstanbul	1217	1803		
73	Hüsnâ Hatun	İstanbul	1002	1594		
74	Hüseyin Beşe	İstanbul	1087	1676		
75	Hüseyin Efendi	İstanbul	1037	1628		
76	Hasan Bey	Midilli	1032	1623	1035-1036	1626-1627

77	Hasan	Amasya	727	1327		
78	Hace Hüsnâ Hatun (Vakfiyesi Kocası Kurdoğlu Arslan'a âittir. 1/133. sıradadır.)	Üsküdar	993	1585		
79	Haydar Çavuş	Bandırma	999	1591		
Dosya Numarası. 9 Harfi. Ha						
1	Hatice Hatun	Ayıntab	1219	1805	1300	1883
2	Hatice Hatun	Ayıntab	1158	1745	1300	1883
3	Hatice Hatun	Adana	1144	1732	(1285)	1869
4	Halil Ağa	İstanbul	1012	1604	1043	1634
5	Hatice Hatun	İstanbul	1071	1661	1113	1702
6	Hurşid Hatun	İstanbul	1047	1638		
7	Halil Odabaşı	İstanbul	1102	1691		
8	Hatice Hatun	Davudpaşa	1032	1623		
9	Hatice Hatun	Üsküdar	1065	1655		
10	Hoşnevâ Hatun	Üsküdar	1113	1702		
11	Seyyid Halil	Üsküdar	1015	1704		
12	Hatice Hatun	İstanbul	1120	1708		
13	Hayrünnisa Hatun	Davudpaşa	1033	1624		
14	Hatice Hatun	Davudpaşa	1059	1649		
15	Halil Ağa	Üsküdar	1023	1614		
16	Hatice Hatun	İstanbul	1061	1651		
17	Hande Hatun	İstanbul	906	1501		
18	Hatice Hatun	Kasımpaşa	1038	1629		
19	Hatice Hatun	İstanbul	1040	1631		
20	Hatice Hatun	İstanbul	1086	1675		
21	Hatice Hatun	Üsküdar	1059	1649	1083	1673
22	Hatice Hatun	İstanbul	1078	1667		
23	Hatice Hatun	İstanbul	1050	1641		
24	Hacı Halil Bey	İstanbul- Balat	1071	1661		
25	Hayrünnisa Hatun	Davudpaşa	1083	1672		
26	Hayrünnisa Hatun	İstanbul	1029	1620		
27	Hatice Hatun	İstanbul	1044	1635	1107	1696
28	Hatice Hatun	Üsküdar	1038	1629		
29	Hatice Hatun	Üsküdar	1043	1634		
30	Hayrünnisa Hatun	Davudpaşa	1031	1622		
31	Hüsrev Ağa	Galata	983	1576		
32	Halil Ağa ve zevcesi Sâkine Hatun	İstanbul	1004	1596		
33	Hanım Hatun	Galata	990	1582	1051	1642
34	Hatice Hatun	İstanbul	1073	1663		
35	Hatice Hatun	İstanbul	1048	1639	1048	1639
36	Hacı Halil Efendi	İstanbul, Mahmudpaşa	1099-1101	1688-1690	- Birinci İkinci	Vakfiye Vakfiye
37	Hatice Hatun	İstanbul	1032	1623		
38	Hüsrev Ağa	İstanbul	980	1573	1043	1634

39	Hatice Hatun	İstanbul	1039	1630		
40	Hatice Hatun	İstanbul	1052	1643		
41	Hatice Hatun	İstanbul	1096	1685		
42	Hatice Hatun	İstanbul	1008	1600		
43	Hatice Hatun	Beykoz	1144	1731		
44	Hatice Hatun	İstanbul	1111	1700		
45	Hatice Hatun	Üsküdar	1059	1649		
46	Hatice Hatun	Ruscuk	1121	1709		
47	Hayreddin Paşa (Barbaros)	İstanbul	954	1547		
48	Saltanat-ı Şerife Nâibi Balaban evlâtları Emir İbrahim, Halil, Ahmed, Hüseyin, Abdülkadir ve kardeşi merhum Yusuf'un oğulları Emir İskender, Mehmed, Hamza (Bkz. 1/112)	Malatya Darende	-			
49	Ahmed ve Mehmed Çelebiler ve şefikaları Hatice Hanım (Bkz. 1/31)	Dımaşk-Şam				
Dosya Numarası: 10, Harfi: Dal						
1	Davud Bey	İstanbul	975	1568		
2	Davud Paşa, Şeyhulharem	Bağdad	1243	1828		
3	Davud Bey	İstanbul	960	1553		
4	Dilâver Hatun	İstanbul	1065	1655		
5	Dilâver Ağa	Davudpaşa	1064	1654	1103	1692
6	Devlet Hatun, Çelebi Sultan Mehmed'in annesi ve Germiyanoglu Süleyman Bey'in kızı	Amasya	825	1422	1288	1871
7	Dilâver Hatun	İstanbul	1035	1626		
8	Dilnûvaz Hatun	İstanbul	970	1563		
Dosya Numarası: 11, Harfi : Zel						
1	Zülfikâr Efendi	İstanbul	1044	1635	1124	1712
Dosya Numarası: 12, Harfi: Ra						
1	Rabia Advıyye Hatun	İstanbul	1262 1265	1846 1849	1269	1853
2	Ramazan Efendi	Ayıntab	1136	1724	1300	1883
3	Rahime Hatun	İstanbul	1100	1689		
4	Şerife Rukiyye Hatun	Ayıntab	1246 1250	1831 1834	1300	1883
5	Rukiyye Hatun	Ayıntab	1242	1827	1300	1883
6	Rabia Hatun	İstanbul	1091	1680		
7	Rahime Hatun	İstanbul	1052	1643		
8	Rukiyye Hatun	İstanbul	1066	1656		
9	Rabia Hatun	İstanbul	1120	1709		
10	Rabia Hatun	İstanbul	1059	1649		
11	Rabia Hatun	İstanbul	1043	1634		
12	Rahime Hatun	İstanbul	1032	1623		
13	Rıdvan Hatun	İstanbul	1023	1614		

14	Rabia	İstanbul	1052	1643		
15	Rabia Hatun	İstanbul	1011	1690		
16	Râziye Hatun	İstanbul	1044	1635		
17	Rıdvan Bey	Kasımpaşa	1073	1663		
18	Receb Çavuş	İstanbul	1028	1619		
19	Rahime Hatun	Kasımpaşa	1036	1627		
20	Raziye Hatun	Davudpaşa	1035	1626		
21	Raziye Hatun	İstanbul	1060	1650		
22	Rabia Hatun	İstanbul- Sarracıye	1022	1613		
23	Ramazan Beşe	İstanbul	1078	1668		
24	Rahime Hatun	Üsküdar	1044	1635		
25	Rabia Hatun	İstanbul- Balat	1030	1621	1108	1697
26	Rabia Hatun	İstanbul Davudpaşa	1063	1653	1064	1654
27	Rahime Hatun	Üsküdar	1054	1644	1064	1654
28	Rabia Hatun	Üsküdar	1090	1679	1106	1695
29	Rahime	Davudpaşa	1078	1668	1103	1692
30	Rahime Hatun	İstanbul	1051	1641	1113	1702
31	Râziye Hatun	Mahmudpaşa	1045	1636	1045	1636
32	Rabia Hatun	İstanbul	1039	1630	1098	1687
33	Rıdvan Bey	İstanbul	1004	1596		
34	Raziye Hatun	Küçük Çekmece	1010	1602		
35	Rahime Hatun	İstanbul	1125	1713		
36	Raziye Hatun	Davudpaşa	1049	1640		
37	Rahime Hatun	Davudpaşa	1053	1644		
38	Rahime Hatun	Kasımpaşa	1053	1644		
39	Hacı Ramazan	İstanbul	1048	1639		
40	Raziye Hatun	İstanbul	1046	1637		
41	Rahime Hatun	Davudpaşa	1047	1638		
42	Revane Hatun	İstanbul	1093	1682		
43	Raziye	İstanbul	1063	1653		
44	Rabia Hatun	İstanbul	1068	1658		
45	Rukiyye Hatun	Üsküdar	1015	1607		
46	Rabia Hatun	Mahmudpaşa	1053	1644		
47	Rüstem	İstanbul	1029	1620	1105	1694
48	Rahime Hatun	İstanbul	1046 1050 1053	1637 1641 1644		
49	Raziye Hatun	İstanbul	1062	1652		
50	Rukiyye Hatun	Galata	1089	1678	1095	1684
51	Rabia Hatun	Galata	1058	1648		
52	Ramazan Çavuş	Kasımpaşa	1032	1623		
53	Rıdvan Ağa	Mahmudpaşa	1056	1646		

54	Rabia Hatun	Üsküdar	1075	1665		
55	Raziye Hatun	İstanbul	978	1571		
56	Receb Bey	Üsküdar	1034	1621		
57	Rabia Hatun	Üsküdar	1051	1642		
58	Rahime Hatun	Üsküdar	1060	1650		
59	Rıdvan Ağa	İstanbul'da Umûr-ı Askeriyye	1071	1661	1117- 1171	1706- 1758
60	Rabia Hatun	İstanbul	1049	1640		
61	Rabia Hatun	İstanbul	1065	1655		
62	Raziye Hatun	İstanbul	1065	1655		
63	Raziye Hatun	İstanbul-Balat	1042	1633		
64	Rabia Hatun	Üsküdar	1051	1642		
65	Receb Bey	Üsküdar	1037	1628		
66	Rahime Hatun	Üsküdar	1044	1635		
67	Rabia Hatun	Kasımpaşa	1010	1602		
68	Rabia Hatun	İstanbul	1041	1632		
69	Rahime Hatun	İstanbul	1028	1619		
70	Rabia Hatun	Edremid-Bursa	1258- 1261	1842- 1845		

Dosya Numarası: 13, Harfi: Ze

1	Hasan Zerkî Hazretleri		881	1477	1001	1593
2	Şerife Zeyneb Hanım	İstanbul	1278	1862		
3	Hace Ayn-ı Züleyhâ Hatun	Ayıntab	1119	1708		
4	Zâhide Hatun	İstanbul	976	1569		
5	Züleyha Hatun	İstanbul	995	1587		
6	Zeyneb Hatun	Ayıntab	1231	1816	1300	1883
7	Zahide	İstanbul	1001	1593	1049	1640
8	Zahide Hatun	İstanbul	1042	1633		
9	Zemâne Hatun	Üsküdar	1042	1633	1047	1638
10	Zemâne Hatun	Davudpaşa	1040	1631		
11	Zahide Hatun	Eyüb	1046	1637	1093	1683
12	Zemâne Hatun	İstanbul	1047	1638		

Dosya Numarası 14 . Harfi. Sin

1	Süleyman Darânî	Baalbek	1033	1624	1311	1894
2	Seyyid Paşa		1043	1634		
3	Hacı Safer Ağa	Üsküdar	1043	1634		
4	Safer Ağa	Üsküdar	1035	1626		
5	Kadı Sadullah	Malatya	832	1429	1289	1872
6	Sitti Hatun		995	1587	1039	1630
7	Servazâd Hatun	Eyüb	1065	1655		
8	Sungur Bey		843	1440	1305	1888
9	Hacı Sinan	İstanbul	993	1585		
10	Sabiha Hatun	İstanbul	1059	1649		

11	Süleyman	İstanbul	1042	1633		
12	Sinan	İstanbul	989	1581		
13	Süleyman	İstanbul	1036	1627		
14	Selîmşâh Hatun	Galata	978	1571		
15	Selime Hatun	Üsküdar	1047	1638		
16	Süleyman Ağa	İstanbul	1168	1755		
17	Saadet Hatun	Yoroz (Beykoz)	994	1586		
18	Hacı Sinan	Ahi Çelebi Mahkemesi	1008	1600	1126	1714
19	Servinâz Hatun	İstanbul	1028	1619		
20	Sinan Bey	İstanbul	968	1561		
21	Sitti Hatun	İstanbul	1030	1621		
22	Sinan	İstanbul	979	1572		
23	Hacı Said	İstanbul	1050	1641		
24	Sâkine Hatun	Çanakale	1059	1649		
25	Süleyman Efendi	İstanbul-Balat	1076	1666		
26	Vezir-i Âzam Siyavuş Paşa	Rumeli Askerî Meştası	986-991	1578- 1583		
27	Siyâvuş Bey	İstanbul	1066	1656	1110	1699
28	Siyâvuş Hatun	İstanbul	1069	1659		
29	Sefer Bey	Galata- Tophâne	1020	1612		
30	Selim Hatun	Davudpaşa	1027	1618		
31	Sefer Reis	Üsküdar	1018	1610		
32	Sâde Hatun	Üsküdar	1009	1601		
33	Sitti Hatun	İstanbul	1038	1629		
34	Sinan	İstanbul	972	1561		
35	Hacı Süleyman Paşa	İstanbul	1054	1644		
36	Şeyh Hacı Süleyman Efendi	Mahmudpaşa	1126	1714		
37	Sitti Hatun	İstanbul	975	1568		
38	Sinan Beşe	İstanbul	1056- 1069	1646- 1659		
39	Sefer Reis	Üsküdar	1014	1606		
40	Sitti Hatun	Davudpaşa	1029	1620		
41	Selim Hatun	Üsküdar	1070	1660		
42	Sitti Hatun	İstanbul	1039	1630		
43	Seydi Beşe	Davudpaşa	1091	1680		
44	Emine Seher Hatun	İstanbul	1312	1895	1312	1895
45	Sinan	İstanbul	991	1583		
46	Sinan Bey	İstanbul	1031	1622		
47	Sitâre Hatun	Davudpaşa	1009	1601	1108	1697
48	Mehmed Sâlim Efendi	İstanbul	1140	1728		
49	Süleyman Çelebi	İzmir	1163	1750		
50	Mehmed Selâm Efendi (Bkz. 26/1)	İzmir				

Dosya numarası: 15, Harfi: Şın						
1	Şeyh es-Seyyid Mehmed Şemseddin Efendi	Kasımpaşa			1301	1884
2	Şerife Fatıma Naile Hanım, Müşir Nursel Paşa Vâlidesi	İstanbul	1291	1874		
3	Şeyh Şerafeddin	Baalbek	1033	1654	1311	1894
4	Şemseddin	Dımaşk, Şam Salıca Mahallesi'nden	1033	1624	1311	1894
5	Ahmed Şihâbî	Mısır	1130	1718		
6	İbrahim Şah (Bkz. 1/168)	Konya				
7	Şâhrûh Bey	Maraş Yozgat	877-897-916	1473-1492-1515	1300	1883
8	Şemsimâh Hatun	İstanbul	1065	1655		
9	Hayrûnnisa Şâhrûmân Hatun	Galata	1016	1608		
10	Şirin Hatun	İstanbul Kassâm-ı Askerî	998	1590		
11	Şâkire Hatun	İstanbul	1054	1644		
12	Şâkire Hatun	Mahmudpaşa	1055	1645		
13	Şem'î Hatun	Eyüb	1016	1608		
14	Şemsişâh	İstanbul	1040	1631		
15	Şemâyil	İstanbul	992	1584		
16	Şemse Hatun	Üsküdar	1000	1592		
17	Şaban	İstanbul	1068	1658		
18	Şamil Efendi	Sivas-Tokad	1309	1892		
19	Şehribân Hatun	Davudpaşa	1065	1655		
20	Şah Sultan		977	1570		
21	Şaban Ağa	Halep	1208	1794	1230	1815
22	Şem'inûr Hanım	Mısır	1277	1861	1313	1896
23	Şad Bey Ağa	Konya	828	1425		
24	Hacı Şemseddin Ahi Ahmed (Bkz.1/18)	Ankara	842	1439	1250	1835
Dosya Numarası: 16, Harfi: Sad						
1	Seyyid Salih Efendi (Vakfiyenin baş tarafı noksan, Mısır ahalisinden olduğu melhûz)		1280	1864		
2	Salih Efendi (Vakfiye mevcut değil. Kayıttan müstahrec müsveddedir.)		1135	1723	1218	1804
3	Safiye Hatun	İstanbul- Balat Mahkemesi	1035	1626	1048	1639
4	Saliha Hatun	istanbul	1063	1653		
5	Saliha Hatun	İstanbul	1066	1656		
6	Saime Hatun	İstanbul	1046	1637		
7	Saliha Hatun	İstanbul	1051	1642		
8	Saliha Hatun	İstanbul	1035	1626		

9	Saliha	İstanbul	1064	1654		
10	Safâ Hatun	İstanbul	1062	1652		
11	Safiyye Hatun	Davudpaşa	1101	1690		
12	Saliha Hatun	Davudpaşa	1077	1667		
13	Saliha Hatun	İstanbul	1050	1641	1058	1648
14	Saliha Hatun	İstanbul	1041	1632	1100	1689
15	Saliha Hatun	Eyüb	1048	1639		
16	Salih Bey	Balat	1010	1602	1033	1595
17	Saliha Hatun	İstanbul	1116	1705		
18	Saime Hatun	Üsküdar	1052	1643	1088	1677
19	Saime Hatun	İstanbul	1080	1670		
20	Saliha Hatun	İstanbul	1043-1047-1052	1634-1638-1643		
21	Saliha Hatun	Davudpaşa	1059	1649	1073	1663
22	Saliha Hatun	İstanbul	1050	1641	1071	1661
23	Saliha Hatun	Üsküdar	1108	1697		
24	Saliha Hatun	İstanbul	1088	1677	1100	1689
25	Saliha Hatun	Üsküdar	1091	1680		
26	Saime Hatun	Mahmudpaşa	1083	1673	1088	1677
27	Safiyye Hatun (1111 senesinde vakfa intikal etmiştir.)	İstanbul	1043	1634		
28	Safiyye Hatun	Davudpaşa	1045-1047	1636-1638	1163	1750
29	Senavberî Hatun	Rumeli Kazaskerliği	1038	1629	1125	1713
30	Saime Hatun	İstanbul	1043	1634	1048	1639
31	Saliha Hatun	Galata	1071	1661		
32	Saliha Hatun	Davudpaşa	1097	1686		
33	Saliha Hatun	Davudpaşa	1056	1646		
Dosya Numarası: 18 , Harfi: Tı						
1	Tur Ali Bey	Rumeli Kazaskerliği	979	1572	1294	1877
2	Tabe Hatun	Davudpaşa	1043	1634		
3	Tayyibe Hatun	Davudpaşa	1054	1644	1071	1661
4	Tozlu oğlu nâmiyla meşhûr Cüneyd Bey (Bkz.6/14)	Zile				
5	Seyyid Mehmed Tahir Efendi (Bkz.26/218)	Yenişehir-i Fenar				
6	Tulu Şems Kadın	Üsküdar	1245	1830		
Dosya Numarası: 20, Harfi: Ayn						
1	Hacı Gazi İsa Bey (Evrano Beyzâde)	Selânik	861	1457	1319	1902
2	Mehmed Arif	Kasımpaşa	1247	1832		
3	Hacı Abdülkerim Efendi	İstanbul	1272	1856		

4	Şeyh Abdülgani	Antakya	1261	1845		
5	Hafız İsa Ağa Darüssaade Ağası	İstanbul	1301	1884		
6	Ali Ağa	Ayıntab	1135	1723	(1300)	1883
7	Ayşe Hatun	Ayıntab	1171	1758	(1300)	1883
8	Hacı Osman Ağa	Ayıntab	1203	1789	(1300)	1883
9	Abdürrezzak	Ayıntab	1202	1788	(1240)	1825
10	Ayşe Hanım	Ayıntab	1210	1796	(1300)	1883
11	Hacı Ömer Efendi	Ayıntab	1141	1729	(1300)	1883
12	Abdullah	Ayıntab	1024	1615	(1300)	1883
13	Şeyh Ali Çelebi	Zile	918	1513	(1300)	1883
14	Seyyid Hacı Abdullah	Ayıntab	1168	1755	(1300)	1883
15	Osman	Ayıntab	1171	1758	(1300)	1883
16	Alâüddevle	Yozgat	887-905	1482-1500		
17	Hacı Ali Bey	Kandiye	1219	1805	1262	1846
18	Hacı Abdullah	Ayıntab	1233	1818	(1300)	1883
19	Hacı Abdullah Ağa	Ayıntab	1273	1857	(1300)	1883
20	Hacı Ali Efendi	Ayıntab	1266-1275	1850-1859	(1300)	1883
21	Baalbekli Şeyh Tâceddin Abdülvehhâb (Bkz.4/1)	Baalbek				
22	Hacı Abdullah	Ayıntab	1282	1866	(1300)	1883
23	Hacı Ömer Efendi	Ayıntab	1190	1776	(1300)	1883
24	Hacı Abdullah Efendi Vakfı	Ayıntab	1196	1782	(1300)	1883
25	Seyyid Hacı Mustafa İsmet Efendi, Nakşibendî Şeyhlerinden	İstanbul			(1300)	1883
26	Hacı Ali	Lazkiye	1122	1710		
27	Ayşe Hatun	İstanbul	1051	1642		
28	Ayşe Hatun	İstanbul	1106	1695		
29	Ali Bey	İstanbul	1016	1608		
30	Ali Efendi	İstanbul	1038	1629		
31	Ayşe Hatun	Mahmudpaşa	1068	1658		
32	Ayşe Hatun	İstanbul	954	1547		
33	Pir Ali Çavuş	Galata	1006	1598	1106	1695
34	Ali Reis	Galata	1022	1613		
35	Hacı Ömer	Kasımpaşa	1070	1660		
36	Ali Ağa	İstanbul	1146	1734		
37	Fatıma Hatun	İstanbul	1025	1616		
38	Ali Paşa	İstanbul	1045	1636	1070	1660
39	Ayşe Hatun	İstanbul	995	1587		
40	Abdülbaki Çelebi	İstanbul	1047	1638	1058	1648
41	Ali Bey	İstanbul	1040	1631		
42	Abdi Ağa, İstabl-ı Âmire Kethüdası	İstanbul	1057	1647		
43	Hacı Ali	Sakız	1111	1700		
44	Ali Bey	İstanbul	1052	1643		
45	Şeyh Abdülgafûr Efendi	Medine-i Münevvere	1269	1853	1278	1862

46	Ömer Çelebi	İstanbul	1020	1612		
47	Ayşe Hatun	Silivri	1035	1626	1115	1704
48	Osman Çelebi	Üsküdar	1101	1690		
49	Ayşe Hatun	Davudpaşa	1086	1676		
50	Ayşe Hatun	Köprü	1102-1106	1691-1695	1316	1899
51	Âlime Hâtun	İstanbul-Davudpaşa	1090-1100	1679-1689	1116-1115	1705-1704
52	Ayşe Hatun	İstanbul	1045	1636		
53	Ayşe Hatun	Mahmudpaşa	1043	1634		
54	Ali Çelebi	Sakız	1054	1644		
55	Ali Çavuş	Galata	1006	1598	1117	1706
56	Osman Paşa	İstanbul	1070	1660	1083	1673
57	Ayşe Hatun	Galata	1047	1638		
58	Hacı Ali	Galata	1046	1637		
59	Hacı Abdullah Çelebi	Davudpaşa	1080	1670		
60	Ali Paşa	Üsküdar	1036	1627		
61B	Ayşe Hatun	Balat Mahkemesi	1078	1667		
62	Abdülhadi Efendi	Balat Mahkemesi	1077	1666		
63	Âtike Hatun	Davudpaşa	1035	1626		
64	Hacı Âşir Paşa	Üsküdar	1062	1652		
65	Ayşe Hatun	İstanbul	998	1590	1015	1607
66	Ayşe Hatun	İstanbul	1091	1680		
67	Hacı Alâeddin	İstanbul	971	1564		
68	Ali Baba	İstanbul	976	1569		
69	Hacı Osman Ağa	Karaağaç-Yalvaç	1282	1866	1283	1867
70	Ayşe Hatun	Davudpaşa	1050	1641		
71	Hacı Abdi	Davudpaşa	1066	1656		
72	Azize Hatun	Eyüb	1061	1651	1069	1659
73	Ayşe Hatun	Üsküdar	1045	1636	1088	1677
74	Ayşe Hatun	İstanbul	1017	1609		
75	Ayşe Hatun	İstanbul	1074	1664		
76	Osman Ağa	Üsküdar	1051	1642		
77	Abdülbaki	İstanbul	1066	1656	1112	1701
78	Ali Paşa	İstanbul	1064-1071	1654-1661		
79	Ayşe Hatun	İstanbul	1033	1624		
80	Ali Bey	İstanbul	1092	1681		
81	Ali Ağa	İstanbul	1074	1664		
82	Ali Bey	İstanbul	1037	1628		
83	Hace Azize Hatun	Midilli	1160			
84	Ali Bey	İstanbul	1020	1612		

85	Abdülkâdir	İstanbul	1101	1690		
86	Ali Çelebi	Rodopcuk	1106	1695		
87	Ayşe Hatun	Üsküdar	1052	1643		
88	Ayni Hatun	Rodopcuk	1076	1666		
89	Ayşe Hatun	Üsküdar	1070	1660	1097	1686
90	Hacı Ömer	İstanbul	1037	1628		
91	Ömer	İstanbul	1063	1653		
92	Aynızâd	İstanbul	1055	1645		
93	Ayşe Hatun	Davudpaşa	1014	1606		
94	Osman Bey	Davudpaşa	1070	1660		
95	Ayşe Hatun	İstanbul	1050	1641	1091	1680
96	Ayşe Hatun	İstanbul	1133-1135	1721-1723		
97	Ayşe Hatun	Kasımpaşa	1090	1679		
98	Âyni Hatun	Yoros (Kanlıca)	1041	1632		
99	Seyyid Abdurrahman Efendi	Konya	1223	1808		
100	Ali Ağa	İstanbul	1123	1711		
101	Ali Bey	İstanbul	1057	1647		
102	Ayşe ve Zeyneb Hatunlar	İstanbul Balat	1154	1742		
103	Ayşe Hatun	Silivri	1092	1681		
104	Ayşe Hatun	İstanbul	1051	1642	1106	1695
105	Ali Bey	İstanbul	1050	1641		
106	Abdurrahim Bey Efendi	İstanbul	1136-1137	1724-1725		
107	Abdülbaki Çelebi	İstanbul	1072	1662	1111	1700
108	Osman Çelebi	Galata	1099	1688		
109	Hacı Abdi Çavuş	İstanbul	1027	1618		
110	Ayşe Hatun	Davudpaşa	1039	1630		
111	Ayşe Hatun	İstanbul	1050	1641		
112	Ali	Galata	1027	1618		
113	Abide Hatun	Davudpaşa	1062	1652		
114	Ayşe Hatun	Davudpaşa	1046	1637		
115	Ayşe Hatun	İstanbul	1064	1654	1100	1689
116	Ayşe Hatun	İstanbul	1037	1628		
117	Osman Ağa	Mahmudpaşa	1061	1651		
118	Sarı Hacı Ali	İstanköy	1156	1743	1158	1745
119	Şerife Ayşe Hatun	İstanbul	1064	1654		
120	Osman Ağa Dergâh-ı Âlî Kapucubaşısı	İstanbul	1073	1663	1083	1673
121	Înâyet Hatun	Galata	1079	1669		
122	Ali Bey, Saray-ı Cedid Vekilharcı	İstanbul	1005	1597		
123	Abdurrahman Çelebi	Davudpaşa	1095	1684	1100	1689
124	Ayşe Hatun	İstanbul	1091	1680		
125	Hacı Ömer	İstanbul	1037	1628		
126	Ayşe Hatun	İstanbul	1095	1684		

127	Ayşe Hatun	Kasımpaşa	1059	1649		
128	Ayşe Hatun	Galata	1096	1685		
129	Ayşe Hatun	Beykoz	1043	1634		
130	Abdullah	İstanbul	1144	1732		
131	Ömer Ağa	İznik	1046	1637		
132	Hacı Abdi Çavuş	İstanbul	1027	1618	1058	1648
133	Ayşe Hatun	Galata	1056	1646		
134	Hacı Osman Efendi	Kadın Hanı	1304	1887		
135	Derviş Ali	Üsküdar	1052	1643		
136	Hacı Ömer	Üsküdar	1073	1663		
137	Ali	İstanbul	926	1520		
138	Abdülbaki	İstanbul	1016	1608	1037	1628
139	Ali Çavuş	İstanbul	1014	1606		
140	Hacı Ali	Lazkiye	1130	1718		
141	Ayşe Hatun	Üsküdar	1050	1641		
142	Ali Bey	Galata	976-986	1569-1578	1078	1668
143	Ayşe Hatun	İstanbul	1096	1685	1111	1700
144	Ali Bey	Davudpaşa	1044	1635		
145	Hacı Osman Ağa, Saray-ı Cedid Bevvablarından	İstanbul	1175	1762		
146	Ayşe Hatun	Kasımpaşa	1073	1663	1079	1669
147	Abdurrahman Ağa	İstanbul	1150	1738		
148	Ali Çelebi	Mahmudpaşa	1050	1641		
149	Ömer Ağa	İstanbul	1138			
150	Ayşe Hatun	Davudpaşa	1050	1641		
151	Ali Çelebi	Galata	1083	1672		
152	Osman Bey	Hasköy	1049	1640		
153	Ayşe Hatun	Beşiktaş	1021	1612		
154	Gayetullah	Bağdad	1053	1644	1054	1644
155	Ayşe Hatun	Eyüb	1024	1615		
156	Ayşe	Üsküdar	1073	1663		
157	Aynî Hatun	İstanbul	1000	1592		
158	Hacı Abdullah Bey	Bolu	1157	1744		
159	Ali Paşa		1061	1651	1089	1678
160	Ali Paşa	Üsküdar	1036	1627		
161	Ali Paşa	İstanbul	1063	1653		
162	Aynî Hatun	Balat	994	1586	1017	1609
163	Ayşe Hatun	Üsküdar	1056	1646	1059	1649
164	Ayşe Hatun	Balat	1036	1627	1038	
165	Ayşe Hatun	Üsküdar	1056	1646	1117	1706
166	Şeyh Hafız Ömer Efendi	İstanbul	1232	1817		
167	Hacı Ali	Galata	1046	1637		
168	Mir Abdullah	Trablusşam	1243	1828	1290	1873

169	Hacı Ali	Lazkiye	1130	1718	1270	1854
170	Arnavud Ali Bey	Samsun	925	1519	1278	1862
171	Hacı Osman Bey	Amasya	1165	1752		
172	Hacı Ömer Ağa	Bergama	1200	1786		
173	Şeyh Abdüllatif	Kudüs-i Şerif	884	1480	1257	1841
174	Ali Çavuş	Zile	969	1562		
175	İmadeddin Ebu'n-Neca	Kudüs-i Şerif	909	1504		
176	Abdullah Paşa, Trabzon Vâlisi	Amasya	1261	1845		
177	Mahmud Aziz Efendi	İstanbul	1301	1884		
178	Merhum Sadr-ı Esbak Çorlulu Ali Paşa (<i>Vakfiyesine bağlı muhtelif evrâk vardır.</i>)	İstanbul	1138	1726	1305	1888
179	Şeyh Ali Bey	Demirli Karahisar	780	1379		
180	Ömer Efendi ve Ahmed Ağa	Erzurum	1187	1774		
181	Ayşe Hatun	Galata	1091	1680		
182	Abdülmecid Han (Vakfiyenin kısmen kayıt suretidir)		1264	1848		
183	Seyid Hacı Ömer Ağa	Sakız	1179	1766		
184	Hacı Ayşe Hatun ve Ferhad oğlu Hacı İbrahim (Bkz.1/155)	İstanbul				
185	Mehmed oğlu Ahmed Paşa ve zevcesi Mehmed Kızı Ayşe Hatun (Bkz.1/115)	Üsküdar				
186	Hasan Abdülkadir, Şehid Emir Balaban evlâdı: Emir İbrahim, Halil Ahmed ve kardeşi Emir İskender, Mehmed ve Hamza (Bkz.1/112)	Malatya- Darende				
187	Kadı İzzeddin Efendi (Suretin muamele tarihi h. 1253'dür)	Konya	506	1113	1227	1812
188	Ayşe Şerife	Edremid	1256	1840		
Dosya Numarası: 22, Harfi: Fe						
1	Fatma Hanım	Galata	1293	1876		
2	Fatma Hanım	Ayıntab	1207	1793	1900	1883
3	Fatma Hatun	Ayıntab	1044	1635		
4	Şerife Fatma Hatun	Ayıntab	1275	1859	1300	1883
5	Fatma	Ayıntab	1199	1785	1300	1883
6	Fatma ve kızı Hatice	Lazkiye	1256	1840	1323	1905
7	Fatma Hatun	İstanbul	1049	1640		
8	Ferhad	İstanbul	1035	1626		
9	Fatma Hatun	İstanbul	995	1587		
10	Fatma Hatun	Evkâf-ı Harbiyye'de Müfettiş.	1059	1649		
11	İbrahim Kuzu (Lazkiye Mahkemesi Reis-i Şânisi)	Lazkiye	1318	1901		
12	Fatma Hatun	İstanbul	979	1572		
13	Fatma Hatun	İstanbul	1042	1633		
14	Fatma Hatun	İstanbul	1029	1620		

15	Ferhad	İstanbul	1038	1629	1112	1701
16	Fatma Hatun	Balat	1083	1673	1108	1697
17	Fatma Hatun	İstanbul	1032	1623		
18	Fatma Hatun	İstanbul	1049	1640		
19	Hacı Ferhad	İstanbul	959	1552		
20	Fatma Hatun	Davudpaşa	1046	1637		
21	Fatma Hatun	Davudpaşa	1026	1617		
22	Fatma Hatun	Üsküdar	1076	1666		
23	Hacı Fatma Hatun	Mahmudpaşa	1102	1691		
24	Fatma Hatun	Üsküdar	1077	1667		
25	Fatma Hatun	Galata	990	1582		
26	Fatma Hatun	İstanbul	993	1585		
27	Fahrî Hatun	Davudpaşa	1044	1635		
28	Fatma Hatun	Davudpaşa	1077	1667		
29	Fahrî Hatun	Purus (Kanlıca)	1115	1704		
30	Fatma Hatun	Davudpaşa	1044	1635	1098	1687
31	Fatma Hatun	İstanbul	1024	1615		
32	Fatma Hatun	İstanbul	1040	1631		
33	Fatma Hatun	İstanbul	1073	1663		
34	Fatma Hatun	Galata	1037	1628		
35	Fahrünnisa Hatun	İstanbul	1033	1624		
36	Firuze Hatun	İstanbul	1084	1674		
37	Fatma Hatun	Ruscuk	1064	1654		
38	Fatma Hatun	İstanbul	1014	1606		
39	Fatma Hatun	Mahmudpaşa	1052	1643	1117	1706
40	Fatma Hatun	Üsküdar	1057	1647		
41	Fatma Hatun	İstanbul	950	1544		
42	Fahrî Hatun	Davudpaşa	1013	1605		
43	Fatma Hatun	Saraçhâne Mahkemesi	1066	1656		
44	Fatma Hatun	Üsküdar	1058	1648		
45	Fatma Hatun	Üsküdar	1050	1641		
46	Fahrî Hatun	İstanbul	4024	1615		
47	Fatma Hatun	Üsküdar	1039	1630		
48	Fatma Hatun	Davudpaşa	1054	1644		
49	Fatma Hatun	Mahmudpaşa	1077	1667		
50	Fatma Hatun	Üsküdar	1052	1643		
51	Fatma Hatun	Mahmudpaşa	1013	1605		
52	Fatma Hatun	İstanbul	1077	1667		
53	Fatma Hatun	İstanbul	1064	1654		
54	Ferah Şad Bey	Erzurum	1056	1646		
55	Fatma Hatun	Üsküdar	1056	1646		
56	Fatma Hatun	Üsküdar	1029	1620		
57	Fatma Hatun	İstanbul	1064	1654	1078	1668

58	Fatma Hatun	Davudpaşa	1136	1724		
59	Fatma Hatun	Mahmudpaşa	1059	1649		
60	Fatma Hatun	Rodopçuk Tekirdağ	1055	1645	1110	1699
61	Fatma Hatun	Davudpaşa	1118	1707	1140	1728
62	Fatma Hatun	İstanbul	1023	1614		
63	Hasan Fehmi Paşa (1303 tarihli asıl mukabele yoktur. Surette bahsi geçmektedir.)	İstanbul	1303	1886	1326	1908
64	Üstad Ferhad	Tophâne	1021	1612		
65	Fatma Hatun	İstanbul	1036	1627		
66	Fatma Hatun	Mahmudpaşa	1007	1599		
67	Fatma Hatun	İstanbul	1025	1616	1055	1645
68	Fatma Hatun	Davudpaşa	1046	1637		
69	Fatma Hatun	Galata	1012	1604		
70	Fatma Hatun (Ferhuniye demekle Arif Keykâvus kızı Fatma Hatun Evkafının muhabiri 23/12/1253)	Konya	866	1462		
Dosya Numarası : 23, Harfi: Kaf						
1	Korkmaz Bey	Malatya			1289	1872
2	Hacı Kasım Ağa	Trablusşam	1088	1677	1230	1815
3	Kasım Ağa	İstanbul	1006	1598		
4	Kalender	İstanbul	1077- 1096	1667- 1685		
5	Kasım Paşa	Kangırı	867-980	1463- 1573	1266	1850
6	Karagöz Paşa	Kütahya	915	1510		
7	Kasım Efendi	İstanbul	1113- 1114	1702- 1703		
8	Hacı Kaytas	İstanbul	1034	1625		
9	Kamer Hatun	Üsküdar	1047	1638		
10	Kamer Hatun	İstanbul	966	1559		
11	Kamer Hatun	Evkâf Müfettişi	1026	1617		
12	Kamer Hatun	İstanbul	1015	1607	1083- 1154	1673- 1742
13	Hacı Kasım	Eyüb	1039	1630	1101	1690
14	Kamer Hatun (12 numarada kayıtlı olduğu anlaşıldığından onunla birleştirilmiştir.)	İstanbul	1015	1607	1154	1742
15	Kumru	İstanbul	934	1528		
16	Kırımı Kaptan Vakfı	İstanbul	1065	1655		
17	Kamer Hatun	İstanbul	1051	1642	1119	1708
18	Hacı Kasım	İstanbul	1039	1630	1139	1727
19	Kasım Paşa	Yoroz (Kanlıca)	1038	1629		
20	Melik Nureddin Kutalmış	Muş	800	1398		
21	Kaya Hatun	Üsküdar	1047	1638		

22	Kasım Kethüda	İstanbul	999	1591	1086	1676
23	Kurd Beşe	İstanbul	1030	1621		
24	Kamer Hatun	Kasımpaşa	1047	1638		
25	Kamer Hatun, Zahide Hatun	Kasımpaşa	1043	1634		
26	Kasım	İstanbul	959	1552		
27	Kasım	Vakfiyede yırtılmış	1140	1728		
28	Kamer Hatun	Kasımpaşa	1039	1630		
29	Kamer Hatun (Bkz.22/60)	Rodopçuk Tekirdağ	1055	1645		
Dosya Numarası: 24, Harfi: Kef						
1	Kâşif Efendi	İstanbul	1312	1895		
2	Kemaleddin Ahmed	Sivas	1248	1833		
3	Kerime Hatun	İstanbul	1037	1628		
4	Kerime Hatun	Üsküdar	1080	1670		
5	Kerime Hatun	İstanbul	1074	1664	1075	1665
6	Genç Nihan Hatun	İstanbul	1041	1632	1055	1645
7	Kâmile Hatun	Köstendil	1251	1836		
8	Kâmile Hatun	İstanbul	1101	1690		
9	Kerime Hatun	İstanbul	997	1589		
10	Kerime Hatun	İstanbul	1039	1630		
11	Genç Nihan Hatun	İstanbul	1045	1636		
12	Gülistan	İstanbul	1071	1661		
13	Kerime Hatun	İstanbul	1070	1660		
14	Kâmile Hatun	Üsküdar	1055	1645	1102	1691
15	Keyvan Bey	İstanbul	996	1588	1105	1694
16	Kelâle Hatun	İstanbul	1077	1667		
17	Kerime Hatun	İstanbul	1033	1624		
18	Gülistan Hatun	İstanbul	1055	1645		
19	Gülhani Hatun	Üsküdar	1022	1613		
20	Emir Kemaleddin Oğulbey (Hızır İlyas zâviyesi vakfiyesi)	Konya	646	1249		
21	Kerime Hatun	İstanbul	1039	1630	1111	1700
22	Kâmile Hatun	İstanbul	1063	1653	1098	1687
23	Kâmile	Davudpaşa	1037	1628	1179	1766
24	Hatice Gülfizar, Bâb-ı Âli Nişan kalemi Mümeyyizi Merhum Hafız Emin Vecih Efendi Halilesi	Üsküdar	1331	1913	1337	1919
25	Gülizar Hatun	Davudpaşa	1069	1659		
26	Gülzibâ ve Ayşe Hatunlar	İstanbul	1064	1654		
27	Kelâle Hatun	İstanbul	1047	1638		
28	Kerime Hatun	Beykoz (Yoros)	1048	1639		
29	Kâmile Hatun	Mahmudpaşa	1060	1650		
30	Kerime Hatun	Eyübsultan	1081	1671		

31	Kerime Hatun	Harameyn Evkâf Mü-fettişliği	1116	1705		
32	Cevher Hatun	İstanbul	1056	1646		
33	Kerime Hatun	Mudanya	1181	1768		
Dosya Numarası: 25, Harfi: Lam						
1	Lâlezâr Hatun	Davudpaşa	1057	1647		
2	Lâlezâr Hatun	Galata	1044	1635	1102	1691
3	Lâlerâh Hatun	Galata	1034	1625		
4	Latife Hatun	Davudpaşa	1116-1127	1705-1715		
5	Lâlezâr Hatun	Mahmudpaşa	1041	1632		
6	Lâlezâr Hatun	Galata	1021	1612		
Dosya Numarası: 26, Harfi: Mim						
1	Mehmed Selâm Efendi	İstanbul	1162	1749		
2	Hacı Mehmed		1078	1668	1119	1708
3	Mustafa oğlu Şeyh Muhyiddin Mehmed		903	1498	1318	1901
4	Tarikat-ı Halvetiye meşâyihinden Şeyh Mehmed Efendi		1154	1742		
5	Mehmed Kapudan		1050	1641	1289	1872
6	Mehmed Bey		1065	1655	1289	1872
7	Hacı Murad Bey		996	1588		
8	Hacı Mehmed Efendi		1123	1711	1315	1898
9	Mehmed		1242	1827	1296	1879
10	Hacı Mesud Ağa, Istabl-ı Âmire Müdürü		1258	1842		
11	Hacı Mustafa Çelebi		1200	1786	1228	1813
12	Mustafa Çelebi		1139	1727	1300	1883
13	Hacı Mehmed		1131	1719	1300	1883
14	Mehmed Efendi		818	1416	1300	1883
15	Mehmed		1142	1730	1300	1883
16	Kebkeb-zâde Seyyid Hacı Mehmed Efendi		1213	1799	1300	1883
17	Mihri Hatun		1067	1657	1073	1663
18	Mahmud Çelebi		1100	1689		
19	Hacı Mehmed Efendi		1204	1790	1300	1883
20	Seyyid Mehmed Efendi		1141	1729	1213	1799
21	Beşir Mahmud (Bkz. 2/23)	İstanbul				
22	Şeyh Muhsin Efendi		763	1362		
23	Mustafa Paşa, Musâhib-i Şehriyârî				1309	1892
24	Hacı Mehmed Ağa		1137	1725	1300	1883
25	Mehmed Ağa		1235	1820	1300	1883
26	Meryem		1241	1826	1300	1883
27	Mehmed Efendi		1276	1860	1300	1883
28	Hacı Mustafa	Çankırı	997-1070	1589-1660		

29	Hacı Mehmed		1201	1787		
30	Şeyh Hâfız Muhyiddin Efendi ve oğlu Şeyh Mehmed Vehbi Efendi		1297	1880		
31			1013	1605	1184	1771
32	Mehmed Efendi		1082	1672	1120	1709
33	Mehmed Efendi Vakfı		1126	1714		
34	Sultan Mehmed Sâlis		1007	1599		
35	Hacı Musa	Halep	1177	1764	1304	1887
36	Sarı Mahmud Ağa	Mısır	1069	1659		
37	Mehmed Ağa	İstanbul	1016	1608		
38	Âyândan Mehmed Ağa	İstanbul	1138	1726		
39	Meryem Hatun	İstanbul	1032	1623		
40	Müşfike Hatun	İstanbul	1000	1592		
41	Mehmed Efendi Vakfı	İstanbul	1075	1665		
42	Mustafa Reis	Beşiktaş	1085	1675		
43	Hacı Mehmed	İstanbul	1020	1612		
44	Muhsine Hatun	İstanbul	1024	1615		
45	Muharrem Çelebi	İstanbul	1034	1625		
46	Mevlânâ Mehmed Efendi	İstanbul	1000	1592		
47	Kalıpcı Mahmud Çelebi	İstanbul	1031	1622		
48	Mehmed Çelebi	Üsküdar	1054	1644		
49	Mehmed Bey	Selânik	894			
50	Mehmed Ağa	İstanbul	1008	1006		
51	Mü'mine	İstanbul	1014	1606	1037	1628
52	Hacı Mehmed		1136	1724		
53	Mustafa Bey	İstanbul	1001	1593		
54	Hacı Mehmed	İstanbul	1048	1639		
55	Hacı Mustafa	İstanbul	1089	1678	1096	1685
56	Mehmed Çelebi	Küçük Çekmece	1066	1656		
57	Meryem Hatun	Eyüb el-Ensari	1096	1627		
58	Mustafa Reis	Kocaeli	1000			
59	Mustafa Dede	İstanbul	1071	1661		
60	Mustafa Bey	İstanbul	1032	1623		
61	Hacı Mehmed	Galata	1034	1625		
62	Mustafa Bey	Üsküdar	1045	1636		
63	Mehmed Ağa	Mahmudpaşa	1048	1639		
64	Hacı Mehmed	İstanbul	1093	1682		
65	Mü'min Kapudan	Galata	1024	1615		
66	Hacı Mehmed Ağa		1160	1747		
67	Meryem Hatun	Davudpaşa	1042	1633	1046	1637
68	Mehmed Ağa	Davudpaşa	1091	1680		
69	Odabaşızâde Mustafa Çelebi	Üsküdar	1116	1704		
70	Melek Siha Hatun	Davudpaşa				

71	Hacı Mehmed Çelebi	İstanbul	1113	1702		
72	Mehmed Efendi	İstanbul	1019	1611		
73	Hacı Mustafa	İstanbul	1073	1663		
74	Mahir Abdullah Efendi	Ayıntab	1122	1710	1181	1768
75	Muharrem Çelebi	İstanbul	1045	4636		
76	Dramalı Mustafa Bey Zaviyesi Şeyhi Mevlânâ Mehmed Dede	Drama	993	1585	1120	1709
77	Tabib Mehmed Efendi	İstanbul	1081	1671		
78	Mehmed Ağa	Gelibolu	1039	1630		
79	Mustafa Çelebi	İstanbul	1128	1716		
80	Mihriban Hatun	İstanbul				
81	Mahmud Çelebi	İstanbul	1031	1622		
82	Mehmed Çavuş	İstanbul	980	1573		
83	Hacı Mustafa	İstanbul	1113	1702		
84	Mustafa Paşa	Pladmana	1135	1723		
85	Mehmed Ağa	İstanbul Askerî Kassamlığı	1047	1638	1112	1701
86	Mehmed Efendi	Lefke kazası	1049	1640		
87	Mehmed	İzmir	1170	1757		
88	Meryem Hatun	İstanbul	1019	1611		
89	Hacı Mehmed	İstanbul	1057	1647		
90	Lâlezâr Mehmed Çelebi (Siyavuş Paşa'ya intikal etmiştir)	Rumeli Kazaskerliği	986	1578		
91	Hafız Mustafa	İstanbul- Galata	1044	1635	1113	1702
92	Mehmed Çelebi	İstanbul	1038	1629		
93	Mustafa Çelebi	İstanbul- Galata	1133- 1136	1721- 1724		
94	Mülayim Hatun	Üsküdar	1037	1628		
95	Mustafa Çelebi	İstanbul	952	1546		
96	Murad	İstanbul	1066	1656		
97	Hacı Mehmed Ağa	Karaağaç- Yalvaç	1282	1866	1285	1869
98	Mehmed Odabaşı	Üsküdar	1112	1700		
99	Mustafa Bey	İstanbul	1018	1610		
100	Hacı Mustafa	Üsküdar	1113	1702		
101	Mehmed Reis	İstanbul	1034	1625		
102	Muhyi Şah	Üsküdar	1107	1696		
103	Sadâret Kaymakamı Müşir Hasanzâde Mustafa Paşa	İstanbul	1097	1686		
104	Hacı Mahmud	İstanbul	1022	1613	1088	1677
105	Mehmed Ağa	İstanbul	1083	1673		
106	Mustafa Bey	Üsküdar	1112	1701		
107	Mirzâde Mustafa Paşa ve İbrahim Bey (Bkz.1/2)	Malatya				
108	Mustafa Ağa	İstanbul	1066	1656		

109	Türkmen namıyla maruf Pîrî oğlu Mehmed Bey	Üsküdar	1030	1621		
110	Silâhdarlar Kâtibi Mehmed Efendi	İstanbul	1058	1648		
111	Murtaza Paşa	Kasımpaşa	1084	1674		
112	Mustafa Efendi	İstanbul	1059	1649		
113	Mustafa Çelebi	İstanbul	1104	1693		
114	Babacan Mustafa	Lapseki	1055	1645		
115	Mustafa Ağa	İstanbul	1031	1622		
116	Meryem Hatun	Üsküdar	1060-1058	1650-1648		
117	Mehmed Bey	Üsküdar	1051	1642		
118	Merziye Hatun	İstanbul	1078	1668		
119	Mâhızibâ Hatun	Mahmudpaşa	1047	1638	1059	1649
120	Mahmud Çelebi	İstanbul	1057	1647		
121	Mustafa Ağa, Yeniçeri Ağası	İstanbul	1089	1678	1178	1765
122	Mirza Bey	Üsküdar	1025	1616	1031	1622
123	Mehmed Efendi	Galata	1086	1676		
124	Mehmed Ağa	İstanbul	1048	1639		
125	Mehmed Ağa	Tophâne	1043	1634		
126	Âmâ Mehmed Çelebi	Galata	1055	1645		
127	Mehmed Efendi	İstanbul	1040	1631		
128	Mustafa Paşa	İstanbul	1038	1629		
129	Mahmud Paşa (Adana Vâililiğinde, Karadeniz Komutanlığında, Halep Vâililiğinde bulunmuştur.)	Tarsus	1062	1652		
130	Müferriha Hatun	Kasımpaşa	997	1589	1047	1638
131	Melek Sîmâ Hatun	Balat	1033	1624	1099	1688
132	Mahmud Ağa	Üsküdar	1012	1604		
133	Musa	Üsküdar	999	1591		
134	Mehmed Ağa	Üsküdar	1065	1655	1190	1776
135	Mustafa Çelebi	Davudpaşa	1063	1653		
136	Hacı Mahmud	Davudpaşa	1047	1638	1088	1677
137	Mehmed Çavuş	Üsküdar	1036	1627		
138	Muhsine Hatun	Galata	1018	1610		
139	Mehmed Bey	İstanbul	1119	1708		
140	Mehmed Paşa	Üsküdar	1020	1612		
141	Mustafa Paşa	İstanbul	1072	1662	1092	1681
142	Mehmed Ağa	İstanbul	1034	1625		
143	Mehmed Paşa	Üsküdar	1020	1612		
144	Bezzaz Hacı Mehmed	İzmir	1132	1720		
145	Mehmed	İstanbul	1059			
146	Mustafa Beşe ve kızı Râziye Hatun	İstanbul	1039	1630	1109	1698
147	Mehmed Çelebi	İstanbul	1050	1641		
148	Mahmud Bey	Üsküdar	1018	1610		
149	Mustafa Dede	Tophâne	1071	1661	1097	1686

150	Mehmed Efendi	İstanbul	1322	1905		
151	Münevver Hatun	Galata	982	1575		
152	Hacı Mustafa	Konya	947	1541		
153	Mustafa Bey	İstanbul	1032	1623	1098	1687
154	Hacı Mehmed Bey	Mahmudpaşa	1034	1625		
155	Mevlânâ Mehmed	Üsküdar	1031	1622		
156	Mihri Hatun	İstanbul	1021	1612	1033	1624
157	Mustafa Çelebi	İstanbul Kazaskerliği	1138	1726		
158	Mustafa Ağa		1143	1731		
159	Mustafa Çelebi	Üsküdar	1058	1648		
160	Hacı Mehmed Çelebi	İstanbul	1109	1698		
161	Meryem Hatun	Tophâne	1084	1674		
162	Mehmed	Karahisar-ı Sahib	795	1393		
163	Mustafa Kapudan	Galata	1028	1619		
164	Mihriban Hatun	Kapıdağı	1037	1628		
165	Mehmed Ağa	Rumeli Kazaskerliği	1048	1639		
166	İmam Mehmed Efendi	Davudpaşa	1180	1767		
167	Hacı Mustafa	Davudpaşa	983	1576	1123	1712
168	Mehmed Bey	Eyüp	1055	1645		
169	Mustafa Ağa	Davudpaşa	1016	1608		
170	Mustafa	Ruscuk	1060	1650		
171	Mustafa Bey	Üsküdar	1045	1636		
172	Mustafa Paşa	Davudpaşa	1083- 1086	1672- 1675		
173	Mustafa Bey	İstanbul	998	1590		
174	Mustafa Bey	İstanbul	977-989	1570- 1581	1227	1812
175	Mehmed Efendi	Kasımpaşa	1114	1703		
176	Mustafa Çelebi	Tophâne	1098	1687		
177	Meryem Hatun	Galata	1058	1648		
178	Mustafa Kapudan	Kasımpaşa	980	1573		
179	Saraylı Mehtab Hatun	İstanbul	1062	1652		
180	Mehmed Ağa	İstanbul	1056	1646		
181	Sultan Mehmed	Larende- Karaman	810	1408	1250	1835
182	Muslu Çelebi Mehmed	Galata	1062	1652		
183	Mehmed Efendi	Mahmudpaşa	1066	1656		
184	Müşerrefe Hatun	İstanbul	1038	1629		
185	Mehmed Ağa	Davudpaşa	1121	1710		
186	Mehmed Efendi	Eyübsultan	1071	1661		
187	Hacı Mehmed	Galata	1042	1633	1103	1692
188	Mehmed Ağa	Trablusşam	1035	1626		

189	Hacı Mehmed Bey	Mahmudpaşa	1034	1625	1078	1668
190	Seyid Mehmed Çelebi	Davudpaşa	1076	1666	1116	1705
191	Mevlânâ Sarı Mahmud Ağa	Mısır	1069	1659		
192	Muzaffer Çelebi	Kayseri	880	1476	1188	1775
193	Mehmed Efendi	İstanbul	1105	1694		
194	Meryem Hatun	Amasya	1175	1762		
195	Büyük Emir Mirza	Malatya	831	1428	1305	1888
196	Mehmed Memduh Bey , Sivas Vâlisi	Havza	1308	1891		
197	Mehmed Efendi	Edremid	1258	1842	1261	1845
198	Şeyh Mezid	Amasya	822	1419		
199	Sultan Bâyezîd Han ve Mütevellisi Hacı Muslihiddin	Kocaeli	1003	1595		
200	Vanlı Mehmed Efendi	İstanbul			1265	1849
201	Mısır Vâlisi Mehmed Ali Paşa'nın Haremine âit vakfiye 15/22 numaradadır.					
202	Hacı Mustafa Çelebi	Mahmudpaşa	1139-1277	1727-1861		
203	Mustafa Ağa	İstanbul	1093	1682		
204	Hacı Mustafa	Sefer-i Hisar	1190	1776	1191	1777
205	Hacı Mehmed	Zile	908	1503		
206	Murad Bey	Gördes	854	1450	1275	1859
207	Mehmed Emin Molla Efendi	İstanbul	1173-1174	1760-1761		
208	Mahmud Bey b. Mehmed Bey b. Melik el-Hâc Mehmed Paşa	Burdur	1244	1829	1252	1837
209	Lâlezâr Mehmed Çelebi (Bkz.14/26)					
210	Mehmed Şemseddin Efendi (Bkz.15/1).					
211	Mehmed Arif (Bkz. 20/2)					
212	Mahmud Aziz Efendi (Bkz. 20/177)	İstanbul				
213	Mehmed Çelebi	İstanbul	938	1532		
214	Murad Bey	İstanbul	995	1587		
215	Hacı Mahmud	Eyübsultan	1052	1643		
216	Mehmed Bey		1053	1644		
217	Mumcu el-Hac Mustafa	Burdur	1244	1829		
218	Seyyid Mehmed Tâhir Efendi , Yenişehir-i Fenar Defterdarı	Yenişehir-i Fenar	1244	1829		
219	Hayreddin Hızır Paşa oğlu Mehmed	Amasya	896	1491		
220	Mahmud Paşa (Bkz.19/23)	İstanbul	1073	1663		

Dosya Numarası: 27, Harfi: Nun

1	Şeyh Mehmed Nuri Efendi		1233	1818		
2	Mustafa Nazmi Efendi				1319	1902
3	Sena Hatun					
4	Es-Seyyid Mehmed Nuri Ağa		1201	1787	1300	1883
5	Nurbânû Sultan		990	1582		
6	Neslihan Hatun	İstanbul	1086	1676		

7	Nefise Hatun	(Yoros) Beykoz	997	1589		
8	Neslihan	İstanbul Askerî Kassamlığı				
9	Neslihan Hatun	İstanbul	1057	1647		
10	Nâzenin Hatun	İstanbul	1041	1632		
11	Neslihan Hatun	Davudpaşa	1049	1640		
12	Naime Hatun	Kasımpaşa	1056	1646		
13	Nureddin Kutalmış					
14	Neslihan	İstanbul	1068	1658		
15	Neslihan Hatun	Mahmudpaşa	1059	1649		
16	Nezir Subaşı	Davudpaşa	1054	1644		
17	Nefise Hatun	Üsküdar	958	1551		
18	Mehmed Nâsırî	Halep	1302-1302	1885-1885		
19	Nakile Hatun	Eyüb	1040	1631		
20	Fatma Şerife Nâile Hatun (Bkz.15/27)					
Dosya Numarası: 28, Harfi: Vav						
1	Es-Seyyid Mehmed Vehbi Efendi		1279	1863		
2	Nakkaş Veli Çelebi	İstanbul	1072	1662		
3	Veli Paşa	İznikmid (İznik)	992	1584		
4	Veli Paşa	Üsküdar	1056	1646		
5	Mevlânâ Hacı Veli	Üsküdar	992	1584		
6	Hacı Veli	İstanbul	1016	1608		
7	Veli	İstanbul	970	1563		
Dosya numarası: 29, Harfi: He						
1	Hümâ Hatun	Üsküdar	1021	1612		
2	Hacer Hatun	Haremeyn Evkârı Müfettişliği	1180	1767		
3	Hümâ Hatun	İstanbul	1000	1592		
4	Hümâ Hatun	İstanbul	990	1582		
5	Hümâ Hatun	Eyüp	1053	1644		
6	Hümâ Hatun	İstinye	1027	1618	1114	1703
7	Hümâ Hatun	Balat	1019	1611		
8	Hümâ Hatun	İstanbul	1124	1712		
9	Hümâ Hatun	İstanbul	982	1575		
10	Hümâ Hatun	İstanbul	1012	1604		
11	Hümâ Hatun	Üsküdar	1010	1602		
12	Hümâ Hatun	İstanbul				
Dosya Numarası: 30, Harfi : Ye						
1	Emir Yunus		925	1519	1271	1855
2	Emirü'l-mükerrem Mehmed Yakub Efendi		884-886	1480-1481	1051-1066	1642-1656
3	Yemiş Hatun		1254	1839	1300	1883
4	Hacı Yunus		1189	1775	1300	1883

5	Yusuf Çorbacı	İstanbul	1068	1658		
6	Yusuf Ağa	İstanbul	1082	1672		
7	Yunus	İstanbul	1083	1673		
8	Yusuf	İstanbul Askerî Kassamlığı	1067	1657		
9	Hacı Yakub	Davudpaşa	1034	1625		
10	Yusuf Çelebi	Ruscuk Askerî Kassamlığı	1071	1661		
11	Yusuf Bey	Balanabad	1048	1639		
12	Yahya Çelebi	İstanbul	1065	1655		
13	Yahya Ağa	İstanbul	1067	1657		
14	Yusuf Ağa	Rumeli Kazaskerliği	1086	1676		
15	Yahya Bey	Galata	1012	1604		
16	Yusuf Bey	Davudpaşa	1040	1631		
17	Yahya Çelebi	Davudpaşa	1028	1619		
18	Yusuf	Davudpaşa	950	1544		
19	Yusuf Bey	İstanbul	1034	1625		
20	Hacı Yusuf ve zevcesi	Üsküdar	1070	1660		
21	Yasemin Hatun	Üsküdar	1041	1632		
22	Yakub Paşa	Amasya			810	1408
23	Yusuf	Edirne	1082	1672		
24	Yahşi Bey	Ayıntab	928	1522		
25	Yunus Kethüda	Mahmudpaşa	1000	1592		
26	Vezir Topal Yusuf Paşa , Rakka Mutassarrıfı		1222	1807	1260	1844
27	Es-Seyyid el-Hac Ömer Ağa (Bkz.20/183)	Sakız	1179	1766		

F. MÜZEHHEB FERMÂNLAR TASNİFİ

Tasnifler sırasında çıkan tezhibli fermân ve berâtların kronolojik bir düzen içinde bir araya getirilmesinden teşkil olunmuştur. Bunlar Arşivimizdeki belge fonlarının en kıymetlilerindendir. Bu belgeler h. 970-1324/m. 1526-1906 tarihlerini ihtiva etmekte olup, Kanûnî Sultan Süleyman ile II. Abdülhamid Han dönemi arasındaki yekûn 829 adet fermândan müteşekkildir. Fermânlarda çok az miktarda Arapça ve Farsça ibare olup bir kısmı hatt-ı hümayûnla süslenmiştir. Bâzılarının üzerinde de üç yıldız ve armalar vardır.

Bu seri için, bir cildlik katalog hazırlanmıştır. Katalogda fermân, arz, nâme, berât, surnâme, nişân-ı hümayûn, hatt-ı hümayûn, mülk-nâme, nâme-i şahi, mâlikâne berâtı, siyadet sicilli gibi çeşitleri gösterilmiştir.

Katalog Adı	Tarihi	Vesika Adedi
Müzehheb Fermanlar Tasnifi	970-1324 /1526-1906	829

G. MİLLÎ EMLÂK'TAN DEVRALINAN DEFTER VE VESİKALAR

Nisan 1941 tarihinde Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne Millî Emlâk Müdürlüğü'nden 36 adet arşiv malzemesi intikal etmiştir. İntikal eden belgelerin 13 adedi defter, 23 adedi ise vesikadır. Bu belgeler h. 1156-1288 /m. 1743-1871 tarihleri arasındadır. Bu fona âit döküm cetveli aşağıda verilmiştir.

Millî Emlâk'tan Devralınan Defterler ve Vesikalar Tasnifine Âit Liste

S.No	Konusu	Nevi	Hicrî	Milâdî
1	Darphâne'nin Keban Ergani Gümüşhâne vs. Madenlerine âit hükümlerle emir suretlerini muhtevî defter	Defter	1156-1190	1743-1776
2	Hazîne-i Hâssa'nın sarfiyât defteri	Defter	1283-1287	1866-1870
3	Darphâne'ye âit ilmühaber suretlerini muhtevî kayıt defteri	Defter	1249-1256	1833-1840
4	Hazîne-i Hâssa'nın muhtelif masraflarına âit defteri	Defter	1259-1268	1843-1851
5	Hazîne-i Hâssa'nın ilmühaber kayıt defteri	Defter	1264-1279	1847-1862
6	Hazîne-i Hâssa'nın muhtelif masraflarıyla padişahın haremünün ve kızlarının ve şehzâdelerinin kimlerden ne cins mücevherat terhini mukabilinde ne kadar borç para aldıklarını gösterir ilmühaber suretlerini muhtevî defter	Defter	1272-1285	1855-1868
7	Hazîne-i Hâssa'nın ilmühaber kayıt defteri	Defter	1273-1277	1856-1860
8	Darphâne'nin madenlere âit yazılan hüküm suretleri-rini muhtevî defter	Defter	1190-1202	1776-1787
9	Darphâne'nin madenlere âit yazılan hüküm suretlerini muhtevî defter	Defter	1202-1213	1787-1798
10	Osmanlı Devleti'nin Paris Sefareti'ne âit Şifre defteri	Defter		
11	III. Selim ile IV. Mustafa ve II. Mahmud'un ahVâline ve Selim'in sûret-i katline ve Mahmud'un culûsuna âit saray kâtiblerinden Arif Muhiddin Bey tarafından yazılan defter	Defter	1223	1808

12	Abdülmecid'in kaht felâketine yardım olarak bin altın göndermesi sebebiyle İrlanda asilzâdegânı ve ahalisi tarafından yazılan teşekkürnâme	Teşekkürnâme		1849
13	Avrupa seyahatinden avdeti dolayısıyla arz-ı sadâkat ve sitâyışten bahis olarak İstanbul Rum Patriği Grigorius ve Patrikhâne Sinod heyetini teşkil eden Metropolitler mühürleriyle Rum cemaati namına Sultan Abdülaziz'e sunulan teşekkür ve şükran arızası	Şükran arızası	1284	1867
14	İstanbul'da kolera felâketi sırasında her türlü tedâbir-i sıhhiye ile fukarâ ve ahalinin korunmasından mütevellit şükran-larına dâir Üsküdar cihetindeki mahalle muhtarlarının mühürleriyle Abdülaziz'e sunulan teşekkürnâme.	Teşekkürnâme	1282	1865
15	Girid Vâlisi Mustafa Naili Paşa'nın Kandiye'de doğan oğlu olup, Kandiye Kaymakamlığında bulunan eski Bosna Vâlisi Veliyüddin Rıfat Paşa'nın Kandiye'de ibkası istirhamına dâir, Kandiye İslâm ve Yahudi ahalisi namına müteberân mühürleriyle Abdülmecid'e sunulan mahzar	Mahzar	1268	1851
16	İstanbul'da koleranın tedavisi husûsunda her türlü sıhhî tedbirlerin ittihazından dolayı İstanbul Rum cemaatinin şükran-larını hâvi patrik ve metropolitlerin ve cemaat müteberlerinin imzalarıyla Abdülaziz'e sunulan teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1282	1865
17	Avrupa seyahatinden avdeti vesilesiyle Yahudilerin sevinç ve şükranlarına dâir Hahambaşı Kaymakamı ve Musevi cemaatinin müteberlerinin mühür ve imzalarıyla Abdülaziz'e sunulan teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1284	1867
18	Bulgar Eksarhlığı'nın teşekkürlünden ve Eksarhlığa Eftim Efendi'nin tâyininden dolayı Tırnova kazası Bulgar cemaati müteberân ve muhtarlarının Abdülaziz'e sundukları şükran arızası	Arıza	1288	1871
19	Aynı meseleden Köstendil, İştib, Kozana, Kratova, Radomir kazaları Bulgar reis-i ruhanîleriyle cemaat müteberlerinin sundukları teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1288	1871
20	Aynı meseleden dolayı Leskofça, Vilasotinça kazaları Bulgar reis-i ruhani ve müteberlerinin mührüyle Abdülaziz'e sunulan şükran arızası	Şükran arızası	1288	1871
21	İtalyan Hayat Sigorta Kumpanyasının 1869 tarihinde Milano'dan Abdülaziz'e gönderdiği hürmet izhârını mutazammın yaldızlı matbua	Yaldızlı matbua	-	-

22	Bulgar Eksarhlığının teşekkülünden dolayı Yanbolu, Zağra-i Cedid, Karinâbâd, Aydos kazaları ve İslimye sancağı namına Abdülaziz'e sunulan teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1288	1871
23	Aynı meseleden dolayı Samako kazası ahalisi namına sunulan teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1288	1871
24	Aynı meseleden dolayı Üsküp, İvranya, Palonka, Kumanova kazaları namına sunulan teşekkürnâme	Teşekkürnâme	1288	1871
25	Padişahın haremlerinden altıncı kadına bir kıratın dörtte biri mikdarında ferâşet-i şerife tevcihine dâir	Tevcih	1260	1844
26	Şehzâde Ahmed Cemâleddin Efendi'ye bir kıratın dörtte biri mikdarında ferâşet-i şerife tevcihine dâir	Tevcih	1264	1847
27	Münire Sultan'a bir kıratın dörtte biri mikdarında erâşet-i şerife tevcihine dâir	Tevcih	1262	1845
28	Journal de Constantinople'ün, Abdülaziz'in seyahatten avdeti münasebetiyle ipek üzerine basılmış neşriyatı	-	-	-
29	Fransa Hükûmeti'nin İstanbul Sefiri De la Valette'in geri çağırılması hakkında III. Napolyon'un Abdülaziz'e gönderdiği nâme	Nâme		1861
30	Fransa Hükûmeti'nin İstanbul Elçisi olarak gönderdiği De Mastier'in III. Napolyon'dan getirdiği itimatnâme	İtimatnâme		1861
31	Fransa İmparatoru III. Napolyon tarafından Abdülaziz'e tevcih olunan Legion d'Honneur nişânının büyük kordon rütbesinin gönderilmesi vesilesiyle dostâne temenniyat izhârını mutazammın nâme	Nâme		1862
32	Fransa İmparatoru III. Napolyon'un, Abdülaziz tarafından tevcih olunan Nişân-ı Âli-i Osmânî dolayısıyla teşekkürünü hâvi nâmesi	Nâme		1863
33	"Venedik'in Şayân-ı Dikkat Binaları" adlı eserden bir nüshanın Abdülaziz'e takdimi vesilesi ile Antonski imzasıyla gönderilen mektup	Mektup		1864
34	İspanya Devleti tarafından İstanbul Fevkâlede Murahhas Büyükelçiliği'ne tayin olunan Gerarda de Sauza'nın takdim ettiği İspanyolca itimatnâme	İtimatnâme		1862
35	Gümüşhâne, Akdağ, Gümüşhacıköy, Keban, Küre-i Nuhas, Gülekboğazı, Anbarkaya, Bereketlü Maa Bulgardağı, Kratova, Cebel-i Kozlu madenlerinin muhtelif mas-raflarına âit defter	Defter	1270-1281	1753-1864
36	Hazîne-i Hâssa'nın muhtelif masraflarına âit ilmühaber defteri	Defter	1277-1281	1860-1864

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ'NDE BULUNAN DİĞER MALZEMELER

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ'NDE BULUNAN DİĞER MALZEMELER

A. HARİTALAR

Türkiye'de ilk ayrıntılı yeni atlas 18.00 yıllarında Müderris Abdurrahman Efendi tarafından, Üsküdar'da yaptırılan Tab'hâne-i Hümayun'da basılmıştır. Bu atlas, bir çok kaynaklardan ve Avrupa'da yapılan atlaslardan istifadeyle meydana getirilmiştir.

Haritacılık çalışmaları, askerî ihtiyaçlardan doğmuştur. Harb Okulu'nun kuruluşundan sonra Batı bilim ve tekniğine yönelme ihtiyacı duyularak, genç subaylar Fransa, İngiltere ve Prusya'ya öğrenime gönderilmiştir.

Harb Okulu'nun kuruluş tarihi olan 1834 yılından itibaren öğretim programlarında, modern haritacılığın; topoğrafya, harita tersimi, menâzır, gölge, tarama, geodezi ve yol güzergâhı tâyni gibi konuları yer almıştır.

1880 yılında Erkân-ı Harb 5. Şubesi kurulmuştur. O zamanın ihtiyaçlarını karşılamak üzere bu şubeye Batı Anadolu ve Balkanlar bölgesindeki Türk topraklarının haritalarını yapmak görevi verilmiştir.

1895 yılına kadar Erkân-ı Harb'in lüzûm gördüğü yerlerin mevzî haritaları ve bölge plânları yapılmış, bu haritalar o günkü ihtiyaçları karşılamıştır. Bu tarihte Fransa'dan getirilen harita uzmanları ve harita öğrenimi gören Türk haritacıları bir araya getirilerek "Harita Komisyonu" teşkil edilmiştir.

1909 tarihinde Harita Komisyonu bünyesindeki Nirengi Kısmı (haritası çıkarılacak yerleri üçgenler hâlinde bölmek), ülkenin nirengi şebekesini kurmakla, Osmanlı İmparatorluğu'nun Anadolu ve Asya bölümündeki topraklarının 1/200 000 ölçeğindeki istikşaf haritalarını meydana getirmekle görevlendirilmiştir.

Komisyon'un hazırladığı programa göre:

- 1- Önemli bölgelerin 1/25 000,
- 2- Rumeli, Anadolu, Suriye, Irak'ın 1/50 000,
- 3- Arabistan yarımadası ile Trablusgarb ve Bingazi'nin 1/100 000,
- 4- Asya kıtasındaki Osmanlı İmparatorluğu'nun toprakları 1/200 000,
- 5- Balkan Harbi'nden sonra Rumeli'nde kalan toprakların 1/25 000 ölçekli haritaları yapılacak, bu haritaların yapımında Bonn projeksiyon metodu kullanılacak, boylam başlangıcı olarak Ayasofya Câmii kubbesi aleminden geçen boylam dâiresi alınacak ve bütün paftalar 40x50 cm ölçüsünde yapılacaktır.

Bu program gereğince arazi çalışmalarına başlanmış ve ilk olarak İstanbul ve çevresinin nirengisi çıkartılmıştır. Bu çalışmalar aralıklarla devam etmiş ve 365.000 km² lik alanın çeşitli ölçeklerde haritaları yapılmıştır²⁷³.

Osmanlı Arşiv'inde mevcut haritalar için bir katalog vücuda getirilmiştir.

Anlaşmalara göre hudut değişiklikleri, bazı bölgelerin mufassal haritalarını ihtivâ eden Dîvân-ı Hümâyûn'a âit haritalarla, belgelere ekli olması gerektiği hâlde, muhafazası için veyâ hacmi itibariyle belgelerle beraber tasnif edilemeyen haritalar bu katalogda yer almıştır.

Haritalar 720 adet olup her numarada bir veyâ birden fazla harita yâhut pafta mevcuttur.

En erken tarihli harita 1739 senesine âittir. Cumhuriyet döneminde hazırlanan bazı haritalar da bu katalogda yer almıştır. Katalogda indeks mevcuttur.

Katalogda bulunan haritaların kodları aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

Genel Sıra No	Harita Adı	Kodu
1-2	Kâinât	A
3-10/a	Dünya	B1
11-19	Avrupa	C1
20-22	Avrupa-Kuzey-Batı	C1: 3
23-24	Avrupa-Doğu	C1: 4
25-26	Avrupa-Orta	C1: 5
27-28	Avrupa-Güneydoğu	C1: 8
29-33	Avrupa'nın Denizleri, Körfezleri, Kanalları	C2

²⁷³ *Türk Ansiklopedisi*, "Harita Maddesi", c. XVIII, s. 504-508

34	Almanya	C3
35	Almanya-Kuzey	C3:1
36-37	Romanya	C9
38-39	Romanya-Doğu	C9: 4
40	Romanya-Güney	C9:7
41	Banat	C9:10
42-46	Dobruca	C9:14
47-50	Montenegro (Karadağ)	C10:15
51-54	Serbia (Sırbistan)	C10:16
55-56	Yunanistan	C11
57	Yunanistan Kuzey	C11:1
58	Yunanistan (Eğriboz)	C11:10
59	Epirus (Epir)	C11:11
60-62	Teselya	C11:14
63	Britanya (İngiltere)	C17
64	İngiltere ve Gal Memleketi	C19
65-68	Fransa	C25
69	İspanya	C28
70	İsviçre	C33
71	İtalya	C34
72	İtalya-Kuzey-Doğu	C34: 2
73	İtalya-Veneto	C34: 28
74	Polonya	C37
75	Polonya-Güney-Batı	C37: 9
76-77	Rusya	C38
78	Rusya-Güney	C38: 7
79-80a	Rusya-Güney-Doğu	C38: 8
81-82	Rusya-Güney-Batı	C38: 9
83-86	Rusya-Kafkasya	C38:12
87	Rusya-Ermenistan	C38:14
88	Rusya-Moldavya	C38:18
89-92	Rusya-Ukrayna	C38:19
93-97	Asya	D1
98	Asya-Doğu	D1: 4
98a	Asya-Batı	D1: 6
99	Asya-Güney Batı	D1: 9
100	Çin-Kwang-Tung	D10: 22
101-102	Irak	D13

103-103a	İran	D14
104	İran-Kuzey	D14:1
105	İran-Kirmanşah	D14:14
106	Kore	D18
107	Rusya-Sibirya	D26: 3
108	Rusya-Türkmenistan	D26: 5
109-113	Afrika	E1
114	Afrika-Kuzey	E1:1
115	Güney Afrika Birliği	E10
116-117	Fas	E12
118	Mısır	E23
119	Tunus	E34
120-121	Tunus-Kuzey	E34:1
122	Aba-Kolorado	F3: 26
123-125	Kanada-Kuzey	F4:1
126	Antiller	G2
127	Arjantin	H2
128	Avustralya	I1
129	Büyük Okyanus	J1
130-142a	Osmanlı Devleti	O1
144	Osmanlı Devleti- Kuzey	O1:1
145	Osmanlı Devleti- Kuzey-Batı	O1: 3
146-147	Osmanlı Devleti- Güney	O1: 7
148-150	Osmanlı Devleti- Güney-Doğu	O1: 8
151-175	Osmanlı Devleti Avrupası	OC1
176-180	Osmanlı Devleti Avrupası-Kuzey	OC1:1
181-191	Osmanlı Devleti Avrupası-Kuzey Doğu	OC1: 2
192-195	Osmanlı Devleti Avrupası-Kuzey Batı	OC1: 3
196-202	Osmanlı Devleti Avrupası-Doğu	OC1: 4
203-208	Osmanlı Devleti Avrupası-Orta	OC1: 5
209-213	Osmanlı Devleti Avrupası-Batı	OC1: 6
214-234a	Osmanlı Devleti Avrupası-Güney	OC1: 7
235-248	Osmanlı Devleti Avrupası-Güney- Doğu	OC1: 8
249-251	Osmanlı Devleti Avrupası-Güney- Batı	OC1: 9
252	Bosna-Hersek Vilâyeti	OC: 2
253-254	Bosna-Hersek Vilâyeti-Orta	OC2: 5
255	Bosna-Hersek Vilâyeti-Güney Doğu	OC2: 8
256	Bosna-Hersek-İznorvik	OC2:14

257-260	Bulgaristan Eyâleti-Kuzey	OC3:1
261	Bulgaristan Eyâleti-Kuzey Batı	OC3: 3
262	Bulgaristan Eyâleti-Batı	OC3: 6
263	Bulgaristan Eyâleti-Güney Batı	OC3: 9
264-265	Cezair-i Bahr-i Sefid Vilâyeti	OC:4
266	Cezair-i Bahr-i Sefid Vilâyeti-Güney	OC4:7
267-268	Cezair- i Bahr-i Sefid-Midilli	OC4:11
269	Cezair-i Bahr-i Sefid-Rodos	OC4:12
270-274	Edirne Vilâyeti	OC6
275-277	Edirne Vilâyeti-Kuzey	OC6:1
278	Edirne Vilâyeti- Güney	OC6: 7
279-280	Edirne-Gelibolu	OC6:12
281-283	Girit Vilâyeti	OC7
284	Girit Vilâyeti-Kuzey	OC7:1
285	Girit Vilâyeti- Kuzey Batı	OC7: 3
286	İşkodra Vilâyeti	OC8
287-298	İşkodra Vilâyeti-Kuzey	OC8:1
299	İşkodra Vilâyeti-Kuzey Doğu	OC8: 2
300-301	İşkodra Vilâyeti-Kuzey Batı	OC8: 3
302	İşkodra-Draç	OC8:10
302/a 302/b	Kosova Vilâyeti	OC9
303	Kosova Vilâyeti- Kuzey	OC9:1
304	Kosova Vilâyeti-Kuzey Doğu	OC9: 2
305	Kosova Vilâyeti-Güney	OC9: 7
306-307	Kosova-Piriştine	OC9:11
307a	Manastır Vilâyeti	OC10
308-309	Manastır Vilâyeti- Kuzey	OC10:1
310	Manastır Vilâyeti- Orta	OC10: 5
311-313	Rumeli Vilâyeti- Kuzey	OC11:1
314-315	Rumeli Vilâyeti- Güney	OC11: 7
316	Rumeli-Bergos	OC11:10
317-320	Rumeli-Filipe	OC11:12
321-328	Selânik Vilâyeti	OC12
329	Selânik Vilâyeti-Kuzey	OC12:1
330	Selânik Vilâyeti-Kuzey Doğu	OC12:2
331	Selânik Vilâyeti-Kuzey Batı	OC12:3
332	Selânik Vilâyeti- Orta	OC12:5
333-338	Selânik Vilâyeti-Batı	OC12:6

339-344	Selânik Vilâyeti-Güney	OC12:7
345-347	Selânik Vilâyeti-Güney-Batı	OC12:9
348	Selânik-Drama	OC12:10
349-350	Selânik-Siroz	OC12:12
351-352	Yanya Vilâyeti	OC13
353	Yanya Vilâyeti-Kuzey Batı	OC13:3
354	Yanya-Preveze	OC13:12
355-380	Osmanlı Devleti Asyası	OD1
381-409	Osmanlı Devleti Asyası-Kuzey	OD1:1
410-420	Osmanlı Devleti Asyası-Kuzey Doğu	OD1:2
421-433	Osmanlı Devleti Asyası-Kuzey Batı	OD1:3
434-460	Osmanlı Devleti Asyası-Doğu	OD1:4
461-465	Osmanlı Devleti Asyası-Orta	OD1:5
466-477	Osmanlı Devleti Asyası-Batı	OD1:6
478	Osmanlı Devleti Asyası-Güney	OD1:6
479-482	Osmanlı Devleti Asyası-Güney Doğu	OD1:8
483	Osmanlı Devleti Asyası-Güney-Batı	OD1:9
484-487	Adana Vilâyeti	OD2
488-489	Adana Vilâyeti-Orta	OD2:5
490	Adana Vilâyeti-Güney	OD2:7
491	Adana Vilâyeti Güney-Doğu	OD2:8
492	Adana-Silifke	OD2:12
493	Adana-Mersin	OD2:14
494	Ankara Vilâyeti	OD3
495	Ankara Vilâyeti-Batı	OD3: 6
496	Ankara-Kayseri	OD3:12
497-499	Aydın Vilâyeti	OD4
506	Aydın-İzmir	OD4:12
507-509	Aydın-Menteşe (Muğla)	OD4:13
510-513	Bağdat Vilâyeti	OD5
514	Bağdat Vilâyeti-Doğu	OD5: 4
515-517	Basra Vilâyeti	OD6
518-521	Beyrut Vilâyeti	OD7
523-524	Beyrut Vilâyeti-Güney	OD7:7
525-526	Beyrut-Akkâ	OD7:10
527	Beyrut-Lazkiye	OD7:12
528-529	Beyrut-Nablus	OD7:13
530	Biga Mutasarrıflığı	OD8

531	Biga Mutasarrıflığı Kuzey Batı	OD8: 3
532	Bitlis Vilâyeti	OD9
533	Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı	OD10
534	Diyarbakır-Ergani Madeni	OD11:11
535	Erzurum Vilâyeti	OD12
536-537	Halep Vilâyeti	OD13
537a	Halep Vilâyeti-Orta	OD13: 5
538	Halep Vilâyeti-Güney Batı	OD13: 9
539	Halep-Maraş	OD13:11
540	Hicaz Vilâyeti-Kuzey	OD14:1
541	Hicaz - Mekke-i Mükerreme	OD14:12
542-544	Hüdâvendigâr Vilâyeti	OD15
545-550	Hüdâvendigâr Vilâyeti-Kuzey	OD15:1
551-558	Hüdâvendigâr Vilâyeti-Kuzey Doğu	OD15: 2
559-560	Hüdâvendigâr Vilâyeti-Kuzey Batı	OD15: 3
561-571	Hüdâvendigâr-Bursa	OD15:10
572-573	Hüdâvendigâr - Bilecik	OD15:11
574-575	Hüdâvendigâr-Afyonkarahisar	OD15:12
576-579	Hüdâvendigâr Balıkesir	OD15:13
580	Hüdâvendigâr-Kütahya	OD15:14
581-582	İzmit Mutasarrıflığı	OD16
583-584	İzmit Mutasarrıflığı-Orta	OD16: 5
585-586	Kastamonu Vilâyeti	OD17
587	Kastamonu Vilâyeti-Kuzey	OD17:1
588	Kastamonu Vilâyeti-Kuzey Doğu	OD17: 2
589	Kastamonu Vilâyeti-Kuzey Batı	OD17: 3
590	Kastamonu Vilâyeti-Batı	OD17: 6
591	Kastamonu-Sinop	OD17:13
592	Kıbrıs Adası	OD18
593	Konya Vilâyeti	OD19
594	Konya Vilâyeti-Kuzey	OD19:1
595-596	Konya Vilâyeti Kuzey Doğu	OD19: 2
597-598	Konya Vilâyeti-Orta	OD19: 5
599-600	Konya Vilâyeti-Batı	OD19: 5
601	Konya Vilâyeti-Güney	OD19: 7
602	Konya Vilâyeti-Güney Doğu	OD19: 8
603-604	Konya-Antalya	OD19:11
605-607	Konya Vilâyeti-Konya	OD19:14

608-609	Kudüs-i Şerif Mutasarrıflığı	OD20
610	Kudüs-i Şerif Mutasarrıflığı Kuzey Doğu	OD20: 2
611-612	Kudüs-i Şerif Mutasarrıflığı Doğu	OD20: 4
613	Mamuratülaziz Vilâyeti	OD21
614	Mamuratülaziz Vilâyeti Kuzey Batı	OD21: 3
615	Mamuratülaziz Vilâyeti Güney	OD21: 7
616	Musul Vilâyeti-Musul	OD22:11
617	Musul-Süleymaniye	OD22:12
618-618a	Sivas Vilâyeti	OD24
619	Suriye-Hama	OD25:10
620-622a	Suriye-Havran	OD25:11
623-626	Trabzon Vilâyeti-Kuzey	OD26:1
627	Trabzon Vilâyeti - Kuzey Doğu	OD26: 2
628-629	Trabzon Vilâyeti-Kuzey Batı	OD26: 3
629a	Trabzon Vilâyeti-Trabzon	OD26:13
630	Van Vilâyeti	OD27
631	Van Vilâyeti-Van	OD27:11
632-636	Yemen Vilâyeti	OD28
637	Yemen Vilâyeti-Kuzey	OD28:1
639-641	Yemen Vilâyeti-Güney-Batı	OD28: 9
642	Yemen-Asir (Abha)	OD28:10
643-646	Yemen-Taizz	OD28:12
647	Osmanlı Devleti Afrikası	OE1
648-650	Osmanlı Devleti Afrikası-Kuzey	OE1:1
651	Osmanlı Afrikası Kuzey Doğu	OE1: 2
652	Osmanlı Afrikası-Kuzey Batı	OE1: 3
653	Bingazi Mutasarrıflığı	OE2
654	Bingazi Mutasarrıflığı-Kuzey	OE2:1
655-656	Mısır Hidivvîyeti	OE4
657-658	Mısır Hidivvîyeti - Kuzey	OE4:1
659-660	Mısır Hidivvîyeti-Kuzey Doğu	OE4: 2
661	Mısır Hidivvîyeti-Doğu	OE4: 4
662-664	Trablusgarb Vilâyeti	OE5
665-666	Trablusgarb Vilâyeti-Kuzey	OE5:1
667	Trablusgarb Vilâyeti-Kuzey Batı	OE5: 3
668-683	İstanbul	OİST1
684-686	İstanbul-Asya	OİST1:1
687-703	İstanbul-Avrupa	OİST1: 2

704-718	Osmanlı Denizleri	OZ
719-720	Kuzey, Orta ve Güney Amerika	P

B. PLAN, PROJE VE KROKİLER

Yine Osmanlı Arşiv Rehberi faaliyetleri çerçevesinde Osmanlı Arşivi'nde bulunan plan, proje ve krokilere âit bir katalog hazırlanmıştır. Kataloğun hazırlanmasında Harita kataloğunda bulunan 3 numarada kayıtlı 1311 tarihli Dünya Atlasından istifade edilmiştir. Bu haritada Osmanlı Devleti'nin mülkî taksimâtına göre vilâyetlerin tesbiti yapılmıştır.

Katalog hazırlanırken "Coğrafi Terimler Sözlöğü"ndeki plan, proje ve kroki tanımları esas alınmıştır. Çizimlerin üzerinde bulunan açıklayıcı bilgiler aynen kaydedilmiştir.

Katalog Osmanlı siyasî sınırları dahilindeki vilâyetlerin alfabetik sıralanışına göre numaralanmıştır.

Tasnif edilen malzeme 1099 adet olup, h. 1207-1330 /m.1792-1912 yıllarını ihtivâ etmektedir. Plan, proje ve krokilerin çoğu İstanbul ile alâkalıdır. Bunlar şu şekilde bölümlere ayrılmıştır;

1. Osmanlı siyâsî sınırları dâhilindeki plan, proje ve krokiler,
2. Osmanlı siyâsî sınırları hâricindeki plan, proje ve krokiler,
3. Kale planları,
- 4- Ait oldukları bölge ve sahası tesbit edilemeyen proje ve krokiler,
5. Cetvel, levha, jurnal, fotoğraf, resim vesâireler.

Katalog aşağıdaki şekilde alfabetik sıraya konmuştur; İndeksi mevcuttur.

Adana	Edirne	Kosova	Köstence
Ankara	Erzurum	Kudüs-i Şerif	Liverpol
Aydın	Halep	Selânik	Malta
Bağdat	Hicaz	Suriye	Moldivan
Beyrut	Hüdâvendigâr	Trabzon	Niş
Biga	İstanbul	Yanya	Paris
Bosna	İzmit	Galos Körfezi	Romanya
Bulgaristan	Kafkasya	Kafkasya	Tırnova
Cezâir-i Bahr-i Sefid	Kastamonu	Karadağ	Tolçi

C. ALBÜMLER VE FOTOĞRAFLAR

Şu ana dek yapılan tasnifler neticesinde bazı fonlarda fotoğraf ve resimlere rastlanılmıştır. Fotoğraf ve albümler genellikle, yeni yapılan bina ve köprüler, mektep ve manastır resimleri, yol yapımı çalışmaları sebebiyle çekilen resimler ile ele geçen bazı eşkiyaya âit fotoğraflardan oluşmaktadır. Fotoğraf ve resimler h.1313-1325/ m.1895-1908 tarihlerini ihtivâ etmekte olup, toplam 137 adettir. Bu malzemeler Arşivimizde genel olarak şu fonlarda bulunmaktadır.

1. Rumeli Müfettişliği Müteferrik Evrâkı

2. Yıldız Esas Evrâkı Sadrâzam Kâmil Paşa Evrâkı ek fonunda bulunan fotoğraflar.

Dos. No	Sıra No	Tarih	Adet	1. Rumeli Müfettişliği Tasnifi Müteferrik Evrâk
1	1	1313	1	Üsküp'de ele geçirilen eşkiya ve malzemelerini gösteren fotoğraf.
1	2	1315	4	Pirlepe kazası köy bekçilerinden birine ait fotoğraf.
1	3	1320	1	Tırnovacık yolu üzerindeki Domuz Deresi inişinde yol yapımını gösterir fotoğraf.
1	4	1320	1	Tırnovacık yolu üzerindeki Domuz ve Şeytan dereleri mevkiinde yol düzenlemesini gösterir fotoğraf.
1	5	1320	2	Bir mektebin açılış törenini gösterir resim.
1	6	1320	1	Bir bina resmi.
1	7	1320	1	Tırnovacık yolu üzerinde Domuz Deresi'ndeki yol çalışmalarını gösterir fotoğraf.
1	8	1320	1	Deçan Manastırı'nın fotoğrafı.
1	9	1321	1	Kırbulak-Vardar demiryolu köprüsünün fotoğrafı.
1	10	1321	-	Vilâyât-i Selâse Jandarma tensikinde vazifeli ecnebi subayları gösterir fotoğraf.
1	11	1321	2	Komanova-Palanga yolu üzerinde Eğridere'nin Çiftehaneler köprüsünü gösterir fotoğraf.
1	12	1321	2	Eğridere mevkiindeki selden yıkılan yolun tamirat çalışmalarını gösterir fotoğraf.
1	13	1321	2	Palanga-Devebağırda yolunda Cedilova Deresi üzerinde geçiş yeri olarak kullanılan bölümü gösterir fotoğraflar.
1	14	1321	1	Palanga-Komanova yolunda Şaça Deresi mevkiinde yapılan köprünün fotoğrafı.
1	15	1321	1	Eşrafdan birinin âilesini gösteren resim.
1	16	1321	1	Komanova-Palanga yolunda Mustaniçe Deresi üzerine inşa olunan köprünün resmi.
1	17	1321	1	Çiftehaneler-Palanga arasında kenarları kaldırımlı araba yolunun resmi.

1	18	1321	1	Devebağırđan-Palanga yolundaki tepenin ıslâhında çalışanları gösterir fotoğraf.
1	19	1321	1	Devebağırđan-Palanga yolu üzerinde yol açma çalışmalarını gösterir fotoğraf.
1	20	1321	1	Kesriye Hastanesi heyet-i sıhhiyesi ile hastalarının fotoğrafı.
1	21	1322	1	Razlık'da inşa edilmekte olan hâpishâne ve jandarma dâiresini gösterir fotoğraf.
1	22	1322	1	Manastır-Dihova-Prepol yolu üzerinde inşa olunan basık kemerli kârgir köprünün resmi.
1	23	1322	1	Manastır-Yanya yolu üzerinde inşa olunan tam kemerli kârgir köprünün resmi.
1	24	1322	1	Manastır-Yanya yolunda yeniden inşa olunan basık kemerli köprünün resmi.
1	25	1322	1	Manastır-Yanya yolunda Carayzover Deresi üzerinde inşa olunan köprünün resmi.
1	26	1322	1	Manastır-Yanya yolunda Britandol Deresi üzerinde yeniden inşa olunan köprünün resmi.
1	27	1322	1	Manastır-Yanya yolu üzerinde inşa olunan tam kemerli kargir köprünün resmi.
1	28	1322	1	Manastır-Serfiçe-Alasonya yolu üzerinde inşa olunan basık kemerli kârgir köprünün resmi.
1	29	1322	1	Zelenkova'da halkın yardımlarıyla inşa edilmekte bulunan hükûmet konağının resmi.
1	30	1322	2	Manastır şehri civarında Kurd Deresi üzerinde inşa olunan köprülerin resmi.
1	31	1322	1	Açılışı yapılan Gümülcine hükûmet konağının resmi.
1	32	1322	1	Manastır-Selânik yolunda Besteriçe Deresi üzerinde inşa olunan kârgir köprünün resmi.
1	33	1322	1	Manastır-Pirlepe-Kırbulak yolu Şemeniçe Deresi üzerinde vaki olup, üzeri demirden yapılacak olan köprünün müceddiden inşa olunan kârgir ayaklarının ve muvakkat geçidin resmi.
1	34	1322	1	Manastır-Selânik yolu Bokova Deresi üzerinde vaki olup bir kısmı tamir ve bir kısmı da yeniden inşa edilen kârgir köprünün resmi.
1	35	1322	1	Üsküp'de inşa ve ikmal olunarak açılışı yapılan Hamidiye Mekteb-i Sanayii'nin resmi.
1	36	1322	1	Manastır-Ekşisu-Florina yolunda Bokova Deresi üzerinde vaki olup kısmen yeniden inşa olunan köprünün resmi.
1	37	1322	1	Manastır-Selânik yolunun Satsilova Deresi üzerinde yeniden inşa olunan köprünün resmi.
1	38	1322	1	Drama'da cülûs-ı hümayûn münasebetiyle icra kılınan törenin resmi.
1	39	1322	1	Gümülcine jandarma ve polis dâiresini gösterir fotoğraf.
1	40	1322	1	Gümülcine sancağı hükûmet dâiresinin açılışını gösterir fotoğraf.
1	41	1323	2	Yıkılmış bazı bina ve cesed fotoğrafları.
1	42	1323	5	Bir köy bekçisinin beş adet fotoğrafı.

1	43	1323	1	Yakalanan bir grup Sırp eşkiyasının resmi.
1	44	1323	2	Karasu üzerinde inşa olunan 137 metre uzunluğundaki ahşap köprünün resmi.
1	45	1323	-	Manastır'da bir askerî töreni gösterir fotoğraf.
1	46	1324	3	Hırsto Mato ve Üsküp Komite Reisi Elisova Tanof'a âit iki adet fotoğraf ve fotoğrafları gönderen şahsın mektubu.
1	47	1324	1	Filorina'da inşa olunan merkez jandarma dâiresinin resmi.
1	48	1324	1	Ölü ve sağ olarak ele geçirilen Sırp eşkiyâsını gösterir fotoğraf.
1	49	1324	1	Filorina'da ahalinin yardımlarıyla inşa edilip açılışı yapılan askerî hastanenin resmi.
1	50	1324		Kırsova kazasını gösterir fotoğraf.
1	51	1324	1	Manastır şehri civarında ve Otlukhâne yakınlarında inşa olunan basık kemerli kârgir köprünün resmi.
1	52	1324	1	Sırp eşkiyâsının çektiymiş olduğu bir fotoğraf.
1	53	1324	1	Bir yol yapım çalışması esnasında çekilmiş olan görevli dört şahsın resmi.
1	54	1324	3	Bir Sırp bekçiye âit üç adet fotoğraf.
1	55	1324	1	Ölü olarak bulunan bir şahsa âit fotoğraf.
1	56	1324	1	Selânik'te yakalanan bir grup kaçakçının ve askerlerin resmi.
1	57	1324	1	Bir grup asker resmi.
1	58	1325	1	Üsküp Jandarma Kumandanları Mektebi'nin önünde yapılan askerî bir tören esnasında çekilen fotoğraf.
1	59	1325	1	Yeni inşa edilmekte bulunan bir hükûmet konağının resmi.
1	60	1325	1	Abdu, Besim ve Talha adlarında üç bekçinin toplu fotoğrafı.
1	61	1325	1	Üsküp Jandarma Kumandanları Mektebi önünde yapılan bir törenin fotoğrafı.
1	62	1325	1	Cülûs-ı Hümâyûn yıldönümü münasebetiyle yapılan törenden alınan fotoğraf.
1	63	1325	1	Çeşitli suçlardan yakalanmış Nikola, Taşko, Resnaki, İlko, Todorosine, Sabovonko, İstoyan Eltalharsete, Resna, Trayçe adlı şahısların toplu resmi.
1	64	1325		Tırnovacık yolu üzerinde vâki Şeytan Deresi Geçidi'nde inşa olunacak köprü mevkiyle değirmen binasını gösterir fotoğraf.
1	65	1325	1	Betyote köyünde yakalanan ve Drapos cinayetini işleyen Yunanlı eşkiyânın resmi.
1	66	1325	3	İştîp kışlasında yapılan su yolunun açılışını gösteren fotoğraflar.
1	67	1325	2	1325 senesinde Siroz'da inşa olunan hapishânenin resimleri. (16846 nolu Selânik evrâkının ekidir.)
1	68	1325	1	Jivko Tsukiç adlı Sırb'a âit pasaport.
1	69	1325	1	Filorina'da yapılan resmî dâireleri gösterir fotoğraf.
1	70	1325		Manastır'da bir kışla resmi.
1	71	1325	4	Manastır Guraba Hastanesi'nin çeşitli bölümlerini ve çalışanlarını gösterir fotoğraflar.
1	72	1325	1	Yüksek rütbeli olduğu tahmin edilen bir şahsa âit fotoğraf sureti.

1	73	1325	1	Eşkiyâ olması muhtemel bir topluluk resmi.
1	74	1325	3	Bir Hristiyan köy bekçisinin öç adet fotoğrafı
1	75	1325	1	Bir Sırp köy bekçisinin fotoğrafı.
1	76	Tarihsiz	1	Bir köprü inşasını gösteren fotoğraf.

Dos.No	SıraNo	Tarih	Adet	2. Yıldız Esas Evrâkı Sadrâzam M. Kâmil Paşa Evrâkına Ek.
86/41	4102	Tarihsiz	1	Kâmil Paşa'nın oğlu Said Paşa'nın fotoğrafı.
86/41	4103	"	2	Kâmil Paşa'nın Aydın Vâililiği döneminde, Almanların yaptığı bir kazıyı denetleme sırasında çekilmiş fotoğrafı (Eşref Paşa, Kâmil Paşa'nın oğlu Sâit Paşa ve Abdullah Bey mevcut.)
86/41	4104	"	1	Eski İzmir'in asansörden görünüşünü hâvi kartpostal.
86/41	4105	"	1	Aydın Kuvve-i Takibiyye ve Çakırcalı'nın tenkiline âit Kumandan Binbaşı Anzavur'un İngiltere sefirine verdiği fotoğraf.
86/41	4106	"	1	Kâmil Paşa'nın Halep Vâililiği dönemine âit fotoğrafı.
86/41	4107	"	1	Veliahd Abdülmecid'in, Kâmil Paşa'ya verdiği kendi fotoğrafı.
86/41	4108	"	1	Kâmil Paşa'nın I. Sadâret dönemine âit fotoğrafı.
86/41	4109	"	1	Kâmil Paşa'nın İstanbul'dan polis tazyikiyle ikinci ayrılışında Beyrut'dan geçerken İhtiram Kıt'ası ve Vâli Hazım Bey tarafından karşılanışını gösterir fotoğraf.
86/41	4110	"	1	Senüsi'nin Haydarpaşa'da karşılanışını gösteren fotoğraf. (Enver ve Cemal Paşalar da mevcut)
86/41	4111	"	1	Kâmil Paşa'nın mutasarrıflık zamanına âit fotoğrafı.
86/41	4112	"	1	Pierre Loti'den bir manzarayı hâvi kartpostal.
86/41	4113	"	4	Yusuf Hikmet Bayur'a âit bazı resimler.
86/41	4114	"	3	Kâmil Paşa'nın çeşitli dönemlere âit üç fotoğrafı.
86/41	4116	"	1	Kırım'da Alupka Kasabasına dair kartpostal.
86/41	4117	"	1	Kırım'da Yalta Kasabasına dair kartpostal.
86/41	4118	"	8	Hilmi Kâmil Bayur'un Moskova elçiliği dönemine âit fotoğrafların negatifi.
86/41	4119	"	1	Türk Paramentosu'nun bir görüntüsünü hâvi fotoğraf.
86/41	4120	"	4	Dolmabahçe Sarayı, Galata Köprüsü ve Boğaz manzarasını hâvi kartpostallar.
86/41	4121	"	1	Kâmil Paşa'ya âit fotoğraf.

D. GAZETE KOLLEKSİYONLARI

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kütüphânesi'nde de muhtelif gazeteler mevcuttur. Bunların listesi, tarih ve kaç sayı oldukları ve süreleri ile birlikte verilmiştir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kütüphânesi'nde Mevcut Gazeteler

Gazeteler ve mecmualar ayrı ayrı zikredilmiş olmalarına rağmen gazeteler içinde mecmua, mecmualar içinde de gazete mevcuttur.

Gazete İsmi	Tarih (Rûmî/Hicrî)	Mevcut Sayı	Çıkış Süresi
El-Advâ', (Siyasî, İlmî, Edebî, Türkçe Gazete)	Rm.1324	1	-
El-Âlemü'l-İslâmî	-	2	-
Âlem	1324	1	Haftalık
Alemdâr	1327	21	Günlük
Alemdâr	Rm.1335/1337	69	Günlük
"	1336/1338	26	Günlük
"	Rm.1337/1339	46	Günlük
Amman	Rm.1324/1326	1	Gazete
Anadolu Çantası	1325	1	Haftalık
Arkadaş	1326	3	15 günlük
Âtî	1335/1337	26	Günlük
Âtî	1334/1336	323	Günlük
Basîret	Rm.1324/1326	5	-
Bayram	Rm.1324/1326	2	Gazete (Bayramlarda)
Bedâhet		15	Günlük
Belip	1325	1	Haftalık
Berika-i Hak	Rm.1325/1327	1	Haftada 2 kez
Besa	1324	1	Osmanlıca Fransızca
Beyânü'l-hak	1325	41	Haftalık
"	1324	52	Haftalık
"	1327	14	Haftalık
"	1328	7	Haftalık
Beyoğlu	1327	1	Haftalık
Bilgi Mecmuası	1329	1	-
Bosna	Rm.1324/1326	1	Haftalık
Boşboğaz	Rm.1324/1326	27	Haftada 2 kere
Cedîde-i Mehâkim-i Aliyye	1320	1	Günlük
Cehd	1329	1	Haftalık
Cellâd	Rm.1324/1326	1	-
Cerîde-i Adliyye	1325/1327	5	Aylık

"	1326/1327	37	Aylık
"	1330	12	Aylık
"	1332	3	Aylık
"	1332/1333	5	Aylık
Cerîde-i Bahriyye	1324/1326	1	15 günlük
Cerîde-i Havâdis	1256	1	Günlük
Cerîde-i İlmiyye	1330	1	Aylık
"	1332	37	Aylık
Cerîde-i Mehâkim	1295/1298	131	Haftalık
Cerîde-i Mehâkim	1298/1301	113	Haftalık
"	1300/1303	95	Haftalık
"	1302/1305	96	Haftalık
"	1304/1305	80	Haftalık
"	Rm.1305/1307	13	Gün aşırı
"	1306/1310	47	Haftalık
"	Rm.1308/1310	29	-
"	Rm.1309/1311	47	Günlük
"	Rm.1315/1314 1316/1317	104	Haftalık
"	Rm.1317/1319	82	Haftalık
Cerîde-i Sûfiyye	Rm.1325/1327	1	Haftalık
Cerîde-i Vakfiyye	Rm.1324/1326	1	Haftalık
"	Rm.1325/1327	1	Haftalık
Cidâl	Rm.1325/1327	1	Günlük
Ciddi Gazete	1324/1326	1	Haftalık
Ciddiyet	Rm.1325	1	Haftalık
Cihâd-ı İslâm	Rm.1331/1333	1	15 günlük
Cihân	1324	1	Günlük
Cingöz	1324/1326	7	Haftada 2 kere
Cum'â	Rm.1324/1326	1	Haftalık
Curcuna	1327	1	Haftada 2 kere
Darü'l-fünûn	1325/1329	10	Haftalık
Dersaâdet	1336	90	Günlük
Deutsche Levante Zeitung		2	Aylık
Diken	1336	2	Haftalık
Doğruyol	1324	1	Haftalık
Donanma	1326/1328	39	Aylık
Düstûr I. Tertib		1.2.3.4.	-

" (Zeyl)	1289	1.Cild	-
Edeb Yâhû	1324/1326	3 cilt	Haftalık
Efkâr-ı Millet	1327	1	Haftalık
Envâr-ı Hürriyet	Rm.1324/1326	1	Haftalık
Eşref (Daha sonra adı Musaver Eşref olarak değişmiştir.)	Rm.1325/1327	10	Haftalık
Evâmîr Mecmuası		2	Aylık
Ezop	Rm.1324/1326	1	Haftada 2 kez
Fazîlet	Rm.1324/1326	1	Günlük
Felsefe Mecmuası	(1 sayı var ve belli değil)	1	-
Ferdâ	Rm.1324/1326	1	Haftalık
Ferdâ-i Temmuz	1324	1	Haftalık
Fetret	1329		-
Feyz-i Hürriyet	Rm.1324/1326	1	Haftada 2 kez
Felâhat	1329/1330	13	15 günlük
Geveze	Rm.1325	1	Haftada 2 kez
Girid	1311	78	-
Gramafon	Rm.1324/1327	1	Haftalık
Güneş	Rm.1324	1	Haftalık
Hacivat	Rm.1324/1326	1	Haftada 2 kez
Hâdisât	1334	20	Günlük
"	1335	52	Günlük
Hak	1325	1	Haftada 2 kez
El-Hakâyık	1302	2	Haftalık
Hâle (Musavver)	1325	1	Aylık
Halka Doğru	Rm.1329	52	Haftalık
Hanımlara Mahsûs Gazete	Rm.1324/1326	1	-
Harb Mecmuası	1331/1333	25	15 günlük
"	1332	1	-
"	1334	3	-
Hedef	1327	24	Günlük
"	1328	9	Günlük
Hikmet	1326/1328	74	Haftalık
Hilâl	Rm.1325	7	Günlük
Hukûk-ı Umûmiyye	Rm.1324/1326	13	Günlük
Hürriyet	Rm.1324/1326	1	Günlük
"	1324/1327	1	Haftada 2 kez

Hürriyet-i Fikriyye	1329/1330	2	Haftalık
"	1330	3	Haftalık
Hürriyet	Rm.1325/1327	2	Haftada 2 kez
İbiş	1324/1326	1	-
İctihâd	1327/1329	9	Haftalık
"	1330	1	Haftalık
"		2	-
İfhâm	1330	7	Günlük
İkbâl	Rm.1325/1327	1	Günlük
İkbâl-i Millet	1324	1	Günlük
İkdâm	1319	1	-
"	Rm.1320	3	Günlük
"	1321	1	-
"	1322	38	Günlük
"	Rm.1324	57	Günlük
"	Rm.1325/1327	19	Günlük
"	1336	187	Günlük
"	Rm.1337/1339	170	Günlük
"	1338	110	Günlük
İktisadiyat Mecmuası	1332	9	Haftalık
İleri	Rm.1335/1337	89	Günlük
"	Rm.1336/1338	143	-
"	Rm.1337/1339	78	Günlük
İlm-i Hukuk	1325	1	Aylık
İncili Çavuş	1324	2	Haftada 2 kez
İnkılâb-ı Edebî	1328	1	-
İnsâf	Rm.1324/1326	1	Haftada 2 kez
"	Rm.1324/1326	1	Haftalık
El-İslâm	Rm.1325/1327	1	Haftada 2 kerre
İstihbârât-ı Siyâsiye-i Umûmiyye Mecmuası	1334	26	-
İstikbâl	Rm.1324/1326	1	Haftalık
İstiklâl	1335	33	Günlük
İşhad	1329	2	Haftalık
İ'tidâl	Rm.1324/1327	1	-
İtilâf	Rm.1325/1327	1	Günlük
İtimâd	Rm.1324/1327	1	Günlük
İttifâk	Rm.1324/1326	13	Günlük

İttihâd	Rm.1325/1327	1	Günlük
"	Rm.1325/1327	12	Günlük
İttihâd-ı İslâm	Rm.1324/1326	1	Haftalık
İttihâd ve Terakki	Rm.1324/1326	1	Haftada 3 kere
Kadıköyü	1325/ 1327	1	-
Kadın	1327	2	Haftalık
Kalem (Mizahi)	1325	1	Haftalık
Kalem (Osmanlıca, Fransızca Arapça)	-	1	-
Kanad	1326	1	Haftalık
Karagöz	1324/1326	14	Haftada 2 kez
"	1325/1327	22	Haftada 2 kez
"	1334/1336	7	Haftada 2 kez
"	1336/1338	60	Haftada 2 kez
Karakuş Ezop	1324/1326	1	Haftada 2 kez
Kelimetü'l-Hak	1324/1326	1	Günlük
Kırlangıç	1329	2	Haftalık
El-Kıstas	1909/1326	1	-
Koroğlu	1324/1326	1	Haftalık
"	1325/1327	1	Haftalık
Kukuruk	1324	1	-
Köçök Osmanlı	1325	1	-
Laklak	Rm.1325	1	Haftalık
Ma'lûmât	1319	3	-
El-Maşrık	-	1	Haftalık
"	-	1	Aylık
El-Mebahis	1330	8	-
Mebûs	Rm.1324/1326	1	-
Mecmûa-i Ebüzziya	1329/1330	11	-
Mecmûa-i Umûr-ı Nâfia	1302/1303	2	-
El-Medâris	1329	9	Haftalık
Mehâsin	1324/1325	10	Aylık
Mekteb	1324/1326	1	-
Meslek	1327	20	Günlük
"	1328	6	Günlük
Meslek-i İctimâi Mecmuası	-	1	-
Metin	Rm.1324/1326	1	Günlük
Meziyet	Rm.1324/1326	1	Haftalık

El-Mirsâd	1329/1332	2	-
Mişkâf	Rm.1324/1326	1	Haftalık
Mizân	Rm.1324/1326	8	Günlük
"	Rm.1325/1327	3	Günlük
Mikyâs-ı Şeriat	Rm.1324/1326	3	Önceleri haftalık sonraları günlük
Millet	Rm.1324/1326	60	Günlük
Millî Tettebbu'lar Mecmuası	1331	5	2 Aylık
Minber	1334	9	Günlük
Molla Nasreddin		1	Haftalık
Muâhedât Mecmuası	1294/1298	5 cilt	-
Muallim	1333	2	Aylık
Muhbir		1	Haftada 2 kez
Muhibbân	Rm.1325/1327	1	Aylık
Mukâvemet	1327	38	Günlük
Musavver Cihân	Rm.1366/1306	22	15 Günlük
Musavver Eşref	Rm.1325/1327	22	Haftalık
Musavver Karnaval	1324	1	-
Musavver Mevsim	Rm.1324/1326	2	Haftalık
Musavver Nevzat-ı Vatan	Rm.1324/1326	1	-
Musavver Seyyar	Rm.1324/1326	1	Haftada 2 kez
Musavver Şakacı	1324	1	-
Musavver Terakkî	1323	10	Haftalık
Muzaffer	Rm.1324/1326	5	Haftada 2 kez
Müdâfaa-i Hukûk-ı Vatan	Rm.1324/1326	1	-
Müdâfa-i Umûmî	1325/1327	1	Haftada 2 kez
El-Müfid	Rm.1324/1327	1	-
Müjde	Rm.1324/1326	1	Günlük
Müjde	Rm.1325/1327	1	Günlük
Mülkiyye	1327	1	-
Mütevakkıt	Rm.1325/1327	81	-
Necât	Rm.1325/1327	1	-
Necm-i Terakkî	Rm.1324/1326	4	Haftalık
Nekre-gû	Rm.1324/1326	1	Haftalık
Nekre-gû ile Pişekâr	Rm.1325/1327	1	Haftalık
Nesl-i Âti	1328	1	Haftalık

Nev-râh	1327	2	-
Nevsâl-i Mârifet Takvim-i Ebuzziyâ	1307/1310	-	-
Nevzâd-ı Vatan	Rm.1324/1326	1	Haftalık
Neyyir-i Hakikat	Rm.1324/1326	1	-
Orman ve Ma'den Mecmuası	1302/1303	2	Aylık
Osmanlı	Rm.1325/1327	7	-
Payitaht	Rm.1337/1339	43	-
Pertev-i Adalet	Rm.1324/1327	1	Günlük
Peyâm	Rm.1325/1337	42	Günlük
Peyâm-ı Sabâh	1336	64	Günlük
"	Rm.1337/1339	69	Günlük
"	1338	65	Günlük
Protesto	Rm.1324/1326	1	Günlük
Püsküllü Belâ	1324	1	Haftalık
Rehber-i Sa'âdet	Rm.1324/1326	1	Haftalık
Resimli Eşek, Nasrettin Hoca'nın		1	
Resimli Kitab	1325	9	Aylık
Resimli Roman Mecmuası	1325	5	Aylık
Rûbab	1328/1331	8	Haftalık
Sa'âdet	Rm.1324/1326	8	Günlük
Sa'y ve Amel	1326	1	15 günlük
Sabâh	Rm.1254/1293	46	Günlük
"	Rm.1254/1293	258	-
"	Rm.1320/1322	3	-
"	Rm.1321/1323	90	-
"	Rm.1323/1325	212	Günlük
"	Rm.1324/1326	243	Günlük
"	Rm.1334/1336	4	Günlük
"	Rm.1335/1337	143	Günlük
"	Rm.1338/1341	1	
Sadâ-yı Hakk	Rm.1324/1326	1	Günlük
Sadâ-yı Millet	Rm.1325/1327	1	
Sancak	Rm.1325/1327	2	Günlük
Saray Entrikaları	/	13	Haftalık
Sebât	1324	1	Haftalık
Sebilü'r-Reşâd	1327/1328	3	Haftalık
"	1329	2	Haftalık

Serbest İzmir	Rm.1325	1	Haftalık
Serbestî	Rm.1324/1326	7	-
"	Rm.1325	5	-
Servet-i Fünûn	1321	3	Haftalık-Gazete
"	1324	300	Haftalık-Gazete
"	Rm.1324	157	Günlük
"	1325/1326/1327	12	Haftalık-Gazete
"	1384	72	-
Servet	Rm.1324/1326	1	-
"	1319	1	-
Sıhhat	1304	1	-
Sırât-ı Müstakîm	1325	1	Haftalık
Siper-i Sâika-ı Hürriyet	Rm.1325/1327	1	Günlük
Siper-i Sâika	Rm.1324/1327	4	Günlük
Siperî Sâika-i Hürriyet	1325	3	Günlük
Sur	1335	27	-
Şâhika		1	Haftalık
Şaka	Rm.1325/1327	1	Haftalık
Şakrak	Rm.1324/1326	1	Haftalık
Şanlı Ordu	Rm.1325/1327	3	Günlük
Şark	Rm.1324/1326	1	
Şark ve Kürdistan	Rm.1324/1326	1	Haftada 2 kez
Şemsü'l-hakayık	Rm.1324/1326	1	
Şikâyet	Rm.1325/1327	1	Haftalık
Şûrâ-yı Ümmet	Rm.1324/1326	185	Günlük
Şu'ûn	Rm.1325/1327	1	-
Şu'ûn-i Hukûkiyye Kütüphânesi	1326	1	Haftada 2 kez
Tâkib-i İstikbâl	Rm.1324	1	Günlük
Takvim-i Vakâyi'	1247/1269	Cilt 6 sayı 492	-
"	1329	101	-
"	1330	8	
"	1330	132	Günlük
Tanin	Rm.1324/1326	21	Günlük
"	1324-1327	234	Günlük
"	Rm.1324/1326	6	Günlük
Tanin	Rm.1324/1327	1	-
"	Rm.1334/1336	22	-

Tarîk-i Hidâyet	Rm.1325/1327	1	Haftalık
Tarih-i Osmânî Encümeni Mecmuası	1326/1342	55	2 ayda bir
Tashîh-i Efkâr	Rm.1324/1326	1	Haftalık
"	1334	47	-
"	Rm.1335/1337	96	Günlük
"	1336	47	Günlük Gazete
Tasvîr-i Hayal	Rm.1324/1326	1	Haftada 2 kez
Teceddüd	Rm.1325/1327	1	15 günlük
Tedrisat-ı İbtidâiyye Mecmuası	1326	1	Aylık
Temâşa	Rm.1324/1326	1	Haftalık
Tenvîr-i Efkâr	Rm.1325	1	Günlük
Tercümân	1327	1	-
Tercümân-ı Hakikat	1323	34	Günlük
"	Rm.1324/1327	17	Günlük
"	Rm.1325/1327	2	-
Tevhîd-i Efkâr	1337	67	Günlük
"	1338	40	-
Ticaret ve Zirâat Nezâreti Mec.	1328/1330	3	
Tiyatro ve Temâşa Mecmuası	1329	1	Aylık
Tongaç	Rm.1324/1326	1	Günlük
Tulû‘	Rm.1324	2	Haftada 2 kez
Tuna	Rm.1324	1	Haftada 3 kere
Türkiye Bibliyografyası			
Türk Derneği	1327	3	Aylık
Türk Dünyası	1335	15	Günlük
Türk Tarih Encümeni Mecmuası	1340/1341	2	
Türk Yurdu	1328/1329	11	15 günlük
"	1327/1330	13	
Uhuvvet	1322/1324	85	Haftalık
Umûr-ı Nâfî'a ve Zirâat Mecmuası	1303/1313	6	15 günlük
"	1312/1313/1317	3	15 günlük
Umûr-ı Nâfia ve Zirâat Mecmuası	1318/1326	22	15 günlük
Üç Gazete: Metin, Feyz-i Hürriyet, Tasvîr-i Hayâl	Rm.1324/1326	5	Günlük
Ümmet	1326	2	Haftalık Osmanlıca Gazete
Vahdet	Rm.1337/1339	31	Gazete

Vakit	Rm.1334/1336	69	Günlük
"	Rm.1336/1338	165	-
"	Rm.1337/1339	156	Günlük
"	Rm.1338/1340	105	Günlük
Vatan	1337	3	-
Vekil		2	-
Vergi ve Arazi mecmuası	1304	1	Aylık
Volkan	Rm.1324/1327	2	Günlük Dinî,Siyâsî Gazete
Yeni Asır	Rm.1325/1327	2	Günlük
Yeni Fikir	1329	2	Aylık
Yeni Gazete	Rm.1324/1327	308	Günlük
"	Rm.1325/1328	1	Günlük
"	1335	86	Günlük
Yeni Gün	Rm.1326/1328	1	Günlük
"	1334	1	Günlük
"	1335	65	Günlük
Yeni Tanin	Rm.1325/1327	22	Günlük
Yeni Tasvîr-i Efkâr	1327	330	Günlük
Yeniyol	1327/1328	4	-
Zafer	1328	6	Haftalık
Zaman	Rm.1325	1	Günlük
"	Rm.1334/1336	108	Günlük
"	Rm.1335	2	Günlük
Zevzek	Rm.1324/1326	1	Haftada 2 kez
Zuhûrî	Rm.1324/1326	3	Haftada 2 kez

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

**DEVLET ARŞİVLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

A. İDARÎ YAPI

Başbakanlığın ana hizmet birimlerinden olan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, üç dâire başkanlığından müteşekkildir.

İstanbul'da Osmanlı Arşivi, Ankara'da ise Cumhuriyet Arşivi ve Dokümantasyon Dâire Başkanlıkları bulunmaktadır.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile İlgili Mevzûat

10.10 1984 tarih ve 3056 sayılı "Başbakanlık Teşkilâtı Hakkındaki Kararnâmenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun"un, Başbakanlığın görevlerini belirten 2. maddenin (g) fıkrasında, Arşiv hizmetlerinden de bahsedilmektedir. Aynı kanunun 7. maddesinin (d) fıkrasında ise Başbakanlık Teşkilâtı'nın ana hizmet birimlerinden biri olarak "Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü" gösterilmektedir. 11. maddede de bu Genel Müdürlüğün görevleri sayılmıştır.

12 Mayıs 1989 tarih ve 89/14028 sayılı kararla Bakanlar Kurulu'nca "Devlet Arşivlerinde Araştırma ve İnceleme Yapmak İsteyen Türk veyâ Yabancı Uyruklu Gerçek veyâ Tüzel Kişilerin Tâbi Olacakları Esaslar" tespit edilmiştir.

Genel Müdürlüğün Görevleri

Yukarıda da belirtildiği gibi, Kanun'un 11. maddesi Devlet Arşivleri'nin görevlerini aşağıdaki şekilde saymıştır:

1. "Milli Arşiv Politikası'nın esaslarını belirlemek, bu esasların uygulanmasını takip etmek ve denetlemek".

2. "Devlet ve millet hayatını ilgilendiren her türlü bilgi ve belgeleri toplamak, değerlendirmek ve saklamak".

3. "Çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel şahısların elinde bulunan arşiv malzemesini tespit etmek, toplamak, gerektiğinde satın almak, bunların tamir ve restorasyonunu yapmak, tasnif ve tercüme etmek, uygun görülenleri yayınlamak".
4. "Yurt içi ve yurt dışı arşivcilik ve bununla ilgili bilimsel gelişmeleri takip etmek, yayınlamak, önemli ve değerli arşiv malzemesini yurt ve dünya bilim çevrelerine sunmak".
5. "Tarihî, kültürel ve estetik değeri olan arşiv malzemesinden koleksiyonlar yapmak, gerektiğinde arşiv müzesi kurmak ve sergiler açmak".
6. "Arşiv malzemesinin tahribini önleyecek tedbirleri almak, arşiv laboratuvarı kurmak".
7. "Arşiv malzemesinin kopyalarını çıkararak devamlılığını sağlamak ve bunları küçük hacimlere döndürmek için film, mikrofilm, fotokopi ve gerektiğinde diğer ileri teknikleri uygulamak".
8. "Devlet Arşivleri'nden yararlanma esaslarını belirlemek, arşivlerdeki araştırma talebelerini değerlendirmek ve gerektiğinde izin vermek".
9. Her türlü bilgi ve arşiv malzemesini derlemek, ayıklamak ve her an kullanılır hâle gelecek şekilde tasnif ederek muhafaza etmek".
10. "Kamu kurum ve kuruluşlarının arşivlerinde ayıklama, saklama ve imha işlemlerini denetlemek".
11. "Makamca verilen benzeri görevleri yapmak".

B. ARAŞTIRMA HİZMETLERİ İLE İLGİLİ MEVZUÂT

Arşivin daha iyi hizmet verebilmesi ve ilmî çalışmaların da uygun şartlarda yapılabilmesi gayesi ile, bu güne kadar ileri sürülen aksaklıklar da göz önüne alınarak, Mayıs 1989'da yeni bir mevzûât düzenlemesi yapılmıştır. Mevzûat hükümlerine göre evrâkların araştırıcıya sunulmasında "son 50 yıl kâidesi" getirilerek arşivin araştırıcıya açık olmayan 1914'ten sonraki bölümleri de tasnifin yapıldığı ölçüde araştırıcıların hizmetine sunulmuştur.

Araştırmacıların arşivden yararlanmaları mevzûat düzenlemeleri ile yeni esaslara bağlanmış, araştırma isteklerinin 24 saat içinde cevaplanması usûlü getirilmiştir. Buna ek olarak, fotokopi ve mikrofilm alma şekli de yeni esaslara bağlanmış, fotokopi alma sınırı kaldırılmıştır. Buna bağlı olarak 1988-1989 yılları ile Mart 1990'a kadar

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde araştırma yapan yabancı ve yerli araştırmacı sayısı aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi önemli ölçüde artmıştır.

Yıllar	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Yerli Araştırmacı	134	128	175	474	454	617
Yabancı Araştırmacı	50	53	75	158	104	130
Toplam	184	181	250	632	558	747

Devlet Arşivlerinde araştırma veyâ inceleme yapmak isteyen Türk veyâ yabancı uyruklu gerçek veyâ tüzel kişilerin tâbi olacakları esaslar da 23/6/1989 tarihli ve 89/14269 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile ekinin sûretlerine göre şöyledir:

Amaç

Madde 1- Devlet Arşivleri'nde ve araştırmaya açık diğer arşivlerde araştırma ve inceleme yapmak, örnek almak isteyen Türk ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerin tâbi olacakları esas ve usûlleri tesbit etmektedir.

Kapsam

Madde 2- Bu esaslar, tasnif edilmiş ve taşıdığı tarihin üzerinden en az elli sene geçmiş arşiv malzemesi üzerinde Türk uyruklu gerçek veyâ tüzel kişiler ile Türkiye'ye girmesi yasak olmayan yabancı uyruklu gerçek veyâ tüzel kişiler tarafından yapılacak araştırma ve inceleme faaliyetlerine ilişkin esas ve usulleri kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu esaslar, 16/5/1988 tarihli ve 19816 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkındaki Yönetmeliğin 10. maddesi uyarınca hazırlanmıştır.

Müracaat şekli

Madde- 4- Yurt içinde bulunan ve Devlet Arşivlerinde araştırma ve inceleme yapmak isteyen gerçek veyâ tüzel kişilerden Türk veyâ yabancı uyruklu olanlar ile vekilleri (**Ek-1**)²⁷⁴ formunu doldurmak suretiyle;

a. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü elindeki arşiv malzemesi üzerinde araştırma ve inceleme yapmak için bu Genel Müdürlüğe,

²⁷⁴ Ek-1 (Müracaat Formu) bu bölümün sonunda gösterilmiştir.

b. Adı geçen Genel Müdürlük dışındaki araştırmaya açık arşivlerde inceleme ve araştırma yapmak için, bunların bağlı olduğu bakanlık veyâ kuruluşa, bizzat veyâ posta ile müracaatta bulunurlar.

Bu müracaatlar, yurt dışında T.C. büyükelçilik veyâ başkonsolosluklarına yapılır. Bu temsilcilikler, birinci fıkrada belirtilen usule uygun olarak doldurulan formla yapılan müracaatı, varsa görüşleriyle birlikte, süratle Dışişleri Bakanlığı'na gönderirler. Dışişleri Bakanlığı da müracaatı, en seri vasıta ile, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne veyâ araştırma yapılacak arşivin bağlı olduğu bakanlık veyâ kuruluşa intikal ettirir.

Müracaatların işleme konulması

Madde 5- a. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde yapılacak her türlü araştırma, inceleme ve örnek alma talepleri, bu Genel Müdürlükçe işleme konulur.

b. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü dışındaki araştırmaya açık arşivlerde yapılacak müracaatlar ile ilgili işlemler ise, sözkonusu arşivin bağlı olduğu bakanlık veyâ kuruluşça yerine getirilir.

c. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile (b) bendinde belirtilen ilgili bakanlık ve kuruluşlar, bu esaslarda öngörülen hükümleri de gözönünde bulundurmak sûretiyle, araştırma ve inceleme taleplerini aynen veyâ sınırlandırmak sûretiyle kabul veyâ reddedebilirler.

Müracaatların reddini gerektiren durumlar

Madde 6 a. Henüz tasnifi tamamlanmamış veyâ yararlanılamayacak derecede hasara uğramış arşiv malzemesinin söz konusu olduğu,

b. Araştırma ve inceleme talebinde bulunan kişinin onsekiz yaşından küçük olduğu veyâ medenî hakları kullanma ehliyetine sahip bulunmadığı (ilgili öğretim kurumunun müracaatta bulunması kaydıyla, onsekiz yaşından küçük öğrencilerin durumu saklıdır.)

c. 10. madde hükmüne uyulmadığının anlaşıldığı hâllerde, Devlet Arşivleri'ndeki araştırma ve inceleme talepleri reddolunur.

Müracaatları cevaplandırma süreleri

Madde 7 a. Türk veyâ yabancı uyruklu gerçek veyâ tüzel kişiler tarafından yurt içinde yapılan müracaatlar, ilgili arşiv kurumunca müracaatın yapıldığı gün veyâ en geç bunu izleyen ilk iş günü zarfında karara bağlanır.

b. Dışişleri Bakanlığı, yurt dışındaki T.C. büyükelçilikleri veyâ başkonsoloslukları kanalıyla, Devlet Arşivleri'nde araştırma ve inceleme talebinde bulunan Türk veyâ yabancı uyruklu gerçek veyâ tüzel kişiler ile vekillerine müracaatlarının sonucunu en geç 30 gün içinde duyurur. Bu süre, müracaatların ilgili T.C. temsilciliğince alındığı tarihten itibaren başlar.

Taahhütnâme, araştırma süresi ve giriş kartı

Madde 8 a. Araştırmacılara, arşivdeki çalışmalarında uymak zorunda bulundukları şartlar ve yükümlülükler bildirilir ve kendilerine bu yükümlülüklerle uyacaklarını tevsik eden Taahhütnâme (Ek-2)²⁷⁵

b. Araştırmacılar için, bir yıl süreli "Arşive Giriş Kartı" tanzim edilir ve bu kart arşivde muhafaza edilir. Kartların süreleri yeniden birer yıllık dönemler için uzatılabilir.

c. Arşive giriş kartları, Arşive her girişte bir kimlik belgesi karşılığında araştırmacıya teslim edilir. Araştırmacı, Arşivde bulunduğu sürece bu kartı görünebilecek şekilde üzerinde taşır.

Araştırma ve incelemelerde uyulacak esaslar

Araştırma ve incelemelerde aşağıdaki esaslar uygulanır.

Madde- 9a. Tasnifi tamamlanmamış arşiv malzemesi veyâ yararlanılamayacak derecede hasara uğramış belgeler incelemeye verilmez. Ancak bu malzeme ve belgelerin, bir devlet hizmetinin görülmesinde veyâ bir hakkın korunmasında ve ispatında delil olarak kullanılacağının anlaşılması hâlinde, görevli personelin nezâretinde incelemeye verilebilir.

b. Kataloglarda kayıtlı bulunsa dahi, onarıma alınmış arşiv malzemesi ile revize edilmekte olan fonlara âit malzemeler, bu işlemler bitene kadar araştırmacılara verilemez.

c. Araştırma ve inceleme ilke olarak arşiv malzemesinin fotokopisi veyâ mikrofilmi üzerinden yapılır. Evrâkın aslı ancak karşılaştırma talebinde bulunulması

²⁷⁵ Ek-2 (Taahhütnâme) bu bölümün sonunda gösterilmiştir.

hâlinde gösterilir. Bununla birlikte, fotokopi ve mikrofilmin temin edilememesi hâlinde araştırma ve inceleme evrâkın aslı üzerinden de yapılabilir.

d. Araştırmacılar, ancak kendi konuları ile ilgili arşiv üzerinde araştırma ve inceleme yapabilirler. Bu çalışmaları sırasında konu ile ilgili arşiv malzemesinin tamamını kendi adlarına ayırttıramazlar.

e. Arşiv malzemesi talepleri, tarih ve saatine göre sıraya konularak karşılanır ve istenen belgelerin hangi gün ve saatte verilebileceği araştırmacıya bildirilir.

f. Araştırmacılar, bir gün içinde en çok onbeş vesika talep edebilirler.

g. Araştırmacılar, kendilerine teslim edilen vesikaların tamamını iade etmeden yenilerini talep edemezler. Ancak, alınmış olan belgelerle ilişkisi bulunan ve birlikte incelenmesi gereken diğer bir kısım belgelerin talep edilebilmesi için, ilk alınanlardan aynı sayıda belgenin iade edilmesi ve yeniden sıraya girilmesi gerekir.

h. Araştırmacılar vesikaları sayarak teslim alırlar ve aynı şekilde teslim ederler. Kendilerine teslim edilen vesikanın kaybolması hâlinde sorumluluk araştırmacıya âittir.

ı. Araştırmacı, kendisine teslim edilen arşiv malzemesini başka bir araştırmacıya veremez, vesika üzerinden kopya çıkaramaz, fotoğraf çekemez.

i. Araştırmacı kendisine teslim edilen arşiv malzemesini her türlü tahribat ve tahrifattan korumak zorundadır.

j. Araştırma ve incelemelerde sadece kurşun kalem ve silgi kullanılır.

k. Araştırma mahalline çanta, yazı ve fotoğraf makinası, palto ve benzeri eşyalarla girilemez.

l. Arşiv malzemesi, hiçbir şekilde araştırmacılara tahsis edilen mahalden dışarıya çıkarılamaz.

m. Araştırmacılara tahsis edilen mahalle, görevlilerden ve araştırmacılardan başkası giremez.

n. Çalışmalarına bir haftadan fazla ara verecek araştırmacı, elindeki belgeleri, arşiv depolarındaki aslî yerlerine konulmak üzere iade etmek zorundadır.

Yukarıdaki şartlardan birinin ihlâli hâlinde inceleme durdurulur ve araştırmacı hakkında mevzûat uyarınca gerekli işlem yapılır.

Araştırmacıların mükellefiyeti

Madde 10. Devlet Arşivleri'nde araştırma ve inceleme yapan Türk veyâ yabancı uyruklu araştırmacılar, bu çalışmaları neticesinde hazırladıkları ve yayımladıkları eserlerden ilgili arşive ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne birer nüsha vermek zorundadırlar. Yabancı araştırmacılar ayrıca Dışişleri Bakanlığı'na da bir nüsha gönderirler.

Bu madde hükümlerine uymayanlara, bir daha araştırma ve inceleme imkânı tanınmaz.

Fotokopi ve mikrofilm verilmesi

Madde 11. Araştırma ve inceleme yapan Türk veyâ yabancı uyruklu kişilere araştırma ve incelemeye açılan belgelerin fotokopi veyâ mikrofilmleri, belirlenen ücret karşılığında verilir veyâ gönderilir. Bu fotokopi ve mikrofilmler, çoğaltılıp ticari amaçla satılamaz.

Ancak, bir fonun, bir dosyanın veyâ bir defterin tamamını hedefleyen sayıda fotokopi veyâ mikrofilm verilemez.

Yürürlükten kaldırılan esaslar

Madde 12. 12/5/1989 tarihli ve 20163 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 19/4/1989 tarihli ve 89/14028 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulan "Devlet Arşivleri'nde Araştırma veyâ İnceleme Yapmak İsteyen Türk veyâ Yabancı Uyruklu Gerçek veyâ Tüzel Kişilerin Tabi Olacakları Esaslar" yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 13- Bu esaslar yayımı tarihinde yürürlöğe girer.

Yürütme

Madde 14- Bu esasları Başbakanlık yürütür.

Devlet Arşivleri'nde araştırma yapmak isteyen Türk veyâ yabancı uyruklu gerçek veyâ tüzel kişilerin doldurması gereken müracaat formu ve taahhütnâme aşağıda verilmiştir.

Ek-1**T.C****BAŞBAKANLIK****DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNDE****ARAŞTIRMA TALEBİNDE BULUNANLAR İÇİN MÜRACAAT FORMU***

Adınız Soyadınız :

Uyruğunuz :

Göreviniz :

Tahsil Durumunuz :

Devamlı Adresiniz varsa Tlf. nr. :

Türkiye'deki ikametgâhınız :
(Yabancılar için)

Nüfus Cüzdan numaranız :

Pasaport Numaranız :
(Yabancılar için)

Üyesi Bulunduğunuz İlmî Kuruluşlar:

Yapmak İsteddiğiniz Çalışmanın :
Konusu ve SüresiArşivimizde Daha Önce Çalışma :
Yaptıysanız Tarihi ve Konusu

Beyanın doğruluğunu kabul ederim.

İmza

Tarih :/...../19....

* LÜTFEN FORMU OKUNAKLI DOLDURUNUZ

Ek-2**TAAHHÜTNÂME**

"Arşivde Araştırma veyâ İnceleme Yapmak, Örnek Almak İsteyen Türkiye Cumhuriyeti veyâ Yabancı Uyruklu Gerçek veyâ Tüzel Kişilerin Uymak Oldukları Hükümler"i dikkatle okudum.

Bu hükümlere ve Kurumun iç çalışma düzenine uyacağımı ve bunların tarafımdan ihlâli halinde doğacak sorumluluk ve yükümlülükleri aynen kabul edeceğimi beyan ederim.

Beyan Sahibinin:

Adı Soyadı : Nüfus Cüzdanı No :

Uyruğu : Pasaport No :

İş Adresi :

Devamlı Adresi : Beyan Tarihi :../../19

İmzası

BEŞİNCİ BÖLÜM
KATALOGLAR

BEŞİNCİ BÖLÜM

K A T A L O G L A R

Gen. No	Katalog Adı	Tarih		Adet		Kat Ad.
		Hicrî	Milâdî	Deft.	Vesika	
1	Ali Emiri Tasnifi		1299-1839		181240	53
2	İbnülemin Tasnifi		15 - 19. yy.		47145	29
	Adliye I					
	Askerî I					
	Askerî II					
	Askerî III					
	Bahriye I					
	Dahiliye I					
	Darphâne ve Meskûkât I					
	Müstediyât I					
	Muhallefât I					
	Muharrerât-ı Husûsiye I					
	Muâfiyat ve İmtiyâzât I					
	Saray Mesâlihi I					
	Saray Mesâlihi II					
	Ensâb I					
	Hariciye I					
	Hatt-ı Hümayun I					
	Hil'at I					
	Meâdin I					
	Maliye I					
	Maliye II					
	Sıhhiye I					
	Şükr ü Şikâyet I					
	Tevcihât I					
	Tevcihât II					
	Timar ve Zeâmet I					
	Evkâf I					
	Evkâf II					

	Umûr-ı Nâfia	I					
3	Cevdet Tasnifi		16-19. yy.		216572	53	
	Adliye	I					
	Askerî	I					
	Askerî	II					
	Askerî	III					
	Askerî	IV					
	Askerî	V					
	Askerî	VI					
	Askerî	VII					
	Askerî	VIII					
	Bahriye	I					
	Bahriye	II					
	Dahiliye	I					
	Dahiliye	II					
	Dahiliye	III					
	Darphâne	I					
	Evkâf	I					
	Evkâf	II					
	Evkâf	III					
	Evkâf	IV					
	Eyâlât-ı Mümtâze	I					
	Hariciye	I					
	Hariciye	II					
	İktisat	I					
	Maârif	I					
	Maliye	I					
	Maliye	II					
	Maliye	III					
	Maliye	IV					
	Nâfia	I					
	Sihhiye	I					
	Saray	I					
	Timar	I					
	Zaptiye	I					
	Cevdet Tasnif İktisat Kataloğu İndeksi					1	
	Cevdet Tasnifi Zabtiye Kataloğu İndeksi					1	
4	Hatt-ı Hümâyûn		1713-1839		93651	31	
5	Maliyeden Müdevver Defter Kataloğu		15-19. yy.	23881		25	
6	Mühimme Defterleri		1553-1594			70	
7	Sihhiye Defterleri Fihristi	1254-1341		1982		1	
8	Sicill-i Ahvâl Defterleri Fihristi	1296				17	
9	Kâmil Kepeci Tasnifi		15-19. yy.	7500		1	

10	Tapu Tahrîr Defterleri Kataloğu	702-1300		1086		1
11	Haritalar Kataloğu					1
12	İrâde Katalogları	1255-1310				55
13	İrâde Katalogları	1310-1334	1892-1916		118984	80
	Adliye ve Mezâhib	1310-1334			4764	2
	Askerî	1310-1327			6435	2
	Bahriye	1310-1334			804	1
	Defter-i Hâkânî	1310-1327			1142	1
	Dahiliye	1310-1334			12643	3
	Evkâf	1310-1334			3756	1
	Harbiye	1328-1334			8816	2
	Hariciye	1310-1334			4760	2
	Husûsî	1310-1327			19749	18
	İlmiye	1315-1327			247	1
	İmtiyaz ve Mukâvelât	1310-1333			275	1
	Kanun ve Nizâmât	1310-1327			195	1
	Maârif	1310-1333			1389	1
	Mâbeyn-i Hümâyûn	1328-1334			1595	1
	Maliye	1310-1334			5802	2
	Meclis-i Mahsûs	1330-1334			1464	1
	Meclis-i Umûmî	1329-1334			790	1
	Meşihat	1310-1334			198	1
	Nâfia	1310-1334			973	1
	Orman ve Meâdin	1311-1329			678	1
	Rûsûmât	1310-1327			1756	1
	Sadâret	1329-1334			70	1
	Sıhhiye	1310-1328			191	1
	Şehr Emâneti	1310-1328			1170	1
	Şûrâ-yı Devlet	1331-1334			17	1
	Taltifât	1310-1334			35636	25
	Tekâüd Sandığı	1310-1327			1374	1
	Telgraf, Posta ve Telefon	1310-1333			1317	1
	Ticaret ve Zirâat	1330-1334			44	2
	Tophâne-i Âmire	1310-1326			772	1
	Zaptiye	1310-1327			162	1
14	Osmanlı Belgelerinde Ermeniler		1691-1891			33
15	Müzehheb Fermanlar Kataloğu	970-1324	1562-1906	--	829	1
16	Rumeli Müfettişliği Defterleri Kataloğu	1319-1327	1901-1909	244	--	1
17	Rumeli Müfettişliği Manastır Evrâkı I	1319-1322	1902-1904	--	8076	6
18	" II	1322-1323	1904-1905	--	5732	
19	" III	1323	1905-1906	--	6552	
20	" IV	1324	1906-1907	--	7414	
21	" V	1325	1907-1908	--	10013	

22	" VI	1326-1327	1908-1909	--	12758	
23	Rumeli Müfettişliği Kosova Evrâkı I	1320-1321	1902-1903	--	5129	8
24	" II	1321-1322	1903-1904	--	5273	
25	" III	1322	1904-1905	--	7500	
26	" IV	1323	1905-1906	--	8634	
27	" V	1324	1906-1907	--	9152	
28	" VI	1325	1907-1908	--	9824	
29	" VII	1326	1908	--	8857	
30	" VIII	1327	1909	--	4756	
31	Rumeli Müfettişliği Selânik Evrâkı I	1320-1321	1902-1903	--	6057	7
32	" II	1321-1322	1904-1905	--	7054	
33	" III	1322-1323	1905-1906	--	7362	
34	" IV	1324	1906-1907	--	8848	
35	" V	1324-1325	1907-1908	--	8999	
36	" VI	1326	1908	--	8000	
37	" VII	1327	1909	--	4161	
38	Rumeli Müfettişliği Arzuhaller Evrâkı I	1318-1322	1900-1904	--	4574	6
39	" II	1322-1323	1904-1905	--	3618	
40	" III	1323	1905	--	2534	
41	" IV	1323-1324	1905-1906	--	3428	
42	" V	1325	1906	--	4770	
43	" VI	1320-1327	1902-1909	--	3981	
44	Rumeli Müfettişliği Sadâret ve Baş Kitabet I	1320-1323	1902-1906	--	12581	2
45	" II	1324-1327	1906-1909	--	5865	
46	Rumeli Müfettişliği Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlık Evrâkı I	1318-1323	1900-1905	--	11054	3
47	" II	1324-1325	1906-1908	--	10734	
48	" III	1326-1327	1908-1909	--	8124	
49	Rumeli Müfettişliği Edirne Evrâkı	1320-1327	1902-1909	--	1787	1
	" Yanya Evrâkı	1319-1327	1901-1909	--	2780	
	" İşkodra Evrâkı	1320-1327	1902-1909	--	1366	
50	" Mâkâmat Evrâkı	1320-1327	1902-1909	--	18261	1
	" Konsolosluk Evrâkı	1321-1327	1903-1909	--	1667	
51	" Sefâret Evrâkı	1320-1327	1903-1909	--	1051	1
	" Müfettişlikler Evrâkı	1320-1327	1902-1909	--	1066	
52	" Umûm Evrâkı	1320-1327	1902-1909	--	21174	1
53	Rumeli Müfettişliği Mütferrik	1297-1338	1880-1920	--	7751	1
	" Fotoğraflar	1313-1325	1895-1907	--	97	
54	Yıldız Tasnifi Sadâret Husûsî Mâruzât I	1294-1302	1877-1885	--	8877	14
55	Yıldız Tasnifi Sadâret Husûsî Mâruzât II	1302-1304	1885-1887	--	8743	

56	"	III	1304-1307	1887-1890	--	7852	
57	"	IV	1307-1309	1889-1892	--	7453	
58	"	V	1309-1311	1892-1893	--	6478	
59	"	VI	1311-1312	1893-1894	--	6072	
60	"	VII	1312	1894-1895	--	7094	
61	"	VIII	1312	1895	--	8557	
62	"	IX	1313-1315	1896-1897	--	9459	
63	"	X	1315-1318	1897-1900	--	9990	
64	"	XI	1318-1320	1900-1903	--	7086	
65	"	XII	1320-1321	1903	--	5430	
66	"	XIII	1321-1323	1903-1905	--	8350	
67	Yıldız Tasnifi Sadâret Resmî Mâruzât Evrâkı	I	1293-1308	1876-1890	--	12247	3
68	"	II	1308-1319	1890-1901	--	15760	
69	"	III	1319-1327	1901-1909	--	13451	
70	Yıldız Tasnifi Sadrazam Kâmil Paşa Evrâkı	I	1274-1322	1857-1904	--	3527	2
71	"	II	1322-1342	1904-1923	--	3682	
72	Yıldız Tasnifi Esâs Evrâkı		1274-1335	1857-1916	--	6987	1
73	Yıldız Tasnifi Mütenevvi Mâruzât Evrâkı	I	1293-1303	1876-1887	--	6236	11
74	"	II	1304-1308	1887-1891	--	5634	
75	"	III	1308-1310	1891-1892	--	4629	
76	"	IV	1310-1311	1892-1893	--	3946	
77	"	V	1311-1312	1893-1894	--	6277	
78	"	VI	1312-1313	1894-1895	--	5828	
79	"	VII	1313-1314	1895-1896	--	7262	
80	"	VIII	1314-1315	1896-1897	--	6524	
81	"	IX	1315-1316	1897-1898	--	7601	
82	"	X	1316-1318	1899-1901	--	8937	
83	"	XI	1318-1319	1901-1902	--	5302	
84	Yıldız Mâruzât Defterleri Fihristi		1298-1322	1881-1904	15679	--	1
85	Maliye Nezâreti Mesârifât Defterleri I		1250-1280	1834-1863	2000	--	
86	"	II	1256-1280	1840-1863	2000	--	
87	"	III	1258-1284	1842-1867	2000	-	
88	"	IV	1260-1284	1844-1867	2000	--	
89	"	V	1263-1297	1847-1880	2000	--	10
90	"	VI	1268-1284	1852-1867	2000	--	
91	Maliye Nezâreti Mesârifât Defterleri VII		1272-1284	1856-1867	2000	--	
92	"	VIII	1274-1284	1858-1867	2000	--	
93	"	IX	1278-1297	1861-1880	2000	--	
94	Maliye Nezâreti Mesârifât Defterleri X		1282-1338	1865-1920	1481	--	
95	Maliye Nezâreti Temettuât Defterleri I		1260-1261	1844-1845	1961	--	9

96	"	II	1260-1261	1844-1845	2005	--	
97	"	III	1260-1261	1844-1845	1862	--	
98	"	IV	1260-1261	1844-1845	1407	--	
99	"	V	1260-1261	1844-1845	1936	--	
100	"	VI	1260-1261	1844-1845	2243	--	
101	"	VII	1256-1261	1840-1845	2015	--	
102	"	VIII	1260-1261	1844-1845	1886	--	
103	"	IX	1260-1261	1844-1845	2432	--	
104	Maliye Nezâreti Maliye Defterleri		1253-1337	1837-1919	1828	--	1
105	Maliye Nezâreti Vâridât Defterleri I		1252-1290	1836-1873	2000	--	3
106	"	II	1266-1329	1850-1914	1619	--	
107	"	III	1282-1337	1865-1919	1619	--	
108	Maliye Nezâreti Cizye Defterleri		1254-1276	1838-1859	1544	--	1
109	Maliye Nezâreti Cerîde		1253-1310	1837-1912	2100	--	1
110	Maliye Nezâreti . Mektûbî kalemi ve Evâmîr-i Maliye		1253-1328	1837-1910	555	--	1
111	B.E.O. Âmedî kalemi Defterleri kat.		1255-1341	1839-1923	425	--	1
112	B.E.O. Mütferrik Belgeler kat.		1256-1271	1840-1855	--	1558	1
113	B.E.O.Sadâret Evrâkı Dîvân-ı Hümâyûn Mühimme kalemi		1256-1271	1840-1855	--	4977	1
114	B.E.O.Sadâret Evrâkı Dîvân-ı Hümâyûn kalemi I		1256-1262	1840-1846	--	2412	3
115	"	II	1263-1264	1846-1847	--	2702	
116	"	III	1265-1266	1848-1849	--	2755	
117	B.E.O.Sadâret Evrâkı Dîvân-ı Hümâyûn kalemi Düvel-i Ecnebiye I		1256-1263	1840-1847	--	8035	2
118	"	II	1264-1271	1847-1855	--	4987	
119	B.E.O.Sadâret Evrâkı Mektûbî kalemi I		1256-1260	1840-1844	--	2526	10
120	"	II	1261	1845	--	1525	
121	"	III	1262	1845-1846	--	2563	
122	"	IV-A	1263	1846-1847	--	3883	
123	"	IV-B	1263	1847	--	2960	
124	"	V-A	1264	1847	--	4213	
125	"	V-B	1264	1848	--	4145	
126	"	VI-A	1265	1848-1849	--	3726	
127	B.E.O.Sadâret Evrâkı Mektûbî kalemi VI-B		1265	1849	--	4979	
128	"	VI-C	1265	1849	--	4155	
129	B.E.O.Sadâret Evrâkı Mektûbî kalemi Umûm Vilâyet		1266	1849-1850	--	6719	1
130	B.E.O.Sadâret Evrâkı Mektûbî kalemi Nezâreti ve Devâir		1266	1849-1850	--	2671	1
131	B.E.O.Sadâret Evrâkı Mektûbî kalemi Meclis-i Vâlâ		1256-1266	1842-1850	--	5509	1
132	B.E.O.Sadâret Evrâkı Mektûbî kalemi Deâvî		1258-1266	1842-1850	--	4408	1

133	B.E.O.Sadâret Evrâkı Mektûbî Mühimme kalemi	1256-1267	1840-1851	--	2919	1
134	B.E.O.Sadâret Evrâkı Teşrifât kalemi	1256-1270	1840-1854	--	3171	1
135	B.E.O.Sadâret Evrâkı Âmedî kalemi	1256-1267	1840-1851	--	3100	1
136	B.E.O. Eyâlât-ı Mümtâze kalemi Bulgaristan Evrâkı I	1292-1314	1875-1896	--	15028	6
137	" II	1314-1318	1896-1900	--	7173	
138	" III	1318-1321	1900-1903	--	6351	
139	" IV	1321-1322	1903-1904	--	6672	
140	" V	1322-1324	1904-1906	--	6016	
141	" VI	1296-1336	1879-1918	--	7998	
142	B.E.O. Eyâlât-ı Mümtâze kalemi Rumeli-i Şarkî	1296-1327	1879-1909	--	7781	1
143	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe kalemi I	885-1222	1480-1807	3307	--	6
144	" II	1168-1247	1755-1832	2000	--	
145	" III	1199-1252	1785-1836	2493	--	
146	" IV	1225-1269	1810-1853	2000	--	
147	" V	1246-1267	1831-1851	1148	--	
148	" VI	918-1256	1512-1840	1523	--	
149	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe kalemi ve Ek Kodları I					1
	1 Matbah-ı Âmire	954-1253	1527-1837	1263	--	
	2 Ekmekçibaşı	1106-1245	1694-1830	29	--	
	3 Kasabbaşı	1021-1266	1612-1850	434	--	
	4 Buzcubaşı	1080-1241	1669-1826	84	--	
	5 Peksimet Emini	1036-1244	1626-1828	34	--	
150	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe kalemi Muhallefât II	1010-1254	1601-1838	1381	--	1
151	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe ve Ek Kodları III					1
	1 Emlâk-ı Hümâyûn	1185-1243	1771-1827	15	--	
	2 Mâlikâne Halifesi	1106-1254	1694-1838	145	--	
	3 Zimmet Halifesi	1040-1262	1630-1846	356	--	
152	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe kalemi Ek Kodları IV					1
	1 Arpa Emini	1041-1253	1631-1837	278	--	
	2 Arabacıbaşı	1076-1244	1665-1828	23	--	
	3 Sekbanbaşı	1182-1231	1768-1816	5	--	
	4 Mekârecibaşı	1136-1233	1723-1818	5	--	
153	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe kalemi Ek Kodları V					1
	1 Kalyon Kâtibi	1177-1244	1763-1828	43	--	
	2 Tersane Zindanı	1058-1217	1648-1802	1068	--	
	3 Tersane Emini	979-1253	1571-1837	189	--	
154	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe kalemi Ek Kodları VI					

	1 Bina Emîni	1056-1255	1646-1839	661	--	1
	2 Şehr Emîni	965-1242	1557-1826	14	--	
	3 İstanbul Ağası	1076-1247	1665-1832	30	--	
	4 Odun Emîni	1073-1254	1662-1838	19	--	
	5 Kâğıtçıbaşı	1152-1249	1739-1833	21	--	
	6 Dış Kâğıt Emîni	1036-1143	1627-1730	6	--	
	7 Darphâne-i Âmire	990-1252	1582-1836	108	--	
155	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe kalemi Ek Kodları VII					
	1 Hazinedarbaşı	1094-1225	1683-1810	14	--	1
	2 Azak Hazînesi	1142-1147	1729-1734	1	--	
	3 Budin Hazînesi	1073-1095	1662-1689	3	--	
	4 Bağdat Hazînesi	1065-1247	1655-1832	20	--	
	5 Belgrad Hazînesi	1121-1239	1709-1824	17	--	
	6 Bosna Hazînesi	1042-1243	1632-1827	23	--	
	7 Basra Hazînesi	1083-1188	1672-1774	4	--	
	8 Diyarbekir Hazînesi	1045-1237	1635-1822	11	--	
	9 Erzurum Hazînesi	1024-1197	1615-1783	3	--	
	10 Girid Hazînesi	1082-1266	1671-1831	24	--	
	11 Halep Hazînesi	1002-1243	1593-1827	11	--	
	12 Hotin Hazînesi	1158-1217	1745-1803	5	--	
	13 Kamanîçe	1086-1088	1675-1677	1	--	
	14 Musul Hazînesi	1244-1246	1828-1831	2	--	
	15 Mısır Hazînesi	1081-1217	1670-1803	68	--	
	16 Niş Hazînesi	1128-1146	1716-1734	6	--	
	17 Ordu Hazînesi	1127-1248	1715-1833	57	--	
	18 Revan Hazînesi	1141-1144	1728-1732	4	--	
	19 Şam Hazînesi	1005-1258	1596-1842	89	--	
	20 Trablusşam Hazînesi	1043-1242	1633-1827	15	--	
	21 Uyvar Hazînesi	1071-1087	1664-1676	4	--	
	22 Vidin Hazînesi	984-1235	1576-1820	9	--	
	23 Erzurum Gümrüğü	1132-1252	1720-1836	70	--	
	24 Halep Gümrüğü	1050-1240	1640-1825	4	--	
	25 İstanbul Gümrüğü Emîni	1108-1254	1696-1838	60	--	
	26 Trablusşam Gümrüğü	1207-1208	1792-1794	1	--	
	27 Trabzon Gümrüğü	1036-1209	1627-1795	3	--	
	28 Adana Mukâta'ası	1158-1242	1745-1827	2	--	
	29 Ayıntab Mukâta'ası	1049-1178	1639-1765	2	--	
	30 Erzurum, Gümüşhâne Mukâta'ası	1208-1210	1793-1796	1	--	
	31 Ergani Ma'deni Mukâta'ası	1955-1194	1742-1780	13	--	
	32 Espiye Ma'deni Mukâta'ası	1155-1156	1742-1743	2	--	
	33 İstanbul Beytül mâl Mukâta'ası	1243-1244	1827-1828	1	--	
	34 Küre-i Nuhâs Mukâta'ası	1011-1191	1602-1777	3	--	
	35 Kebân Ma'deni Mukâta'ası	1138-1192	1725-1778	7	--	

	36 Sayda Beyrut Mukâta‘ası	1090-1196	1679-1782	7	--	
	37 Aydın Muhassıllığı	1107-1216	1695-1802	10	--	
	38 Bağdat Voyvodalığı	1195-1195	1781	1	--	
	39 Eflâk Voyvodalığı	1217-1221	1803-1806	1		
	40 Halep Muahassıllığı	1099-1258	1688-1842	19	--	
	41 Mora Mukâta‘ası	981-1237	1573-1822	22	--	
	42 Tokat Voyvodalığı	1082-1250	1672-1835	18	--	
156	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe kalemi Ek Kodları VIII					
	1 Cebelü Bedeli	1086-1259	1675-1843	893	--	1
	2 Tımar Bedeli	1160-1227	1747-1812	9	--	
157	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe kalemi Ek Kodları IX					
	1 Gelibolu Baruthânesi	1137-1203	1724-1789	20	--	1
	2 İstanbul Baruthânesi	1129-1254	1717-1838	84	--	
	3 Selânik Baruthânesi	1129-1209	1717-1795	15	--	
	4 Cebehâne-i Âmire	1078-1253	1667-1837	228	--	
	5 Tophâne-i Âmire	1086-1256	1675-1840	356	--	
158	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe kalemi Ek Kodları X					
	1 Nüzül Emîni	1023-1248	1614-1833	113	--	1
	2 İrâd-ı Cedîd Hazînesi	1205-1242	1790-1827	363	--	
159	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe kalemi Ek Kodları XI					
	1 Eshâm kalemi	1188-1271	1774-1855	811	--	1
	2 Zecriye	1206-1258	1791-1842	297	--	
	3 İstanbul Simkeş-hânesi	1190-1191	1776-1777	1	--	
	4 Kıbrıs EmVâli	1135-1225	1722-1810	4	--	
	5 Kıbrıs Kaleleri	1118-1147	1706-1735	1	--	
	6 Sâlhâne Katibi	1166-1255	1753-1839	43	--	
	7 Sûr-ı Hümâyûn	1086-1252	1675-1836	5	--	
160	Bâb-ı Defterî Başmuhâsebe Mukâta‘at Hazînesi	1238-1255	1822-1839	778	--	1
161	Bâb-ı Defterî Haremeyn Muhâsebesi ve Ek Kodları					
	1 Haremeyn Muhâsebesi kalemi	966-1285	1558-1868	532	--	1
	2 Atık Ali Paşa Evkâfı	1003-1081	1594-1671	1	--	
	3 Ayasofya Evkâfı	1091-1218	1680-1804	3	--	
	4 Bina Emîni Evkâfı	1156	1743	1	--	
	5 Beşir Ağa Evkâfı	1157-1205	1744-1791	7	--	
	6 Çorlulu Ali Paşa Evkâfı	1187-1231	1774-1816	2	--	
	7 Eyyüb Sultan Evkâfı	1121-1216	1709-1801	2	--	
	8 Fatma Sultan Evkâfı	1136-1155	1723-1742	6	--	
	9 Gülbahar Hatun Evkâfı	1186-1192	1772-1778	3	--	
	10 Gazi Turhan Bey ve Ömer Bey Evkâfı	1119-1245	1707-1830	2	--	
	11 Gazi Süleyman Paşa Evkâfı	1157	1744	1	--	
	12 Haremeyn Rûznâmçe Evkâfı	1222-1245	1807-1830	2	--	

	13 Kara Mustafa Paşa Evkâfı	1218	1803	1	--	
	14 Lâleli Evkâfı	1235-1247	1820-1832	2	--	
	15 Medine-i Münevvere Evkâfı	1174	1760	1	--	
	16 Mahmud Paşa-i Veli Evkâfı	1174	1760	1	-	
	17 Mardin ve Nusaybin Mukâta'aları	1142-1146	1729-1733	2	--	
	18 Nûr-ı Osmaniye Evkâfı	1107	1695	1	--	
	19 Sultan Ahmed Han Evkâfı	1178-1259	1764-1843	3	--	
	20 Bâyezîd-i Veli Evkâfı	1122-1125	1710-1713	8	--	
	21 Abdülhamid Evkâfı	1233-1251	1818-1835	4	--	
	22 Sultan Fatih Evkâfı	1086-1269	1675-1850	4	--	
	23 Sultan Mahmud Evkâfı	1180-1251	1766-1835	4	--	
	24 Sultan Murad Han Evkâfı	1092-1250	1681-1834	5	--	
	25 Selimiye Evkâfı	1114-1217	1702-1802	5	--	
	26 Sultan Süleyman Han Evkâfı	986-1252	1578-1836	8	--	
	27 Sultan Yıldırım Evkâfı	1096-1097	1685-1686	2	--	
	28 Şehzade Mehmed Evkâfı	1117-1241	1705-1825	3	--	
	29 Vâlîde Sultan Evkâfı	1123-1278	1711-1862	8	--	
	30 Mihrişah Sultan Evkâfı	1231-1241	1816-1825	2	--	
	31 Vakf-ı Hümâyûn Evkâfı	1188-1230	1774-1815	5	--	
	32 Yeniil Türkmenân-ı Halep Evkâfı	1143-1294	1730-1877	5	--	
162	Bâb-ı Defterî Mevkûfât kalemi Defterleri I	933-1160	1527-1747	1709	--	3
163	" II	1147-1196	1734-1782	1524	--	
164	" III	1188-1255	1774-1839	1149		
	1 Arabacıbaşı	1183-1205	1769-1791	6	--	
	2 Mübâya'a Mübaşiri	1015-1217	1606-1802	27	--	
	3 Nüzül Emîni	1076-1247	1665-1832	133	--	
	4 Odun Emîni	1094-1252	1683-1836	22	--	
	5 Şair Kâtibi	1085-1087	1674-1676	1	--	
165	Bâb-ı Defterî kalemleri ve Ek Kodları					
	1 Ganem Mukâta'ası	973-1256	1565-1840	369	--	1
	a. Kasapbaşı	1099-1253	1687-1837	56	--	
	b. Kışlak Emîni	1168-1212	1755-1798	20	--	
	2. Bursa Mukâta'ası	925-1252	1519-1836	221	--	
	3. Avlonya Gümrüğü	991-1252	1583-1836	64	--	
166	Bâb-ı Defterî kalemleri ve Ek Kodları					
	1 İstanbul Mukâta'ası	935-1256	1528-1840	200	--	1
	2 İstanbul İhtisâbı	1118-1243	1706-1827	6	--	
	3 Haslar Mukâta'ası	854-1254	1450-1838	364	--	
	4 Aded-i Ağnâm Bedeli	919-1251	1513-1835	54	--	
167	Bâb-ı Defterî Ma'den Mukâta'ası ve Ek Kodları					

	1 Ma'den Mukâta'ası	948-1256	1541-1840	555	--	1
	2 Boğdan Cizyesi	1114-1197	1702-1783	3	--	
	3 Duhan Dönümü	1100-1253	1688-1837	128	--	
	4 Eflâk Cizyesi	1165-1183	1752-1769	3	--	
	5 İstanbul Gümrük Emni	1015-1261	1606-1845	390	--	
	6 Kıptiyân Cizyesi	1100-1250	1688-1834	20	--	
168	Bâb-ı Defterî Navul kalemi ve Ek Kodları					
	1 Navul kalemi	1201-1255	1786-1839	90	--	1
	2 Masraf-ı Şehriyârî	1099-1247	1687-1832	88	--	
	3 Büyükkale kalemi	936-1254	1529-1838	677	--	
	4 Küçükkale kalemi	959-1251	1552-1835	274	--	
	5 Küçük Rûznâmçe	940-1254	1533-1838	437	--	
	6 Sâlyâne	1103-1229	1691-1814	57	--	
169	Bâb-ı Defterî kalemleri ve Ek Kodları					
	1 Mensûhât kalemi	1014-1237	1605-1822	7	--	1
	2 Çeltik Rusûm kalemi	926-1244	1520-1828	7	--	
	3 Mukâta'a-i Cedîd-i Ûlâ	1010-1051	1601-1641	4	--	
	4 Piskopos kalemi	1169-1250	1756-1834	10	--	
	5 Cizye Ziyâdesi kalemi	1013-1101	1604-1689	8	--	
	6 Teşrifât kalemi	1061-1253	1651-1837	105	--	
	7 Kalemiye Dâiresi	1101-1253	1689-1837	124	--	
	8 Defterdar Mektûbî kalemi	1186-1257	1675-1841	51	--	
	9 Evâmîr-i Maliye	976-1253	1568-1837	90	--	
	10 Kefe Mukâta'ası	959-1246	1558-1830	48	--	
	11 Başbakı Kulu	982-1255	1574-1839	145	--	
170	Bâb-ı Defterî Ceride Odası Defterleri	1213-1255	1798-1839	39	--	1
171	Bâb-ı Defterî Asâkir-i Mansûre	1219-1253	1804-1837	2544	--	1
172	Bâb-ı Defterî Yeniçeri kalemi	961-1241	1554-1825	1499	--	1
173	Bâb-ı Defterî Piyâde Mukabelesi kalemi	963-1258	1556-1842	956	--	1
174	Bâb-ı Defterî Büyük Rûznâmçe kalemi ve Ek Kodları					
	1 Büyük Rûznâmçe kalemi	896-1254	1491-1838	584		1
	2 Sergi kalemi	1082-1253	1671-1837	156	--	
	3 Hazînedarbaşî	1113-1118	1701-1706	3	--	
175	Bâb-ı Defterî Cizye Muhâsebesi kalemi	966-1264	1558-1848	855	--	1
176	Bâb-ı Defterî Anadolu Muhâsebesi	989-1257	1581-1841	844	--	1
177	Bâb-ı Defterî Süvârî Mukâbelesi	972-1261	1564-1845	734	--	1
178	Bâb-ı Defterî Haremeyn Mukâta'ası ve Ek Kodları					
	1 Küçük Evkâf kalemi	1026-1264	1617-1848	54	--	
	2 Baş Mukâta'a kalemi	904-1260	1498-1844	164	--	
	3 Ahyolu Mukâta'ası	953-1236	1546-1821	24	--	
	4 Bilecik Mukâta'ası	1235-1239	1820-1824	1	--	

	5 Filibe Mukâta'ası	992-1251	1584-1835	11	--	
	6 İbrâil Mukâta'ası	1171-1217	1757-1802	5	--	
	7 Kili Mukâta'ası	997-1219	1589-1804	5	--	
	8 Niğbolu Mukâta'ası	1001-1244	1592-1828	6	--	
	9 Silistre Mukâta'ası	1184-1249	1770-1833	11	--	
	10 Samakov Mukâta'ası	1216-1240	1801-1825	3	--	
	11 Üsküb Mukâta'ası	1128-1250	1716-1834	8	--	
	12 Vidin Mukâta'ası	1144-1154	1731-1741	2	--	
	13 Varna Mukâta'ası	1165-1242	1751-1826	3	--	
179	Bâb-ı Defterî Mütferrik Konular Defterleri Kataloğu					
	1 Mütferrik	875-1299	1470-1882	610	--	1
	2 Meşihat	1025-1256	1616-1840	12	--	
	3 Tıb	1126-1137	1714-1725	2	--	
	4 Mühür Tatbik	1148-1270	1735-1854	43	--	
180	B.E.O. Ayniyat Defteri Kataloğu (Yeni Hazırlanan)	1227-1320	1812-1902	1717	--	1
181	Bâb-ı Âsafî Kalemleri Kataloğu I					
	1 Dîvân-ı Hümâyûn kalemi	880-1206	1475-1791	--	219599	2
	2 Dîvân-ı Hümâyûn Şikâyet kalemi	1155-1207	1742-1792	--	233233	
	3 Dîvân-ı Hümâyûn Mühimme kalemi	1152-1207	1739-1792	--	68247	
	4 Dîvân-ı Hümâyûn Düvel-i Ecnebiye kalemi	1158-1200	1745-1786	--	19003	
	5 Dîvân-ı Hümâyûn Kal'abend kalemi	1125-1207	1713-1793	--	11841	
	6 Dîvân-ı Hümâyûn Askeri Rûznâmçe kalemi	1100-1207	1688-1792	--	198	
	7 Dîvân-ı Hümâyûn Name-i Hümâyûn kalemi	1110-1207	1699-1792	--	83	
	8 Dîvân-ı Hümâyûn Mısır Vâliliği kalemi	1100-1207	1689-1792	--	927	
	9 Dîvân-ı Hümâyûn Kırım Hanlığı kalemi	1164-1206	1751-1791	--	209	
	10 Dîvân-ı Hümâyûn Gayr-i Müslimlere âit Dinî ve Hayrî İşler kalemi	1100-1207	1689-1792	--	66	
	11 Dîvân-ı Hümâyûn Yol ve Menzil kalemi	1133-1205	1721-1791	--	7772	
	12 Dîvân-ı Hümâyûn Kıbrıs Mühimmesi kalemi	1115-1206	1703-1791	--	62	
	13 Dîvân-ı Hümâyûn Kıbrıs Şikayeti kalemi	1150-1206	1737-1791	--	60	
182	Bâb-ı Âsafî kalemleri Kataloğu II					
	14 Bâb-ı Âsafî Nişân kalemi	882-1207	1477-1792	--	262358	
	15 Bâb-ı Âsafî Ordu Nişân kalemi	1143-1198	1731-1783	--	1571	
	16 Bâb-ı Âsafî Ruûs kalemi	896-1207	1491-1792	--	388430	

	17 Bâb-ı Âsafî Âmedî kalemi	952-1186	1545-1772	--	2409	
	18 Bâb-ı Âsafî Âmedî kalemi -Kırım	1185-1204	1771-1790	--	73	
	19 Bâb-ı Âsafî Defterhâne-i Âmire kalemi	908-1207	1502-1792	--	26030	
	20 Bâb-ı Âsafî Sadâret Kethüdası	1000-1206	1592-1792	--	2511	
	21 Bâb-ı Âsafî Sadâret Mektûbî	906-1207	1500-1792	--	10833	
	22 Bâb-ı Âsafî Reisülküttâblık	1106-1203	1695-1789	--	257	
	23 Bâb-ı Âsafî Çavuşbaşılık	1040-1205	1631-1790	--	62	
	24 Bâb-ı Âsafî Büyük ve Küçük Tezkirecilik	1162-1167	1749-1754	--	4	
	25 Bâb-ı Âsafî Vak'anüvislik	1066-1207	1656-1792	--	15	
183	Bâb-ı Âsafî Bâb-ı Seraskeri Defterleri	1244-1293	1828-1876	311	--	1
184	Bâb-ı Âsafî Defterhâne-i Âmire Defterleri	857-1268	1453-1852	851	--	1
185	Bâb-ı Âsafî kalemleri Defterleri					
	1 Divan-ı Hümâyûn kalemi	880-1252	1475-1836	130	--	1
	2 Askerî Rûznâmçe	1083	1673	1	--	
	3 Düvel-i Ecnebiye	1001-1207	1593-1793	16	--	
	4 İzn-i Sefine	1025-1238	1616-1823	7	--	
	5 Kal'abend	1091-1238	1690-1825	6	--	
	6 Gayr-ı Müslimler	1237	1821	1	--	
	7 Kırım Hanlığı	1128	1716	1	--	
	8 Mühimme	977-1252	1569-1836	43	--	
	9 Mektûme	1223-1224	1888-1809	1	--	
	10 Mısır Vâliliği	1122-1128	1710-1716	1	--	
	11 Şikâyet	910-1208	1504-1794	41	--	
	12 Yol ve Menzil	1175-1207	1761-1793	3	--	
	13 Sadâret Mektûbî	1177-1245	1763-1829	45	--	
	14 Nişâncı kalemi	977-1249	1569-1833	415	--	
	15 Ru'ûs kalemi	946-1253	1539-1837	253	--	
	16 Vak'anüvis kalemi	940-1206	1533-1792	3	--	
	17 Âmedî kalemi	1192-1241	1778-1826	4	--	
186	Dahiliye Nezâreti Hukûk kalemi I	1328-1331	1910-1912	--	11517	2
187	" II	1328-1333	1910-1915	--	8040	
188	Dahiliye Nezâreti Hukûk Müşavirliği I	1308-1340	1890-1922	--	2869	2
189	" II	1305-1342	1887-1924	--	3435	
190	Dahiliye Nezâreti İdâre-i Umûmiye Evrâkı I	1332-1341	1914-1923	--	13000	8
191	" II	1332-1341	1914-1923	--	11615	
192	" III	1333-1341	1914-1923	--	10465	
193	" IV	1332-1341	1914-1923	--	9239	
194	" V	1330-1336	1912-1917	--	8336	
195	Ek-1	1329-1336	1912-1916	--	6457	
196	" Ek-2	1335-1336	1916-1917	--	9251	
197	" Ek-3	1329-1341	1911-1923	--	11322	
198	Dahiliye Nezâreti Siyâsî Kısım I	1327-1333	1909-1915	--	22126	2

199	"	II	1327-1334	1909-1916	--	43905	
200	Dahiliye Nezâreti Şifre kalemi	I	1332	1914	--	2005	10
201	"	II	1332-1333	1914-1915	--	2015	
202	"	III	1333	1915	--	2172	
203	"	IV	1333-1334	1915-1916	--	431	
204	"	V	1334-1335	1915-1916	--	1712	
205	"	VI	1335	1916-1917		2006	
206	"	VII	1335-1336	1917-1918		2000	
207	"	VIII	1336-1337	1918		2020	
208	"	IX	1337	1918-1919		2034	
209	"	X	1337-1340	1919-1922		2323	
210	Dahiliye Nezâreti Kalem-i Mahsus Belgeleri Kataloğu		1332-1341	1913-1922	--	28000	1
211	Meclis-i Vükelâ Mazbataları	I	1302-1305	1885-1888	--	2279	3
212	"	II	1305-1308	1888-1891	--	2456	
213	"	III	-	-	-	-	
214	Meslis-i Vâlâ Defterleri		1253-1284	1835-1867	478	--	1
215	Darphâne Defterleri		1108-1293	1696-1882	1230	--	1
216	Hazîne-i Hâssa Defterleri		1237-1305	1821-1887	973	--	1
217	B.E.O. Vilâyet Gelen-Giden Defterleri		1265-1341	1849-1922	1608	-	1
218	B.E.O. Nezâret Gelen-Giden Defterleri		1260-1341	1844-1922	1060	-	1

ALTINCI BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ TERMİNOLOJİSİ

ALTINCI BÖLÜM

OSMANLI ARŞİVİ TERMINOLOJİSİ

A. TERMINOLOJİ

Arşiv: Belli bir yönetim dâiresine âit, işlemi bitmiş resmî evrâkın, düzenli bir şekilde bir araya toplandığı ve saklanıp, korunduğu yer.

Arşivist (Arşivci): Arşiv tanımı içinde geçen arşiv faaliyetlerini yürüten, yöneten, arşiv konusunda özel eğitim görmüş elemanlardır.

Tasnifle İlgili Terimler

Arşiv Deposu : Arşiv malzemesi durumundaki belgelerin depolandığı ve korunduğu binalardır.

Arşiv Fonu : Bir kurum veyâ belli kişilerden çıkan dökümanların bütününe denir.

Arşiv Malzemesi : Bir delil olmaya veyâ millî ve milletler arası hukûkî işler ve ilişkileri bakımından yasama, yargı, yönetim, askerî, politik, ekonomik, ilmî her hangi bir konuyu aydınlatmaya, düzenlemeye, karara bağlamaya yarayan her türlü belgelerdir.

Arşivlik Malzeme : Arşiv malzemesi niteliği kazanmamış, ilgili oldukları kurumlarca korunan dökümanlara denir.

Ayıklama : İlgili kurumlarda bulunan, henüz arşivlere intikal etmemiş arşiv malzemesi niteliğini taşıyan dökümanlar üzerinde kurul ve uzman kişilerce yapılan tasviye işlemidir.

Belgelerin Kalemlerine Göre Ayrılması : Belgelerin, provenans sistem gereği, âit oldukları dönemdeki teşkilât yapısı içerisindeki dâirelerine (kalemlerine) ayrılması işlemidir.

Belgelerin Kodlanması : Tefriki yapılmış olan belgeler üzerine, âit oldukları kalemin sembolünün yazılmasıdır.

Belgelerin Kronolojik Sıralanması : Her kod'a âit belgelerin kendi içerisinde yıl, ay ve gün sırası takip edilmek suretiyle düzenlenmesidir.

Damgalama : Mevcut dökümanların, Osmanlı Arşivi'ne âit olduğunu belirtmek amacıyla yapılan bir işlemdir.

Depolama : Dosyalanan belgelerin, ilgili depolarda, belli bir düzene göre raflara yerleştirilerek korunmasıdır.

Dosyalama : Kodları aynı olan belgelerin kronolojik olarak uygun miktarda dosyalara yerleştirilmesidir.

Ek Kod (Sübdvizyon) : Bir kalemdeki belgelerden ortak özelliklere sahip olanlarının bir araya getirilmesi suretiyle tasnifi için ihdâs edilen ek semboldür.

Envanter : Arşiv fonlarını meydana getiren malzemelerinin sistematik sayı ve döküm listesidir.

Etiketleme : Dosyada bulunan belgelerin kod, tarih , sıra numarası ve adedinin belirtildiği etiketlerin, dosya sırtına yapıştırılmasıdır.

Gömlikleme : Belgelerin düzenlenmesinde ve korunmasında belli bir ölçüyü sağlamak amacıyla belgenin ikiye katlanmış kâğıt veyâ kartonun içine konarak, üzerine belgeye âit bilgilerin yazılmasıdır.

İndeks (Dizin) : Arşiv fonlarına âit kataloglarda geçen kişi, konu, terim, ünvan ve görevlerin alfabetik sıra gözetilerek yapılan düzenlemesidir.

Milâdî Ve Rûmî Tarihlerin Hicrî Tarihe Çevrilmesi : Osmanlı Arşivi'nde hicrî tarih esas alındığından, üzerinde rûmî veyâ milâdî tarih bulunan belgelerin, tarih çevirme kılavuzu yardımıyla hicrî tarihe göre tarihlenmesidir.

Numaralama : Arşiv malzemelerinin kolay bulunmasını sağlamak ve adetlerinin tesbiti için yapılan bir işlemdir.

Provenans Sistemi : Arşiv malzemesinin, işlem gördüğü tarihlerdeki aslı düzeni içerisinde, fonlar parçalanmadan tasnif edilmesidir.

Tahminî Tarihleme : Üzerinde tarih bulunmayan belgelerin muhtevâsı esas alınarak yapılan ilmî araştırmalar sonucu belgelerin tarihlerinin tahminî olarak tesbitidir.

Tarihleme : Gün, ay ve yıl sırası gözetilerek hicrî tarih esasıyla belgelerin tarihinin tespit edilmesidir.

Tasnif: Arşiv malzemelerinin kolaylıkla bulunabilmeleri ve kullanılabilmeleri amacıyla önceden tespit edilmiş olan belli bir sisteme göre düzenlenmesi işlemidir.

Telhis : Belgelerin üzerindeki metnin muhtevâsını mümkün olan en kısa şekilde ifade etmektir.

Teknik İşlerle İlgili Terimler

Agrandisman : Büyük boy arşiv malzemelerinin 18x24 cm. eb'adında negatif filminin çekilip tekrar istenilen eb'adda fotoğrafının alınması işlemidir.

Dezasidifikasyon : Aside olmuş belgelerinin asidinin giderilmesi işlemidir.

Dezenfeksiyon : Belgeleri tahrip edici faktörlerden korumak amacıyla ve belgeyi bozmayacak şekilde yapılan kimyevî müdâhalelerdir.

Diapozitif Çekimi : Çekilen negatif mikrofilmlerden pozitif filme kopya alınmasıdır.

Fotokopi : Resme karşı hassas bir kâğıt üzerinde çok kısa zamanda elde edilen fotografik kopya çıkarma yöntemidir.

Laminasyon : Özel kâğıtlara kimyevî bir teknik uygulayarak belgeyi soğuk , sıcak ve basınç tesiri altında birleştirmek suretiyle plastikləştirmesini sağlayan bir koruma ameliyesi ve restorasyon metodudur.

Mikrofilm : Çok küçük bir ölçek içinde bir çok mikro kopyaları içine alan şerit hâlinde bir fotografik filmidir. 24x36 mm. eb'adında, 30m. uzunluğundadır.

Mikrofilm Tasnifi : Kurutulması tamamlanan mikrofilmlere, âit olduğu belgenin kod numarası verilerek düzenlenip özel kutu ve yerlerde saklanmasıdır.

Restorasyon : Yıpranmış arşiv belgelerinin daha fazla yıpranmasını önlemek amacıyla gerekli malzemeye ve aslına uygun olarak yapılan onarımdır.

Zeroks : Belgenin elektrostatik olarak doğrudan doğruya kopyalarının çıkarılmasıdır.

Konsültasyon ve Transkripsiyon İşleriyle İlgili Terimler

Araştırmacıların Kayıtlarının Tutulması: Arşivde araştırma yapmaya gelen çeşitli meslek gruplarına mensup yerli ve yabancı araştırmacıların tesbiti amacıyla yapılan işlemdir.

Belge Çıkarma : Araştırmacının istediği belgelerin; istek fişi karşılığında depodan çıkarılarak verilmesidir.

Fotokopi Çektirme : Araştırmacının istediği belgelerden, tespit edilmiş miktarı aşmamak şartıyla, mikrofilm, fotokopi ve zeroks verme işidir.

Kayıt Tutma : Araştırmacılara çıkarılan belgenin kaydının tutulmasıdır.

Transkripsiyon : Bir dildeki kelimelerin başka bir dilin alfabesi ile yazılırken, kelimelerin mânâsını bozmamak gayesiyle harflerin belirtilmesi için yapılan işaretleme işlemidir.

OSMANLI ARŞİVİ'NDE KULLANILAN BAZI TERİMLER VE BELGE ÇEŞİTLERİ

Adâletnâme : Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde kanunların iyi bir şekilde işlemesi ve her hangi bir haksızlığa meydan verilmemesi için padişahların cülûslarında çıkarılan tâmin.

Ağa Arzı: Yeniçeri ağası tarafından Ocak işleri hakkında sadrâzama yazılan kâğıtlara verilen addır.

Ahidnâme: Muâhede kâğıdı, bir muâhedenin şartlarını hâvî olarak kaleme alınıp iki tarafça imza edilen resmî kâğıt; Osmanlı Devleti zamanında yabancı bir devletle her türlü yazılı andlaşmalara verilen addır.

Osmanlı ahidnâmeleri yedi esas üzerine tertip olunurdu: 1-Allahu Teâlâ'ya hamd, 2- Hz. Peygamber'e salât ve selâm, 3- Ahdin, yâni verilen sözün büyüklüğü ve önemi, 4- Ahidnâmeye aykırı hareketlerden kaçınılması, 5- Ahidnâmenin keyfiyyetini ve önemini izah ve tafsîl, 6- Ahidde durmanın lüzumu ve aksinden kaçınılması, 7- Ahde sadâkatte sebat için Cenâb-ı Hak'tan temennî ve niyâzda bulunmak.

Ahidnâme, hangi devletle yapılıyorsa, bir nüshası da o devletin diliyle yazılırdı²⁷⁶

Ahidnâme-i Hümâyûn: Hükümdar tarafından verilen hat, fermân yerinde kullanılır bir tabirdir. Lûgat mânâsı, padişahın ahidnâmesi demektir.

Ahkâm Defteri: Kanunnâmelerle, hükümlerin ve nizâm mahiyetinde olan kararların aynen kaydına mahsus defterin adıdır.

Ahkâm-ı Şikâyet : Dîvân-ı Hümâyûn'da görülen şahsî dâvâlarla ilgili olarak çıkan fermânlara verilen addır. Başlangıçtan 1649'a kadar Dîvân'dan sâdır olan hüküm ve fermânlar "Mühimme Defterlerine" kaydedilirken, bu tarihten sonra şahsî dâvâlara

²⁷⁶ Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı*, Ankara 1945, s.289

âit fermân kayıtları "Şikâyet Defterleri" adı verilen ayrı defterlere yazılmış ve bunlara "Ahkâm-ı Şikâyet" denilmiştir.

Ana Defteri : bkz. Eşkâl Defteri

Arz Kâğıdı : Sadrâzamların padişahlara gönderdikleri 15 x 25 cm ebadındaki kâğıt

Arzuhal : Bir iş zımnında bir makam veyâ dâire-i resmiyyeye ashâb-ı mesâlihden birinin verdiği istid'aya denilir²⁷⁷. Osmanlı Devletinin son zamanlarında dâvâ veyâ şikâyet yolunda takrirlik kâğıt üzerine yazılır ve bir kuruşluk pul yapıştırılırdı. (Bkz. Belge 34)

Arıza : Küçük rütbede bulunanların bir üst veyâhut büyük rütbede bulunan zevâta yazdıkları mektuplardır. Ekseriyâ mühürlüdür.

Asıl Defter : Yeniçeri Ocağı maaş defterinin orijinal olan nüshası. Yeniçeri kütüğü.

Âdet Tezkiresi : Osmanlı sarayında verilmesi âdet hâline gelmiş kumaş, hil'at ve buna benzer şeylerin verilmesi için Teşrîfât kaleminden yazılan tezkire (Bkz. Belge 53).

Battal Evrâk : Hükmü kalmamış belgeler hakkında kullanılır tabirdir.

Becihet Tezkiresi : Bir çeşit Hazîne tezkiresi olup, bir işin görülmesi için verilecek paraya âittir.

Berât : Lûgatta mektup demektir. Osmanlı Devleti teşkilâtında bâzı vazife, hizmet ve memuriyetlere tâyin edilenlere, vazifelerini yapmak yetkisini tevdi etmek üzere padişahın tuğrası ile verilen izin, mezûniyet ya da atama emirleri hakkında kullanılır bir terimdir. Berâtlı, müsaadeli ve imtiyâzlı demektir. Osmanlı vesikalarında berâta *biti*, *berât-ı şerîf*, *nişân*, *nişân-ı şerîf* denildiği gibi *hüküm* ve *misâl* de denilmektedir²⁷⁸. (Bkz. Belge 23. 16, 55, 56)

Berât Nevileri :

a. *Timar Berâtı*

b. *Ulûfe Berâtı*

c. *İltizâm Berâtı*

²⁷⁷ Şemseddin Sami, *Kâmus-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1987, s.933

²⁷⁸ Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi*, İstanbul 1979, s. 85

d. *Muâfiyet Berâtı*

e. *Mukâta'a Berâtı*

f. *Mâlikâne Berâtı*

g. *İmtiyâz Berâtı*

h. Beylerbeyilik, Sancakbeyilik, Nişâncılık, Defterdarlık, Vezirlik gibi memurlukların salâhiyet berâtı²⁷⁹.

Beyânnâme: Bir maddenin halka ilân ve duyurulması için hükûmet tarafından veyâ muayyen ve muteber zevât tarafından tertip ve neşrolunan varaka denir²⁸⁰.

Biti: 14. ve 15. asır vesikalarında mektup, fermân, berât mukabili kullanılmış bir tabirdir. Bu tabir 16. yüzyıldan sonra resmî vesikalarda görülmemektedir. Osmanlı vesikalarında berâta *biti* denildiği de olmuştur²⁸¹.

Buyruldu: Yüksek makamlardan resmî evrâk üzerine yazılan ve bazan da ayrıca ve dîvânî hat ile yazılmış olan emirlere denir. Makâm-ı Sadâret'ten olursa *Buyruldu-ı Sâmi*; diğerlerinden yazılırsa *Buyruldu-ı Âli* denir²⁸². Buyruldunun bir kaç çeşidi vardır:

1. Dâire başkanları tarafından evrâk, muharrerât ve müsted'iyât üzerine yazılan havale işaretleri. (Bkz. Belge 38, 39, 40, 45)

2. Sadâret'ten bir emri tebliğen dâirelere yazılan buyruldular ki bunlarda re'sen yâhud bir tezkire veyâ Şûrâ-yı Devlet mazbatasını tezyilen dîvânî hatla yazılır ve sadrâzâmın mührü buyruldunun üzerine basılır. (Bkz. Belge 12, 17, 19)

3. Dâire reisleri tarafından şube ve kalemlere tebliğ olunan emirler ve tenbihleri hâvi buyruldular.

4. Mutasarrıf ve kaymakam gibi memurların sûret-i memûriyetlerini mutazammın vâli veyâ mutasarrıflar tarafından yazılan buyruldular vs.²⁸³ (Bkz. Belge 18)

Cebe Defteri: Sefer açıldığında, her sancaktan kimlerin sefere gideceklerinin yazılı bulunduğu defter.

²⁷⁹ a.g.e., s.86

²⁸⁷ Ebu'l-Muammer Fuad, *Usûl-ı Kitâbet-i Resmîyye ve Gayr-ı Resmîyye*, İstanbul 1327, s. 72.

²⁸¹ İ. H. Uzunçarşılı, a.g.e., s. 279

²⁸² Ebu'l-Muammer Fuad, a.g.e., s. 72

²⁸³ Ebu'l-Muammer Fuad, a.g.e., s. 182

Cizye Evrâkı: Buna "Cizye Kâğıdı" da denir. Cizye vermekle yükümlü olanlara verilecek makbuzdur.

Derkenâr: Bir nezâret veyâ dâirenin şubelerinden birine edilecek havale üzerine, evrâk-ı muhavvelenin altına veyâ üstüne gerekli bilgiyi hâvi yazılan ifadelerdir ki başında elkap bulunmaz. İfade son bulduğunda tarih konulur ve dâirelerin mührüyle mühürlenir. Mühür içinde müdürün ismi yazılmamışsa, mührün kenarına imza da atılır²⁸⁴.

Düstûr: Kanunlarla nizamnâmeleri ihtivâ eden kitap ve mecmualardır.

Elkâb-ı Resmîye: Rütbe sahiplerinin derecelerine göre kendilerine verilen ünvana denir. Devletçe resmî elkap usûlü 1263 (1846) senesinde kabul olunmuştur. Ondan evvel bu hususta muttarid bir kaide yoktu. Herkes istediği elkabı kullanırdı. Vak'anüvis Lütî Efendi (Târîh-i Lütî, c.VIII. s.139) bunun için şu mâlûmatı veriyor : "O vakte kadar teâtî olunan bilcümle mekâtîp ve muharrerât ve tezâkire yazılan elkâb ve kâide-i muttaride üzere câri olmayıp, herkes indî olarak her türlü elkab ve ünvan yazmakta idi."

Elkab, kâğıdın uzunluğunca yukarının dörtte birinden başlanır, yazana ve yazılan makam ve şahsa göre değişirdi²⁸⁵.

Emirnâme: Yüksek makamlar (Makâm-ı Meşîhat, Harbiye Nezâreti, Şûrâ-yı Devlet Riyâseti, Tophâne Nezâreti) ile Dahiliye, Hariciye, Adliye, Bahriye, Maliye, Nâfia, Evkâf ve Maârif Nezâretleri'nden Vâli ve mutasarrıflarla diğer mülkî ve askerî reislerle yazılan muharrerâta denir. Vâliler veyâ kumandanlar tarafından astlarına hitaben yazılan muharrerât-ı resmîyeye de emirnâme demek caizdir.

Emirnâme, makâm-ı Sadâretten yazılırsa emirnâme-i sâmi; diğerlerinden (bilhassa makâm-ı Meşîhat'ten) olursa emirnâme-i âlî adını alır. Bunlardan mâadâ mahallerden yazılan muharrerât-ı resmîyeye de "Tahrîrât-ı aliyye" denilir²⁸⁶.

Emr-i Âlî: Bâb-ı Âlî'den dîvânî hat ile tahrîr edilip tuğralanan padişahın irâdenâmesidir²⁸⁷.

Eshâm: İlk defa III. Mustafa zamanında çıkartılan iç istikrâz tahvillerine verilen isimdir. Sonraları her cins tahvile ve hisse senetlerine bu isim verilmiştir.

²⁸⁴ Ebu'l-Muammer Fuad, a.g.e., s. 36

²⁸⁵ Pakalın, a.g.e., c.I s. 521

²⁸⁶ Ebu'l -Muammer Fuad, a.g.e., s. 70-71

²⁸⁷ Gös. yer.

Eşkâl Defteri: Devşirme usûlüyle toplanan Acemî oğlanlar için, İstanbul'a getirildiklerinde tutulan ve ana, baba, köy, kaza, sancak ve benzeri bilgilerin yazıldığı defterdir.

Fermân: Bir işin yapılmasını veya yapılmamasını padişah adına emreden yazıdır. Dîvânî hat ile yazılır ve tuğralanır. Tanzîmât'tan sonra bâzı devlet mes'elelerinde ve imtiyâzlarda ısdâr olunmaya devam etmişse de kullanılması muayyen mes'elelere inhisâr etmiş ve yerini "irâde" usûlüne terketmiştir. Bu dönemde genellikle ilmiye kalemine ve askeriyyenin yüksek rütbeli görevlilerinin tâyin ve rütbe tevcihlerinde ısdâr olunmuştur.

Fermânın en üst köşesine kısaca (Hüve) şeklinde lafza-i Celâl yazıldıktan sonra sultana âit tuğra onun altına çekilir. Bundan sonra fermânın gönderiliş sebebi, sultanın arzusu ve emri istenen şeyin açık bir zikri yazılır, sonra da istenilen emrin uygulanmasında ve başarıya ulaşmasına dâir duâ gelir. Fermânlar konularına göre Dîvân-ı Hümâyûn kalemlerinin birinde yazılır ve Dîvân sicillerine özetleri kaydedilir. Bundan sonra, tevkîî veya nişâncı, üzerine tuğra koyma işini yapar, sonra gönderir veya elden sahibine verilir. Fermân ulaştığı yerde ilk önce kadı tarafından tetkik edilir, sahte olmadığı tespit edildikten sonra oradaki Şer'î mahkeme sicillerine kaydedilir ve üzerine işaret konulur. Fermânlar çeşitli rükünler üzerine tertip edilirdi. (Bkz. Belge 3, 25)

Fetihnâme: Her devlette ve bilhassa şarkta İslâm devletlerinde âdet olduğu üzere hükümdarlar tarafından bir yerin elde edildiğini komşu hükümdarlarla hanlara ve prens, Vâli ve şehzâdelere bildiren nâmelere denilir²⁸⁸.

Fetvâ: Bir vak'anın hükmünü beyan eden veya hükmünü koyandır. Fıkhî bir mes'elenin şer'î hükmünün beyânı yerine kullanılmış bir tabirdir. İslâm hukûku ile ilgili veya her hangi bir konunun dinî hukûk kâideleri içerisinde neticelendirilmesini sağlayan, şeyhülislâm veya müftü tarafından hazırlanmış hüküm beyan eden belgedir²⁸⁹. (Bkz. Belge 21)

Fezleke: Hülâsa, netice mânâsına gelir bir tabirdir. Hesabın hülâsasına, sorgu, sualin neticesine bu ad verilir. Bunların birincisine "Hesap Fezlekesi" denilir. Eskiden sadrâzâmın emriyle Dîvân'da şikâyetleri dinleneceklerin istekleri çavuşbaşı tarafından yazılır, Dîvân'da sadrâzâmın solunda oturarak dâvâların hülâsasını arzederdi.

²⁸⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 288

²⁸⁹ İsmet Binark, *Arşiv ve Arşivcilik Bilgisi*, s.66

Çavuşbaşının bu kısaltılmış ifadesine fezleke denilirdi. Kısaltılmış eserler hakkında da bu tabir kullanılmıştır²⁹⁰.

Hatt-ı Hümâyûn: Padişahlar tarafından bir maslahat zımında ısdâr olunan yazılı emirler hakkında kullanılır bir tabirdir. Buna eskiden "Hatt-ı Şerif" denilirdi.

Hat : Arapça yazı demektir. Hatlar padişahların kendi yazılarıyla yazıldığı gibi uzun olup da Mâbeyn kâtipleri tarafından yazılanlara padişah imzasını koyardı. Bununla beraber her ne suretle olursa olsun padişah namına çıkarılan emirlerde hünkârın imzası bulunurdu. İşte gerek yazının onun tarafından yazılmış olması ve gerek imzasının bulunması bu tabirin meydana gelmesine sebep olmuştur.

II. Mahmud zamanında ve 1248 (1832) senesi ortalarına kadar sadrâzamların arzları üzerine yazılan hatt-ı hümâyûnlar telhis veyâ takrirlerin üst taraflarına yazılırken o tarihten itibaren terk olunarak sadrâzam arzlarının başkâtip vasıtasıyla takdimi usul ittihaz olmuştur. (Bkz. Belge 22).

Bir taraftan istek vâki' olmaksızın re'sen yazılan Hatt-ı Hümâyûnlara "Beyaz üzerine yazılan Hatt-ı Hümâyûn" denilirdi²⁹¹.

Hazîne Tezkiresi: Bir işin yerine getirilmesi için verilecek paraya âit emirdir.

Hüccet: Osmanlı Devleti'nde kadıların adlî, kazaî, ve idârî vazifeleri vardır. Bunlardan idârî konularda yazmış oldukları resmî yazılara hurûf vesika, varaka; şer'î ve kazaî konularda yazmış olduklarına ise hüccet denmiştir.

Hüccet-i Şer'îyye, noter senedi anlamında kadılar tarafından her hangi bir hukûkî durumu tespit eden belgedir²⁹².

Hüccet-i Zahriye: Bir berâtın örneğinin arka tarafına kadı tarafından yazılan ve bir hakkın alındığını bildiren belgedir.

Hükm-i Şerif: Padişah tarafından emri mutazammın olarak yazılan kâğıda denir.

Hüküm: Her hangi bir iş veyâ vazife için padişah tarafından verilen tahrîre hükm-i hümâyûn denilmektedir. Dîvân-ı Hümâyûn, Maliye, Darphâne vesâireden hükümdar namına yazılan emir ve tenbihâtın hepsi hükümdür. Dîvân-ı Hümâyûn

²⁹⁰ Pakalın, a.g.e., c. I, s. 625-626

²⁹¹ Aynı yerde

²⁹² İsmet Binark, a.g.e., s. 66

Ahkâm Defterleri, Maliye Ahkâm Defterleri, Mühimme Defterleri, Meâdin Ahkâm Defterleri, muhtelif mes'eleler hakkındaki kararları hâvidirler. (Bkz. Belge 4, 26)

İbka Fermânı: Yeni bir cülûs vukuunda, başta sadrâzam olmak üzere yerini muhafaza eden devlet ricâli için sâdır olan fermândır.

İbtidâ Tezkiresi: Bir memurluğa, bir tarafa veyâ bir göreve kesin atanmaları yapılacak olanlara verilen geçici belgedir.

İcmal: Maaş ve arazi tesciliyle ilgili husûsî ve resmî muameleleri ve tatbik edilen müfredatların özetlerini açıklayan defter ve vesikalardır²⁹³.

İlmühaber: Resmî dâirelerden birinin her hangi bir iş münasebetiyle başka bir dâireye mâlûmâtı hâvi yazdığı kâğıda denir. Sonraları bunun yerine "müzekkere" tabiri kullanılmıştır. (Bkz. Belge 27)

Mesâlih-i mütenevvia üzerine cereyan eden muâmele-i kalemiyye neticelerinin sicile kaydı ve keyfiyetinin mâlûm olması için veyâhut bir mahalle imam ve muhtarları tarafından mahalle mütemekkinlerinden birinin husûsat-ı zâtiyyesine dâir yedlerine verilen varakadır.

İlâm: Bir mahkemeden sâdır olan hüküm ve kararı hâvi verilen mühürlü resmî kâğıda denir.

Ekseriyetle Şer'î veyâ nizâmî mahkemelerden sâdır olur.

İmtiyaznâme: Vuku' bulan istid'a üzerine muâmele-i nizâmiyyesi bi'l-ifâ bâzı ruhsat ve müsâadeleri hâvi olarak hükûmet tarafından müsted'îlere verilen varaka-ı resmiyyedir. Rika ile yazılırsa "imtiyaznâme"; dîvânî hat ile yazılırsa "imtiyâz fermânı" denir²⁹⁴.

İrâde: Padişahın bir işin yapılması veyâ yapılmaması hakkında verdiği emre denir. İrâde eskiden şifahî, yâni ağızdan emir vermek, yâhut kendi elyazısı ile yazmak suretiyle verilirdi. Daha sonra irâdeler Mâbeyn başkâtibinin imzasını taşıyan yazılı kâğıtla bildirilmeye başlanmıştı²⁹⁵.

İrâde-i Aliyye: Makâm-ı Sadâret'ten yazılı ve sözlü olarak verilen emirlerdir ki öteden beri bu ad ile isimlendirilmiştir.

²⁹³ Necati Aktaş, *Başbakanlık Arşivi*, s. 463

²⁹⁴ Ebu'l-Muammer Fuad, a.g.e., s. 71

²⁹⁵ Pakalın, a.g.e., s. 78

İstidâ: Muâmelât-ı resmiyyeye taalluk eden muhâberâtın metâlîbe kısmından olup memuriyet, maaş, rütbe talebi için makâm-ı aliyyeye takdim olunan varakadır. Elkâb yazılır. Mühürlemek veyâ imza edilmek cihetlerinden ikisi de mücâzdır²⁹⁶. (Bkz. Belge 40)

Muhteviyatına göre ikiye ayrılır :

1. Celb-i merhamet ve istid'a-yı lütf ve âtîfet için yazılır ki muhataba tesir edecek ifadeler kullanılır.

2. Bir iş için resmen verilmesi iktiza eden arzuhallerdir²⁹⁷. (Bkz. Belge 40)

İstîfa: Bir şahsın kendisine teklif ve sipariş olunan işten ve hizmetten affını istemesi mânâsınadır.

İstifâ-yı memûriyet, yâ ilcâ-yı maslahattan, veyâ ahvâl-i husûsiyyeden ileri gelir. Hangisinden ise esbâb-ı mûcibe gösterilmek lâzımdır²⁹⁸.

İstintaknâme: Sanığın ifadesini hâvi resmî kâğıt hakkında kullanılan tabirdir.

İstîzân Tezkiresi: Padişah'tan sorulması gereken işler hakkında, sadrâzam tarafından Mâbeyn Başkitâbeti'ne hitaben yazılan tezkirelerdir.

İtimâdnâme: Bir sefirin keyfiyet-i memûriyetini mutazammın olarak tâyin olduğu devlete vermek üzere, tâbi olduğu devlet başkanı tarafından yazılıp verilen mektuplara denilir.

İzn-i Sefîne: İstanbul ve Çanakkale Boğazlarından geçmek için gemilere verilen fermândır.

Jurnal: Zabıta memurlarının meşhûdları olan vakâyî mübeyyin olarak mercilerine takdim eyledikleri resmî evrâk.

Liman Jurnalı: (Bahriye) Geminin limanda bulunduğu müddetçe vukûâtın kaydolunduğu defter.

Seyr Jurnalı: (Bahriye) Geminin esnâ-yı seyrde vukûâtının kayd olduğu defter.

Jurnalci: Vakâyî-i askeriyyeyi kayıt ve zapteden memur.

²⁹⁶ M. Tevfik, a.g.e., s. 441

²⁹⁷ M. Cevdet, Kitâbet-i Resmiyye, s. 18-19

²⁹⁸ M. Tevfik, a.g.e., s. 432

Devam Jurnalı: Devâir-i resmiyyede ve aklâmda memûrünün vakt-i muayyeninde gelip gittiklerini kayıt ve tâyinine medâr olan cetvel.

Kalemiye Tezkiresi: Çeşitli mukâta‘alardan sadrâzam ve defterdar gibi yüksek makam sahiplerinin alacakları kalemiye hissesinin mikdarını gösterir tezkiredir. (Bkz. Belge 54)

Kanunnâme: Örfî hukûkun sınırları içerisinde, idârî, mâlî, cezâî ve benzeri hukuk alanlarında muhtelif zaman ve zeminlerde ulû'l-emrin emir ve fermânlarıyla, zamanın şeyhülislâmlarının fetvalarına dayanılarak vaz‘edilen kanun hükümlerinin bir kamu kitabında aynen veyâ özet hâlinde derlenmiş şekline denir.²⁹⁹

Kâime: Sadrâzam ve yüksek dereceli devlet memurları tarafından yazılan yazı veyâ iki kalem arasında ilmühaber niteliğinde olan yazılardır. (Bkz. Belge 28)

Eskiden büyüklere yazılan resmî kâğıtlardan birinin adı idi. Küçüklerden büyüklere yazılanlara "arîza" denilirdi. Kâimeler uzun kâğıtlara yazılırdı. "*Lehçe-i Osmanî*" de, sâbıkta uzun kâğıtlara yazılan emirnâme, resmî yazılar, hazîne kavâimi, evrâk-ı kavâim-i nakdiye izahatı vardır.

Şimdi banknot denilen kâğıt paralara da önceden "*kâime*" denirdi.

Lâyihâ: Düşünülen bir tertip ve tasavvuru mübeyyin olarak kaleme alınan takrirdir. "Lâyihâ-ı nizâmiye, nizâmnâme, nizâm ve kanun yerine geçmek üzere kaleme alınmış takrir" demektir.

Mahzar: Mûteaddid imzayı hâvi olarak bir madde hakkında yazılıp, resmî makamlardan birine verilen kâğıt arzuhal hakkında kullanılır bir tabirdir. Mahkeme sicilli, defter yerinde de kullanılır³⁰⁰.

Mârifetnâme: Bir timar veyâ zeâmet içinde kişilere âit olan tarla vesâir araziye başkasının tasarruf edebilmesi için, timâr veyâ zeâmet sahiplerinin verdiği bir çeşit tapu senedidir.

Mârûzât: Alt makam tarafından üst makama hitaben vukû bulan şifâhî ve tahrîrî ifade yerinde kullanılan bu tabir sadrâzamlar tarafından Mâbeyn'e yazılan arızalar hakkında alem olmuştur.

²⁹⁹ Ahmet Akgündüz, Osmanlı Kanunnâmeleri, c.1, İstanbul 1990, s.78

³⁰⁰ Pakalın, a.g.e., c. II. s. 391

Son zamanlarda sadrâzamlardan gayrı makam sahipleriyle muhtelif şahıslar tarafından her hangi bir şey hakkında padişaha yazılan kâğıtlar için de aynı tabir kullanılırdı.

Mazbata: Bir meclis veyâ komisyonun, her hangi bir konu hakkında sâdır olan tavsiye mahiyetindeki kararının, ilgili makama iletildiği ve âzâlarının imzâlarını taşıyan evrâka mazbata adı verilir. Resmî ve gayr-ı resmî olmak üzere iki kısımdır.

Resmî mazbatalar, devâir-i aliyyede müteşekkil meclislerdir ki müzâkereye konulan mesâlih hakkında verilen karara dâir tahrîr ve tanzim olup, âzâlar tarafından mühürlenene varakalardır.

Gayr-ı resmî mazbatalar, bir belde ahâlisi veyâ bir kaç taraflarından yazılıp mühür ve imza edilen varakalardır ki bunlara "*muhzır*" da denir.

Bunlar derece ve yazıldığı yerin önemine göre muhtelif isimlerle anılır; bâzıları şunlardır:

1. Meclis-i Mahsûs-ı Vûkelâ mazbatası
2. Şûrâ-yı Devlet mazbataları (Bkz. Belge 31)
3. Dîvân-ı Muhâsebât Hey'et-i Umûmiyyesi'nden yazılıp, kezâlik makâm-ı Sadâret'e takdîm edilen mazbatalar.(Bkz. Belge 32)

Melfûfât: Bir Tahrîrât veyâ tezkire ile birlikte gönderilen ek belgelerdir. Bunların nev'i ve miktarını göstermek için tertip edilen müfredatlı kâğıda ise melfûfât müzekkiresi denirdi.

Menşûr: Padişah tarafından vezirlik, beylerbeyilik ve bir mansıb ihsanını veyâ bir serdarlığa tâyini mutazammın berâtın adıdır.

Menşûrlar, nişancı ile reisülküttâbın kalemlerinden çıkar veyâ onlar tarafından tashih edilirdi. Tuğralı ve dîvânî hat ile yazılırdı³⁰¹.

Mevâcib Tezkiresi: Devlet hazinesinden ulûfe (maaş) alanlara mahsus bir çeşit bordrodur.

Misâl: Fermânın diğer adıdır.

Muhtıra, Muhtıra-i Seniyye veyâ Muhtıra-i Hümayûn: Bir hususun icrasını istîzân zımnında bir memur tarafından üst makama hitaben yazılan varakaya muhtıra denir. Ancak hümayûn kelimesiyle vasıflandığında padişah tarafından Sadâret'e veyâ

³⁰¹ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 285

nezâretlere yazılan muhtıra anlaşılmaktadır. Vâlilerin Sadâret'e, sadrâzamın padişaha hitaben yazdığı muhtıralara da rastlanmaktadır.

Mukavelenâme: İki veyâ daha ziyade taraf arasında bir iş için müzâkere neticesinde verilen kararın imzalı varakasıdır.

Muktezâ Defteri: Dîvân'dan çıkacak bir kararın, devlet kanunlarına ve anlaşmalara göre nasıl olması gerektiğini belirten kayıtları hâvi defter. (Bkz. Belge 34)

Muâfnâme-i Hümayûn: Bir köy veyâ kasaba halkının, yahut bir şahsın vergi vesâir devlet tekliflerinden affedilmiş olduğuna dâir yazılan fermân veyâ emir hakkında kullanılır bir tabirdir. Bu türlü haklar padişahların salâhiyetleri cümlesinden olduğu için mükellefiyetten vazgeçiliş de saltanat makamına atfolunurdu.

Muâhedenâme: İki devlet başkanları tarafından sulh ve salâha vesâir hususlara dâir sened makamında yazılan muteber evrâk.

Ahidnâmeler muhtelif lisânlarda yazılırdı. Sefer münasebetiyle veziriâzam, serdâr-ı ekremle cepheye hareket ettiği zaman, âdet olduğu üzere bütün ahidnâmelerde beraber götürülür ve lüzûmu hâlinde orduda asıl ahidnâme suretlerine müracaat olunurdu.

Mübâya'a Tezkiresi: Kumaş, hil'at ve hediyelik eşya satın alınması için yazılan tezkiredir.

Mürâsele ve Kazasker Buyruğu: Kazaskerlerin kadılara ve kadıların da daha alt derecedeki görevlilere tâyin ve yetkileri bildiren yazılı emirler³⁰². (Bkz. Belge 35)

Mürûr Tezkiresi: Osmanlı sınırları dahilindeki seyahatler için verilen vesîkadır.

Müzekkire: Bir konu hakkında üst makamlara veyâ ait olduğu merciine takdim olunan yazı. Meselâ: Kadîm elkaba dâir Dîvân-ı Hümayûn kaleminin Sadâret'e takdim ettiği müzekkire gibi.

Nişân: Eski vesikalarla tarihî eserlerde nişân-ı şerîf-i âlişân ve nişân-ı hümayûn denilen fermân, hükümdarın tuğrasını, yâni nişânını hâvi vesikadır. Bu fermân, berât, hüküm vesâireden her hangi birisi olabilir. (Bkz. Belge 37)

³⁰² İsmet Binark, *Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri*, s. 64

Hükümdarların alâmetlerini taşıyan fermân ve berâtlara Türklerde "*nişân*" adı verildiğinden, bu alâmeti çekmeğe izinli makam sahibine ve "*nişancı*" denilmiştir³⁰³.

Nişanlı Kâğıt: Padişahın seferde bulunduğu zamanlarda İstanbul'da kaymakam sıfatıyla bırakılan vezire icâbında doldurulmak üzere *nişancı* tarafından tuğraları çekilmiş olarak gönderilen kâğıtlardır.

Nizamnâme: Kanunların tatbik suretlerini göstermek ve emrettiği hususlarla meneylediği yönleri tespit eden kâidelerdir.

Nutk-ı Hümâyûn: Bir takım merasimler ve toplantılar münasebetiyle padişah adına görevlendirilenler tarafından okunan metinler için kullanılan tabirdir. Meclisin küşâdı, icâzet merasimi, ziyafetlerde vs. de okunan nutuklar bu cümledendir.

Nüfus Tezkiresi: İlki 1280'de verilen ve bugünkü nüfus kâğıdı yerine kullanılan kâğıt. Osmanlı tezkiresi de denirdi.

Nâme-i Hümâyûn: Padişah tarafından, yabancı devlet veyâ hükûmet başkanlarıyla Osmanlı Devleti'ne bağlı prensliklere veyâ eyâlet-i mümtâze yöneticilerine yazılan resmî mektuptur. Doğum, ölüm, deprem, kaza, antlaşma vesâir hususlar yazışma konusu olabilir. Aynı muhtevâda yabancı devlet başkanlarından gelenlere ise sadece "*nâme*" adı verilir.

Bazı nâmelere altın yaldızlı tuğra çekilir. Tuğradan başka padişahın kendi mührüyle sadrâzamanın gönderdiği numûnesine göre, nâmenin kenarına altın yaldızlı iki satır olarak hükümdarın imzası konur. (Bkz. Belge 36)

Pusula: Dâire içi yazışma ve haberleşmede kullanılan küçük kâğıtlardır.

Ru'ûs: Vezirler, beylerbeyi, sancak beyleri, mevâli, timar ve zeâmet sahipleri müstesna olmak üzere, merâtib-i ilmiyyeden müderrisliğe, mülkiyeden ûlâ sahibine kadar ihsan buyrulan rütbelerin tevcihine dâir Ru'ûs-ı Hümâyûn kaleminden yazılıp verilen sened-i resmiyedir.

Rûznâmçe sureti: Bir paranın Hazîne'ye yatırıldığına dâir veyâ gelir ve gider olduğunu göstermek üzere ödemede bulunan kimseye, veyâ istihkak sahibine verilen belgedir.

Rûznâmçe Temessükü: Başdefterdarlık tarafından, günlük gelir ve giderlerin özetlerinin gözden geçirilmesinden sonra yazılan ibrâ tezkiresine denir.

³⁰³ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 283

Sened-i Bahrî: Ticaret gemilerinin kime âit olduğunu belirten vesikalardır.

Sened-i Hâkânî: Tapu senedi yerinde kullanılan bir tabirdir.

Seraskerlik Berâtı: Harbe gitmekle görevlendirilen vezirlere verilen berâttır.

Sergi Pusulası: Paşa Kapısı'ndan üç ayda bir verilen maaşlara âit belgedir. (Bkz. Belge 41)

Sicillât-ı Şer'îye: Bölge Şer'î Mahkemelerinde, kadıların vermiş oldukları ilâm, hüccet ve kararların ve devlet merkezinden gelen bütün fermân, emir ve tebliğlerin kaydedildikleri sicillerdir³⁰⁴.

Sûrh: Bir nezâretin padişaha arz edilmek üzere Sadâret'e takdim ettiği tahrir üzerine Sadâret tarafından kırmızı mürekkeple yazılmış takdim yazısı. (Bkz. Belge 42)

Şartnâme: Bir mültezime veyâ bir şirkete ihâle olunan şeyin şerâit-i iltizâmîyye vesâiresini mübeyyin olarak verilen resmî sened kabilinden evrâka denir³⁰⁵.

Şehâdetnâme: Bir maddenin hakikatine veyâ meşhûd olduğuna dâir muteber zevât tarafından müştereken verilen varakalara denir³⁰⁶.

Şukka: Merkezden taşraya yazılan mektuplara denir. (Bkz. Belge 43).

Tahrîr Defteri: Osmanlı Devleti tarafından yeni zaptedilen memleketlerin arazisini tescil ve tasarruf sistemini ve vergi nisbetlerini tâyin ve tespit maksadıyla muntazam olarak tutulan ve genellikle her otuz yılda bir yenilenen defterdir. Bu defterlere *Mufasssal* adı verilir.

Mücmel (İcmâl) Defteri: Her vilâyetin yalnız idârî teşkilâtla köy isimlerini ve yıllık hâsılât mikdarlarını gösteren muhtasar tahrîr defteridir.

Defter-i Atîk: Tahrîr sona erdikten sonra bir evvelki tahrîr defterine Defter-i Atîk adı verilir; bundan bir öncekine de *Defter-i Köhne* denir.

Defter-i Cedîd: En son yazılan tahrîr defterine verilen addır.

Tahrîrât: Taşradaki veyâ ülke dışındaki resmî dâirelerden merkeze gelen yazılar hakkında kullanılan bir tabirdir. Yıldız vesikalarında tahrîrâtın mühür taşıması tezkireden ayırt edici bir özelliğidir.

³⁰⁴ Binark, a.g.e., s. 66

³⁰⁵ Ebu'l-Muammer Fuad, a.g.e., s. 73

³⁰⁶ Aynı yerde

Tahvil: Rûznâmçe örneği ile değiştirilmek üzere Hazîne'ye ödeme yapana veya istihkâk sahibine, ilgili bulunduğu mâlî kaynağın kaleminden verilen ve bu işlemin tamamlandığını gösteren belgedir. (Defterdarlığa âit) (Bkz. Belge 44)

Tahvil Defteri: Vezir, beylerbeyi, sancakbeyi ve mevâlinin ve bütün timar ve zeâmet ashabının, tâyin, tevcih ve nakil muamelelerinin kaydedildiği defterlerdir.

Takrîr: Resmî dâirelerden Sadrâzamlığa gönderilen yazıdır. Sadrâzam tarafından padişaha yazılan ve bir konu hakkında teferruatlı bilgi ihtiva eden yazıya *takrîr-i âlî*; sefârethânelerden ve patrikhânelerden imzasız olarak verilen takrîre ise *takrîr-i şifâhî* denir. (Bkz. Belge 45)

Bu tür yazılar elkabsız ve ser-levhasız kaleme alınır ve mühür ile tamamlanır³⁰⁷.

Tâlimatnâme: Bir memura, ne yolda hareket etmesi lâzım geleceğini bildiren (Yıldız tasnifi vesikalarında genellikle Başkitâbet tarafından verilen) evrâka denir.

Tapunâme: Bir timar veya zeâmet sahibi kişilere âit olan tarla vesâir arazi için; veya zeâmet sahiplerince tapu bedeli olarak ilgili kimseye verilen tapu senedir. (Bkz. Belge 46)

Telhis : Sadrâzam veya daha alt makamlardan padişaha, iznini, görüşünü veya emrini almak için yazılan ve konunun özetini, muhtırasını ifade eden yazıdır.

Temessük: Borç için alınıp verilen kâğıt ve istimlâk sırasında alınan hüccet demektir. (Bkz. Belge 47, 48)

1. Muâhede, sulhnâme ve emsâli resmî ve devlet tarafından veya muâhede yapıyan tarafından verilen mühürlü kâğıda "*temessük*" denilirdi.

2. Arâzi-i Emiriyye'de ferağ ve mahlûl vukûunda sâhib-i arz sayılan timar ve zeâmet sahiplerini belirleyen vesikalara temessük adı verilirdi. Bu itibarla temessük tasarruf vesikası demektir. Tanzîmât'tan sonra bunun yerine "*tapu*" denilmeye başlanmıştır.

3. Borç için alınan senede "*temessük*" ismi verilirdi.

4. Kefâleti tazammun eden vesikalara da "*temessük*" denilirdi³⁰⁸.

Temliknâme : Devlet toprakları gelirlerinin, belli bir usûle uyularak bir yere tahsisât olarak ayrıldığını gösteren belge.

³⁰⁷ Meclis-i Vâlâ, 11/853

³⁰⁸ Pakalın, *a.g.e.*, c. III. s. 453

Tevkî : Osmanlı vesikalarında tevkî, *tevkî-i hümayûn*, *tevkî-i refî*, *tevkî-i refî-i âlişân* gibi müfret ve mürekkep olarak zikredilen bu kelime, tam mânâsıyla nişânın mukabilidir ve üzerinde hükümdarın tuğrası bulunan fermândır. Bu tuğrayı çekene *muvaakkî* veyâ *tevkî*, yâni *nişâncı* denilirdi³⁰⁹.

Tezkire: Aynı şehir ve kasabada bulunan resmî dâireler arasında teatî olunan muhaberâta verilen addır. İmza ile bitirilir. Tahrîratlardan ayırt edilen özelliklerden biri mühürsüz oluşudur. Sırasıyla tezkireleri bir kaç bölümde inceleyelim:

1. *Sadâret Tezkiresi* : Sadâret'in mülkî işlere dâir sunduğu tezkirelere "*Arz Tezkiresi*" denilmektedir. Bunun Osmanlı diplomatiği bakımından aynı özellikler arzeden iki şekli vardır: (Bkz. Belge 7,49,51)

a. *Tezkire-i Resmîyye* : Hitap cümlesi ile başlayan ve genellikle istizânen yazılan tezkirelerdir. (Bkz. Belge 5, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 22)

b. *Tezkire-i Husûsiyye* : Hitap cümlesi olmayan ve genellikle bir hâdiseyi haber vermek amacıyla yazılan tezkirelerdir.

2. *Nezâret Tezkireleri* : Yıldız Sarayı Arşivi'nde Sultan Abdülhamid'in saltanatının ilk yıllarından itibaren Saray ile yazışan dâirelerin sayılarında artış görülmektedir. Nezâretlerin tabiriyle "tezkire" diye adlandırdığımız bu mârûzât genellikle "*tezkire-i husûsî*" şeklinde olmaktadır.

3. *Diğer dâire, komisyon vs. makamların tezkireleri*. (Bkz. Belge 8,50,52)

4. *Mâbeyn Başkitâbeti Tezkireleri*.

Ünvan : Padişahların olağanüstü vesilelerle yazdırdıkları nâmeler özellikle yabancı hükümdarlara gönderdikleri ahidnâme gibi mektuplardır. Bunlar Osmanlı padişahlarının, Osmanlı diplomatik terimi olan ünvanlarıyla başladıkları ki, bu hükümdarın hâkimiyet ve salâhiyet sahalarını kapsardı.

Ünvanların sıralanılışı subjektif bir şekilde yapılır. Padişah, kendisinden birinci şahıs olarak bahsederdi ve bu formül XVII.yy. ortalarına kadar devam etmiştir.

Arap, Fars kültür muhitine mensup ve eski bir geleneğe göre düzenlenmiş olan bu ünvan formülü, tamamen Türk karakterini muhafaza etmiş, ancak muhtevâsı her zaman az çok değişmiş, birçok ülkeye hâkim ve hükümrân olan bir padişahın bütün memleketleri çeşitli şekilde sıralanmıştır³¹⁰.

³⁰⁹ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 283

³¹⁰ Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmî*, s. 57

Vakıfnâme : Bir vakfın şartlarını, husûsiyetlerini ve gayelerini tesbit eden belge.

Yarlıĝ : Fermân mânâsına gelen ve Osmanlı vesikalarında (yerliĝ) imzasıyla yazılan bu kelime, Moĝollar'da, diĝer hanlıklarda ve İlhaniler vasıtasıyla Anadolu Selçukîleri'nde, Karakoyunlu ve Akkoyunlular'da ve nâdiren Memlûklular'da kullanılıp Osmanlılar'a kadar gelmiş ise de pek o kadar umûmîleşmemiş; mâmafih bâzen ibare arasında kullanılmıştır. Bu suretle *yarlıĝ-ı beliĝ* tabiri bâzı fermânlarda görölmektedir³¹¹.

Yol Emri : Osmanlı sınırları dahilinde seyahat ettikleri sürece, kendilerine kolaylık gösterilmesini ilgililere emreden, çeşitli kişilere verilen yazıdır.

³¹¹ Uzunçarşılı, a.g.e.,s. 283

B. OSMANLI ARŞİVİ VESİKALARINDA KULLANILAN YAZI ÇEŞİTLERİ

Osmanlı Devleti'nin uzun ömründe, kültürel yönden fevkalâde bereketli mahsûller vücûda gelmiştir. Bunların arasında **Hazîne-i Evrâk** adıyla günümüze intikal eden yaklaşık yüz milyon evrâk ile numûnelerinin her biri hat san'atının zirvesine varan evrâk yazı çeşitlerinin apayrı bir yeri ve önemi vardır. Arşiv vesikalarında; dönem, konu ve kalemlerine göre değişik şekillerinin kullanıldığı bu yazı çeşitlerini ana hatlarıyla şöyle tavsif edebiliriz.

1. Nesih

Rik'anın devlet yazışmalarında geniş ölçüde kullanılmaya başlamasından önce kullanılan matbu harflerden müteşekkil yazı çeşidir. Önceleri mekteplerde, mektuplarda ve günlük işlerde nesih yazısı kullanılıyordu. Daha sonraları yerini rik'aya devreden nesih hattı ile Kur'ân-ı Kerim'ler, cüzler ve edebî eserler yazılmaya devam edegelmiştir. (Bkz. Belge 3)

2. Rik'a

Osmanlı hattatlarının îcadı olan rik'a, dîvânî yazının dikey harflerinden bâzılarının biraz küçülmesi, sadeleşmesi, kavis ve meyillerinin azalması yoluyla elde edilmiştir. Harflerin noktalarının çizgi hâlinde yazılması ve harekelerinin olmayışı, rik'a yazısının sür'atli yazmada tercih edilme sebebi olmuştur. Nesih hattında bitişik yazılmayan harfler, bu yazıda bitıştırilebilirler. (Bkz. Belge 5, 9, 13, 15)

İlk numûnelerine 18. yy. ortalarında rastlanılan rik'anın Dîvân-ı Hümâyûn'da doğduğu, umumiyetle resmî yazışma ve müsveddeleri ile vakıflarda kullanıldığı bilinmektedir. 19. asrın başından itibaren günlük resmî yazışmalarda da kullanılmaya başlanmıştır. Hattatların talebelerine verdikleri icâzetnâmelerde de kullanılışından ötürü bu yazıya *hatt-ı icâze* veya *hatt-ı icâzet* de denmiştir. (Bkz. Belge 21)

Bâb-ı Âlî Rik'ası

Bâb-ı Âlî, Evkâf, Maliye ve Deâvî Nâzirliklerinde bulunmuş olan Mümtâz Efendi (1810-1871) , bu yazıyı fevkalâde güzel yazdığı için burada yazılan rik'a, *Mümtâz Efendi Rik'ası* ve *Bab-ı Âlî Rik'ası* adları ile anılmaya başlandı. Böylece Bâb-ı Âlî'de herkes bu rik'ayla yazmaya başladı. Hususiyeti, dik ve geniş harflerin boylarının, daha sonraki Mehmed İzzet Efendi ekolüne göre kısa oluşları ve

birleşmeyen harflerin birleşik yazılışıdır. Dîvânî yazının bâzı özellikleri de henüz terkedilmemiştir.

II. Abdülhamid devrinde yetişip Galatasaray Sultânisi'nde yazı hocalığı yapan Mehmed İzzet Efendi (1841 - 1903), bu yazıyı bir hat san'atı hâline getirmiştir. Mehmed İzzet Efendi'nin mektebi üzerine okullarda rik'a yazdırılmıştır. Mehmed İzzet, rik'a harflerinin ölçülerini tespit etmiş ve bitişen harflerle bitişmeyenleri tefrik etmiştir. Bununla birlikte o da bâzı hâllerde bu harflerin bitişmesini câiz görmüştür. Bu rik'aya *yeni rik'a* veya *Mehmed Efendi rik'ası* adı verilir. *Mümtâz Efendi rik'ası* sert görünüşlü olmasına rağmen, *Mehmed İzzet Efendi rik'ası* tatlı bir görünüşe ve kat'î kaidelere sahip bir san'at yazısıydı. (Bkz. Belge 32, 40, 42)

3. Siyâkat

San'at hattı olmaktan ziyâde maliye, tapu ve evkâfa âit işlerde ve bunlara dâir vesikaların yazılmasında kullanılır. *Siyâkat*'ın *Kûfî kırmızı* ile *Nesih kırmızı*'nın birleşmesinden meydana geldiği söylenebilir. Bu yazıda harflerin noktaları bazen kelime sonuna bir işaret gibi takılır. Noktalar her zaman kullanılmaz. İstisnâsı olmakla birlikte *siyâkat*'ta bütün harfler, özellikle küçük bacaklı harfler kısa; çanaklı veya kavisli olanlar düzce yazılır.

Gizlilik esasına göre tanzim edildiği için *siyâkat* yazısında hem harflerin, hem de rakamların yazılışı, diğer yazı çeşitlerine benzemez. Buna ilâve olarak, zamanla muhtelif Dîvân kalemlerinin ve bu kalemde çalışan kâtiplerin yazdığı *siyâkat* yazılarında da karakter farklılıkları meydana gelmiştir. Harflerin şekilleri ve bitişmelerindeki farklılığa, *siyâkat* metinlerindeki Arapça- Farsça karışımı cümle yapısını ve bolca kullanılan Farsça edatları da eklersek, *siyâkat* yazısını yazmanın ve okumanın tam mânâsıyla bir ihtisas işi olduğu anlaşılır.

Fatih devrinden itibaren görülmeye başlayan *siyâkat* yazısını Osmanlılar'ın Selçuklular'dan aldığı ve bu devirdeki yazının sonraki dönemlere göre daha sade olduğunu bilinmektedir.

Bu yazıyı inkişaf ettiren ve maliyeye, evkâfa âit pek çok kaydı da *siyâkat*'a dönüştüren Tâcizâde Ca'fer Çelebi (Ö.1515), aynı zamanda yirmi yıl boyunca nişâncılık görevinde de bulunmuştur. Daha sonra Seyyid Abdüsselâm adlı zât (Ö. 1526), *siyâkat* yazısının kaidelerini tebdil etmiştir.

Siyâkat, II. Mahmud devrinde yavaş yavaş terkedilmeye başlamış ise de 1878'e kadar tapu kayıtları yine bu yazı ile tutulmaya devam etmiştir.

Siyâkat yazılarının temiz olmasına itina edilir, üzerlerinde leke ve silinti bulunmazdı. Bu tür hatalar ise müsamaha edilmez, kâtipler cezâlandırılırdı. (Bkz. Belge 39, 47, 53, 54)

4. *Ta'lik*

İranlılar'a göre *tevkî*, *rik'a* ve *nesih* hatlarının birleşmesinden meydana gelmiş olan *ta'lik*, 14. asra kadar devam etmiş ve bu tarihten sonra yerini *şikeste ta'lik'e* bırakmıştır. Bitişmeyen harfler bu yazıda bitiştiği için, okunması müşkil yazılardandır. (Bkz. Belge 8, 24, 39)

Şikeste ta'lik, *nesta'lik'in* yayılmaya başladığı 15 -16. yy.dan sonra çok az kullanıldı. Dîvândaki resmî yazışmalarda kullanılan *Şikeste ta'lik*, Türkler'in galat-ı meşhûr olarak *ta'lik* dedikleri *nesta'lik'in* Fatih devrinden itibaren bilhassa ulemânın yazısı olan *nesta'lik*, Meşîhat Dâiresi'nde de kullanılmıştır.

5. *Dîvânî*

Dîvânî, Dîvân'a mahsus demektir. Fatih devrinde kurulmuş olan Dîvân'da kullanılmak üzere îcat edildiği söylenirse de, bu devirden intikal eden dîvânî hatla yazılmış vesâikteki hatların olgunluğu, bu yazının daha önce vücuda getirildiğini düşündürmektedir.

Dîvânî yazısında, birleşmeyen harfler kendisinden sonra gelen harflerle birleşir ve sola doğru yatık bulunurlar. Satır sonları da hafifçe yukarıya doğru yükselir.

Dîvân-ı Hümayûn'da yazılan fermân, menşûr, berât vesâir resmî yazılar, padişahın irâdesi sonucu yazılır ve üstlerinde de padişahın tuğrası bulunurdu. Önceleri açık seçik bir şekilde yazılan *dîvânî*, daha sonraları inkişaf ederek girift bir hâl almış ve muntazam bir şekle kavuşmuştur. Devletin mühim yazılarının yazıldığı bu yazının kolayca taklit edilmemesi veyâ tahrifâta uğramaması için girift bir karaktere büründürüldüğü tahmin olunabilir. Nitekim bu gâyeye erişildiği ve taklidî fermân, berât gibi Osmanlı Devleti'nin ehemmiyetli yazılarına (çok az bir istisna ile) rastlanılmadığı bilinmektedir.

Umumiyetle büyük boy ve kazımaya, silmeye uygun olmayan aharsız kâğıtlara yazılan dîvânî hattı, 19. asırda en olgun şekline erişmiştir. (Bkz. Belge 17, 18, 20)

6. *Celî Dîvânî*

Dîvânî hattının irisi olarak bilinen *celî dîvânî'nin* ondan farklı olan özellikleri vardır. Dîvânî'ye göre ağzı daha geniş bir kalemle yazılır. Harfleri farklı ve süslü

olduğu gibi birbirlerini keser ve üst üste oturabilir. *Celî dîvânî*'de *sülûs* harflerinin noktaları; hem okutma işaretleri, hem de süs işaretleri olarak kullanılır. Bu yüzden metin yazısı istifli (kompozisyonlu) olur. Kompozisyon îcabı satır içinde fazla boşluk bırakılmadığından ve mevcut boşluklar da noktalarla kapatıldığından *celî dîvânî* yazısı ile aharsız kâğıtlara yazılan yazıların üzerinde tahrifât yapmak, âdeta imkânsızdır. *Dîvânî* yazı gibi *celî dîvânî* yazısı da fermân ve berâtların yazılmasında kullanılmıştır. Ne zaman îcat edildiği mâlum değilse de Kanûnî devrinde gelişmeye başladığı ve gelişmesinde 16. yy. da yaşamış Tâcüddin adlı hattatın büyük hizmeti olduğu bilinmektedir. Kanûnî devrindeki örnekleri acemice olan *celî dîvânî*, 19. asırda kemâle ermiş ve en güzel şekline kavuşmuştur. Hem *dîvânî*, hem de *celî dîvânî*, Türkler'in îcadı olup yalnızca Türkiye ve Arap ülkelerinde kullanılmıştır. (Bkz. Belge 56)

KONU BİBLİYOGRAFYASI**A. Kitaplar**

AKSEL, Mâlik, *Türklerde Dînî Resimler*, 1967.

AYVERDİ, Ekrem Hakkı, *Fatih Devri Hattatları ve Hat San'atı*, 1953.

BALTACIOĞLU, İsmayıl Hakkı, *Türklerde Yazı San'atı*, 1953.

ÇİĞ, Kemâl, *Hattat Hâfız Osman Efendi*, 1942

GÜNDAY, Dündar, *Siyâkat Yazısı*, TTK Yayınları, Ankara 1974.

HABÎB, *Hatt u Hattâtân*, 1305 (1887).

İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Hattatlar*, 1955.

MELEK CELÂL, *Reisü'l-hattâtîn Kâmil Akdik*.

_____, *Şeyh Hamdullâh*, 1948.

MUSTAFA ÂLÎ, *Menâkıb-ı Hünerverân*, (İbnülemin Mahmud Kemal İnal neşri), İstanbul 1926.

MÜSTAKİMZÂDE Süleyman Sadeddin Efendi, *Tuhfe-i Hattâtîn*, İstanbul 1928.

NEFESZÂDE Seyyid İbrahim Efendi, *Gülzâr-ı Savâb*, (Kilisli Muallim Rif'at'ın tashihiyle), İstanbul 1939.

SEYYİD Mehmed Necib, *Devhatü'l-küttâb*, (Kilisli Muallim Rif'at neşri), İstanbul 1942.

ÜNVER, Ahmed Süheyl, *Hekimbaşı ve Hattat Kâtipzâde Mehmed Refî*, 1950.

_____, *Türk Yazı Çeşitleri ve Fâideli Bâzı Bilgiler*, 1953.

YAZIR, Mahmud Bedreddin, *Siyâkat Yazısı*, Vakıflar Gen.Müd. Yayınları, 2. Baskı, Ankara 1977.

_____, *Eski Yazıları Okuma Anahtarı*, Ankara 1942.

_____, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslâm Medeniyeti'nde Kalem Güzeli*, 2. cilt, D.İ.B.Yay. Ankara 1972-1974.

B. Makaleler

ALPASLAN, Ali, "Hat San'atı", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, c.14, s.441-552. Çağ Yayınları, İstanbul 1989.

_____, "Yazı - Resim", *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi*, c.1, s.1-27 (1973).

_____, "Mimârî Yapıların Yazı San'atı Bakımından Önemi", *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi*, c.4-5 (1976-1977).

ALPASLAN, Ali - Mustafa KUTLU, "Hat San'atı", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, c.4, s. 144-151, Dergâh Yayınları, İstanbul 1981.

BALTACIOĞLU, İsmayıl Hakkı, "Türk Yazılarının Tedkikine Medhal", *Dârülfünûn İlahiyât Fak.Mec.*, c.2, s.5-6, (1926)

BAYKAL, İsmail, "Hat San'atı", *Güzel San'atlar Akademisi Mecmuası*, Sayı II.

DERMAN, Uğur, "Edirne Hattatları ve Edirne'nin Yazı San'atımızdaki Yeri", *Edirne*, TTK neşri, Ankara 1965.

_____, "Hat San'atımız'da Resim Yazılar", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, c.1, Sayı 3 (1972).

_____, "Kanûnî Devri Yazı San'atımız", *Kanûnî Armağanı*, TTK Yayınları, Ankara 1970.

ÜNVER, Ahmet Süheyl, "Siyâkat Yazısı ve Kuyûd-ı Atîka", *İstanbul Belediye Mecmuası*, 87/15 (1931).

EKLER

EK : 1**1- Padişah ve Sadrâzamların Saltanat Yılları**

1	I. Osman	680-727	1281-1326	45 yıl
	Alâeddin Paşa	723	1323	
2	Orhan Gazi	727-761	1326-1359	33 yıl
	1- Alâeddin Paşa	Dev.-732	Dev.-1331	9 yıl
	2- Nizâmeddin Ahmed Paşa	732-749	1331-1348	18 yıl
	3- Hacı Paşa	749-761	1348-1360	13 yıl
3	I. Murad	761-792	1359-1389	30 yıl
	1- Sinaneddin Yusuf Paşa	761-?	1360-	?
	2- Çandarlı Hayreddin Kara Halil Paşa	770-789	1368-1387	20 yıl
	3- Çandarlı Ali Paşa	789-Devam	1387-Devam	Devam
4	I. Bâyezîd	792-805	1389-1402	13 yıl
	1- Çandarlı Ali Paşa	Devam-809	Devam-809	20 yıl
	2- Osmancıklı İmamzâde Halil Paşa	809	1406	?
FETRET DEVRİ				
5	I. Mehmed	816-5.824	1413-6.1421	8 yıl
	Amasyalı Bâyezîd Paşa	?-824	?-1421	?
6	II. Murad	824-1.1,855	1421-3.2.1451	30 yıl
	1- Çandarlı İbrahim Paşa	824-832	1421-1429	8 yıl
	2- Amasyalı Hızır Danişmend oğlu Koca Mehmed Nizâmeddin Paşa	832-842	1429-1439	10 yıl
	3- Çandarlı Halil Paşa	842-857	1439-1453	14 yıl
7	II. Mehmed	16.1.855 - 4.3.886	18.2.1451-3.5.1481	30 yıl
	1- Çandarlı Halil Paşa	842-857	1439-1453	14 yıl
	2- Mahmud Paşa (1)	857-871	1453-1466	13 yıl
	3- Rum Mehmed Paşa	871-874	1466-1469	3 yıl
	4- İshak Paşa (1)	874-877	1469-1472	3 yıl
	5- Mahmud Paşa (2)	877-878	1472-1473	1 yıl
	6- Gedik Ahmed Paşa	879-882	1474-1477	3 yıl
	7- Karamâni Mehmed Paşa	882-886	1477-1481	4 yıl
8	II. Bâyezîd	22.4.886-7.2.918	21.5.1481-24.4.1512	31 yıl
	1- İshak Paşa (2)	886-887	1481-1482	1 yıl
	2- Davud Paşa	887-902	1482-1497	15 yıl
	3- Hersekzâde Ahmed Paşa (1)	902-903	1497-1498	1 yıl
	4- Çandarlı İbrahim Paşa	903-905	1498-1499	1 yıl

	5- Mesih Paşa	905-907	1499-1501	2 yıl
	6- Hadım Ali Paşa	907-909	1501-1503	2 yıl
	7- Hersekzâde Ahmed Paşa (2)	909-912	1503-1506	3 yıl
	8- Hadım Ali Paşa (2)	912-917	1506-1511	5 yıl
	9- Hersekzâde Ahmed Paşa (3)	917-918	1511-1512	1 yıl
9	I. Selim	7.2.918-? 926	24.4.1512-22.9.1520	8 yıl
	1- Hersekzâde Ahmed Paşa (4)	?-918-9.9.920	1512-28.11.1514	2 yıl
	2- Dukakinoğlu Ahmed Paşa	1.11.920-18.12.981	18.12.1514-18.13.1515	1 yıl
	3- Hersekzâde Ahmed Paşa (5)	29.7.921-8.9.1515	23.3.922-26.4.1516	1 yıl
	4- Hadım Sinan Paşa	23.3.922-28.12.922	26.4.1516-22.1.1517	1 yıl
	5- Yunus Paşa	29.12.922-26.8.923	23.1.1517-13.9.1517	9 ay
	6- Pîrî Mehmed Paşa	13.1.924-13.8.929	25.1.1518-27.6.1523	2 yıl
10	I. Süleyman	17.10.926-21.2.974	30.9.1520-7.9.1566	46 yıl
	1- Pîrî Mehmed Paşa	Devam-13.8.929	Devam-27.6.1523	3 yıl
	2- Frenk İbrahim Paşa	13.8.929-21.9.942	29.6.1523-14.3.1536	13 yıl
	3- Ayas Mehmed Paşa	22.9.942-26.2.946	15.3.1536-13.7.1539	3 yıl
	4- Lütîî Paşa	26.2.946-M.948	13.7.1339-4.1541	2 yıl
	5- Hadım Süleyman Paşa	1.948-13.9.951	4.1541-28.11.1544	3 yıl
	6- Rüstem Paşa (1)	13.9.951-23.10.960	28.11.1544-6.10.1553	9 yıl
	7- Kara Ahmed Paşa	27.10.960-13.11.962	6.10.1553-29.9.1555	2 yıl
	8- Rüstem Paşa (2)	13.11.962-26.10.968	29.9.1555-10.7.1561	6 yıl
	9- Semiz Ali Paşa	26.10.968-29.11.972	10.7.1561-28.6.1565	4 yıl
	10- Sokollu Mehmed Paşa	29.11.972-Devam	28.6.1565-Devam	1 yıl
11	II. Selim	9.3.974-10.10.982	24.9.1566-12.1574	8 yıl
	Sokollu Mehmed Paşa	Devam	Devam	8 yıl
12	III. Murad	8.9.982-6.5.1003	22.12.1574-16.1.1595	21 yıl
	1- Sokollu Mehmed Paşa	Devam	Devam-12.10.1579	5 yıl
	2- Semiz Ahmed Paşa	21.8.987-13.3.988	13.10.1579-28.4.1580	1 yıl
	3- Koca Sinan Paşa (1)	14.7.988-10.11.990	25.8.1580-6.12.1582	2 yıl
	4- Kanijeli Siyavuş Paşa	28.11.990-17.7.992	24.12.1582-25.7.1584	2 yıl
	5- Özdemiroğlu Osman Paşa	20.7.992-5.11.993	28.7.1584-29.10.1585	1 yıl
	6- Hadım Mesih Paşa	8.12.993-24.4.994	1.11.1585-14.4.1586	1 yıl
	7- Kanijeli Siyavuş Paşa (2)	25.4.994-16.5.997	15.4.1586-2.4.1589	3 yıl
	8- Koca Sinan Paşa (2)	16.5.997-10.10.999	2.4.1589-1.8.1591	2 yıl
	9- Ferhad Paşa (1) kez	10.10.999-21.6.1000	1.8.1591-4.4.1592	1 yıl
	10- Kanijeli Siyavuş Paşa (3)	21.6.1000-24.4.1001	4.4.1592-28.1.1593	1 yıl
	11- Koca Sinan Paşa (3)	24.4.1001-6.6.1003	28.1.1593-16.2.1595	2 yıl
13	III. Mehmed	16.5.1003-18.7.1012	27.1.1595-21.10.1603	9 yıl
	1- Ferhad Paşa (2)	6.6.1003-29.10.1003	16.2.1595-7.7.1595	5 ay
	2- Koca Sinan Paşa (4)	29.10.1003-25.3.1004	7.7.1595-28.11.1595	4 ay
	3- Lala Mehmed Paşa	16.3.1004-25.3.1004	19.11.1595-28.11.1595	9 gün
	4- Koca Sinan Paşa (5)	28.3.1004-4.8.1004	1.12.1595-3.4.1596	1 yıl
	5- Damad İbrahim Paşa (1)	5.8.1004-5.3.1005	4.4.1596-27.10.1596	6 ay

	6- Cağaloğlu Yusuf Sinan Paşa	5.3.1005-14.4.1005	27.10.1596-5.12.1596	2 ay
	7- Damad İbrahim Paşa (2)	14.4.1005-23.3.1006	5.12.1596-3.11.1597	1 yıl
	8- Hadım Hasan Paşa	23.3.1006-3.9.1006	3.11.1597-9.4.1598	7 ay
	9- Cerrâh Mehmed Paşa	3.9.1006-8.6.1007	9.4.1598-6.1.1599	1 yıl
	10- Damad İbrahim Paşa (3)	8.6.1007-9.1.1010	6.1.1599-10.7.1601	3 yıl
	11- Yemişçi Hasan Paşa	21.1.1010-27.4.1012	22.7.1601-4.10.1603	2 yıl
14	I. Ahmed	18.7.1012-22.11.1026	22.1.1603-21.12.1617	14
	1- Malkoç Ali Paşa	10.5.1012-28.2.1013	16.10.1603-26.7.1604	1 yıl
	2- Lala Mehmed Paşa	9.3.1013-14.2.1015	5.8.1604-21.6.1606	2 yıl
	3- Derviş Mehmed Paşa	14.2.1015-8.8.1015	21.6.1606-9.12.1606	6 ay
	4- Kuyucu Murad Paşa	10.8.1015-25.5.1020	11.12.1606-5.8.1611	5 yıl
	5- Nasuh Paşa	12.6.1020-13.9.1023	22.8.1611-17.10.1614	3 yıl
	6- Kara Mehmed Paşa (1)	13.9.1023-8.11.1025	17.10.1614-17.11.1616	2 yıl
15	I. Mustafa (1. Kez)	23.11.1026-1.3.1027	22.11.1617-26.2.1618	3 ay
	Halil Paşa	8.11.1025-Devam	17.11.1616-Devam	
16	II. Osman	1.3.1027-8.7.1031	26.2.1618-19.5.1622	4 yıl
	1- Halil Paşa	1.2.1028-Devam	18.1.1619-Devam	1 yıl
	2- Kara Mehmed Paşa (2)	1.2.1028-16.1.1029	18.1.1619-23.12.1619	11 ay
	3- Güzelce Ali Paşa	16.1.1029-15.4.1030	23.12.1619-9.3.1621	1 yıl
	4- Ohrili Hüseyin Paşa	15.4.1030-1.11.1030	9.3.1621-17.9.1621	6 ay
	5- Dilâver Paşa	1.11.1030-8.7.1031	17.9.1621-13.6.1622	1 yıl
(15)	I. Mustafa (2.Kez)	8.7.1031-14.11.1032	19.5.1622-10.9.1623	1 yıl
	1- Kara Davud Paşa	9.7.1031-3.8.1031	20.5.1622-13.6.1622	1 ay
	2- Mere Hüseyin Paşa (1)	3.8.1031-28.28.1031	13.6.1622-8.8.1622	2 ay
	3- Lefkeli Mustafa Paşa	28.8.1031-15.11.1031	8.8.1622-21.9.1622	1 ay
	4- Hadım Mehmed Paşa	15.11.1031-4.4.1032	21.9.1622-5.2.1623	5 ay
	5- Mere Hüseyin Paşa (2)	4.4.1032-4.11.1032	5.2.1623-30.8.1623	7 ay
	6- Kemankeş Kara Ali Paşa	4.11.1032-Devam	30.8.1623-Devam	-
17	IV. Murad	14.11.1032-10.1049	9.9.1623-2.1640	17 yıl
	1- Kemankeş Kara Ali Paşa	Devam-14.6.1033	Devam-3.4.1624	1 yıl
	2- Çerkes Mehmed Paşa	14.6.1033-18.4.1034	3.4.1624-28.1.1625	1 yıl
	3- Müezzinzâde Hâfız Ahmed Paşa (1)	29.4.1034-12.3.1036	8.2.1625-1.12.1626	1 yıl
	4- Halil Paşa	12.3.1036-1.8.1037	1.12.1626-6.4.1628	2 yıl
	5- Hüsrev Paşa	1.8.1037-29.3.1041	6.4.1628-25.10.1631	3 yıl
	6- Müezzinzâde Hâfız Ahmed Paşa (2)	29.3.1041-19.7.1041	25.10.1631-10.2.1632	4 ay
	7- Topal Recep Paşa	19.7.1041-28.10.1041	10.2.1632-18.5.1632	3 ay
	8- Tabanı Yassı Mehmed Paşa	28.10.1041-7.9.1046	18.5.1632-2.2.1637	5 yıl
	9- Bayram Paşa	7.9.1046-15.4.1048	2.2.1637-26.8.1638	6 ay
	10- Tayyar Mehmed Paşa	16.4.1048-16.8.1048	27.8.1638-23.12.1638	4 ay
	11- Kemankeş Kara Mustafa Paşa	16.8.1048-Devam	23.12.1638-Devam	-
18	I. İbrahim	16.10.1049-18.7.1058	8.2.1640-8.8.1648	8 yıl
	1- Kemankeş Kara Mustafa Paşa	21.11.1053-Devam	31.1.1644-Devam	4 yıl

	2- Civan vapucubaşı Sultanzâde Semiz Mehmed Paşa	21.11.1053-28.10.1055	31.1.1644-17.12.1645	1 yıl
	3- Salih Paşa	28.10.1055-16.8.1057	17.12.1645-16.9.1647	2 yıl
	4- Kara Musa Paşa	16.8.1057-21.8.1057	16.9.1647-21.9.1647	5 gün
	5- Hezârpâre Ahmed Paşa	21.8.1057-17.7.1058	21.9.1647-7.8.1648	1 yıl
19	IV. Mehmed	18.7.1058-2.1.1099	8.8.1648-8.11.1687	39 yıl
	1- Sofu Mehmed Paşa	17.7.1058-9.5.1059	7.8.1648-21.5.1649	1 yıl
	2- Kara Murad Paşa (1)	9.5.1059-7.8.1060	21.5.1649-5.8.1650	1 yıl
	3- Melek Ahmed Paşa	7.8.1060-4.9.1061	5.8.1650-21.8.1651	1 yıl
	4- Siyavuş Paşa (1)	4.9.1061-15.10.1061	21.8.1651-27.9.1651	1 ay
	5- Gürcü Mehmed Paşa	15.10.1061-13.7.1062	27.9.1651-20.6.1652	1 yıl
	6- Tarhuncu Ahmed Paşa	13.7.1062-21.4.1063	20.6.1652-21.3.1653	1 yıl
	7- Derviş Mehmed Paşa	21.4.1063-16.12.1064	21.3.1653-28.10.1654	1 yıl
	8- İpşir Mustafa Paşa	16.12.1064-5.7.1065	28.10.1654-11.5.1655	7 ay
	9- Kara Murad Paşa (2)	5.7.1065-16.10.1065	11.5.1655-19.8.1655	3 ay
	10- Ermeni Süleyman Paşa	16.10.1065-3.5.1066	19.8.1655-28.2.1656	1 yıl
	11- Deli Hüseyin Paşa	3.5.1066-9.5.1066	28.2.1656-5.3.1656	1 ay
	11- Zurnâzen Mustafa Paşa	9.5.1066-9.5.1066	5.3.1656-5.5.1656	1 ay
	12- Siyavuş Paşa (2)	9.5.1066-1.7.1066	5.3.1656-25.4.1656	1 ay
	13- Boynu Yaralı Mehmed Paşa	2.7.1066-26.11.1066	26.4.1656-15.9.1656	5 ay
	14- Köprülü Mehmed Paşa	26.11.1066-5.3.1072	15.9.1656-29.10.1661	5 yıl
	15- Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa	6.3.1072-25.8.1087	30.10.1661-2.11.1676	5 yıl
	16- Merzifonlu Kara Mustafa Paşa	27.8.1094-24.12.1094	4.11.1676-14.12.1683	7 yıl
	17- Kara İbrahim Paşa	25.12.1094-21.1.1097	15.12.1683-18.12.1685	2 yıl
	18- Sarı Süleyman Paşa	21.1.1097-11.11.1098	18.12.1685-18.9.1687	2 yıl
20	II. Süleyman	2.1.1099-26.9.1102	8.11.1687-22.6.1691	4 yıl
	1- Köprülü Damadı Siyavuş Paşa	16.11.1098-27.4.1099	23.9.1687-1.3.1688	6 ay
	2- Nişancı İsmail Paşa	28.4.1099-1.7.1099	2.3.1688-2.5.1688	2 ay
	3- Tekirdağlı Bekrî Mustafa Paşa	1.7.1099-11.1.1101	1.5.1688-25.10.1689	1 yıl
	4- Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa	11.1.1101-Devam	25.10.1689-Devam	2 yıl
21	II. Ahmed	26.9.1102-22.6.1106	23.6.1691-6.2.1695	4 yıl
	1- Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa	24.11.1102-Devam	19.8.1691-Devam	
	2- Arabacı Ali Paşa	5.12.1102-9.7.1103	30.8.1691-27.3.1692	7 ay
	3- Hacı Ali Paşa	9.7.1103-20.7.1104	27.3.1692-27.3.1693	1 yıl
	4- Sürmeli Ali Paşa	17.7.1105-18.9.1106	14.3.1694-2.5.1695	1 yıl
	5- Bozoklu Mustafa Paşa	20.7.1104-17.7.1105	27.3.1693-14.3.1694	1 yıl
22	II. Mustafa	22.6.1106-10.4.1115	6.2.1695-23.6.1703	8 yıl
	1- Elmas Mehmed Paşa	18.6.1106-24.2.1109	2.5.1695-11.9.1697	2 yıl
	2- Amcazâde Hüseyin Paşa	2.3.1109-11.4.1114	18.9.1697-4.9.1702	5 yıl
	3- Daltaban Mustafa Paşa	11.4.1114-6.9.1114	4.9.1702-24.1.1703	4 ay
	4- Râmi Mehmed Paşa	6.9.1114-6.4.1115	24.1.1703-19.8.1703	8 ay
23	III. Ahmed	10.4.1115-18.3.1143	23.6.1703-1.10.1730	27 yıl
	1- Râmi Mehmed Paşa			2 ay

	2- Nişancı Ahmed Paşa	9.4.1115-8.7.1115	22.8.1703-17.11.1703	4 ay
	3- Damad Hasan Paşa	8.8.1115-28.5.1116	17.11.1703-28.9.1704	1 yıl
	4- Kalaylıkoz Ahmed Paşa	28.5.1116-27.8.1116	28.9.1704-25.12.1704	3 ay
	5- Baltacı Mehmed Paşa (1)	27.8.1116-19.1.1118	25.12.1704-3.5.1706	2 yıl
	6- Çorlulu Ali Paşa	19.1.1118-18.4.1122	3.5.1706-18.8.1710	4 yıl
	7- Köprülüzâde Numan Paşa	18.4.1122-22.6.1122	16.6.1710-18.8.1710	2 ay
	8- Baltacı Mehmed Paşa (2)	22.6.1122-9.10.1123	18.8.1710-20.11.1711	1 yıl
	9- Ağa Yusuf Paşa	9.10.1123-12.10.1124	20.11.1711-12.11.1712	1 yıl
	10- Silâhdar Süleyman Paşa	12.10.1124-10.3.1125	12.11.1712-6.4.1713	6 ay
	11- Hoca İbrahim Paşa	10.3.1125-1.4.1128	6.4.1713-27.4.1713	21 gün
	12- Damad Ali Paşa	1.4.1125-16.8.1128	27.4.1713-5.8.1716	3 yıl
	13- Hacı Halil Paşa	4.9.1128-18.9.1129	22.8.1716-26.8.1717	1 yıl
	14- Nişancı Mehmed Paşa	18.9.1129-8.6.1130	26.8.1717-9.5.1718	2 yıl
	15- Nevşehirli Damad İbrahim Paşa	8.6.1130-17.3.1143	9.5.1718-30.9.1730	12 yıl
24	I. Mahmud	19.3.1143-27.2.1168	1.10.1730-13.12.1754	24 yıl
	1- Silâhdar Mehmed Paşa	18.3.1143-13.7.1143	1.10.1730-22.1.1731	4 ay
	2- Kabakulak İbrahim Paşa	13.7.1143-8.3.1144	22.1.1731-10.9.1731	9 ay
	3- Topal Osman Paşa	8.3.1144-15.9.1144	10.9.1731-12.3.1732	6 ay
	4- Hekimoğlu Ali Paşa (1)	15.9.1144-20.2.1148	12.3.1732-12.7.1735	3 yıl
	5- Gürcü İsmail Paşa	20.2.1148-8.8.1148	12.7.1735-24.12.1735	5 ay
	6- Silâhdar Seyyid Mehmed Paşa	24.8.1148-8.4.1150	9.1.1736-6.8.1737	1 yıl
	7- Muhsinzâde Abdullah Paşa	8.4.1150-26.8.1150	6.8.1737-19.12.1737	4 ay
	8- Yeğen Mehmed Paşa	26.8.1150-11.12.1151	19.12.1737-22.3.1739	2 yıl
	9- Hacı İvaz Mehmed Paşa	11.12.1151-28.3.1153	22.3.1739-23.6.1940	1 yıl
	10- Nişancı Hacı Ahmed Paşa	28.3.1153-15.2.1155	23.6.1740-21.4.1742	1 yıl
	11- Hekimoğlu Ali Paşa (2)	15.2.1155-4.8.1156	21.4.1742-23.9.1743	1 yıl
	12- Seyyid Hasan Paşa	4.8.1156-21.7.1159	23.9.1743-9.8.1746	3 yıl
	13- Tiryaki Hacı Mehmed Paşa	21.7.1159-17.8.1160	9.8.1746-24.8.1747	1 yıl
	14- Boynu Eğri Seyyid Abdullah Paşa	17.8.1160-24.1.1163	24.8.1747-3.1.1750	3 yıl
	15- Divitdar Mehmed Emin Paşa	24.1.1163-18.8.1165	3.1.1750-1.7.1752	2 yıl
	16- Köse Bâhir Mustafa Paşa(1)	18.8.1165-Devam	1.7.1752-Devam	2 yıl
25	III. Osman	28.2.1168-16.2.1171	14.12.1754-20.10.1757	3 yıl
	1- Köse Bâhir Mustafa Paşa(1)	19.4.1170-Devam	11.1.1755-Devam	1 yıl
	2- Hekimoğlu Ali Paşa (3)	3.5.1168-6.8.1168	15.2.1755-18.5.1755	3 ay
	3- Nâili Abdullah Paşa	6.8.1168-16.11.1168	18.5.1755-24.8.1755	3 ay
	4- Bıyıklı Ali Paşa	16.11.1168-19.1.1169	24.8.1755-25.10.1755	2 ay
	5- Yirmisekizzâde Mehmed Said Paşa	19.1.1169-1.7.1169	25.10.1755-1.4.1756	1 yıl
	6- Köse Bahir Mustafa Paşa (2)	1.7.1169-19.4.1170	1.4.1756-11.1.1757	8 ay
26	III. Mustafa	16.2.1171-8.11.1187	30.10.1757-21.1.1774	17 yıl
	1- Koca Ragıp Mehmed Paşa	19.4.1170-23.9.1176	11.1.1757-7.4.1763	6 yıl
	2- Tevkiî Hamza Hâmid Paşa	24.9.1176-24.4.1177	8.4.1763-1.11.1763	7 ay
	3- Köse Bahir Mustafa Paşa (3)	24.4.1177-5.10.1178	1.11.1763-28.3.1765	1 yıl

	4- Muhsinzâde Mehmed Paşa (1)	5.10.1178-23.3.1182	28.3.1765-7.8.1768	4 yıl
	5- Silâhdar Hamza Mâhir Paşa	23.3.1182-8.6.1182	7.8.1768-20.10.1768	3 ay
	6- Yağlıkçızâde Nişancı Hacı Mehmed Emin Paşa	8.6.1182-9.4.1183	20.10.1768-12.8.1769	10 ay
	7- Moldavancı Ali Paşa	9.4.1183-13.8.1183	12.8.1769-12.12.1769	4 ay
	8- İvazzâde Halil Paşa	13.8.1183-5.7.1184	12.12.1769-25.10.1770	11 ay
	9- Silâhdar Mehmed Paşa	5.7.1184-4.9.1185	25.10.1770-11.12.1771	1 yıl
	10- Muhsinzâde Mehmed Paşa (2)	4.9.1185-26.5.1188	11.12.1771-4.8.1774	3 yıl
27	I. Abdülhamid	8.11.1187-11.7.1203	21.1.1774-7.4.1789	15 yıl
	1- İzzet Mehmed Paşa (1)	2.6.1188-7.5.1189	10.8.1774-6.7.1775	11 ay
	2- Derviş Mehmed Paşa	7.5.1189-25.11.1190	6.7.1775-5.1.1777	1 yıl
	3- Dârendeli Cebecizâde Mehmed Paşa	25.11.1190-8.8.1192	5.1.1777-1.9.1779	2 yıl
	4- Kalafat Mehmed Paşa	8.8.1192-8.8.1193	1.9.1778-21.8.1779	1 yıl
	5- Karavezir Seyyid Mehmed Paşa	8.8.1193-24.2.1195	21.8.1779-19.2.1781	2 yıl
	6- İzzet Mehmed Paşa (2)	25.2.1195-16.9.1196	20.2.1781-25.8.1782	1 yıl
	7- Hacı Yeğen Mehmed Paşa	16.9.1196-25.1.1197	25.8.1782-31.12.1782	4 ay
	8- Halil Hamid Paşa	25.1.1197-20.5.1199	31.12.1782-31.3.1785	2 yıl
	9- Hazînedâr Şahin Ali Paşa	20.5.1199-23.3.1200	31.3.1785-23.3.1786	1 yıl
	10- Koca Yusuf Paşa (1)	23.3.1200-13.9.1203	23.3.1786-7.7.1789	3 yıl
28	III. Selim	11.7.1203-21.3.1222	7.4.1789-29.5.1807	19 yıl
	1- Meyyit Hasan Paşa	13.9.1203-15.3.1204	7.7.1789-3.12.1789	6 ay
	2- Cezâyirli Gazi Hasan Paşa	15.3.1204-13.7.1204	3.12.1789-19.3.1790	4 ay
	3- Çelebizâde Şerif Hasan Paşa	1.8.1204-10.6.1205	16.4.1790-14.2.1791	10 ay
	4- Koca Yusuf Paşa (2)	23.6.1205-12.9.1206	27.2.1791-4.5.1792	1 yıl
	5- Damad Melek Mehmed Paşa	12.9.1206-24.3.1209	4.5.1792-19.10.1794	3 yıl
	6- İzzet Mehmed Paşa	24.3.1209-18.3.1212	19.10.1794-30.8.1798	4 yıl
	7- Kör Yusuf Paşa (1)	18.3.1213-24.1.1220	30.8.1798-24.4.1805	7 yıl
	8- Bostancıbaşı Hâfız İsmail Paşa	24.1.1220-1.7.1221	24.4.1805-14.11.1806	6 ay
	9- Keçiboynuzu Ağa İbrahim Hilmi Paşa	1.7.1221-11.4.1222	14.11.1806-18.6.1807	1 yıl
29	IV. Mustafa	21.3.1222-4.6.1223	29.5.1807-28.7.1808	1 yıl
	1- Çelebi Mustafa Paşa	11.4.1222-4.6.1223	18.6.1807-28.7.1808	1 yıl
	2- Alemdâr Mustafa Paşa	4.6.1223-26.9.1223-	28.7.1808-15.11.1808	4 ay
30	II. Mahmud	4.5.1223-17.4.1255	28.7.1808-30.7. 1839	31 yıl
	1- Memiş Paşa	3.10.1223-14.11.1223	22.11.1808-1.1.1809	1 ay
	2- Kör Yusuf Paşa (2)	14.11.1223-16.3.1226	1.1.1809-10.4.1811	2 yıl
	3- Laz Ahmed Paşa	16.3.1226-27.8.1227	10.4.1811-1.9.1812	1 yıl
	4- Hurşid Ahmed Paşa	27.8.1227-20.4.1230	5.9.1812-1.4.1815	3 yıl
	5- Mehmed Emin Rauf Paşa (1)	20.4.1230-26.2.1233	1.4.1815-5.2.1818	3 yıl
	6- Derviş Mehmed Paşa	26.2.1233-19.3.1235	5.2.1818-5.2.1820	2 yıl
	7- Seyyid Ali Paşa	19.3.1235-23.6.1236	5.2.1820-28.3.1821	1 yıl
	8- Benderli Ali Paşa	23.6.1236-27.7.1236	28.3.1821-30.4.1821	1 ay
	9- Hacı Salih Paşa	27.7.1236-24.2.1238	30.4.1821-10.11.1822	1 yıl

	10- Bostancıbaşı Deli Abdullah (Hamdullah) Paşa	24.2.1238-26.6.1238	10.11.1822-10.3.1823	4 ay
	11- Silâhdar Ali Paşa	26.6.1238-9.4.1239	10.3.1823-13.11.1823	10 ay
	12- Mehmed Said Gâlib Paşa	9.4.1239-20.1.1240	13.11.1823-14.9.1824	10 ay
	13- Benderli Mehmed Selim Sırrı Paşa	20.1.1240-14.4.1244	14.9.1824-24.10.1828	4 yıl
	14- Dârendeli Topal İzzet Mehmed Paşa(1)	14.4.1244-22.7.1244	24.10.1828-28.1.1829	3 ay
	15- Reşid Mehmed Paşa	22.7.1244-28.9.1248	28.1.1829-18.2.1833	4 yıl
	16- Mehmed Emin Raûf Paşa (2)	28.9.1248-19.4.1255	18.2.1833-2.7.1839	6 yıl
31	Abdülmeccid	18.4.1255-16.11.1277	1.8.1839-25.6.1861	22 yıl
	1- Koca Hüsrev Mehmed Paşa	19.4.1255-7.4.1256	2.7.1839-8.6.1840	1 yıl
	2- Mehmed Emin Raûf Paşa (3)	7.4.1256-19.10.1257	8.6.1840-4.12.1841	1 yıl
	3- Topal İzzet Mehmed Paşa (2)	19.10.1257-23.7.1258	4.12.1841-30.8.1842	8 ay
	4- Mehmed Emin Raûf Paşa (4)	23.7.1257-7.10.1262	30.8.1842-28.9.1846	4 yıl
	5- Koca Mustafa Reşid Paşa (1)	7.10.1262-24.5.1264	28.9.1846-28.4.1848	2 yıl
	6- İbrahim Sârim Paşa	25.5.1264-11.9.1264	29.4.1848-11.8.1848	4 ay
	7- Koca Mustafa Reşid Paşa	12.9.1264-3.4.1268	12.8.1848-26.1.1852	4 yıl
	8- Mehmed Emin Raûf Paşa (5)	3.4.1268-13.5.1268	26.1.1852-5.3.1852	2 ay
	9- Koca Mustafa Reşid Paşa (3)	13.5.1268-18.10.1268	5.3.1852-5.8.1852	5 ay
	10- Mehmed Emin Ali Paşa (1)	18.10.1268-18.12.1268	5.8.1852-3.10.1852	2 ay
	11- Damad Mehmed Ali Paşa	18.12.1268-4.8.1269	3.10.1852-3.5.1853	8 ay
	12- Giridli Mustafa Nâili Paşa (1)	5.8.1269-1.10.1269	14.5.1853-8.7.1853	2 ay
	13- Giridli Mustafa Nâili Paşa (2)	3.10.1269-2.9.1270	10.7.1853-29.5.1854	11 ay
	14- Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa (1)	2.9.1270-2.3.1271	29.5.1854-23.11.1854	6 ay
	15- Koca Mustafa Reşid Paşa (4)	2.3.1271-14.8.1271	23.11.1854-2.5.1855	5 ay
	16- Mehmed Emin Ali Paşa (2)	14.8.1271-3.3.1273	2.5.1855-1.11.1856	1,5 yıl
	17- Koca Mustafa Reşid Paşa (5)	3.3.1273-10.12.1273	1.11.1856-6.8.1857	9 ay
	18- Giridli Mustafa Nâili Paşa (3)	10.12.1273-3.3.1274	6.8.1857-22.10.1857	3 ay
	19- Koca Mustafa Reşid Paşa (6)	3.3.1274-21.5.1274	22.10.1857-7.1.1858	3 ay
	20- Mehmed Emin Ali Paşa(3)	25.6.1274-21.3.1276	11.1.1858-8.10.1859	1,5 yıl
	21- Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa (2)	21.3.1276-28.5.1276	18.10.1859-23.12.1859	2 ay
	22- Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa (1)	29.5.1276-7.11.1276	24.12.1859-27.5.1860	6 ay
	23- Kıbrıslı Mehmed Emin Paşa (3)	8.11.1276-29.1.1278	28.5.1860-6.8.1861	1,5 yıl
	24- Mehmed Emin Ali Paşa(4)	29.1.1278-19.5.1278	6.8.1861-22.11.1861	4 ay
32	Abdülaziz	16.11.1277-6.5.1293	25.6.1861-30.5.1876	15 yıl
	1- Keçecizâde Mehmed Emin Fuad Paşa (1)	19.5.1278-11.7.1279	22.11.1861-1.6.1863	1,5 yıl
	2- Yusuf Kâmil Paşa	14.7.1279-13.12.1279	5.1.1863-1.6.1863	5 ay
	3- Keçecizâde Mehmed Emin Fuad Paşa (2)	13.12.1279-20.1.1283	1.6.1863-4.6.1866	3 yıl
	4- Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa (2)	21.1.1283-6.10.1283	5.6.1866-11.2.1867	10 ay
	5- Mehmed Emin Ali Paşa(5)	6.10.1283-21.6.1288	11.2.1867-7.9.1871	5 yıl
	6- Mahmud Nedim Paşa (1)	22.6.1288-24.5.1289	8.9.1871-30.7.1872	1 yıl

	7- Ahmed Şefik Midhat Paşa (1)	25.5.1289-16.8.1289	31.7.1872-19.10.1872	3 ay
	8- Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa (3)	16.8.1289-17.12.1289	19.10.1872-15.2.1873	4 ay
	9- Sakızlı Ahmed Esad Paşa (1)	17.12.1289-16.2.1290	15.2.1873-15.4.1873	2 ay
	10- Şirvanizâde Mehmed Rüşdi Paşa	16.2.1290-25.12.1290	15.4.1873-13.2.1874	10 ay
	11- Hüseyin Avni Paşa	27.12.1290-19.3.1292	15.2.1874-25.4.1875	1 yıl
	12- Sakızlı Ahmed Esad Paşa (2)	20.3.1292-23.7.1292	26.4.1875-25.8.1875	4 ay
	13- Mahmud Nedim Paşa (2)	24.7.1292-16.4.1293	26.8.1875-11.5.1876	1 yıl
33	V. Murad	6.5.1293-10.10.1293	30.5.1876-31.8.1876	3 ay
	Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa (4)	17.4.1293-Devam	12.5.1876-Devam	8 ay
34	II. Abdülhamid	10.10.1293-6.4.1327	31.8.1876-27.4.1909	33 yıl
	1- Ahmed Şefik Midhat Paşa (2)	1.12.1293-21.1.1295	19.12.1876-5.2.1877	1 yıl
	2- İbrahim Edhem Paşa	21.1.1294-7.1.1295	5.2.1877-11.1.1878	1 yıl
	3- Ahmed Hamdi Paşa	7.1.1295-1.2.1295	11.1.1878-4.2.1878	1 ay
	4- Ahmed Vefik Paşa	1.2.1295-15.4.1295	4.2.1878-18.4.1878	2 ay
	5- Mehmed Sadık Paşa	15.4.1295-26.5.1295	18.4.1878-28.5.1878	1 ay
	6- Mütercim Mehmed Rüşdi Paşa (5)	26.5.1295-3.6.1295	28.5.1878-4.6.1878	1 ay
	7- Mehmed Esad Şevket Paşa	3.6.1295-9.12.1295	4.6.1878-4.12.1878	6 ay
	8- Tunuslu Hayreddin Paşa	9.12.1295-9.8.1296	4.12.1878-29.7.1879	8 ay
	9- Ahmed Arifi Paşa	9.8.1296-2.11.1296	29.7.1879-18.10.1879	3 ay
	10- Mehmed Said Paşa (1)	2.11.1296-1.7.1297	18.10.1879-9.6.1880	8 ay
	11- Cenânizâde Mehmed Kadri Paşa	1.7.1297-7.10.1297	9.6.1880-12.9.1880	3 ay
	12- Mehmed Said Paşa (2)	7.10.1297-13.6.1299	12.9.1880-2.5.1882	2 yıl
	13- Abdurrahman Nureddin Paşa	13.6.1299-23.8.1299	2.5.1882-10.7.1882	2 ay
	14- Mehmed Said Paşa (3)	25.8.1299-19.1.1300	12.7.1882-30.12.1882	5 ay
	15- Ahmed Vefik Paşa (2)	19.1.1300-21.1.1300	30.12.1882-2.12.1882	3 gün
	16- Mehmed Said Paşa (4)	22.1.1300-14.12.1302	3.12.1882-24.9.1885	2 yıl
	17- Mehmed Kâmil Paşa (1)	15.2.1302-8.1.1309	25.9.1885-3.9.1891	6 yıl
	18- Kabağağlızâde Ahmed Cevat Paşa	29.1.1309-14.12.1312	14.9.1891-8.6.1895	4 yıl
	19- Mehmed Said Paşa (5)	14.12.1312-10.4.1313	8.6.1895-30.9.1895	5 ay
	20- Mehmed Kâmil Paşa (2)	12.4.1313-19.5.1313	2.10.1895-7.11.1895	1 ay
	21- Halil Rifat Paşa	19.5.1313-27.7.1319	7.11.1895-9.11.1901	6 yıl
	22- Mehmed Said Paşa (6)	6.8.1319-14.10.1320	18.11.1901-14.1.1903	1 yıl
	23- Mehmed Ferid Paşa	14.10.1320-22.6.1326	14.1.1903-22.7.1908	5 yıl
	24- Mehmed Said Paşa (7)	22.6.1326-6.7.1326	22.7.1908-4.8.1908	1 ay
	25- Mehmed Kâmil Paşa (3)	7.7.1326-22.1.1327	5.8.1908-13.2.1909	16 ay
	26- Hüseyin Hilmi Paşa (1)	23.1.1327-22.3.1327	14.2.1909-13.4.1909	2 ay
	27- Ahmed Tevfik Paşa(1)	23.3.1327-Devam	13.4.1909-Devam	-
35	V. Mehmed (Reşad)	6.4.1327-24.9.1336	27.4.1909-3.7.1918	9 yıl
	1- Ahmed Tevfik Paşa (2)	Devam-14.4.1327	Devam-5.5.1909	1 ay
	2- Hüseyin Hilmi Paşa (2)	14.4.1327-15.12.1327	5.5.1909-28.12.1909	8 ay

	3- İbrahim Hakkı Paşa	30.12.1327-5.10.1329	12.1.1910-29.9.1911	1 yıl
	4- Mehmed Said Paşa (8)	6.10.1329-9.1.1330	30.9.1911-30.12.1911	4 ay
	5- Mehmed Said Paşa (9)	10.1.1330-1.8.1330	31.12.1911-16.7.1912	8 ay
	6- Katırcıoğlu Gazi Ahmed Muhtar Paşa	7.8.1330-18.11.1330	22.7.1912-29.10.1912	3 ay
	7- Mehmed Kâmil Paşa (4)	18.11.1330-14.2.1331	29.10.1912-23.1.1913	3 ay
	8- Mahmud Şevket Paşa	14.2.1331-6.7.1331	23.1.1913-11.6.1913	6 ay
	9- Mısırlı Said Halim Paşa	7.7.1331-10.4.1335	12.6.1913-3.2.1917	4 yıl
	10- Mehmed Tal'at Paşa	11.4.1335-Devam	4.2.1917-Devam	1 yıl
36	VI. Mehmed (Vâhideddîn)	25.9.1336-11.3.1341	4.7.1918-1922	4 yıl
	1- Mehmed Tal'at Paşa	Devam-2.1.1337	Devam-8.10.1918	3 ay
	2- Ahmed İzzed Paşa	8.1.1337-3.2.1337	14.10.1918-8.11.1918	1 ay
	3- Ahmed Tevfik Paşa (2)	6.2.1337-9.4.1337	11.11.1918-12.1.1919	2 ay
	4- Ahmed Tevfik Paşa (3)	10.4.1337-30.5.1337	13.1.1919-3.3.1919	2 ay
	5- Damad Ferid Paşa (1)	1.6.1337-14.8.1337	4.3.1919-15.5.1919	2 ay
	6- Damad Ferid Paşa (2)	18.8.1337-21.10.1337	19.5.1919-20.7.1919	2 ay
	7- Damad Ferid Paşa (3)	22.10.1337-5.1.1338	21.7.1919-30.9.1919	2 ay
	8- Ali Rıza Paşa	7.1.1338-12.6.1338	2.10.1919-3.3.1920	6 ay
	9- Salih Hulûsî Paşa	17.6.1338-3.7.1338	8.3.1920-2.4.1920	1 ay
	10- Damad Ferid Paşa (4)	16.7.1338-14.11.1338	5.4.1920-30.7.1920	4 ay
	11- Damad Ferid Paşa (5)	15.11.1338-3.2.1339	31.7.1920-17.10.1920	3 ay
	12- Ahmed Tevfik Paşa (4)	7.2.1339-14.3.1341	21.10.1920-4.11.1922	2 yıl

EK : 2

**KANÛNÎDEN XIX .yy'a KADAR ONAR YILLIK;
XIX .yy'dan OSMANLI DEVLETİ'NİN YIKILIŞINA KADAR İSE
HER YILA GÖRE DÜZENLENMİŞ
HİCRÎ MİLÂDÎ VE RÛMÎ TAKVİM**

Kanûnî'den İtibaren Tanzimâta Kadar

Hicrî Ay-Yıl	Mîlâdî Ay-Yıl	Muharrem -1166	11-1752
Muharrem -926	12-1519	Muharrem -1176	12-1762
Muharrem -936	9-1529	Muharrem -1186	4-1772
Muharrem -946	5-1539	Muharrem -1196	12-1781
Muharrem -956	1-1549	Muharrem -1206	8-1791
Muharrem -966	10-1558	Muharrem -1216	5-1801
Muharrem -976	6-1568	Muharrem -1226	1-1811
Muharrem -986	3-1578	Muharrem -1236	10-1820
Muharrem -996	12-1587	Muharrem -1246	6-1830
Muharrem -1006	8-1597	Muharrem -1255	3-1839
Muharrem -1016	4-1607		
Muharrem -1026	1-1617		
Muharrem -1036	9-1626		
Muharrem -1046	6-1636		
Muharrem -1056	2-1646		
Muharrem -1066	10-1655		
Muharrem -1076	7-1665		
Muharrem -1086	3-1675		
Hicrî Ay-Yıl	Mîlâdî Ay-Yıl		
Muharrem -1096	7-1684		
Muharrem -1106	8-1694		
Muharrem -1116	5-1704		
Muharrem -1126	1-1714		
Muharrem -1136	10-1723		
Muharrem -1146	6-1733		
Muharrem -1156	2-1743		

Tanzimât Sonrası

Hicrî Ay -Yıl	Milâdî Ay -Yıl	Rumî Ay -Yıl
Muharrem -1256	3-1840	Şubat-1256
Muharrem -1257	2-1841	Şubat-1257
Muharrem -1258	2-1842	Kânûn-i Sâni -1257
Muharrem -1259	2-1843	Kânûn-ı Sâni-1258
Muharrem -1260	1-1844	Kânûn-ı Sâni-1259
Muharrem -1261	1-1845	Kânûn-ı Evvel-1260
Muharrem -1262	12-1845	Kânûn-ı Evvel-1261
Muharrem -1263	12-1846	Kânûn-ı Evvel-1262
Muharrem -1264	12-1847	Teşrin-i Sâni-1263
Muharrem -1265	11-1848	Teşrin-i Sâni-1264
Muharrem -1266	11-1849	Teşrin-i Sâni-1265
Muharrem -1267	11-1850	Teşrin-i Evvel-1266
Muharrem -1268	10-1851	Teşrin-i Evvel-1267
Muharrem -1269	10-1852	Teşrin-i Evvel-1268
Muharrem -1270	10-1853	Eylül-1269
Muharrem -1271	9-1854	Eylül-1270
Muharrem -1272	9-1855	Eylül-1271
Muharrem -1273	9-1856	Ağustos-1272
Muharrem -1274	8-1857	Ağustos-1273
Muharrem -1275	8-1858	Temmuz-1274
Muharrem -1276	7-1859	Temmuz-1275
Muharrem -1277	7-1860	Temmuz-1276
Muharrem -1278	7-1861	Haziran-1277
Muharrem -1279	6-1862	Haziran-1278
Muharrem -1280	6-1863	Haziran-1279
Muharrem -1281	6-1864	Mayıs-1280
Muharrem -1282	5-1865	Mayıs-1281
Muharrem -1283	5-1866	Mayıs-1282
Muharrem -1284	5-1867	Nisan-1283
Muharrem -1285	4-1868	Nisan-1284
Muharrem -1286	4-1869	Nisan-1285
Muharrem -1287	4-1870	Mart-1286
Muharrem -1288	3-1871	Mart-1287
Muharrem -1289	3-1872	Şubat-1287

Muharrem -1290	3-1873	Şubat-1288
Muharrem -1291	2-1874	Şubat-1289
Muharrem -1292	2-1875	Kânûn-i Sâni-1290
Muharrem -1293	1-1876	Kânûn-i Sâni-1291
Muharrem -1294	1-1877	Kânûn-i Sâni-1292
Muharrem -1295	1-1878	Kânûn-i Evvel-1293
Muharrem -1296	12-1878	Kânûn-i Evvel-1294
Muharrem -1297	12-1879	Kânûn-i Evvel-1295
Muharrem -1298	12-1880	Teşrin-i Sâni-1296
Muharrem -1299	11-1881	Teşrin-i Sâni-1297
Muharrem -1300	11-1882	Teşrin-i Evvel-1298
Muharrem -1301	11-1883	Teşrin-i Evvel-1299
Muharrem -1302	10-1884	Teşrin-i Evvel-1300
Muharrem -1303	10-1885	Eylül-1301
Muharrem -1304	9-1886	Eylül-1302
Muharrem -1305	9-1887	Eylül-1303
Muharrem -1306	9-1888	Ağustos-1304
Muharrem -1307	8-1889	Ağustos-1305
Muharrem -1307	8-1889	Ağustos-1305
Muharrem -1308	8-1890	Ağustos-1306
Muharrem -1309	8-1891	Temmuz-1307
Muharrem -1310	7-1892	Temmuz-1308
Muharrem -1311	7-1893	Temmuz-1309
Muharrem -1312	7-1894	Haziran-1310
Muharrem -1313	6-1895	Haziran-1311
Muharrem -1314	6-1896	Mayıs-1312
Muharrem -1315	6-1897	Mayıs-1313
Muharrem -1316	5-1898	Mayıs-1314
Muharrem -1317	5-1899	Nisan-1315
Muharrem -1318	5-1900	Nisan-1316
Muharrem -1319	4-1901	Nisan-1317
Muharrem -1320	4-1902	Mart-1318
Muharrem -1321	3-1903	Mart-1319
Muharrem -1322	3-1904	Mart-1320
Muharrem -1323	3-1905	Şubat-1320
Muharrem -1324	2-1906	Şubat-1321
Muharrem -1325	2-1907	Şubat-1322
Muharrem -1326	2-1908	Kânûn-i Sâni-1323

Muharrem -1327	1-1909	Kânûn-i Sâni-1324
Muharrem -1328	1-1910	Kânûn-i Evvel-1325
Muharrem -1329	1-1911	Kânûn-i Evvel-1326
Muharrem -1330	12-1911	Kânûn-i Evvel-1327
Muharrem -1332	12-1912	Teşrin-i Sâni-1328
Muharrem -1332	11-1913	Teşrin-i Sâni-1329
Muharrem -1333	11-1914	Teşrin-i Sâni-1330
Muharrem -1334	11-1915	Teşrin-i Evvel-1331
Muharrem -1335	10-1916	Teşrin-i Evvel-1332
Muharrem -1336	10-1917	Teşrin-i Evvel-1333
Muharrem -1337	10-1918	Eylül-1334
Muharrem -1338	9-1919	Eylül-1335
Muharrem -1339	9-1920	Eylül-1336
Muharrem -1340	9-1921	Ağustos-1337
Muharrem -1341	8-1922	Ağustos-1338

Not : Bu çizelge fazla muhteviyatlı olmayıp, yalnızca araştırmacıya yardımcı olabilmek maksadıyla hazırlanmıştır.

Burada yer alan Mîlâdî ve Rûmî (Tanzîmât'dan sonrası için) sene karşılıkları her Hicrî senenin 1 Muharrem'i esas alınarak tertip olunmuştur. Rûmî yıl karşılıkları belirtilirken, bu takvim sisteminde yılbaşı mart ayı olduğu ve bizim kullandığımız ay sistemini takip etmediği için, tekâbül eden ayın ismini zikretmeyi uygun gördük.

Tanzîmât öncesi devre için, Kanûnî'nin tahta çıkış tarihi esas alınıp, 10'ar sene atlayarak Tanzîmât tarihine kadar getirilmiş ve bu kısımda Rûmî karşılıkları verilmemiştir.

Tanzîmât sonrası devre için ise, 1255'den itibaren her hicrî senenin 1341 senesine kadar 1 Muharrem'i esas alınarak Mîlâdî ve Rûmî karşılıkları bulunmuştur.

EK-3

BELGELER

BİBLİYOGRAFYA

- AHMED CEVDET PAŞA, *Ma'rûzât*, (Yay., Yusuf Halaçoğlu), Çağrı Yayınları, İstanbul 1980.
- _____, *Tezâkir*, 4 cilt, (Yay., Cavid Baysun), TTK yayınları, Ankara 1986.
- Ahmed Cevdet Paşa Semineri: 27-28 Mayıs 1985, Bildiriler*, İÜEF Tarih Araştırma Merkezi yay., EF Basımevi, İstanbul 1986.
- AKBAL, Fazıla, "1831 Tarihinde Osmanlı İmparatorluğu'nda İdarî Taksimat ve Nüfus", *Bellekten*, XV/60 (1951), s. 617-628.
- AKÇURA, Yusuf, *Osmanlı Devleti'nin Dağılma Devri (XVIII. ve XIX. Asırlarda)*, TTK yay., 3. baskı, Ankara 1988.
- AKDAĞ, Mustafa, *Celâli İsyanları (1550-1603)*, AÜDTCF yay., Ankara 1963.
- _____, *Türkiye'nin İktisadî ve İctimaî Tarihi*, 1. cilt: AÜDTCF yay., Ankara 1959; 2.cilt: Cem yayınları, İstanbul 1974.
- AKKUTAY, Ülker, *Enderûn Mektebi*, Gazi Ü. Eğitim Fak. yay., Ankara 1984.
- AKTAŞ, Necati-BİNARK, İsmet, *el-Arşîfü'l-Osmânî, (Ottoman Archives-Başbakanlık Arşivi)*, IRCICA, Amman 1406/1986.
- AKTEPE, Münir, *Mehmed Emnî Beyefendi (Paşa)nin Rusya Sefareti ve Sefaretnâmesi*, TTK yayınları, Ankara 1974.
- ALBAYRAK, Sadık, *Son Devir Osmanlı Ulemâsı (İlmiye Ricâlinin Terâcim-i Ahvâli)*, 4 cilt, İstanbul 1980-1981.
- ALİ CEVAT BEY, *İkinci Meşrutiyet'in İlânı ve Otuzbir Mart Hâdisesi*, (Yayına haz. F.R.Unat), TTK yayınları, 2. baskı, Ankara 1985.

- (ALTINAY), Ahmed Refik, "Osmanlı Şeyhülislâmları", *İlmiye Sâlnâmesi*, İstanbul 1334, s. 322-641.
- ALTUNDAĞ, Şinasi, *Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı: Mısır Meselesi (1831-1841)*, TTK yay., Ankara 1945.
- Atatürk ile İlgili Arşiv Belgeleri (1911-1921 Tarihleri Arasına Ait 106 Belge)*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, yayın nu 1, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1982.
- AYDIN, M. Akif, *İslâm-Osmanlı Aile Hukuku*, MÜ İlâhiyat Fak. yay., İstanbul 1985.
- BABİNGER, Franz, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, (Çev. Coşkun Üçok), Kültür ve Turizm Bak., Ankara 1982.
- BARKAN, Ömer Lütfi, "Osmanlı Bütçelerine Dair Notlar", *İÜ İktisat Fakültesi Mecmuası*, XV/1-4 (1955), İstanbul, s. 238-250.
- _____, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân Metodu Olarak Sürgünler", *İÜ İktisat Fakültesi Mecmuması*, XV/1-4 (1955), s. 209-239.
- _____, *XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğu'nda Ziraî Ekonominin Hukukî ve Malî Esasları*, İstanbul 1943.
- _____, "XVI. Asrın İkinci Yarısında Türkiye'de Fiyat Hareketleri", *Belleten*, XXXIV/136 (1970), s. 557-607.
- BAYKAL, Bekir Sıtkı, "Birinci Meşrutiyet'e Dair Belgeler", *Belleten* XXIV/96 (1960), s. 601-636.
- BAYRAK, M. Orhan, *İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar (1453-1978)*, Türkiye Anıtlar Derneği İstanbul Şubesi yayınları, İstanbul 1979.
- _____, *Osmanlı Tarihi Yazarları (Biyografi ve Bibliyografi)*, Osmanlı Yayınevi, İstanbul 1982.
- BAYUR, Hikmet, "İkinci Meşrutiyet Devri üzerinde Bazı Düşünceler", *Belleten*, XXIII/90 (1959), s. 267-285.
- _____, "Son Yirmi Beş Yıllık Tarihimize Bakışlar", *Belleten*, II/7-8 (1938), s. 309-335.
- _____, "Yeni Bulunmuş Bazı Belgelerin Işığında Kâmil Paşa'nın Siyasal Durumu", *Belleten*, XXXV/137 (1971), s. 61-117.
- BERKİ, Ali Himmet, "Eski Vesikalar, İlâm, Hücetler, Ferman, Beratlar ve Kayd-ı Hâkânî", *Adalet Dergisi*, LIII/5-6 (Mayıs-Haziran 1962).

BİLGE , Mustafa, "Türk Tarihi Çalışmalarında Arşivlerimizin Önemi", *Diyanet Dergisi*, XV /3 (Mayıs-Haziran 1976).

BİNARK, İsmet, "Arşivlerimizin Değeri ve Son Vakanüvis Abdurrahman Şeref Bey'in Evrâk-ı Atîka ve Vesâik-i Tarihiyyemiz Adlı Yazısı" *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XXIX/1, Ankara 1980, s. 23-38.

BİNARK, İsmet, "Arşiv Tarihimize Ait Kaynaklar: Musa Kâzım: Vesâik-i Tarihiyyemiz", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XXIX/4 (1980), s. 254 259.

_____, *Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri*, Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı, yayın nu 3, Ankara 1980.

_____, "Arşivlerimizin Önemi ve Değeri ve Osmanlı Devleti Döneminde Arşivlerimizin Islâhı ile İlgili Olarak Yapılmış Çalışmalar", *Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi: (İstanbul, 23-28 Eylül 1985)*, İstanbul 1986, s.155-162.

_____, "Arşivlerle İlgili Mevzuat, Çalışmalar ve Öneriler" *Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, Türk-Arap İlişkileri İncelemeleri Vakfı yayınları, nu 1, s. 215-248, İstanbul 1985.

_____, *A short History of The Turkish Archives its Value And Importance Work Done To Improve Archival Services*, The General Directorate of the State Archives The Directorate of the Republic Archives, Publication nu 14, Ankara 1991.

_____, "Arşiv Konusunda Önbilgiler", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XXVIII/2 (1978, s. 69-87.

_____, *Arşiv ve Arşivcilik Bibliyografyası, (Türkçe ve Yabancı Dillerde Yayınlanmış Kaynaklar)*, Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı, yayın nu 2, Ankara 1979.

_____, "Bizde Devlet Arşivleri Konusu, Tarihçesi ve Gümüşteki Gelişmeler", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XXX/2 (1981), s. 57-66.

_____, *Cumhuriyet Döneminde Arşiv Hizmetlerinin Geliştirilmesi Konusunda Yapılmış Çalışmalar ve Cumhuriyet Arşivi*, Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı, yayın nu 11, Ankara 1991.

- _____, *Türk Arşivlerinin Kısa Tarihçesi, Önem ve Değer, Arşiv Hizmetlerinin Geliştirilmesi Konusunda Yapılmış Çalışmalar*, Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı, yayın nu 14, Ankara 1991.
- BOZKURT, Gülnihal, *Alman-İngiliz Belgelerinin ve Siyasî Gelişmelerinin Işığı Altında Gayrimüslim Osmanlı Vatandaşlarının Hukukî Durumu (1839-1914)*, TTK yayınları, Ankara 1989.
- BURSALI MEHMED TAHİR, *Osmanlı Müellifleri*, 3 cilt, İstanbul 1333-1342.
- CEZAR, Yavuz, *Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi (XVIII. yy. dan Tanzimat'a Malî Tarih)*, Alan Yayıncılık, İstanbul 1986.
- CİN, Halil, *Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması*, Boğaziçi yayınları, 2. baskı, İstanbul 1985.
- ÇAĞATAY, Neşet, *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, AÜ İlâhiyat Fak. yay., Ankara 1974.
- _____, "Osmanlı Arşivlerine Dış Dünyadaki İlgi", *Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, Türk-Arap İlişkileri İncelemeleri Vakfı yayınları, s. 173, İstanbul 1985.
- ÇETİN, Atilla, *Arşiv Kılavuzu*, İstanbul 1979. (1985 yılında İtalyanca'ya tercüme edilmiştir.)
- ÇORBACIOĞLU, Mesude, "Osmanlı Teşkilâtında Mevcut Kalemler ve Görevleri", *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri*, s. 71-84, İstanbul 1988.
- DANIŞMEND, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, 4 cilt, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1947-1955.
- "Dîvân-ı Hümayûn", *Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, II, İstanbul 1989.
- ERGİN, Osman, *M. Cevdet (Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi)*, İstanbul 1937.
- _____, *Mecelle-i Umûr-ı Belediyeye, Tarih-i Teşkilât-ı Belediyeye*, 5 cilt, İstanbul 1338-1922.
- FATMA ALİYYE, *Ahmed Cevdet Paşa ve Zamanı*, Dersa'âdet 1333.
- FEKETE, Lajos, *Arşivin Ön Vazifeleri*, Ankara 1937.
- _____, *Arşiv Mes'eleleri*, (Çev. M. Tayyib Gökbilgin), İstanbul 1929.
- _____, "Türk Vergi Tahrîrleri" (Çev. Sadrettin Karatay), *Belleten*, XI/425 (1947), s. 299-328.
- _____, "Türk Vesikalarının Neşri ve Bu işin Arzettiği Meseleler", (Çev. Tayyib Gökbilgin), *Belleten*, V/20 (1941), s. 607-616.

GENCER, Ali İhsan, *Bahriye'de Yapılan Islâhât Hareketleri ve Bahriye Nezâreti'nin Kuruluşu (1789-1867)*, İÜEF yayınları, EF Basımevi, İstanbul 1985.

GENÇ, Mehmet, *Osmanlı Esnafı ve Devletle İlişkileri, Ahîlik ve Esnaf*, İstanbul Esnaf ve Sanatkârlar Dernekleri Birliği yayını, İstanbul 1986.

_____, "Osmanlı Maliyesinde Malikâne Sistemi", *Türkiye İktisat Tarihi Semineri: Metinler-Tartışmalar*, Ankara 1975.

_____, "XVIII. Yüzyılda Osmanlı Ekonomisi ve Savaş", *Yapıt dergisi*, 49/4, İstanbul 1984.

GÖKBİLGİN, Tayyib, *Osmanlı Müesseseleri, Teşkilât ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış*, İÜEF yay., İstanbul 1977.

_____, *Rumeli'nde Yürükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihân*, İÜ Edebiyat Fak. yay., İstanbul 1957.

_____, "Tanzimat Hareketinin Osmanlı Müesseselerine ve Teşkilâtına Etkileri" *Belleten*, XXXI/121 (1967), s. 93-111.

GÖYÜNÇ, Necat, "Osmanlı Araştırmalarında Arşivlerin Yeri" *Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, Türk-Arap İlişkileri İncelemeleri Vakfı Yayınları, s. 58-59, İstanbul 1985.

HALAÇOĞLU, Yusuf, *XIV.-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlılar'da Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, TTK yay., Ankara 1991.

HOCA SA'DEDDİN EFENDİ, *Tâcü't-tevârih*, I-II, İstanbul 1279-1280.

IŞIKSAL, Turgut, "Arşivlerimizin Durumu ve Problemleri" *Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü*, sayı 119 (Eylül 1972), s. 1197 -1198.

İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, *Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar*, 3 cilt, İstanbul 1940-1953.

İNALCIK, Halil, "Osmanlı Arşivlerinin Türk ve Dünya için Önemi" *Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, Türk-Arap İlişkileri İncelemeleri Vakfı yayınları, s. 35-41, Mayıs 1985.

_____, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve İnkişâfı Devrinde Türkiye'nin İktisadî Vaziyeti Üzerinde Bir Tedkik Münâsebetiyle", *Belleten*, XV/60 (1951), Ankara s. 629-684.

_____, "Sened-i İttifak ve Gülhâne Hatt-ı Hümayûnu", *Belleten*, XXVIII/112 (1964), s. 603-622.

- KARAL, Enver Ziya, "Gülhâne Hatt-ı Hümayûnunda Batı'nın Etkisi", *Belleten*, XXVIII/112 (1964), s. 581-601.
- KARAMÜRSEL, Ziya, *Osmanlı Malî Târihi Hakkında Tetkikler*, TTK yay., 2. baskı, Ankara 1989.
- KARAYUMAK, Ömer, "Osmanlı Arşivi'nin Milletlerarası Önemi" *Misak* dergisi, s. 36, 1988.
- KAZICI, Ziya, *Osmanlı Vergi Sistemi*, Şâmil yay., İstanbul 1977.
- KOÇU, Reşat Ekrem, *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar (1300-1920) ve Lozan Muahedesi (24 Temmuz 1923)*, Ahmet Halit Kütüphanesi, İstanbul 1934.
- _____, *Yeniçeriler*, Koçu yayınları, Nurgök Matb., İstanbul 1964.
- KÖPRÜLÜ, Fuad, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, Ötüken yay., İstanbul 1981.
- _____, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Etnik Menşei Mes'eleleri", *Belleten*, VII/28 (1943), s. 219-313.
- KURAN, Ercümen, *Avrupa'da Osmanlı İkamet Elçiliklerinin Kuruluş ve İlk Elçiliklerin Siyasî Faâliyetleri (1793-1821)*, TKAE yay., Ankara 1964.
- KURDAKUL, Necdet, *Osmanlı Devleti'nde Ticaret Anlaşmaları ve Kapitülasyonları*, Doler Neşriyat, İstanbul 1981.
- KÜTÜKOĞLU, Bekir, *Kâtip Çelebi "Fezleke"sinin Kaynakları*, İstanbul 1974.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., *Osmanlılar'da Narh Müessesesi ve 1640 Tarihli Narh Defteri*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1983.
- MABEYNCİ FAHRİ BEY, *İbretnümâ*, (Yay. haz. Bekir Sıtkı Baykal), TTK yay., 2. baskı, Ankara 1989.
- MEHMED SÜREYYA, *Sicill-i Osmânî veya Tezkere-i Meşâhîr-i Osmâniyye*, 4 cilt, İstanbul 1308-1316.
- MUMCU, Ahmet, *Hukuksal ve Siyasal Karar Organı Olarak Divân-ı Hümayûn*, AÜ Hukuk Fak. yay., Ankara 1976.
- MUSTAFA NURİ PAŞA, *Netâyicü'l-vukûât*, I- IV, İstanbul 1327.
- ORHONLU, Cengiz, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Derbend Teşkilâtı*, Eren yayınları, 2. baskı, İstanbul 1990.
- _____, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Güney Siyaseti, Habeş Eyâleti*, İÜEF yayınları, İstanbul 1974.

- _____, *Osmanlı Tarihine Âit Belgeler, Telhisler*, İÜEF yayınları, İstanbul 1970.
- ORHONLU, Cengiz, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İskânı*, Eren yayınları, İstanbul 1987.
- ORTAYLI, İlber, *Tanzimattan Sonra Mahallî İdareler*, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü yay., Ankara 1974.
- _____, *Türkiye İdare Tarihi*, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü yayınları, Ankara 1974.
- Osmanlı Devleti ile Azerbaycan Türk Hanlıkları Arasındaki Münâsebetlere Dâir Arşiv Belgeleri-1 (1578-1914)*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, yayın nu 4, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1992.
- Osmanlı Devleti ile Kafkasya, Türkistan ve Kırım Hanlıkları Arasındaki Münasebetlere Dâir Arşiv Belgeleri (1687-1908 Yılları Arası)-1*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, yayın nu 3, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1992.
- Osmanlı Fermanları*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, yayın nu 2, Seçil Ofset, İstanbul 1992.
- ÖNSOY, Rifat, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Sanayii ve Sanayileşme Politikası*, T. İş Bankası yay., Ankara 1988.
- ÖZDEĞER, Hüseyin, "XVI. yüzyıl Tahrîr Defterlerine Göre Antep'in Sosyal ve Ekonomik Durumu" *Türk Dünyası Araştırmaları* , sayı 16, s. 16-17, İstanbul 1982.
- ÖZKAYA, Yücel, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Ayânlık*, AÜDTCF yay., Ankara 1977.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Maliye Teşkilâtı Tarihi*, 4 cilt, Maliye Tetkik Kurulu yay., İstanbul 1978.
- _____, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* , 3 cilt, İstanbul 1983.
- _____, *Son Sadrazamlar ve Başvekiller*, 5 cilt, Ahmet Said Matbaası, İstanbul 1940-1948.
- _____, *Tanzimat Maliye Nâzırları*, 2 cilt, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1939.
- Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İÜEF Tarih Araştırma Merkezi, EF Basımevi, İstanbul 1991.

- SAHİLLİOĞLU, Halil, "Sıvış Yılı Buhranları", *İktisat Fakültesi Mecmuası*, c. 27, sayı 1-2 (1969), İstanbul.
- SARAY, Mehmet, *Rus işgali Devrinde Osmanlı Devleti ile Türkistan Hanlıkları Arasındaki Siyasî Münasebetler (1775-1875)*, İÜEF yayınları, İstanbul 1990.
- _____ ve diğerleri, *Kafkas Araştırmaları-I*, Acar yayınları, İstanbul 1988.
- SERTOĞLU, Midhat, "Arşiv, İstanbul'da Bulunan Evrak Hazinesi", *İstanbul Ansiklopedisi*, c. III (1958).
- _____, "Diplomatique' Bilgisi Bakımından Başvekâlet Arşivi", *V. Türk Tarih Kongresi Tebliğleri*, TTK yay., Ankara 1960.
- SERTOĞLU, Midhat, *Muhteva Bakımından Başvekâlet Arşivi*, TTK yay., Ankara 1955.
- _____, *Osmanlı Tarih Lügatı*, 2. baskı, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986.
- _____, *Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, İstanbul 1958.
- SHAW, Stanford J.-Ezel Kural Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, (Türkçesi, Mehmet Harmancı), İstanbul 1983.
- Sultan II. Mahmud ve Reformları Semineri : 28-30 Haziran 1989, Bildiriler*, İÜEF Tarih Araştırma Merkezi, EF Basımevi, İstanbul 1990.
- TABAKOĞLU, Ahmet, *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi*, Dergâh yay., İstanbul 1985.
- Tanzimat'ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu (Bildiriler)*, Kültür Bakanlığı yay., Ankara 1991.
- Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri: 30 Nisan-2 Mayıs 1986, Bildiriler*, İÜEF Tarih Araştırma Merkezi, EF Basımevi İstanbul 1983.
- TÜRKAY, Cevdet, "Osmanlı Arşiv Belgelerinin Özellikleri", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, XII/72 (Eylül 1973), s. 41-42.
- _____, "Osmanlı Devlet Teşkilâtında Arşivler I-II", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, VII-VIII/45 (Haziran 1971), s. 20-23; VII-VIII/46 (Temmuz 1971), s. 14-19.
- _____, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Arşiv", *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, s. 44-47, 1968.
- TÜRKGELDİ, Ali Fuat, *Mesâil-i Mühimme-i Siyâsiyye*, 3 cilt, (Yay. haz. Bekir Sıtkı Baykal), TTK yay., 2. baskı, Ankara 1987.

UNAT, Faik Reşit, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnâmeleri*, TTK yayınları, 2. baskı, Ankara 1987.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, "1905 Yılında İkinci Meşrutiyet'in Ne Suretle İlân Edildiğine Dair Vesikalar", *Belleten* XX/77 (1956), s. 103-174.

_____, İbrahim Kemal Baybora-Ülkü Altındağ, *Topkapı Sarayı Müzesi Osmanlı Saray Arşivi Kataloğu, Fermanlar*, (1. fasikül), TTK yay., Ankara 1985; *Hükümler-Beratlar*, (2. fasikül), Ankara 1988.

_____, *Mekke-i Mükerreme Emirleri*, TTK yay., Ankara 1972.

_____, *Midhat ve Rüştü Paşaların Tevkiplerine Dair Vesikalar*, TTK yay., 2. baskı, Ankara 1987.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti Saray Teşkilâtı*, TTK yay., Ankara 1945.

_____, *Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal*, TTK yay. 3.baskı, Ankara 1984.

_____, *Osmanlı Devleti Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları*, 2 cilt, TTK yay., Ankara 1943-1944.

_____, "Osmanlı Devleti Zamanında Kullanılmış olan Bazı Mühürler Hakkında Bir Tetkik", *Belleten* , IV/16 (1940), s. 495-544.

_____, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilâtı*, TTK yay., Ankara 1975.

_____, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, TTK yay., Ankara 1948.

_____, *Osmanlı Tarihi*, 4 cilt-6 kitap, TTK yay., Ankara 1982 1983.

_____, "Osmanlı Tarihine Ait Yeni Bir Vesikanın Ehemmiyeti ve İzahı ve Bu Münasebetle Osmanlılar'da İlk Vezirlere Dair Mütalaa", *Belleten*, III/9 (1939), s. 99-106.

_____, "Sadr-ı âzâm Kâmil Paşa'nın Siyasî Hayatı" İsimli Eser Dolayısıyla II. Abdülhamid Devrinde Kâmil Paşa", *Belleten* XIX/74 (1955), s.203-245.

_____, "Tarihte Vesikacılığın Ehemmiyetine Küçük Bir Misâl", *Belleten*, II/7-8 (1938), s. 373-378.

_____, "Tuğra ve Pençeler ile Ferman ve Buyrulduklara Dair",
Belleten, V/ 17-18 (1941), s. 101-157

_____, "Yeni Türk Tarihinde Vesikacılık", *Belleten*, II/7-8 (1938),
s. 367-371.

YAVUZ, Ercan, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Bulgarlar ve Voynuklar*, TTK yayınları, Ankara
1986.

YAZIR, Mahmud, *Siyâkat Yazısı*, Vakıflar Genel Müdürlüğü yayınları, 2. baskı,
Ankara 1977.

YINAL, Fâzıl, "Arşiv Malı Nedir? Kütüphâne Malı Nedir ?" *Belleten*, X/38 (1946),
s. 303 315.

İNDEKS

- Abdi Ağa Vakfı 421
Abdullah Paşa Vakfı 424
Abdullah Vakfı 420, 423
Abdurrahim Bey Efendi Vakfı 422
Abdurrahman Ağa Vakfı 423
Abdurrahman Çelebi Vakfı 423
Abdurrahman Şeref Bey, Vakanüvis 30
Abdülaziz 338
Abdülbaki Çelebi Vakfı 421, 422
Abdülbaki Vakfı 422, 423
Abdülhadi Efendi Vakfı 421
Abdülkâdir Vakfı 422
Abdülmecid 335
Abdülmecid Han Vakfı 424
Abdürrezzak Vakfı 420
Abide Hatun Vakfı 423
Acemi Ocağı 24
Aclun 60
Adalar 50
Adâletnâme 503
Adana 40, 41, 77, 125
—Ahkâm Defterleri 41
Aded-i Ağnâm Bedeli 271, 238, 253
Âdet Tezkiresi 504
Adliye 188
Adliye ve Mezâhib Nezâreti 372
Âfitâb Hatun Vakfı 407
Afrika 371
afyon 105
Ağa Arzı 503
Ağa Kapısı 24
Ağalar Defteri 118
Ağriboz mukâta‘aları 239
Ahiçelebi 71
ahidnâme 20, 142, 503
Ahidnâme-i Hümâyûn 503
Ahkâm (Anadolu) Defteri 110
—(Rumeli) Defteri 110
—Defterleri 18, 38, 40, 109, 110, 503
Ahkâm-ı Mühimme 40
—Ru‘ûs 40
—Rumeli Tezkiresi Kalemi 8
—Şikâyet 40, 503
Ahmed Ağa Vakfı 408
Ahmed Beşe Vakfı 407, 408
Ahmed Bey Vakfı 404, 405, 407, 408
Ahmed Bey ve Zevcesi Hümâ Hatun Vakfı 404
Ahmed Bey, Bevvâb-ı Sultanî Vakfı 405
Ahmed Çelebi Vakfı 404, 407
Ahmed Efendi Vakfı 407, 408
Ahmed Efendi Vakfı 405
Ahmed Hilmi, Hafız Celâleddin ve refikaları Vakfı 411
Ahmed Kethudâ Vakfı 406
Ahmed Paşa Vakfı 406
Ahmed Paşa Vakfı 404
Ahmed Şihâbî Vakfı 418
Ahmed Usta Vakfı 407
Ahmed Vakfı 405
Ahmed ve Mehmed Çelebiler Vakfı 404
Ahmed ve Mehmed Çelebiler ve şefikaları Hatice Hanım Vakfı 414
Ahyolu 71
—Mukâta‘ası 265
Akçaabad 61
Akçakala 48
Akkerman 56
Aksaray 51
Akşehir 51
Alacahisar 56
Alâiye mukâta‘aları 238
alakurna 25
Alâüddevle Vakfı 420
Ali Ağa Vakfı 420, 421, 422
Ali Baba Vakfı 421
Ali Bey Vakfı 420, 421, 422, 423
Ali Çavuş Vakfı 421, 423, 424
Ali Çelebi Vakfı 421, 422, 424
Ali Efendi Vakfı 420
Ali Emîri Tasnifi 34, 393
Ali Paşa Vakfı 421, 422, 424
Ali Reis Vakfı 421
Ali Vakfı 423
Âlime Hâtun Vakfı 421

- Almanya (Prusya) 344
 Altın İmtiyâz Madalyası 98
 Alucra 59
 Âmâ Mehmed Çelebi Vakfı 432
 Amasya 59
 Âmedçi 6, 142
 Âmedçi Efendi 142, 348
 Âmedî Kalemî 6, 10, 142, 293, 313, 348
 —Defterleri 142, 147, 156
 —Kırım Hanlığı Belgeleri 313
 Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn 142, 348
 Amerika 143, 344
 Amerika Ahkâm Defteri 143
 —Nişân Defteri 143
 Âmid 47
 Amine Hatun Vakfı 405
 Amine Vakfı 405
 Ana Defteri 504
 Anadolu 40, 41, 42, 44, 45, 102, 125, 126
 —Ahkâm Defterleri 41
 —Defterdarlığı 8
 —Eyâleti 41
 —jurnal 109
 —Kayıtları 106, 107, 108
 —Mevkûfâtçısı Kalemî 8
 —Muhâsebesi 294
 —Muhâsebesi Bursa Nizam-ı Harîri 294
 —Muhâsebesi Edirne Gümrüğü 295
 —Muhâsebesi İstanbul Gümrüğü 294
 —Muhâsebesi Kalemî 8, 11, 230, 254
 —Mukâta‘a-i Evvel Kalemî, 8
 —Mukâta‘a-i Sâlis Kalemî 8
 —Mukâta‘a-i Sânî Kalemî 8
 —Ordu 124
 —Rikâb 43, 44, 45
 —ve Rumeli Ahkâm-ı Maliye Kalemî 230
 —Vilâyet Fihrist 126
 Anamur 41
 Andırın 49
 Ankara 30, 41, 77, 235
 Antakya 49
 Antakya Rum Patrikliği 68
 —mukâta‘ası 238
 Arabacıbaşı 257, 274
 Arabacıbaşı Defterleri 257
 arîza 372, 504
 Arnavud Ali Bey Vakfı 424
 Arnavutluk ve civarı kaleleri 240
 Arpa Emâneti 295
 —Kalemî 233
 Arpa Emîni 231, 257
 Arslan Ağa Vakfı 407
 Arşiv 499
 —Dâiresi 31
 —Deposu 499
 —Fonu 499
 —Malzemesi 499
 Arşivist 499
 Arşivlik Malzeme 499
 arz 304
 Arz Kâğıdı 504
 arz-ı hal 304
 arz-ı mahzar 304
 Arzuhal 504
 Asâkir-i Mansûre Defterleri 254, 285
 —Mansûre-i Redîf 93
 —Mühimme 75
 —Mürettebe 93
 —Nizâmiye Nizâmnâmesi 75
 —Rikâb 92
 Asıl Defter 504
 Âsitane 70
 Asiye Hatun Vakfı 404, 406
 Askerî 295
 —İâne Defteri 295
 —Rûznâmçe 307
 —Rûznâmçe Defteri 153
 askerî sahadaki ıslâhatlar 91
 askerî teşkilât 91
 Askeriye 188
 Atık Cezâyir 125
 —Dîvân 123, 124
 —Karaman 124
 —Kaza 123, 125
 —Lağımçı 125
 —Mahlûl-i Sânî Rumeli 124
 —Mahlût 125
 —Mısır 124
 —Muktezâ Defteri 109
 —Mustahfiz-ı Anadolu 124
 —Nizâm 125
 —Özi 124
 —Paşa 125
 —Sâlis-i Anadolu 124
 —Sânî-i Anadolu 124
 —siciller 25

- Sivas Mustahfız-ı Anadolu 125
- Şikâyet 62, 63, 66
- Şikâyet Defterleri 38, 61
- Şikâyet Defterleri Listesi 62
- Ulemâ 125
- Vüzerâ 123, 125, 126
- Âtike Hatun Vakfı 421
- Atina 61, 68
- Atlı Mukâbelesi Kalemî 246
- Avârız 23, 38, 242
 - Kalemî 11
- Avlonya 56
 - Gümrüğü 235
 - Gümrüğü Defterleri 254
 - mukâta‘aları 239
 - Mukâta‘ası Kalemî 239
 - , Egriboz ve Rodos Mukâta‘aları Kalemî, 11
- Avrupa Ahkâm Defteri (Berâtlı Avrupalılar) 146
- Avusturya 343
- Ayak Dîvânı 4
- Mehmed Ağa Vakfı 429
- Ayas Paşa Vakfı 407
- Ayasofya İmâreti 28
- Aydın 41, 77
 - Mukâta‘ası 239
- Ayıklama 499
- Ayıntab 49
- Aynen Kayıt Defterleri 290
- Aynızâd Vakfı 422
- Aynî Hatun Vakfı 422, 424
- Ayniyât Defterleri 38, 157
- Aynoroz Emâneti 333
- Ayntab 52
- Ayşe Hanım Vakfı 420
- Ayşe Hatun Vakfı 420, 421, 422, 423, 424
- Ayşe Şerife Vakfı 425
- Ayşe ve Zeyneb Hatunlar Vakfı 422
- Ayvalık 46
- Azize Hatun Vakfı 422
- Başbakı Kulu Kalemî 8, 231, 254
- Başmuhâsebe Kalemî 11, 231, 254, 294
 - Muhallefât Kalemî 294
- Başmukâta‘a Kalemî 234
 - Kalemî Defterleri 265
- Başrûznâmçeci 228
- Başvekâlet Arşiv Umum Müdürlüğü 31
 - Kalem-i Mahsus Müdiriyeti 30
- Muamelât Müdürlüğü 30
- Müsteşarlığı 30
- Battal Evrâk 504
- Bayat Ağa Vakfı 409
- Bayat Ağa ve kardeşi Ahmed Vakfı 407
- Bayburt 48
- Bâyezîd 48
- Bayram Reis Vakfı 409
- Becihet Tezkiresi 504
- Bedahşan Hatun Vakfı 409
- bedel-i nüzûl 242
- Behmen Ağa Vakfı 408, 409
- Behram Paşa Vakfı 409
- Belçika 143, 344
 - Ahidnâme Defteri 143
 - Ahkâm Defteri 143
- Belgelerin Kalemlerine Göre Ayrılması 500
- Belgelerin Kodlanması 500
- Belgelerin Kronolojik Sıralanması 500
- Belkıs Hatun Vakfı 408, 409
- Bender 56
- Beni Rabîa 46
- bennak 187
- berât 37, 342, 344, 504
 - kayıtları 257
- Berât-ı Âlî 126
- Berâtlı Defteri 145
- Berçka 45
- Bergos 352
- Beşir Mahmud Vakfı 429
- Beşiri 48
- Beyânnâme 505
- Beykoz 50, 399
- Beylan 49
- Beylerbeyi Arşivleri 19
- Beylikçi 5, 10, 305
 - Kalemî 11, 123
 - Kalemî Defterleri 37
 - Kalemleri 103
- Beyoğlu 50
- Beyrut 77
- Beyşehir 51, 53
- Beytül-mâl 294
- Bezm-i Âlem Vâlîde Sultan Vakfı 409
- Bezzaz Hacı Mehmed Vakfı 432
- Bîrûn hazînedarı 228
- Bican Ahmed Paşa Vakfı 408
- Biga 46, 77
- Bihke 45

- Bihteran Hatun Vakfı 409
 Bilâd-ı Selâse 25
 Bileke 45
 Bina Emini 259
 Bingazi 353
 Birecik 46, 49
 biti 15, 505
 Bitlis 77
 Blene 45
 Bodrum 46
 Boğdan Cizyesi 272
 —vilâyeti Voyvodası Mihal'in
 zevcesi Vakfı 407
 Boğdan Voyvodalığı 54
 —Voyvodası 95
 Bolayır 46
 Bolu 41, 235
 Bosna 40, 45
 —Ahkâm Defterleri 46
 —ve havâlisi kaleleri 239
 —ve Hersek 333, 349
 —'nın timar kayıtları 127
 Bostan Çavuş Vakfı 408
 Bozcaada 46
 Brezilya 143
 —Nişân Defteri 143
 Bugoyna - Akhisar 46
 Bulanık 41
 Bulgaristan Berât Defteri 143
 —Emâreti 350
 —Evrâkı 350
 —Komiserliği 373
 —Konsolosluk Defteri 143
 —Prenslığı 333, 349
 Burban 48
 Burdur 235
 Burhâneddin Şeyh Şerafeddin, Vakfı 409
 Bursa 17, 235
 —Mukâta'ası 239
 —Mukâta'ası Kalemî 11, 235, 266,
 295
 Buyruldu 38, 156, 345, 505
 —ve İlmühaber Defterleri 156
 Buzcubaşı Defterleri 256
 Bülbül Hatun Vakfı 409
 Bünyan Hamid 59
 bütçe 75
 Büyük Emir Mirza Vakfı 434
 Büyük Kal'a Kalemî 11, 239, 266
 Büyük Rûznâmçe Kalemî 11, 244, 267,
 293
 Büyük ve Küçük Tezkireciler 4, 10
 Büyük ve Küçük Tezkireci Kalemî 316
 Cafer Ağa Vakfı 410
 Cafer Vakfı 410
 Canfeda Hatun Vakfı 410
 Canik 61
 Cebe Defterleri 227, 506
 Cebelhâne-i Âmire 262
 Cebel-i Bereket 41
 Cebel-i Lübnan 77, 351
 —Mutasarrıflığı 333, 349
 Cebel-i Seman 49
 Cebelü Bedeli 261
 Celebkeşân Ağnâmı Mukâta'aları 268
 Celî Dîvânî 523
 Cemâhir-i Ahkâm-ı Selâse Defteri 143
 —Nişân-ı Selâse Defteri 143
 Cemaleddin Hacı Pazarî Vakfı 410
 Cemmâse 46
 Cenane Hatun Vakfı 410
 Ceneviz Ahidnâme ve Nişân Defteri 147
 Cerîde Muhâsebesi 295
 —Muhâsebesi Kalemî 235
 —Odası Defterleri 277, 278
 Cevher Ağa Vakfı 410
 Cevher Hatun Vakfı 428
 Ceyb-i Hümâyûn Hazînesi 264
 Ceyhun Hatun Vakfı 410
 Cezâir 47
 —Defterleri 53
 —Rikab 47
 —ve Rakka 40, 46
 —ve Rakka Ahkâm Defterleri 47
 Cezâir-i Bahr-i Sefid 77
 Cihan Hatun Vakfı 410
 Cihet-i Kuyûdât Defteri 119
 Cizr-i Şugur 49
 Cizre 48
 cizye 23, 38, 235, 240, 246
 —Defterleri 277, 279
 —kalemî 11
 —Muhâsebesi Defterleri 236
 —Muhâsebesi Kalemî 235, 267, 294
 —Ziyâdesi Kalemî 267
 Cüneyd Bey Vakfı 410
 Çakırcalı isyanı 370

- Çakırcı ve Şahinci 296
 Çanakkale Boğazı 72
 Çaniça 45
 Çanlı Kilise Murahhaslığı 68
 Çapakçur 48
 Çarşamba 61
 Çatalca 53, 77
 Çavuşbaşı 4, 10, 151, 293, 338
 Çavuşbaşılik 12
 —Defterleri 151
 Çavuşbaşılik Kalemi 10, 315
 Çavuşlar Kâtibi 10
 Çekmece-i Kebir 46
 Çelebi Pazarı 45
 Çeltik Rusûmu Kalemi 11, 268
 Çemişkezek 48
 Çerkes Bey Vakfı 411
 Çermik 48
 Çeşme 46, 259
 çeşnigirler 228
 çift 187
 Çirmen 56
 —sancağı 54
 Çorlulu Ali Paşa Vakfı 424
- Dağıstan hânı 95
 Dahiliye 22, 182, 188, 339
 Dahiliye Nezâreti 10, 12, 29, 34, 181, 338
 —Hukuk Kalemi 374, 375
 —Hukuk Müşavirliği 375
 —İdâre-i Umûmiyye Belgeleri 377
 —Kalem-i Mahsûs Müdîriyyeti 378
 —Sicill-i Ahvâl Komisyonu
 Defterleri 68
 —Siyasî Kısım Belgeleri 376
- Damgalama 500
 Danimarka 343
 —Ahidnâme Defteri 143
- Darb-ı Damga 105
 Darende 59
 Darphâne 295
 Darphâne-i Âmire 12, 28, 260
 —Defterleri 287
- Darü's-Şûrâ-yı Bâb-ı Âlî 77
 Davud Bey Vakfı 414
 Davud Paşa Vakfı 414
 Davudpaşa 399
 Deâvî Evrâkı 339
 —Nezâreti 10, 12, 338, 345
- Defter Emîni 9, 184, 314
- Defter-i Anadolu ve Rumeli 125
 —Hâkânî Nezâreti 9, 12, 184, 185, 188
 —İcmâl 9
 —İlmühaber 118
 —Zât-ı Müste'men Rikâb Defteri 147
- Defterdar 23, 37
 —Mektûbî Kalemi 268
- Defterhâne 12, 15, 18, 123, 184, 188, 311
 —Defterleri 20, 34
 —Emîni 314
 —mahzenleri 23
 —ve Kalemleri 11
- Defterhâne-i Âmire 8, 15, 18, 38, 227
 —Kalemi 313
- Delvine 56
 demir yolu inşâsı 72
 demiryolları 79
 Depolama 500
 Derbend 45
 Dersaâdet 25
 Derviş Ali Vakfı 423
 Derviş İsmail Vakfı 406
 Derviş Mehmed Paşa, sadrâzam 155
 Derya Kalemi 11
 Devlet Hatun Vakfı 414
 Devlet-i Aliyye 20
 Dış Kâğıt Emîni 260
 Dış matbuat 371
 Dışişleri Bakanlığı 315
- Dîvân 6, 9, 16, 17, 25, 38, 103, 124, 151, 311
 —çavuşları 228
 —Defterleri 18
 —emirleri 16
 —kalemi 5, 22, 37, 38, 75, 97, 293, 303, 305
 —Kalemi Defterleri 105
 —Me'mûrlarına Âit Sicil ve Künye Defterleri 38, 68
 —Sicilleri 40, 95
 —üyeleri 38
- Dîvân-ı A'lâ 3, 15
 —Adliye 78
 —Deâvî 22
 —Kebîr 3
 —Muhâsebât 8
 —Sultan 3

- Dîvân-ı Hümâyûn 3, 17, 20, 22, 37, 40, 61, 68, 72, 73, 76, 77, 82, 94, 96, 100, 303, 305, 315, 316
 —Ahkâm Defterleri 293
 —Askerî Rûznâmçe Kalemi 307
 —Dâiresi 152
 —Defterleri 37, 38, 39, 97, 105, 106
 —Düvel-i Ecnebiye Kalemi 306, 343
 —Gayr-i Müslimler Dînî ve Hayrî İşler Kalemi 309
 —Kal‘abend Kalemi 307
 —Kalemi Defterleri 110, 341, 342
 —Kıbrıs Mühimme Kalemi 310
 —Kıbrıs Şikâyeti Kalemi 311
 —Kırım Hanlığı Kalemi 309
 —Mısır Vâliliği Kalemi 308
 —Mühimme Kalemi 305, 344
 —Nâme-i Hümâyûn Kalemi 307
 —Odası Defterleri 34
 —Şikâyet Kalemi 304
- Dîvân-ı Hümâyûn ve Bâb-ı Âsafî Belgeleri 301, 302
 —Yol ve Menzil Kalemi 310
- Dîvânî 522
- Dilâver Ağa Vakfı 414
- Dilâver Hatun Vakfı 414
- Dilnûvaz Hatun Vakfı 414
- Dimetoka 71
- Dirik 48
- Divriği 59
- Diyadin 48
- Diyarbakir 40, 47, 48, 77
 —Ahkâm Defterleri 48
- Doğu Roma 15
- Donanma-yı Osmânî Muâvenet-i Milliye Madalyası 98
- Dosya Usûlü İrâdeler 327
- Dosyalama 500
- Dubrovnik 143
 —Ahkâm Defteri 144
 —Cumhuriyeti 240
 —iskeleleri 70
- Dubrovniklü Defteri 144
- Duhan Dönümü 272
- Dukakin 56
- düstûr 100, 506
- Düvel-i Ecnebiye Defterleri 142, 143
- Ebnâ-yı Sipahiyân 246
- Ebniye-i Hâssa kalemi 11
- Ebu Bekir ve İbrahim Beşe Vakfı 408
- Ebu Bekr Kapudan Vakfı 406
- Ebubekir Ağa Vakfı 408
- Ecnebî Nişânları 98
 —Tüccarları Şurût Defteri 109, 147
- Edirne 37, 46, 71, 77, 118, 379
 —Gümrüğü 241
 —Sarayı 17
- Efendi Dâiresi 24
- Eflak Cizyesi 273
 —Voyvodalığı 54, 95
 —Boğdan Voyvodalıkları 70, 240, 333
- Efrence (Fransız) Piskoposluğu 68
- Eğlence Hatun Vakfı 405
- Eğriboz (Ağriboz) 53
- ehl-i hiref 187, 296
- Ek Kod (Sübdvizyon) 500
- Ekmekçibaşı 255
 —Defterleri 256
- el-Hâc Mehmed Paşa Vakfı 434
- Elbasan 56
- Elbistan 49
- Eleşkird 48
- Elif Hatun Vakfı 405
- Emetullah Hatun Vakfı 405
- Hasan Paşa Vakfı 411
- Emine Hatun Vakfı 404, 405, 406, 407, 408
- Emine Seher Hatun Vakfı 418
- Emine ve Aliye Hanımlar Vakfı 409
- Emine ve Ayşe Vakfı 405
- Emir Ahmed Çelebi Vakfı 404
- Emir Balaban Vakfı 407
- Emir Kemaleddin Oğulbey Vakfı 428
- Emir Yunus Vakfı 435
- Emirnâme 506
- Mehmed Yakub Efendi Vakfı 435
- Emlâk-ı Hümâyûn 256
- emr-i âli kayıtları 342, 507
- Enderûn Hazînesi 23
 —kuşçuları 228
 —mütekâidleri 228
- Enderûn-ı Hümâyûn 17
- Enekli 53
- Envanter 500
- Erbaa 59
- Erdek 46
- Erdel Krallığı 240, 333
- Erdoğdu Ağa Vakfı 404

- Ergani 47, 48
 Ermenak 41
 Ermeni meseleleri 371
 Ermenilerin Ahkâm Defterleri 69
 —Atîk Ahkâm Defterleri 69
 —Berât Defterleri 69
 Erzincan 48
 Erzurum 40, 48, 77
 —Ahkâm Defterleri 48
 —Rikâb 49
 Es-Seyyid el-Hac Ömer Ağa Vakfı 436
 Es-Seyyid Mehmed Nuri Ağa Vakfı 434
 Es-Seyyid Mehmed Vehbi Efendi Vakfı 435
 Esâmi-i Hurûf Defteri 119
 Eshâm 242, 507
 Eshâm Kalemî 263
 —Muhâsebesi 295
 —Muhâsebesi Kalemî 236
 —Mukâta‘acılığı Kalemî 236
 Esma Hatun Vakfı 407
 Esnaf Defteri 105
 Eşkâl Defteri 507
 Eşkinci Sâni, Atîk Şurût 124
 Etiketleme 500
 Evâmîr-i Maliye Defterleri 277, 279
 Evâmîr-i Maliye Kalemî 11, 68, 237, 268, 294
 —Şer‘iyye kayıtları 257
 Evkâf 188, 372
 —Muhâsebe Kalemî 11
 —Muhâsebesi 237
 —Ru‘ûs-ı Hümâyûn 116
 Evkâf-ı Hümâyûn 111, 112, 115
 —Hümâyûn Nezâreti 13, 28
 —Şerif 116
 Evrâk Mahzeni 21
 Evrâk-ı Nakdiye ve Damgalı Varaka-i Sahiha Defterleri 295
 Evvel-i Erzurum 124
 —Maraş Anadolu 125
 —Rumeli 124, 125
 Eyâlât-ı Mümtâze İrâdeleri 333
 —Kalemî 349
 —ve Diğer İrâdeler 155
 Eyâlet-i Özi 125
 Eyüb 399
 Eyyübî Efendi Kanûnnâmesi 18
 Fahrî Hatun Vakfı 425, 426
 Fahrünnisa Hatun Vakfı 426
 Fatma Hatun Vakfı 421, 425, 426
 Fatma Şerife Nâile Hatun Vakfı 435
 Fatma ve kızı Hatice Vakfı 425
 Fatsa 61
 Ferah Şad Bey Vakfı 426
 Ferhad Vakfı 425
 Fermân 37, 82, 342, 507
 Feshâne Kalemî 11
 Fetihnâme 507
 Fetvâ 507
 Fezleke 508
 Filibe 352
 —Mukâta‘ası 266
 Firuze Hatun Vakfı 426
 Flemenk Ahidnâme Defteri 144
 —Ahkâm Defteri 144
 —Nişân Defteri 144
 Foça 45
 Fransa 143, 343
 —Ahidnâme ve Nişân Defteri 144
 —Ahkâm Defteri 144
 —Atîk Nişân ve Ahkâm Defteri 144
 Fuad Paşa Konağı 24, 28
 Gaçka 45
 Galata 46, 399
 —Emîni 231
 Galebe Dîvânı 4
 Ganem Kitâbeti 294
 —Kitâbeti Defterleri 243
 —Mukâta‘ası Kalemî 11, 268
 Gayetullah Vakfı 424
 Gayr-i Müslim Cemâ‘atlere Âit Defterler 38, 68, 69
 Gayr-i Müslimlere Âit Dinî ve Hayrî İşler 77
 Gazi Hüseyin Paşa Vakfı 411
 Gazze 60
 Gebze 50
 Gedikliler Kâtibi 10
 Gelibolu 46
 —Baruthânesi 261
 Genç Nihan Hatun Vakfı 428
 Genelkurmay Arşivleri 24
 Giresun 61
 Girid 46, 333, 351
 —hâdisâtı 371
 Glamoc 46
 Gömlekleme 500

- Göngüş Kasabası 19
 Gördos 53
 Görele 61
 Graçaniça 45
 Gradaçaç 45
 Gradeška 45
 Gurebân-ı Yemin ve Yesâr 246
 Gülhani Hatun Vakfı 428
 Gülizar Hatun Vakfı 428
 Gülnar 41
 Gülzibâ ve Ayşe Hatunlar Vakfı 428
 Gümrükler 241, 295
 Gümüşhacıköy 59
 Gümüşhâne 61
 Gürcü Hanı 95
 Gürün 59
 Gyöngös 19
- Habeş 245
 Habur 46
 hac siyaseti 82
 Hâce Ayn-ı Züleyhâ Hatun Vakfı 416
 Hâce Azize Hatun Vakfı 422
 Hâce Cemile Hatun Vakfı 410
 Hâce Hafize Hanım Vakfı 411
 Hâce Hatun Vakfı 411
 Hâce Hüsnâ Hatun Vakfı 413
 Hâce Ümmü Gülsüm Hatun Vakfı 407
 Hâce Ümmühanî Hatun Vakfı 405
 Hacer Hatun Vakfı 435
 Hacı Abdi Çavuş Vakfı 423
 Hacı Abdi Vakfı 422
 Hacı Abdullah Ağa Vakfı 420
 Hacı Abdullah Bey Vakfı 424
 Hacı Abdullah Çelebi Vakfı 421
 Hacı Abdullah Efendi Vakfı 420
 Hacı Abdülkerim Efendi Vakfı 420
 Hacı Ahmed Ağa Vakfı 408
 Hacı Ahmed Ağa ve refikleri Vakfı 404
 Hacı Ahmed Efendi Vakfı 407
 Hacı Ahmed Vakfı 405, 407
 Hacı Ahmed Vakfı 406, 407
 Hacı Alâeddin Vakfı 421
 Hacı Ali Bey Vakfı 420
 Hacı Ali Efendi Vakfı 420
 Hacı Ali Vakfı 420, 421, 423, 424
 Hacı Âşir Paşa Vakfı 421
 Hacı Ayşe Hatun ve Ferhad oğlu Hacı İbrahim Vakfı 424
 Hacı Bayram Vakfı 408
 Hacı Behaeddin Vakfı 408
 Hacı Bekir Bey Vakfı 408
 Hacı Cafer Bey Vakfı 410
 Hacı Enver Vakfı 406
 Hacı Fatma Hatun Vakfı 425
 Hacı Ferhad Vakfı 425
 Hacı Gazi İsa Bey Vakfı 420
 Hacı Halil Bey Vakfı 413
 Hacı Halil Efendi Vakfı 414
 Hacı Hamza Vakfı 411
 Hacı Hasan Ağa Vakfı 412
 Hacı Hasan Beşe Vakfı 412
 Hacı Hüseyin Vakfı 411, 412
 Hacı Hüseyin Ağa Vakfı 412
 Hacı İbrahim Bey Vakfı 405, 408
 Hacı İbrahim Çelebi ve Hâce Ayşe Hatun Vakfı 408
 Hacı İbrahim Efendi Vakfı 404
 Hacı İbrahim Vakfı 406, 407
 Hacı İsmail Efendi Vakfı 407
 Hacı Kasım Ağa Vakfı 427
 Hacı Kaytas Vakfı 427
 Hacı Mahmud Vakfı 431, 432, 434
 Hacı Mehmed Ağa Vakfı 429, 430, 431
 Hacı Mehmed Bey Vakfı 432, 433
 Hacı Mehmed Çelebi Vakfı 430, 433
 Hacı Mehmed Efendi Vakfı 429
 Hacı Mehmed Vakfı 429, 430, 431, 433, 434
 Hacı Mesud Ağa Vakfı 429
 Hacı Molla Ahmed Vakfı 407
 Hacı Murad Bey Vakfı 429
 Hacı Musa Vakfı 429
 Hacı Muslihiddin Vakfı 434
 Hacı Mustafa Çelebi Vakfı 429, 434
 Hacı Mustafa Vakfı 429, 430, 431, 432, 433, 434
 Hacı Osman Ağa Vakfı 420, 422, 423
 Hacı Osman Bey Vakfı 424
 Hacı Osman Efendi Vakfı 423
 Hacı Ömer Ağa Vakfı 424
 Hacı Ömer Efendi Vakfı 420
 Hacı Ömer Vakfı 421, 422, 423
 Hacı Ramazan Vakfı 415
 Hacı Safer Ağa Vakfı 417
 Hacı Said Vakfı 417
 Hacı Sinan Vakfı 417
 Hacı Süleyman Paşa Vakfı 417
 Hacı Şemseddin Ahi Ahmed Vakfı 404, 418

- Hacı Ünver Vakfı 406
 Hacı Veli Vakfı 435
 Hacı Yakub Vakfı 436
 Hacı Yunus Vakfı 436
 Hacı Yusuf ve zevcesi Vakfı 436
 Hacıoğlupazarı 20
 Haçin 41
 Hadariye Defterleri 38, 69, 70
 Hademe-i Bâb-ı Âsafı 9
 Hafız Ahmed Vakfı 406
 Hafız Behram Ağa Vakfı 408
 Hafız İsa Ağa Vakfı 420
 Hafız Mustafa Vakfı 431
 Hafik 59
 Halep 40, 49, 77
 —Ahkâm Defterleri 49
 —Atîk 123
 Halil Ağa ve zevcesi Sâkine Hatun Vakfı 413
 Halil Odabaşı Vakfı 413
 Hamidiye 41, 59
 Hamit 41
 Hamur 48
 Hamza Beşe Vakfı 411
 Hamza Bey Vakfı 412
 Hande Hatun Vakfı 413
 Hânedân Defterleri 38, 71, 72
 Hânedân-ı Osmânî Nişân ve İmtiyaz 97
 Hanım Hatun Vakfı 413
 Hanife Hatun Vakfı 412
 Haraç Muhâsebesi Kalemî 235
 —Kalemî 11
 Harbiye Nezâreti 24
 Harc-ı Hâssa Rûznâmçesi Kalemî 243
 Harc-ı Teşrîfât Defteri 118
 Harç Defterleri 148
 Haremeyn Muhâsebesi 294
 —Muhâsebesi Kalemî 11, 237, 270
 —Mukâta‘aları ve Tevliyetleri 260
 —Mukâta‘ası 238, 265
 —Mukâta‘ası Kalemî 11, 238, 270
 —vakıfları 237
 Hariciye 22, 188, 339
 —Nezâreti 12, 28, 34, 338
 Harim 49
 harir 105
 Haritalar 34
 Harput 47
 Harran 49
 Has Ahur 234, 296
 Hasan Vakfı 412, 413
 Hasan Abdülkadir Vakfı 425
 Hasan Ağa Vakfı 411, 412
 Hasan Beşe Vakfı 411, 412
 Hasan Bey Vakfı 411, 412, 413
 Hasan Bey ve karısı Emine Hatun Vakfı 411
 Hasan Çelebi Vakfı 412
 Hasan Fehmi Paşa Vakfı 426
 Hasan Reis Vakfı 412
 Hasan Zerkî Hazretleri Vakfı 416
 Hasanzâde Mustafa Paşa Vakfı 431
 Hasköy 352
 Haslar Mukâta‘ası 271, 294
 —Kalemî 11, 238, 270
 Hassa müezzinleri 228
 Hat 508
 Hatice Gülfizar Vakfı 428
 Hatice Hatun Vakfı 413, 414
 Hatt-ı Hümâyûn 95, 348, 391, 508
 —Tasnifleri 34, 391
 Havâss-ı Cedîde Kalemî 11
 Havva Hatun Vakfı 411, 412
 Havva Kadın Vakfı 412
 Havza 59
 Haydar Vakfı 411
 Haydar Beşe Vakfı 412
 Haydar Bey Vakfı 411, 412
 Haydar Çavuş Vakfı 413
 Hayreddin Hızır Paşa oğlu Mehmed Vakfı 434
 Hayreddin Paşa Vakfı 414
 Hayrûnnisa Hatun Vakfı 413
 Hayrûnnisa Şâhrûmân Hatun Vakfı 418
 Hazîne Tezkiresi 508
 Hazîne-i Âmire 8, 12, 17, 18
 Hazîne-i Evrâk 21, 23, 25, 27, 28, 29, 30, 335
 Hazîne-i Evrâk Nâzırı 21, 27
 Hazîne-i Hâssa 373
 —Evrâkı 34
 —Künye ve Maaş Defterleri 288
 —Nezâreti 13, 28
 —Nezâreti Defterleri 288
 —Sicil Fihristleri 288
 Hazînedarbaşı 18, 267
 Hersek 45
 Hınıs 48
 Hısn-ı Keyf 48
 Hızır Vakfı 411

- Hızır Ağa Vakfı 412
 Hızır Bey Vakfı 411
 Hilâl-i Ahmer Madalyası 98
 Hoca Bali Vakfı 408
 Hokand 344
 Hollanda (Flemenk) 343
 Holomie 53
 Hopa 61
 Hoşnevâ Hatun Vakfı 413
 Hotin 70
 Hududnâme 188
 Humbaracı 125
 Huri Çehre Hatun Vakfı 412
 Hurşid Hatun Vakfı 413
 Hücet 508
 Hücet-i Zahriye 509
 Hüdâvendigâr 41, 77
 Hükûm-i Şerîf 509
 hükûm 37, 40, 82, 342, 344, 509
 Hülâsa Defterleri 289
 Hümâ Hatun Vakfı 435
 Hüsameddin Vakfı 411
 Hüseyin Vakfı 412
 Hüseyin Ağa Vakfı 411, 412
 Hüseyin Beşe Vakfı 411, 412
 Hüseyin Çelebi Vakfı 411
 Hüseyin Efendi Vakfı 412
 Hüsnâ Hatun Vakfı 411, 412
 Hüsrev Ağa Vakfı 413, 414

 Irak 15
 Islahiye 41
 Istabl-ı Âmire 234, 257

 İâne 246
 İbka Fermânı 509
 İbnülemin Tasnifi 34, 394
 İbrahim Ağa Vakfı 404
 İbrahim Ağa Vakfı 406, 408
 İbrahim Beşe Vakfı 407
 İbrahim Bey Vakfı 405, 406
 İbrahim Bey ve Mirzâde Mustafa Paşa Vakfı Vakfı 404
 İbrahim Çelebi Vakfı 405
 İbrahim Dede Vakfı 405
 İbrahim Efendi Vakfı 406
 İbrahim Hoca Vakfı 406
 İbrahim Kuzu Vakfı 425
 İbrahim Paşa Vakfı 404
 İbrahim Şah Vakfı 418
 İbrahim Şah Vakfı 408
 İbrail 70, 234
 —Mukâta‘ası 266
 İbtida Ru‘ûs Kayıtları 120
 —Tezkiresi 509
 icmâl 187
 —Kalemi 9
 icmâller 37
 İcra Odası 339
 İç Hazîne 38
 İçel 41
 İdare ve Muhâsebe-i Askeriye Nizâmnâmesi 76
 İdrîs Efendi Vakfı 404
 İhlevne 46
 İhtisâb Defterleri 39, 105
 —Emini 270
 —Nâzırı 270
 İhtiyat Hazînesi 260
 İkâmet emirleri 344
 İkinci Dîvânı 155
 —Ru‘ûs Kayıtları 121
 İlâm 509
 İlhanlılar 3, 15
 İlmühaber 156, 509
 İlyas Bey Vakfı 406
 İlyas Vakfı 408
 İlyazıcı 187
 İmadeddin Ebu'n-Neca Vakfı 424
 İmam Mehmed Efendi Vakfı 433
 İmdâd-ı Hadariye 69, 71
 —Seferiye 69, 71
 İmroz 46
 İmtiyâz Defterleri 38, 72
 İmtiyâznâme 510
 İnâyet Hatun Vakfı 423
 İndeks (Dizin) 500
 İnebahtı 53
 İngiliz Konsolosları 144
 —Sefîne Defteri 144
 İngiltere 71, 143, 343
 —Ahidnâme Defteri 144
 —Ahkâm Defteri 144
 İngiltere Defteri 143
 —Konsolosluk Berât 144
 —Mahlût Defteri 144
 —Nişân Defteri 144
 İrâd-ı Cedîd Hazînesi 8, 260, 263
 —Kalemi 11
 İrâde 182, 317, 510

- Kayıt Defterleri 182
- Tasnifleri 34
- İrâde-i Aliyye 510
- İran 71, 344
 - Ahkâm Defteri 145
 - Devleti Konsolosluk Defteri 145
 - Nişân Defteri 145
- İsfendiyar Bey Vakfı 404
- İshak Bey Vakfı 406, 408
- İshakçı 234
- İskender Paşa ve oğlu Emîrül-Ümera Ahmed Paşa Vakfı 404
- İskender Vakfı 405
- İskenderun 49
- İskinoz, 46
- İslimye 352
- İsmail Ağa Vakfı 404, 406
- İsmail Bey Vakfı 405, 406
- İsmail Çelebi Vakfı 404
- İsmail Efendi Vakfı 404, 407
- İsmail Paşa Vakfı 404
- İsmail Vakfı 406
- İsmihan Hatun Vakfı 405, 407
- İspanya 143, 344
 - Ahkâm Defteri 145
 - Nişân Defteri 145
- İsparta 235
- İспенç 246
- İspir 48
- İstanbul 17, 19, 37, 40, 50, 77
 - Acemi Ocağı 259
- İstanbul Ağası 259
 - Ahkâm Defterleri Listesi 50
 - Baruthânesi 261
 - Boğazı 72
 - Gümrüğü 236, 241, 295
 - Gümrük Emmini 273
 - İhtisâbı Kalemi 270
 - Kadıllığı 25
 - Mukâta'ası 239, 271
 - Mukâta'ası Kalemi 11, 271
 - Müftülüğü 25
 - Rikâb 50
 - Rum Patrikliği 68
 - Simkeşhânesi 263
 - Vâliliği 22
- İstanbul ve Edirne İhtisâbı 271
- İstanbul ve tevâbii Ermeni Patrikliği 68
- İstanbul ve tevâbii gümrükleri 240
- İstandil 46
- İstanköy 46
- İstefe 53
- istîzân 372
 - Tezkiresi 510
- İstidâ 510
- İstifa 510
- İstihdam Defteri 112
- İstintaknâme 510
- İstolaç 45
- İsveç Ahidnâme Defteri 145
 - Ahkâm Defteri 145
 - Norveç 344
- İşkodra 56, 77, 379
- İtalya (Sardunya, Toskana, Sicilyateyn) 343
- İtalya 71, 371
 - Ahkâm Defteri 145
- İtimâdnâme 511
- İvanye 48
- İzdin 53
- İzmid 46, 77
 - Mukâta'ası 238, 239
- İzn-i Sefîne 72, 342, 343, 511
 - Defterleri 38, 72, 73
- İzvornik 45, 127
- Jandarma 93
 - Müşiriyet ve Kumandanlığı 382
- Jobçe 46
- Jopanyaç 46
- Josef Blaskovic 19
- Jurnal 511
- Kadı İzzeddin Efendi Vakfı 425
- Kadı Sadullah Vakfı 417
- Kaftancıbaşı 7
- Kâğıtçıbaşı 260
- Kahve Rusûmu 241, 295
- kâime 345, 511
- Kâime Kalemi 242
- Kal'a Tezkireciliği Kalemi 8, 239
- Kal'a-i Sultâniyye 46, 77
- Kal'abend 74, 307
 - Defterleri 38, 73, 75
 - Rikâb 74
- Kale muhafızlarına âit timar defteri 127
- Kaleler Tevcihâtı 121
- Kalemiye Dâiresi Defterleri 242
- Kalemiye Dâiresi Kalemi 271
 - Tezkiresi 511

- Kalender Vakfı 427
 Kalıpcı Mahmud Çelebi Vakfı 430
 Kalonya 46
 Kalyon Kâtibi 258
 Kalyonlar Halifesi 258
 Kamer Hatun Vakfı 427
 Kâmil Kepeci Tasnifi 99, 293
 Kâmil Paşa Evrâkı 370
 Kâmile Hatun Vakfı 428
 Kandiye 46
 Kangal 59
 Kangırı (Çankırı) 41
 Kanlıca 399
 kanun 78, 80, 100
 kanun ve nizâmlar 75
 Kanunnâme 75, 511
 Kanûnnâme-i Asâkir Defterleri 39, 75
 Kapıcılar kethudâsı 4
 Kapudan paşa 3
 Kapudan-ı Derya Hasan Paşa Vakfı 411
 Kara Hacı Hasan Ağa Vakfı 412
 Kara Kilise 48
 Karadağ Berât-ı Ahkâm Defteri 145
 Karagöz Paşa Vakfı 427
 Karahanlılar 15
 Karahisar-ı Sâhip 41
 Karahisar-ı Şarkî 46, 59
 Karaısalı 41
 Karaman 40, 46, 51
 —Ahkâm Defterleri 51
 —Mahlut 125
 Karekşüveyk 60
 Karesi 41
 Karlılı 53
 Kars 41
 Kars-ı Zül-Kadriye 52
 Kasabbaşılık 256, 269, 296
 —Kalemi 234
 Kasım Ağa Vakfı 427
 Kasım Efendi Vakfı 427
 Kasım Kethudâ Vakfı 427
 Kasım Paşa Vakfı 427
 Kasım Vakfı 427
 Kasriye 246
 Kastamonu 41, 77, 235
 Kâşif Efendi Vakfı 427
 Katolik Ahkâm Defterleri 69
 —Berât Defterleri 69
 —ve Mûsevî Defterleri 69
 Kavânîn 101
 Kaya Hatun Vakfı 427
 Kayseri 51
 Kazaskerlik Dâiresi' 153
 Kefe Mukâta'ası Kalemi 11, 239, 272
 —ve Avlonya Mukâta'ası Kalemleri 295
 Kelâle Hatun Vakfı 428
 Kelkit 61
 Kemah 48
 Kemaleddin Ahmed Vakfı 427
 Kerime Hatun Vakfı 427, 428
 kesedâr 305
 Kese Kalemi 123
 Kethudâ Kitâbeti 155, 181
 —Bey Kâtibi 10, 314
 Keyvan Bey Vakfı 428
 Kıbrıs 46, 310, 311, 333, 349
 —Başpiskoposluğu 68
 —Emvâli 264
 —Kaleleri 264
 —ve Bosna 351
 Kıbtîler 240
 Kıbtîyân Cizyesi 273
 Kılâ Tezkiresi Kalemi 8
 Kırım 6, 71, 313
 —hânı 95, 245
 —Hanlığı 309, 333
 —Hanlığı Defteri 153
 —Mukâta'aları 239
 Kırımî Kaptan Vakfı 427
 Kırkkilise 54, 56
 kısas (şer'i ceza) 73, 97
 Kışlak Emîni 269
 Kızılhisar 53
 Kiğı 48
 Kili ve Akkerman Mukâta'ası 266
 Kilis 49
 Kilise 76
 —Defterleri 39, 76, 77
 Kiskim 48
 Kladani 46
 Kliyaç 45
 Koca Yusuf Paşa 22
 Konakçıbaşı 262
 Koniça 45
 konsolos 101
 Konya 51, 77
 Korkmaz Bey Vakfı 427
 Kosova 77, 379
 Kostaniça 45

- Koyulhisar 59
 Kozan 41
 Köprü 59, 259
 Köstendil 56, 261
 Krupa 45
 Kubbealtı 17, 23
 Kudüs 60, 77
 —Ermeni Patrikliği 68
 —Rum Patrikliği 68
 Kulp 48
 Kumru Vakfı 427
 Kurd Beşe Vakfı 427
 Kuruçay 48
 Kuyûd 103
 Kuyûdât Defteri 112
 Kuyûdât-ı Ru'ûs-ı Hümâyûn 112
 Kuzican 48
 Küçük Çekmece 50
 Küçük Evkâf Kalemî 11, 240, 265, 272, 294
 Küçük Kal'a Kalemî 11, 272
 Küçük Muhâsebe Kalemî 240
 Küçük Rûznâmçe Kalemî 272, 294
 Kütahya 41, 235

 Ladik 59
 Ladişe 46
 Lağımçı 125
 Lahusa 245
 Lâlezâr Hatun Vakfı 428
 Lâlezâr Mehmed Çelebi Vakfı 431, 434
 Lapseki 46
 Latife Hatun Vakfı 428
 Latin Patrikliği Defterleri 69
 Lâyiha 512
 Lecun 60
 Lefkoşe 46
 Lehistan Ahidnâmesi Defteri 145
 Lice 48
 Limni 46
 Livadya 53
 Liyobuşka 45
 Lofça 71
 Lubin 45

 Ma'mûretü'l-Azîz 77
 Maârif 372
 —Nezâreti 13
 Maâşât Kalemî 11
 Mâbeyn 372

 Maçın Ahyolu 234
 Maden Kalemî 240, 295
 —Mukâta'ası Kalemî 11, 272
 madenler 79
 Magley 46
 Mâhızîbâ Hatun Vakfı 432
 Mahir Abdullah Efendi Vakfı 430
 Mahlûlât Kalemî 295
 Mahlût Defter 109, 126
 Mahlûta Mühimmesi 90
 Mahlûta-i Kuyûd Defteri 143
 Mahmud Ağa Vakfı 432
 Mahmud Aziz Efendi Vakfı 424, 434
 Mahmud Beşir Vakfı 409
 Mahmud Bey Vakfı 432
 Mahmud Çelebi Vakfı 429, 431, 432
 Mahmud Paşa Vakfı 432, 434
 Mahmudpaşa 399
 Mahzar 512
 Mahzen-i Evrâk Mümeyyizliği 30
 Makşa 46
 Malatya 52
 Malazgirt 48
 Mâlikâne Berât ve Ahkâm Kayıtları 99
 —Halifelîği Kalemî 233
 —Halifesi 257
 —Kalemî 11, 231
 Maliye 188
 —Ahkâm Defteri 230
 —Bakanlığı 30, 296
 —Defterhânesi 23, 184
 —evrâkı 26
 —Hazînesi 23
 —Kalemî Defterleri 277, 280
 —Nezâreti 12, 23, 26, 28, 29, 34, 230
 Maliyeden Müdevver Defterler Tasnifi 296
 —Vakfiyeler 398
 Manastır 77, 379, 385
 —Defterdarlığı 29
 —Vâlîliği 384
 Mansûre Defterdarlığı 265
 Maran 49
 Maraş 40, 49, 52, 53, 124, 261
 —Ahkâm Defterleri 53
 Mardin 48
 Maretu'n-Numan 49
 Mârifetnâme 512
 Marmara 46

- Mârûzât 369, 370, 393, 512
 Mârûzât-ı Rikâbiye Hülâsaları 348
 Masraf Bütçesi 283
 Masraf-ı Şehriyârî Kalemî 273
 Matbah Emâneti Kalemî 234
 —Emîni 231
 Matbah-ı Âmire 255
 Matbah-ı Âmire Defterleri 255
 Mazbata 345, 512, 347
 —Defteri 109
 Mecîdî Askerî Nişânı 98
 —Atîk Ecnebi 97
 Mecidözü 59
 Meclis-i Ahkâm-ı Adliye 77
 Meclis-i Âlî-i Tanzîmât 77
 Meclis-i Mahsus 182
 Meclis-i Muvakkat 27
 Meclis-i Tanzîmât Defterleri 39, 77, 78
 Meclis-i Vâlâ 12, 22, 24, 28, 338, 339, 345
 —Riyâseti Defterleri 289
 Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye 77, 78
 Meclis-i Vûkelâ 10, 12, 77, 338
 —Mazbataları 360
 —ve Mârûzât Kalemî 6, 348
 Medâris-i Âsitâne-i Aliyye 118
 Medâris-i Edirne ve Bursa 115
 Medine 28, 237
 Medrese Defteri 117
 Mehmed Ağa Vakfı 429, 430, 431, 432, 433
 Mehmed Arif Vakfı 420, 434
 Mehmed Bey Vakfı 429, 430, 432, 433, 434
 Mehmed Çavuş Vakfı 431, 432
 Mehmed Çelebi Vakfı 430, 431, 432, 434
 Mehmed Efendi Vakfı 429, 430, 431, 432, 433, 434
 Mehmed Emin Molla Efendi Vakfı 434
 Mehmed Kapudan Vakfı 429
 Mehmed Memduh Bey Vakfı 434
 Mehmed Nâsirî Vakfı 435
 Mehmed Odabaşı Vakfı 431
 Mehmed oğlu Ahmed Paşa ve zevcesi Mehmed Kızı Ayşe Hatun Vakfı 424
 Mehmed Paşa Vakfı 432
 Mehmed Paşa, Rumeli Beylerbeyi 19
 Mehmed Reis Vakfı 431
 Mehmed Sâlim Efendi Vakfı 418
 Mehmed Selâm Efendi Vakfı 418, 429
 Mehmed Şemseddin Efendi Vakfı 434
 Mehmed Vakfı 429, 431, 432, 433
 Mehterbaşı 22
 Mekârecibaşı 258
 —Defterleri 258
 Mekke 28, 237
 Mekke Şerifliği 333
 Meksika Ticaret Defteri 145
 Mektûbî Defterleri 277, 280
 Mektûbî Kalemî 156, 344
 —Deâvî 347
 —Meclis-i Vâlâ 347
 —Nezâret ve Devâir 346
 —Umum Vilâyet 346
 Mektûbî Mühimme Kalemî 347
 Mektûbî-i Defteri Kalemî 11
 Mektûbî-i Sadr-ı Âlî Kalemî 10
 Mektupçu 10
 Melek Simâ Hatun Vakfı 432
 Melek Siha Hatun Vakfı 430
 Melik Nureddin Kutalmış Vakfı 427
 Melkid Rum Katolik Berât Defterleri 69
 Memâlik-i Mahrûsa 69
 Menâsıb-ı Dîvân ve Rütbe-i Seniyye 118
 Menâsıb-ı Dîvâniyye Defteri 118
 Menâsıb-ı Mülkiye Tevcihâtı 329
 Mensûhat Başbakı Kulu Katalogu 271
 Mensûhât Kalemî 274
 Menşûr 125, 513
 Menşûr-ı Hümâyûn 126
 Menteşe 41
 —mukâta‘ası 238
 Menzil 294
 —Halîfesi Kalemî 11
 —Halifelîği Defterleri 243
 Mersin 41
 Meryem Hatun Vakfı 430, 431, 432, 433, 434
 Meryem Vakfı 429
 Merzifon 59
 Merziye Hatun Vakfı 432
 Mesâil-i Mühimme İrâdeleri 156, 335
 Mesârifât 188
 —Defterleri 277, 280
 —Muhâsebesi 295
 —Muhâsebesi Defterleri 242
 —Muhâsebesi Kalemî 241

- Meşihat 154
 —Dâiresi 372
 metropolit 68
 Mevâcib Tezkiresi 513
 Mevâdd-ı Askeriye 93
 Mevkûfât Kalemî 8, 11, 242, 274, 294
 Mevlânâ Hacı Veli Vakfı 435
 Mevlânâ Mehmed Dede Vakfı 430
 Mevlânâ Mehmed Efendi Vakfı 430
 Mevlânâ Mehmed Vakfı 433
 Mevlânâ Sarı Mahmud Ağa Vakfı 433
 Meyafarikîn 48
 Mezistre 53
 Mezopotamya'daki büyük kaleler 239
 Mısır 46, 77, 94, 245, 308, 333, 352
 —Atîk 123
 —Hidivliği 333, 349
 —meselesi 371
 —Ordu Mühimmesi 88, 89
 —ve İskenderiye Patrikliği 68
 —ve Makedonya meseleleri 370
 Mısır Vâlisi Mehmed Ali Paşa'nın
 Haremîne âit vakfiye 434
 Mîzân-ı Harîr Defterleri 235
 Midilli 46
 —Mukâta'ası 238
 Midyat 48
 Mihrî Hatun Vakfı 429, 433
 Mihriban Hatun Vakfı 431, 433
 Millî Emlâk'tan Devralınan Evrâk 34
 —Defterler ve Vesikalar Tasnifi 437
 —Defterler 290
 Millî Mücadele 31
 Mir Abdullah Vakfı 424
 Mirza Bey Vakfı 432
 Mirzâde Mustafa Paşa ve İbrahim Bey
 Vakfı 431
 Misâl 513
 Moğollar 15
 Mora 40, 53, 56
 —Ahkâm Defterleri 40, 53
 —iskeleleri 271
 —kaleleri 240
 Movlova 46
 Muâfnâme-i Hümâyûn 513
 muâhedenâme 95, 513
 Muâhedeler 317
 Muallim Cevdet Tasnifi 396
 mufassal defterler 227, 187
 Mufassal Kalemî 9
 Muhâberât-ı Umûmiyye Dâiresi 374
 Muhallefât 294
 —Halifelîği Kalemî 233
 —Halifesi Defterleri 256
 —ve Beytûlmâl Kalemî 11
 Muharrem Çelebi Vakfı 430
 Muharrerât-ı Umûmiyye Defteri 109
 Muhâsebe-i Evvel 8
 Muhassıllık 295
 Muhsin Efendi, Hazine-i Evrâk Nâzırı 27
 Muhsine Hatun Vakfı 430, 432
 Muhtelif Askerî Defterler 295
 Muhtelif Kimselere Tevcîh Olunan
 Rütbelere 99
 Muhtelif Konsolosluk Defteri 146
 Muhtıra-i Hümâyûn 513
 Muhtıra-i Seniyye 513
 Muhyî Şah Vakfı 431
 Muhzır Mühimmesi 90
 Mukâbele Kalemî 8
 Mukâbeleci 243
 mukaddes beldeler 82
 mukâta'a 23, 38, 113
 —Defteri 114
 Mukâta'a-i Cedîd-i Ülâ Kalemî 11, 275
 —Evvel Kalemî 8
 —Sâlis Kalemî 8
 —Sânî Kalemî 8
 Mukâta'ât 111, 116
 —Defteri 116
 —Hazînesi Defterleri 264
 —Nâzırlığı 265
 Mukâvelât 79, 80
 —Defterleri 39, 80
 —Defterleri Listesi 79
 Mukâvele 79
 —Defterleri 79
 —Defterleri Listesi 79
 Mukavelenâme 513
 —Defterleri 39, 80
 Muktezâ 81, 82, 342
 —Defteri 513
 —Defterleri 5, 39, 80, 81
 —Konsolosluk 82
 —Müessesât-ı Ecnebiye 82
 —Mühimme 82

- Mumcu el-Hac Mustafa Vakfı 434
 Murad Bey Vakfı 434
 Murad Vakfı 431
 Murtaza Paşa Vakfı 431
 Musa Vakfı 432
 Müsevî ve Karayî Defterleri 69
 Muslu Çelebi Mehmed Vakfı 433
 Mustafa Ağa Vakfı 431, 432, 433, 434
 Mustafa Beşe ve kızı Râziye Hatun Vakfı 432
 Mustafa Bey Vakfı 430, 431, 432, 433
 Mustafa Çelebi Vakfı 429, 431, 432, 433
 Mustafa Dede Vakfı 430, 432
 Mustafa Efendi Vakfı 431
 Mustafa Kapudan Vakfı 433
 Mustafa Nazmi Efendi Vakfı 434
 Mustafa Paşa Vakfı 429, 431, 432, 433
 Mustafa Reis Vakfı 430
 Mustafa Reşid Paşa 26
 Mustafa Vakfı 433
 Mustahfiz-ı Atîk (Anadolu) 113
 Mustahfiz-ı Evrâk 26
 Mustahfiz-ı Rumeli 124
 Musul 77
 Mûtad Dîvân 4
 Muvakkat Bütçesi 283
 Muvâzene (Bütçe) Defterleri 277, 283
 Muzaffer Çelebi Vakfı 433
 Mü'min Kapudan Vakfı 430
 Mü'mine Vakfı 430
 Mübâya'a Mübâşiri 274
 — Tezkiresi 514
 Mücerredlik 187
 Mücmel Tahrîr Defterleri 227
 Müderrislik Defteri 118
 Müferriha Hatun Vakfı 432
 Mühendishâne Nizâmnâmesi 75
 Mühimme 85, 86, 87, 88, 89, 90, 103
 — Defterleri 3, 5, 39, 82, 91
 — Defterleri Listesi 82
 — Müdürlüğü 344
 — Odası 305
 — Odası Müzekkire Defteri 109
 — Zeyli 91
 — Zeyli Defterleri 39, 90, 91
 Mühimme-i Asâkir 82, 92, 93
 — Defterleri 39, 91, 92
 Mühimme-i Mektûme 90, 94
 — Defterleri 39, 94
 Mühimme-i Mektûmî 82, 91
 Mühimme-i Mısır 82, 95
 — Defterleri 39, 94, 95
 Mühimme-i Ordu-yı Asâkir 92
 Mühimme-i Zehâir 104
 Mühimme-nüvis 305
 Mührânî 48
 Mühür Tatbik Defterleri 154
 Mükerrer Hatt-ı Hümayûn 115
 Mülayim Hatun Vakfı 431
 Mülkî Teşkilât Kayıtları 121
 Mülkiye Nezâreti 10, 181
 Münevver Hatun Vakfı 432
 Mürâsele ve Kazasker Buyruğu 514
 Mürûr Tezkiresi 514, 342
 müsikirât kayıtları 263
 Müşâherehoran Kalemi 245
 Müşerrefe Hatun Vakfı 433
 Müşfike Hatun Vakfı 430
 Müteferrik Defterler 153, 296
 — Konular Kataloğu Dökümü 154
 Mütenevvi Mârûzat Evrâkı 372
 Müzehheb Fermanlar Tasnifi 436
 Müzekkire 118, 514
 Müzekkire-i Evâmir-i Mühimme Defteri 109
 Nablus 60
 Nâfia Nezâreti 13
 Naime Hatun Vakfı 435
 Nakile Hatun Vakfı 435
 Nakkaş Veli Çelebi Vakfı 435
 Namarvan 48
 Nâme Defterleri 95, 317
 Nâme Kartonları 317
 Nâme-i Hümayûn 95, 307, 317, 348, 515,
 — Defterleri 5, 20, 39, 95, 96
 — Defterleri Listesi 96
 — Kalemi 308
 Nasturi Murahhaslığı 68
 Navul Kalemi 275
 Nâzenin Hatun Vakfı 435
 Neffise Hatun Vakfı 434, 435
 nefy (sürgün) 73
 Nefy ve Kısas Defterleri 39, 96
 Nemçe (Avusturya) 143

- (Avusturya) Ahkâm Defteri 145
- (Avusturya) Nişân Defteri 145
- Nemçelü Ahidnâme Defteri 145
 - Ahkâm Defteri 145
- Nesih 520
- Neslihan Hatun Vakfı 434, 435
- Neslihan Vakfı 435
- Nevşehir 51
- Nezâret Arşivleri 28
- Nezâret ve Devâir Gelen-Giden Defterleri (Bâb-ı Âli Evrak Odası) 164
- Nezir Subaşı Vakfı 435
- Niğbolu , 54, 56
 - Mukâta‘ası 266
- Niğde 51
- Niksar 59
- nimçift 187
- nişan berâtları 97
- Nişân Defterleri 39, 97, 99
 - Kalemî 6, 123, 293
 - ve Ahkâm Kayıtları 99
 - ve Madalya Fihristi 97
- Nişân-ı Hümâyûn 124, 125
- Nişân-ı İmâret ve Hitâbet 125
- Nişân-ı Osmânî 98
- Nişâncı (Tahvîl) Kalemî 312
- Nişancı 4, 19
- Nişanlı Kâğıt 514
- Nizâm Defterleri Fihristi 118
- Nizâm-ı Cedîd 8, 263
 - Hazînesi 263
- Nizâmât Defterleri 5, 39, 100, 114
- Nizamnâme 80, 78, 342, 514
- Nizâmname-i Asâkir 76
- Norveç Ahkâm Defteri 145
- Novasin 45
- Nurbânû Sultan Vakfı 434
- Nureddin Kutalmış Vakfı 435
- Nusaybin 48
- Nutk-ı Hümâyûn 514
- Nüfûs Defterleri 295
 - Tezkiresi 514
- Nüzûl Emîni 262, 275
- Odabaşızâde Mustafa Çelebi Vakfı 430
- Odun Emîni 260, 275
- Of 61
- Ohri 56
- Ordu 61
 - Dîvânı 20
 - Dîvânları 37
 - karargâhları 37
 - Mühimmesi 85, 86, 87, 88, 89, 90
 - Nişân Kalemî 312
 - Şikâyet 63, 64, 66, 67
- Ordu-yı Hümâyûn 124
 - Rumeli 125
- Orhan Gazi 16
- Oruç Odabaşı Vakfı 407
- Oruç Usta Vakfı 406
- Osman Ağa Vakfı 422, 423
- Osman Bey 16
- Osman Bey Vakfı 422, 424
- Osman Çelebi Vakfı 421, 423
- Osman Paşa Vakfı 421
- Osmânî ve Ecnebî Esâmî 98
- Osmaniye 41
- Osmanlı Arşivciliği 21
 - Arşivi 14, 17, 24, 98
 - Arşivi Dâire Başkanlığı 31
 - bürokrasisi 37
 - Devleti 14, 15, 27, 30, 38, 71, 82, 95, 101, 283
- Ömer Ağa Vakfı 423, 424
- Ömer Çelebi Vakfı 421
- Ömer Efendi ve Ahmed Ağa Vakfı 424
- Ömer Vakfı 422
- Örfî vergi 69
- Öşür 246
- Özi 54
 - ve Silistre Ahkâm Defterleri Listesi 54
- Padişahların Saltanat Yılları 529
- palanga 259
- Palu 48
- Papazlar 68
- Pasinler 48
- Paşa Kapısı 4, 9, 22
- Paşa livâsı (Sofya) 56
- Patnos 48
- Patrik 68
- Payas 41

- Pazarcık 49, 352
 Peksimet Emîni 256
 Perihan Hatun Vakfı 410
 Pertek 48
 Pervane Bey Vakfı 409
 Pesban 48
 Petrovaç 45
 Peymane Hatun Vakfı 410
 Pîrî oğlu Mehmed Bey Vakfı 431
 Pir Ahmed Vakfı 410
 Pir Ali Çavuş Vakfı 421
 Pir Hasan Vakfı 410
 Pir Mehmed Paşa Vakfiyeleri 410
 Pire 46
 Piri Çavuş Vakfı 410
 Piri Mehmed Efendi Vakfı 409
 Piskopos Halifelîği Kalemî 11, 68 237
 — Mukâta‘ası 294
 Piyâde Mukâbelesi Kalemî 243, 294, 11
 Piyale Vakfı 410
 Piyale Ağa Vakfı 410
 Piyale Beşe Vakfı 410
 Piyale Paşa Vakfı 409
 Polis Müdüriyeti 13
 Portekiz 344
 Posta 79
 Pridor 45
 Prinyavor 45
 Prizren 56
 Protokol listeleri 349
 Provenans sistem 14, 501
 Prozor 46
 Prusya Ahidnâmesi Defteri 145
 — Ahkâmı Defteri 145
 — Konsolosluk Defteri 143, 145
 — Nişân Defteri 145
 Pusula 515

 Rabia Vakfı 415
 Rabia Hatun Vakfı 414, 415, 416
 Rahime Hatun Vakfı 414, 415, 416
 Rakka 47
 — Defterleri 46
 Ramazan Beşe Vakfı 415
 Ramazan Çavuş Vakfı 416
 Ramazan Efendi Vakfı 414
 Raziye Hatun Vakfı 415, 416
 Receb Bey Vakfı 416
 Receb Çavuş Vakfı 415
 Redîf 93
 Refahiye 48
 Reisülküttâb 4, 5, 6, 10, 18, 22, 82, 313, 338, 348
 — Kalemî 10
 Reisülküttâblık 3, 5, 12
 Resm-i İhtisâb 105
 Resm-i Mîzân 105
 Resmî ruhsat 76
 Resmo 46
 Revane Hatun Vakfı 415
 Revğan-ı Zeyt 105
 Rıdvan Ağa Vakfı 415, 416
 Rıdvan Hatun Vakfı 415
 Rik'a 520
 Rikâb 63, 111
 Rikâb ağaları 228
 — Mühimmesi 85, 86, 87, 88, 89
 — Şikâyet 64, 66, 67
 Rize 61
 Rodos 46
 — cezîresi livâsı icmâl defteri 127
 Romanya 143
 — Ahkâm Defteri 146
 Ru'ûs 5, 7, 111, 119, 122, 293, 312, 515
 — Kalemî 7
 — Kayıtları 119, 120, 121, 122
 — kesedârı 7, 312
 — Umûmî 114
 Ru'ûs-ı Hümâyûn 111, 112, 113, 118
 — Defteri 116
 — , Cihad 115
 Ruha 46
 Rukiye Hatun Vakfı 414, 415, 416
 Rumca 15
 Rumeli 40, 56, 58, 102, 126
 — Ahkâm Defterleri Listesi 56
 — Jurnal 109
 — kayıtları 106, 107, 108
 — Muhâsebesi Kalemî 8, 231
 — Müfettişîği Defterleri Kataloğu 290, 388
 — Müfettişîği 34, 379
 — Müfettişîği Arzuhalleri 380
 — Müfettişîği Edirne, Yanya ve İşkodra Evrâkı 381

- Müfettişliği Jandarma Müşiriyet ve Kumandanlık Evrakı 382
- Müfettişliği Konsolosluk, Sefâret, Müfettişlikler Evrâkı 382
- Müfettişliği Kosova Evrâkı 383
- Müfettişliği Makâmât Evrâkı 384
- Müfettişliği Manastır Evrâkı 384
- Müfettişliği Mütferrihk Evrâk 385
- Müfettişliği Sadâret ve Başkitâbet Evrâkı 386
- Müfettişliği Selânik Evrâkı 386
- Müfettişliği Umûm Evrâk 388
- Rikâb 57
- ve Anadolu kazaskerleri 3
- Rumların Ahkâm Defterleri 69
 - Atîk Ahkâm Defterleri 69, 143
 - Berât Defterleri 69
- Ruşuk 71
- Ruslar 71
- Rusya 143, 343
 - Ahkâm Defteri 146
- Rûznâmçe 153, 187, 228
 - Defterleri 18, 228, 229
 - Kalemî 9, 228
 - sureti 515
 - temessükü 228, 243, 515
- Rûznâmçe-i Askerî 153
- Rûznâmçe-i Evvel (Büyük Rûznâmçe) Kalemî 8, 228, 243
- Rûznâmçe-i Sâni (Küçük Rûznâmçe) Kalemî 245
- Rûznâmçeci 228
- Rûstem Vakfı 415
- Rûsûm Defterleri 148
- Rûtbe ve Menâsib Defteri 119, 118
- Saadet Hatun Vakfı 417
- Sabiha Hatun Vakfı 417
- Sadâret 12, 22, 28, 338, 339, 344, 348, 6, 9, 142, 155, 157, 164
 - Evrâkı 338, 341
 - Husûsî Mârûzat Evrâkı 371
 - Kapısı 38
 - Kethudâlığı Defterleri 181, 12, 148
 - Kethudâlığı Kâtibi 293
 - Kethudâsı 10, 181, 338
 - Kethudâsı Kalemî 10, 314
- Mektûbî Kalemî 180, 293, 314
- Mektûbî Kalemî Defterleri 178
- Mütferrik Defterleri 156, 183, 293
- Resmî Mârûzat Evrâkı 370
- Sâde Hatun Vakfı 417
- Sâdıra Defterleri 103
- Sadr-ı Âlî Mektûbî Kalemî Defterleri 179
- sadrâzam 3, 37, 95
 - Kapısı 25
 - Sarayı 22
- Sadrâzamların Saltanat Yılları 529
- Safâ Hatun Vakfı 419
- Safed 60
- Safer Ağa Vakfı 417
- Safiyye Hatun Vakfı 419
- Safveti Paşa, Maliye Nâzırı 23
- Sahtiyân 105
- Saime Hatun Vakfı 419
- Sakız 46
 - Mukâta‘ası 238
- Sâkine Hatun Vakfı 417
- Saknos 46
- Salhâne 264
 - Kâtibi 264
- Salih Bey Vakfı 419
- Salih Efendi Vakfı 419
- Saliha Vakfı 419
- Saliha Hatun Vakfı 419
- Saline 53
- Sâlis-i Anadolu 124
- Sâlis-i Rumeli 124
- Salyâne 124, 125
- Salyâne Defterleri 104
- Sâlyâne Kalemî 11, 245, 276, 295
- Samako Mukâta‘ası 266
- Samsun 61
- Sancak 124
- Sânî-i Anadolu 124, 125
- Sânî-i Erzurum 124
- Sânî-i Rumeli 124, 125
- Saniye Hatun Vakfı 410
- Saray 188, 259, 348
 - Has Bahçesi 296
 - Odun Anbarı 296
 - peykleri 228
- Saray-ı Hümâyûn Matbah-ı Âmire ve Kiler 296

- Sarayın muhtelif defterleri 296
 Sarayî İsmihan Hatun Vakfı 405
 Saraylı Emine Hatun Vakfı 405
 Saraylı Mehtab Hatun Vakfı 433
 Sârbânbaşı 258
 Sardunya 143
 — Nişân Defteri 146
 Sareskimoşet 45
 Sarı Hacı Ali Vakfı 423
 Sarı Mahmud Ağa Vakfı 429
 Saruhan 41
 Sayda 60
 Sazin 45
 Sebhi 48
 Sefer Bey Vakfı 417
 Sefer Dîvânı 4
 Sefer Reis Vakfı 417
 Segban Timur Vakfı 410
 Seğmen 48
 Selânik 56, 77, 261, 379, 386
 — Baruthânesi 262
 — Gümrüğü 271
 selâtin camileri 259
 Selçuklu Devleti 15
 Selîmşâh Hatun Vakfı 417
 Selim Hatun Vakfı 417, 418
 Selime Hatun Vakfı 417
 Semadirek 46
 Sena Hatun Vakfı 434
 Senavberî Hatun Vakfı 419
 Sened-i Bahrî 515
 Sened-i Hâkânî 515
 Ser-arabaî 257
 Ser-kâtib-i Şehriyârî 318
 Seraskerlik 12, 372
 — Berâtı 515
 Serdâr-ı ekrem 37
 Serdengeçtiyân 246
 Sereberniçe 46
 Sergi Kalemî 11, 267, 294
 — Pusulası 515
 Servazâd Hatun Vakfı 417
 Servinâz Hatun Vakfı 417
 Seydi Beşe Vakfı 418
 Seyid Hacı Ömer Ağa Vakfı 424
 Seyid Mehmed Çelebi Vakfı 433
 Seyyid Abdurrahman Efendi Vakfı 422
 Seyyid Hacı Abdullah Vakfı 420
 Seyyid Hacı Hüseyin Efendi Vakfı 412
 Seyyid Hacı Mehmed Efendi Vakfı 429
 Seyyid Hacı Mustafa İsmet Efendi Vakfı 420
 Seyyid Halil Vakfı 413
 Seyyid İbrahim Çelebi Vakfı 408
 Seyyid Mehmed Efendi Vakfı 429
 Seyyid Mehmed Tahir Efendi Vakfı 420, 434
 Seyyid Paşa Vakfı 417
 Seyyid Salih Efendi Vakfı 419
 Sıblaice, 46
 Sıhhiye İdâresi 34
 — Nezâreti Defterleri 290
 Sınırnâme 188
 Sırbistan Ahkâm Defteri 146
 — Nişân Defteri 146
 Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri 68, 286
 Sicillât-ı Şer'îyye 515
 Sicilya Ahidnâme Defteri 146
 — Defteri 146
 Sicilyateyn 71
 Siirt 48
 Silâhdâr Kalemî 11
 — Tarihi 18
 Silâhdârân ve Bevvâbân-ı Bâb-ı Hümâyûn 246
 Silâhdarlar Kâtibi Mehmed Efendi Vakfı 431
 Silifke 41
 Silistre 54, 56
 — Mukâta'ası 266
 — Sancağı 54
 Silvan 48
 Simkeşhâne 263
 Sinan Vakfı 417, 418
 Sinan Beşe Vakfı 417
 Sinan Bey Vakfı 417, 418
 Sincar 48
 Sipahî Mukâbele Kalemî 11
 — Tahsilat Kalemî 11
 — ve Silâhdar Kalemleri 245, 295
 Sis 41
 — Murahhaslığı 68
 Sisam 46, 334, 333, 349
 — Ahidnâme Defteri 146

- Sitâre Hatun Vakfı 418
 Sitti Hatun Vakfı 417, 418
 Sitti Pervari Hatun Vakfı 409
 Sivas 40, 59, 77
 0Ahkâm Defterleri 59
 0Atîk 124, 125
 Siverek 48
 Siyâkat 521
 Siyâvuş Bey Vakfı 417
 Siyâvuş Hatun Vakfı 417
 Sofiyân-ı Kule 246
 Sofya 71
 su yolları 259
 sulh andlaşmaları 142
 Sultan Mehmed Sâlis Vakfı 429
 Sultan Mehmed Vakfı 433
 Sultanhisarı 46
 Sultanönü 41
 Sumeysat 52
 Sungur Bey Vakfı 417
 Sûr-ı Hümâyûn 264
 Sûr-ı Hümâyûn Defterleri 264
 Suriye 15, 77
 surre 238
 Suruç 46, 49
 Suşehri 59
 Süleyman Vakfı 417
 Süleyman Ağa Vakfı 417
 Süleyman Çelebi Vakfı 418
 Süleyman Darânî Vakfı 416
 Süleyman Efendi Vakfı 417
 Sürh 516
 Sürmene 61
 Süvâri Kontrol Kalemi 246
 —Mukâbelesi 295
 —Mukâbelesi Defterleri 246
 —Mukâbelesi Kalemi 245, 246, 276
 —Mukâta‘ası Kalemi 246

 Şaban Vakfı 418
 Şaban Ağa Vakfı 418
 Şad Bey Ağa Vakfı 418
 Şah Hüseyin Vakfı 411
 Şah Sultan Vakfı 418
 Şâhrûh Bey Vakfı 418
 Şâir Kâtibi 275
 Şâkire Hatun Vakfı 418

 Şam 40
 Şâm-ı Şerîf 60
 —Ahkâm Defterleri 60
 Şamil Efendi Vakfı 418
 Şarkî Rumeli 352, 370, 371
 Şarköy 46
 Şartnâme 516
 Şefkat Nişânı 98
 Şehâdetnâme 516
 Şehbenderlik Defterleri 39, 101
 Şehr Emîni 231, 259, 270
 Şehribân Hatun Vakfı 418
 Şem‘î Hatun Vakfı 418
 Şem‘inûr Hanım Vakfı 418
 Şemâyil Vakfı 418
 Şemse Hatun Vakfı 418
 Şemseddin Vakfı 418
 Şemsimâh Hatun Vakfı 418
 Şemsişâh Vakfı 418
 Şer‘iyye Sicilleri 19
 Şerife Ayşe Hatun Vakfı 423
 Şerife Fatıma Naile Hanım Vakfı 418
 Şerife Fatma Hatun Vakfı 425
 Şerife Rukiyye Hatun Vakfı 414
 Şerife Zeyneb Hanım Vakfı 416
 Şeyh Abdûlgafûr Efendi Vakfı 421
 Şeyh Abdûlgani Vakfı 420
 Şeyh Abdüllatif Vakfı 424
 Şeyh Ali Bey Vakfı 424
 Şeyh Ali Çelebi Vakfı 420
 Şeyh es-Seyyid Mehmed Şemseddin Efendi Vakfı 418
 Şeyh Hâce İshak-ı Rumî Vakfı 404
 Şeyh Hacı Süleyman Efendi Vakfı 417
 Şeyh Hâfız Muhyiddin Efendi ve oğlu
 Şeyh Mehmed Vehbi Efendi Vakfı 429
 Şeyh Hafız Ömer Efendi Vakfı 424
 Şeyh Mehmed Efendi Vakfı 429
 Şeyh Mehmed Nuri Efendi Vakfı 434
 Şeyh Mezid Vakfı 434
 Şeyh Muhsin Efendi Vakfı 429
 Şeyh Muhyiddin Mehmed Vakfı 429
 Şeyh Muslihiddin Vakfı 409
 Şeyh Pir Hasan Vakfı 412
 Şeyh Şerafeddin Vakfı 418
 Şikk-ı Evvel Defterdârı 7

- Şıkk-ı Râbî Defterdârı 8
 Şıkk-ı Sâlis Defterdârı 8
 Şıkk-ı Sâni Defterdârı 7, 8
 Şifre Kalemi 376
 Şikâyet 64, 66, 67
 —Defterleri 20, 40, 68
 Şile 50
 Şiran 61
 Şirin Hatun Vakfı 418
 şukka 345, 516
 Şûrâ-yı Devlet 12, 78, 182
 —Arşivi 30
 —Dâiresi 28
 —Evrâkı Defterleri 34
 Şurût 125, 342
 Şurût-ı Milel-i Muhtelif Defterleri 68, 69

 Ta'lik 522
 Tabe Hatun Vakfı 420
 Tabib Mehmed Efendi Vakfı 430
 Tahminî Tarihleme 501
 Tahmis-hâne 246
 Tahrîr Defteri 9, 186, 516
 —kâtipleri 187
 Tahrîrât 516
 Tahsin Bey Vakfı 410
 Tahvîl 40, 122, 126
 —Defterleri 5, 126, 142, 516, 123, 127
 Tahvîl Kalemi 5, 293, 516
 —Kalemi Defterleri
 —Kalemi Umûm Fihristi 126
 —kesedârı 6, 311
 Takârîr Defteri 109
 Takıyüddin Ebu Bekir Vakfı 408, 410
 Takrîr 517
 Taksim Defterleri 227
 Tâlimatnâme 80, 342, 517
 Taltîfât-ı Memurîn 330
 Tanzîmât 21, 38, 77, 78
 —Devri 37
 —Dönemi Osmanlı Arşivciliği 22
 —Öncesi Merkez Evrâkı 301
 —Öncesine âit Osmanlı Belgeleri 14
 Tanzîmât-ı Hayriye Defterleri 39, 102
 —Nizâmâtına âit Evâmîr-i Maliye 102

 Tapu Tahrîr Defterleri 15, 188, 189, 221, 227
 —Kanunnâmeleri 221
 Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 9, 313
 Tapunâme 517
 Tarih-i Osmânî Encümeni 30
 Tarihçilik Kalemi 11
 Tarsus 41
 Tasdiknâme 96
 Tasnif 501
 Taşoz 46
 Taşöz 46
 Tayyibe Hatun Vakfı 420
 Tedmür 60
 Tekâüd Defterleri 39, 102
 Teke 41
 Tekeyolu sancağı 54
 Tekfurdağı 46
 Telgraf hattı inşâsı 72
 Telhis 501, 517
 Temessük 96, 517
 Temettuât Defterleri 277, 281
 Temliknâme 517
 Tenos 59
 Tercan 48
 Tercil 48
 Tercümân-ı Düvel Defteri 145
 Terme 61
 Tersâne Emâneti (Bahriye) 295
 —Emâneti Kalemi 233
 Tersâne Emini 258
 —Emini Defterleri 259
 —inşâsı 72
 —Zindanı Defterleri 258
 Tersâne-i Âmire 125
 Teşne 45
 Teşrîfât 148
 —Dâiresi 149, 151
 —Kalemi 7, 276, 293, 349
 —Kalemi Defterleri 148, 150
 —Nâzırı 149
 —halifesi 7
 —kesedârı yamağı 7
 Teşrîfâtçı 10, 22, 349
 Tevcihât-ı Askeriye 93
 Tevcihât-ı Mülkiye Defterleri 39, 102, 103
 tevkîl 3, 517
 Tevliyet ve Mukâta'ât 111

- Tevziât Defteri 103
 —, Zehâir, Esnaf ve İhtisâb Defterleri 103
 tezkire 345, 372, 518
 Tezkire-i Ahkâm Kalemi 8
 Tezkire-i Ahkâm-ı Anadolu Kalemi 8
 Tezkire-i Evvel 316
 Tezkireci 316
 Tıb 154
 Tırhala 56
 ticaret berâtları 342
 —izni 344
 —Nezâreti 28, 101
 —ve Zirâat Nezâreti 13
 —Nâfia 372
 Timar 38, 185, 188, 229, 246
 —Ahkâm Defteri 70
 —Bedeli 261
 —ve Zeâmet Tevcih Defterleri 230
 Timarlı sipahi 61
 Timur Halife Vakfı 410
 —istilâsı 17
 Timurhan Hatun Vakfı 410
 Tirebolu 61
 Tokat 59
 —sancakları 59
 Tomruk Dâiresi (Bâb-ı Âlî'de) 23
 Top Arabacıları Ocağı 257
 Tophâne Emâneti Kalemi 234
 Tophâne ve Topçular 295
 Tophâne-i Âmire 262, 372
 Topkapı 29
 —Sarayı 17, 21, 22, 23
 Torul 61
 Toskana 143
 —Ahidnâme Defteri 146
 Toskana Ahkâm Defteri 146
 Trabiçe 53
 Trablusgarp 77, 245, 353
 Trabolice 46
 Trabzon 40, 61, 77, 261
 —Ahkâm Defterleri 61
 Travnik 45
 Trebin 45
 Tulu Şems Kadın Vakfı 420
 Tuna kıyıları kaleleri 239
 —nehri 234
 —vilâyeti 29
 Tunus 245
 Tur Ali Bey Vakfı 420
 Tûr-ı Sina Keşişleri 68
 Tuzla 46
 Tütün Rusûmu 241
 Ulûfeciyân-ı Yemin ve Yesâr 246
 Umûr-ı Askeriye 93
 Umûr-ı Hariciye Nezâreti 10, 315
 Umûr-ı Sıhhiye-i Dâhiliye 290
 Umûr-ı Sıhhiye-i Hâriciye 291
 Urfa 49
 Urmiye 53
 Üç Kilise Katogikosluğu 68
 Ümmi Hatun Vakfı 408
 Ümmü Gülsüm Hanım Vakfı 404
 Ümmü Gülsüm Hatun Vakfı 404, 407
 Ümmühani Hatun Vakfı 404, 405, 406, 407, 408
 Ünye 61
 Üsküdar 46, 50, 399
 Üsküp 56
 —Mukâta'ası 266
 Üstad Ferhad Vakfı 426
 Vak'anüvis 7, 152
 —Defterleri 152
 —Kalemi 316, 7
 Vakfıkebir 61
 Vakfiyeler Tasnifi 398
 Vakıf 113
 —Defteri 116
 Vakıfnâme 519
 Van 77
 Vanlı Mehmed Efendi Vakfı 434
 vapur işletmesi 72
 Vâridât Kalemi, 8
 —Muhâsebeciliği Kalemi 246, 295
 —Muhâsebesi Defterleri 277, 281
 Vâridât-ı Şikk-ı Evvel Kalemi 11
 —Sâlis Kalemi 11
 —Sânî Kalemi 11
 Vâride Defterleri 103
 —ve Sâdırâ Defterleri 39, 103
 Varna Mukâta'ası 266
 Veli Paşa Vakfı 435

- Veli Vakfı 435
 Venedik 143
 —Ahidnâme Defteri 144
 —Dubrovnik Defteri 144
 —Hududnâme Defteri 144
 Vezir Topal Yusuf Paşa Vakfı 436
 Vezir-i Âzam Siyavuş Paşa Vakfı 417
 Viçgrad 45
 Vidin 56
 —Mukâta‘ası 266
 Vilâyât Gelen-Giden Defterleri 168
 Vilâyât-ı Mümtâze ve Muhtâre 349
 Vilâyet Arşivleri 28
 —Nizamnâmesi 29
 Vilâyet-i Hüdavendigâr 126
 —Karadağ 126
 Visoka 45
 Vize 56
 —sancağı 54
 Vlaseniçe 46
 Voyvoda Seyyid Ahmed Ağa, Seyyid Ali
 Ağa, Ahmed Beşe Vakfı 408
 Vulçitrın 56
 Vüzerâ-yı İzâm 126

 Yahşi Bey Vakfı 436
 Yahudi ve Süryani Patrikliği 68
 Yahya Ağa Vakfı 436
 Yahya Bey Vakfı 436
 Yahya Çelebi Vakfı 436
 Yakub Paşa Vakfı 436
 Yakûbî ve Süryanî Defterleri 69
 Yanya 56, 77, 379
 yarlıg 519
 Yarpus 41
 Yasemin Hatun Vakfı 436
 Yayçe 46
 Yedi Adalar Ahkâm ve Berât Defteri 146
 Yedikule 17
 Yemen 77, 245
 Yemiş Hatun Vakfı 436
 Yeniçeri Ağalığı 12
 —Efendisi 295
 —Kalemi 11, 276
 —Ocağı 24
 Yetimhâne 76

 Yıldız Belgeleri 366
 —Esas Evrâkı 367
 —Evrâkı 34
 —Mârûzat Defterleri 292
 —Perâkende Evrâkı 374
 —Sarayı Arşivi 366
 Yıldızeli 59
 Yol Emri 519
 Yol ve Menzil Defterleri 153
 Yunanistan 334, 344
 —Ahkâm Defteri 146
 —Nişân Defteri 146
 Yund 46
 Yunus Kethudâ Vakfı 436
 Yunus Vakfı 436
 Yurtluk ve Ocaklık Hâsılâtı 246
 Yusuf Ağa Vakfı 436
 Yusuf Bey Vakfı 436
 Yusuf Çelebi Vakfı 436
 Yusuf Çorbacı Vakfı 436
 Yusuf Vakfı 436

 Zağra-i Atik 352
 Zahide Vakfı 416
 Zahide Hatun Vakfı 416
 Zahirî Hazînesi 295
 —Kalemi 11
 Zahirî ve Nüzûl Emaneti Kalemi 233
 Zaptiye 296, 372
 —Nezâreti 13
 Zara 59
 zeâmet 38, 185, 229
 Zecriye 246, 263, 295
 —Defterleri 263
 —Kalemi 11
 —Resmi 241
 Zehâir Defterleri 39, 104
 Zemâne Hatun Vakfı 416
 Zeniça 46
 Zeyneb Hatun Vakfı 416
 Zeytun 49
 Zile 59
 Zimmet Halifeliği Kalemi 233
 —Halifesi 294, 257
 Züleyha Hatun Vakfı 416
 Zülfikâr Efendi Vakfı 414

